Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 695
DUMINICA 1 APRILIE 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Discuții

Abisul dintre generațiile de astăzi

Se scrie și se discută mult sub titlul: *cele două generații.* O anumită optică socială a celor formați sub imperiul altor vremuri, judecă cu ochii altor realități. Anumite tipare specifice generației tinere, sunt neglijate din acestă cauză. Se reduce deosebirea dintre generațiile de astăzi, la deosebirea ce imprimă vârsta caracterului, pornirilor, forțelor... nesocotindu-se tocmai elementul fundamental, care-a făurit abisul dintre generațiile de astăzi: *Războiul.*

Anii războiului au tras o linie groasă de despărțire între generațiile de până atunci, — care își transmiteau din tată 'n fiu aceleași tradițiuni indiscutabile — și generația adolescenților sau copiilor, care atunci începeau să gândească. Angrenajul care ținea strâns legate generațiile mai vechi, — printr'o anumită morală socială, prin aceleași legi intelectuale, printr'aceiași ambianță psihologică, — s'a rupt silit, dintre generația nouă și cele dinainte.

Războiul a izolat cele două generații; le-a îndepărtat în spațiu, ca ele să se îndepărteze în concepții.

In mod obișnuit penetrația sentimentului social la om se face pe încetul, pe nesimțite. Este o adaptare personală și separată, la mediul social. Generația războiului, prin contrast, a trebuit să privească prematur, mult mai departe decât micul cerc al vârstei ei: dincolo de familie, de școala lor, mult mai departe decât orașul lor și chiar decât hotarul țării lor. Generația războiului a făcut dintr'odată cunoștință cu lumea; în acelaș timp pentru toți adolescenții din toate clasele sociale. De aici, o unitate de plecare pentru ea.

Atmosfera celor trei-patru ani de război, care avea un caracter excepțional pentru înaintașii noștri, fiind împotriva educației lor, a format baza educației generației noi. Cei trei ani, în care generația nouă, cu sensibilitatea adolescenței ei, făcea cunoștință cu lumea exterioară, au fost tocmai anii de *unitate* în toate privințele. Presa supravegheată de cenzură, n'aducea decât informații redactate după acelaș *leit-motiv.* Pe front bogați sau săraci, intelectuali și manuali, se simțeau egali în fața morții. In țară, copiii unora și altora creșteau împreună, apăsați de-o îngrijorare comună, care-i egaliza.

Nu numai societatea se înfățișa schimbată, dar războiul a oprit și funcționarea normală a instituției familiale, ridicând pe bărbați dela căminuri și metamorfozând rolul mamei. Educația școlară a fost aproape total lăsată în părăsire, încât toți acești trei factori: societatea, familia și școala, care au format decenii de-a rândul atâtea serii de tineri, au lipsit de influența lor, generația care se forma. „Il n'est pas exagéré d'ecrire que la nouvelle génération s'est formée *toute seule,* qu'elle a spirituellement grandi en pleine liberté, comme une herbe folle..." zice Jean Luchaire.

Faptele au fost singure îndrumătoare pentru adolescenții lăsați în voia lor. Plecarea tăcută și gravă a tatălui sau fraților mai mari, copleșitoare până la durere, lacrimile ferite ale mamelor, au întins coarda, hipersensibilizând această generație.

Apariția convoaelor cu răniți a fost pentru adolescenți și copiii mai mari, prima viziune brutală a războiului. Numărul suferinzilor și schingiuiților, umplând spitalele și școalele, personalul adult nemai ajungând pentru îngrijirea lor, s'a acceptat concursul copiilor, dându-li-se astfel ocazia să atingă cu degetul, mizeria fizică și morală a războiului; pe când copiii generațiilor înaintașe, la aceiași vârstă, nu puteau eși în libertate pe stradă.

Durerea și mizeria le-a deșteptat, de mici, sentimentul solidarității și-al datoriei către aproape. Niciodată o generație n'a primit o mai vie lecție de altruism. Copiii își dădeau economiile lor de bomboane, pe țigări și dulciuri pentru răniți.

Pentru generațiile mai vechi, războiul a fost o paranteză istorică extraordinară; pentru generația nouă care atunci se desvolta, a fost tiparul în care s'a făurit. In așa fel, încât întoarcerea la trecut în 1919—20, care era o întoarcere la normal pentru înaintași, era ceva complect anormal pentru cei tineri.

In scurt, faptul că înaintea acelor adolescenți nu s'a mai tras perdeaua moralității dinainte vreme, „ei au deschis ochii mari și au privit adânc totul". Aceasta i-a apropiat mai mult de realitate decât pe înaintași. „Fără îndoială că tinerii noștri de acum sunt mai realiști decât noi, ei trăesc mai aproape de realitate și o respectă mai mult ca noi", zice d. Andrei.

Dar sbuciumul social și economic de după război, tatonarea zadarnică a vechiului făgaș al omenirii de către generațiile înaintașe, au condus mai departe opera educativă începută de război. Neputința doctrinelor de economie politică de-a răspunde noilor complexități de viață, criza care începuse să roadă fără milă, le-a arătat șubrezenia unui edificiu, căruia i se aplică diagnoze neputincioase, din alte vremuri, care sunt cârpeli fără viață. Aceasta a născut altă trăsătură a generației noi: *tendința ei de autonomie* și punere în valoare.

Pentru ei lucrul e clar: gustul pentru teorie și metafizică rămâne ceva propriu generației vechi; generația nouă e atrasă de *acțiune.* Orice idee care nu duce la faptă n'are rost pentru acești tineri, care cer să fie mai curând puși în valoare (Guyader).

Așa dar, între generația tânără de azi și cea antebelică, nu e o simplă deosebire impusă de structura fiziologică și sufletească diferită dela vârstă la vârstă; nu e obișnuitul conflict între generații, cum era pe timpul lui Turgheniev, ci e o deosebire impusă de împrejurările speciale, în care s'au format cele două generații. Nu e numai deosebirea că „bătrânii" au o tendință firească spre conservatorism, spre egoism, arătând multă prudență alături de-o scădere a energiei, pe când tinerii sunt mai maleabili, mai dornici de schimbare, mai curajoși și entuziaști, aflându-se în continuă mișcare, etc... Sunt deosebiri mai fundamentale, caracterizate prin: *realismul, tendința de autonomie și dorința de acțiune* a generației tinere.

De aceia să nu privim lucrurile miop. „Mișcarea tineretului, zice d. Andrei, trebue să trezească pe conducători, să-i facă să înțeleagă că e nevoe de o schimbare, nu de înăbușirea avântului tineresc, nu de automatizare și de modelarea lui după calapodul vechi al sufletului nostru."

VICTOR TUFESCU

Emil Ludwig

Impresii din America

Când pătrunzi în Imperiul „Building", ai impresia că intri într'o criptă regală. Marmura, tăcerea profundă și penumbra, dau acestui loc o atmosferă de mausoleu al unui erou.

Fiecare mormânt pare că-și are intrarea separată. Deasupra intrărilor ard lămpi discrete; iar gardienii stau tăcuți în prag, — în realitate, aceste morminte sunt douăzeci de ascensoare, iar creaturile care par vestale — nu sunt decât vânzătoare de tichete.

Impresia magică se accentuează mai ales după ce urci cele optzeci și două de etaje, într'o cușcă feerică și tăcută și când, acolo sus — îndată ce s'a deschis ușa — te găsești într'unul dintre cele mai înalte turnuri ale lumii.

Dacă ai urcat vreodată cele cinci sute de trepte ale unui îngust turn gotic european, iți dai repede seama de părțile bune sau rele ale tehnicii moderne.

Technica face totul mai ușor accesibil, dar te lipsește de satisfacția ce ți-o procură munca și triumful în fața obstacolelor, (ca și în dragoste).

Sus pe terasă, ești cuprins de un farmec nespus mai cu seamă noaptea.

Cine ești și mai ales unde te afli?

Cine e stăpânul imperiului, care și-a dat numele edificiului?

Să fie August sau Nerone care se mulțumește să se ridice deasupra mai multor milioane de oameni?

Intunericul accentuează această senzație romantică. Noțiunea timpului se șterge.

La picioare, nu mai vezi un ocean de lumină, ci o întindere albă presărată cu pete luminoase inegale și cu tot atâtea pete întunecoase, dar nu complect negre așa încât spectatorul e cuprins, rând pe rând, de simțimintele cele mai variate: milă și curiozitate, satisfacție, surprindere.

Tot timpul ești stăpânit de acelaș sentiment preponderant, și anume: că te afli singur pe cel mai înalt loc din lume, temut ca un dictator. De sigur că Dumnezeu are aceiași senzație când își aruncă privirea pe pământ. Eu nu cunosc harta geografică sau, chiar dacă ași cunoaște-o ași vrea s'o uit în momentul de față. Numele nu sunt bune decât pentru experți. Apoi numai ziua vrei să cunoști totul: Noaptea, la această stranie înălțime, totul este enigmatic și fără nume — ca o femee frumoasă care trece. Mi se spusese că acest oraș e situat pe un fluviu. De sigur că e acea linie întunecată între două căi luminoase.

Dacă vrei să te întorci spre apus — e imposibil, fără îndoială din pricina vântului marin. Dar la răsărit, unde ești ferit de acest vânt, zărești în jos palate cu acoperișuri luminate.

Culoarea luminilor se schimbă necontenit.

Să fie oare templele dragostei, unde domnește Afrodita? Aici se celebrează oare misterele Eleusis-ei?

Sau sunt simple clădiri, în care pătrunzi în schimbul unei jumătăți de dolar.

EMIL LUDWIG

O parte a orașului scânteiază cu mai mare strălucire decât celelalte părți. Pe dinaintea ochilor, iți trece un fulger de inscripții luminoase. Fără îndoială că acolo e Broadway, cel mai nebun oraș din lume.

Acolo, se târăsc sute de mii de oameni obosiți, care caută în loc de odihnă, petreceri și frenezie. Cel mai mare oraș din lume are un zgomot continuu și liniștit ca și marea.

Unde sunt cartierele înfometaților? Ce se petrece în aceste provincii necunoscute dela care nici o lumină și nici un sunet nu ajung la Dumnezeu?

Dacă e adevărat că la picioarele mele sufăr de foame sute de mii de oameni, cum se face că cei bogați au atâta încredere? Dacă nimic nu e adevărat, atunci de unde vin toate țipetele acestea?

Cum trebuie să trăiască de înghesuiți unii în alții!

Din vârful turnului, privesc orașul cu opt milioane de locuitori, care adăpostește mai multe ființe umane decât Elveția întreagă.

Câte rase veghează sau dorm amestecate unele cu altele?

Da, în fața mea am Babelul sau Teba, sau mai exact Roma dela sfârșit, Roma imperială. Acum înțeleg dece cel mai frumos edificiu din America a primit temutul nume de Imperiu.

La picioarele mele se întinde cel mai mare simbol de fuziune a popoarelor, necunoscut încă de istoria umanității. Cel mai mare oraș al națiunilor, un imens carnaval.

Incet, ascensorul mă aduce către profunzimi și mă regăsesc deodată pe pământ în mijlocul

(Continuare în pag. II-a)

POEM

Sufletul scrâșnește să existe
In mocirla trupului hoinar.
Toate fericirile sunt triste,
Toate frumusețile dispar.

Cerul nu-i decât o 'nchipuire
Pentru ochii care văd restrâns.
Suntem plămădiți din amăgire
Și din zgura zilei ce s'a stâns.

Vechi rătăcitori prin sinea noastră,
Chinuiți de dincolo și-aici, —
Serile pomana lor albastră
Ne-o împarte nouă, la calici.

Nu vrem străluciri mângâietoare,
Nu vrem alte piscuri să croim,
Peste plânsul cărnei pieritoare,
Vrem ceva și nu știm ce vroim.

Căutăm orbecăind, anume,
Nezărite flăcări de comori;
Poate-am vrea să nici nu fim pe lume,
Poate-am vrea să fim nemuritori.

Colbul nopții varsă pe pleoape,
Timpul plin de gânduri-lilieci,
Căci oricât ni-s alții de aproape,
Suntem totuși singuri pentru veci.

Toți pătrunși de frig până la oase,
N'avem cui ne plânge și grăi
Și dealungul vieții grunzuroase,
Pierdem bucuria de-a trăi.

Sus... departe-s visurile-stele...
Dar zădarnic ne vom da avânt:
Nu se poate merge către ele,
Tot târâș și numai pe pământ.

GEORGE LESNEA

Toamnă lungă

de G. TOPIRCEANU

La noi, la Iași, toamna începe la sfârșitul lui Mai — și ține până la Crăciun. Vară nu există la Iași. Dacă n'ar fi și iarnă din când în când, pe la noi ar fi întotdeauna numai toamnă.

Vremea frumoasă începe cu mirosuri urâte, cu muște verzi și cu zăduf. Pe urmă se strică. Pe urmă se'ncălzește iar, ca'n centrele cele mai populate din mijlocul Africei, de-ai fi în stare să juri că e vară adevărată; dar când te uiți mai bine la ea, e toamnă...

Soarele ieșan are în toată făptura lui un aer de melancolie demodată, care nu se potrivește de loc cu sezonul. Când treci pe străzile de sus, casele se uită peste garduri la tine, de parcă n'au mai văzut om... Afară de asta, prin grădina publică te întâlnești de pe acum cu câte o frunză moartă, care umblă de colo până colo fără nici un rost, măcar că-i moartă. Și-i o liniște, de-ai crede că toți locuitorii s'au cufundat în amintirile trecutului istoric, și n'au mai rămas vii în orașul ăsta decât două-trei mâțe oropsite și câtiva painjeni, spânzurați cu capul în jos pe subt balcoane.

Incolo, ori încotro te uiți, totul e verde; verde — și cu praf gros de-asupra, ca iarba de pe lângă marginea unei șosele naționale.

G. TOPIRCEANU

Dar toamna aceasta mincinoasă, travestită în vară, dela o vreme nu mai are putere să se prefacă: începe să-și dea arama pe față....

Și'ntr'o săptămână, toate se schimbă. O toamnă tânără și veselă, ca o văduvioară care a tânjit prea multă vreme în verdele aproape îndoliat de până mai eri, își părăsește toaleta severă și'ncepe să-și facă de urât.

Grădinile se îmbracă în kimonouri ușoare de borangic, zidurile și balcoanele — în zdrențe de purpură vegetală. Tonuri de bronz și de aur franțuzesc fără strălucire alternează acum pretutindeni cu portocaliu palid de flacără înaltă, cu limoniu diafan de fluture primăvăratic, cu roș dulce și putred de vișină coaptă.

Și fiecare copac de cei mari primește toamna după ritualul lui, moștenit din veacuri. Plopii lungi îi trimit întru întâmpinare roiuri mărunte de fluturi, stejarii îi sună în cale din foi de tinichea ruginită și arțarii din cimitire îi depun cu evlavie la picioare stele mari de aur.

Pe lângă casele oamenilor, prin grădini, rourusca și perii s'aprind la față de nerăbdare. Gutuii ies la garduri îmbrăcați în odăjdii scumpe — și zarzării o așteaptă gătiți cu salbe vii de icosari, pe care și-i adună dintr'odată în poală, după ce Doamna cea mândră a trecut.

Speriate de atâtea apariții bizare în jurul lor, frunzele salcâmilor se agită, se strâng cap la cap într'o adiere de vânt și'ncep să șoptească între ele —până când unele, mai isterice, își pierd mințile de spaimă, se desprind de pe ramuri și pornesc de-adreptul spre Socola.

Numai prin candelabrele castanilor mai spânzură până târziu câteva stegulețe uitate, de hârtie jilavă și cafenie.

✶

După ce toate frunzele au devenit artificiale și-au căzut de pe copaci, te miri cum mai pot florile de toamnă să se ție într'un picior, drepte și orgolioase, în mijlocul acestui prăpăd?

Dalii înalte, ochiul-boului și crizanteme cu cârlionții în ochi, risipite prin toate grădinițele, asistă nepăsătoare la dezastrul universal din jurul lor, ca și cum nimic nu s'ar fi 'ntâmplat. Splendoarea lor târzie, în lumina sonoră a celor din urmă zile cu soare, nu pălește de spaimă la apropierea nopții friguroase. Și în zori de ziuă, când balonul stratosferic al lunii pline coboară din azur spre asfințit și le lasă singure cu cerul, carnea lor de petală nu se'nfioară, nu se sgârcește și nu moare atinsă de brumă, ca o vulgară frunză.

Se vede că florile sunt mai viclene decât frunzele. Oștirea lor somptuoasă defilează în vreme, de-alungul anotimpurilor, cu plan și cu socoteală adâncă. La începutul primăverii, când frigul nu le mai amenință în față, toate florile sunt firave și pitice, că de-abia își pot înălța moțul din iarbă; pe când acum, la sfârșit de toamnă, când inamicul lor ereditar e aproape, ariergarda eroică a ginților înflorite trebue să fie recrutată numai din amazoane viguroase și înalte, care să nu mai umble tot cu ochii după fluturi, — ca să poată rezista până la sfârșit. Așa a hotărât regina lor care locuiește în Paradis. De-aceia nu-i de mirare să vezi acum, în câte o grădiniță numai de-un metru patrat, cum stă de strajă la poartă o dalie lungă de doi metri și ceva, cât un jandarm pedestru din escorta regală.

Dar florile toamnei nu sunt flori adevărate: parcă le lipsește ceva.... Dac'ai închide ochii și te-ai uita la ele numai cu nasul, nici n'ai băga de seamă că sunt flori. Odată cu feminitatea, și-au pierdut și parfumul și n'au mai rămas decât cu mirosul. Și mirosul ăsta se tot ascute, se tot precizează, până la sfârșitul toamnei, când crizantemele încep să miroase toate a castraveți și Ochiul-boului — a vacă.

✶

In vremea asta, din toate unghiurile țării s'abat asupra Iașului, nu se știe bine cu ce intenții, stoluri de studenți creștini și de studente creștine (care au parcă totuși mai puțin grijă de cele sfinte) — cuibărindu-se pe la căminuri și prin camere mobilate, până la vară... Pe străzile orașului apar într'o zi camioane încărcate cu fotolii, mese, canapele și alte mobile rușinoase, care-au stat un an întreg cuminți prin apartamente — și acum li s'a urât cu binele. Ascunși prin ganguri și prin crâșme, măturătorii vechiului municipiu istoric stau de dimineață până seara la pândă — și când prubuluiesc ei că e mai multă lume pe stradă, năvălesc toți odată, cu măturoaiele ridicate, și 'ncep să asaneze văzduhul...

Pe urmă toate se potolesc. Nouri grei, de ciment, apasă asupra zărilor; toamna devine cenușie și hidraulică.

Și 'ntr-o bună dimineață, streșinile celei de-a doua capitale încep să plângă cu șuroaie mari de lacrimi, prin toate spărturile ulucului, de mila oropsitului oraș. In prezența autorităților

(Continuare în pag. II-a)

Toamnă lungă (urmare din pag. I)

comunale, care patronează cu plăcere această operă de binefacere, apele cerului spală gratis orașul de toate murdăriile acumulate peste an. Și-l spală... și-l freacă... și iar îl spală.... că dela o vreme îți vine să pleci în lume și să nu te mai oprești până în fundul Saharei, — căci pe-acolo, încalte, apa stă la locul ei subt pământ, nu se ridică 'n slava cerului, ca să aibă de unde-ți cădea mai bine pe cap.

Abia acum poate în sfârșit și populația orașului, după ce a răbdat toată vara de sete, să bea apă cât îi cere inima.

Căci apa de Timișești, care alimentează din când în când orașul nostru, o fi ea mai scumpă la vedere decât apa de țurlui sau de streșină, — dar gust n'are aface! După părerea ieșenilor, apă mai bună la gust ca apa de spălat sau de ploaie, nu se mai află.

Cea de isvor, miroase. Afară de asta, apa de băut mai are un cusur: ea nu-i destul de sălcie, cum ar fi apa din Marea Moartă de pildă, unde se zice că nu poate trăi nici o vietate microscopică fără se se înece... La noi, în fiecare moleculă de apă de băut stă încolăcit câte un microb de febră tifoidă, cu soția lui și cu șase copii mici, de țâță. Și nimeni n'are ce le face, nimeni nu-i mai poate deranja din cotlonul lor de cristal: nici fierți — nu se dau duși de-acolo! A încercat ea, Primăria, să le dea un soiu de otravă tare, ca să vadă, de curiozitate, cine moare 'ntâiu: microbii — ori locuitorii orașului? Se pare însă că microbii s'au adaptat de grabă la situație și că otrava nu le mai face nici o supărare, ba a 'nceput chiar să le priiască. Iar cât privește locuitorii, nu se știe niciodată bine ce se 'ntâmplă cu ei: unul moare, altul scapă, — ca omul...

Din pricina asta, apa de Iași miroase a pucioasă dela o poștă, mai tare decât toate celelalte ape minerale din Europa.

*

In fiecare toamnă, toate apele care cad pe suprafața județului nostru se scurg de pe dealuri și s'adună în Bahlui.

Când vede că nu mai are încotro, acest râu fără apă, care e unul din cele mai vechi râuri ale Moldovei (fiind pomenit și'n cronicari), — începe să dea și el semne de viață: se umflă, ca Nilul Egipetului, până ce iese din matcă.

In faza aceasta, el se chiamă *Bahluiul galben* — fiindcă seamănă la culoare cu numele de botez al unei gârle mai mici, care se varsă 'n el puțin mai la vale, de ți-i și scârbă să mai faci geografie când auzi de ea.

Bahluiul-galben, care inundă în fiecare an mahalalele de jos până în cele mai mici amănunte, nu se poate spune că aduce numai mâl și pagubă prin partea locului, ci și oarecare belșug. Apele lui mănoase aduc din sus, de la Târgul Frumos și Podul-Iloaii, fel de fel de lucruri nefolositoare, care tot mai pot sluji la câte ceva; și felurite animale domestice, care au trăit pe lângă casa omului, dar acuma nu mai sunt bune de nimic.

Pe urmă pârâul începe să se tragă îndărăt, la matcă, și 'n faza aceasta el se chiamă *Bahluiul verde*. Și se tot chiamă așa, două-trei zile, se tot chiamă..... până ce apa lui seacă de tot.

Dar când ajunge în halul ăsta, mai bine să nu mai vorbim de el.

*

După ce a secat și Bahluiul, nimica nou nu se mai întâmplă în orașul acesta adormit de-a 'n picioarele. Rar citești la gazetă că în aula Universității vr'un profesor local a mai ținut o conferință despre „Tainele nepătrunse ale universului, văzute prin prisma teoriei lui Einstein" — sau că acceleratul de 9 și zece a întâlnit pe linie o oaie. și i-a tăiat o ciosvârtă...

Pe la ferestre se prelinge din cer o lumină lichidă, care se sleește încet-încet pe geamuri și tremură, ca o perdea groasă de gelatină. Văzduhul e plin de melancolia stridentă a cârdurilor de ciori. Nopțile se fac tot mai lungi și zilele din ce în ce mai scurte: abia s'a crăpat bine de ziuă — că și 'ncepe să se crape de noapte....

Astfel, nici nu bagi de seamă când a trecut toamna și-a venit în sfârșit Crăciunul, cu câteva fire de omăt în barba-i posomorâtă și rară.

*

... Gaj al unui amor târziu dintr'o amăgitoare zi de vară, un ou minuscul depus într'o liniștită cută a unei perdele, s'a prefăcut încet în larvă; s'a închis apoi pe multă vreme în armură de crisalidă, din care s'a desteptat prea de timpuriu un fluturaș plăpând, cenușiu ca norii ninsorilor, cu un semn cabalistic de argint pe aripi. După misterioase calcule instinctive, care n'au contat totuși cu o toamnă atât de lungă, socotind că în sfârșit afară trebue să fie primăvară, nenorociul a eșit din temnița lui ocrotitoare la lumină — și a nimerit tocmai în ajunul Anului Nou. Prin crăpăturile ferestrei vechi, suflarea crivățului l-a învăluit numai decât (căci la noi, la Iași, în fiecare iarnă se întâmplă câte un viscol, cum de treizeci de ani nu s'a mai pomenit)...

— Va să zică, nu-i încă primăvară? și-a zis el, ținându-se cu două lăbuțe firave de marginea adăpostului cilindric din care a eșit.

Și fără lamentări zadarnice, și-a sgârcit și celelalte piciorușe, câte le mai avea; și-a lipit bine aripile de trup și, cu ochii deschiși opac spre lumina acestei primăveri viforoase, a trecut a doua oară în lumea cea eternă a întunericului.

G. TOPIRCEANU

Din volumul *Scrisori fără adresă*, ediția II-a, complect revăzută și întregită cu bucăți inedite, — care se află sub tipar.

INTREBUINȚAȚI ÎNTOTDEAUNA
BI-OXYNE
UN DENTIFRICE SERIOS
PASTĂ SĂPUN
PUDRĂ
APĂ DE GURĂ

Actualități științifice

Chirurgie prin unde electrice

Pornind dela faptul că până în prezent nu s'a putut încă explica pe cale teoretică științifică efectul ciudat al undelor electrice foarte scurte asupra organismului animal și uman, câțiva medici, fizicieni, biologi și chimiști mai de seamă din Viena, au întemeiat de curând o societate, care-și propune să se ocupe mai deaproape cu aceste studii.

Ei speră că în modul acesta se va creia o bază științifică sigură și precis controlabilă pentru aplicațiile practice ale undelor foarte scurte în terapeutica medicală.

Societatea ține din când în când ședințe, la care se fac comunicări în legătură cu rezultatele obținute pe tărîmul terapiei prin unde.

La ultima ședință a societății, profesorul Scheminzky, dela institutul de Fiziologie din Viena, a comunicat o serie de descoperiri senzaționale.

Savantul vienez a examinat mai de-aproape modul de a se comporta al unui cocoș, în creierul căruia s'a lansat un curent de foarte înaltă frecvență. Prin această operație, organul central a fost desprins din procesul vital al pasării.

S'a observat că printr'o aplicare ingenioasă a electrozilor, se poate trece prin corp un curent de căldură, realizându-se astfel imediat o completă încetare a funcționării organelor atinse.

Rezultatul este acelaș ca acel, pe care-l obținem printr'o intervenție chirurgicală, cu marele avantaj însă că o asemenea operație se face fără cuțit, fără să provocăm o rană și fără să curgă o picătură de sânge.

In momentul, în care curentul de unde scurte a fost trimis în creerul cocoșului, s'au produs efecte bizare, ca și cum creerul ar fi fost extras deodată din corp, printr'o intervenție magică. Cocoșul și-a pierdut instantaneu cunoștința și a rămas nemișcat și rigid ca o statue, stăpânit numai de acele reflexe care lucrează automat.

Nu mănâncă și nu bea chiar dacă i se introduc în cioc câteva grăunțe de hrană sau câteva picături de apă, în schimb, reacționează prin reflexele naturale. Dacă îl punem pe spate, intervine imediat simțul echilibrului deranjat și cocoșul revine în poziția dela început, după care rămâne din nou nemișcat.

Această operație radio-electrică extrem de interesantă, deschide perspective nebănuite tratamentelor medicale prin unde scurte.

Vom putea executa în curând aperațiuni fără sânge, în interiorul corpului, alegând în mod judicios natura electrozilor, lungimea de undă și locul unde aplicăm dispozitivul.

Animale diurne devin nocturne

In insulele arhipelagului oceanic trăește un rac ciudat, care se hrănește cu nuca de cocos, pe care și-o procură și o dă jos din pom.

Naturaliștii, care au studiat mai de-aproape felul de a trăi și de a se comporta al acestui animal, au constatat o particularitate extrem de interesantă: anume, că în locurile, unde racul pomenit este urmărit și mâncat de populație, el s'a transformat dintr'un animal de zi într'un animal de noapte.

Ciudat este faptul că această completă transformare s'a făcut în unele cazuri numai în curs de câțiva ani, ceeace dovedește o extraordinară facultate de adaptare la nouile condiții de viață.

Deasemenea, o serie de animale mari, locuind în această regiune și-au schimbat complect obiceiurile de viață, tot datorită unor cauze asemănătoare.

Pentru un somn bun

Profesorul Iselin, care a studiat multă vreme condițiunile fiziologice ale somnului, a ajuns la concluzia că, pentru a dormi bine, fără folosirea unor mijloace chimice, condițiile cele mai importante sunt: întunericul, aerul curat și tăcerea.

Deasemenea, elemente esențiale, care favorizează somnul sănătos sunt: picioarele calde și capul răcorit, condițiuni care sunt realizate dela sine la persoanele sănătoase și trebuesc să fie produse eventual pe cale articială, dacă nu există.

Deasemenea, profesorul Iselin crede că o respirație uniformă și profundă, creând o bună circulație a sângelui și o degaajre a creerului, favorizează somnul.

Sub ceafă e recomandabil să se pună o perniță cu păr de cal, pentru ca astfel capul să stea ceva mai înapoi și să poată fi întors cu ușurință la dreapta sau la stânga, ceeace micșorează deasemenea afluxul sângelui.

Savantul german socotește că această precauțiune determină o anumită concentrație a voinței, care provoacă somnul în scurtă vreme.

Impotriva ruginei fierului

Pentru a apăra de rugină fierul expus influențelor atmosferei, se obicinuia până în prezent ca fierul să fie acoperit la suprafață cu un strat de zinc, cupru, nichel, etc., sau să fie vopsit cu un anumit lac protector.

De curând, s'a introdus un nou procedeu, în acest scop. Anume: se tratează fierul la o temperatură foarte ridicată într'o soluție diluată de fosfat. Se obține astfel un excelent mijloc împotriva ruginei.

Procedeul este pe cât de simplu, pe atât de economic.

Cel mai ușor lemn

In ținuturile mlăștinoase din peninsula Malaya crește un arbore, cunoscut în Indiile olandeze sub denumirea de „Cayu-Gabo", (termenul botănic este: „Alstonia spatulata"), care se bucură de prețioasa proprietate de a avea lemnul cel mai ușor, cunoscut până în prezent.

Din comunicările botanistului englez, profesorul E. Greefe, rezultă că de fapt se folosește lemnul rădăcinii care pătrunde în pământ până la o adâncime de zece metri.

Acest lemn este atât de moale, încât se poate recunoaște la suprafața lui până și urma cea mai ușoară a unei unghii.

Pe de altă parte, acelaș lemn este atât de elastic, încât poate fi comprimat până la o zecime din volumul său.

Grație faptului că este extrem de ușor, acest material folosește pentru confecționarea căștilor protectoare în ținuturile tropicale.

Anestezia vitelor la abator

După cum se știe, calitatea cărnurilor comestibile depinde într'o anumită măsură de felul cum a fost ucisă vita la abator. Astfel, dacă un animal a fost rău anesteziat, contracția mușchilor poate provoca spargerea unor vase sanguine și hemoragii, care micșorează valoarea cărnii, împiedicându-ne de pildă, s'o putem afuma.

Lucrul se'ntâmplă foarte des cu animalele mai mici (porci oi, viței), care nu sunt anesteziate sau sunt insuficient amețite, printr'o lovitură. Totuș, nimic nu e mai simplu decât operația anesteziei animalelor, prin curentul electric.

Germania practică anestezia la abator, cu ajutorul unor electrozi ascuțiți și izolați ce sunt aplicați înapoia urechilor animalului. Animalul își pierde cunoștința, îndată ce e străbătut de curentul electric și astfel se poate realiza evacuarea completă, automatic a sângelui.

Centenarul lui Mendeleet

In luna precedentă s'au împlinit 100 de ani dela nașterea celebrului chimist rus Dimitri Ivanovici Mendeleef, al cărui nume e legat de faimoasa lege de periodicitate a elementelor chimice.

Mendeleef, care a studiat câțiva ani în laboratorul lui Wurz la Paris, s'a ocupat de aproape cu cercetarea petrolurilor din ținuturile Caucazului, a fost numit profesor de chimie la Petersburg și a murit în 1907.

In 1868, el a făcut o descoperire senzațională.

Scriind la rând, unul după altul, în linii orizontale seria corpilor simpli, în ordinea greutăților atomice crescătoare, a observat că, revenind la linii noui, în mod periodic se formează, în coloane verticale, grupe de corpuri cu proprietăți chimice asemănătoare.

Astfel Mendeleef, stabilind o slasificare rațională a elementelor, a regăsit, pe de-oparte, familii bine cunoscute în chimie, iar pe de altă parte, a sugerat descoperirea unor noui elemente chimice, deduse din existența unor lacune în tabloul său.

Intr'adevăr, o serie întreagă de corpi noui au fost descoperiți pe această bază. Astăzi, se cunosc 92 de corpi simpli, pe când în timpul lui Mendeleef nu erau cunoscuți decât 64.

I. S.

Templul aurului în mină.

„Caleidoscop Internațional"
Evenimente, probleme, aspecte
de T. CRISTUREANU
Din sumar: Problema Britanică; Sovietele: Imperialismul japonez; Economia mondială; Dezarmarea; Dollfuss și Hitler; „Rooseveltismul".
Ultimul capitol e încheiat cu un sinoptic comprehensiv: Desmăț internațional.
E o carte interesantă, instructivă și mai ales originală prin felul în care autorul știe să pună problemele, să analizeze evenimentele și să tragă concluziile ce se impun sub prizma unor vederi sociale.
PAG. 215 PRETUL 50 LEI

Impresii din America (urmare din pag. I-a)

marmurei mute a mormintelor regale.

Lincoln

La o recentă expoziție, am admirat relicvele lui Lincoln. Lincoln e cel mai reușit tip de american din câți cunoaște istoria și pe care nu îndrăznesc să-l compar decât cu Edison.

Acum am în față portretele și manuscrisele sale, numeroase scrisori, acele ale postașului, gardianului și avocatului—scrisorile de dragoste adresate Anei Rutledge — toate datând dintr'o epocă anterioară carierei sale politice. Apoi portretul quadragenarului, o figură unică alături de a lui Beethoven, în istoria fizionomiilor. In sfârșit, capul în bronz — alături de mână, amândouă armonizându-se perfect.

Se găsesc acolo toate acele mici documente care constituesc adevărata glorie a unui om: nu discursuri sau acte oficiale dar mici însemnări în care se cere ca soldații să fie mai bine hrăniți sau o scrisoare autentică: „Doamna ce-ți aduce scrisoarea, îmi spune că are doi fii care caută de lucru. Procură-i numai decât ceia ce-ți cere. E așa de rar să vezi pe cineva că cere de lucru — încât trebuie neapărat să o încurajezi".

A Lincoln

Ce-ar zice Lincoln astăzi când ar auzi cele cinci milioane de voci reclamând de lucru.

Iată o sută de ordine militare. Lincoln implora ertare pentru un dezertor, ceiace a uimit pe ministrul armatei și pe generali. Alături se găsește un exemplu adnotat al Constituției.

„Is'nt he sweet?" se aude o voce în fața portretului lui Lincoln, care nu e cu toate acestea întru nimic mai puțin decât „sweet".

In ultima vitrină, alături de-o telegramă, se pot vedea câteva cuvinte scrise de mâna sa și adresate ministrului de război.

„Tad ar dori să aibă câteva pavilioane". Lincoln doria ca fiul său preferat să aibă și el o amintire a victoriei.

Pe programul dela reprezentația teatrală în cursul căreia a fost asasinat se pot citi următoarele cuvinte: „Last night". Alături o mare fotografie a asasinului Booth.

Ce greșală! în loc de-a șterge pentru totdeauna acest nume, figura asasinului e eternizată într'un tablou încadrat și cu sticlă protectoare.

Dar fiindcă e așa — se poate compara fizionomia asasinului cu a victimei.

Expresiunea actorului Booth, care e îmbrăcat într'o tunică de mătase, e trasă, nesigură și îngrijorată. Acest om pare născut pentru a purta costume bizare și de-a încarna personagii stranii. Alături de el — Lincoln!

Portretul lui Lincoln se învecinează și cu acel al adversarului său, Douglas. Aceștia formează cei doi poli ai tipului american: Douglas, bărbatul frumos, tipul Romanului din epoca decadenței cu urechi mici, buzele răsfrânte, fruntea largă și nobilă, ochii profunzi și plini de foc, o figură arzătoare și gata de luptă.

Și Lincoln, modelat din lut, cu barba sburlită ca niște ierburi sălbatice, cu numeroase sbârcituri asemenea brazdelor pe câmp, cu urechile-i mari, — seamănă a cerb sau a fiară.

Fața lui e o hartă pe care se pot ceti gândurile, suferințele, speranțele, idealurile.

E capul de neuitat al unui om care și-a iertat totdeauna aproapele, dar care era însuflețit de dorința de neînfrânt de a-și îndeplini misiunea dată de D-zeu.

(Urmează)

EMIL LUDWIG

Conferințe

Parsifal

Sâmbătă după amiază a avut loc la Opera Română a zecea și ultima conferință a d-lui Em. Ciomac, despre viața și opera lui Richard Wagner. Intreg ciclul de conferințe a fost întovărășit de exemplificări, bucurându-se de concursul d-lui prof. M. Jora și al cântăreților Operei, în frunte cu d. Nasta și d-nele Cojocăreanu și Bassarab.

După înfăptuirea teatrului din Bayreuth, prin larga contribuție a regelui Ludovic al Bavariei, Wagner — spunea d. Ciomac — se putea gândi la o ultimă lucrare, care să încheie într'o apoteoză mistică întreg edificiul creației sale. Astfel, între 1877 și 1882, în toiul unor lungi pribegiri prin Germania, Anglia și Italia, a luat naștere Parsifal.

Trecând prin revoluționarismul de la 48 și prin pesimismul schopenhauerian, Wagner întrevedea acum noui nădejdi.

Renunțarea la orice egoism, consfințirea activității omenești și a binelui aproapelui, i se părea un țel vrednic de urmărit și de realizat. Sentimentul, care îl mâna spre concepția creștinească a milei și a compătimirii, își avea originea în propriile sale suferințe.

La subiectul lui Parsifal, Wagner s'a gândit multă vreme. Il găsise de altfel, cași pe cel al lui Tannhäuser și Lohengrin, în legendele medievale. Ceiace a contribuit însă la realizarea lui Parsifal a fost un proces sufletesc.

Supra-omului și acelui „Mitleid" ist Schwäche" al lui Nietzsche, Wagner i-a opus pe „Der reine Thor" și pe „Durch Mitleid wissend".

Intr'o scrisoare adresată lui Liszt, drept răspuns la sfaturile acestuia de a-și căuta echilibrul sufletesc și mângâierea în creștinism, Wagner i-a răspuns pe larg, printr'o profesie de credință budistă! Religiile orientale, budiste și brahmane, corespundeau mai curând ideologiei sale. I se părea că concepția trecerii ființei omenești prin mai multe vieți — pentru ca succesiv să-și ispășească toate păcatele într'o ultimă purificare — e superioară concepției creștine, cu o singură viață pământească, care, după o scurtă ispășire a păcatului originar și lipsită de deplina ei purificare, își făgăduește un raiu, în care gloata e primită fără nici o diferențiere.

Ritualul catolic și transpunerea misterelor și a simbolurilor celor mai înalte ale bisericii, nu erau folosite în acțiunea piesei decât pentru susținerea ideologiei budiste. In această privință sunt edificatoare schițele pentru „Invingătorii" și „Isus din Nazaret".

In Parsifal se oglindește de asemeni și concepția anti-raționalistă; dar contrar lui Siegfried, el ajunge să se mântuiască pe sine și să mântuiască lumea numai prin intuiție, prin simplitate și prin simțimântul milei.

După caracterizarea lui Parsifal și a personagiilor principale, conferențiarul a trecut la analiza poemului. — Preludiul lui Parsifal e asemănător în construcție cu cel din Lohengrin. El aduce dintru început acea solemnă și supranaturală magie a muzicei, desfășurată într'o mișcare lentă și sigură, care va domina toată partițiunea. Tonurile acestea imateriale sunt însă o resfrângere potolită dar arzătoare a plăcerilor senzuale, pe care ni le oferă Wagner chiar atunci când evocă lucruri imateriale.

Ideia melodică răsare dela început, parcă ar vrea să îmbrățișeze toată lumea în vălul ei de bunătate. Fragmente din lunga frază a „Cinei cea de Taină" vor servi la nașterea altor teme. Urmează motivul „Graalului" cu ascensiunea lui de sexte, cu cadența pe o quintă, așa de caracteristică muzicei bisericești. Găsim această succesiune armonică și în Tanhäuser, după cum o întâlnim utilizată în cunoscutul „Gloria" Gregorian, într'un „Amen" al liturghiei saxone dela Curtea din Dresda, în „Dante Simphonie" de Liszt și în „Lobgesang" și „Simfonia Reformei" a lui Mendelsohn. Mereu în aceiași tonalitate, apare al treilea motiv, cel al „Credinței" care va suferi o ridicolă parodiere — un sfert de veac mai târziu — în opereta „Die Geschiedene Frau" a lui Franz Lehar. Din acest motiv derivă, prin inversare, cel al „Lanciei".

Pe aceste patru motive e construit atât „Preludiul" cât și întreaga partitură, căreia îi adaogă ca motive noi, cel al „Clopotelor", „Plângerea lui Amfortas" și „Der reine Thor".

Relevând inspirația poetică și plină de grație a „Fetelor Rinului" și farmecul „Vinerii Mari", d. Em. Ciomac a încheiat anunțând apropiata apariție a conferințelor d-sale într'un volum.

AMERICA
văzută de un tânăr de azi
de Petru Comarnescu
Viziuni precedate de un preludiu marin prin Constantinopol, Atena, Neapole, Alger, Madera, rememorând viața marilor orașe americane, New-Yorkul, Chicago, Los Angeles, Hollywood, San-Francisco, Boston, Washington, Sarauah, Charleston și fizionomia variatelor regiuni, Estul industrial, Middle-Westul fermierilor, California făgăduinții și a desamăgirii, Sudul tradițiilor coloniale, Noua Anglie puritană și încheindu-se cu un epilog marin și uman unind Pacificul cu Atlanticul, prin canalul Panama, și lumea de azi, veșnic în căutare și desnădejde.
Cu 11 gravuri și o copertă colorată de P. Grant
Lei 80
Editura „Adevěrul"

Tablete

Primarul

Cu tot respectul ce trebuie purtat intact membrilor unui guvern, funcțiunea de Primar al unui oraș mare și al unei Capitale, întrece în importanță și utilitate funcțiunea puțin vizibilă și dificil cuprinsă a unui Ministru. Câteodată, dintr'o epocă întreagă rămâne în efemeride și în amintirea concretă singur Primarul, după ce Miniștrii și Primii lor au trecut. Opera unora fiind de aer și de hârtie, de acte supuse criticei și controversei, poate fi făcută orișicum în marginile aproximației și pe linia mijlocie: în nicio meserie nu se greșește mai stăruitor ca în aceea de ministru. Primarul, sau nu știe să facă nimic câte 25 de ani în șir, sau ceeace face se cunoaște.

Un Primar realizat a fost Pake Protopopescu, până la care, dela Bucur, Primarii nu și-au dovedit întâietatea. Dela Pake încoace — o viață Primarii s'au succedat fără mult relief, până la Primarul Dobrescu, care inaugurează — să sperăm — seria Primarilor constructori. Proectele și intențiile nu sunt mai rău venite ca la Comună: un singur lucru interesează aci, realizarea, indiferent de mijloacele întrebuințate, consfințite ori noi, minuțios legale sau imperfect legale și chiar puțintel ilegale sau multișor. Odată, în rada portului Toulon s'a scufundat un vapor, din pricină că aprobarea bulonului pe care îl pierduse și îl aștepta, sosi ierarhic și administrativ, cu o întârziere numai de 2 ani și jumătate. Miniștrii cereau rapoarte și referate și vasul se lăsa la fund.

Primarul precedent rezista cu o stranie mezinteligență sugestiilor și celor mai folositoare, condiția oricărei idei nimerite fiind înainte de toate să aparție propriului d-sale personagiu, asupra căruia profesa păreri extrem de avantagioase, chiar dacă era singur de părerile d-sale; defect, în definitiv, de pură enervare la un om activ și aplicat. Dar Primarul, în lipsa fondurilor, a inventat o rețetă, ilegală rețetă din punctul de vedere financiar. A lucrat și nu a plătit, cel puțin nu a plătit atunci când a lucrat.

Adoptând o clasificare a D-lui Profesor și estet Mihail Dragomirescu, care vede toate lucrurile împărțite în câte trei, patru și cinci, s'ar putea împărți și stilul de a realiza în două: cu parale și fără parale. In primul caz, prudența și timiditatea te învață să aștepți realizarea unei stări până ce din economia cotidiană, penibil dumicată, vei avea la dispoziție sumele implicate de o tendință sau de un deviz: Această împrejurare se poate întâmpla ușor să nu se rostească niciodată. E mult mai viu cazul al doilea, combătut de toată economia politică: să nu aștepți nicio zi — și să te încurci... O descurcare odată și odată, tot se petrece și chiar dacă încurcarea se rezolvă într'o inexplicabilă încurcătură, rămâne lucrul esențial câștigat, realizarea. Cine ar putea să afirme, bine analizat, că un bulevard nu e mai trebuincios decât ficțiunea teoretică a unui miliard închis?

Niște experți bancari străini, plecați de curând din România, au afirmat în expozeul lor, destul de politic în formă, că administrația avutului național, colectiv și individual, ar lăsa de dorit, examinând situația românească dintr'o lojă a spectacolului subiectiv. Execuțiile cu toba, eventual cu ghilotina, nu se fac sută la sută, cum ar comanda interesele împrumutătorilor Statului nostru. Experții ankilozați la zero de specialitate au uitat însă esențialul, viața și varietățile pitorești ale vieții, cu neputință de fixat într'un catechism unic. După niște asemenea experți, Bucureștii nu aveau dreptul nici la instalația luminii electrice, până ce nu vor fi fost arse, liniștit și legal, toate lumânările de seu și spermanceti. Rassa pură occidentală poate să dea civilizației chibriturilor, de pildă, Suedezi care plătesc unei balerine un milion de coroane pentru onoarea de a împărți o noapte o cameră împreună, dar nu se poate împăca nici decum cu gândul că un popor întreg s'ar putea sustrage robiilor dorite de un consorțiu de bancheri septentrionali, plătind încet, plătind târziu și neplătind la termen.

Rețeta Primarului precedent a dat tot ce a putut, dar ea pune în circulație modelul Primarului de fapte. După d-l Dobrescu n'ar mai putea să dureze un Primar incert și un administrator extrem de corect însă pasiv.

Era cât pe ce ca Bucureștii să aibă un atare Primar. Au scăpat. E și o problemă artistică în alegerea unui om, destinat considerabilei funcțiuni de gospodar, de bărbat întreg și de om de gust. In seria începută, noul Primar, d-l Donescu, bucură așteptările orașului. Autoritate fără fanfaronadă și demagogie și fără niciuna din șovăielile psihologice ale Primarului precedent, Primarul cel nou trebuie primit ca o personalitate înzestrată pentru sarcina ce i s'a dat. Particularitatea ei consistă în lucru iute și plin, nepregătit în fraze și atitudini teatrale și întocmit cu simplicitate. Dela idee la realizare, d-l Donescu trece direct și nu are timp să-și organizeze concepția că ideile îi sunt fenomenale, extraordinare, geniale. In munca grea, efortul pare inexistent și este săvârșit cu mișcarea cu care te-ai uita la ceas și l-ai întoarce. Inainte de a fi om politic și Primar, noul Primar și-a construit, izbutind să rămâie pe de o parte temut și pe de alta respectat, personalitatea și situația socială, s'ar putea spune, din nimic. Prob, liniar și leal, câteva însușiri morale au precizat afluențele energiilor sale. Tot trecutul constituie o făgăduință și un criteriu. Trebuiesc relevate cu seriozitate calitățile de ordine, de concepție și de execuție ale unui om public nou, ieșit din rânduri și însărcinat cu conducerea Capitalei, care cu toate deficitele ei, este metropola vieții și a culturii românești și laboratorul unde dospesc și fierb, pentru Europa sud-estică, aspirațiile, voințele, ideile, inițiativele, regenerările, oricât ne-am vorbi singuri de rău și ne-am diminua în luptele de întâietate personale, și cele mai sigure merite.

D-l Donescu este și un vechi confrate, ceeace înmulțește titlurile d-sale și sentimentele și ale literaturii pentru o activitate, care nu se va opri în drum, împiedicată de un exces de hărnicie. Cu fiul d-sale Vladimir, d-l Donescu este întemeietorul ziarului Vremea, *un ziar ospitalier, independent și eclestic dintre organele presei actuale — și al casei de editură a ziarului. Scriitorul găsește acolo o primire civilizată, respectuoasă de gândirea și de individualitatea lui, opiniunile sunt înțelese, dacă un corespondent cu criteriile casei, și desinteresul comercial și priceperile abstracte ale delicatului meșteșug literar fac parte din politica editurii și constituiesc noblețea ei.*

T. ARGHEZI

Erna Letoni — Compoziție

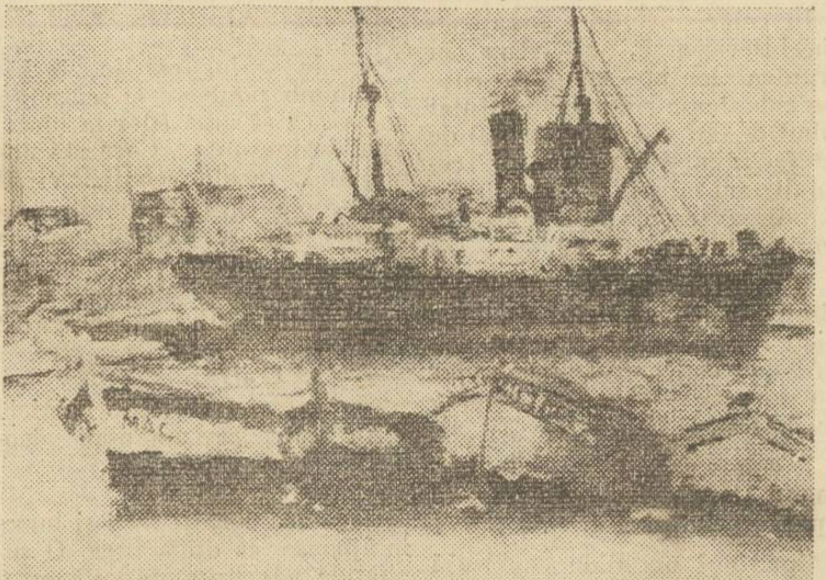

Lucian Grigorescu — Cassis

PLASTICA

In sudul Franței, la Cassis, trăește de multă vreme pictorul român *Lucian Grigorescu.*

Prietenii din țară l-au determinat să trimită acasă o parte din rodul artistic al unui îndelungat și revelator studiu al naturii.

Lucian Grigorescu — Cassis

Meșterul Steriadi s'a interesat personal de buna adăpostire a lucrărilor în Sala Universul, și publicul românesc cunoaște astfel fața cea mai originală a unui talent în ascensiune.

Dela linearitatea constructivă și dela sobrietatea cromaticei de odinioară, d. Lucian Grigorescu a trecut brusc la o surprinzătoare dinamică impresionistă, la o pictură clădită numai din fluidități și vibrații de lumină.

Locurile pitorești în mijlocul cărora artistul își plimbă șevaletul, cresc pictural din acorduri delicate și vioaie, din tonalități de rară transparență și frăgezime.

Sunt lucrări în care auriul luminos predomină, construcția colorată scutind compoziția de stăruințe anecdotice sau formale.

Câteva bucăți de tempera complectează expoziția aceasta, în care preocuparea înaltă de artă e slujită de un talent generos și conștient.

Caricaturistul *Neagu Rădulescu* și-a strâns ultimele șarje din lumea politică, teatrală și literară într'o expoziție în saloanele Mozart.

D-sa tae siluete precise, în

Erna Letoni — Nud

spirit de placat, de un umor ce rezultă din plasticitatea diformată a subiectului.

Unele bucăți au elocvență și putere de expresie.

In aceleași saloane d-ra *Lilly Oțeleanu* expune uleiuri, desene și acuarele, executate într'o factură naivă și fără personalitate.

La Librăria Hasefer, d-ra *Erna Letoni* se înfățișează, într'o expoziție de pictură, pentru prima oară publicului românesc.

Artista și-a făcut studiile la Iași și apoi la Paris, unde a fost elevă a marelui pictor André Lôthe și unde a expus cu succes la Tuileries.

D-ra Letoni posedă simțul compoziției, ușurința de a plasa personajele în cadru și de a le lega armonios cu mediul.

Pictura d-sale se distinge prin tonurile fine de culoare, care redau sensibil, nu atât materia, cât lumina ce însuflețește și valorifică spectacolul plastic.

Desigur, artista trebue încă să muncească spre a se elibera de influența prea vădită a lui Matisse și spre a stăpâni deplin ritmica formei și a nuanței. Stadiul actual este totuși o frumoasă făgăduială.

După o îndelungată suferință a încetat din viață pictorul *Richard Canisius,* conservator al Muzeului de Istorie Naturală.

A fost un artist înzestrat, lucrând în manieră ilustrativă, cu tușa largă și sensibilă.

Culoarea îi era sobră, adesea numai acuarelată, tabloul rezumându-se la fuga plină de vervă a pensulei de tuș sau a cărbunelui.

Richard Canisius a fost unul dintre puținii litografi dela noi, și acestui domeniu i-a consacrat o bună parte din activitatea sa, lăsând opere valoroase ca execuție și viziune.

Muzeul de Istorie Naturală îi datorează aranjamentul artistic și pictura dioramelor cu viața diferitelor viețuitoare.

Canisius a făcut parte dintre membrii fondatori ai societății Tinerimea Artistică, în expozițiile căreia a expus regulat.

H. BLAZIAN

Iluzii și fapte rusești

In editura de stat din Leningrad-Moscova a apărut recent (seria 1934) un volum de peste 500 de pagini, intitulat: „Lucruri trăite și gâudite" și datorit bătrânului profesor V. A. Posset. Cartea aceasta prezintă un mare interes; ea vădit nu urmărește nici-o tendință politică, — lucru unic de când lucrează editura de stat sovietică. In „amintirile" lui Posset nu găsim nici îngeri strălucitori revoluționari, nici draci negri reacționari. Obiectivitatea atinge marginile posibile și dă putința cititorilor să judece ei singuri tragicomedia umană, desfășurată în Rusia dinamismului social din secolul trecut.

*

Studențimea rusă năzuia totdeauna spre un reformism politic. Oricum am aprecia aceste năzuințe, nimeni n'ar nega că tineretul rus a fost pătruns de avânturi idealiste, dezinteresate și frumoase. El privea pe scriitori ca pe slujitorii unui altar.

Posset descrie prima lui impresie când l'a văzut pe Dostoevski la o conferință literară.

La tribună apăruse un omuleț uscățiv cu o înfățișare de țăran, îmbrăcat într'o redingotă lungă. Păru-i rărit era petrecut peste o frunte bombată și mare. Barba și mustățile îi erau deasemeni foarte rărite. Era Dostoevski. Asistența a fost atrasă de puterea ochilor săi mari, agitați și provocători.

El începu să citească. Era o scenă între Cicicov și Sobachevici din „Suflete Moarte". Citea extrem de simplu. Dar nimeni n'ar fi putut nuanța atât de bine deosebirea între tipul insinuant al lui Cicicov și încăpățînarea de granit a lui Sobachevici.

Peste câteva luni numai, Posset a asistat la înmormântarea lui Dostoevski, unde Strahov spusese în cuvântarea ținută:

— Un sentiment de groaznic vid sufletesc mă stăpânește din clipa în care am aflat știrea morții lui Dostoevski. E ca și cum s'ar fi prăbușit o jumătate din Petersburg și ar fi murit o jumătate din literatura rusă...

Dar acelaș Strahov, devenit mai târziu istoriograful și biograful lui Dostoevski, a așternut — într'o scrisoare adresată lui Tolstoi și scrisă în fața lui Posset — cea mai distrugătoare caracteristică a autorului „Crimei și Pedepsei":

— El a fost rău, invidios și destrăbălat, petrecându-și viața în niște agitațiuni care l-ar fi făcut mișel și caraghios, dacă n'ar fi fost atât de inteligent...

Și mai departe:

— Era atras mereu spre ticăloșii și s'a lăudat cu ele...

Posset a fost de față și când Tolstoi i-a răspuns lui Strahov:

— Cred că eu îl pricep pe Dostoevski mai profund decât d-ta. Nici nu știi cât aș vrea să spun tot ce simt, despre Dostoevski... Niciodată nu l'am văzut pe acest om și niciodată n'am avut raporturi directe cu el. Dar odată cu moartea lui, am priceput cât mi-a fost de aproape, cât mi-a fost de nepretuit și de necesar...

*

Alexandru Ulianov — fratele mai mare al lui Vladimir Ulianov, adică Lenin — a fost executat ca promotor al complotului neizbutit asupra vieții țarului Alexandru al III-lea, întâmplat în anul 1887.

Fiu al directorului învățământului primar din provincia Simbirsc, Alexandru Ulianov făcea parte din asociația studenților din provincia sa natală. La seratele lor apărea și tânărul poet Merejcovski. Ulianov cu fața-i palidă, fruntea înaltă, ochii îngândurați și părul frumos negru, se bucura de multă autoritate, fiind foarte talentat. El scrisese o lucrare, care a fost premiată de Universitate cu medalia de aur, deschizându-i drumul spre cariera universitară. La sfârșitul anului 1886, însă, s'a consacrat activității revoluționare-teroriste.

In acea epocă, tineretul universitar rusesc nu scăpa nici un prilej, pentru a se agita. Cu ocazia aniversării a 25-a dela moartea criticului social-literar Dobroliubov, studențimea a hotărât să organizeze un meeting la cimitirul „Volcov".

Dar poarta era barată de poliție. Studenții au cerut ca poliția să se retragă, fiindcă ei vor să comemoreze pe Dobroliubov printr'un parastas. Un student zise cu indignare:

— Ce ticăloșie! La noi în Rusia nu e voie nici să te rogi lui Dumnezeu!

— De Dumnezeu vă arde acum, domnule student! — îi zise un sergent...

Conducătorii demonstranților au schimbat cuvântul de ordine:

— Prin Prospectul Nevski, la piața Cazan!

Când mulțimea ajunse acolo, ea a fost întâmpinată de prefectul capitalei, generalul Groesser, care a propus studenților să se împrăștie, promițându-le că în cazul acesta nimeni nu va fi arestat.

Drept răspuns, prefectul a fost obiectul unor ironii.

— Domnule student, ai putea fi mai delicat și să nu-mi pufnești fumul de țigară în față — se adresă Groesser unui tânăr.

— Dacă vă deranjează fumul meu, — îi răspunse studentul, — ați putea să vă dați la o parte; doar, noi nu v'am poftit să veniți aici...

Apoi, totul s'a sfârșit cu bine: poliția n'a mai intervenit, căci studenții s'au împrăștiat în liniște.

*

Intr'o zi, la cantină, Posset a fost dureros impresionat când, întinzându-i mâna lui Ulianov, acesta l'a privit cu o expresie stranie, trecând înainte fără să-i răspundă. Mai târziu totul s'a lămurit: Ulianov era convins că e urmărit de studenți-agenți și nu vroia să arate existența unei legături de prietenie cu Posset. Câteva săptămâni nimeni din prietenii lui Ulianov n'a avut voie să-i întindă mâna...

La cămin, studentul Novorusski, l'a trezit într'o noapte pe Posset, vecinul său de pat, întrebându-l:

— Ce crezi? Se vor schimba lucrurile dacă va fi ucis Alexandru al III-lea?

Posset i-a răspuns sceptic. Dar Novorusski insistă:

— Dacă vom proceda inteligent, nu va cădea altă victimă decât țarul...

Atentatul n'a izbutit. Autorii lui au fost arestați.

*

La proces, procurorul Necludov, care în tinerețe luase și el parte la diferite mișcări studențești, fiind chiar închis în cetatea Petropavlovsc, — l'a întrebat pe Ulianov, ce anume l'a determinat să pună la cale o crimă atât de mare cum este asasinarea unui țar? Ulianov i-a răspuns:

— Domnul procuror să-și aducă aminte de tinerețea lui și de motivul închiderii sale în fortăreața Petropavlovsc. Atunci el va găsi răspunsul cerut.

Necludov îngălbeni și nu-și recăpătă calmul decât după o oră.

Mai toți acuzații au fost condamnați la moarte; dar având în vedere tinerețea lor, tribunalul a decis să ceară țarului comutarea pedepsei.

Când sentința fusese supusă aprobării țarului, acesta i-a spus lui Pobedonosțev, procurorul Sinodului:

— Bine supravegheați Academia Teologică, dacă Novorusski, strălucitul candidat la catedră, s'a stricat la fel ca și celălalt, premiat mirean, Ulianov, devenind laolaltă promotorii acestui abominabil complot...

Pentru a-și salva reputația, Pobedonosțev îi răspunse:

— Nu există nici-o dovadă că Novorusski ar fi promotor al complotului. Acuzarea lui s'a bazat pe niște dovezi lipsite de seriozitate...

Alexandru al III-lea se lăsă convins:

— Atunci, nu se poate să fie spânzurat! Deocamdată îi înlocuim spânzurătoarea cu munca silnică pe viață.

La 8 Mai 1877, patru teroriști principali, cu Ulianov în frunte, au fost executați.

*

Trecutul Rusiei, în amintirile lui Posset, pare acuma un regat din basme, tainic și tăcut, peste a cărui întindere uriașă suna din când în când câte o explozie.

ALEXIS NOUR

Scrisoare pentru o mică prietenă

Mă uit la ceas și fac socoteala: la ora asta ea a ajuns. Ai înțeles că gândul meu te urmărește pe tine?

Da, ai ajuns în orașul acela dela frontieră unde-ți vei petrece de acum o parte din viață, poate chiar toată viața, cine știe? La gară umpli o trăsură cu bagajele tale — ai așa de multe, mai ales cărți — și te așezi și tu într'un colț, ca o păpușă rătăcită printre cufere și geamantane. In camera rece și neprietenoasă de hotel, îți potolești neastâmpărul buclelor tale blonde, natural „indefrizabile", îți plimbi puful cu pudră pe obraji și-ți schimbi costumul de drum cu altul de stradă și bascul cu o pălărioară cât un pumn, pe care o tragi mult, mult pe frunte. Și după ce te cercetezi încă odată — mică cochetă — în oglinda mare, în cea de pe masă și în cea din poșetă, pleci în căutarea unei case.

Ocolești străzile din centru, care-ți displac prin mișcarea caracteristică orașelor de provincie la așa zisa „oră de promenadă" și te lași înbiată de liniștea primei străzi tăcute întâlnite în calea ta: o stradă largă, având de o parte și de alta grădini mari, prin care casele par pierdute și uitate. Din fundul unei grădini, plină de copaci bătrâni, îți zâmbesc trist câteva crisanteme. „Parcă poartă toată toamna 'n ele!..." spui în gând cu fărâma de poezie care trăește veșnic în tine — cu toată truda ta de a dovedi contrariul — și pornești într'acolo. Deschizi încet o portiță care scârțâie ușor, calci în picioare un covor de frunze moarte și te oprești pe pragul unei căsuțe albe: ai găsit ce-ți trebuie.

Peste câteva ceasuri bagajele tronează în mijlocul camerei, însuflețită de cele dintâi flăcări ce s'au aprins în sobă și tu — în pijama și papuci — începi să te instalezi. Inainte de toate — copil mare ce ești! — deschizi pathefonul și pui una după alta plăcile de dans care-ți plac, în care timp, mișcându-te voioasă de colo până colo, înlături lucrurile străine, lăsând numai mobilele și prinzi să-ți împodobești camera cu cele aduse de acasă. Arunci pe o măsuță o învelitoare; înșiri pe un raft o mulțime de volume, mari și mici, frumos legate; așterni pe divan o velință românească și scoți din cufere și geamantane rochiile și rufele tale printre care descoperi pungulițe parfumate, așezate acolo cu grijă de mama ta: prilej de înduioșare. Dar la pathefon se învârtește o havaiană minunată... ai uitat pentru ce te-ai întristat și 'n pași de dans continui să gospodărești: strângi cu o fundă perdeluțele albe dela fereastră, împrumutându-le parcă ceva din tinerețea ta, asvârli câteva lemne în focul care trosnește vesel; pui într'o vază pe birou un buchet de flori de toamnă, alături de o fotografie dragă. Apoi, după o privire circulară ți se pare că totul e în ordine și te așezi — în fine — cu un suspin de ușurare, pe o pernă la gura sobei: îți prinzi genunchii cu mânile — după cum ți-e obiceiul — și așa guști plăcerea de a te simți la tine acasă.

La tine acasă!... Iți aprinzi pe gânduri o țigară — unde-i mama ta să te certe? — răscolești printre plăci și cântecul duios al lui Solveig se înalță în cămăruța ta, pe când seara coboară peste grădina din care gazda a rupt cele din urmă flori și 'n sobă mor ultimele flăcări...

Dar la lumina roșietică a castelului de jar ce se năruie în sobă, ceasul dela brațul tău îți spune că e târziu. Aprinzi brusc lumina și te pregătești pentru ieșirea în oraș. Mișcarea și voioșia ta înlocuesc nota de melancolie combinată din: amurg, cântec de Grieg și o flacără care murea în sobă. De altfel ești totdeauna atât de plină de viață și lumină, încât și unda de tristețe care a vrut să te cuprindă s'a oprit sfioasă și n'a făcut decât să-ți odihnească o clipă veselia: ești prea mult primăvară ca să te poată întrista o seară de toamnă...

Imbrăcându-te, te gândești la ziua de mâne. Mâne!... De mâne îți vei începe adevărata ta viață, de mâne vei fi liberă și stăpână pe faptele tale... și plină de încredere întinzi brațele ca și cum ai vrea să cuprinzi în ele lumea toată...

Da, e adevărat, de mâne vei fi liberă și stăpână pe faptele tale, dar tot de mâne, tu și numai tu, îți vei purta de grijă. Vor veni mai întâi lucrurile mărunte; va trebui să-ți faci socoteala banilor și să împarți atât pentru una și atât pentru alta... și ce puțin ești deprinsă cu asta!... Pe urmă vei căuta să faci impresie bună pretutindeni: la școală — în cancelarie și pe catedră — pe stradă, acasă. Mediul străin în care vei intra te va înfricoșa; gândul că ești „cineva" îți va face plăcere, dar te va neliniști mult. Te vei sili să-ți cântărești cuvintele, să-ți studiezi gesturile — tu, care ești naturaleța însăși — și să pui o nuanță de seriozitate în toate.

Apoi te vei obișnui — căci așa ești tu — și încă așa de bine, încât peste câtva timp, gazda ți se va părea de treabă, colegii extrem de simpatici, directoarea blândă ca o mamă, iar elevele atente și inteligente. Vei scrie acasă scrisori lungi, entuziaste. Și 'n serile friguroase de iarnă, ai tăi vor comenta — în fața unei cești cu ceai luată în sufrageria caldă — fiecare rând din scrisorile tale... și tatăl tău va zâmbi cu satisfacție, iar mama ta își va șterge ochii umezi...

Pe urmă decepțiile vor veni rând pe rând și-ți vor scădea entuziasmul. Vei descoperi că gazda nu este chiar așa de treabă cum ți s'a părut, directoarea e departe de a fi ca o mamă, printre colegi sunt unii tare răutăcioși, iar elevele privesc cu mai multă atenție rochiile tale, decât îți ascultă lecțiile și vei suferi mult. O, te cunosc prea bine, mica mea prietenă! Cine oare te cunoaște așa ca mine?

De aceia când într'o bună zi voi primi dela tine prima scrisoare în care te vei arăta așa cum ești — adică cu fărâma de poezie care-ți trăește 'n suflet — voi pricepe că ai întâlnit în drumul tău, pe omul visurilor tale. Da, îl vei întâlni și o înfiripare de idilă îți va aduce un val de fericire necunoscut încă... apoi totul se va sfârși, așa cum se sfârșesc toate. Câteva nopți în șir vei uda puiul de pernă cu lacrimile tale, te vei crede cea mai nefericită ființă din lume și poate vei dori chiar moartea... Pe urmă te vei vindeca și vei păși mai departe în viață cu experiența căpătată, dar cu prima cută de amărăciune lângă gura ta frumoasă care știa numai să zâmbească....

....

Mă uit la ceas și fac socoteala: la ora asta ea a ajuns de mult. Și aș vrea să te întorc înapoi nu numai cu trenul, ci și cu anii, ca să te scap de viața care te pândește ca să-ți întunece ochii senini și să-ți imprime tristeța ei pe frunte.

EUGENIA PETRESCU

— Cum se face că mama ta se numește Durand, iar tu: Dupont?

— Să vedeți, domnu'... Mama s'a remăritat, nu eu...

STAPANA. — Da' buni ciorapi mai ai!

SERVITOAREA. — Nu vă neliniștiți, Sunt dela locul dinainte...

Crearea Inchiziției

Numele acesta trezește în mintea multora persecuțiile îndreptate împotriva evreilor spanioli, în sec. al XV-lea, figura fioroasă a lui Torquemada și tot alaiul de fantasmagorii cu care romantismul istoric al secolului trecut a împodobit evul mediu.

Instituția aceasta a avut și ea panegiriști și defăimători. Dar dacă lași de-oparte latura tendențioasă, poți ajunge la determinarea exactă a împrejurărilor în care această instituție a fost creată.

Au existat două feluri de inchiziții; una politică și alta religioasă. Intrucât cea politică era mai de mult în ființă, biserica n'a făcut altceva decât s'o adopte.

Odată însă cu decadența bisericii și amestecul puterii politice în biserică, inchiziția religioasă devine o armă politică.

Imprejurările în care apare această instituție sunt foarte interesante și sunt în legătură cu ereziile din secolul al XII-lea.

Cea mai turburătoare erezie în sânul bisericii apusene s'a produs în sec. al XII-lea, la populația din sudul Franței, unde apare secta catharilor, ca o consecință a relațiunilor acestei populațiuni cu Orientul.

După concepția lor, lumea a fost creată atât de Dumnezeu cât și de Satana; unii îl considerau pe Satana egal lui Dumnezeu, alții îl socoteau ca pe un demiurg.

Omul aparținea prin partea sa materială demiurgului, iar prin cea spirituală lui Dumnezeu.

Acest dualism al lumii reflectat în om conducea la crearea unei morale individuale sau sociale plină de consecințe grave pentru viața evului mediu.

Mântuirea o căutau catharii prin desagregarea vieții spirituale; erau ascetici, nu mâncau carne, ci numai legume; procrearea era cel mai mare păcate; de aceia își impuneau o castitate deplină. Unii se sinucideau direct prin inaniție sau greva foamei, pe care ei o numeau *endura*.

Catharismul nu aducea o concepție nouă; urme de-ale lui le putem găsi în *manicheismul* persan din sec. al III-lea, și în *docetismul* sec. al II-lea; dar răspândirea lui în massele largi ale poporului, putea deveni primejdioasă. Căci odată cu propagarea în massă a castității se distrugea și familia.

Catharii se impuneau poporului atât prin austeritatea lor, cât și prin serviciile multiple pe care le aduceau populației, în mod desinteresat. Astfel, îi împrumutau cu bani, le aduceau mărfuri și organizau ateliere, procurând mijloace de existență celor care aderau la ideile lor, etc... In felul acesta își creau mai mulți prozeliți.

Vom menționa că se îndeletniceau și cu răpirea copiilor sau cumpărarea lor; iar pentru a rupe orice legătură între aceștia și părinți, după scurgerea unui interval de timp, aduceau la cunoștința părinților decesul copilului.

Rigorismul catolic găsea în catharismul indulgent un vrăjmaș puternic. Catharii nu pretindeau credincioșilor decât anumite norme ușor de urmat și să protejeze secta. Nu li se pretindea să renunțe la viață; nici la bucuriile lumești; ba ceva mai mult: puteau păstra legăturile cu catolicismul și cu biserica. Erau însă obligați să asiste odată pe lună la predica numită *apparelhamentum* și să-și facă un examen de conștiință, în urma căruia declarau un fel de recunoaștere a păcatelor.

Situația aceasta de *păcătoși autodeclarați* corespundea primului grad în sectă, anume *credincioșilor*. Numai renunțarea completă la viața lumească și inițierea prin *consolamentum* aducea după sine intrarea în rândurile adevăraților cathari și deci beneficiari ai vieții viitoare. Din această pricină, acest din urmă grad, mulțimea oportunistă nu și-l dorea decât în preajma morții. Se citează cazuri când credincioșii primeau consolamentum, dar scăpând dela moarte reveneau la treapta credincioșilor simpli.

In ceiace privește organizația bisericească, ei aveau în fruntea lor un episcop, care prezida toate adunările, ajutat fiind de doi vicari cu gradul de prefecți: unul „fiu major" celălalt „fiu minor". Cultul și răspândirea credinței se afla în sarcina unor diaconi.

Rigorismul slab, organizația simplă și propagarea unei vieți sărace conveneau poporului; dar conveneau și nobililor doritori să stăpânească pământurile bisericii.

E cunoscut zelul cu care Reymond III, conte de Toulouse, a apărat pe acei eretici.

Sprijinul nobililor încurajă poporul, care începu să se dedea la acte anarhice și criminale. Inșiși preoții catolici se lăsară duși de curent, întreținând legături cu ereticii și molipsindu-se chiar ei de erezie.

Papalitatea, dupăce puse la încercare puterea misionarilor *cistercieni*, apelă la seniorii din Franța nordică și porni cruciada împotriva sudului. Rezultatul cruciadei a fost în favoarea catolicismului, regalitatea francă profitând și ea într'o măsură destul de mare. Dar pentru realizarea acestui profit, regalitatea francă trebui să se asocieze măsurilor papalității, care pentru a descoperi pe ereticii întreprinse sistemul inchizitorial.

Inchiziția a fost deci creată pentru readucerea celor rătăciți în sânul bisericii. Acei ce se înapoiau ieșeau de sub urmărirea instituției. Ereticii însă, care nu reveneau la biserica catolică, cădeau pe mânile laicilor, suferind pedepsele cele mai groaznice.

Deci, cruzimile de care s'a făcut vinovată Inchiziția, revin de fapt puterii politice, executoarea hotărârilor tribunalului eclesiastic. Iar dacă la început puterea laică era în funcția tribunalului religios, mai târziu, acelaș tribunal trece la discreția puterii laice. devenind o armă politică.

A APARUT

„PARADA NOROCULUI"

roman de DAMIAN STĂNOIU

Cu humorul și verva-i cunoscută autorul povestește odiseea a dói tineri — Liță Soare din „Camere Mobilate" și o poetă — care s'au dus la Sinaia să se împrietenească cu munții, și acolo au fost amăgiți de jocurile de noroc de la Cazino.

E cea mai interesantă carte a autorului

Editura ALCALAY & CO.
Prețul Lei 80.—

PRIMII PAȘI

Sfârșit de vacanță

Prietenului meu G. Dabija

Vântul se poticni în tei și stătu deodată. Lipseau doar rândunelele de mătase neagră și cocostârcii cu ciocuri de rubin, altfel era ca și 'n vară; livada tot verde, aceleași cărări de nisip blond și aceleași bănci cu vopseaua ștearsă. Doar câteva frunze galbene, de gutapercă, puține, pentrucă le mătura Haralamb. Când se îndesesc frunzele pe cărări, stăpânii pleacă: — Intâi si duc cocostârcii și lăstunii... pi urmă cocoarăli și boerii... Odată — ordin si ducim pachetili la garî, și gata.

Haralamb rămâne până la vara viitoare cu încă doi servitori, să păzească conacul cu douăzeci de camere nelocuite și cu podul acela cu balcoane în care cântă bufnițele. In fiecare an la fel, de atâta amar de vreme, de când e el slugă.

...Deocamdată greblează iarba. Privește atent în jos și din când în când ridică ochii spre chioșcul din fund. Printre frunzele viței, o zărește pe duduia Coca, lângă Virgil.

In salcâmi ciripesc veseli sticleții.

Grebla se încurcă în iarbă. Haralamb zâmbește și scuipă 'n palme, ca să aibă spor la lucru. Apoi se încruntă... Coca stă nemișcată... închide ochii... Virgil se apropie, întinde mânile... Se sărută. Ziua se face blondă, ca un fagure. Sticleții sboară...

Și deodată Haralamb strănută. Ușa chioșcului se deschide brusc.

— Aici erai?

— Ce faci Haralamb pe-aici?

Au întrebat amândoi deodată.

— Iaca, grieblez.

Coca are obrajii roșii și buzele aprinse, ca după fugă. O șuviță de păr brun, îndoită ca o undă i s'a lăsat pe frunte. Virgil surâde și-și îndreaptă cravata.

— Fumezi?

— C'apoi știți dumneavoastră...

— Ia de ici.

Ii întinde pachetul cu țigări și Haralamb se servește din plin.

— Imi ești simpatic, Haralamb.

— Ihî...

— Să vezi ce frumos cântă din fluier, — îl laudă Coca.

— Amu n'am fluier, că s'o crăpat batâ-l gina să-l bată di fluier...

— O să-ți dau eu bani să-ți cumperi altul.

Se aud alți sticleți în salcâmi. Sluga greblează iar.

Nu e mult de când Coca umbla cu Mihai după Haralamb să le scoboare pui de ciori din nuci sau să le prindă bufnițe din pod, și acuma...

— De mult greblezi aici, Haralamb?

— Hă-hă, di mult! Di când ați deschis ușa la chioșc, precizează el.

In vacanța asta a învățat să călărească, să conducă mașina și să vâneze. Impușcă singură ciori și hulubi, și-i arată mândră:

— Trei dintr'un foc!

— Ești crudă! spune Virgil.

— Merçi!

Dela el a învățat toate astea.

— S'o vezi pe Georgeasca în ora de franceză: Stoenescu, nu râde... Stoenescu, nu-ți mânca tocul ...Stoenescu, quelle différence y a-t-il entre le passé défini et le passé indéfini? Nu fac nimic, doamnă! — Răspunde.... N'ai fost atentă? Merci, Stoenescu. — Pentru puțin, d-nă!

Coca povestește aprinsă.

— Ai ochi de creolă, — o întrerupe Virgil.

- N'ai văzut-o niciodată... Ese cu bărbatu-su de braț și...

Altă întrerupere:

— Privești ca Marcella Albani...

— ...ea e mare cât un soldat dela escorta regală, el mic și slab, cu ghete numărul 36...

— Ce plăcut îți miroase părul! „Chat noir"? Aș vrea să fiu totdeauna cu tine... Și gura ta să-mi fie șipot răcoritor.

Asta a reținut-o cândva dintr'o poezie modernistă. A simțit că-i ridicol și-a tăcut.

— Vai, Virgil!

Coca deocamdată nu vorbește cu băeții decât despre cinematograf și despre școală. Altfel roșește și tace.

— Să-ți aduc tabloul cu „clasa", s'o vezi pe Georgeasca.

— Il vedem la masă.

Ii apucă mânile și se apleacă spre ea încet. Și ea svâcnește, se bate întâi, apoi rămâne moale, nemișcată. Are buzele sângerate și ochii închiși, cu cearcăne de humă împrejur.

Razele soarelui de toamnă, ieșite pieziș printre frunze, îi dau în păr luciu de metal.

— Vai, Virgil...

Se aud pași grei.

— Chi-chi... duduiță, am curățit pușca! surâde Haralamb.

*

— Conașule, v'aș ruga di-o țigară...

— Ține.

Pleacă, se întoarce din nou.

— Si cumpăr și flueru, că tot mă duc mâni la gară cu boeru...

Virgil i-a mai dat încă de trei ori bani pentru fluier și tot nu l-a cumpărat.

— N'am găsit bun, — se scuză Haralamb.

Pleacă. In balcoane se aud bufnițe.

— Cu-cu-vau!

— Paaac!

Glonțul a pornit odată cu cântecul de noapte. Bufnița a întins aripile moi spre cer, a rămas așa o clipă și s'a rostogolit undeva în întuneric.

— Felicitările mele... Tot mai ești supărată?

— N'am fost.

— De ce n'ai ieșit de loc azi?

— Am impresia că suntem suspectați.

— Haralamb? O fi spus ceva?

— Știu eu?!

Sus cerul s'a înourat pe încetul. Veneau nouri de ploaie, deși, țesuți în scamă.

— Ne vedem mai târziu?

— Incearcă.

Lui Virgil i s'a părut că păzește o umbră care a dispărut repede 'n livadă.

— Cu-cu-vauu...

Dela hambarele din fund a răspuns alta, cu glas moale:

— Vau-vau!

Sus în balcon se aude patefonul: Garde-moi, près de toi.... Toată lumea vrea să fie veselă, căci mai sunt doar câteva zile de vacanță. Și cântecul sună oarecum trist...

Câte nu-și închipuiseră Coca și Virgil. Dar degeaba, căci Haralamb n'a suflat la nimeni nimic. Se mulțumea să fumeze țigări „Specialitate" și să ia bani pentru fluierul acela pe care nu-l mai cumpăra...

Ieri noapte au văzut o umbră în întuneric. Și, când s'au întors „deacolo", n'au mai găsit revolverul pe fereastra ei, unde-l lăsaseră...

Are Haralamb niște ochi verzi cum e cucuta, clipește mereu și zâmbește ciudat: Aș vre si cumpăr fluieru...

O fi așa frig în cameră? Virgil s'a învelit cu pardesiul și-a închis ferestrele. Scrie, așa cum scrii când n'ai ce și nu știi ce să faci:

„Coca... Coca... Cocardă... cocar-dă... cocaină...cocaină"...

Foaia ruptă și mototolită sboară sub masă.

Incearcă o scrisoare:

„Eu sunt vinovat. Dar îmi ești dragă. Ar fi putut fi „altfel"? Mi-ai dat aparatul de fotografiat. Iți mulțumesc. Am să-l păstrez totdeauna. Peste trei zile plec".

Desigur, nu putea fi altfel!

Și atunci s'a auzit scandal. A ieșit afară.

— Priviți-l pe Haralamb, a fost găsit beat-mort în cârciumă la Simonică; vroia să vândă revolverul ăsta... L-a furat. E al d-voastră?

Virgil privește revolverul. Haralamb clipește, deschide gura să spue ceva, dar tace. Ochii de cucută verde se fac și mai mici.

— Nu e al d-voastră?

Sluga surâde.

— Nu.

Intr'un asfințit de soare cu nouri violeți a plecat. A ajuns în gara aceia cenușie, cu peron murdar și cu ghivece de flori atârnate cu sârmă de sus. Trenul cu ochii roșii, de fiară, a venit târziu și a stat puțin.

Nu l-a petrecut nimeni. Când pleci dintr'o gară, simți că trebue să-ți iei rămas bun dela cineva.

A scos mâna pe fereastră, a ridicat-o odată și-a lăsat-o încet, moale... I-a răspuns râzând vânzătoarea de țigări.

In compartimentul gol, cu lumina stinsă, a avut mult timp în ochi imaginea gării cu peronul cu flori agățătoare și cu vânzătoarea tânără cu obrajii rumeni și dinți albi.... Mai apoi l-a întovărășit fata care împușca bufnițe.

Și-a regăsit în Iași aceiași prieteni care știau să facă chefuri, datorii și să joace cărți.

— Cum ai petrecut, Virgil?

— Bine.

— Numai atât?

— ....

— Logodnica?

— La școală.

— Ați rupt-o?

— ...

Intr'o dimineață, le-a spus, palid și nedormit:

— Vând un aparat de fotografiat. Ceva scump. Imi trebuesc bani.

L-a vândut. Dacă și-ar fi continuat însemnările pe care le începuse cândva, cu mâna nervoasă ar fi scris: „Am ajuns rău: îmi vând amintirile". Dar de mult renunțase la jurnal și la întrebarea dacă ce face e bine sau rău.

La Botoșani, eleva Stoenescu Coca ieșea dela librărie, cu pachetul de cărți sub braț. Avea șorț negru, guler alb de olandă și pe brațul stâng număr:

L. C. S. 274.

S'a întâlnit cu d-na Georgescu, la braț cu micul său soț cu pălărie tare și baston de trestie.

— Sărut mâna, d-nă!

— Bon-jour, Stoenescu. Ce, tot cu cărți? Parcă te logodisești?!

— Nu, doamnă.

A plecat roșie, cu ochii în jos.

A ajuns-o din urmă Alexandrescu.

— Ce faci, Coca?

— Bine. Uite, cărți...

— Ce bine-mi pare că te văd. Credeam... Ce te-a întrebat doamna?

— Complimente mamei.

— Da... Știi, am să-ți povestesc cum am petrecut vacanța. A fost formidabil. Tu?

— Și eu...

Cele două colege s'au despărțit, gândindu-se ce vor trebui să povestească din vacanță.

A început să bată vântul. Sub cerul cenușiu casele orașului păreau și mai întunecate.

— La revedere, Stoenescu.

DAN O. BOLDUR

— De ce-l bați? Nu știi vorba din evanghelie: când te lovește cineva peste obrazul stâng, întinde-l și pe cel drept.

— Dar eu n'am decât un nas....

Dintr'o școala de menaj

Copoțel

E atât de mică în șorțul ei negru de uniformă, încât nu-ți vine a crede că-i în clasa I-a de liceu.

In ziua când a sosit la școală, adusă de maică-sa, o țărancă voinică de pe lângă Prut ,— era îmbrăcată într'o rochiță de stambă, de culoarea cerului. Ochii — la fel cu rochița, obrajii — flori roze, năsucul cât o alună, iar pe față un zâmbet dulce, care n'a părăsit-o nici odată de atunci. O singură dată, când stolul de fete a înconjurat-o, la prima recreație, — s'a uitat speriată la ele și, o clipă, n'a mai zâmbit. Apoi, năpădită de întrebările celor mai guralive, a prins curaj:

—De unde ești?

— Cin' te-a adus?

— Iți place la noi?

— Apui... m'o adus mămuca, tocma' di la Chișcăreni... E diparti tare de aici...

Și-și întărește răspunsul cu un gest, care indică foarte vag direcția.

— Da' cum te chiamă?

— Nadia... Nadia Kargopolzev! rostește ea, luminându-se subit la față.

— Vai, ce nume lung... Nadia!

— Noi o să-ți zicem *Clopoțel!* hotărăște una din grămadă, inspirată de chemarea clopoțelului, care tocmai vestea sfârșitul recreației.

Toate au fugit apoi spre clase:

— Clopoțel, hai cu noi!

— Clopoțel!... Clopoțel!....

Porecla sonoră a îndulcit-o pe Nadia, care, sfioasă, încă, rămâne mult în urma celorlalte.

M'am apropiat de ea.

— Nadia, tu nu vezi că n'ai *fileu* pe cap, cum au toate? Ce fel de treabă-i asta! Vrei să-ți dau eu unul?

— Dacă îi vrè mata...

Scot din buzunar rețeaua neagră, pe care i-o pregătisem anume, și i-o potrivesc pe șuvițele bălaie, schimbând pe Nadia în școlăriță adevărată; apoi, cu încetul, ne împrietenim:

— Mai ai frați, Clopoțel?

— I-hî... trii!

— Nu mai spune! Trei? Și cum îi chiamă?

— Apui... îi chiamă Ionică, Tică și Gheorghiță.... Tică îi de o samă cu mine... o rămas acasă, la păscut....

Acum câteva seri, eram într'o clasă cu fetele cele mai măricele, aplecată pe o cusătură. Dela o vreme, bag de seamă că, lângă mine, în bancă, s'a furișat Clopoțel.

— Ei, ce e, Clopoțel? De ce-ai venit lângă mine!

— Domnișoară... aș vrea să vă întreb ceva...

— Spune! Ce să mă 'ntrebi?

— A, nu acum... altădată.

Fetița pare cam stânjenită. Mă întorc spre ea:

— De ce altădată și nu acum?

— Lasă... altădată.

Ca să știu despre ce-i vorba, încerc s'o iau mai pe ocol și-o îndesesc cu întrebările:

— Vrei, poate, să știi de ce mi-am pus ochelari?

— A... nu!

— Ori, poate, pentruce port două jachete?

— A... nu!

— Atunci, vrei să mă 'ntrebi de ce am venit să stau cu voi în clasă?

— A, nu! Nici asta....

— Atunci, Clopoțel, dacă nu vrei să-mi spui ce-ai de spus, du-te la locul tău... nu ești cuminte! Inseamnă c'ai venit numai ca să mă superi.

— A... nu! sosește imediat protestul, — nu vrau să vă supărați....

Mă ridic, îmi iau lucrul și mă duc în *hall*-ul școalei. Clopoțel se furișează după mine:

— Domnișoară... am vrut numai să vă 'ntreb.... dacă....

— Ei, spune-odată, ce?

— Să vă 'ntreb dacă degetarul din degetul dumnevoastră... ii al dumnevoastră *propriu*.... ori...

Rămân încremenită. Imi privesc repede degetele. In adevăr, în vârful degetului mijlociu — abia acum bag de seamă — am un degetar de alamă turtit, vechiu, coclit, înegrit și, mai cu seamă, mic din cale-afară. In primul moment, nu știu de unde a răsărit acolo. In sfârșit, mi-aduc aminte și încep să râd:

— Nu-i al meu, Clopoțel. L-am găsit azi dimineață, pe jos, și l-am pus în buzunar...

La auzul acestei mărturisiri, ochii Nadiei strălucesc de-o nestăpânită bucurie.

— Eu l-am pierdut! zice ea, aprig. E degetarul meu, că-l am dela mămuca mea. L-o purtat și ea la școală, când era ca mine... și zice că l-o purtat și mămuca ei, când era fată... îl avem din strămoși în casa noastră. Iaca, pot să jur că-i degetarul meu — și s'aduc și marturi că-i al nostru....

„Genul" dumnealui...

E o zi de iarnă, cu soare. Curtea școalei e pustie: zi de sărbătoare.

De pe trotuar, s'aude clar o discuție pe un ton cam ridicat, între un bărbat și-o femee. Glasul ei predomină, firește:

— Da, sigur... ăsta e genul care-ți place dumitale acum... sigur!

— Da' bine, Rozalio dragă... — încearcă să protesteze glasul bărbatului.

— Te rog.... nimic! Te-am văzut cu ochii mei cum te uitai după ea...

— Fără nici o intenție, crede-mă...

— Minți!

In scândura de brad a porții, un nod absent a lăsat în locul lui o deschizătură mică și rotundă, parcă anume făcută acolo pentru cine ar vrea să privească, din când în când, la cele ce se petrec dincolo, în fața cortinei opace de lemn. Nu pot rezista. Pun ochiul și privesc...

Aproape, pe marginea trotoarului, stă o pereche banală și burgheză, — soț și soție. Așteaptă tramvaiul. Se cred singuri.

Ea: voluminoasă, într'o haină de astrahan negru, cam ros și albit puțin pe lângă subțiori; șuvițe ușor încărunțite îi ies de sub catifeaua pălăriei, garnisită cu două pene cenușii; în mâna stângă are un manșon iar în dreapta o umbrelă lungă, cu mâner întors. Umbrela, prin diversele poziții pe care le ia cam brusc în spațiu, exteriorizează enervarea crescendo a doamnei...

El: uscățiv, mic, cu gambetă neagră și guler de biber. Cum îl văd din profil, nu știu de ce mustățile îmi par prea negre pentru vârsta lui. Pare obișnuit cu asemenea conflicte: ține nasul în jos — un nas lung și subțire — și ascultă resemnat torentul de învinuiri, ferindu-se din zona primejdioasă a umbrelei.

Doamna e acum în culmea indignării. Vocea ei schițează tonuri din ce în ce mai variate:

— Nu-ți mai plac eu, va să zică? Halal! Ai început acum să te uiți la de alea slabe și într'un picior... de-alea sfrijite și cu *ex-apel?* Astea sunt genul dumitale acum? Foarte bine! Lasă, c'ajungem noi acasă...

Tramvaiul s'apropie repede dela deal, cu sunet de clopot enervant, și se oprește la haltă, întrerupând discuția.

— Las' că-ți arăt eu acasă *ex-apel!* încheie doamna, îndreptându-se spre scara vagonului.

Și umbreluța autoritară isbește violent un bulgăre rotund de zăpadă, care pornește la vale, în piruete mici, pe luciul de argint al străzii bătătorite.

MARTA COMANIȚA

A la manière de Mircea Rădulescu

Nocturnă

Când luna arginteavă strada
Și picură tristeți în noapte,
Când te 'mpresoară primăvara
Cu nostalgie și cu șoapte, —

Ce trist te 'ntorci atunci acasă
Pe trotuarele pustii,
Când floarea de cais coboară
Parfumul nopților târzii...

Și cum te 'mbie depărtarea
Și vraja bolții înstelate
Să rătăcești mereu pe strada
Cu trotuare sidefate.

Când noaptea freamătă senină
De dragul cupelor de crin,
Când luna'și cerne fantezia
Și ning arome din senin,

Când gândul visător scandează
Ecoul pașilor ce sună,
Ce trist te 'ntorci atunci acasă
Pe drumul luminat de lună...

PETRE BUTTESCU

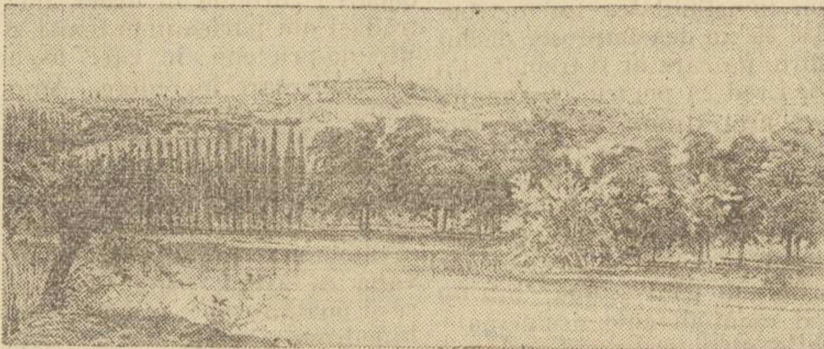
Se tae ultimii arbori ai vechilor codri bucureșteni

Cu prilejul clădirii cetății universitare se doboară copaci seculari

Pe Bulevardul Elisabeta, aproape de podul Sf. Elefterie, au început să se facă pregătirile pentru clădirea „cetății universitare". Primul lucru care se face, este doborârea unor arbori groși, poate de pe vremea lui Tudor Vladimirescu sau și mai bătrâni.

Trunchiurile lor retezate, aproape de pământ, își arată suprafața cu dese cercuri concentrice, pe care stau de le numără cei ce au răbdare spre a stabili vârsta arborelui: un cerc reprezintă un an din viața copacului.

Pădurea de la Sf. Elefterie era renumită pe vremuri. Pe acolo trecea Dâmbovița necanalizată, formând un eleșteu și îmbrățișând insule poetice, acoperite de verdeață.

Dâmbovița bucureșteană acum o sută de ani

De altfel Cetatea Dâmboviței era înconjurată odinioară de codri, care pătrundeau până prin inima Bucureștilor, până la clădirea de azi a „Cercului Militar"; pe acea vreme era acolo marginea Capitalei și-și făcuseră așezări tăbăcarii, pe malul gârlei, ce șerpuia prin dosul bisericii Sărindar, până de vale de biserica Zlătari, cam pe unde e acum Vama Poștei.

Kioskuri în pădure

Alexandru Vodă Ipsilanti făcuse un frumos kiosk în păduricea poetică dela Sf. Elefterie.

Era pe atunci moda kioșkurilor, care se construiau prin pădurícile înconjurătoare. In afară de acest kiosk, de la Cotroceni, Alexandru Vodă Ipsilanti a mai ridicat un kiosk la Herestrău. Pe de altă parte Mitropolitul Filaret al II-lea a construit un alt kiosk pe lângă eleșteul lui Șerban Vodă, — kiosk pe care, mai târziu, Mitropolitul Diositil Filitis îl împodobi cu colonete de toată frumusețea.

Boerii și Domnul făceau mare caz de aceste kioskuri. Totuși doamna lui Alexandru-Vodă Ipsilanti, o natură mai visătoare, se simțea mai mult atrasă de partea sălbatecă și pitorească a păduricii și eleșteului de la Sf. Elefterie, unde-și pierdea pașii, mai ales noaptea pe lună, pe sub arbori, rătăcind uneori ore întregi prin cărările pădurii ei dragi.

De altfel soțiile boerilor duceau și ele o viață retrasă în cursul secolului al XVIII-lea și pe la începutul secolului al XIX-lea, neluând parte la petrecerile boerilor. Așa erau obiceiurile pe atunci. A fost o excepție și o atenție deosebită, când au apărut la o serată a consulului francez, după plecarea lui Kiseleff din țară.

Astfel Doamna lui Mavrogheni nu se urca niciodată în caleașca poleită, trasă de patru cerbi cu coarnele de aur, în care se lăfăia enfaticul și vanitosul Domn fanariot, când eșea trufaș în târg, înconjurat de ciohodari cu fuste albe și cu islice rotunde de samur pe cap și de arnăuți, ce purtau căciuli lungi împodobite cu coade de vulpi și clopoței răsunători. Și această Doamnă, discretă și simplă, prefera să facă preumblări pe jos în pădurea dela Sf. Elefterie.

Ce ar putea povesti copacii

Copacii bătrâni, care se tae azi pe Bulevardul Elisabeta, dacă ar putea vorbi, ne-ar povesti câteceva despre aceste preumblări, prin care Doamnele — prin gusturile lor — se apropiau de popor.

„Codrul e frate cu românul", zic poeții necunoscuți ai neamului nostru, contopind în *Doină* jalea și bucuria poporului, cu durerile și bucuriile codrului.

„Cade frunza jas în vale
„Eu cânt doina cea de jeale"

Copacii, care se doboară acum, vor face loc unor ziduri mărețe. După cât ni se spune, era imposibil de evitat sacrificarea lor. Cu acest prilej ne amintim și de altă devastare: e mare păcat, că s'au tăiat inutil pomii seculari din grădina Oteteleșanu, poate iarăși o rămășiță a vechilor păduri bucureștene. A fost atunci o devastare, care — coincidență ciudată — s'a petrecut în timpul sărbătorii sădirii pomilor. De altfel s'a întâmplat, ca tăerea ultimilor arbori ai pădurii poetice dela Sf. Elefterie să cadă tot în preajma sărbătorii sădirii pomilor.

Vechile pădur i românești

Incă înainte de Traian, pădurile acopereau Dacia. Ele erau sălbatece și nepătrunse, când Romanii, căutând mine de aur, începură să croiască faimoasele lor drumuri prin Oltenia și chiar prin Muntenia, spre Transilvania.

Cu tot prăpădul ce a urmat, tăindu-se fără nici o socoteală mii și mii de copaci de către hoardele sălbatece ce au trecut prin meleagurile noastre, totuși pădurile au trăit, mari și fără număr, până prin secolul al XIX-lea.

Autorul acestor rânduri își aduce și el aminte de codrii văzuți, în copilărie, în județul Dorohoi. Am străbătut de nenumărate ori călare pădurile de la nordul orășelului Mihăileni spre capitala județului și spre codrul Herței, pădure rămasă celebră și al cărei renume a ajuns până la București.

Dar pe meleagurile unde am copilărit, n'am mai fost de mult și mi se spune că totul a fost pustiit cu sălbăticie. Tabloul celebru al pictorului Verona, „Codrul Herței", rămâne o amintire...

Pe vremea lui Tudor Vladimirescu

E interesant să spunem, cu acest prilej, câteva cuvinte și despre celelalte păduri reputate bucureștene, în afară de păduricea Sf-tului Elefterie.

Acum o sută de ani, în dosul bisericii Olteni, spre răsărit, „dădeai de pădure", spune un memorialist al revoluției lui Tudor Vladimirescu.

Până în zilele noastre a străbătut faima codrului Vlăsiei, unde se pare că se adăposteau hoții de pe malurile Dâmboviței. Bucureștii au mai păstrat până azi expresia „ca 'n codrul Vlăsiei" pentru a denumi anumite banditisme, care însă azi nu se mai petrec în pădure.

Mai erau și alte păduri mari pe lângă Capitală: *Cotrocenii, Grozăveștii, Lupeștii, Văcăreștii, Broștenii, Cocioc și* încă vreo două mai mici.

Marele Hrisov al Cotrocenilor ne spune că, pentru a se face satul *Grozăvești,* Șerban-Vodă Cantacuzino a trebuit să curețe un loc din pădurea cea mare a Grozăveștilor.

Pădurile și răsboaele

De altfel pădurile noastre au atras atenția diferiților călători străini care le-au descris în culori sugestive.

De multe ori acești codri se puneau și în calea armatelor năvălitoare.

La 1595 Mihai și Sigismund, gonind pe Sinan spre Dunăre, au făcut două zile de la București spre Giurgiu, din cauza pădurilor.

Trimisul lui Gustav Adolf, regele Suediei descrie o petrecere la București în anul 1632. Trecând prin Capitala noastră, l-au impresionat „pădurile apropiate și de codrul *vecin,* în care cântau surlele și trâmbițele domnești", pe când el se ospăta la masă, în Curtea Domnească, cu Leon Vodă și cu boerii țării.

Cârciuma din pădure

Un loc favorit de preumblare al bucureștenilor, prin secolul al XVIII-lea, era păduricea „Schitului Măgureanului".

Balta neregulată și foarte întinsă a lui Dura negutătorul, a fost numită mai târziu *Balta Cișmigiului,* după numele „marelui Cișmigiu", șeful podarilor care locuia pe malul bălții, cam pe unde e azi str. Brezoianu. Această baltă se afla în păduricea, ce se prelungea sus pe deal, unde era „Schitul Măgureanului".

Un crac subțire al Dâmboviței, venind dinspre apus, alimenta iazul; la răsărit apa forma din nou un fel de mic pârâu, care curgeau ocolit printr'un tufiș de trestii, pentru a ajunge iarăși la matca râului.

Iar în pădure, ceva mai departe, cam pe unde este azi strada Berzii, un negustor isteț făcuse o cârciumă, vestită pe vremuri, *„cârciuma din pădure"* unde veneau să petreacă boerii bărboși, îmbrăcați cu antirie și ișlicuri. Câteodată mai venea și Alexandru-Vodă Ipsilante.

Incepuse să vie și norod la „cârciuma din pădure", cum vine azi la „bufetul" de la Șoseaua Kisselef. Numai Doamna lui Vodă Ipsilanti a rămas credincioasă, până la sfârșit păduricii ei și eleșteului dela Sf. Elefterie.

Din eleșteu nu se mai vede azi nici o urmă, nici din poeticile insule... Ultimii copaci ai bătrânei păduri vor cădea zilele aceste sub securea lucrătorilor... A mai rămas noul pod de piatră, care doar prin numele lui mai amintește ceeace a fost pe vremuri.

...Poate că frumosul peisagiu al insulelor și păduricii dela Ciurel ne poate da azi o idee de ceeace a fost Dâmbovița bucureșteană de altă dată.

ALEX. F. MIHAIL

Note pe marginea cărților

„Omu-i porc!"

de DEMOSTENE BOTEZ

D. Mihai Sevastos a fost timp îndelungat în conducerea literară a „Vieții Românești", iar acum este de aproape 9 ani director al „Adevĕrului Literar". In aceste calități d-l Sevastos nu a flatat prietenii căci a iubit literatura. A fost de o delicatețǎ sinceră și totală cu oricine dar nu a făcut transacții.

Consecvența sa în serviciul literaturii i-a creiat la început inamici. Inpricinații au crezut într'o prejudecată. Cu vremea au descoperit în Sevastos un sfătuitor și un prieten. Buna lui credință și sinceritate a îmblânzit porniri iritate cu șvarț de Capșa. Incetul cu încetul în locul urii nejustificate a luat locul o stimă îndreptățită.

Prestigiul acesta cucerit, înfrânsese însă oarecare susceptibilități și orgolii care așteptau o revanșă.

Apariția „Aventurilor din strada Grădinilor" a fost așteptată în această situație, de către confrații, oarecum cu mânecile suflecate și cu mare negreață de cerneală în călimări.

Cerneala însă, în cea mai mare parte s'a uscat și s'a prefăcut într'un fel de zgură. Cei care așteptau apariția volumului pentru a sări asupra lui, nu au îndrăznit. Au cetit ,au fost ceva cam indispuși, au suferit de bilă, dar nu au scris nimic. Nu au fost însă nici consecvenți cu ei înșiși pentru ca să facă „mea culpa" intențională și să scrie despre carte așa cum merita. Au fost cam prea mulți muți galbeni la apariția acestui volum.

DEMO STENE BOTEZ

Ceeace s'a întâmplat cu Sevastos, personal, la venirea lui în București, s'a întâmplat și cu volumul lui, după ce a apărut: a impus printr'o franchețǎ directă și simplă ca și printr'o omenie adevărată.

Lectura romanului „Aventurile din Strada Grădinilor", te odihnește de literaturism. Literatura lui Sevastos nu este o literatură formală, de ținută exterioară pompoasă și încărcată.

Scrisul lui Sevastos e simplu, sobru și direct. Nimic din expresiile banalizate de lirism. Evenimentul din viață își găsește transpunerea naturală în limbaj, ceeace dă o impresie de autenticitate absolută. Din aceeaș cauză narațiunea ca și descrierea capătă o putere deosebită de evocare și de sugestie. Sentimentele noastre omenești sunt trezite de expresii directe și sintetice. Nici o divagație oratorică sau verbalism descriptiv nu îndepărtează de noi evenimentul pur și esențial. Dacă la această manieră strânsă adaogăm exactitatea detaliului și a observației cu toate resonanțele ci sincer mărturisite, putem să ne dăm seama pentru ce această carte ne ține așa de atenți și așa de fermecați dela început până la sfârșit, și de ce cartea dă acea impresie unică de ceva trăit și real.

Sevastos nu vrea să ne dea iluzii nici să transfigureze în ton roz o realitate pe care a aprofundat-o. El caută numai să-i fixeze o semnificație, care să poată fi generalizată, care să însemne o filosofie sau un concept de viață.

Fraza simplă, cu elemente de evocare, concrete, ajută și sporește impresia de realitate fără marafet și fără de iluzionism.

Cartea lui Sevastos, cu toată această aparență de austeritate, nu putea fi scrisă de cât de un om cu sensibilitatea extrem de delicată, și dureros de necontenit jignită la fiecare pas. Intâmplări curente din viață, cu cinismul crud pe care numai viața o poate avea, trezesc în Sevastos fie ironii amare și adânci, fie o revoltă surdă și nemărturisită, fie numai acea constatare pasivă și acceptantă care-i mai tragică decât orice.

Romanul lui Sevastos e mărturia unui suflet de o mare delicateță și de o fină sensibilitate.

E romanul unui inadaptabil, a unuia care, mai mult, refuză de a se adapta, refuză cu oare care dispreț, cu oarecare ironie, cu oarecare amărăciune pe care din mândrie nu o manifestă.

Dacă ar fi să concretizez sintetic în câteva cuvinte ceeace viața a făcut pe Sevastos să constate, aș reproduce un final de capitol : „Dacă-ți spun eu că omu-i porc!"

Acesta ar fi trebuit să fie și titlul cărții. Miluță al lui Sevastos ,cel cu această vorbă, a avut dreptate; și cât a trebuit să sufere și să strângă în sine ca un culbec, pentru ca să ajungă să dea drumul acestei apostrofe, care poate fi universală?!

Ba, mai rău, omu-i porc și meschin. Uneori e dezolant. Trebue o doză de mult stoicism pentru a rezista.

Tipurile din romanul lui Sevastos s'ar părea la prima vedere cam exagerate. Am putea rămâne în această credință dacă suntem dispuși să privim oamenii cu acea bunăvoință îngăduitoare amestecată cu lirism care schimbă toată fața lucrurilor. Dacă însă facem o revizuire de tipuri, și dacă le privim în față așa cum le știm, fără nici o îngăduință, am vedea că galeria sinistră a lui Sevastos poate fi înmulțită cu o contribuție dată de fiecare lector.

Și cu toate acestea concluzia nu este aceia a unui mizantrop ci a unui iubitor de oameni. E o iubire și o comprehensiune care învinge disprețul și scârba. Accepți totul, ca pe o fatalitate, și oamenii ca pe niște instrumente cu un destin mai dinainte hotărît. Nici cel mai grav eveniment nu are o importanță prea capitală. Totul e parcă detașat dintr'o mare și universală frescă în care tipurile lui Sevastos nu distonează, în care toată seria universală, e la fel, fără relief deosebit, fără nici o altă semnificație mai proeminentă.

Cartea lui Sevastos se prezintă lectorului vioae și amuzantă, în aparență: dar e cumplit de amară și de profundă în fond.

La prima vedere ai fi tentat să crezi că toate capitolele nu au nici o legătură între ele. Mai pe urmă, când ai isprăvit cartea, rămâi cu imaginea precisă a unei unități de concepție și de tratare care formează tocmai valoarea reală a cărții.

Cartea lui Sevastos este un roman. Este, poate, prin excelență și mai cu seamă roman.

Decorul: „La No. 17 era o casă mare: trei corpuri în curte, grădinuță, livadă, loc pentru pus legume...."

Personal : „Locuiau în curte fel de fel de oameni: slujbași, pensionari, un doctor, un inginer, un avocat, profesori... chiar și un lăutar".

Se poate scrie un roman având decor un birou, sau chiar un simplu peisaj interior. Și se poate face roman cu sine însuși, fără galeria din volumul d-lui Sevastos. Dar, romanul curat și clasic ca definiție, este așa cum l-a alcătuit Sevastos, cu oameni reali, cu tipuri selecționate, sintetice și reprezentative, cu viața lor de fiecare zi, cu sentimentele și actele lor predominante, cu acel lanț de evenimente mari și mici pe care le târie după ea, trăgându-le de cine știe unde, orice viață de om.

Numai că, în romanul d-lui Sevastos, lipsește o unitate strictă de acțiune, cu o desvoltare succesivă și „crescendo" și cu un desnodământ quasi melodramatic.

Viața însă nu este astfel aranjată. Ea e așa ca'n romanul lui Sevastos; se compune din fragmente lipite, cu aparențe de independență, dar în fond cu un nevăzut destin care le conduce pe toate. Viața are ceva dramatic nu printr'un scenariu artifi-

(Continuarea în pag. VI-a)

NOTA.—M. Sevastos: *„Aventurile din Strada Grădinilor", roman, Editura „Adevĕrul" ,1934*

cial alcătuit, dar tocmai prin acea luptă și la suprafață și la adânc între sentimente și instincte, între slabe înclinațiuni spre valorile morale și puternice legături atavice și neinvinse forțe primitive.

In cartea lui Sevastos se găsesc alături de tipuri abjecte, chipuri de o suavitate fără de pereche. Aduceți-vă aminte de Aneta, Madelena. Numai femeile puteau să prezinte asemenea modele, și numai o sensibilitate ca a lui Sevastos a putut să le scoată din anonimat.

Dacă toată omenirea aceasta ar dispărea sau dacă viața socială s'ar preface radical, din paginile lui Sevastos s'ar putea reface viața așa cum am cunoscut-o, cum ne-am ascuns-o de multe ori, cum ne-am surprins-o câte odată, cum este privită cu luciditate.

Dacă volumul ar fi fost scris cu răutate, ar fi ieșit un monument de cruzime; scris cu bunătate însă el apare numai ca o dogmă. Sevastos a redat viața cu o sinceritate de om de știință, fără să ascundă nimic, pentru ca documentul și materialul de observație să nu fie alterat și să poată servi altora pentru o mai departe cercetare.

In prefață, Sevastos spune de propria lui carte: „Nu va fi „literatură" ci simplu document omenesc".

El și-a depășit acest scop. Literatură este. Nu-i literaturism. Fraza lui are o lapidaritate și o preciziune evocatoare, pe care nu le poate înlocui nici o limbuție stilistică. Fraza e simplificată ca o formulă algebrică în care însă s'au sintetizat lanțuri de observație până când s'a ajuns la acest esențial.

Cartea nu-i un simplu document omenesc. Nu-i simplu deloc. Documentul omenesc este ca orice roman care merită această denumire. El fixează însă stadiul sufletesc actual în acea mare tensiune dintre ceeace se luptă să fie bun în om, și ceeace cu cinism, isbutește să fie primitiv.

Cartea lui Sevastos e tristă, e o carte foarte tristă prin concluziile ei adânci, cu toată aparența de bonhomie și de narațiune fără relief pe care autorul și-o impune ca o formulă de artă.

Pentru toată ticăloșenia oamenilor, autorul aproape nu are revoltă. El e observator și face pe absentul. Uneori numai apare o indignare, dar niciodată fără un fond nemărturisit de comprehensiune și parcă de milă. Tragedia nu este în nimic întâmplător și specific vreunei împrejurări determinate, ci în însăși substanța oamenilor.

Caracterele tot așa de dezolante din „La vieille France" a lui Roger Matin du Gard demonstrează că adâncul negru al oamenilor e acelaș. pretutindeni și că avem în noi prea puțin din acea dumnezeire creatoare și imaculată care ne-a lăsat, real, numai tragedia conștiinței de a exista.

In Epilog, Sevastos ne amintește cu discreție că fondul observațiilor pe care le-a făcut, nu are subiecte numai în strada Grădinilor. Că strada Grădinilor n'a dispărut și, mai ales, că ea nu-i de esență strict eșană sau moldovenească. „Strada aceasta parcă se prelungește până în inima țării".

Nu. Sevastos își limitează cursul de bursă al tipurilor sale. Ele nu sunt tipuri specifice și anormale. Sunt oameni, despuiați de ipocrizia socială.

Iar strada Grădinilor nu se prelungește numai până în inima țării, ea trece granițele, se încolăcește în jurul mământului, cu mici nuanțe, ca niște meridiane.

„La vieille France" e prelungirea franceză a străzii Grădinilor. Și fiecare oraș din Germania trebue să aibă o Gartenstrasse, și pretutindeni trebue să fie o asemenea stradă, ori unde sunt oameni.

Nu pot termina fără să relevez lui Sevastos însuși care se ferește de a face literatură, acest pasagiu încărcat sufletește ca un măr.

Scena se petrece la Mitropolie, unde povestitorul urmărește o altistă din corul mitropolitan.

„Jos, preoții citeau din cărți lucruri grave — despre viața vremelnică și moartea eternă. Pe-atunci aceste lucruri nu mă interesau. Nici „veșnica pomenire" nu mă impresiona. Moartea era o problemă în afară de preocupările zilnice. Anotimpurile treceau — unul după altul. Era o schimbare de decor în jurul visurilor mele. Așa trebuia să fie. Așa apucasem — și așa urma să rămână în vecii vecilor".

Mai târziu, când am trecut de treizeci de ani am rămas odată mai trist în fața toamnei, care îngălbenise frunzele și care acum le smulgea de pe ramuri, învârtindu-le și clădindu-le în straturi uscate".

„Iar într'o primăvară, am rămas încă mai mult timp pe gânduri. Colții de iarbă, mugurii frunzelor, razele care încălzeau, când mă întindeam la soare ca o jivină — totul îmi strecura în suflet o nebănuită tristeță".

Dacă n'a spus-o Sevastos, pot spune eu după citarea acestor rânduri minunate, simple și adânci:

„Hypocrite lecteur, — mon semblable, — mon frère !"

După ce am cetit cartea lui Sevastos am înțeles de ce-i așa de bun cu oamenii și totuși de ce se izolează de ei, și mai cu seamă am înțeles dece iubește cânii cu atâta caldă pasiune.

Omul acesta trebue să iubească, și oamenii îl dezamăgesc mereu și crud.

DEMOSTENE BOTEZ

DISCUL

Maestrul Enescu și plăci e de gramofon

Intr'un interesant interview pe care maestrul George Enescu l-a acordat unui confrate, a fost atinsă și subtila problemă a „mecanizării" muzicii. Această chestiune, nu nouă, dar de vie actualitate, comportând unele discuțiuni și clarificări și interesând în cea mai largă măsură rubrica noastră, ne propunem să revenim altădată asupra ei. Până atunci nu putem rezista ispitei de a reda integral cuvintele pline de adâncă gândire și sensibilitate pe care George Enescu le-a rostit cu privire la problema enunțată.

„Mecanizarea, răspunde ingândurat George Enescu, a dat cea mai crâncenă lovitură existenței artiștilor. Nu se puteau, înadevăr, închipui vicisitudini mai mari pentru profesioniști cât și pentru aleșii muzicii, decât expansiunea plăcilor de gramofon și a radiofoniei. Aceasta din urmă în special a semănat panică și numeroase tragedii printre muzicieni. O foarte mică minoritate de instrumentiști se mai poate menține la suprafața atenției publicului. Și aceștia încă au trebuit să cedeze în parte constrângerilor actualității. Aproape toți au acceptat răspândirea cântului lor prin discuri. Nu știu dacă sunt mai mulțumiți acum, când vibrațiile glasului ori instrumentului lor se fac ascultate în mii de colțuri ale lumii, în milioane de căminuri, prin mijlocul peliculei. Eu unul mărturisesc că sufăr enorm, oridecâteori mă ascult la gramofon. Mulțimea de anonimi care mă pot auzi pe calea aceasta, chiar dacă îmi produc bucurie, nu mă poate însă încălzi ca o sală de concert unde simt că vibrațiile instrumentului se contopesc, se amplifică, se înalță într'o îngemănare minunată cu prezența auditorilor.

UN NOU SCRIITOR

Editura „Cugetarea" lansează un nume nou în literatura românească.

Luându-și această răspundere în fața publicului, editura „Cugetarea" o face, bazându-se pe realele și incontestabilele calități ale tânărului romancier.

Stil curgător, armonios, cizelat, care cucerește dela primele rânduri, excepționale însușiri de valoare epică, atmosferă plină de lumină, echilibru și armonie interioară, — toate acestea formează țesătura și culoarea romanului d-lui *Puiu Gârcineanu*, a apărut și se intitulează:

LÂNGĂ SCHITUL LUI TĂRÂȚĂ

A APĂRUT **Revista Teosofică** NO. 3

cu un bogat și interesant cuprins:

Sfântul Poet Francisc din Assisi, de Claudia Millian; *Lumea văzută ca întreg*, de C. W. Leadbeater; *Cercetări asupra vieții după moarte*, de G. Hodson; *Muzica sinteză a vieții emoționale și intelectuale*, de C. Jinarajadasa; *Știința modernă și vechea înțelepciune*, de C. Gardner; *Moartea Monseniorului Leadbeater*, de J. A.; Insemnări.

Abonamentul lei 180 anual; Exemplarul 20 lei. Administrația: Calea Griviței 190, București II. De vânzare la principalele librării și chioșcuri, unde se mai pot găsi numere anterioare.

Film-basm și film-mister

Lumea basmelor, pe care am cunoscut-o în copilărie, ne face plăcere când o reîntâlnim la orice epocă a vieții. Lecturile adolescenței, autorii care ne-au extaziat în anii nesiguri ai tinereții sunt supuși mai târziu criticii noastre, neiertătoare mai ales în ce privește efuziunile acelui timp de iluzii și visuri. Lumea basmelor însă, mirajele copilăriei stăruie nealterate în amintirea noastră mai mult sau mai puțin trează. Și când întâlnim această lume din nou — desigur că nici prin gând nu ne-ar trece să deschidem o carte cu povești și poze — când, zic, avem ocazia să dăm din nou de aceea lume fermecată retrăim clipele de candoare, de curiozitate și de însuflețire copilărească de odinioară.

Basmul e o lume cu totul deslipită de lumea noastră. Legile acesteia din urmă, critica pe care cunoașterea lor ne-o impune față de evenimente n'are ce căuta acolo. E o lume integrală unde totul e posibil și totul sfârșește cu bine.

Asistând la reprezentarea câtorva basme transpuse pe ecran, am resimțit acel efect de liniștire, acel „bien-être" momentan, pe care numai lucrurile foarte curate și foarte simple ni-l pot da.

Aceste „Silly Simphonies" tratează motive de basme cu toată poezia și tot farmecul lor firesc, servindu-se în acelaș timp de mijloacele de expresie ale unei technici rafinate. Probabil că n'am avea răbdarea să recitim basmele în forma lor livrescă. Dar pe ecran lucrurile se prezintă cu totul altfel. N'om mai fi înghițind stilul pueril al poveștilor, dar savurăm cu plăcere aceleași povești când sunt exprimate în stilul viu al artei cinematografice. „Silly Simphonies" tratează motive din basme. Dar imprimă întâmplărilor minunate și curioase un ritm trepidant. Toată acțiunea e pusă pe ecran în desene animate, ce se mișcă într'un tempo cu totul altul decât al cărților vechi de povești. Această îmbinare de vechi și nou dă filmelor, de care e vorba, farmecul specific și ni le face accesibile și agreabile. Farmecul e sporit prin tonalități de culori încântătoare, subtile și variate. Apoi de acompaniamentul muzical, vocal și onomatopeic, care dă ritmului viu accentul hotărîtor. In afară de aceasta desenurile animate au o lature de caricatural și grotesc, ce adaogă o notă spirituală acestui gen de producție cinematografică.

Seria filmelor „Silly Simphonies" sunt cartea de imagini vii pentru copii mari și mici. Iată o operă de artă la înțelesul tuturor, indiferent de cultură, clasă socială și mai ales de vârstă. Cei mari și cei mici o vor gusta cu egală bucurie.

Alături de filmele pline de ingenuitate și prospețime relevate în cele ce preced există un alt gen de filme, ireale și ele, dar pline de pretenții, de tâlc, de tendințe, idei conducătoare, de utopii științifice, în fine filme ce reprezintă exact contrariul filmului-basm suav, umoristic și de un firesc nelogic. Sunt filmele de mister, filmele-utopii, de imaginație morbidă sau exaltată. E un gen dificil cu prea puține realizări întregi.

Ne aducem aminte de „Mumia" și mai ales de „Bestia" care erau capodopere ale genului.

De această dată ni s'a servit un film (Omul invizibil) în care eroul e un savant, care grație unui preparat, pe care l-a descoperit, e tot timpul cât joacă în film invizibil. Adică corpul și capul. Hainele le vedem, și deasemenea locul unde îi este capul, atunci când e învelit în fâșii de pânză și ornamentat cu ochelari-lunete (probabil cu intenția de a-l înfățișa mai lugubru). Cu toate aceste îngrijiri pe care regisorul le-a dat eroului său, acesta ne face, mai ales în momentele când îmbracă invizibilitatea trupului său cu un elegant halat de interior, impresia unui manechin pus la punct și gata de a fi așezat în galantar. Actorul principal nici nu prea are prilej de a desvolta ceiace înseamnă joc actoricesc, căci acesta rezidă înainte de toate în mimică. Mișcările sale nu spun nimic nefiind însoțite de jocul feții, iar exclamațiile sale de triumf sau sarcasm sună gol și artificial. Acțiunea filmului constă în urmărirea acestui personaj, care tocmai prin invizibilitatea lui nu reușește să ne dea impresia de lugubru, pe care ar fi trebuit s'o aibă.Cred că pentru cinematograf, artă vizuală prin excelență, nimic nu poate fi mai inadecuat decât a crea un erou în persoana unui invizibil care pe deasupra mai e aproape tot timpul pe scenă și de prezența căruia ne dăm seama într'un mod esențialmente necinematografic, auzindu-i doar exclamările, văzându-i uneori figura redusă la inexpresivitate prin învelișul de bandaje care-i ascund invizibilitatea și asistând la festele puerile sau deplasate ce le joacă altora.

L. SEREANU

Antologia dragostei și a femeii

■ *Dacă auziți o femee criticând iubirea și pe un om de litere disprețuind opinia publică, spuneți despre cea dintâi că farmecele ei trec, și despre cel de al doilea, că talentul său se risipește.* (Diderot).

■ *Iubim de obiceiu femeile frumoase, prin înclinare; pe cele urâte, din interes, pe cele virtuoase din rațiune.* (Amelot).

■ *Și Dumnezeu a încercat să scrie: proza sa este bărbatul, poezia sa e femeia.* (Napoleon I).

■ *Dragostea consistă în a îmbrăca pe cea dintâiu femee venită cu calitățile pe care le căutăm în acel sezon...* (Maurice Barrès).

■ *Dragostea este un farmec — să ne bucurăm de ea fără a căuta să cunoaștem vraja care ne distrează și care ne seduce. Să anatomizezi iubirea — este a voi să te vindeci de ea. Psyche a pierdut-o, pentrucă a voit s'o cunoască.* (N. de Lanclos).

■ *Cât prețuește cel care iubește, atât prețuiește iubirea.* (Romain Rolland).

■ *Femeile sunt alfa și omega. Care bărbat n'a început și sfârșit prin ele.* (I. B. Say).

■ *Ceiace face ca femeia să prețuiască puțin prietenia este că li se pare fără nici un gust după ce au cunoscut iubirea.* (La Rochefoucauld).

■ *Să mă ferească Dumnezeu de femee, și în nenorocire, și în mijlocul dulcei fericiri. Când ea triumfă, este de o obrăznicie fără margini, când se teme, este o pacoste și mai mare pentru casa și cetatea ei.* (Eschiles).

■ *Femeile, când arde mai mult dorința lor, atunci știu să s'arate mai fără nici un dor, și-ți fac prin șovăire mai plin de patimi chinul; tu, înveninat te sbuciumi pentrucă veninul nu poți să-l bei.* (Kalidasa).

■ *O femee este mai aproape de a iubi bărbatul pe care-l urăște, decât pe cel ce-l privește fără să-i dea vre-o atenție.* (Chabanon).

■ *Dacă s'ar scrie istoria femeilor, ar fi istoria generală a lumii. Nu există nici o revoluție în împărății sau în familii, unde femeile să nu fie ele cauza, obiectul sau mijlocul. Lor le-a spus destinul: Imperium sine fine dedi.* (Condorcet).

■ *Femeile cochete numesc a rămânea cinstite — a nu plăti cu bani gata, ci a scrie bilete și a-și nega iscălitura, când vine scadența.* (A. Karr).

■ *S'a observat că, dintre toate animalele, pisicile, oile și femeile sunt acele care pierd mai mult timp cu toaleta lor.* (Charles Nodier).

Extrase și traduse de AUREL GEORGE STINO.

Cronica teatrala

Jockey Club

Teatrul „Regina Maria" a adus pe scena sa cinci tablouri datorite lui Edgar Wallace, cunoscutul autor de romane „palpitante" și „sguduitoare" care formează — în original sau traduceri — hrana literară exclusivă a unui compact și distinct grup de cetitori din întreaga lume.

„Jockey-Club" — după cum sugerează și titlul — este o piesă cu cai, curse, hipodromuri, antrenori, jockey, book-makeri, programe, pronosticuri, pontări și inevitabile scandaluri și ruinări.

Garry Lanson, de profesie căpitan în rezervă și proprietar de grajd, sărăcit din cauza unor insuccese, își vede, pe nedrept, onoarea zdrobită în urma unei trădări din partea unei femei, o pseudo-prietenă, în care avea cea mai mare încredere. Amenințat cu „descalificarea" — noțiune a cărei gravitate continentalii noștri nu o pot bine aprecia — Garry Lanson isbutește să pună mâna pe documentele care-i dovedesc nevinovăția ca astfel, reabilitându-se, să-și poată începe — departe de hipodrom și grajd — o viață nouă și liniștită.

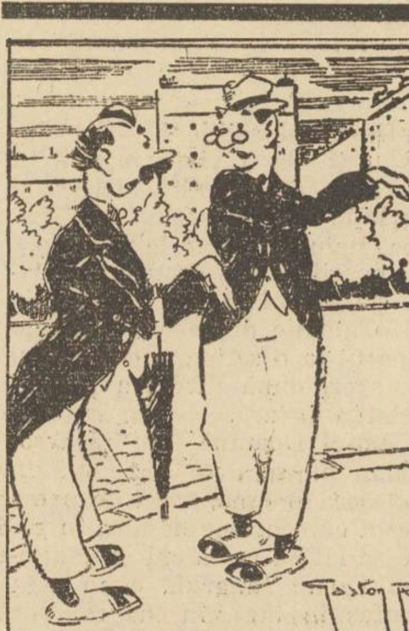
In jurul acestui nucleu gravitează o altă serie de situații în care sunt angajați diferiți indivizi, unii mai simpli și simpatici, alții mai gravi și caraghioși, dar care toți vorbesc și se agită în jurul premiilor și pronosticuriior.

Din punct de vedere literar piesa se înfățișează într'o frumoasă ținută, iar traducerea — datorită nu știm cui — nu a păcătuit deloc. Cu genul dramatic însă, piesa lui Edgar Wallace nu are prea multe afinități. Personajele — afară de unele excepții — sunt niște simple fantoșe a căror acțiune insuficient motivată nu poate da loc unei caracterizări precise. Acțiunea, cu rari pigmenți de spirit, deși condusă de dinamicul Edgar Wallace, e mai mult statică. Până la ultimul tablou a fost vorba de una și aceiași chestiune obsedantă care nu s'a putut lămuri până când n'a intervenit un portofel roșu care — jucând rolul principal — a dus la clarificarea situației.

In cadrul unor decoruri seducătoare și fin montate d-nii Tony Bulandra, M. Enescu și A. Finți etc. și d-na Maria Mohor meritau să slujească un text mai prețios.

S'a distins din distribuție d. *G. Mazilu*, un tânăr care a arătat un real talent și al cărui joc natural și plin de humor a fost urmărit cu viu interes.

LIVIU FLODA

— Ce ți-i și cu progresul! Ai trăsuri fără cai, telegrafie fără fir, avion fără pilot...

— ...Și portefeuille fără bani.

Cronica muzicală

„Simfonia a noua" de Beethoven la Ateneu

D. George Georgescu *a prezidat Vineri seara la Ateneu execuția anuală a* Simfoniei a noua *de* Beethoven, *execuție pe care constatăm cu plăcere că publicul n'o socotește prea des repetată. N'ar fi de altfel decât spre folosul și cinstea acestui public dacă, asemeni Simfoniei a noua, și* Missa Solemnis, *a cărei primă audiție ne-a prilejuit-o anul acesta tot d. Georgescu — și* Creațiunea *lui* Haydn, *ar reveni în chip automat, în fiecare stagiune, pe programele noastre.*

O condiție se impune însă neapărat la „reluarea" acestor capo-d'opere — cum se impune și la „reluările" Operei: aceia a unei execuții din ce în ce mai apropiate de desăvârșire — altminteri interesul pentru opera de artă și înțelegerea ei merg descrescând și audiția devine o placă de gramofon cântată prea des și cu un ac tot mai prost. Ceiace se întâmplă prea adesea cu reluările Filarmonicei și-ale Operei — dar ceiace nu *s'a petrecut, ne grăbim să adăogăm — cu ultima execuție a Simfoniei a noua de Beethoven.*

D. Georgescu a părut însuflețit de dorința de-a pătrunde cât mai adânc și-a conduce și pe interpreți și auditori spre o cât mai deplină înțelegere a capo-d'operei beethoveniene. Corul „Carmen" — atât de frumos disciplinat de d. prof. Chirescu *— și orchestra Filarmonicei se supun minunat indicațiilor tot mai atente și mai precise ale dirijorului, prin străduința căruia execuția a câștigat mult în adâncire și în nuanțare — uneori aproape excesivă, aceasta din urmă. — Numai quartetul soliștilor, compus din d-nele* Margareta Metaxa, Tana Nanescu *și din d-nii* Mircea Lazăr *și* George Folescu, *se prezintă în inferioritate în ceeace privește calitatea vocilor și omogenitatea ansamblului, față de formația de acum câțiva ani.*

Mărețului imn al durerii și-al izbăvirii prin credință, ce reprezintă împreună cu „Missa Solemnis" sinteza creației lui Beethoven, i s'a opus în chip fericit Simfonia întâia *a maestrului, operă cu care s'a început concertul, plină de grație și farmec, pecetluită de influența maeștrilor înaintași* Mozart *și* Haydn *— dar și de personalitatea originală a genialului compozitor de mai târziu.*

N.

„Cuvinte potrivite și... încrucișate"

Au mai pus punctul pe „i", desci frând toate subtilitățile din volumul d-lui Arghezi, următorii:

Lt. Mircea Chiriac, București (11 erori la 39 probleme). Ing. Emilian Iliescu, București (13 erori la 39 probleme). Hodoreanu Emil, student (12 erori la 39 probleme). Mariuca Minciunescu, București (15 erori la 39 probleme). Grăciunescu Ionel, București (15 erori la 339 probleme). D-na Paulina Constantinescu, București (15 eror ila 39 probleme).

Au rămas necontrolate răspunsurile următorilor participanți:

Dr. T. I. K; Ștella Atzof; Smaranda Spadatty; Tanți Constantinescu; Ioan M. Olteiu; Sonia Camerman.

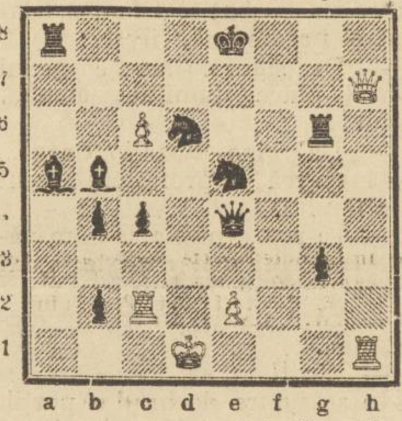
D. Maior Pompiliu Popovici este anunțat că nu s'a primit nimic până în prezent.

N. B. — In urma numeroaselor cereri, prelungim data primirii soluțiilor până la 15 Aprilie.

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 702

de **Dr. L. Lazarus**, București.
(inedită)
— *In memoriam* **W. Pauly** —

6 + 12 = 18

Maximal 4 ǂ

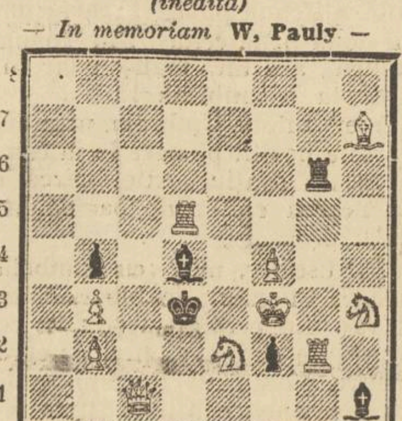
Gemeni: a) cu Dh7 la a6 și fără pc4;
b) cu Tc2 la c3 și fără Th1 și pc4.

4 ǂ; Längstzüger.

Zwillinge: a) *mit Dh7 nach a6 und ohne Bc4;*
b) mit Tc2 nach c3 und ohne Th1 und Bc4.

PROBLEMA No. 703

de **A. Obrenovici**, București.
(inedită)
— *In memoriam* **W. Pauly** —

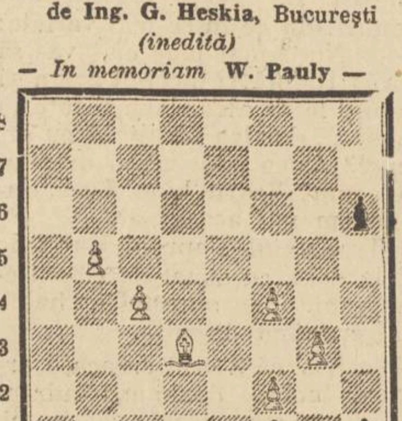

10 + 6 = 16

Invers 2 ǂ.
Selbstmatt 2 ǂ.

PROBLEMA No. 704

de **Ing. G. Heskia**, București
(inedită)
— *In memoriam* **W. Pauly** —

7 + 3 = 10

Ajutor invers 4 ǂ.
Selbstmatt 4 ǂ; Hilfszüger.

BIBLIOGRAFIE

A apărut numărul pe Martie al interesantei publicații de specialitate *Revista Română de Șah*, organul special al Federației române de Șah.

Numărul este închinat memoriei lui W. Pauly, despre care este scris un articol documentat. *Revista Română de Șah* deschide cu această dureroasă ocazie un concurs internațional de probleme în 3 mutări în memoria marelui dispărut. Partea principală a acestui număr o conține cele 9 probleme rămase celebre ale lui W. Pauly.

După numeroase articole interesante și partide bine analizate, „Revista Română de Șah" publică 10 probleme cu joc regulat, 13 probleme feerice, precum și 18 probleme din concursul național-feeric! O vastă cronică șahistă complectează interesantul număr al acestei reviste. O pleiadă de eminenți și inimoși șahiști, printre cari numărăm pe Anatole Ianovcic Milu Augutstein și Constantin Menciu, redactează această revistă, făcând dintr'însa o publicație cu renume mondial, rivalizând cu orice organ similar din străinătate.

Abonamentul la *Revista Română de Șah*, (300 lei pe an și 150 pe 6 luni), se va trimete pe adresa: Milu Augutstein, Brăila, Str. Unirii 115.

Revista Română de Șah se găsește de vânzare în București și cu numărul la librăria „Cultura Poporului", Bulevardul Academiei 2.

CORESPONDENȚA

Soluțiile problemelor publicate se vor trimete pe adresa redacției, până la trei săptămâni dela apariția lor.

V. V. *(C-Lung)* 1) Prima cifră reprezintă numărul pieselor albe; a doua numărul pieselor negre, a treia numărul total al pieselor. 2) ǂ sau ǂ înseamnă mat, cifra ce precedă acest semn arată numărul mutărilor.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

CITIȚI TOȚI AZI:

STEA DE VARIETEU

de JULIUS GROSSE

în „LECTURA"

— FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —

Numărul mai cuprinde: **„Pagina humorului" „Jocuri încrucișate"**

Lei 4, Romanul complect La chioșcari și librari.

Eroinele de roman

De când cititorii români s'au constituit într'o societate cu local, ședințe și discuții asupra cărților, am devenit și noi un fel de autoritate și cred că bunii noștri prieteni scriitori nu s'ar supăra să ne asculte obiecțiile, ba dimpotrivă, bucuros le-ar lua „în considerare".

In „Adela", romanul d-lui Ibrăileanu, am găsit câteva scăpărări prețioase. Una din acestea poartă vina articolului de față. După ce m'am indignat, în calitate de pasionată cititoare, de un răspuns al Adelei: „Nu citesc romane, nu mă interesează", am rămas pe gânduri la explicația cu care o scuză Emil Codrescu:

„Femeile vor să găsească în cărți ceva din viață, din viața lor".

Atunci am înțeles de unde îmi vin nemulțumirile mele când las din mână o carte abia începută. Autorii descriu tipuri imaginare, pe cele de sub ochii lor „nu le sesizează".

Văd că expresiile ce întrebuințez mă trădează. Mai bine s'o iau înaintea dvs. Da, sunt o funcționară, adică o femee care muncesc și-mi câștig viața. De la această mică deosebire de femeile care trăesc ca altă dată pe comptul muncii soțului, derivă și deosebirile cele mari. Eu nu le interesez, ele nu mă interesează. Dar romanele scriitorilor noștri sunt scrise numai pentru ele? Nu pare interesantă și o eroină cu idei serioase, conștientă de meritul său, dornică de o viață feminină scoasă din lanțuri și din preocupări învechite?

Ce ne oferă vitrinele din acest an? Fecioare orizontale, puse la licitație, o fantoșă, cocote obtuze, tinere care nu știu să se impue când au afaceri cu deputați și miniștri, o țigancă camuflată în cucoană, o altă țigancă veritabilă, prefăcând în țigan-șatrar pe un domn cult și nobil....

(Mă opresc la ultima eroină și remarc cu oarecare mândrie că nici odată contrariul nu s'ar putea întâmpla, nici măcar în romane).

De aceea am avut o tresărire de bucurie citind pe manșeta unui roman că înăuntru se desbate o problemă „în lumina drepturilor femeii". Cum să nu mă intereseze chestiunea? Dar era vorba în acel roman doar de dreptul femeii de a-și înșela bărbatul, bărbații, căci trăia în acelaș timp cu cinci (cel puțin). Se mai adăuga și circumstanța că femeia a născut un copil, ceeace cred că era în ordinea lucrurilor, nu o faptă meritoasă.

După aceasta, abia m'am hotărât să cumpăr un nou roman care mă amăgea cu un nou subiect în lumea drepturilor. Ce demonstrație o fi „Marșul femeilor"?

Dar am găsit aci femei care ne seamănă, cu preocupări noui, cu lărgime de vederi, așa cum mișună în jurul nostru. Le-am și recunoscut cu bucuria cu care-ți regăsești surorile.

Dar nici Alice Gabrielescu n'a cuprins subiectul întocmai cum îl căutam. Aș fi voit să nu fie eroina principală Ana Măgură, o femee slabă de eri, deși tragedia ei sufletească poate fi mai curând a noastră, a femeilor moderne, ocupate, care nu ne mai putem dărui exclusiv amorului, — ci aș fi voit-o pe Marta Vladimir, doctorița cam bățoasă, intelectuală și feministă desăvârșită, pusă într'un conflict pasional.

Dar este autoarea „Marșului femeilor" o feministă? Mi se pare că simpatizând cu ambele tabere, le ironizează alternativ. Sau romanul va avea o urmare unde autoarea ne va da un strălucit tip modern realizat poate în Lavinia sau Natalia, încă tinere și pe cale de transformare?

Până atunci rămânem față de scriitori în așteptarea eroinelor care să ne semene, în viața cărora să regăsim ceva „din viața noastră", o dorință în care ne potrivim cu femeia de oricând, chiar și cu dulcea, neocupata și vechea „Adela".

LIA NICULCEA

Cărți și reviste

Gândul Vremii — 15 Martie 1934

Printre revistele de ideologie, „Gândul Vremii" merită o deosebită atențiune, atât pentru pornirea desinteresată și nivelul ridicat al colaboratorilor, cât mai ales pentru utilitatea ei, în vremuri când se dă cel mai aprig asalt instituțiilor democratice, tocmai de către beneficiarii democrației.

D. *Tudor Vianu* se ocupă de „Libertatea cugetării" care alcătuește astăzi obiectul unei largi suspiciuni și al unei multiple învinuiri. „Cuceririle spirituale ale Renașterii, luptele Reformei, sacrificiile Revoluției mari, triumfurile științei moderne păreau a garanta pe deplin dreptul fiecărui om de a gândi liber... Iată însă că astăzi se poate gândi altfel... Ființa care se numește „Omul de acțiune", aceea adică în al cărei proces de voință deciziunea precumpănește asupra deliberării, devine mai prețioasă decât cugetătorul, adică ființa în care tocmai deliberarea dobândește o adâncime și o desvoltare neobișnuită..."

„Dar împotriva libertății de gândire se mai ridică o învinuire. Libertatea cugetării este una din formele libertății individuale... Se pune atunci întrebarea dacă pluralitatea individualităților nu atrage în mod fatal o pluralitate contradictorie a rezultatelor la care gândirea ajunge... Progresul specialităților și raționalizarea muncii în raport cu aptitudinile ne lasă să întrevedem o umanitate în care oamenii vor învăța să vorbească despre ce se pricep. Prostia și ușurătatea vor suferi atunci o sdrobitoare înfrângere! Sentimentul specialitățilorva atrage după sine și sentimentul ierarhiei lor și disciplinele supreme ale spiritului nu vor mai primi îndrumări dela cei care nu le pot da".

Vorbind despre libertatea productivă a gândirii, a autonomiei ei în domeniile științei și ale conducerii sociale, autorul scrie: „Orice cercetare clădește pe o temelie ridicată de alții. Opera științei este în liniile ei mari colectivă. Autorul adevărului este umanitatea. Gândirea serioasă poate deci rămâne liberă... Cine dorește deci adevărul universal trebue să lase un loc liber cugetării individuale, care are mijloace de a-l găsi".

„Mi se pare chiar — conchide d. Vianu — că nu există dușmani ai cugetării libere, ci numai dușmani ai cugetării libere a altora și fanatici ai propriei lor libertăți de cugetare. Lumea de azi... ar face bine să se oprească în fața unor astfel de considerații..."

Sub titlul „Pericolul Neisprăviților" d. dr. *Gr. T. Popa*, — referindu-se la un articol precedent, în care arăta cum foarte multe din ideile și noțiunile pe care le agită societatea noastră sunt false, fiind idei și noțiuni care încă nu s'au asimilat — explică „haosul de azi, haos în care:

1) Meritul intelectual, puterea de muncă și conștiinciositatea nu mai sunt criterii pentru ascensiunea socială;

2) Cinstea nu mai are preț, ba chiar încurcă pe om în competițiile sale;

3) Jocul politic e singurul mijloc de selecționare a tineretului, și acest joc poate călca toate regulile, poate scurta toate drumurile, încete și grele, de înaintare în societate".

Autorul, după ce arată cauzele care au determinat „seriile acelea destrăbălate, de tineri needucați, aruncați Societății în posturi de răspundere, pe care nu le pot pricepe și, firește, le compromit... și cari alcătuesc azi pusderia *neisprăviților*" — face o paralelă între aceștia și *ignoranți*.

Regretăm că lipsa spațiului nu ne îngăduie să reproducem această minunată caracterizare demnă să figureze pe sălile tuturor școlilor noastre secundare și superioare.

„Și totuși să nu disperăm — îndeamnă d. Popa: — Școala cea slabă ne-a creat semidocții, tot școala, dar școala cea bună, să ne scape de ei".

„De aceea nu văd problemă mai importantă, pentru noi azi, de cât întărirea și perfecționarea școalei".

D. Alexandru Claudian vorbind despre „Politica franco-italiană în Europa centrală" face un istoric al cauzelor care au dus la sacrificarea social-democrației austriace, și la sprijinirea dictaturii lui Dollfuss.

„In politica internațională — sfârșește d. Claudian — sângele omenesc continuă să fie un element cu totul neglijabil. El nu intră în calculele diplomatice decât cel mult ca obiect de compensație pentru anumite avantagii oferite de cei care obțin astfel libertatea de a-l vărsa".

„La această victorie (a democrației) vor contribui mai mult decât oricine naivii care au crezut până ieri în binefacerile dictaturii, victimele haosului intelectual provocat de criza economică. Cu desperarea grozavă a dezamăgirii în suflet, cu imaginea splendidă a vieții libere în minte, îngenunchiații de astăzi din Germania și Austria vor porni la lupta cea mare pentru libertate".

D. *P. P. Stănescu* semnează un articol intitulat „Tinerii fără tinerețe".

Un remarcabil portret al lui Iuliu Maniu ni-l zugrăvește d. *Sterie Diamandi.*

D. Mihai Uță, în articolul „Franța: fenomene de politică externă" arată „vina cea mare a Franței față de noi" și-și manifestă nădejdea că poate de acum înainte va începe repararea acestei greșeli".

Din bogata rubrică de *Interpretări* relevăm subtila analiză a operei lui Julien Benda: „Discours à la nation europìenne" sub semnătura d-nei Zoe Claudian.

Cărțile Țarilor

Cum de se află azi cărțile din bibliotecile de la Țarscoe-Selo, și de la Gatcina, manuscriptele și edițiile prime ale Țarilor Alexandru I și al II-lea, ale lui Nicolae I și al II-lea, ale Țarinei Alexandra Feodorovna, în mânile unor negustori din New-York? Prin ce peripeții au trecut până să ajungă acolo? Nu se știe.

Ele au fost puse în vânzare publică din ordinul unui personagiu misterios, care este actualmente proprietarul lor și nimeni nu-i cunoaște numele. Autorii francezi sunt foarte numeroși, mai ales Balzac reprezentat prin 15 ediții. Chateaubriand e reprezintat prin faimosul său „*Itineraire de, Paris à Jerusalém*" într'o ediție superbă. Este apoi toată opera lui Leon Cladel, a lui Benjamin Constant, manuscrisele lui Camille Desmoulins, dar mărgăritarul colecției este unica primă ediție a lui „*Emigré*" de Senac de Meilhan.

Cultul lui Mozart

De curând, un medic francez a scris un volum compact despre muzica lui Mozart. Henri Ghéon, deși se declară profan în muzică, a isbutit să dea un studiu ce dovedește o adâncă înțelegere a marelui muzicant. Fără să vorbească de tehnica compoziției, gândirea lui Ghéon a pătruns tainele armoniei și prin dragostea ce a arătat-o maestrului a perseverat în cercetarea operei lui, înlăturând multe din controversele ce s'au ivit în jurul muzicii acestuia.

Henri Ghéon nu este lipsit nici de spirit critic și entuziasmul său nu-l face să fie părtinitor sau indulgent cu muzica pe care a cercetat-o. Astfel semnalează o „greșală" într'o *Quintette* în *sol* minor. Din aceeași operă, a analizat îndeaproape și începutul, scriind paginile cele mai frumoase din cartea sa.

O observație interesantă pe care o face este aceea că Mozart n'a scris niciodată „muzică pură". Compozițiile lui au totdeauna o semnificație extramuzicală dacă se poate spune așa. Și în sprijinul acestei păreri, citează o scrisoare din 1777, pe care Mozart o adresa tatălui său:

„Dragă tată,

„Nu pot să scriu în versuri: eu nu sunt poet. Și nu pot să rânduesc frazele în chip artistic, ca să le fac să producă umbre și lumini: eu nu sunt pictor. Nu pot nici să exprim prin semne și printr'o *pantomimă* sentimentele și gândurile mele: nu sunt nici dansator., Dar pot să săvârșesc toate acestea prin *sunete:* eu sunt muzicant. Așa dar, mâine, de onomastica ta, am să cânt la piano recunoștința mea, în familia Cannabich".

Pe de altă parte, Henri Ghéon spune că arta lui Mozart este mai curând un joc decât o confidență. Este crearea a mii de figuri sau ființe în totul deosebite de el.

Mozart n'a voit să-și exprime nefericirile și nici durerea sa prin muzică. El s'a depășit astfel pe sine însuși și a cântat pentru a cânta.

„Suntem adesea ispitiți să legăm o operă de artă de un eveniment oarecare sau de o emoție care a favorizat sau a suscitat imaginația. Așa este uneori, dar nu totdeauna înseamnă că acesta-i adevărul... Geniul inventează pentru a inventa. Și n'are numaidecât nevoie de o intervenție exterioară sau interioară și tot astfel nici de documente omenești".

Totuși, oricât de sus s'ar fi înălțat câte odată Mozart, în sferele idealului, a rămas legat și de materia pe care pășea.

Niciodată n'a arătat o voință de a se exprima. Dimpotrivă, intenția lui este cu totul alta. Dacă desvălue ceva din tainele sale, săvârșește acest lucru fără voia sa. Și aici se află marea deosebire dintre Mozart și Beethoven. Inteligența și voința nu-și dau mâna, la Mozart, în creațiile muzicale. Având o minunată facultate de „a se distra", izbutește să planeze deasupra celor rele, deasupra durerilor, tristeților și denădejdilor sale. Darul acesta de a uita lumea reală este asemănător actului unic al „sfinților", remarcă Henri Ghèon. Muzica lui: „un joc al îngerilor" ! Mozart uită de materie, uită de legăturile cu pământul pe care trăia.

Henri Ghéon pornește dela constatarea aceasta și exagerează, făcând din Mozart numai un artist creștin, un artist catolic. Abia dacă mai concede muzicantului unele clipe de bucurii terestre. Dar acestea sunt urmate de regret. Sufletul primează și astfel Mozart rămâne până la sfârșit în această ținută angelică.

Zeificarea lui însă nu poate fi dusă prea departe. Se cunoaște, de altfel anti-intelectualismul lui Mozart. Creerul lui este impermeabil ideilor vremii. Intr'o epocă (suntem doar în veacul rațiunii!) când sorții adevărului, religios sau filosofic, primează în preocupările tuturor, Mozart se mulțumea numai cu catehismul.

„N'a fost un spirit mare și nici un om mare, ci un delicios copil". Religia lui era religia unui copil, fără nimic tragic în ea. Nici o problemă mare, a vieții sau a morții, nu l-a turburat. Intr'un elan plin de siguranță de sine și de bucurie, Mozart a împletit ghirlande în jurul altarului artei.

Muzicantul acesta a fost asemenea copilului pe care Iisus l-a așezat în mijlocul Fariseilor și cărora le-a grăit astfel: „Dacă nu veți fi asemenea lui, nu veți moșteni împărăția cerurilor".

Religiozitatea lui Mozart nu l-a condus la opere profunde sau puternice, ci la bucăți despre care nu se poate spune decât acest lucru: sunt plăcute. Astfel, Henri Ghéon recunoaște superficialitatea „messelor" lui Mozart.

Adevărata lui religie a fost însă cu totul alta. Să urmărim ultimele clipe, către sfârșitul vieții.

— Simt amarul morții, spunea el scumpei sale Constanța. Inspăimântată, a chemat un preot care a ajuns însă târziu de tot la căpătâiul lui Mozart.

„Fie din propria-i știință, fie din neștiință, fie dintr'o aversiune oarecare, se pare că n'a voit să fie asistat de nimeni".

De altfel, nu de multă vreme, el se îndepărtase de catolicism. Alăturându-se mișcării francmasonice, care era pe atunci reazămul sufletesc al multor oameni mari, Mozart a întrevăzut mari și grave probleme, care altădată nu-l interesau.

De aceea vom găsi mai mult sentiment religios în *Flautul fermecat* decât în toate *Messele* pe care le compusese în vremea catolicismului său fervent. Acum, Mozart exprimă o credință puternică, o credință nouă, într'o evanghelie a bunătății și a înfrățirii oamenilor, fără nici o urmă de viziuni supranaturale, fără o chemare la viața de dincolo de moarte.

Simplitate și sublim, iată caracterele operelor din ultima perioadă a vieții lui Mozart.

Curiozități

Animale care sboară fără aripi

Botanistul francez Matruchot, care s'a ocupat în 1913 cu cercetări biologice pe care le făcea la diferitele etaje ale Turnului Eiffel, a creat denumirea de „planctom aerian", pentru a indica nenumăratele pulberi vegetale și animale, existând în suspensie în atmosferă.

Un adevărat „plancton" e constituit dintr'o mulțime de organisme microscopice, care trăesc în mare și servesc ca hrană celor mai diferite animale, dela stridii la balene.

Iată însă că cercetările recente în această materie au descoperit în „planctonul" atmosferei o abundență formidabilă de mici animale, în special de insecte, dintre care cele mai multe sunt lipsite de aripi, sau n'au decât posibilități foarte reduse de sbor.

Se crede că aceste populații aeriene sunt transportate de vânturi, în văzduh, întrucât au fost găsite până la distanțe de 5000 de metri.

Un mare număr din micile animale menționate sucombă în această izolare prelungită și involuntară, pe culmile înalte. Altele însă, ajung în puncte foarte depărtate, ceeace explică originea unor anumite invazii de paraziți care n'au putut fi lămurite până acum.

O baterie de lungă durată

Industria germană de radio a pus la punct în această primăvară un nou receptor popular de radio alimentat la baterii uscate.

Pentru a face posibilă folosirea radiofoniei în regiunile lipsite de o rețea electrică și pentru a evita, pe de altă parte, întrebuințarea acumulatorilor de o întreținere relativ greoaie și costisitoare, s'a creeat un aparat de radio cu lămpi de consum redus și o baterie uscată care poate funcționa 750 de ore, fără a fi nevoie s'o schimbăm între timp.

Mărunte

■ A apărut „Pârvan gânditorul" de Al. Busuioceanu, note și amintiri despre personalitatea de cugetător a lui Vasile Pârvan.

■ Sub titlul *„Intimitate"* a apărut într'o nouă ediție un volum de nuvele de Alice Gabrielescu în editura „Cultura Poporului".

Pentru tot ce privește redacția — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă 6—7.

Cronica literară

Profira Sadoveanu: „Mormolocul" (Ed. Cartea Românească)

Când în vitrina literară se încetățenește o carte nouă, în mod obișnuit critica se pronunță. Dacă și autorul e nou, atunci trebue clasat, etichetat și în urmă consacrat sau sacrificat după cum e cazul. Dar aceasta este o regulă. Și se spune că regula e confirmată de excepție.

Ne aflăm în excepție.

Pe la sfârșitul lunei Ianuarie a anului curent a apărut volumul „Mormolocul", roman de doamna Profira Sadoveanu. Este primul volum al unui scriitor nou.

Despre acest volum nu s'a spus până acum aproape nimic. Au apărut numai câteva recenzii prin cotidiane, de remarcat ale d-lor Adrian Maniu și Artur Gorovei și o dare de seamă în limba germană a recenzentului dela gazeta Bucarester Post.

Dar să lăsăm recenziile apărute la o parte și să ne întoarcem la broscuța noastră.

O operă literară trebuie mai întâi să fie bine scrisă, adică să aibă specificul artei literare — stilul.

Dar „le style c'est l'homme", deci stilul trebuie să fie personal. Adică autorul să interpreteze materialul literar, să treacă prin personalitatea lui fraza.

Poți să ai talent și să scrii bine poezii à la d. Gh. Topîrceanu sau proză à la d. M. Sadoveanu. Dar ce folos! Ei le scriu cu mult mai bine decât tine!

Materialul din punct de vedere pur literar nu interesează. Orice poate fi material de artă. Ce interesează că o operă literară are concepții ideologice sau sociologice extraordinare, că o pictură arată lupta dela Waterloo sau că o operă muzicală povestește dragostea nefericită a eroului său?

Acestea le găsești în tratatele respective de filozofie sau în ilustrații istorice sau în biografii romanțate — pe toate la locul lor.

Dar lucrul acesta ni l'a arătat d. Arghezi destul de clar în „Cartea cu jucării" unde cu un material propriu zis neînsemnat realizează bijuterii literare.

Să vorbim de stilul d-nei Profira Sadoveanu. Pot spune fără să greșesc că e un stil de scriitor format. Și tot ce voi spune va fi în raport cu un atare scriitor și nu cu un începător. Stil cizelat, pus la punct, aproape perfect. Singurul lucru pe care îndrăznesc să-l imput este bogăția de nuanțări în tendința de a preciza senzația și atributul.. Dar și acest lucru își are explicația în personalitatea feminină a autorului.

Coloratura și puterea stilului arată însă un sistem de concepere ponderat și precis caracteristic talentelor. Nota de originalitate pe care o întâlnesc întâia dată și cer iertare criticei de meserie dacă mă va socoti incult, constă în redarea senzației imediate și în prezent. S'ar putea spune că e un truc de captivare.

Subiectul cărții: O parte din viața unui copil și, după încadrarea bucăților în timp, această parte corespunde unui an din viața lui. Copilul erou te ia de mână și te duce în copilăria lui. Trăești alături de el în lumea prin care fiecare trecem sau am trecut și încerci cu el toate sentimentele mari și mici tot așa de importante ca și sentimentele mari și mici ale adultului. Din acest punct de vedere copilăria este un stadiu în metamorfozarea spiritului, după cum mormolocul este un stadiu în metamorfozarea speciei broască.

Procedeul d-nei Profira Sadoveanu este de a se concentra asupra amintirilor până într'atât încât ele devin prezente și prin acest dar personal de a aduce trecutul în prezent sau de a întoarce prezentul în trecut întrebuințează ca mijloace tehnice forma prezent persoana întâia și ca mijloace interioare diformarea realității adulte în realitate primară.

Simțurile părăsesc obiceiul și tehnica vârstei și măresc capacitatea de percepere. Așa se face că reușești să guști încă odată bucuriile, întristările, necazurile și greutățile și toate sentimentele care ne-au mângâiat copilăria.

In formă închegată și netă, cu o notă vioaie și cu accente bine puse de umor și de dramatic, opera domniei sale este operă de scriitor rutinat.

Tehnică perfectă în evoluarea fabulei. Distribuire și dozaj admirabil al evenimentului. Citești cartea cu un interes vădit și curiozitatea ți-i captivată dela început și până la sfârșit.

Una din marile calități ale acestei cărți este că, citind-o, întâlnești în toate aventurile „Mormolocului" reflexul sufletesc pe care fiecare l-am avut în vârsta noastră de aur.

O creație de realism sincer cu ecouri de adevăr omenesc lipsită de structura artificială a scriitorului care caută în artă originalitatea. D-na Profira Sadoveanu lucrează pe o gamă de sentimente pe care le-am încercat cu toții, fiecare în decorul nostru.

Dacă întâmplările în sine n'au nici un interes ele îl capătă prin felul cum reacționează eroul cărții în fața lor.

Și varietatea bogată de sentimente aduce un document complect al copilăriei în cartea d-nei Profira Sadoveanu. Toate aceste evoluții sufletești se petrec într'o natură viu colorată și adânc simțită de o fire de poet.

Aceste calități d-na Profira Sadoveanu le pune în serviciul unei tehnice literare ce aparține curentului modern. Insușirile clasice plantate pe procedeul școalei moderne dau nota de pură originalitate a cărții.

Și cu acestea închei lucrul în laboratorul criticei pe care l-am încercat în aceste rânduri. Mai adaug că acest volum poate găsi un număr bogat de cititori în toate păturile societății noastre. Fiecare va găsi partea sa de satisfacție. Citind cartea, eu am fost fericit că am putut uita o clipă de toate necazurile zilnice ale vieții și sigur că aceasta m'a îndemnat să fac ceeace pentru prima și poate pentru ultima dată am făcut, aducând prin aceasta un omagiu sincer d-nei Profira Sadoveanu.

Imi pare rău că rândurile acestea nu pot fi onorate de o iscălitură demnă de încredere; dar — fiind pornite din sinceritate — vor întâlni, nădăjduesc, indulgența autorului căruia îi cer ertare de deformările ce le-am adus prin înțelegerea mea

UN CITITOR

Cronica gastronomică

Plan de mobilizare

Pe la sfârşitul lungului pomelnic în care Marele Dicţionar menţionează regiunile vinifere celebre, găsim această frază:

„Saluons, en traversant la Hongrie, le célèbre Tokay".

Şi mai la vale:

„Enfin, nous nomerons Cotnar, en Moldavie".

E destul de bine că la epoca în care s'a tipărit Dicţionarul, Cotnarului îi mersese faima până în capitala Franţei, care e şi capitala vinurilor. Se vede însă că autorul articolului ignora că Cotnarul şi Tokayul una sunt şi că pe vremea când a scris citatele rânduri aceste vinuri nu se deosebeau mai mult ca fraţii Siamezi. Pentru a-şi da seama de acest adevăr istoric însă, e absolut necesar ca cineva să fi gustat în prealabil şi Tokay şi Cotnar vechi (nu mort). Acel care n'a avut prilejul să destupe o sticlă împăienjenită de Cotnar (făcut numai din Grasă şi Fetească) dela 82 sau dela 94 zădarnic ar căuta, cotrobăind prin pivniţele regiunii, să-şi facă o ideie de ceiace poate fi Cotnarul. Tot astfel şi cu Tokayul.

In pământul întru toate sfânt al Cotnarului a pătruns astăzi până şi abjectul Delavar, *ca un porc într'o piscină de lapis-lazuli. De altfel, aceiaşi dezordine şi promiscuitate domneşte în majoritatea podgoriilor noastre. Desigur că dacă la apariţia Dicţionarului autorul articolului ar fi cunoscut ţara Moldovei, ar fi trecut pe răboj şi Nicoreştiul, ar fi dat poate întâietate Uricaniului (provenit din Crăcană) şi sunt sigur că nici înaintea Pâhneştiului n'ar fi stat acoperit.*

Acum, n'ar mai putea face la fel. Vinul nostru şi-a pierdut poziţiile una câte una. De aceia trebue chemat sub arme şi pregătit pentru marea bătălie.

Planul de mobilizare trebue să aibă în vedere, după a mea părere, trei puncte esenţiale:

1) Punerea în valoare a contingentelor actuale, prin vigilentă recrutare, vinificare ştiinţifică (fermenţi selecţionaţi), justă repartizare după regiuni şi calităţi, obţinere de vinuri tip, conservare în pivniţi care să îndeplinească toate condiţiile tehnicii moderne, etc.

2) Purificarea cadrelor prin replantări raţionale.

3) Eliminarea producătorului direct din rândurile oştirii, pentru inaptitudini congenitale şi abateri grave dela legile onoarei vinicole.

Podgoreanul căruia îi expuneam aceste, începu a râde:

— Şi crezi dumneata că ceiace spui e realizabil la noi?

— Dumneata eşti cel mai puţin indicat să te îndoeişti, i-am răspuns. Dacă fiecare soldat ar fi crezut că Nemţii sunt invincibili, te asigur că n'am fi avut Mărăşeştii. Aşa că dacă eu care nu am nici un harac în stăpânire şi cred în victorie, cu atât mai vârtos dumneata care eşti un comandant de armată trebue să crezi în ea, pentrucă şi de dumneata şi în primul loc de dumneata depinde.

Numai că dumneata, zic, faci parte, fără supărare, din acea numeroasă categorie de oameni cărora trebue să li se reamintească din când în când care e rostul lor pe lume. Dumneata uiţi că exerciţi un nobil oficiu în economia naţională.

— Ce te face să crezi că uit?

— O singură pildă e suficientă, cred: stăpâneşti de mai bine de douăzeci de ani, aproape o sută de hectare pe rod, într'o regiune din cele mai bune.

Ai pivniţă minunată şi toată aparatura necesară pentru a obţine şi conserva vinuri de întâia mână.

Ţi-au trecut pe la nas recolte de primă calitate.

Cu toate acestea nu eşti în stare să-mi indici un butoi în care pivnicerul dumitale să fi purtat de grijă măcar cinci ani unui vin acătării.

— Nu se cere!

— Ştiu! Dar dumneata ai dreptul şi mijloacele să ceri, măcar pentru dumneata. Ce-ai zice dacă te-aşi invita la masă şi în loc să-ţi servesc mâncările pe rând, ţi-aş pune tot menu-ul într'o tigae mare şi ţi-aşi oferi să mănânci deodată, supa, friptura, peştele, fructele, îngheţata şi cafeaua?

— Stai, stai!

— Dece să stau? Când în douăzeci de ani dumneata n'ai fost în stare să ameliorezi un singur hectar din tot ce-ai achiziţionat şi când dumneata culegi, cum se zice de-a valma *Pinot cu Chaslas, Aligoté, Cabernet şi Delavar nu faci altceva. Iar când scrii pe butoiul respectiv* Diverse, *recunoşti că aşa faci.*

— O fi, mă întrerupse podgoreanul iritat, dar uite, presupun că dumneata ai avea puteri nelimitate în această privinţă, că ai fi cum am zice dictator, în ce fel ţi-ai realiza planul?

— Imi dai poziţia cea mai avantajoasă, zic. In această ipoteză te asigur că în zece ani ai cotiza să-mi ridici statue.

— Să te vedem!

— Aşi porni dela punctul 3, pentrucă e cel mai uşor realizabil: aşi elimina din comerţ vinul provenit din producător direct.

— Cum?

— Mai întâi prin interzicere de a mai planta asemenea viţă.

— Şi cu cea existentă ce te faci?

— Am mai spus-o: creez regiuni de cognac. *Mi-ar face mare plăcere să am în mână o hartă viticolă a ţării în care să fie însemnate ţinuturile în care s'au masat aceşti subversivi inamici ai vinului nostru. Le-aşi izola (şi cu ce satisfacţie) cu creionul roşu, ca în nişte lagăre de concentrare, decretând că zeama fetidă provenită din acei pseudo-struguri în care mirosul fragului şi căpşunei se amestecă cu acel al ploşniţei şi gurii de canal, să nu mai aibă voe să treacă barierele oraşelor, decât după o prealabilă trecere prin alambic.*

Aşi tolera cel mult acestui lichid inferior să fie vândut ca atare la faţa locului, dar în nici un caz cu titlul de vin.

Cu celelalte două puncte chestiunea e mai complicată şi realizarea de mai lungă durată. Pentru punctul 1) un plan quinquenal ajunge. Pentru punctul doi trebue mai mult timp.

— Să vedem!

— Punctul 1), adică punerea în valoare a recoltelor actuale l-aşi realiza prin măsuri draconice.

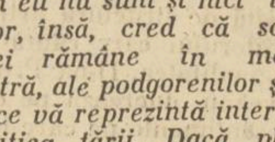
Aşi scoate mai întâi din circulaţie pe timp de cinci ani întregul stok de vin de provenienţă nobilă, pentru a-l concentra în vaste pivniţi model, unde l-aşi pune sub paza unor specialişti destoinici.

— Şi ce s'ar consuma în ţară în tot timpul acesta?

— Aici ştiu că te voi revolta, dar altă soluţie nu văd: aşi lăsa intrarea liberă în ţară tuturor vinurilor străine de clasă bună, cu preferinţă pentru cele franceze. Asta ar contribui la reeducarea gustului consumatorului. *In momentul în care va avea el gust, aşi avea şi eu vin. Numai atunci aşi pune din nou în funcţiune vama. Paralel cu aceste măsuri, aşi realiza şi punctul doi, nemai lăsând să se planteze de cât sorturi de viţă care să corespundă calităţilor solului, condiţiilor climaterice şi expunerii fiecărei vii. Bine înţeles că în această operă de epuraţie aşi acorda prioritate viţelor indigene care şi-au trecut de mult probele şi care au fost pe nedrept isgonite dela ele de-acasă.*

Cum eu nu sunt şi nici voi fi dictator, însă, cred că soarta bătăliei rămâne în mânile d-voastră, ale podgorenilor şi ale celor ce vă reprezintă interesele în politica ţării. Dacă planul meu vă pare absurd, faceţi altul mai bun. Ca să ajungeţi la victorie însă, trebue să credeţi în ea.

AL. O. TEODOREANU

Reportaj burlesc

Alergările de trap

Un val monstruos de taxiuri şi de autobuze cară mulţimea spre Hipodrom. In faţa lui, maşinile imobile scânteiază şi reflectează în caroseria lor lucioasă copacii care îşi întind în aer braţele desgolite, sub cerul albastru de primăvară.

Pe câmp se găsesc reuniţi toţi proprietarii de grajduri şi toţi obişnuiţii vechi ai curselor. Există într'adevăr o serie de inşi pe care nu-i întâlneşti decât la curse. Ce fac ei în restul zilei, ce fac ei mai ales iarna, când nu există curse? Nimeni nu ştie. Fapt e că totdeauna, la fiecare redeschidere, îi regăseşti pe toţi, postaţi în acelaş loc al câmpului de curse, cu aceleaşi desperări şi aceleaşi iluzii...

Câmpul de curse are ceva murdar, spălăcit; terenul e dur, şi caii, uitaţi de mai bine de trei luni, deveneau pentru noi aproape nişte necunoscuţi; fără emoţii, fără incidente, aproape în mod maşinal, cursele se desfăşurau pe un ritm prevăzut; cei sosiţi fac să se ridice totuşi aceleaşi ţipete şi aceleaşi entuziasme, repede calmate; caii se opreau aproape imediat de potou, ca şi distruşi, şi pentru a nu face un pas mai mult, cu totul inutil.

Singura notă veselă a constituit-o un cursist, — proaspăt probabil — care, în mijlocul tribunei, cu o pălărie melon în cap, un palton cu blană de astrahan, un lanţ de ceas greu de vreo două chilograme, care îi brăzdează pântecul de comerciant care ignoră criza, îşi încurajează cu disperare calul pe care a pontat. Nu pronunţă pontat, Nu pronunţă decât un singur nume; îl repetă fără să obosească, urlând, svârlind palme frenetice pe spatele vecinilor şi e atât de prins de elan, încât continuă să-şi încurajeze cu ţipete calul pe care a jucat, — „Fără Frică", pare-mi-se —, chiar când câştigătorul — „Viforel" — a trecut de mult, cu câteva lungimi potoul...

*

Aceste toate îmi amintesc, cu melancolie, de epoca debutului meu ca „parior" la cursele de cai.

Plăti preţul locului şi intrai. Toată lumea alerga. Incepui şi eu deasemeni să alerg, tot întrebându-mă cu îngrijorare ce poate fi aceia prima care eram s'o scap.

Nu ştiam nimica dar eram totuşi foarte încurcat...

In clipa aceia auzi nişte urlete formidabile care ieşeau din mii de piepturi.

— Uite-l... El e... Hoţul!... Ura!... Hoţul!

Drace! E un hoţ pe-aici!

Ce îndrăzneală!

Mă asigurai că portofoliul nu-mi fusese şterpelit şi cu glasul meu frumos de tenor începui să urlu şi eu:

— Hoţul! Hoţul!

— Idiotule! îmi spuse foarte gentil cineva, care se găsea alături de mine, nu vezi că a pierdut cu zece metri înaintea tribunelor?

— Există o justiţie pe lumea aceasta, făcui eu, şi...

Dar vecinul meu, un adevărat atlet, mă întrerupse cu brutalitate:

— Probabil că ai turbat, amice...

Dar n'avu timpul să termine, căci începu să alerge deodată dealungul peluzei în urma unei cete de oameni care răgeau.

E de netăgăduit că, alergările erau foarte atrăgătoare.

Ce spectacol poate fi mai frumos, decât să vezi pe aceşti oameni alergând în toate direcţiile, scoţând strigăte de război, Voii să mă pun la unison şi alergai la rândul meu pe peluza verde, urlând:

— Zagreb! Zagreb!

— Zagreb? îmi spuse unul, dar a murit de câţiva ani! Ce tot urli acolo cu Zagreb al d-tale! Eu îţi spun că-i... Coquin *... pentru numele lui Dumnezeu!... Nu înţelesei nimic şi ca să nu mă mai expun la noui reflexiuni neplăcute, mă mulţumii, simplu plagiator, să repet aceleaşi strigăte de război, ca şi ceilalţi...*

Şi făcui aşa timp de trei ceasuri...

Intervalelor de linişte, când toată lumea avea faţa îngrijorată şi fruntea cutată de nelinişte, succedau perioade de agitaţie furioasă, strigăte lamentabile, urlete de bucurie, râsete extravagante, tropăituri de mânie. Natural făceam ca şi ceilalţi şi mă amuzam!

Şi seara, când mă întorsei, nu regretam de loc ziua pierdută.

Ah! Dar uitasem!

Un lucru foarte curios care m'a impresionat în deosebi pe turf, era că aproape la fiecare jumătate de ceas, cea mai mare parte dintre oameni ce fac coadă în faţa unor mici şi fermecătoare... toalete. Sunt pentru toate pungile (fără joc de cuvinte).

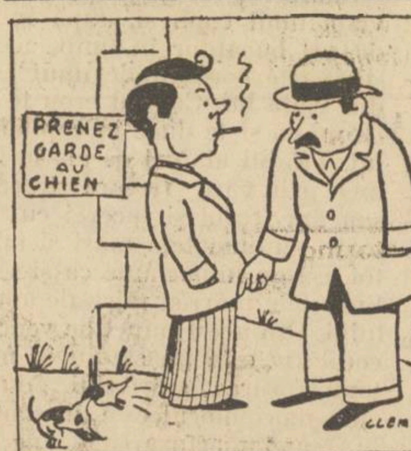
Etichete mari, lipite afară, indică tarifele. Dar ce lux trebue să fie cele de 500 de lei!

Nici nu pot să-mi imaginez.

Dacă nu vor fi şi alte lucruri..

Mi-am promis să fac economii şi într'o Duminică, să-mi ofer şi luxul acesta...

PAUL B. MARIAN

— Şi pentru cânele ăsta ai pus tabla: păziţi-vă de câne.
— Da... ca să nu-l calce cineva...

Insemnări

„Adevărul Literar" începe, cu numărul acesta, publicarea „Impresiilor din America" ale marelui scriitor Emil Ludwig.

Sunt notele sugestive ale unui intelectual rafinat, dublat de un subtil observator al vieţii.

Autorul redă plastic aspectele sociale şi fenomenele caracteristice ale vieţii americane, menite să intereseze în cel mai mare grad pe cititorii de pretutindeni.

Beţia de cuvinte

Orice manifestare nouă, dacă poartă în ea semnul valorii, sau dovada existenţii ei virtuale, este desigur un fapt îmbucurător. Dar nu orice manifestare nouă, pentru simplul motiv că este a tinereţii, are drept la consacrare.

Cu ploaia abundentă de reviste noui, s'a observat tendinţa pripită a tineretului spre manifestări „originale" cu orice preţ. Este o credinţă cu totul greşită în rândurile acestui tineret: aceia că valoarea trebue să îmbrace neapărat forme originale. De aci provine un chin vajnic pentru găsirea de întortocheli stilistice, botezate pretenţios „flori de stil". Ceiace rezultă, e regretabil: fraze chinuite, forme confuze, vorbe fără senz, cu sonoritate care îmbată, dar care nu ascunde nimic, pentrucă ideia, acolo unde există, nu are nevoie să fie exteriorizată în verbiaj incoherent şi pretenţios. Frumuseţea gândului e şi claritatea, nu? Dece e atunci nevoe de această beţie de cuvinte *care se observă la prea multe condeie tinere?*

Din multele cazuri, alegem unul, la întâmplare. In Ardeal, apare o revistă literară, „Abecedar", scrisă de tineri cu veleităţi literare şi uneori filosofice. Desprindem, din ultimul număr, două articole: „Invitaţie la aventură" şi „Creaţie şi eliberare". Două esseuri scurte, prea scurte pentru nişte teme aşa de bogate. O primă observaţie: nu poţi vorbi despre sensul filosofic al aventurii într'o minusculă pagină. (Simel a scris un studiu mare şi serios gândit asupra aceleaşi probleme). Şi nici problema eliberării prin creaţie nu o poţi discuta în două pagini, oricât ai pretinde că eşti „esseist".

Ce sunt în fond aceste două articolaşe? Dibuiri personale, îmbrăcate în cuvinte pretenţioase, pompoase, sonore (scrise cu litere mari, probabil pentru a impresiona mai mult), dar cu rost prea puţin. O întreagă beţie de cuvinte, care uneori vrea să însemne profunzime. Aş putea cita ca exemplu, articolul întreg. Asta să fie oare profunzimea ? Ne îndoim, împreună cu toţi maeştrii veritabili ai stilului.

Variaţiile Bach

D-na Wanda Landowska, interpreta magistrală a lui Bach, a scris în „Revue Musicale" un foarte interesant articol făcând istoricul acestor strălucite variaţiuni. Ele au fost scrise pentru Hermann Karl von Kayserling, *un strămoş al filosofului dela Dresda, ambasador al Rusiei la Curtea din Dresda şi mare amator de muzică. In casa acestui nobil se găseau instrumentiştii celebri, luthistul* Silvius Leopold Weiss *şi clavicinistul* Iohann Theophrastos Goldberg, *discipolul fovarit al lui Bach şi un adevărat „copil minune".*

Muzica a fost pentru Kayserling nu numai pasiunea vieţii sale, ci refugiul, odihna şi mângâerea sa, ne spune Wanda Landowska. Istovit de călătoriile pe care era veşnic silit să le facă şi de grelele sale răspunderi, ambasadorul suferea de insomnii. In nopţile sale interminabile micul Goldberg îi făcea muzică. Dar improvizaţiile nostalgice ale copilului minune nu puteau să alunge chinuitoarele obsesiuni ale lui Kayserling şi să-i umple gândurile cu imagini plăcute şi zâmbitoare. Atunci el se adresă lui Bach şi-l rugă să compună o muzică pe care să o execute micul Goldberg la clavecin în timpul nopţilor sale albe. Bach, fericit să poată face ceva pentru prietenul, căruia-i datora mare recunoştinţă, se puse pe lucru şi compuse, într'o stare de bucurie luminoasă şi cu multă ardoare, bucăţile care erau să fie executate de cel mai mare clavicinist al vremii şi discipolul său cel mai iubit. Kayserling fu atât de încântat de cele treizeci de variaţiuni pentru Goldberg, încât trimise lui I. Bach o tabachere de aur plină cu galbeni.

„Intre sumbrele torsade ale Variaţiunilor minore", ne spune Wanda *Landowska, „intervine frescheţa cascadelor ce se rostogolesc, murmurul glasurilor care se trezesc, veselia hohotelor de râs care se revarsă. Zeul nostru Bach se amuză. Jocul îndrăcit al clavirurilor care se încrucişează îl vrăjeşte şi el îşi dă drumul cu o bucurie desăvârşită".*

Wanda Landowska îşi termină articolul observând „afinitatea izbitoare" din punct de vedere al construcţiei între „Les Folies françaisese" ale lui Couperin cu „variaţiile" lui Bach. Dar, încheie W. Landowska, pe când variaţiile lui Bach se mişcă într'o sferă de speculaţie contrapunctică, inspiraţia lui Couperin se îndreaptă spre o elaborare psihologică de o supremă rafinare".

Gus Bofa

Incă un pictor căruia nu-i place să se vorbească despre el. Gus Bofa exprimă în operele sale viaţa cu o aspră şi neîndurată vigoare, iar persoana sa confirmă absolut impresia că omul acesta grozav este de fapt un om sensibil.

— Să vorbesc despre mine? Nu am nimic de spus. Imaginează ceva dumneata!

— N'am imaginaţie.

— Inventează, nu degeaba eşti jurnalist. M'ar interesa grozav aşa ceva, fără să mă poată supăra, ca atunci când ar fi vorba de fapte autentice. Fă şi Dumneata ca nu ştiu care scriitor, care, foarte prieteneşte, mi-a făcut o prefaţă vestind lumii că am urmat cursurile şcolii de Bele Arte! Nu e adevărat, dar ce are a face!

— Inventă atunci dumneata poveşti pe socoteala dumitale. In felul acesta articolul meu riscă să aibă oarecare autenticitate: aceea a spiritului d-tale.

— Fiu, nepot şi strănepot de ofiţeri superiori, nu sunt însă decât soldat prost. Totuşi originile familiei mele se pierd în negura trecutului şi a celei mai îndepărtate Istorii. Scoboritor, se zice, din François de Sales sau din Jeanne d'Arc — ori poate din amândoi — personal mi-am fixat alegerea asupra Jeannei de Chantal. Are un nume frumos pe când François de Sales are un cap care nu-mi place.

Debutul meu? Poveşti?... N'am avut debut; n'am memorie. Am rupt cu desăvârşire cu personajul meu de la 20 de ani şi cu acel de la treizeci de ani. Am azi, şi în mod definitiv, treizeci şi şapte, căci am hotărît să mă ţin în vârsta aceasta până la sfârşitul vieţii. In fiecare an îmi sărbătoresc cei treizeci şi şapte de ani, dar n'aş putea spune de câţi ani.

Aţi observat oare că oamenii care-şi sărbătoresc cei o sută de ani sunt mai cu seamă oameni care trăesc la ţară şi nu-şi cunosc data naşterii? Când împlinesc o sută de ani lăutarii satului şi jurnaliştii vin să-i viziteze cu mare paradă. Dar cum află sigur data naşterii sunt atât de impresionaţi văzând cât sunt de bătrâni, în cât după câteva săptămâni sau câteva luni şi dau ortul popii.

— Pe scurt, orice contact prea precis cu lumea exterioară e nefolositor, ba chiar primejdios.

— Intocmai! Iar aceasta e adevărat şi din punct de vedere spiritual.

Prin contactul cu alţii ne distrugem. Privind prea mult pictura marilor pictori, citind prea mulţi scriitori mari, pictorii şi scriitorii îşi distrug o bună parte din personalitate pentru a o înlocui cu aceste influenţe exterioare, care nu mai lasă curs liberului arbitru, nici creaţiunii originale.

In realitate numai caricatura îngăduie o creaţie completă, căci nu numai lasă o mare libertate artistului, dar şi obligă pe fiecare să-şi găsească propria sa expresiune. Bineînţeles, asta numai când este în stare să şi-o aibă.

Intre altele, caricatura face artistului mulţi duşmani, ceia ce nu poate fi primit de cât de cei ce au un gust pasionat pentru libertate. Iar de aceştia nu sunt chiar aşa ac mulţi...

Crist în Artă

Cu prilejul sărbătorilor Paştelui publicaţia „L'Art et les Artistes", *a ales cincizeci de figuri dintre cele mai semnificative, împrumutate ţărilor, şcolilor, artiştilor şi epocelor celor mai diferite. In această colecţie se pot urmări modificările unuia şi acelaş tip, de la hieratismul premedieval, la pateticul pur uman al realiştilor secolului al XIII-lea, pentru a se preschimba, cu Apolon şi Hercule ai Renaşterii, într'un convenţionalism ce cade adesea în zilele noastre în cea mai banală dulcegărie. Vedem de pildă printre aceştia* „Piela" *al lui* Quentin Metsys, *al lui* Roger de la Pâture *şi acel de la Chartreuse de Villeneuve-lez d'Avignon,* „Christ pe Cruce" *al lui Duccio sau al lui Signorelli, îngrozitorul „Calvar" al lui Mathias Grunewald care făcea să se ridice părul în capul lui* Huysmans. *Apoi „Christ mort" al lui Giotto, „Botezul" lui* Piero della Francesca, „Muntele Măslinilor" *al lui Greco în lumina sa ciudată de eclipsă;* „Coborârea de pe Cruce" *a lui Solari şi a lui Cornelis Engelbresctsz şi a vitraliului de Chartres, strania* „Inviere" *din Boulbon, barbarul tablou „Ecce Homo" din Bretania, a lui Brennilis şi atâtea alte crucifixe, care de care mai interesante.*

Cărţi

DEMOSTENE BOTEZ: *Cuvinte de dincolo (versuri)*, Bibl. „Scriitorii români contemporani", Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II", Bucureşti, Preţul 60 lei.

LOUIS FRÉDÉRIC ROQUETTE: *In căutarea fericirii*, Bibl. „Eneregia", Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II", Bucureşti, Preţul 40 lei.

M. CONSTANTIN-WEYER: *Cavelier de la Salle*, Bibl. „Energia", Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II", Bucureşti, Preţul 40 lei.

C. ANTONIADE: *Machiavelli* vol. II, Edit. „Cultura Naţională", Bucureşti, Preţul 100 lei.

SERGIU DAN: *Arsenic* (Roman), Edit. „Cultura Naţională", Bucureşti, Preţul 60 lei.

Revista de Filosofie

A apărut No. 1 (Ianuarie-Martie 1934) din Revista de Filosofie, îngrijită de d. N. Bagdasar, cu următorul sumar: „Psihologia ca ştiinţă" de Nicolae Mărgineanu; „Problema sociologiei" *de Traian Herseni;* „Pragmatismul lui James" *de N. Tatu;* „Controversele esteticii idealiste: Croce şi Gentile" *de Edgar Papu;* „Teste psihologice" *de G. C. Brătilă.*

Recenzii de: N. Bagdasar, I. Brucăr, I. M. Nestor, E. Speranţia, N. Petrescu. Preţul 60 lei.

Moda

Costumele tailleur

Niciodată tailleur-urile n'au prezentat diversitatea din primăvara aceasta. Moda oscilează între jachetele scurte şi trei sferturi, între jachetele cu talia strânsă ori cele largi; jachetele cu basca scurtă şi talia bine marcată, nu sunt nici ele ignorate.

Dintre culori predomină marinul, negru, verde şi prea puţin gris. Costumele negre şi marin sunt garnisite cu alb din belşug.

Plastroanele din pichet alb mobile ori nu, se găsesc cu aceiaşi frequenţă în toate marile colecţiuni. Bluzele acuză o noutate veselă şi la ensamblurile de sport se fac de obiceiu din „pied-de-poule" culoarea costumului.

Se apropie vacanţa: pregătiţi-vă pentru voiaj şi excursii tailleur-uri sport încheiate cu nasturi de piele ori de lemn.

Mânicele trei sferturi şi largi convin de minune costumelor habillés şi de après-midi.

Blana de maimuţă e din nou apreciată; se utilizează la mantourile de stofă cu acelaşi succes ca şi la tailleur-ul din crêpe satin.

Cât despre „écossais"-uri, ultima noutate a zilei, vă sfătuesc, doamnă, să-l întrebuinţaţi cu multă precauţiune. Ecossais-ul necesită o croială impecabilă, o siluetă mai mult sau mai puţin impecabilă, iar voga sa a devenit o catastrofală uniformă.

Bluzele de taffetas ecossais se fac adesea cu o bască uşor strânsă pe şolduri, cu un jabot larg ori cu un nod strâns împrejurul gâtului.

La tailleur-urile mai sus menţionate, veţi îmbrăca dimineaţa o pălărie canotier mare din paiu italienesc, după masă o pălărie din paiu lucios cu borduri plate ori din picot negru, toate aşezate drept pe frunte pentru a lăsa liberă ceafa.

Ciorapii subţiri ca pânza de păianjen vor fi nelucioşi şi fără baghetă.

Poşetele se fac din piele de viţel sau porc extrem de suplă — de preferinţă de formă plic; seara o pudrieră mare şi plată din email bleunuit presărată cu diamante — vă vor desăvârşi graţia şi eleganţa.

BRIGITTE

NUMĂR SPECIAL DE PASTI 12 PAGINI

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 695
DUMINICA 8 APRILIE 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Christos a înviat

In noaptea Paștilor a fost Dumnezeu la mine.

Să-ți spui ce mi-a spus Dumnezeu. Nu e mare lucru dar eu sunt mulțumit și cu fărâma.

— Ai dat o mie de greșuri, pân' acum, zice Dumnezeu. Vreau să te împiedic să le înmulțești. Ca să înțelegi și să te bucuri să nu scobești în lucruri, să nu seceri, să nu le cureți de coji. Ințelege fără înțeles. Caută „starea sufletească". Fă-ți o stare în fiecare zi. Du-te cu sufletul, ca pe fulg. Nici nu crede nici nu judeca. Judecata nu e mai adevărată decât visul și închipuirea și nici adevărul nu e cu mult mai adevărat decât minciuna chiar făcută într'adins. Incepe-ți visul, cârmește-ți-l fără regulă și piedici și lasă-te în voia lui. Orbește, sămânța află totdeauna pământ și bobul de muștar nimerește, în vreme ce chibzuința ta cade sterp. Lumina caut-o cu ochii închiși.

Dar, vezi tu, trebue să te silești întâi să uiți ce crezi că știi și să te cureți de tot ce-ai învățat.

— O să mă muncesc, Doamne, să fac precum zici, am răspuns.

Și în zorii zilei m'am pornit să râd în hohote de mine și de învățătorii mei. Am luat cărțile pe rând și le-am răsfoit încă odată, râdea și degetul cu care întorceam foile din cotoare. Și le-am aruncat.

In rafturile goale am pus mere de iarnă. M'am dus între vite și le-am mângâiat: ele au întins grumazul. Mi-am alăturat obrajii de capul vițeilor și ei s'au bucurat. Am pus o stare sufletească la câini și la copii. Și adunând muncitorii dela sapă le-am ținut o cuvântare.

— De azi încolo, s'a isprăvit, nu mai e nimic adevărat, totul e o stare sufletească: așa mi-a spus Dumnezeu azinoapte și m'am hotărât să fac stări sufletești și să nu mai fac altceva nimic. O să mă căznesc fiindcă deprinderea nu este ușoară. Trebuie să uit, cum mi-a spus el, tot ce știu și tot ce am învățat.

— Bine, Domnule, răspunse un om dela sapă. Mai avem o sută de gropi de făcut.

Oamenii s'au uitat adânc la mine, ca într'o fântână, în care ar fi căzut un om și s'ar fi înecat. Și m'am întrebat:

— Ai făcut bine ce ai făcut?

— Bine ai făcut, mi-am răspuns, le-ai făcut o stare sufletească. Până te-ai vorbit, ei se gândeau că o groapă de vie trebuie să aibă 50 cm. pe 50 cm. Acum ei se gândesc la altceva...

— Iisus Hristos s'a răstignit și a înviat. E-adevărat?

— Desigur, e adevărat.

— A fost fiul lui Dumnezeu: se poate?

— E adevărat: a fost fiul lui Dumnezeu.

— Maica lui a fost fecioară.

— Este perfect adevărat.

— E adevărat că după înviere s'a înălțat la cer și stă de-atunci de-a dreapta Tatălui?

— Te mai îndoești?

— Atunci, totul este adevărat și orișice.

— Nici să nu te gândești că ar putea fi într'alfel.

— Sunt mâhnit! zice dascălul meu, gândindu-se la tot ce pusese știința lui în mintea mea și nițel și la mintea ucenicului.

— Liniștește-te, iubite meștere, i-am răspuns. Nu mi s'a întâmplat prea mare nenorocire: am schimbat cheile, broaștele au rămas la locul lor și lacătele neatinse. Ele se descuie și pe de-a'ndoaselc, cu un băț. Nu era trebuință de atâta chelărie și de atâtea verigi: mi-am ascuțit un crâmpei de salcie și descut tot ce poftești.

Căci, dragă meștere, e tot una. Eu am trecut cu proștii: nu scăpa din vedere că așa mi-a poruncit azi noapte Dumnezeu. Lasă-mă să lenevesc, să dorm, să râd și să-mi fac stări sufletești.... Auzi? Stări sufletești. Cuvântul e țuguiat și cam dăscălesc, dar să-l luăm cu noi.

Oamenii dela sapă se întorceau, îmbrăcați curat, dela biserică, ducând un coș cu ouă roșii, de toarte.

— Hristos a înviat, boieri! strigară oamenii.

Vroind să răspundă și zmucit în intelect, Dascălul se tocmea cu conștiința lui, cinstit în principii și credincios îndrumărilor lui.

— Meștere de filosofie! ne facem de rușine...

— Adevărat că a înviat! strigarăm amândoi. Și meșterul bătu din palme, înviorat, uitând tot ce învățase.

— Ai văzut?... T. ARGHEZI

SODOMA — SFANTA CATERINA

Răstignire

Frânge-te pentru durere și păcat,
In anvonul de lumină și tămâe.
Când pe drumu'ntors în veac nu se mai sue,
Gândul alb cu sbor înalt, crucificat...

Frânge-te pentru durere și ascultă...
Maica Domnului se roagă peste ape.
Porumbelul răstignirii-i mai aproape,
Decât inima ce-ar vrea tăcere multă...

CONSTANTIN SALCIA

Pascală

à la manière de.....

Toacă cineva 'ntr'o turlă...
Cade sunetul de sus
Și se sparge 'n garduri vechi
Și 'n timpane de urechi...
Cum dormea Grivei, ca dus,
S'a sculat în sus și... urlă...

Taci, Grivei, nu fi ateu,
Că acolo sus o mână
Toacă pentru Dumnezeu!

Dela turlă până-aici
Nu's decât căsuțe mici
Cătrănite și 'ntr'o rână,
Parcă-s babe strânse 'n sfat...
Fără dinți și fără sâni,
Stau așa de săptămâni
Plănuind un „coup" de stat

Peste toate-un cer senin
Cade moale ca un vis...
Peste case, peste turlă,
Peste gura care urlă,
Ning flori albe de cais.

ANIȘOARA ODEANU

Invierea la Suceava în 1457*

de M. Sadoveanu

In acel an 1457, sfintele Paști cădeau tocmai în vremea când înfloresc livezile și prinde a înmuguri codrul. In acest timp gospodarii își tocmesc saraiurile, își întregesc gardurile, pun în rânduială iezăturile, meremetisesc morile, îngrijesc mieii, numără și aleg oile; tocmesc plugurile și boroanele; primăvara suflă fumuri depe toate văile, ca să se limpezească văzduhul, să se uite Dumnezeu la pământul său; și nu-i locuitor, din munte la liman, care să nu răspundă cu hărnicie și cu plăcere la chemarea soarelui, după pilda rândurilor de generații adormite. Intr'un asemenea răstimp, când și cei cu slujbe ori treburi mai depărtate se trag spre case la tihna sărbătorilor, s'a stârnit zvon repede în țară cum că Ștefan-Voievod, feciorul lui Bogdan Voievod Mușat, a intrat pela Adjud cu sprijin din Munteneasca.

Intrarea aceasta, tocmai la așa vreme, nu era fără meșteșug socotită. Căci răzeșii care erau de rând în slujba Domniei se îndoiau dacă trebuie să creadă vestea și-și lăsau caii în ceair. Scutelnicii și satele domnești care aveau anumită rânduială ostășească nu puseră nici o grabă. Nici cealaltă lume nu se tulbură prea tare, căci, odată cu vestea despre intrarea lui Ștefan, se deșteptară cu o îndoită putere toate istorisirile despre drepturile acestui nepot al lui Alexandru-Voievod Bătrânul; pretutindeni apărură călăreți ai lui îndemnând pe oameni să steie fiecare cu liniște și pace la cuibul său, căci nu vine războiu asupra țării, ci asupra lui Aron-Vodă, sluga lui Mahomet-sultan și ucigașul lui Bogdan-Vodă; că Dumnezeu va alege curând dreptatea celui drept și pieirea celui rău; și peste Moldova va luci un adevărat soare al Invierii. Cel care are dragoste și dorință de Voievod nou și vrednic — să încalece, ca să firitisească pe Măria-Sa Ștefan în Suceava, în noaptea de Sâmbătă.

Pe temeiul acestor vorbe, mulți răzeși tineri din valea Ialanului și a Bârladului au luat săbiile și au încălecat, ieșind la oaste în drumul Siretului și închinându-se Domnului celui nou. Cei mai vârstnici au stat, ca să înțeleagă întâiu hotărârea de Sus.

Erau semne pentru Ștefan-Vodă. Cerul era curat; vântul curgea dela Sud; ca vești albe, într'o singură noapte caldă, au înflorit pretutindeni mălinii și cireșii.

La Borzești, Măria-Sa a descălecat la bisericuță ca să îngenunche la Maica-Domnului și boierii intrați după el au văzut cu ochii lor cum, în clipa când Măria-Sa și-a plecat fruntea, s'a luminat de soare obrazul pruncului sfânt. Chiar în acea clipă, Măria-Sa Ștefan s'a înălțat și pintenul de argint dela piciorul drept a dat sunet prelung. Măria-Sa s'a plecat către Maica-Domnului și către pruncul Iisus, mulțămind, apoi a ieșit în tăcere și cu fruntea înclinată din sfântul locaș. Iar apoi s'a ridicat în scări pe calul alb și s'a uitat în juru-i cu sprânceana încruntată. Toate grămezile lui de oștime stăteau bulucite pe coastă și în lungul șleahului. Când i-au văzut coiful fulgerând, s'au mișcat. Apoi, rămânând Măria-Sa neclintit, au stat și ei, descoperindu-și capetele. Atunci Măria-Sa, cu brațul stâng, a făcut semn spre Suceava. A închis palma cașicum

* Fragment din „Viața lui Ștefan cel Mare".

(Continuare în pag. II-a)

ar fi cuprins-o și și-a rezemat mănușa pumnului de zalele șoldului.

Era Marți, în săptămâna patimilor, la amiază. Pâlcurile aveau poruncă anumită cum să se perinde mai mult pe subt dumbrăvi pe costișe zvântate. Măria-Sa ținea drumul, având în vedere apa Siretului. Dincolo de Siret umblau călăreți fără arme, cercetând cu mare fereală înainte. Deasemeni erau alergători foarte iuți, cu călăuze anumite și cunoscătoare, pe poteci, la patru ceasuri înaintea grosului oștii. Necontenit având știre de ce este către miazănoapte, Ștefan-Vodă își dădea la fiecare popas poruncile.

Miercuri, la asfințitul soarelui, au stat în preajma Romanului. Iscoadele și ștafetele aduseseră știri că oastea lui Petru-Aron Vodă așteaptă la Joldești, în cotitura Siretului. Deci Măria-Sa Ștefan-Vodă a rânduit la o parte din călărime cu Ciopei, boier din părțile Neamțului, să treacă în stânga spre Moldova, în locuri ferite, prin pădure, ca să iasă la anumit ceas spre Joldești. Iar în Joia Mare, 12 Aprilie, s'a mișcat deodată cu repegiune, încât roua nu era luată din lunca Siretului, când tabăra dela Joldești a lui Petru-Aron-Vodă s'a văzut lovită.

La prânzișor, Ciopei pârcălab a căzut de către asfințit în coasta celor dela Joldești; așa încât tuturor a fost de mirare cu ce grabă s-a câștigat lupta aceasta întâia. Oamenii lui Petru-Vodă-Aron au pus pinteni cailor și s'au dus învăluiți de pulberi; o samă dintre dânșii au rămas și s'au supus. Călăreți sprinteni s'au ținut dedeparte după vârtejurile de pulbere; le-au văzut când se alină, au însemnat popasul și au adus răspuns lui Măria-Sa Ștefan-Vodă. Chiar în acea sară unghiuri de sulițași s'au arătat pe culmi, în vederea celorlalți. Cum s'a înoptat, tabăra lui Petru-Aron-Vodă s'a mutat, căutând un loc prielnic de apărare dincolo de apa Moldovei. Insă Vineri, cum s'a făcut ziuă, Ștefan-Vodă a fost asupra lor, la Orbic. Cine nu s'a oprit și nu s'a plecat, a fost ajuns de fier și doborât. Puțini au scăpat în munte.

Lăsând pe unchiul său Vlaicu să puie deplină stăpânire pe tabără și pe prinși, Măria-Sa chiar în acea zi s'a mișcat spre Suceava, iar călăreții și crainicii săi s'au arătat în preajma cetății domnești Sâmbătă.

Lumea începea să se miște în sate și târguri. Clopote băteau vestind Domn nou. Nu mai era pentru nimeni taină că Măria-Sa Petru Aron a părăsit scaunul fugind cu puțini curteni spre Hotin, deci spre țara leșască. Oștenii credincioși dela Orbic nici nu-l mai putură ajunge, așa încât se întoarseră spre Domnia nouă, cerând milă, ca să le fie ticnite sfintele sărbători.

In sara de Vineri Măria-Sa Ștefan a descălecat în Baia, la sfânta slujbă a Ingropării Aerului, după ce, după rânduiala creștinească, ținuse post desăvârșit întreaga zi. Indrăznise a lua numai puțină apă după asfințitul soarelui.

Ingenunchind la ușa bisericii, subt sfântul simbol, Măria-Sa a mulțămit cu umilință pentru izbândă, având alăturea pe tovarășii lui credincioși. Preoții l-au blagoslovit și i s'au plecat — asta fiind pentru norod alt semn. Din sat în sat, în țara de sus,chiar din acea noapte Moldoveni harnici vesteau faptele, chemând lumea la Domnie nouă și la Invierea proorocită.

Sâmbătă dimineața, o parte din călărime, cu hatmanul, a apucat Suceava. Mitropolitul Teoctist cu târgoveții și unii boieri bătrâni au ieșit întru întâmpinarea Voievodului la locul judecăților vechi care se chema Direptate, unde se bulucise popor mult. Era o zi lină de primăvară din veac hărăzită. O vesteau din depărtare clopotele Sucevei. Alaiul domnesc veni fulgerând, se opri; toți descălecară; Măria-Sa rămase singur în șea. Se uită ațintit, dar cu mare strășnicie, asupra poporului, încât deodată orice zvon a contenit.

— Intreb țara dacă mă cunoaște Domn! a vorbit cu îndârjire Măria-Sa. Am venit în moștenirea părintelui meu Bogdan-Vodă și a bunicului meu Alexandru-Vodă.

Inalt Prea sfinția sa părintele mitropolit Teoctist s'a mișcat în odăjdii, închinându-i-se împreună cu toți clericii care-l însoțeau, și poporul l-a cunoscut dintr'o dată, strigând cu bucurie, cum era din vechiu obiceiu la domnie nouă.

Când Vodă a făcut semn și oștenii s'au încălărat stăpânind mulțimea și alinând-o, Măria-Sa a coborît către părintele Teoctist, primind pe frunte sfântul mir și cununa.

Boierii de față l-au împresurat, urându-i:

— Intru mulți ani cu slavă să domnești, Măria-Ta.

— Am venit să fac rânduială în țara Moldovei, a răspuns Vodă.

Vorba a mers din om în om ca un val ș'un freamăt de apă.

Trăsurile au venit pentru clerici. Măria-Sa s'a ridicat iar în scară, poftind poporul la sfânta Inviere dela miezul-nopții, când trebuia să facă jurământ de iertare pentru orice fugar și de dreptate pentru orice pământean. Căci de a doua zi Țara își începea învierea sa.

Astfel s'a întâmplat. Poporul l-a văzut în strălucirea podoabelor domnești, cu Curtea atunci în clipă rânduită, cu dregătorii la locurile lor și cu ostașii în preajma sfintei Mitropolii, în cea mai mare rânduială și înfrânare. Erau cu Măria-Sa bătrânul Manoil, fost pârcălab, Dobrul logofăt, Cozma Sandru și Oană Giulea, Petre Ponea și Costea Orăș, Ilieș Modruz și Micu Craiu, Crețu și Oțel și alți boieri mari și mici care au aprins făcliile dela Măria-Sa, când s'a săvârșit taina miezului nopții.

— Hristos a înviat, fraților! a zis către Curtea sa Ștefan-Vodă.

Mulți au nădăjduit în el și aceia nu s'au înșelat. Prea-sfințitul părinte Teoctist, ca un bătrân înțelept, care, în douăzeci și cinci de ani, miruise pe rând atâtea capete și iertase atâtea stârvuri, avea singur drept să se îndoiască de ziua de mâni. Totuși înțelepciunea stă uneori mai prejos decât inima; și semnele adevărului se vădesc mai ales celor care cred în ele.

MIHAIL SADOVEANU

formula

Bi-Oxyne

SIMPLA SĂNATOASĂ EFICACE

vă asigură dinți frumoși și sănătoși

Este cel mai serios dentifrice

Actualități științifice

Lupta împotriva cancerului

In timpul din urmă s'au făcut numeroase și importante descoperiri în domeniul medicinei și al științelor naturale.

Mai ales studiul hormonilor și lupta împotriva cancerului au înregistrat progrese considerabile.

Astfel, profesorul german Fischer a pus la punct o interesantă metodă biologică pentru combaterea acestui flagel.

El a descoperit că anumite organe din corpul nostru produc materii, care opresc creșterea tumorilor maline, reușind să extragă din aceste organe un remediu, care s'a dovedit foarte eficace. Remediul menționat e cunoscut în lumea medicală sub denumirea de „Fischera 365".

Hormoni în serviciul științei

Savantul german, profesorul Weichandt, a descoperit că injecția hormonului, secretat de glanda tiroidă, este un excelent mijloc pentru a opri desvoltarea excrescențelor canceroase.

După hormonul stomacului — pe care savanții americani îl întrebuințează pentru a combate anemia pernicioasă — iată că s'au descoperit acum mai mulți hormoni în hipofiză, organul glandular situat în fața interioară a creerului.

Acest organ reprezintă o adevărată „bucătărie de hormoni", dintre care au fost identificați până acum zece, ce rânduesc activitatea tuturor hormonilor organismului.

Neutroni și pozitroni

Cercetările recente ale fizicei moderne au condus la rezultate senzaționale, care proectează lumini nebănuite asupra lumii atomilor.

S'au descoperit astfel noui părticele de materie, așa numiții „neutroni" și „pozitroni".

Până acum se credea că materia este alcătuită din electroni negativi și protoni pozitivi. Acum se știe însă că nucleul atomului cuprinde deasemenea și „pozitroni" (mici electroni pozitivi), precum și neutroni, corpi neutri, neîncărcați cu electricitate.

Doi savanți germani, profesorul L. Meitner și doctorul K. Phillipp, au constatat că razele gamma din radium permit degajarea electronilor și pozitronilor, conținuți în atomul luminat.

Razele cosmice și viața

Alături de problema de ordin practic a navigației aeriene în stratosferă, exploratorii acestor regiuni urmăresc să studieze și chestiunea misterioaselor raze cosmice.

Savanții germani, Kunze și Kolhörster, au constatat, chiar la nivelul mării, că razele cosmice sunt formate din rapide corpuscule electrice și că energia acestei radiațiuni poate să se ridice până la zece miliarde de volți.

Doctorul Kunze crede că îmbătrânirea organismelor și pieirea celulelor, care se produc adesea fără nici o rațiune vizibilă, se pot explica prin influența acestor raze.

Desigur, această explicație nu e pentru moment decât o ipoteză îndrăsneață, dar nimic nu pare imposibil, atunci când e vorba de razele cosmice.

Cine știe dacă într'o zi nu vom găsi un mijloc de apărare împotriva bombardării cosmice, ajungând astfel să trăim până la vârsta lui Mathusalem?

Cea mai mare mașină electrică

Acum câțiva ani s'a instalat în laboratorul universității Cambridge (Anglia) o mașină electrică capabilă să producă scântei, cu o putere de 5 și chiar 6 milioane de volți.

Amenajarea unui asemenea laborator electric, a instalațiilor electromagnetice și a celorlalte dispozitive erau socotite, pe atunci, ca o adevărată minune a technicei moderne.

Iată însă că acum, America a reușit să bată acest record. Intr'adevăr, într'o sală a „Institutului Technologic" din Massachusset s'a montat de curând cea mai mare mașină electrică din lume.

Această mașină produce curentul electric prin metoda electrostatică, folosind o metodă veche, pe care creatorii ei o pun acum în serviciul celor mai moderne cuceriri technice.

Mașina pomenită reprezintă într'adevăr un obiect uriaș.

Față de dimensiunile ei, technicienii care o pun în funcțiune, par niște ființe minuscule. Disproporția între monstrul technic și acei care l-au conceput și l-au montat, contribue la efectul extraordinar, pe care-l stârnește.

Mașina Institutului din Massachusset produce fulgere, care ating o tensiune de 10 milioane de volți.

Nu există o viziune mai fantastică decât traseul în zig-zag al acestor scântei uriașe, observate dela o distanță de câțiva metri.

Experiențele făcute cu curentul de înaltă tensiune produs de această mașină minunată din toate punctele de vedere, servesc pentru realizarea năzuinței celei mai îndrăznețe a fizicianilor contemporani: *dezintegrarea atomului.*

„Ralenti"-ul sonor

Un tânăr inventator francez, Silka, a găsit secretul unui procedeu de „ralenti" sonor, corespunzător „ralenti"-ului vizual, folosit adesea la cinematograf, pentru descompunerea mișcărilor imaginilor.

Grație dispozitivului realizat de Silka, vom putea analiza vibrațiile acustice, propagarea undelor sonore, precum și mecanismului intim al sunetului.

Intrucât Francezii n'au apreciat îndeajuns importanța acestei invențiuni, inginerul Silka a plecat de curând în Rusia, unde i s'a pus la dispoziție un laborator special, la Institutul de cercetări științifice din Moscova.

Radio și legumele

In Rusia se folosește de câtva timp o aplicație din cele mai curioase a undelor electrice: conservarea legumelor prin... radio.

In Statele-Unite ale Americii, technica a făcut un pas mai departe în această direcție, utilizând undele de radio pentru stimularea creșterii legumelor.

Desigur, undele de radio nu pot înlocui încă, pretutindeni, îngrășămintele chimice și munca răbdătoare a grădinarului. Totuș, la stațiunea de radio W.H.A.M. din Rochester, un technician a făcut constatări surprinzătoare.

Intrucât acesta locuește chiar în clădirea postului de emisiune, a cultivat timp de câțiva ani o bucată de pământ, situată în apropierea imediată a antenei. Rezultatul a fost că a obținut astfel recolte admirabile, cu tot felul de legume.

Se pare că emisiunile au ca efect să alunge viermii, și în genere toate vietățile, care se hrănesc cu frunze și rădăcini.

Cel mai adânc puț din lume

Nu e vorba — după cum s'ar putea crede la prima vedere — de un puț de apă, ci unul de petrol.

Acest puț se găsește în California de sud, în Ketleman Hils.

Pentru a se ajunge la un anumit strat foarte bogat în naft, s'a săpat acest puț adânc. Lucrările de foraj au durat jumătate de an și s'a mers până la o adâncime-record de 3100 metri. Lungimea puțului, fiind socotită însă insuficientă, lucrările au fost continuate, până s'a ajuns la un strat situat la 3353 de metri sub pământ.

După cum vedem, suntem încă departe de anticipările îndrăsnețe ale lui Jules Verne!

Pielea Ibastră

Nu e vorba de o nouă rasă omenească, ci numai de o boală curioasă denumită „argiryta", a cărei caracteristică principală e să coloreze pielea bolnavului într'un albastru-cenușiu, culoare cu un efect deosebit de neplăcut.

Acest fenomen patologic, identificat în America, e datorit unei ingestiuni prelungite de medicamente, conținând săruri de argint și prescrise de medici în anumite cazuri de afecțiuni ale nasului și gâtului.

S'a constatat în multe cazuri că bolnavilor care abuzează de aceste medicamente, li se colorează pielea în felul pomenit.

E lesne de închipuit spaima lor în fața acestui simptom. La început culoarea albastră apare în jurul unghiilor dela degete, apoi se întinde încet, încet pe toată pielea corpului.

Din fericire, acest fenomen este foarte rar. El se explică printr'o precipitare a albuminatului de argint, care se produce în țesuturile organismului intoxicat.

Odată ce bolnavul a dobândit această culoare, nici un mijloc n'o mai poate face să dispară.

Interesant este faptul că sănătatea generală a persoanelor atinse de „argiritâ" nu suferă grave alterațiuni.

I. S.

CELE MAI MARI SUCCESE LITERARE

AU FOST LANSATE DE

EDITURA „ADEVERUL"

In preajma revoluției, vol. I, II, III și IV de C. Stere a lei 80.— fiecare volum

Răscoala, de Liviu Rebreanu, 2 volume Lei 160.—

Băiatul Popii, roman de T. Teodorescu-Braniște ediția III-a Lei 80.—

Adela, de G. Ibrăileanu Lei 80.—

Europolis, de Jean Bart lei 80.—

Aventurile Șahului, de M. Sadoveanu Lei 50.—

Locul unde nu s'a întâmplat nimic, de M. Sadoveanu Lei 60.—

In căutarea mea, de Demostene Botez Lei 60.—

Destăinuirile Colonelului Mihu, de C. Manolache Lei 40.—

Nadia, de Olga Monta Lei 40.—

Memorii, de Agatha Bârsescu Lei 70.—

Camere mobilate, de Damian Stănoiu Lei 60.—

Regine încoronate, de M. S. Regina Maria, 2 volume Lei 160.—

Caleidoscop

Izvoare de viață

Doctorul Sergiu Voronoff publică sub titlul de mai sus un interesant studiu de endocrinologie chirurgicală care tinde să demonstreze că longevitatea depinde de buna funcționare a glandelor noastre, și în prim rând de glanda genitală. Aceasta asigură viața fiziologică a tuturor celulelor, vigoarea lor, energia lor de-a trăi. Higiena ca și virtutea — recomandate bine înțeles — nu înlocuesc capitalul vital. In adevăr, ne spune dr. Voronoff, dacă printre cei care au depășit o sută de ani se găsesc și oameni sobri, se întâlnesc însă printre ei un număr și mai mare de indivizi care duceau o existență frenetică, făceau excese, nu se hrăneau cu vegetale, abuzau de tutun, alcool, femei, etc.

Glandele cu secreție internă sunt acele izvoare de viață de care se ocupă autorul. Ele se uzează — trebuesc deci reînoite. Voronoff propune să doteze organismul cu noui organe, realizând astfel acel principiu de energie vitală — cu piesele de schimb descoperite în corpul maimuțelor.

E o muncă ciudată de specialist, care se străduește pentru punerea la punct a celor mai vitale organe. A trăi viața intens, nu înseamnă din punct de vedere omenesc, să trăești mai ales pentru ele.

Capitalism și sexualitate

Doctorul și d-na Allendy publică sub acest titlu câteva pagini pline de fapte, reflexiuni și speranțe reformatoare. Ca și Freud ei socotesc omul condus de două feluri de instincte complet opuse: de posesiune și de procreație. *Viața afectivă se subordonează vieții economice.* Civilizația a dat contemporanilor noștri o orientare vicioasă: religia i-a întors dela sexualitatea normală; finanțele le-au concentrat interesul asupra banilor și posesivității. Scăparea este să-i dai amorului adevărata sa valoare. Analiza formelor succesive ale instituției matrimoniale, care se găsește într'o criză acută, se termină prin elogiul mariajului sovietic, care ne garantează realizarea deplină a egalității de drepturi. Mariajul se va socializa.

Cât privește prostituția, ea se întemeiază la bărbați pe instinct, iar la femei pe o nevroză (ura amorului contra sentimentului, rancună împotriva masculului, tandrețe maternelă pentru susținător). Prostituția după dr. Allendy e mai curând o rezultantă psihologică decât una socială. Să încetăm de a o organiza socialmente pentru motive economice. Să restrângem nașterile. Iată-ne în fața unei logice de socializare; instinctul de achiziție să se bazeze pe alte valori decât pe bani. Reglementarea economică națională și internațională — va fi unicul mijloc de a libera sentimentele. Emanciparea femeii antrenează abolirea capitalismului. Aceasta e ideia funciară și concluzia explicită a cărții. Când statul se va fi substituit tatălui de familie ca funcțiune economică, uniunile degajate de constrângeri financiare, vor fi mai demne.

Iată o teză ce merită discutată cu pasiune. Pentru a nu risca să trădăm autorii, nu am făcut altceva decât să utilizăm propriile lor expresii, expunându-le doar ideile.

Antologia dragostei și a femeii

■ *Sunt puține femei atât de perfecte încât să oprească un bărbat de a se căi cel puțin odată pe zi pentrucă are o femee sau să fericească pe acel care n'are deloc.* (La Bruyère).

■ *Cel mai lung capitol din viața femeilor este acel al inconsecuențelor lor proprii.* (Marivaux).

■ *A-ți crăpa ochii, înseamnează a închide două uși dragostei și a deschide o mie înțelepciunii.* (Solomon).

■ *Inima femeilor este la cheremul ochilor și urechilor lor.* (S. Maréchal).

■ *Bărbații nu chiamă un medic decât când sufăr, femeile trimit să-l cheme de câte ori se plictisesc.* (D-na de Genlis).

■ *Medicii își dobândesc reputația lor prin femei, și femeile își realizează voințele prin medici.* (J. J. Rousseau).

Presa despre „Aventurile din strada Grădinilor"

Iată câteva aprecieri din presă asupra romanului d-lui M. Sevastos, „Aventurile din str. Grădinilor" :

„M'am văzut silit să-mi întorc și să-mi rătăcesc privirile în adâncul sufletului fin și delicat al d-lui M. Sevastos ca să pot înțelege măestria cu care a fost realizat acest roman, unul din cele mai izbutite până acum din literatura noastră".

I. A. BASSARABESCU

„După ce am citit cartea lui Sevastos, am înțeles de ce-i așa de bun cu oamenii și totuși de ce se izolează de ei, și mai cu seamă am înțeles de ce iubește câinii cu atâta caldă pasiune.

Omul acesta trebue să iubească, și oamenii îl dezamăgesc mereu și crud".

DEMOSTENE BOTEZ

„Imens câmp de observație, sobrietate dusă până la simulația unui simplu jurnal, expresie sintetică, aforistică a momentelor culminante, lirism discret, delicat, stil limpede și elegant—acestea sunt cele mai de seamă însușiri ale d-lui M. Sevastos, a cărui carte în afară de aceasta se citește cu un interes incomparabil, nervos, explicabil prin bogăția și varietatea cazurilor de umanitate înfățișate".

G. CALINESCU

„Se poate spune că suburbiile similare din orice alt oraș românesc se aliniază și se vor alinia de acuma înainte, literar, după *Strada Grădinilor*".

ALEXIS NOUR

„Aventurile acestei străzi murdare și meschine sunt aventurile înseși ale vieții, oricare ar fi scena pe care se petrec și lumina în care se profilează... Sunt strofe din marea epopee a vieții".

IZABELA SADOVEANU

„Ca gazetar care — prin profesiunea mea — viu în contact cu atâta lume și cunosc viața cu toate conflictele ei și sub toate formele, — îmi dau seama cât de real a dat-o d. M. Sevastos în romanul său.

Am regăsit aici atâtea tipuri cunoscute. Viața eșană e redată în întregime — așa cum am cunoscut-o și am trăit-o odinioară".

SCRUTATOR

„Cum mi-a adus poșta romanul d-lui M. Sevastos, nu l-am lăsat din mână — până ce n'am închiat cu ultima pagină...

„E atât de interesantă această operă, atât de atrăgătoare și captivantă, încât la prima lectură nici nu bagi de seamă arta cu care e scrisă. Ea rezultă însă din întreaga ei factură. O simți cum mocnește în adâncul paginilor și mai ales cum stărue în inimă după ce ai închis cartea".

MIHAIL SADOVEANU

„Arta lui Sevastos vădește o adâncă înțelegere a sufletului omenesc.

„Cartea conține descripții de natură, de o rară forță sugestivă, pline de adevăr, de un desen pur.

„E o adevărată operă de artă. Darul cu care zugrăvește, verva cu care atrage, căldura cu care copleșește — sunt toate semne evidente ale unui mare talent.

„Am citit cartea lui Sevastos cu mult interes și m'a impresionat adânc".

C. STERE

„Eroii d-lui Sevastos par eșiți din penelul unui artist încercat...

„Personagiile sunt vii, detașate luminos din umbrele amintirilor, mișcându-se natural și necesar în ambianța pe care o evocă...

„Viziunea e realistă. Stilul și expresia sunt clasice".

AURELIU WEISS

Editura „Adevĕrul". Prețul 60 lei.

Emil Ludwig

Impresii din America

Paradoxe

Grant Central Station are —din înfățișarea unei biserici— nu numai minunatele vitralii, dar chiar și acea specifică liniște de reculegere.

Nimic din îngrămădeala, din sgomotul și din praful gărilor europene.

Călătorii stau pe băncile puse la dispoziția lor, așteptând în tăcere plecarea trenului, cufundați în lectura unei cărți. La prima vedere, nici o urmă de orarii sau chiar de trenuri. Ca niște cupele încremenite fiecare garnitură așteaptă să fie scoasă din cușca subterană.

Toată lumea până și hamalii îmbrăcați în uniforme multicolore — tinerii cu mișcări vii de leopard și bătrânii asemănători elefanților gravi — se uită împrejur cu un calm imperturbabil.

In vagoanele-restaurante, în așteptarea plecării, chelnerii stau în rând ca și copiii din corul bisericii, cu mânile împreunate ca pentru rugăciune. Apoi se scoală dela locurile lor, cu o disciplină aproape militărească, șase oameni în uniformă cu nasturi auriți.

Aceste vagoane - restaurante, mai confortabile decât cele europene, le-ar fi mult superioare dacă... dar să nu vorbim de bucătăria americană. In această privință sunt partizan al doctrinei lui Monroë.

In tren, fiecare e cunoscut după nume. Nimeni nu poate păstra anonimatul. Femeia de serviciu, căreia nimeni n'ar consimți să-i strângă mâna neagră — își are numele înscris alături de al coaforului. Până și obiectele au un nume.

Fiecare ceainic își poartă inscripția care nu e o marcă de ceai cunoscută, ci marca trenului, sau a hotelului din care face parte. Ceeace surprinde e mai ales politeța personalului.

In nici o țară din Europa, controlorul nu bate la ușa compartimentului înainte de-a intra; el îți cere biletul, te măsoară din cap până'n picioare cu o privire rece și demnă.

Vagonul-pat te surprinde puțin.

In mijlocul acestui confort, Americanii au obiceiuri inadmisibile. De exemplu: telefonul, care datează din epoca lui Washington, și care necesită întrebuințarea ambelor mâni, sau acea căldură insuportabilă care te silește să bei tot timpul răcoritoare.

Dar lucrul cel mai fantastic din toate în aceste vagoane-paturi, e faptul că bărbații dorm la un metru de femei, despărțiți prin portiere foarte puțin rezistente, în țara unde sărutul te silește să plătești sau chiar să te însori. Peste tot, chiar în „single compartements", paturile sunt așezate în sensul roților, ceeace face somnul imposibil din cauza zdruncinăturilor, în loc să fie așezate transversal ca în Europa pentru a evita sguduirile.

La fiecare pas, mă simt stingherit de acest amestec al bunului simț și al naivității, care e poate o cauză de succes a Americii.

Pretutindeni te ciocnești de câte un paradox. Americanii au cele mai bune țigări de foi și cele mai insipide țigări — simbol al supremației sexului masculin.

Fiecare are țigarete bune, dar scoate din buzunar câte un pachet de țigări, strivite și aproape rupte chiar dacă se găsește la un prieten ca invitat și chiar dacă i se oferă țigări mai bune.

Toate femeile sunt drăguțe, dar seamănă între ele ca surorile; iar când am întrebat pe un prieten de călătorie, ce fac americancele atunci când nu surâd, mi-a răspuns foarte simplu: „atunci se pregătesc să surâdă !"

Acelaș paradox se întâlnește și în hoteluri: ascensoarele cele mai rapide în mijlocul unui stil variat mergând din epoca lui Ludovic XVI până în epoca Imperiului. De asemenea găsești o mulțime neobișnuită de servitori, dar nu există nici o sonerie. Pentru a-mi da haina la curățat, a trebuit să telefonez cu douăzeci și unu de etaje mai jos, iar când a apărut în fine băiatul de serviciu — mi-a spus că un confrate al lui e însărcinat cu astfel de servicii; acesta din urmă mi-a declarat că va trebui să aștept cel puțin până a doua zi seara, deoarece—pentru a evita incendiile — spălatul „chimic" nu este permis în New-York, ci numai la Brooklin.

— Asta mai lipsea ! — am strigat indignat — voi scrie aceasta în articolele mele.

Băiatul de serviciu mi-a răspuns foarte calm: „Dacă veți scrie și acestea tot așa de bine ca și „Napoleon", veți avea șansă să vă citească toată lumea".

De atunci am cea mai mare stimă pentru instrucțiunea de care se bucură băeții de serviciu americani.

Particularități americane

Un adevăr banal, totuși foarte exact, este optimismul Americanilor care astăzi, în timp de criză, ne atrage mai mult atenția decât odinioară în epoca prosperă și care distinge America de toate popoarele europene.

De sigur, optimismul e câteodată și izvor de creație. Numai cel ce are credință în soartă parvine să realizeze fapte mari, iar cel care se îndoește veșnic de el însuși — rămâne în veci necunoscut.

Convingerea că poți realiza ceeace alții sunt incapabili să facă, îți procură 49 la sută din energia necesară realizării. Deci ție nu-ți mai rămâne decât 51 la sută. Pe de altă parte, lipsa de încredere în sine e catastrofală pentru toți cei ambițioși. Nimeni nu crede pe cel ce se îndoește de el însuși. Sunt popoare chiar care, din cauza acestei neîncrederi, cred că sunt stăpânite de tragedia soartei și cred în destinul eroilor.

Indivizii și popoarele, care sunt însuflețite de acest suflu eroic, — n'au niciodată credință.

Această acreală, care face atât de antipatice unele popoare — e în strâns raport cu lipsa de optimism.

Americanul posedă o doză puternică din amândouă. Ceea ce-l caracterizează, e voința de a nu se lăsa copleșit, seninătatea nestrămutată și o încredere în sine, poate și în Dumnezeu. Toate acestea iau astăzi o formă care dă de gândit unui străin.

Când îți spun: „totul se va aranja", ajungi să îți faci toate neajunsurile suportabile.

Dacă în fața adversarului, îți sufleci mânicile și-ți arăți dinții în amenințări, sau când îți provoci adversarul, nu l-ai învins — chiar atunci când adversarul e destinul sau mai concret, o criză economică.

Americanii au avantajul de a privi problema crizei mondiale cu mai multă voie bună și optimism decât europenii. Bărbații așteaptă cu o curiozitate de adolescent să vadă ce va eși din bucătăriile Washington-ului.

Fiecare se interesează de afacerile publice ca de un match, care ar fi jucat de stat contra destinului.

In această forță și frăgezime stau șansele de succes, interzise popoarelor europene deprimate complect. Totuși pericolul unei schimbări prea brusce e de temut. Optimismul, la indivizi sau popoare, implică pericolul depresiunii, căci se știe că bărbații care râd mult, își are orele lor negre în intimitatea conjugală.

Un arhitect din Detroit care avusese mult succes cu lucrările sale în Rusia, îmi spunea acum doi ani, la întoarcerea lui din republica Sovietelor, pe un ton foarte amical: „Dacă are succes comunismul, îl vom importa".

Aceste cuvinte mi-au făcut impresia unui fulger, și nu din cauza comunismului, ci fiindcă îmi dau seama unde pot ajunge oamenii, care duc până la absurd cultul succesului.

Totuși, acestea nu sunt decât formele exterioare ale optimismului.

Cetățeanul care pentru nimic în lume n'ar fi renunțat la vila și la automobilul său, era îmbătat în așa grad de succesul avut la Moscova — încât, fără să devie comunist, își închipuia că va putea transporta acelaș „succes" în America. E drept însă că el nu vedea că acest succes l'ar face în mod logic să renunțe la contul său dela bancă.

Un om inteligent era de față și, foarte tăcut, asculta conversația. Acesta era doar Kreuger. Auzind cele declarate de american, mi-a zâmbit foarte eloquent. Optimismul acesta de un secol și jumătate îl văd clar în frăgezimea și tinerețea poporului american, în condițiile sale excepționale de viață și'n ascensiunea sa bruscă.

Faptul că 99 la sută din oameni aspiră la fericire și numai 1 la sută la cunoaștere, nu distinge America de celelalte națiuni.

Din cauză că Americanii văd fericirea în succes — adică în desvoltarea pe suprafață, nu în profunzime, se remarcă această îngrijorare și aspirație perpetuă către ceva mai mult decât fericirea, așa cum e concepția celor mai multe popoare europene. In locul optimismului natural, se naște voința optimismului; adică obligațiunea ca fiecare cetățean să-și arate optimismul său, căci numai astfel se poate cunoaște succesul. Totuși mulți se întreabă dacă nu există ceva mai bun pe lume decât succesul.

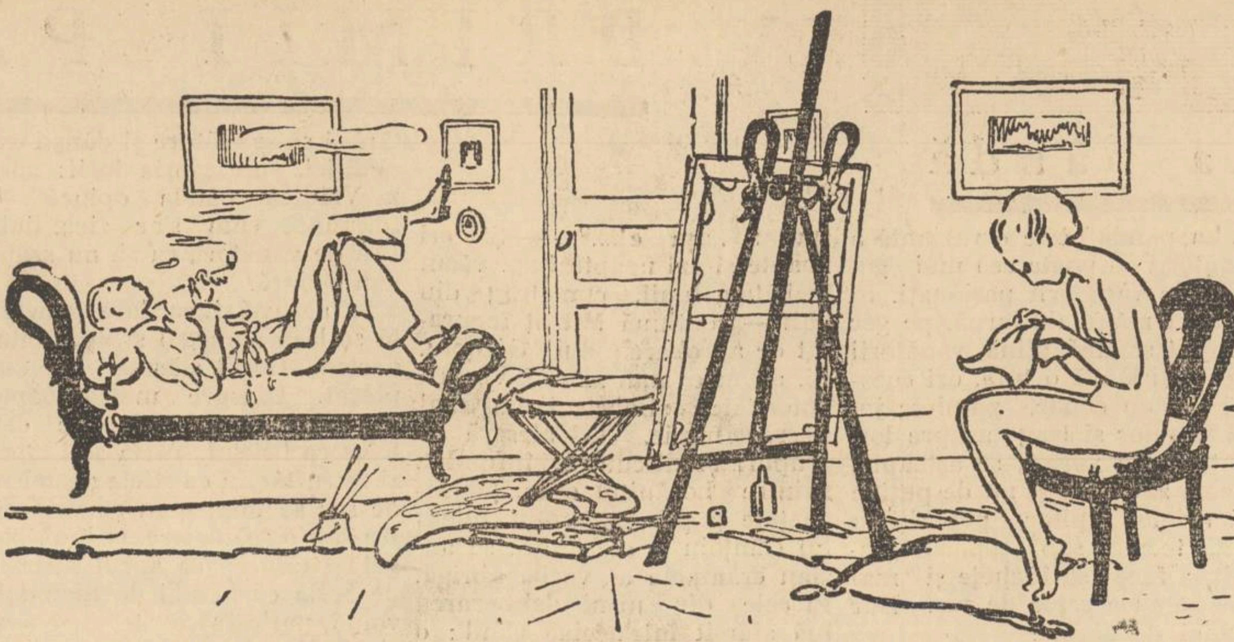
Manifestarea cea mai vădită a acestui optimism exaltat se vede și din superlativele așa de des întrebuințate de Americani.

Numai cel ce se gândește necontenit la fericirea sa și vorbește de ea (are you happy today ?) simte nevoia să întrebuințeze un superlativ ca să-și arate starea sa înfloritoare, chiar când vrea să-ți transmită faptul, că acum două zile a auzit cea mai reușită glumă, admirabil povestită. Obligațiunea de a râde veșnic, a făcut ca'n America să se găsească cei mai buni dentiști din lume.

Dinții, pe care fiecare se simte obligat să-i arate, sunt mai frumoși decât oriunde.

Foarte serios — și nu în glumă, se citează Funeral-home (întreprinderi de pompe funebre) — pentru a ilustra această stare de spirit a unui popor întreg— care se întrece să facă chiar moartea cât mai plăcută.

(Urmează)

PLASTICA

Din nou au fost așezate alături curente contradictorii.

Eforturile de eliberare ale modernilor stau față în față cu tendințele conservatoare ale pompierilor îmbrățișați de oficialitate.

Militza Petrașcu — Portret

Marea frescă a Ateneului Român a început să fie zugrăvită.

Oștirea meșterilor încercați a suferit o înfrângere dureroasă, fără măcar să fi dat lupta: d. Costin Petrescu a obținut, sau dacă vreți și-a acordat onoarea de a scrie plastic fazele capitale ale istoriei neamului, în locul de prestigiu care pe d-sa îl aștepta de-atâtea zeci de ani.

Era legal și firesc ca Ateneul Român să anunțe un concurs larg, la care forțele mari ale artei românești să-și dispute întâetatea.

Ne-am fi așteptat ca banii strânși din subscripție publică să fie dăruiți după oarecari criterii estetice.

Ne-am fi așteptat să vedem pe oricine în marea frescă a istoriei tuturor Românilor, numai pe fostul pictor Costin Petrescu — nu.

Dar procedeul acesta se practică și la alte instituții.

In genere așezămintele de cultură ignorează pe adevărații artiști, încredințând de obicei executarea lucrărilor importante maeștrilor nedesmințiți ai celui mai compromis academism.

Reacțiunea bunului simț rămâne mereu fără ecou.

Comitetele de încurajare mutuală și reciprocă a mediocrităților sunt mai puternice decât protestele ***de principiu.***

Militza Petrașcu — Portret

Pentrucă cei buni sunt puțini.

Când se va clădi un Ateneu și pentru d. Kimon Loghi?

*

Recentele expoziții de artă au fost întâmpinate cu rezerve aproape unanime.

I. Fekete — Lampă

Se expune prea mult. Se dau sălile cu prea mare ușurință. Interesul comercial primează.

Am notat totuși și câteva manifestări de valoare.

Au avut succes doi sculptori îndrăzneți: d-ra Militza Petrașcu și d. Iosif Fekete.

Publicul s'a arătat înțelegător pentru ritmica nouă a formei, pentru expresia inedită.

Artiștii — să rețină sublinierea și să continue explorările. Fixarea, acum, ar însemna capitulare.

*

Un gest neobișnuit pentru moravurile noastre plastice a făcut meșterul Jean Al. Steriadi, organizând și supraveghind personal expoziția pictorului român stabilit la Cassis, Lucian Grigorescu.

Intr'o vreme când tineretul a trecut dincolo de baricadă și când vechea generație luptă din greu să-și mențină pozițiile, fapta d-lui Steriadi dobândește semnificația înaltă a celui mai ***nobil îndemn.***

H. BLAZIAN

J. Al. Steriadi — Portret

La Hagi-Gheorghe

de A. FRUNZĂ

Orice s'ar zice, tot la vale mai ușor decât la deal, și în câteva ceasuri am putut coborî Athosul până în apa mării. Dar întâlnim atâta noian de stânci și păduri întregi, îngropate de ultimele cutremure; trebuie să facem atâtea ocoluri și zigzaguri, încât adesea nu mai știi: cobori la vale sau urci îndărăt spre vârf? Coborîm de sigur, și încă bine, căci marea care mai adineori se confunda cu cerul, și părea moartă, sau înghețată, începe cu încetul să se însuflețească: valurile, a căror prezență, de sus nici nu se bănuia, se desemnează din ce în ce, dela o vreme încep să se vadă tot mai bine, se prefac în brazde azurii, perfect de drepte și paralele, cu capetele pierdute în infinitul sudului, și înaintând, unele după altele, încet, domol, spre ceața apusului.

Poposim ceva mai mult la chiliuța aproape ruinată a lui a-Hagi-Gheorghe, pela jumătatea Muntelui, — singura locuită de altfel, ce întâlnim în tot cursul zilei. Chiliuța Hagi-Gheorghe trebuie să fi fost locuită cândva de mai mulți, acuma are numai doi călugări greci: unul bătrân, slab cu ochii și vocea stinsă; cellalt — efeb, cu fața și talia unei fete de optsprezece ani. Tânărul cunoaște și puțină moldovenească, căci în pustietățile Atonului limba comună, chiar predominantă, e cea moldovenească, mai bine zis cea basarabeană.

E de sigur demult timpul să dispară antipatiile și dușmăniile de rasă. In special în privința Grecilor s'ar putea spune mai mult: s'ar putea conveni poate că, dacă natura o fi încercând din când să ne înfățișeze câte un exemplar din ceia ce s'ar putea numi idealul rasei omenești, apoi asemenea exemplar ar trebui căutat tot subt soarele Arhipelagului, tot în clima, pe care au respirat-o odinioară modelele cele mai desăvârșite ale rasei omenești, — tot în Greci.

Căci te întrebi mai întâi de toate, de unde a luat Grecul acesta pârlit și zdrențăros atâta delicatețe față de un străin, rătăcit cine știe din ce gusturi fantastice, prin niște locuri, unde haina nemțească n'a pătruns poate de când există Muntele Sfânt? Căci asemenea haină nu se vede decât foarte rar, și numai prin mănăstirile cele mari din vale, pe unde a mai rămas de fotografiat vre-o icoană veche, ușă, manuscript. De unde rezerva plină de tact și modestie, mai impunătoare decât prestanța moștenită de veacuri a unui monarh-teocrat? De unde zâmbetul discret și abia perceptibil, de compătămire pentru trăsăturile desfigurate de oboseală ale străinului, cu cozorocul lui caraghios, cu toate urmele unor nopți dormite în mirosul cepei și rachiului? De unde această eloquență atât de savantă a gesturilor, de unde delicateța acestui Grec mut și flămând, care ne servește poate ultimul pahar de apă, — într'o localitate unde apa e atât de scumpă și unde Lavra, fără sume însemnate, bacșișuri și forme complicate și inextricabile, nu îngăduie să se capteze o picătură din izvoarele și pâraiele, care adapă fără plată, valurile pustii ale Arhipelagului.

De unde?...

Dar tânărul acesta, care la vrâsta de douăzeci de ani poate abia își cunoaște sexul; ai cărui umeri drepți sunt aproape singurele semne ale bărbăției, ale cărui umbre de fulgi depe obrajii lui de efeb, transportat din paginile lui Platon în stâncile Atonului, ar putea înebuni pe cea mai blazată leoaică din Zola, sau Maupassant? Cum a putut el învăța dela acest Grec mut măcar limba lui maternă, sărăcăcioasă ca și haina-i și locuința, dar așa de bine complectată prin inimitabila artă a mimicei?

Te întrebi, fiindcă nu înțelegi la ce atâta „carte", și atâtea „doctorate" depe la Cernăuți și alte „centre" de „cultură"? La ce? Spre a forma 'ierarhi" capabili a se lua la bătaie pentru o damigeană de pelin sau a răscoli biserica „autocefală" pentru niște grații de care e plin Dealul Spirei?...

In bisericuța întunecoasă, servită de aceste două ființe izolate de lume — ei cler, ei public — stăm tuspatru și privim sfinți afumați și deteriorați de vechime. O icoană a Fecioarei, ceva mai puțin afumată, e mai ales obiectul de mândrie a celor doi călugări, „martori oculari" de minunile „zilnice", arătate de Sf. icoană.

Călugărul cel bătrân stă într'o admirație mută dinaintea icoanei; cel tânăr, în limba lui complectată de mimică ne povestește minunile icoanei, acoperită aproape în întregime cu șiraguri de medalioane de diferite forme și mărimi. Intreb pe tânăr ce înseamnă aceste șiraguri care la început mi se părură niște salbe obișnuite. Nu, nu-s salbe: fiecare medalion reprezintă vre-un caz extraordinar de intervenție miraculoasă a icoanei, în vre-o boală, sau altă nenorocire.

Unul din medalioane are forma unei limbi. Ce-o fi însemnând această limbă? Limba e de argint și e trimisă de către un creștin din Rusia. A venit creștinul tocmai în Sf. Munte, s'a prosternat dinaintea Sf. Icoane și a rugat-o cu lacrimi și mătănii, să-l vindece de mutism. Abia se întoarse Rusul acasă, și îndată îi reveni graiul. De aceia a și trimis icoanei medalionul.

Pe alt medalion se vede un om călare pe un catâr: dar asta ce înseamnă? — Un biet arvanit, lucrând acum câțiva ani la Lavra, își pierdu catârul. Degeaba cutreera păgubașul întreg Muntele — catârul era bun furat și dus poate tocmai la Salonic. Dar arvanitul vine și se prosternează dinaintea Sf. icoane, — așa, numai de încercare, — iar la întoarcere găsește catârul păscând dinaintea Lavrei!

— Zilnic, zilnic vedem minuni.

— Dar vine multă lume să vadă Sf. Icoană ?

— Nu, azi nu mai vine nimeni — răspunde mâhnit bietul călugăr, lăsând ochii în pământ: Kanis...

E și firesc să nu vie nimeni: parcă puține icoane făcătoare de minuni, încadrate în rame de aur și argint, se găsesc în mânăstirile cele mari din vale: Ivir, Lavra și altele? Intre care icoane nu fără mândrie vom înregistra și noi pe Prodromița noastră dela Prodrom, care *s'a zugrăvit pe ea însăși!* Și atunci ce minte ar avea închinătorul bogat, venit poate tocmai din Rusia, să-și dea banul unei icoane sărăcăcioase dela obscura chiliuță a lui Hagi-Gheorghe? Doar câte un biet orb, câte un biet mulargiu dacă vine tocmai la bietul Hagi-Gheorghe...

— Kanis, — nimeni, — repetă trist cel bătrân, — Kanis...

La plecare se întâmplă un incident destul de dramatic. Il numesc astfel numai fiindcă n'am la îndămână un termen mai potrivit. Trebuia să procedăm la actul solemn al înscrierii în pomelnic. Am spus că Grecul, când e cinstit, și când face o treabă serioasă, o face. Trimiserăm deci băiatul după un plumb și o bucată de hârtie. Plumbul se găsi foarte bun: gros, solid și ascuțit cât trebuie; bună și hârtia, deși cam veche, cam pătată și prea groasă. Dar lipseau ochelarii: aduserăm și ochelarii, pe care bătrânul îi șterse cu poala giubelei și-i așeză solemn pe nas.

Aranjarăm în coridor o masă la care ne așezarăm tuspatru. Bătrânul așeză pe masă sfertul de hârtie și luă plumbul. Se uită apoi în juru-i: toți înțeleserăm că pentru un act așa de important se cere liniște și loc liber, mai ales loc cât mai larg, și ne sularăm. Atunci bătrânul apropie plumbul de hârtie și iar se opri: din nou înțeleserăm că-i prea puțin loc pentru așa treabă, și hotărârăm să scoatem masa afară, la umbră. Aici bătrânul se așeză la masă, iar noi rămaserăm cu toții în picioare.

In sfârșit scriitorul se uită la mine, iar eu îi făcui semn cu degetele: patru — patru nume în totul.

— Dumitru, — dictai mai întâiu.

— ?

— Di-mitri-os, — repetai mai

(Continuare în pag. IV-a)

deslușit, și atunci începu scrisul.

Bătrânul strânse plumbul țeapăn între degete, se răzemă cu un picior de un picior al mesei, cu cellalt — de o piatră pe care o găsi la îndămână subt masă. Apoi trase o linie oblică de sus în jos. Se cunoaște omul cinstit, care face lucrul din toată inima!

Nu degeaba respiră Grecul atât de adânc, căci linia eși splendidă: dreaptă, de-ți lua ochii, solidă, groasă, mai ales groasă.

Urmă o mică pauză, după care scriitorul ținti bine punctul trebuincios și trase cu îndrăsneală o a doua linie, tot așa de solidă și tot oblică, formând cu cea dintâiu un unghiu ca de treizeci de grade: nici mai mult nici mai puțin, și toate astea pentru o megidie!

Ne dădurăm puțin la o parte, căci avea să urmeze a treia linie, de astă dată una orizontală, ca să unească partea de jos a celor două, spre a forma triunghiul cerut, adică litera *D*. Ne prefăcurăm cu toții în așteptare...

Atunci scriitorul se încruntă puțin, strânse teribil plumbul între degete și cu gestul larg al unui Colocotronis, care cosește cu sabia cete întregi de ieniceri, tăie cele două laturi ale unghiului tocmai pela jumătate!

Și acuma ne-am fi putut odihni o clipă cu toții, dar scriitorul nu se opri: timp de vreo trei minute cel puțin Grecul continuă a lupta cu plumbul, înșirând litere groase și cât se poate de solide, până ce ajunse cu scrisul tocmai în colțul de sus al hârtiei: D-i-r-min-t-re-os!

In timp ce tovarășul meu căuta să vază și el, dacă e vre-o asemănare între scrierea grecească și cea cirilico-basarabeană a noastră, scriitorul ceru un pahar de apă, iar eu mă ocupai cu forma literei *D* dela începutul numelui. Ce efecte ciudate are câte odată auto-sugestia! Mi se părea că văd în acest *D* pe însuși Colocotronis în carne și oase, hăcuind armatele turcești. Chiar urmele de muscă din josul literei mi se păreau leșuri păgâne, căzute de sabia marelui palicar! Și parcă spre a-mi mări și mai mult iluzia, scriitorul, în așteptarea apei, adăugă ceva la unghiul de sus — leit ferul, lăsat puțin pe o ureche a lui Colocotronis!

După ce sorbi din pahar, călugărul se uită din nou la mine.

— Irina. I-ri-ni, — îi dictai un al doilea nume, de astă dată femeesc, observând cu oarecare regret că bătrânul transcrie tustrele sunete *i* cu iota. Dar degeaba m'ași fi mâhnit prea mult căci în Sf. Munte, unde trebuie să înflorească mai mult ortodoxia, decât ortografia, de asemenea fleacuri nu ține seamă nici Dumnezeu.

— Morci? — întrebă băiatul, mulțumit și el că treaba merge așa de bine: treabă în adevăr solidă, conștiincioasă, gospodărească. Se cunoștea că de mult nu s'a înscris nimeni în pomelnicul dela Hagi-Gheorghe. Te pomenești că tocmai acum începe să surâdă un viitor mai bun și la Hagi-Gheorghe!

— Morți.

Emoționat de succesul afacerii, tânărul aduse altă bucată de hârtie, iar bătrânul, fără a se odihni se puse din nou pe lucru. Cu succesul creștea încrederea, și numele nevestei, în contra așteptărilor mele, reuși de minune.

Imi părea bine, se înțelege, și pentru nevastă și pentru scriitor, și mă așteptam acuma să ies și eu tot așa de bine. Dar... se vede că bietul om se prea obosise, căci eșii rău de tot. Deplorabil!

Să protestez, să corijez? Față de niște oameni așa de delicați nici prin minte nu mi-ar fi trecut asemena nepolitețǎ. Ușor m'aș fi lăsat păgubaș, și orice incident s'ar fi evitat, dacă, din curată rea deprindere, nu scăpam un semn de mirare la adresa literei *X* care, pe lângă că se afla scrisă de două ori, a doua oară eșise cu totul înafară de șir, rămânând singuratecă, la vre-un centimetru mai jos decât tovarășele ei. Eșise ceva cu totul ilizibil și în adevăr deplorabil.

Un simplu semn de mirare!... Dar pentru o natură delicată, sensibilă, asta e o lovitură, o ofensă! Și lucrul se prezintă și mai trist, când lovitura pare meritată!

Bătrânul își revăzu opera de sus până jos și rămase un moment nemișcat. Apoi se răzămă cu coatele de masă, cu mânile la ochi, obosit, demoralizat, nimicit.

Nu înțelesesem totuși nimic și credeam că putem pleca. Dar observai că Grecul nostru, care părea pur și simplu obosit, plânge! Un șiroiu de lacrămi, care i se scurgeau pe barbă și de aici pe hârtie, aproape înecase pe Colocotronis și amenința să inundeze toată lucrarea.

E grea, e amarnică viața unui om cinstit! Căci ce-și zicea bietul Grec? Omul acesta și-a dat banul, ca să fie pomenit și el măcar odată la Hagi-Gheorghe; omul vrea, — pentru banul lui, — să-și vadă măcar numele scris ca lumea. Când colo: pomelnic e ăsta, pomenire e asta? Așa se pomenește la Haghios Gheorghios?...

Fu destulă muncă până să asigurăm pe bietul călugăr, că n'avem de relevat nici un cusur, că suntem foarte mulțumiți și de primire, și de... Bietul om însă continua să dea trist din cap; șiroaie amarnice curgeau din ochii stinși care de patruzeci de ani n'au văzut poate o bucată de pâne albă, n'au văzut încă monedă de argint, de când au dat de văgăuna sălbatecă, unde i-a adus dragostea mântuirii.

Reușirăm în sfârșit să-l liniștim, ba îl rugarăm să mai puie în pomelnic încă un nume: pe un biet bunic al meu, bietul popa Gligori, Dumnezeu să-l erte, om cu multe însușiri bune, dar și cu multe păcate, între care „darul" băuturii nu era între cele din urmă. Apoi, după o înțelegere cu băiatul, fui invitat să-mi scriu singur numele, — pentru care fapt bătrânul nu vru să primească decât o jumătate de ciree.

Nu-i lucru mai plăcut, decât să știi că ai făcut și tu odată o treabă bună, o treabă serioasă. Cu ce mulțumire pleci la drum!

Dar abia apucarăm să intrăm în pădure, când ne văzurăm urmăriți dindărăt și, chemați să ne oprim. Grecul cel bătrân alerga și el, cât putea... gâfâind și făcându-ne semne să ne oprim.

Ce s'o fi întâmplat? Vom fi uitat ceva? Am lăsat eu vre-un chibrit aprins? S'o fi aprins chiliuța? Suntem bănuiți de vre-un furt?...

— Ama, mă rog, care-s morci, care gii?

Cu inima ușurată explicarăm tânărului, care-s morți și care-s vii și ne înfundarăm din nou în labirintul muntelui.

A. FRUNZĂ

A APĂRUT

IN CĂUTAREA MEA

note de călătorie

de DEMOSTENE BOTEZ

Ed. Adeverul LEI 50

PRIMII PAȘI

La pândă

„La pândă" este o variantă a vânătorii — poate cea mai gustată de vânătorii pasionați. In puterea nopții de iarnă, pe ger cumplit și lună plină, vânătorii ghemuiți lângă o tufă, ori cocoțați într'un copac, pândesc jocul fiarelor și trag asupra lor. Se tremură vârtos, se așteaptă, uneori zadarnic și nu de puține ori urletul lupilor, poposiți în haită tocmai sub copacul găsduitor, face să înghețe și mai tare sângele celor de sus. Dar tocmai de aceia...

Să vă povestesc și eu despre o pândă, de pe vremea când eram copil—la care, deci, n'am participat decât ca cronicar pentru mai târziu.

Era într'un Decemvrie. Demult. Un ger. de se auzea cum trosnesc lemnele, ziua, iar noaptea cum „cântă" vulpea prin hududoaie. Geruià, din cer, cu fulgi răsleți și sclipitori, ce rătăceau a lene o clipă și apoi se așezau ca argintul pe stratul alb de jos. Drumeții, rari și grăbiți pufuiau scurt suluri de aburi pe nas, suflau în promoroaca din mustăți și din când în când loveau opincile înghețate una de alta, ca niște călușari. Câte un om de zăpadă spărgea monotonia albă cu ochii lui de cărbune, până când o mână roșie și vrăjmașă, din vecini, țintuind câteva ghiulele albe scufunda omul cu ochii ca tăciunele în stratul de fulgi, din care se plămădise. Rareori, în pofida gerului tăios, de prin ogrăzi megieșe se stârneau bătălii cu bulgări de zăpadă, confecționați cu dibăcie și bine îndesați, ceeace se bănuia după cucuiele din vecini. Incolo, se părea că iarna cumplită a supus toată obștea făcând-o să renunțe la orice mișcare, cât va ține asediul firii. Și cu toate acestea, sub cojocul gros de nea sub aparența aceasta de nemișcare — satul ghemuit între Valea Oltețului și Dealul Preeratului — era scuturat de o mare grijă.

Lupii, auxiliarii nelipsiți ai iernei — și ca număr totdeauna în raport direct proporțional cu asprimea ei — călcaseră de câteva ori gospodăriile din *** și cu o îndrăzneală nemaipomenită dijmuiră coșarele și conacele de vite, până dincolo de „Poarta Țarinii" spre biserica veche. Afurisitele lighioane par'că știau că în anii din urmă porniseră spre cealaltă lume mai toți vânătorii de seamă ai satului, de îndrăsneau astfel! Gospodarii prinseră să ia drumul spre „Comună", să se sfătuiască aci, să se plângă Primarului și să-și verse necazul. Unii propuseră „hurcuri" ca pe vremuri, un soi de vânătoare lungă, cu „hăitași" pe vale, prin bungeturi și cu puști chibzuite pe colnice. Alții, socotind că nămătul la pădure este nepriellnic pentru „hurcuri" — opinară pentru „pânde" — în grup, la cocleţele unde trag lighioanele și-și au jocul. Hotărârea, însă, întârzia — acțiunea la fel, dar lupii nu întârziau de loc și-și continuau expedițiile lor pe la coșare și conace. Până când într'o zi paharul se umplu și la paguba obștei veni să se adauge și o chestiune de prestigiu oficial. Lupii, imprudenți de astă-dată, făcuseră o vizită chiar Consilierului Mitruță — luându-și dajdia în „persoana" celei mai frumoase dintre junicele gospodarului.

Mitruț povesti așa de abătut trista întâmplare că obștea de față rămase pe gânduri. Dacă și „Conțiliului" i s'a putut întâmpla așa ceva, apoi va fi și mai rău de noi! chibzui Gânțoiu cu voce domoală, scuipând pe lângă țeava afumată a lulelii de humă arsă. — „Și când ți-a mâncat-o, Conțiliule?" — iscodi tare Miuț ăl bătrân, ca să nu se stingă discuția.

— Păi, când să mi-o mănânce! — alatăeri noapte, când eu eram la pândă, în Poiana Mormonii. Au tras-o la aria de paie, de lângă Obor și de atunci în fiecare noapte vin și-și continuă ospățul din hoit. Aș fi îndepărtat eu hoitul, dar ce mi-am zis? se dau la altă vită din obor. Gânțoiu mai scuipă odată, convins, pe lângă cebucul lulelii și spuse: „așa e!...." — Și eri noapte și azi noapte i-am văzut în bătaia lunii, cum trag din hoit — continuă Mitruț încurajat de aprobarea lui Gânțoiu. Ei, acum ce mai ziceți? Vorbea autoritatea și obștenii nu mai ziseră nimic. Se aleseră pe grupuri și discutară înfundat. Printre bocănitul opincilor înghețate și prin sgomotul lulelii lui Gânțoiu și ale altora se auziau crâmpeie de vorbă aprigă. In cele din urmă deliberarea luă sfârșit într'acelaș gând: o pândă strașnică, cu cele mai bune puști din sat.—Șase puști ca lumea, decretă Consilierul; pânda o facem în dosul paielor până la Carpin, să nu scape. Chiar în noaptea asta. Altminteri, terminând hoitul, sar iarăș gardul. Era — natural, vorba de lupi — cari deveniseră pentru sătenii din ***, pur și simplu *„ei"*.

— Sigur, sigur... scurt afacerea! se auzi aprobarea delegatului sătesc, ce înlocuia pe primarul ostenit de pânda de cu noapte.

— Convine cârcota — scurt! repetă delegatul, în limbagiul lui rezervat ocaziunilor deosebite — Scurt afacerea!.. . La pândă — șase puști.... și scurt! Șeful de garnizoană se asociă la propunerea generală și expediția se hotărî în unanimitate. Se numiră șase pușcași mai dibaci decât acel Petre Vânătorul, care, la făgăduiala că vor fi scutiți de două rânduri de gardă, alergară să-și dichisească puștile cu țilindre și cu țeavă largă și lungă, în care turnau plumbii cu mâna. Odată cu lăsarea nopții pândarii aveau să treacă apa și să se așeze, cu plan, prin paiele dela aria lui Mitruț — până la Carpin.

Vestea se răspândi ca vântul prin sat. Abia plecaseră pușcașii să-și „reguleze" puștile, că și picară la Primărie celelalte autorități: primarul, notarul și secretarul — în acelaș timp. După un schimb de păreri, hotărâră să se alăture și dânșii expediției, spre gloria legii: „dela Vlădică pân'la opincă" — formând, cum s'ar zice, linia II-a de vânători, ca să nu scape nici o fiară.

In această încordare generală se lăsă amurgul și apoi întunericul. Gerul stăruia neîndupleccat. Dinspre miază-noapte se stârnise un vânt subțire dar tăios ca briciul. Tăria se limpezi întru târziu ca sticla și stelele de sus se împleteau cu cele de jos într'o scânteiere. O lună bogată strălucea ca aurul lustruit pe bolta cu bumbi de diamant, voind, par'că să arate că se asociază din inimă la opera de mântuire publică din ***.

Curiozitatea noastră de copii, mai tare ca gerul, ne împinse în cerdacul casei, de unde puteam urmări... cu urechile desfășurarea evenimentelor. Era, doar vorba de lupi!

Unde mai pui, că printr'o inspirație de ultimă oră — se hotărâse să îngroașe rândurile corpului expediționar — însuși autorul nostru — ceeace ne prilejui dracilor de copii o semnalizare semnificativă cu coatele — în mod reciproc. Aceasta din pricina... aptitudinilor cinegetice ale tatei. In ce privește temerile mamei de vreo primejdie — ele fură repede împrăștiate de șeful familiei, cu asigurarea că „va face" pe comandantul liniei a doua de pușcași... și deci pericolul va fi minim. După ce revizui oțelele puștii și capsele — plecă și noul Tartarin.

Din ceardacul scăldat de lună, cronometram cu gândul etapele întreprinderii. Infundați bine în câte o șubă sau sub o pătură, doar cu urechile în voie — ne ascuțirăm atenția. In tăcerea unei nopți de țară — distanța de circa cinci sute de metri, în linie dreaptă, îngăduie o bună audiție.

Se făcuse ora 11, timp la care, după socotelile vânătorești, lupii coboară spre sat. Era o noapte fără pată. O spuză de scântei plesnea din câmpuri spre centrul luminat a sărbătoare. O feerie scălda luncile imaculate până la poala zăvoaielor. La mijloc, tăind pânza în două, Oltețul se prelungea ca un brâu argintiu, domol și adormit — într'o urzeală nesfârșită de susur depănată de undeva de pe suluri fermecate. Din spre obârșie, Moara Cornetului trimetea pe albie la vale ecoul lăptoacelor fără odihnă, ca un svon de veghe și de robot, De-dincolo, dela Crucea Moldoveanului, aripi nevăzute aduceau svon de cântec și veselie, crâmpeie de voci tinere și de flaut jeluit. La preoteasa Dina șezătoarea, cu clacă de tors și cu petrecere era în toiu. La câte furci cu fuior de cânepă nu dasem eu foc cu chibritul, în alte dăți! Câte povești de dragoste simplă dar curată nu se înfiripă în asemenea șezători, în zumzetul fuselor învârtite și al vârtelniței! Și ce scurte sunt nopțile acestea de șezătoare și de cântări!

Dus în alte lumi de mărețul tablou al firii și de idilica svonire dinspre Crucea Moldoveanului n'am mai ținut socoteala timpului trebuincios celorlalți spre a ajunge la aria cu paie a Consilierului. Tresării doar la vorbele mamii, care cumpănind, ieșea din casă: Trebue c'au ajuns, că aud cânii lui Mitruță. Doi câni lătrară amestecat, dincolo peste chinga Oltețului, niște voci răgușite — apoi liniștea grea se înstăpâni din nou.

Se scursese vreme ca la un ceas de adăstare încordată. Din când în când, imaginația pornea să iscodească cu neastâmpăr, apoi se potolea, făcând loc așteptării îngăduitoare. Cercetând bolta înstelată și amintindu-mi de oarecare astronomie, învățată la școală, eram gata să încep „o călătorie în cer", când, „bau"! noaptea se sgudui de bufnetul unei puști. Apoi alte puști răbufniră înfundat peste apă. Ecoul se prăvăli sbuciumat prin zăvoaie. Prin noi trecu ceva ca un trăsnet căzut aproape, ne răsucirăm coatele pe pridvor și ochii încercară să sfredelească întunericul. Inima fiecăruia dintre noi bătea cumplit în ogeacul pieptului. Ca și cum aceasta n'ar fi fost destul, răsbi până la noi, disperată, vocea lui Radu, pușcașul:

— „Păzea, lupii, spre Olteț"! Apoi, mișcare nedeslușită, freamăt surd și pași grăbiți sdrobind zăpada înghețată... și nu mult după aceasta: „bâldâc", „bâldâc" — sgomotul repetat al căderii unui corp greu în apă. Cei mai mici prinseră a scânci de teamă că vin lupii peste noi.

Mama își făcu de trei ori semnul crucii spre Răsărit și intră repede în casă urmată de mezini. Se scurg astfel, câteva minute de neliniște — și „sdrang" poarta ogrăzii se deschide și se închide cu sgomot, în hărmăitul cânilor noștri, apoi „jap", „jap", „zdup, zdup", pe scara înaltă de piatră și tata, urmat de aproape de primar și de cei doi cancelariști, năvălește în ceardac, spre nedumerirea noastră, care știam că e nevoie de cel puțin zece minute pentru a parcurge distanța, pe la podul Bumbarului. Infățișarea celor sosiți ne dete explicația: toți erau uzi leoarcă și apa curgea șiroaie de pe țoalele lor, gata-gata să se învârtoșeze de ghiață. Va să zică o tăiaseră drept prin Olteț! Abia îmi stăpânii râsul, dar repede căzui de acord cu împrejurarea în care trebuința de a se salva, prin apă — primase și rămăsei serios. „Scape cine poate!" Dealtfel tata nu lăsă timp unor asemenea dispozițiuni spre ilaritate și ceru „să-și schimbe țoalele"... puțin cam ude — și o oală cu țuică fiartă. Până să fiarbă rachiul aflarăm și minunata întâmplare: Pândașii zăriseră la lumina lunii, pe sub poala stogurilor de paie, umbrele unor „dihănii", în care, bun înțeles, pușcașii trăseseră de sârg. Se vede treaba că „focurile" nu merseseră toate în plin, încât o parte din lighioane se năpustiseră spre iezătură și atunci pușcașii de sus, încălecând coama dealului strigară celorlalți — să scape fiecare pe unde poate, deoarece lupii, mulți nevoie mare și înfuriați se prăvălesc spre dânșii.

Primarul chibzuind că... nu-i era la îndemână să tragă; cei doi conțopiști temându-și puștile, iar tata, supunându-se normei sociale „a fi de părerea majorității", o rupseră toți de fugă și cât mai practic — în linie dreaptă. In față gârla, la dreapta ocol mare... și poate, lupii. Nu aveau de ales. Timpul și spațiul se dovediră noțiuni abstracte, de vreme ce din malul iazului se pomeniră la adăpostul gardurilor casei. Abia aici își putură da seama că n'au plutit pe deasupra apei, ci dimpotrivă au adus-o până în casă. In curând abur gros și umed se ridica din veșmintele celor trei autorități comunale, producând o senzație de baie de abur cu pietroi încins. In fine, rachiul fiert veni să repare toată stricarea din sufletele celor patru vânători: Primarul trimise după un strejer, iar pe acesta la Consilierul Mitruță — ca... să strângă lupii căzuți la arie. De ceilalți pușcași nici pomeneală. Par'că îi înghițise pământul! Noi încă mai vegheam pe afară, dornici să aflăm câți lupi au căzut.

Consilierul Mitruță se închisese în casă după alarma cu pricina. Strejerul ajuns la ușă, bătu, strigă și abia, după încredințări jurate că nu mai este nici o primejdie prin partea locului, îl făcu să deschidă. Apoi, după un mic sfat, porniră amândoi, înarmați unul cu o pușcă și celălalt cu o secure, la fața locului să strângă prada. Trecuse de mult peste miezul nopții. Liniștea, turburată o clipă se așternuse din nou peste văi și dealuri. Cerul se voalase de o ceață deasă și fumurie, ridicată de pe albia Olteţului și gerul se mai ostoise o leacă.

De dincolo se auziră, peste o vreme, crâmpeie de vorbă în doi: „Nu se prea vede... cercetează spre obor... ia seama". Era vocea pițigăiată a consilierului.

— Caută lupii împușcați! ne împărtășirăm noi gândurile.

— „Uite-l!" se auzi iar... Ce? „Lupul mort", veni răspunsul strejerului, sunând a triumf.

Chemarăm și pe ceilalți din casă și toți ne încordarăm auzul, gata să înregistrăm numărul lupilor comunicat de dincolo, prin exclamațiile respective. Ascultarăm... ascultarăm... sând, deodată prin perdeaua de ceață întunecată, ajunse până la noi, — glasul consilierului, dar un alt glas, cu un accent trist de tragic amestecat cu surprindere, una din acele exclamațiuni de stupoare, ce stârnesc râsul cu lacrimi prin amestecul de tragic și comic:

„Aoleo... o... o!... Cățeaua mea!"

AL. I. DEM. GOLTEȘTI

25 Dec. 1919.

Este știut
că ceeace prezintă
F. MILLOT
este desăvârșit și inimitabil

Parfumuri și ape de colonia se lansează mereu. Zilnic apar mărci noi. Unele sunt mai reușite, altele mai puțin. Adeseaori cumpărați parfumuri după diferite recomandații, însă constatați mai târziu că nu corespund gustului Dvs. Regretați cheltuiala făcută și reveniți la produsele Dvs. preferate. Produsele lansate de reputata parfumerie F. Millot prezintă seriozitate prin calitățile lor inegalabile. Dacă ați cumpărat parfumul sau apa de colonie Crêpe de Chine de Millot, le-ați ales fiindcă le cunoașteți superioritatea. A întrebuința produsele Millot, însemnă o notă de distincție și de eleganță.

Parfumul și Apa de colonia Crêpe de Chine de Millot sunt produse franceze, vândute numai în sticle originale.

CRÊPE DE CHINE
DE
MILLOT
PARIS

Reprezentant General pentru România:
ING. M. LIVSCHITZ, Piața Sf. Ștefan, 9 — București — Tel. 332/42

O fotografie a unei celebrități de cinema, care niciodată nu vă ajunge până la publicul ei adorator.

A APĂRUT

BĂIATUL POPII

r o m a n

de Tudor Teodorescu-Braniște

Editura Adeverul

Un mare succes de librărie obține

SOARELE IN BALTĂ

sau

Aventurile șahului

de MIHAIL SADOVEANU

Ed. Adeverul LEI 50

FOUCHE

de ȘTEFAN ZWEIG

Editura „Cugetarea"

Rare ori se întâmplă să poată broda cineva în culori atât de variate pe canavaua unei vieți vertiginos urcată pe culmile politicei mondiale în timpul Revoluției franceze, așa cum ne-o descrie Stefan Zweig în cartea sa despre Ioseph Fouché.

Acest demon cu multe fețe care, rând pe rând, s'a vândut celor mai tari, a știut să scape de ghilotină, sacrificând însă pe Robespierre, înșelând Directoratul, apoi Consulatul și jucând festa cea mare unui Napoleon. Fouché e desigur cea mai caracteristică figură a Revoluției franceze.

Lucrarea care a apărut este tradusă integral de scriitorul Eugen Relgis, care a redat în românește și o altă operă a lui Stefan Zweig: „Marie Antoinette", apărută într'un scurt interval în a doua ediție.

Femei celebre

Principesa de Caraman-Chimay

Evocarea vieții femeii care pe timpul Revoluției Franceze a jucat un rol de o celebritate puțin egalată în Parisul celor răsfățați, aduce cu sine parfumul și fiorul unor vremuri și moravuri unice în istoria lumii.

Aceea care a fost regina Bordeaux-ului și pe urmă a Parisului, dictând în politică, în saloane și în alcovuri, s'a născut în Spania, unde și-a petrecut copilăria.

Fetiță extraordinar de precoce și de o frumsețe care înmărmurea pe cei ce o vedeau, mica Theresia avea la unsprezece ani ținuta unei domnișoare, cu părul negru mătăsos, ondulând natural, împletit în torsade minunate. Zâmbetul ei desvelea un șir de dinți asemenea unui colier de mărgăritare, iar obrazul avea perfecțiunea unei divinități.

In afară de aceste daruri ale naturii, spiritul seniorităței Theresia Cabarrus nu primise nici o podoabă.

Franceza a învățat-o auzind pe părinți vorbind limba lor maternă în intimitate. Spaniola a învățat-o de la servitori, iar italiana și puțină latină cât trăgea cu urechea la lecțiile fraților date de dascălul adus din Florența și care locuia la ei la Castel.

In 1785, când Theresia nu împlinise încă doisprezece ani, un eveniment sdruncină liniștea Castelului de Caravanchel de Arriba. Unchiul Galabert din Paris, oaspetele familiei, subjugat de privirea fascinatoare a fetiței, de cochetăria ei precoce, o ceru părinților în căsătorie.

Tatăl Theresiei, argintarul Regelui și sfetnicul lui, pismuit de rivali pentru demnitatea ce o deține la Curte, în calitate de străin, nu-și putea risca situația printr'un scandal de familie. Theresia a cărei frumusețe și temperament începuse a-i da de furcă, trebuia îndepărtată neîntârziat. Spania nu era decât o deținea la Curte, în calitate de ța ei la care se adăoga o zestre însemnată va face din Theresia una din partidele cele mai seducătoare. Pretendenții nu vor întârzia.

Și astfel, într'o dimineață de primăvară, caleașca cu familia Cabarrus trecu Pirineii prin punctul unde marea de azur se întâlnește cu munții albaștri. La începutul lui Mai, după numeroase popasuri pe la hanuri, unde frumusețea Theresiei stârnea complimente, madrigale și omagii, familia, adică mama, fata, cei doi frați și dascălul lor în extaz în fața fetei, sosiră la Paris.

Peste o lună veni și tatăl să-i vadă. Și-i găsi instalați într'un apartament mobilat. Obișnuit cu fastul de la Curtea Spaniei el hotărî că nu se cuvine ca familia lui să locuiască într'un loc fără strălucire, unde pretendenții nu vor găsi luxul care inspiră încrederea.

De aceea închiriă un palat particular în centrul Parisului elegant și monden și după ce termină cu instalația se ocupă de toaletele fetei.

Moda, pe atunci era de o simplicitate clasică. Pe Theresia îmbrăcămintea aceasta o prindea de minune. Nu era om să nu întoarcă capul după dânsa când punea piciorușele pe pavajul străzilor înguste ale orașului.

Doi fii ai Marchizului de Laborde, amândoi îndrăgostiți deopotrivă de Theresia, reușiră s'o invite împreună cu familia ei la moșia părinților lor. Cel mai mare din ei, surprinzându-și fratele sărutând pe frumoasa visurilor lui plecă de disperare într'o lungă și primejdioasă călătorie pe mare. Rămasă singură cu cel mai mic, Theresia spera ca prin cochetăria ei să-l decidă să-i ceară mâna. Dar marchizul, cu autoritate părintească știu să zădărnicească această căsătorie în care nu întrevedea fericirea băiatului său.

Theresia, fetiță răsfățată, nu mai avusese ocazia să plângă de când fusese mică.

Inapoiată la Paris, părinții căutară s'o distreze. I se luă profesor de dans, de chitară, de harpă, de pictură, de tapiserie. Aci se rezuma toată educația fetelor de pe vremea aceea.

Timp de doi ani Theresia se distră de minune, savurând admirația și beatitudinea de care era înconjurată. Câțiva pretendenți cu nume se perindară prin saloanele familiei Cabarrus.

Când o prietenă a mamei ei îi prezintă pe cavalerul Devin de Fontenay, Theresia — plictisită de a mai juca rolul fetei în căutarea unui soț și știind că o femeie măritată își poate permite mai ușor să-și aleagă iubiții, — se hotărî să ia un nume fără particulă, ea care dorise atât să devie marchiză autentică.

Devin de Fontenay era fiul președintelui Camerei de Conturi și Consilierul Regelui. Scund, roșcovan, cu bărbia dublă, cu formele proeminente și picioarele strâmbe, Devin, proprietarul Castelului Fontenay aux Roses, era pe cale de a-și cumpăra titlul de marchiz. Theresia avea patrusprezece ani și jumătate când se căsători, la 7 Februarie 1788. Zestrea ei era de cinci sute mii de franci și trei case la Paris. Devin de Fontenay aducea de partea lui opt sute mii de franci.

După luna de miere petrecută la Castel, tânăra pereche reveni la Paris la începutul lui Martie.

Frumoasa Theresia, suplă și vioaie, își cheltuia timpul în vizite și recepții, de la care roșcovanul Devin era exclus din cercul admiratorilor. In curând marchizul găsi mai plăcută tovărășia și bunăvoința din etajul servitorilor unde întârzia a-

Maximilian Robespierre

desea în timp ce tânăra lui soție, înapoindu-se de la bal, se culca singură și mulțumită în patul conjugal.

Peste un an Theresia deveni mamă. Indulgentul Devin, fără a se îndoi de paternitatea lui, fu de acord să predea copilul — care avea să devină colonel în armata Imperiului — unei doici la țară.

După naștere, Theresia, într'o recepție dată la Castelul Fontenay aux Roses, își celebră reîntoarcerea la viața mondenă. Reputația ei de femee ușoară se stabili între vârsta de șasesprezece și nouăsprezece ani, când farmecul și frumusețea ei, trupul ei perfect de statue, ținuta ei grațioasă, îi atribuiră pe nedrept mai multe aventuri sentimentale decât le avusese în realitate.

Soțul ei jenat de laudele cu care era înconjurată Theresia, preferă o viață mai modestă. Iși introduse amanta, o vânzătoare grăsună, în patul conjugal, unde Theresia, sosită pe neașteptate, îi surprinde îmbrățișați.

Un pretext binevenit pentru divorț, și pentru independența materială.

Dar în timp ce hârtiile își urmau cursul la tribunal, soții avură o clipă de apropiere. La Paris isbucnise Revoluția. Exaltarea poporului ajunsese la culme. Nimeni nu mai era sigur cu averile și cu viața. Titlurile de noblețe erau desființate. Un anume Tallien, revoluționarul cel mai fioros, cerea distrugerea aristocraților. Theresia îl cunoscuse cândva, ca secretar al domnului de Lameth. Acest vlăjgan îi oferise galant câți-va trandafiri. Știa despre el că se ridicase de jos, ca băiat al unei portărese, că trecuse prin multe meserii și aventuri. Orator care plăcea mediocrității.

Să-i ceară ajutor? Riscul era prea mare.

După lungi așteptări, cei doi soți uniți în primejdie, cu băiatul lor de patru ani, putură părăsi Parisul, luând cu ei un singur cufăraș.

La Bordeaux, unde se instalară, căpătară actul oficial de divorț. Devin își luă rămas bun de la soția lui și se îmbarcă spre Martinica, departe de țara unde oamenii îi confiscaseră averile.

Theresia era liberă la vârsta de douăzeci de ani, fericită de a hoinări pe străzile orașului, de a face vizite, de a fi înconjurată de admiratori și a putea răspândi bucuria în jurul ei.

Pe la sfârșitul lui Septembrie Tallien, care se distinsese la Paris pentru severitatea lui fără scrupule, fu trimis la Bordeaux să organizeze batalioanele de Sans Culottes, să înflămânzească populația, să învingă pe regaliști, să confiște armele și să distrugă urmele feodalității.

Theresia asistă la reprezentația de gală dată în onoarea lui Tallien și văzu tronând în loja oficială, împopoțonat cu galoane și broderii, pe tânărul umil întâlnit altădată în salonul d-nei Vigée Lebrun.

Scurt timp după ce Tallien sub pretext că restabilește pacea aduse războiul și ura la Bordeaux, casa Theresiei fu sigilată.

Ea nu se alarmă. Scrise o epistolă plină de laude și de sentimente republicane Comitetului, care puse să i se ridice sigiliile. Dar câteva luni după această întâmplare, fu cercetată în stradă de jandarmi. Cum nu avea nici un act asupra ei, fu dusă la Comisariat unde înoptă.

Condusă în fața lui Tallien, acesta o recunoscu:

— Cetățeană Fontenay, e mai ușor să ajungi la eșafod decât să-ți recapeți libertatea!

Tallien, impresionat de frumusețea marchizei, pe care o dorise acum patru ani fără nici o speranță de reușită, îi dictează condițiile eliberării.

Peste două zile Theresia e liberă. Dar în aceste două zile se gândise că n'ar fi de disprețuit ca alături de parvenitul acesta atotputernic să joace un rol în istoria Revoluției.

Și atunci îmbrăcând un costum de amazonă, o bonetă roșie care lăsa să i se vadă sub culoarea revoluționară buclele negre ale părului tuns „à la Titus", în fața unui public imens adunat la serbarea comemorativă a cuceririi Toulonului, Theresia Cabarrus, anunțată pe program, citi un discurs „despre educație".

Ropote de aplauze o ridicară în slăvi. „Trăiască cetățeana Cabarrus! Trăiască Republica"!

Theresia, amanta lui Tallien, devenise regina Bordeaux-ului. In fața ferestrei ei se înălța eșafodul.

In fiecare dimineață se perindau în anticamera ei notabilitățile orașului cu câte o petiție în mână. Theresia împărția ertarea și suspendarea executărilor, dictând lui Tallien și întregului birou de reprezentanți. Căpătase renumele unui înger de bunătate. Intre dânsa și petiționari nu se discuta nici odată despre bani. O secretară devotată explica solicitatorilor calea de a reuși pe lângă buna și puternica doamnă. In scurt timp, ghilotina trebuia să producă patruzeci de milioane.

Această perioadă de glorie și de petreceri necurmate ținu din Decembrie 1793 până în Mai 1794, când Tallien fu rechemat la Paris.

Inainte de plecare, îi recomandă: „Știi ce ai de făcut în timp ce eu voi apăra acolo pielea ta și a mea, — omoară, lovește, ghilotina să nu șomeze. Și scrie-mi tot ce faci. Să vadă cei de acolo că dânșii sunt cei mai moderați."

Robespierre, incoruptibilul,

Principesa de Caraman-Chimay

pusese pe Jullien să-l supravegheze pe Tallien la Bordeaux. Știrile nu erau din cele mai bune. O rețea de intrigi se țesuse în jurul lui.

Theresia înțelese primejdia.

Zadarnic încercase să-l atragă pe Jullien. Prin legea de la 2 Germinal, care oprea pe nobili de a locui în Bordeaux, Theresia fu nevoită să plece la Orleans, în termenul cel mai scurt. Din toată bogăția ei nu luă cu dânsa decât două cufere, pe băiatul ei și pe tânărul ei amant de patrusprezece ani.

Călătoria fu delicioasă. In tot locul întâmpinară voie bună. Incurajată de amabilitatea autorităților, Theresia se hotărî să continue călătoria până lângă Paris, la Fontenay aux Roses. Ea nu simțea intențiile lui Robespierre, care reuși să-l silească pe Tallien — ce-și simțea capul în primejdie — să semneze împreună cu ceilalți membri ai Comitetului ordinul de arestare a numitei Cabarrus.

Regina Bordeaux-ului trecu prin vremuri mizerabile. Ea nu cunoscu în închisoare nici pe Josephine de Beauharnais, nici pe madame d'Aiguillon. Din ordinul lui Robespierre era ținută la secret cu pâne neagră, pe pai muced, plin de păduchi și de șobolani.

Robespierre părea s'o fi uitat acolo. Era prea ocupat pe vremea aceea. Dușmanii lui, printre care și Tallien, căutau să-l discrediteze. Făcuse imprudența să se despartă de un grup de partizani trimiși în delegație prin țară, ca să adune rândurile revoluționarilor.

Fouché observa atent evenimentele de pe urma cărora putea profita. Deocamdată conspiratorii se țineau în umbră.

Singur Tallien, din lipsă de prevedere, din nevoie de declamație, din orgoliu, eși în rândul întâiu și pricinui căderea lui Robespierre.

Theresia fu eliberată și peste puțin deveni soția lui Tallien.

In închisoare aflase despre căderea lui Robespierre și despre discursul lui Tallien care pricinuise răsturnarea tiranului.

Opinia publică era de partea Theresiei, renumită pentru aventurile ei amoroase, și care simboliza reînvierea amorului — atunci când teroarea era învinsă de dorul de viață.

Mulțimea sentimentală și simplistă, aflând că amanta lui Tallien fusese închisă din ordinul lui Robespierre, aclamă în delir perechea de îndrăgostiți. Ori unde se iveau, fie la Frascati, la Champs Elysés, pe bulevarde, la teatre, îndată ce „liberatoarea" era zărită, publicul se urca pe scaune s'o ovaționeze. Era cea mai frumoasă și mai populară femee din orașul cel mai celebru pentru femeile frumoase.

De îndată ce se deschiseră închisorile, Parisul se întrecu să recâștige timpul pierdut. In dorința de a uita teroarea și suferințele, mulțimea se porni pe petreceri. Teatrele și localurile erau pline. Șase sute de săli de bal funcționau în permanență. Se dansa pe înseși locurile unde se înfăptuiseră măcelurile. Femeile își uitau vârsta și obligațiile. Fetele eșeau singure la plimbare și la petreceri la ori ce oră din zi și din noapte. Iși tăiară părul scurt, băețește, ca să semene cu tinerii Romani. Nobilii ascunși prin poduri de frica ghilotinei coborâră de acolo prăfuiți, palizi, livizi. O destindere generală avu loc.

Theresia luă parte la toate petrecerile, dictând timp de câțiva ani tonul în societate. Ea era regina saloanelor și a Parisului. Alături de Madame Hamelin, de Mademoiselle Lange, de Madame de Staël, de Josephine de Beauharnais, de Madame Récamier, Theresia le eclipsea pe toate.

In restaurantele unde intra, nu exista pentru dânsa notă de plată. Lăzi de zahăr, ceai, liqueururi, gerbe de flori, soseau zilnic acasă la ea. Magazinele îi trimeteau acasă ultimele creații, sperând ca Theresia să le lanseze apărând cu ele în public.

La 26 Decembrie 1794 avu loc căsătoria ei cu Tallien.

Timp de o lună Theresia îi fu fidelă.

Paul Barras deținea pe atunci puterea. In saloanele Palatului Luxembourg el invita eleganța Parisului. D-na Tallien strălucea printre celelalte frumuseți. Ea era marea favorită a lui Barras. Dar această legătură n'o oprea de la alte plăceri trecătoare. Unul dintre ofițerașii pentru care Theresia avu multă bunăvoință fu un corsican slăbuț, ambițios și voluntar, sosit la Paris să facă carieră. Bonaparte, greu de aprins, nu stima femeile decât când se refuzau. Dărnicia Theresiei o împiedică de a deveni împărăteasă. Ba și mai mult. Bonaparte, după căsătoria lui cu Josephine de Beauharnais, o opri pe aceasta de a mai primi sub nici un pretext, pe d-na Tallien.

Bonaparte care ezitase un moment între Theresia și Josephina, amândouă amantele lui, urmări pe Theresia cu dușmănia lui inflexibilă.

Tallien, între timp, se legase cu Pauline de Tayfonne, una din favoritele lui Barras. Un fel de compensație. Bărbatul acesta care nu putea întreține din solda lui de deputat o trenă atât de costisitoare, trebuia îndepărtat. Theresia ceru favoarea ca soțul ei să fie trimis în Egipt, iar în aceeași lună, în Martie 1797, intentă acțiune de divorț pentru nepotrivire de caracter.

Financiarul Ouvrard avea să întreție împărătește pe frumoasa lui amantă.

Theresia ajunsese la treizeci de ani. Talia ei se mai îngroșase. Suplețea ei scădea. In Martie 1805, avu loc o mare recepție la d-na de Staël. Theresia era gânditoare. I se prezintase contele François Joseph Riyuet de Caraman. După felul cum acesta îi sărutase mâna, ea simți că farmecul ei îl putea seduce. Acest gentilom, de familie nobilă, bogat, era celibatar. De ce n'ar încerca să devină contesă? Ouvrard tot era în dușmănie cu Napoleon. Acesta nu-i putuse erta ajutoarele bănești pe care Ouvrard le dăduse pe vremuri Josephinei, și ale cărei dovezi deveniră publice cu prilejul percheziției din 1800. Situația lui Ouvrard angajat cu peste o sută de milioane, era nesigură.

Trei luni după prezintare, Theresia se logodi cu contele Caraman, împotriva voinții părinților acestuia, care nu admiteau în familie o femee de două ori divorțată și pe care Sans-Culoții o aleseseră regină.

Căsătoria avu loc în acelaș an, în strictă intimitate, cum se face când familia refuză să asiste la ceremonie.

Călătoria de nuntă o făcură în Italia. Intre timp principele de Chimay decedă. Domnul și Doamna Contesă, deveniți prinții de Caraman Chimay fură invitați la Curtea Ducelui de Parma, Regele Etruriei, curios de a cunoaște pe celebra Madame Tallien.

Intoarsă la Paris, Theresia — principesă autentică — se duse să-și vadă amica ei: Josephina. Impărăteasa o primi cu bucurie și se întreținu cu dânsa cu interesul ce-l au femeile în fața noutăților. Dar o telegramă a lui Napoleon îi tăiă orice speranță. „Acest macaronar, care

Napoleon Bonaparte

a venit aici fără o haină pe dânsul, cine l-a primit? Cine i l-a prezintat pe Ouvrard care a dat patru sute de milioane Tezaurului? Are de ce să se ție mândru de familia lui, cu surorile care cedează la primul semn, cu idioții lui de frați, treziți peste noapte cu coroana de rege."

De atunci Theresia și soțul ei trăiră retrași. Peste trei ani, în 1808 ea născu al optulea copil, primul prințișor de Chimay. Mai urmară alți trei spre bucuria prințului, mândru de paternitatea lui.

Atâta fecunditate îi atinse sănătatea. Primii peri albi îi luminară tâmplele, iar pernițe de grăsime, pe care masajele nu le puteau înlătura, i se așezaseră pe ceafă și pe brațe.

Familia Chimay părăsi peste câtva timp Parisul. Se instală în Belgia, pe urmă în Olanda. Prințul fusese numit șambelanul regelui Guillaume. Theresia nutri speranța că va fi primită în sfârșit la Curte. Dar invitația era adresată numai Prințului.

In 1820 Theresia află despre moartea lui Tallien. O singură dată se mai întâlnise cu dânsul: la căsătoria fiicei lor Josephine cu Felix de Narbonne. Tallien trăia dintr'o mică pensie ce i-o da Ludovic al XVIII-lea. Iși pierdea vremea pe la cafenele, la un joc de cărți. Când căzu la pat, singură bătrâna lui servitoare, Rosalie, îl îngriji și îi închise ochii.

Theresia, în 1826, simți primele crize ale boalei de ficat care o răpuse în 1835. Ultimii ani și-i petrecu în casă, resemnată, dar înciudată împotriva societății care o izgonea din sânul ei. Numeroșii copii îi dădeau de lucru. Și apoi se gândea să lase posterității memoriile ei dictate de dânsa și din care personalitatea principesei de Caraman Chimay să reiasă așa cum dorea ca lumea să gândească despre dânsa.

Totuși planul ei nu se realiză. La 25 Ianuarie 1835, înconjurată de fiii și fiicele lui Fontenay, lui Tallien, lui Ouvrard, lui Chimay, născuți în timpul lui Ludovic al XVI-lea, în timpul Revoluției, a Directoriului, a Imperiului, care umpleau camera bolnavei cu amintirile celor trei zeci de ani de dragoste, — Theresia își dădu sfârșitul.

Pe patul de moarte, cea care a dictat Parisului și care căpătase porecla de *Notre Dame de la Victoire*, ca un tilu de glorie, trecut în Larousse la nemurire, spuse copiilor într'o ultimă încordare:

„Toate au un sfârșit. Plăcerea e lucru trecător".

B. MADELEINE

A APĂRUT
NADIA
roman de
Olga Monta
Editura „Adeverul"
LEI 40.—

Pentru a păstra frăgezimea și frumusețea tenului Dvs. se impune să-i dați o îngrijire rațională și eficace. Intrebuințând produse necunoscute sau neexperimentate riscați să vă stricați tenul. Numai o cremă care alimentează epiderma și nu atacă țesuturile, poate să-o întreție netedă și fragedă.

O admirabilă cremă de înfrumusețare care dă cele mai bune rezultate pentru menținerea tenului, este „La Reine des Crêmes" creațiunea unui mare specialist în arta înfrumusețărei. Acest produs cu reputație mondială este adoptat de cele mai multe doamne elegante din înalta societate internațională.

La reine des crèmes
PARIS
Privirea admiratorilor urmărește femeia frumoasă!

Dezagregare

M'am risipit în lanurile coapte
Cu arșița, cu luna și cu vântul
Și, ca să-mi caut gându 'n miez de noapte
Am scormonit cu mâna mea cuvântul.

Când toamna-i rea, ascult de-atâtea ori
Cum plâng în mine notele-i lichide
Și, dus pe aripi albe de cocori,
Străbat limanuri sacre și toride.

Adesea, când mă dăruiesc ispitei
Și 'nțelepciunea află mângâiere,
Mă doare ochiul blând și greu al vitei
Mânată 'ncet pe uliți, la tăiere.

Din seva mea iubirile și ura,
Ca perla și veninul, s'au dospit
Și mi-am întrevăzut pe rând făptura
In măști de bal și 'n monștri de granit.

Dar, uneori, când sufletu-mi se sbate
In cumpănă 'ntre lut și Dumnezeu,
Aud chemări fraterne și uitate
Răzbind din ceasuri de 'ntuneric greu.

M. D. IOANID

Conversația, așa cum este...

Ca element al vieții sociabile de astăzi, conversația este acum în plină decădere, la noi mai mult poate decât aiurea. Numai forțe spirituale animate de rutină, pot susține conversația ca predilecție pentru oamenii care caută să se smulgă din haosul prozei zilnice, printr'un schimb asidu de idei. Cuceririle technicei tind să înlocuiască farmecul unei discuții.

Intr'un salon unde ne-am aștepta să domnească amfitrioana cu bagheta inteligenței și zâmbetului său, asupra unui popor de invitați, stăpânește astăzi vacarmul unui haut-parleur sau patefon.

— Dragă, astăzi avem musafiri mulți și n'am deloc chef de vorbă, rostește căscând domnul, plictisit și canonit de vre-o amintire din tinerețe.

— Las că nu-i nimic, răspunde prompt doamna, doar diseară avem „Aida" la Viena; dacă sunt paraziți, apoi dăm drumul la plăcile cele noi...

Șiragul de musafiri, țepeni ca soldații egipteni din gardă, savurează vrând-nevrând muzica aproximativă, doamnele „cunoscătoare" vestesc pasagiile unde în mod obligator cineva „bine" trebuie să se extazieze și seara a trecut fără ca cineva să se fi obosit prea mult vorbind.

In cazul cel mai grav, vre-o doi trei domni făcând opinie separată în cabinetul de lucru al domnului, vorbesc neapărat despre conversiune, Hitler, Mussolini sau casele autonome. Nimic altceva decât titluri de gazetă.

In discuțiile de astăzi salvarea tuturor stă tot într'o formă de bovarism, acel bovarism al soluțiilor radicale. Care din domnii prezenți nu au în buzunar remediul tuturor relelor de care suferim? In special provincia este infectată de acești bovariști constructori, gravi, ignoranți și pretențioși, a căror aplicație practică rar trece dincolo de încercări timide pentru pavarea stradei principale.

Altă formă degenerată a conversației actuale este bârfeala, care tronează în cele mai multe case unde se „discută". Bârfeala a încetat de a mai fi o formă patologică feminină. Bărbații mediocri, leneși, amatori de senzațional, o practică prin contaminație, întrecându-și maestrele. Nu este mai ușor să descoperi amanți vecinei, decât să susții o discuție asupra unei chestiuni sufletești, fie chiar un nimic, dar nevinovat, pentru care necesită însă sensibilitate sau rafinament, ori să te angajezi într'o chestiune unde și frumosul în sine își are partea sa?

Indrăgostiții se desobișnuesc a vorbi, căci prin sălile de cinematograf convorbirea este grea, la restaurant lumea se duce pentru muzică, cât privește vorba este utilizată pentru schimb de idei cam în felul acestora: plouă afară, mă dor picioarele, mi-i sete, etc. In automobil iarăși nu prea se aude, în avion la fel, pe stradă zgomot destul, un fel de conjurație contra vorbirii. De altfel nimic mai complex decât tăcerea, depinde de taberele față în față, poate fi aprobare sau condamnare, admirație, dispreț, indiferență sau dragoste. Tăcerea are nuanțele sale ca și vorbirea.

Femeile, acelea care au dat și pot da conversației toată strălucirea și farmecul, tot ele sunt responsabile în mare parte pentru decadența ei. Gustul lor pentru mic și lipsit de adâncime merge parcă progresând alături cu pătrunderea lor în cele mai perfecte forme intelectuale. Femeile alimentează cu oxigen pe acei favoriți ai saloanelor, strălucind prin ignoranță și mânuind doar câteva duzini de anecdote. Toate acestea ajung la deducția cum că cel mai execrabil mijloc de a fi femee, este de a fi prin ignoranță, ceeace le anihilează orice forță de selecțiune.

André Maurois cu spiritul său fin și de metodică investigare, pătrunde tiranic prin grelele draperii ale conversației, și scoate la iveală ascunzișuri nebănuite.

O primă conversație nu este nici odată decât o recunoaștere. Trebuie să studiezi harta unui spirit înainte de a putea circula printr'însul.

Conversația, ca și gigantul din legendă, totdeauna are nevoie să se întoarcă pe pământ. După o frază abstractă, trebuesc exemple. De aceia nu există dialog plăcut decât între oameni care cunosc aceleiași personagii, aceleași cărți. Cu cât membrii unui grup se văd mai mult, cu atât au și plăcere a se vedea.

Conversația unui menaj convenabil este familiară, banală și savuroasă ca și mâncărurile simple, pe care le preferim celor complicate.

Multă indulgență le trebue la doi soți pentru a se suporta în public. Fiecare găsește pe celalt afectat, ne la locul lui. Un personagiu public apare cu totul altul decât personagiul intim și domestic. O dragoste adevărată, constată și ea, că imaginile nu coincid, dar înțelege, surâde și iubește și mai mult.

Bărbații mint fără naturalețe. Femeile, care sunt admirabile în așa ceva, descopăr la cei pe care-i iubesc cea mai ușoară urmă de minciună. In tonul bărbatului vinovat este ceva plănuit dinainte, care arată absența naturalului prin însuși excesul naturalului.

Observând vocabularul unei femei, i-se pot reconstitui amanții, după cum și Cuvier, după câteva oase, desemna monștri necunoscuți.

Cea mai neînsemnată ființă poate fi iubită, dacă știe să organizeze nesiguranța.

Adesea, în conversațiile dintre bărbați și femei, tonul șăgalnic nu este decât pentru a masca intensitatea dorinții. S'ar zice că, conștienți de forța care-i târăște și de pericolul care-i amenință, ei se muncesc să-și apere liniștea prin indiferența prefăcută a discuției lor.

Este un mare semn de bunătate să știi a uita amintirile altora.

Nimeni nu îndrăznește să fie binevoitor de frică să nu fie plicticos, dar este o eroare atunci, căci ar fi original.

Una din mizeriile bolilor, spunea d-na Du Deffand este că devenim prada tuturor proștilor care, neștiind ce să facă, ne aduc toată plictiseala lor și o numesc caritate.

Fiecare om știe că ceilalți se înșală judecându-l, dar nu că se înșală judecând și el pe alții.

Dacă am cunoaște pe alții ca și pe noi înșine, cele mai condamnabile acțiuni ne-ar părea că merită indulgența.

Ceiace oamenii ne iartă cel mai greu, este răul pe care l-au vorbit despre noi.

In conversație, ca și în chirurgie, nu trebuie să se facă intervenții decât cu prudență. Profesioniștii sincerității operează prieteni și iubiri care erau sănătoase și care apoi mor.

Ne place sinceritatea celor care ne iubesc. Sinceritatea celorlalți se chiamă obrăznicie.

A mărturisi că ești timid, înseamnă să încetezi de a mai fi.

Streinul s'a așezat într'un colț, aproape singur. Atâtea personagii eminente au fost reunite în onoarea sa, dar după o privire asupra ilustrului oaspe, s'au depărtat în mici grupuri. Ei preferă o mediocritate cunoscută unei grandori puțin comunicative; și acest bărbat, care în țara sa ar fi centrul unui cerc atent, aci vorbește trist, ca un copil.

Fără încetare, îl citesc mereu pe Spinoza, zice M. și citează o frază care este frumoasă. I se admiră memoria, cultura sa. Feriți-vă însă să-l întâlniți des pe M. Veți descoperi că o duce mereu cu fraza aceasta, cu alte câteva din Confucius și vre-un pasagiu din Sf. Augustin. Oamenii se minunează atât de ușor!

Nu uita că cea mai puțin drăguță din cele două vecine de masă ale tale, poate să aibă un suflet nedat la iveală și încântător.

Gustul meu pentru serios face că am totdeauna plăcere să vorbesc cu copiii.

ANDRE MAUROIS

Un bun raționament prea mult repetat devine slab. Se pare că spiritul, ca și sângele produce antitoxine și poate fi mitridatizat, chiar contra evidenței.

Cea mai mare parte a bărbaților sunt mai mult leneși decât ambițioși, de unde succesul imbecililor.

Nu-i destul să ai spirit. Trebue să ai încă destul pentru a evita să ai prea mult.

Grosolănia este spiritul proștilor și contrazicerea finețea lor.

Este greu să creezi idei și ușor să creezi cuvinte, de unde succesul filozofilor.

O conversație fără tăceri nu produce nimic. Ii trebue un timp de gestațiune.

Barrès zicea: „Serile când mă simt incapabil de a fi inteligent, mă prefac că mă plictisesc".

Temeritățile amoroase trebuesc executate, nu vorbite. Gesturile sunt mai puțin înfricoșătoare decât cuvintele, și tăcerea apără puritatea pe planul intelectual.

Ceiace bărbații numesc la femei „pălăvrăgeală", adesea nu este decât pudoare.

Schumann, după ce luase la plimbare cu barca o femee și timp de două ceasuri n'a rostit o vorbă, îi zise părăsind-o: „Ce bine ne-am înțeles noi astăzi!"

Orice ființă este învăluită cu mai multe perdele de vapori misterioși. Marea plăcere a intimității este să vezi ridicându-se una după alta acele neguri și să ghicești, de după ele, contururile reale ale sufletului. Dragostea pretinde să se risipească misterul. Câteodată, cere însă ca să rămâie. Soarele dela amiază adoarme, plictisește.

Sunt bărbați a căror conversație depinde de acei care îi înconjoară, după cum sunt reacțiuni chimice care nu se produc decât în prezența anumitor corpuri. P.... nu prețuește nimic decât în prezența soției sale, care-l supraveghiază, B.... nu este fermecător, decât departe de a sa: este gelos. (ANDRE MAUROIS: Maximes, La Conversation). Hachette.

Terorizată de bârfeală, lene, muzică mecanică proastă și de mediocritate, conversația își trăește poate ultimele zile. Fără îndoială că peste câtva timp vom ști de ea numai de prin cărți, robotizarea omenească sigur că va simplifica și vocabularul. Până atunci tot se vor mai găsi „honnêtes gens" care vor mai vorbi între ei despre o carte, despre iubire, vre-un colț frumos de țară, despre vre-un nimic plăcut și, care mai ales, vor cunoaște altfel de convorbire decât bârfeala.

AUREL GEORGE STINO

B. SOCOLOV

Ea a iubit...

Ședința Sovietului era plictisitoare și lipsită de viață. Se discutau chestiuni mărunte și fără importanță în sală, sgomot de voci. Membrii Sovietului vorbeau în gura mare unii cu alții, zadarnic președintele cerea liniște.

Ea este plictisită... Sgomotul, zăpușeala, fumul de țigări sunt în fiecare zi la fel. Veșnic discuții. S'a săturat.

Și închizând ochii, ea își amintește de anul trecut, de vara trecută...

Krimeia. Mult soare. Și marea... Seri pline de voluptate. Dumbrăvi de chiparoși, care știu mai bine decât altele să șoptească povești de iubire... buze care se desmiardă.

...Tresare... Deschide ochii. Ce? Nu, totul e ca mai înainte, ședința continuă, monotonă și fără viață.

...El venea la dânsa, îndrăzneț și dulce. O, cum mai știa să sărute!.... Ea se intimida, înțelegând, prima dată după mai mulți bărbați, puterea unui trup voluptos... Sau, poate, venit-au anii?... Ea caută, mai lacomă, fericirea trupească. Poate....

— Sună. — Președintele sună furios.

— „Tovarăși, liniște!"

„Nu, asta e o prostie, — trebue să te stăpânești. Nu e momentul să visezi la dragoste. Există o datorie măreață — cea față de popor. Poporul răsculat — e un amant superb.... Trebue să te stăpânești...

Un an întreg separă ziua de azi de nopțile din Krimeia... Un an întreg de muncă, de politică. Un an întreg fără dragoste. Și n'a fost greu; acum însă.... — acum e primăvara, e începutul verii"...

Iși amintește clar, cu amănunte, o seară calmă, liniștită în Krimeia. Ea stă pe o bancă. Iată, se aud niște pași... El se apropie și mângâie cu buzele gâtul ei descoperit... Ce bine e... Mustățile lui gâdilă pielea delicată aspru și lacom... Ar vrea ca buzele lui..." Ah...

— „Tovarășe comisar, tovarășe comisar — aveți cuvântul!"

Ea este intimidată. Ce se discută? Ah, da — chestiunea impozitelor. Perfect! Ea este de aceeași părere cu raportorul. Trebue să impunem pe burjui la o sumă cât mai mare și cu cât mai repede — cu atât mai bine! Iată totul — ea nu mai are ce să spună.

„Se votează proectul". Președintele sună îndelung și insistent.

Pentru? Toți. Contra? Nimeni. Propunerea este acceptată.

Vai, ce plictiseală! E timpul să mergem acasă...

A ieșit pe stradă. Ce liniște. Ce plăcut. O noapte cu lună. Nu mai trece nici un tramway. Sgomotul de roți a amuțit... Grădinile se golesc. Numai perechi de îndrăgostiți, îmbrățișându-se mai trec ici și colo. Se sărută îndelung... Și peste tot e revărsată șoapta ușoară a iubirii. Șoapta primăverii turbură copacii reci și fără sex și nu-i lasă să doarmă...

„Ce frumos e pe stradă, în grădini. Se respiră atât de ușor în aerul primăvăratec; e greu să te înapoiezi în camerele antipatice, fără oameni. Simți nevoia de a fi mângâiată...

„Asta e o prostie. Trebue să mă întorc acasă" — Ea își potrivește ochelarii; serioasă și austeră, strânge mai tare servieta neagră, plină de acte.

Grăbește pasul... mai repede... mai repede...

— „Pardon, coniță, iertați-mă... ași vrea să vă conduc. Sunteți atât de drăguță... Ochii dvs..."

— „Ce este? Lăsați-mă"...

Dar... glasul lui e plăcut și mângâietor. Cine să fie? Ea a întors capul, totuși supărată... Asta e o prostie pur feminină! Ea a zâmbit ușor, imperceptibil. El e frumos, svelt și... ras. Ea nu poate să sufere bărbații nerași.

— „Lăsați-mă. M'ați auzit?"

Dar însăși înțelege, simte o dorință vagă... dorința trupului.

A grăit și a pornit.

El după ea.

— „Nu vă supărați. Dați-mi voie să vă spun câteva cuvinte".

Ea tace. Continuă să meargă repede.

— „Trebue să mă înțelegeți. E o seară de vară. Sunt tânăr, singur, trist. Mi-e dor de puțină mângâiere, înțelegere. Am văzut, mai bine zis, am simțit sufletul dvs. Ceva m'a atras. Oare e posibil să mă învinuiți de obrăznicie? Dece nu poți să te apropi simplu de oamenii care îți par apropiați? Coniță..."

— „Ei, ce-e?"

Ea a recunoscut, că uneori trebue să fii mai presus de orice prejudecată...

S'a iscat o discuție, ei mergând alături dealungul grădinilor. La început, străini unul altuia, — fiecare căuta în celălalt trăsături neplăcute. Curând încetând de a fi străini — au găsit un limbaj comun. Au discutat despre multe, despre ei, despre alții...

— „Cine ești d-ta?"

— „Eu, (el șovăi o clipă), — un fost student".

— „A, aproape ca și mine, eu abia anul trecut mi-am terminat studiile. Și d-ta ai făcut dreptul?" Mergând pe Taganea, ea, cași cum își amintea ceva, s'a oprit și l-a întrebat serios: — „Dar d-ta, d-ta ești desigur comunist?"

— „Da, da, desigur, a răspuns el repede, sunt comunist, numai din alt oraș; sunt înscris în partidul din Tula".

— „Asta n'are importanță. Imi pare foarte bine".

— „Pentru ce?"

— „Ah, eu urăsc toată balta ceia de aristocrați. Cât rău aduc burjuii poporului!"

— „Spuneți, vă rog, nu e rău să urăști oamenii atât de tare?"

— „Eu îi urăsc. Și tot anul acesta, anul de luptă fără întrerupere, eu trăiesc cu un singur sentiment profund și groaznic — urăsc!"

Au ajuns. Ea, șovăind, i-a propus:

— „Vrei să bem un ceai, la mine?"

— „Bine, mulțumesc, primesc".

El a acceptat cu bucurie. Au intrat în cameră. Au băut ceai. Ea s'a sculat. A parcurs de câteva ori odaia ticsită de mobile. S'a așezat pe un divan moale și lat. El, timid, a venit lângă ea. A luat mâna ei, a mângâiat-o îndelung cu buzele, cu cuvintele. Ea încerca să protesteze:

— „Lasă, nu trebue. Nu vreau".

El îi zâmbia în loc de răspuns. Și mângâia din ce în ce mai aprins, mai voluptos mânile ei, gâtul, umerii... Era atât de priceput în desmierdări, încât ea se supunea cu drag.

— „Scumpa mea, îmi ești atât de dragă! Trupul tău e ca luna lui Iunie — mă arde dureros și dulce".

Au petrecut o noapte stranie. Noaptea unei iubiri ciudate. Ea se dădea neputincioasă să reziste voluptății.

— „Vreau să plec și nu pot. Mânile ca niște clește înroșite mă țin în puterea lor".

El a trezit în ea sentimentul dragostei aceleia, în care mai mult și mai întâi iubește trupul.

Dimineața, ea a înțeles cu durere, că prea scurtă a fost noaptea trecută, că mai vrea desmierdări, voluptate, că trupul e mai puternic decât voința ei.

— „Dragul meu, așteaptă-mă. Trebue să mă duc la Soviet, dar mă întorc repede. Da?"

— „Desigur, desigur".

Seara și noaptea au adus din nou trupului ei o pasiune nebună, o vie pasiune a trupului trezit. Și râzând de fericire ea i se dădea, dorind încă mai multe, mai înfocate desmierdări.

Acum în fiecare zi, ea se grăbia să plece dela Soviet. Acolo, zâmbea descori fără rost. Intrebată — răspundea vag, cu jumătăți de cuvinte.

— „Ascultă, dragul meu, de ce stai toată ziua în casă? Dece nu ieși să te plimbi?"

— „Sunt răcit; nu mă simt bine".

— „Să chem un doctor? Aici alături locuește un medic foarte bun, al nostru — comunist".

— „Nu, nu trebue".

Ziua, când ea pleca, el umbla posomorît prin casă; se culca, fuma, se uita la ceas.

Descori privea la strada murdară, plină de mișcarea vieții.

Odată, pecând ea era la Soviet, a sunat cineva. Turburat, a sărit la ușă.

„Au venit să facă o percheziție. S'a sfârșit". — Și din buzunarul hainei scoase un revolver.

Au sunat din nou.

— „Dacă vor sparge ușa — voiu trage. Poate, mă ascund pe acoperiș".

Vorbesc. Vine un om de serviciu.

— „A, aici stă comisara! Bine, atunci nu poate să fie aici. Ea este foarte rea, — l-ar fi omorît demult!"

Au plecat.

— „Slavă Domnului!"

El e fericit ca un copil.

„Mai pot trăi — vom mai trăi!"

— „Știi, dragul meu, de ce am venit astăzi mai târziu? Miercuri sunt ședințele de „Ce-Ka" — și eu acuz. Azi a fost frumos și interesant. Am judecat zece ofițeri albi. Erau învinuiți de omorul lui Kalinin, îți amintești? Au persistat în declarația că nu au nici un amestec — dar toți, asta se simțea clar, — sunt din ceata dușmanilor noștri?"

— „Ei și?"

— „I-am condamnat. La moarte! Regret că șeful lor, locotenentul Arbatov, — adevăratul omorîtor, nu este prins. Se ascunde undeva la Moscova — l-au văzut acolo nu demult. N'a putut să plece — toate gările sunt „sub urmărire". Probabil e ascuns de burjui. Eu însă am dat ordin să se întărească urmărirea — sunt sigură că va fi prins în curând. Dragul meu, ai spus ceva?"

— „Nu, nimic. Sunt foarte obosit".

Au trecut mai multe zile, pline de pasiune, de iubire. Din ce în ce ea cădea sub puterea dragostei sălbatice. Ziua, — se plictisea, așteptând nervos, cu dor, noaptea. Și dimineața regreta din nou, că noaptea s'a dus...

— „Dragul meu, știi... Unde ești?"

Ea a venit dela Soviet. Il caută. Nu este. Probabil, a ieșit în oraș. A. Pe masă o scrisoarea mică, scurtă; scrisă, probabil, de el.

„Tu ești a mea, și mai mulți ani te vei mai simți a mea. Căci te-ai dat sincer și ai pus la picioarele mele trupul tău și, întrucâtva, și sufletul.

Dar eu — nu sunt al tău. Tot timpul te-am mințit; te-am desmierdat fiindu-mi silă de tine. Totul e foarte simplu. Sunt — locotenentul Arbatov. In ziua aceea am fost urmărit de agenții voștri, — n'am avut unde să mă ascund, unde să trăiesc. M'am hotărît să mă duc la Soviet, să merg după prima comisară și s'o implor. A ieșit altfel, mai bine pentru mine. Acum sunt liniștit și, probabil, salvat. Sunt fericit că dragostea mea mincinoasă — s'a sfârșit.

Ca rămas bun — te sărut pe gură. Pentru adăpost — mulțumesc".

Jos, o iscălitură mare și fermă.

Seara, ea stă singură, mirându-se de gândul ei ciudat: *îl iartă pentru toate* și pentru minciună și pentru faptul că e dușmanul comunismului.

Numai... numai să revină.

Trupul femeii chiamă furios pe cel care l-a subjugat.

Dragostea trupului... oare nu se va întoarce?...

Trad. din rusește de
TATIANA PAȘCOVSKY

Riza Propst-Kraić — Peisaj

SINGURA

„Sunt unele zile atât de frumoase, că parcă ai păcătui dacă ai fi trist..." Cu asemenea gânduri a plecat ea de-acasă în după amiaza aceasta senină de vară și totuși tocmai ea păcătuia: era tristă. „Dar mai pot fi eu altfel?" își continuă ea gândul și merse mai departe pe străzile liniștite din cartierul ei. A trecut astfel prin fața școalei de fete, a văzut lume multă care intra înăuntru și, împinsă de o amintire, a intrat și ea.

...E împărțirea premiilor. Câtva gândul o duce cu mulți, mulți ani în urmă: i se pare că defilează și ea în rândul premiantelor, că ochii ei caută iscoditori prin mulțime și zâmbetul îi înflorește fața când își zărește părinții, care o privesc ca pe o minune. Câtva gândul o duce cu mulți, mulți ani în urmă... dar marșul intonat cam strident de glasuri subțirele de copii o trezește din visare. Trecutul se șterge și ea redevine așa cum va fi mereu de acum încolo: singură.

Serbarea s'a sfârșit. In jurul ei toți forfotesc. Copiii cu obrajii îmbujorați de căldură și emoție vin lângă ai lor; cei premiați sunt lăudați și mângâiați de toată lumea. Și 'n veselia tuturor tristețea ei pare și mai izbitoare încă și o izolează parcă și mai mult.

Lângă ea o doamnă elegantă, în doliu mare, își plimbă mâna-i albă prin buclele de aur ale fetiței ei, care a luat premiu. Fetița e gingașă ca o floare și de sigur un cuib de alinare pentru durerea mamei; ei i se pare însă că nu e iubită deajuns și-și spune cu regret în gând: „Dacă ar fi a mea!..."

Dar lumea se pregătește de plecare. Iese și ea cu puhoiul de oameni, așa cum a intrat: în neștire. Pentru ce a venit și pentru ce pleacă? Nu-și dă seama.

Pornește pe stradă la rând cu oamenii veseli și gălăgioși. Inaintea ei un bărbat și o femeie, având între ei o fetiță cu coroana pe braț, pășesc tăcuți, cu 'n început timid de bucurie și o urmă adâncă de tristețe, care dau mersului lor ceva săltăreț și șovăitor în acelaș timp. Cine știe... dragostea o fi sburat de mult dintre ei, poate că și înainte de a veni la serbare s'au certat, însă acum sunt uniți prin copilul care-i al lor, al amândorura și care i-a făcut să uite pentru puțin viața lor trudită. De aceia figurile lor aspre de oameni care muncesc din greu și cunosc lipsurile și necazurile sunt luminate parcă... Dar în grădinița din colțul străzii e un fotograf ambulant. Tatăl spune ceva, fetița bate din palme, mama zâmbește, totuși stă nehotărâtă: o fotografie? E prețul hranei lor pentru o zi. Pe urmă hotărâtă pornește și dânsa mânată de ceva mai puternic decât rațiunea: fericirea. Și iată-i în fața fotografului!... Tatăl ține cărțile în mână — palma lui bătătorită și înegrită de muncă se odihnește cu plăcere pe copertele lor lucioase; mama își potrivește cu gesturi stângace o dantelă la gât; fetița așteaptă nerăbdătoare cu coroana pe cap... O mamă, un tată, un copil: o familie fericită. Mai în urmă alte mame, alți copii, alți oameni fericiți... Ce caută ea printre ei?

Se simte dintr'odată mai singură și mai străină ca totdeauna și ca gonită din urmă apucă pe o stradă dosnică și tăcută, unde nu sunt nici mame, nici copii... doar un câne ce urlă a jale și-a pustiu.

EUGENIA PETRESCU

Doctorul de copii, distrat, la grădina zoologică: — „Zi: aaa-a!"

Din lumea antichităţii clasice

Hypatia

Totdeauna fanatismul mulţimii a comis crime de neiertat. Poporul, „acest bătrân respectabil, blând şi generos, dar purtat uşor de nas de orice înşelător”, cum ni-l înfăţişează Aristofane, e capabil uneori, sub imboldul urii fanatizate, să nimicească în chipul cel mai crud tocmai pe fiii lui cei mai buni.

Câte exemple de acestea nu ne dă şi nu ne va da mereu istoria!...

E banal să mai amintim acest lucru, când ştim cu toţii câte mii şi miriade de martiri au căzut jertfă prostiei de o clipă a unei plebe îmboldite la crimă de cine ştie ce speculant al sentimentelor ei josnice, conştient sau inconştient.

Răsfoind un roman al lui Maurice Magre *, paginile lui admirabile ne-au rechemat vii în minte aceste gânduri şi au făcut să ne reapară, strălucitoare şi mai simpatică aproape ca niciodată, o figură a vechii filosofii neoplatoniciene: Hypatia!...

Cei care se îndeletnicesc cu studiul filosofiei elene cunosc rolul important al acestei femei, unic exemplar pe tărâmul propagandei filosofice, care, la începutul veacului al 5-lea după Cristos, a făcut din Alexandria centrul cel mai vestit al răspândirii ideilor noului platonism.

E interesantă învăţătura senină şi pură a acestei frumoase eleve a divinului Platon, e demnă de remarcat influenţa enormă ce a exercitat asupra semenilor ei care se îmbulzeau pe întrecute la cursurile ce ţinea la Muzeul Alexandriei, dar mai interesante îmi par viaţa şi mai ales moartea ei de martiră a ideilor ce predica...

„Hypatia!... Ea era pentru unii gloria Alexandriei, pentru alţii ruşinea ei. Niciodată, la Atena sau la Roma, o femeie nu profesase în mod public filosofia.

Era acest lucru ceva nou şi fără exemplu care jignea opinia publică şi o exalta în acelaş timp. Marea-i frumuseţe, austeritatea vieţii ei şi ostentaţia puţin cam teatrală pe care o întrebuinţa, pentru a-şi pune în valoare şi una şi alta, îi măreau şi mai mult încă prestigiul.

Prefectul oraşului, Oreste, îi cerea sfaturi; Synesius, pe care oraşul Ptolemais îl proclamase episcop pentru iubirea-i de dreptate, o numea: sora, mama şi stăpâna-i spirituală. Poetul Pallade o compara cu zeiţa dreptăţii Astrea sau Minerva şi îi înălţa imnuri de acelea în care poeţii greci obişnuiau să proslăvească numai pe zei. Intrecuse, ca autoritate, pe episcopul Cyril al Alexandriei şi numărul din ce în ce mai mare al auditorilor ei de la Muzeu făcea pe partizanii ei să susţină că prin ea filosofia triumfa în Egipt asupra creştinismului.

Mulţi o iubeau, dar ea nu se gândise până atunci la dragoste. Părului său negru, ea-i dădea ondulaţia valurilor şi purta în el o podoabă de un verde strălucitor, făcută dintr'o materie necunoscută, care se zicea că e o piatră magică, purtată pe vremuri de Iamblichus şi care avea darul de a da putere spirituală. Işi aducea din Arabia arome rare pentru a se parfuma; şi voalul, care-i învăluia corpul, era aşa de fin, că lăsa să i se vadă, când mergea toată graţia-i armonioasă.

Ea locuia împreună cu tatăl său, matematicul Theon, o căsuţă, nu departe de biserica Cesareei. Deasupra pragului acestei căsuţe trona o bufniţă de piatră, simbol al Atenei, iar în mica ei grădină nu creştea nici o altă plantă decât laurul”.

Aşa ne-o descrie Magre în romanul său şi această descriere, prin eleganţa şi simplitatea stilului, se apropie de aceea a unui autor antic.

Creştinismul era însă pe vremea aceea religia oficială a statului şi episcopii erau adevăraţii stăpâni, mai puternici şi mai aspri, decât autorităţile laice chiar. Unii dintre aceşti potentaţi bisericeşti, inculţi şi habotnici, şădeau în mulţimea credincioşilor idei cu totul contrare de cele propovăduite de Mântuitor.

Din numărul acestor ignoranţi fanatici era şi Cyril, episcopul Alexandriei. Cu ideile lui nu se putea împăca Hypatia şi nu se sfia s'o spună. „Isus, zicea ea, a fost un iniţiat care s'a înşelat, trădând misterele şi desvăluindu-le prea din vreme: atunci când nu pot profita oamenilor. Noi nu putem să ne închipuim ce urmări dezastruoase vor avea ura de cultură, acest dispreţ al inteligenţii şi al frumosului, pe care unii îl predică în numele său. Desigur, nu aceasta a voit-o el. Apollonius din Tyane a fost mai mare decât Isus prin grandoarea spiritului şi prin învăţătura vieţii lui. A greşit şi el însă făcând minuni şi profetizând caşi Isus, vindecând bolnavii şi înviând morţii. La ce bun, când în toate acestea numai adevărul interescază? Nenorocire înţeleptului care îmbracă costumul vrăjitorului şi-şi pune pe cap mitra magului!... Opera lui va pieri”. Şi mai departe: „Oamenii sunt avizi de miracole, de scamatorii. Cu atât mai rău pentru ei! Raţiunea trebue să se înfăţişeze cu totul pură, făcând să strălucească lumina-i fără probe şi dovezi materiale. Dar această raţiune trebue să se înfăţişeze aşa numai unui mic număr de oameni, fiindcă pe cei mulţi şi ignoranţi adevărul îi îmbată şi le dă pofta de a ucide”.

Sărmana Hypatia!... Ştia ea că aceste vorbe din urmă sunau ca o profeţie a sfârşitului ei apropiat? In adevăr, pofta de a ucide pe această neîntrecută predicatoare a adevărului şi a frumosului cuprinse într'o zi mulţimea fanatică a creştinilor alexandrini. Sub instigaţia episcopului Cyril, Hypatia fu atacată de vulgul brutal şi setos de sânge. Ea fu lovită, martirizată cu tot felul de chinuri, şi la urmă lapidată. Priscilla, eroina romanului lui Magre, ea, prietena şi admiratoarea de altădată a Hypatiei, îi aruncă prima piatră, sub imboldul mulţimii fanatizate. „Cu toată puterea ea asvârli piatra care atinse pe Hypatia la gât. Ochii filosoafei se deschiseră atunci mari şi fixară pe tânăra creştină. Erau clari, reci, inteligenţi. Exprimau mirarea şi acea dorinţă de a înţelege, care-i animase în totdeauna. Nici plângere, nici reproş, nici teroare. Puţină tristeţă doar şi atâta tot... Un urlet isbucni atunci din mulţime şi pietrele începură să curgă peste tot. Şi această furie îngădui cel puţin frumoasei neoplatoniciene să se poată înălţa, fără prea mare suferinţă, spre acea regiune ale cărei umbre le cântărise în viaţă şi al căror mister îl măsurase”.

Aşa se sfârşi acest unic exemplar al frumuseţei şi inteligenţei întrupate într'o femeie. Aşa pieri Hypatia, martira celei mai frumoase şi senine religii păgâne, din care însuşi creştinismul nostru se adăpase cu atâta sete. I. M. MARINESCU

* Maurice Magre. Priscila D'Alexandrie. Roman Ed. Albin Michel. Paris.

Ileana Lupului

de TEODOR RAŞCANU

care va apare în curând de sub teascurile

Editurei „Alcalay" & Co.

va fi negreşit cel mai pasionant şi mai impresionant dintre romanele bune apărute în ultimul timp. Atât prin dramatismul subiectului său, cuprins în cadrul realităţii vieţii celor de la ţară, cât şi prin maniera demnă de scriitori ruşi — cu care autorul ne înfăţişează acele realităţi, *„Ileana Lupului”* se va număra printre operele care vor rămâne definitiv în literatura noastră.

Prin Spania

Madrid

Dela Barcelona luăm trenul până la Madrid şi ca să luăm taurul de coarne, am luat locuinţă chiar lângă muzeul Prado.

In ce mă priveşte Madridul înseamnă, mai ales, muzeul Prado, care valorează, pentru Madrid, mai mult decât Luvrul pentru Paris.

In Madrid mâna omului a căutat să complecteze lipsurile naturii, care a fost mai ingrată. decât cu alte capitale.

Mai întâi acestui oraş îi lipseşte un fluviu mare, care să-i dea farmecul Senei, sau al Tamisei. Bietul râuleţ, care se chiamă Manzanares, nu satisface acest deziderat, fiindcă după gluma lui Qevedo: „Plus d'eau contient dans son flacon une bonne chopine de vin Rubicon”.

Totul e calitativ în Madrid şi dacă apa nu e multă, dar e aşa de bună, că, pe vremuri, cardinalul infant ducea cu dânsul în Flandra butoae cu apă luată de la Madrid.

Prima vizită, pe care am făcut-o în Madrid, a fost la muzeul Prado.

Aşezat într'o piaţă celebră în trecut prin rendez-vous-urile aristocraţiei: „Bourse ou se traitaient les cours de Venus” e mai celebră, însă, în prezent, prin sediul celei mai remarcabile colecţii de picturi din lume.

Deşi Prado este o bogăţie artistică unde se găsesc reprezentate, din abundenţă, mai toate şcoalele din lume, totuşi celebritatea lui se datoreşte şcoalei spaniole, cu adevărate minuni artistice. Patru nume ilustrează, mai cu seamă, această şcoală: Velasquez, Goya, Greco şi Murilo deşi acesta din urmă e mai puţin apreciat de Spanioli.

Velasquez este primul în serie dintre marii artişti ai Spaniei. Pictor de ocazie la Sevila, vine cu focul dela Sud la Madrid, unde este angajat valet de cameră al regelui Filip al IV-lea. Velasquez îşi exercită meseria în compania regelui cu care se întrece în arta picturii. Bine înţeles că aci se interverteşte ordinea şi regele devine valet în pictură, iar valetul devine rege. Ambii însă ajung celebri prin ajutor reciproc.

Filip al IV-lea a fost unul din regii cei mai cuminţi ai Spaniei şi, decât să rămâe model de bravură în istorie, a rămas model de pictură al lui Velasquez. Sunt regi care ţin mai mult la viitor decât la prezent şi copiind puţin pe un faraon egiptean * care şi-a creat celebritatea ştergând de pe toate monumentele artistice numele predecesorilor, şi înlocuindu-le cu numele lui, Filip al IV-lea, neavând ce şterge dela predecesori, a pus pe Velasquez să-i facă chipul în toate poziţiile, ca cel puţin prin portretele lui să predomine istoria.

Un alt as al picturii spaniole este *Goya*. Descoperit de un călugăr anonim, pe când măsgălea cu cărbune gardurile din Saragossa, Goya se distinge la începutul carierei printr'o serie de crime ca şi Benvenuto Celini, care făcea să i se erte păcatele crimelor lui prin operele de artă care le prezenta Papei.

Trei cadavre, rămase pe teren într'o luptă, fac ca Goya să fie alungat din Saragossa la Madrid. O altă aventură îl alungă din Madrid făcându-l să se refugieze în Italia. Aici se cocoţează pe cupola Sf. Petru, ca să-şi sape numele, sau cearcă să răpească o fată, care e dusă la mânăstire, numai ca să scape de el. Dar când s'a întors la Madrid, izgonit şi din Italia, a pus mâna pe paletă şi operele lui au rămas mai celebre decât crimele, care pe vremea ceia a inchiziţiei nu prea erau atât de mare lucru în Spania.

Ajuns repede la curtea regelui Carol al IV-lea, sau mai bine la curtea reginei Maria Luiza de Parma, Goya nu este prea jenat de antecedentele sale penale. In atmosfera de turpitudine de la curte zugrăveşte, ca şi înaintaşul său, toată suita, în trăsăturile cele mai caracteristice. Bineînţeles că, în tablourile lui, se ocupă mai mult de regină şi este deajuns să priveşti un tablou al familiei regale, ca să ştii cine conduce statul. Regele roşcovan stă mai la o parte, pe când regina ocupă centrul tabloului, centru în jurul căruia gravitează toată Spania politică şi sentimentală. Istoria se repetă şi cu regii şi cu reginele. După cum la Egipteni a existat o regină * care nu dădea voie soţului său să se amestece în politica statului şi nici în artă, tot aşa Maria Luiza de Parma nu numai că ţinea în mână frânele statului, împreună cu primul ei amorez, principele Godoi, dar ţinea şi la o artă nemuritoare „cu figura ei spirituală, senzuală şi neruşinată”.

Pe vremuri însă Faraonul s'a răzbunat şi, după moartea reginei, a pus să se spargă toate operele de artă, pe care era scris numele ei şi n'a mai rămas decât ceeace nu s'a putut distruge; apoi Faraonul a luat arma în mână şi a fost unul din cei mai mari regi ai Egiptului.

Maria Luiza a avut mai mult noroc şi opera ei nu a fost tulburată, nici de faptele de arme ale soţului, nici de vreun gest de răzbunare contra tablourilor lui Goya.

Dar, în afară de curtea regală, Goya a abordat şi alte subiecte pasionante, care au fost capabile să inspire romane celebre.

Greco, deşi nu e spaniol de origină, totuşi face parte din marea şcoală de pictură spaniolă.

Atras în Spania de comenzile de pictură ale lui Filip al II-lea pentru decorarea Escorialului, Greco se identifică cu patria lui adoptivă. Deşi şi-a petrecut o parte din tinereţe la Veneţia, influenţa şcoalei italiene se resimte foarte puţin, la începutul operei lui, ca pe urmă să fie înlocuită cu desăvârşire, de extraordinara influenţă a mediului spaniol.

Nicăieri nu se vede mai bine influenţa mediului asupra operei unui artist bolnăvicios, ca El Greco.

Venit din Italia dintr'un peizaj surâzător de verdeaţă eternă, Greco se instalează, nu pentru un an, doi, ci pentru o viaţă întreagă în Spania, această ţară mistică, cu peizaj sever, de stâncă aridă. Tablourile lui sunt aşa de severe, încât întrec chiar cele mai triste gânduri ale lui Filip II-lea pentru decorarea Escorialului, cel mai reuşit templu al mormintelor regilor.

Murillo, deşi spaniol de origină, e mai puţin spaniol în concepţiile lui artistice.

Cât de departe este seninătatea lui Murillo faţă de melancolia lui Greco, şi de impetuozitatea lui Velasquez!

Murillo are gingăşie, dulceaţă, pe când ceilalţi exprimă severitate, energie. Firea lui Murillo, deosebită de a celorlalţi spanioli: nepoftitoare de alaiul sgomotos dela curte sau de spectacolul sanguinar de arenă, în cadrul unui mediu sevilan, cu climă dulce, cu natură înflorită şi o religie înflăcărată, explică de ce arta lui se deosebeşte de arta spaniolă, în general.

Tablourile lui Murillo, cu madone, cu îngeri şi cu mieluşei, se apropie mai curând de şcoala italiană, decât de cea spaniolă.

Dar şcoala spaniolă nu se termină cu pictorii mai sus citaţi. Ribera, cu tablourile lui tragice, Zurbaran, neîntrecut în redarea culorilor albe, Herera, primul maistru al lui Velasquez, toţi aceştia sunt artişti, care fac variaţia şcoalei spaniole neîntrecută.

In afară de şcoala spaniolă, muzeul Prado are o colecţie preţioasă din mai toate şcoalele.

Bogăţia Spaniei, de pe vremea descoperirii Americii şi gustul artistic al regilor, a făcut ca artişti de talia lui Tizian, bunul prieten al regelui Filip al II-lea şi Rubens, artistul ambasador în Spania apoi Rafael, Veronese, Van Dyck, Jordaens etc., să lase în Spania adevărate comori, fără cunoaşterea cărora nu se poate aprecia arta în general. Muzeul Prado nu are poate bogăţia cantitativă a Luvrului sau a muzeelor din Londra, dar calitatea tablourilor din Prado îţi oferă expoziţia cea mai reuşită de picturi clasice.

DOCTOR G. T.

* Ramses al II-lea.
* Hata Su.

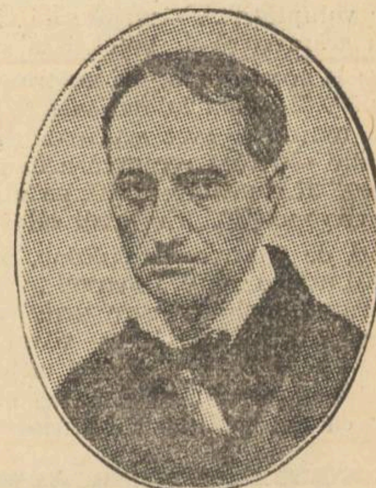
Voluptatea în poezia lui Baudelaire

Baudelaire este astăzi aproape un poet clasic. Clasic şi în acest sens, că manualele noastre de limbă franceză vorbesc de el ca de un autor care a jucat un rol însemnat în dezvoltarea poeziei franceze. Se accentuează aici meritele sale, se vorbeşte de fiorul nou pe care el l-a introdus în literatura modernă, se citează un pasagiu din poeziile sale, unde e vorba de unitatea simţurilor, de armonia universului şi de altele. Dar despre un lucru nu se spune nimic, că în viaţa şi în opera lui Baudelaire a jucat un rol foarte însemnat voluptatea, acest păcat, acest rău (mal) din care au eşit „Les fleurs du mal” (florile răului) unde poetul cântă toate gamele voluptăţii, de la fericirea supremă până la groaza nebună. Căci Baudelaire a iubit mult, a cunoscut numeroase femei, a avut un dar de observaţie şi o sensibilitate de neîntrecut şi a voit să spună tot ce se poate spune, fiind autorizat la aceasta prin marele său talent, prin temperamentul său artistic. Ceeace ar fi fost la alţii câte odată pornografie abjectă, prin geniul lui se ridică la expresia sublimă a artei adevărate. Volumul său „Les fleurs du mal” devine astfel un manual de iubire, învăţând arta iubirii celei mai delicate, dar în acelaş timp el arată toate urmările, toate stricăciunile, toate spaimele, ce aduce voluptea josnică şi păcătoasă. Culegerea „Les fleurs du mal” este în acelaş timp morală şi amorală, dovedind prin aceasta că un adevărat poet stă deasupra moralei, şi că efectul poeziilor în bine şi în rău depinde mai mult de curăţenia sau de josnicia cetitorului. In tot cazul aş interzice celor cu imaginaţia stricată şi bolnăvicioasă citirea acestei cărţi. Pentru adevăraţii iubitori de artă dimpotrivă opera lui Baudelaire formează un izvor pur de delicii spirituale şi de imagini îndrăzneţe şi reuşite.

La temperamente precoce şi sensibile noţiunea voluptăţii se anunţă cu mult mai înaintea cunoaşterii femeii şi dacă am crede ce spun adepţii psichanalizei, atunci sentimentul voluptăţii s'ar naşte chiar de la prima copilărie, în special dacă copilul are ocazie de a asista la scene conjugale ale părinţilor. Atunci s'ar naşte complexele care trebue refulate cum e complexul lui Edip şi aşa mai departe, iar după părerea doctorului Lafourgue tocmai un astfel de complex ar fi pricinuit cariera tristă şi curioasă a poetului nostru. Dar să lăsăm la o parte teoriile şi să ascultăm glasul conştiinţei poetului cum se manifestă în poeziile sale.

Cunoaşte, cum reese din poeziile sale, mai întâiu voluptatea calmă a visului, care n'a avut încă nici un contact cu realitatea. Visează ţări exotice cu palmieri gigantici, cu sclavi ascultători. Parcă ar trăi pe o insulă în mijlocul valurilor majestuoase şi splendide. Şi iată că Venera se ridică din ele ca o uriaşă din timpurile, când natura crea încă copii monstruoşi. Şi ca o pisică voluptoasă lângă picioarele unei regine, ar voi să trăiască lângă această fecioară uriaşă, ar voi să vadă cum „înfloreşte” corpul ei, ar voi în linişte să parcurgă formele ei măreţe, ar voi să se târască pe „povârnişul genunchilor ei enormi” şi să doarmă alene în umbra sânilor ei ca un sătuleţ la picioarele unui munte. Dar visul acesta fuge, artistului i-i dor de ceva mai real, de ceva mai palpabil şi iată se amorezează de o statuă. Priveşte mult acest tezaur graţios. Işi zice că această femeie e făcută să se culce pe paturi somptuoase şi să încânte momentele de odihnă ale marilor demnitari sau celor de sânge regesc. Se îmbată privind surâsul fin şi voluptuos al ei. Nu se satură admirând această femeie pe care „voluptatea o chiamă şi iubirea o cunună”. Dar ce sunt visul şi arta pentru poetul arzător? Vrea realitatea cea adevărată şi-o găseşte. Il întâlnim în curând, într'o seară caldă de toamnă, cum respiră cu ochii închişi mirosul sânului căldicel al „femeii divine care promite fericirea”. Cade în extaz. Ii place înainte de toate părul ei. Şi cum alţii „pe undele muzicii se lasă duşi în ţările îndepărtate ale dorului şi ale amintirii”, sufletul său fermecat de parfumul părului iubitei, visează de „pânza de corabie, în flăcări şi de catarte”. Părul ei albastru îi înlocueşte „albastrul cerului imens şi rotund al Indiei şi parfumul lui îl îmbată cu mirosul uleiului, al moscului şi al gudronului”. Dar poetul e tânăr şi temperatura sângelui său se urcă. Şi deodată el „înaintează la atac şi târăşte la asalt ca pe un cadavru o grămadă de viermi”. Observă cu spaimă că „podoaba nopţilor sale” e prea tare şi de aceea se roagă de ea „să-i verse mai puţină flacără”, fiindcă nu e unul din infern pentru a-o îmbrăţişa. Se declară în fine învins şi furios exclamă că nu poate să distrugă curajul acestei „Megere desfrânate”. Supus devine iarăş sclavul ascultător al acestei femei, admirând corpul ei frumos cu pielea strălucitoare. Iubind-o crede că bea „un vin din Bohemia, amar şi victorios, un cer lichid care presară inima sa cu stele”.

Are câteodată veleitatea de a fugi de regina sa, s'o părăsească. Dar cade atunci în mâni încă mai teribile. Şi atunci zăcând „ca un cadavru lângă un cadavru” îi e dor de ea, de care s'a îndepărtat, ar săruta cu râvnă corpul ei nobil şi ar împrăştia „tezaurul mângâierilor profunde” dela picioarele ei proaspete până la cosiţele ei negre.

Baudelaire

Cade deci iarăşi sub stăpânirea aceleia al cărei farmec îl îmbată. Cade iarăşi în „văgăuna” vizitată „de pisici sălbatice”.

Acolo corpurile lor se strâng şi încăpăţânat şi plin de ură, izvorâtă de excesul de iubire, poetul se rostogoleşte cu amazoana sa neomenească. Şi ca un atom, atras şi respins de electricitate, cântăreţul extazelor şi al nenorocirilor sale, e din nou departe de ea. Atunci iarăşi plânge că nu se găseşte lângă ea, „mama amintirilor, iubita iubitelor” care cuprinde „toate plăcerile, toate datoriile sale”. Işi reaminteşte „frumuseţea mângâierilor ei şi farmecul nopţilor”, petrecute cu ea. „Cât de dulce”, exclamă poetul, era pentru el „sânul ei, cât de bună inima sa”! Aplecându-se spre dânsa „regina adoratelor”, credea, „că respira parfumul sângelui ei”. Atunci el ghicea în întuneric „lumina ochilor ei”, bând „suflul ei plin de dulceaţă şi de venin”, pe când picioarele ei adormeau în „mânile sale frăţeşti”. Dorul fericirii trecute îl frământă. Se întreabă, dacă o va revedea vreodată, dacă vor renaşte „aceste sărutări nesfârşite şi aceste parfumuri de un abis prea profund”. Ii e mai ales dor de voluptatea parfumului ei, ce a respirat altădată lacom şi cu beţie. S'ar îmbăta iarăş cu acest miros, asemănător câteodată aceluia de tămâie, care umple bisericile, câteodată la fel cu parfumul, care se degajează din blana animalelor sălbatice. Ar vrea s'o uite, dar nu poate. Amintirea ei îl persecută ca un demon pervers. Fără să vrea e nevoit să-şi pună întrebări indiscrete cum de pildă: „Printre toate lucrurile frumoase din care e făcut farmecul ei, printre obiectele negre şi trandafirii care compun corpul ei, care este cel mai dulce?” Şi în halucinaţia sa chinuitoare, trebue să-şi răspundă: „Fiindcă în ea e totul mângâiere, nimic nu poate fi preferat. Când totul mă încântă, nu ştiu care lucru

(Continuare în pag. VIII)

anume mă încântă. Ea orbeşte ca aurora şi consolează ca noaptea. Şi armonia, care guvernează corpul ei frumos este prea delicioasă ca analiza neputincioasă să-şi dea seamă de acordurile numeroase". Şi gândind cu evlavie la aceste frumuseţi, un vârtej mistic îl apucă, toate simţurile poetului parcă se topesc în unul singur şi i se pare, în entuziasmul său, că „suflarea ei face muzica şi vocea ei parfumul". Şi de acuma înainte, cel puţin pentru un timp, aspiraţiile poetului se schimbă, se ridică într'o sferă mai înaltă, mai pură. Steaua femeii demoniace parcă a apus, şi soarele femeii ideale s'a ridicat. Dacă poetul a cântat până acum mai ales farmecele iubitei, care e cunoscută sub numele de „La Venus noire" (Venera neagră), nu încape nici o îndoială că piesele următoare din culegerea sa „Les fleurs du mal" sunt dedicate gloriei femeii, care a fost pentru Baudelaire femeia ideală, Madona sa. Vocea voluptăţii amuţeşte şi numai departe se aude ecoul ei, când poetul vorbeşte de „carnea ei spirituală" care răspândeşte „parfumul îngerilor" sau când spune că regele David murind „ar fi cerut sănătatea emanaţiunilor corpului ei". Dar nu se poate menţine mult timp în aceste regiuni reci ale idealului, şi devine iarăşi prada „răului". Mai tare decât vinul, decât opiul, decât otrava îl îmbată şi îl tulbură „plăcerile negre şi triste ale voluptăţii". „Visurile sale vin în grămezi să-şi potolească setea la aceste vârtejuri amare de apă". Şi saliva iubitei sale, „care muşcă şi care scufundă sufletul său fără remuşcare, în uitare" îl aruncă leşinat „pe malurile morţii". Cu ochii săi setoşi de frumuseţi feminine, poetul nostru admiră mersul „vrăjitoarei molatice care urmează un ritm blând, leneş şi rar". Nu-i scapă nici farmecul tulburător al capului ei şi parcă naiv ca un copil el mărturiseşte că sânii ei, „înarmaţi cu vârfuri trandafirii sunt plini cu lucruri bune ca un dulap cu vinuri, cu parfumuri, cu băuturi alese, care ar înebuni creerii şi inimile". Spune că picioarele nobile ale copilului majestuos sunt făcute pentru „a chinui dorinţele întunecoase şi a le supăra ca două vrăjitoare care învârtesc o băutură magică într'un vas profund". Răpit de pasiunea sa teribilă, nu mai încetează de a cânta pe aceea care nu se aseamănă de loc cu un înger, dar pe care el o admiră cu tot sufletul său bolnav şi cu toate simţurile sale ascuţite de mare artist. Şi aşa nu se oboseşte a ne povesti din nou că „deşertul şi pădurea parfumează cosiţele ei grele" că „pe carnea ei parfumul dă târcoală ca în jurul unei cădelniţe". Corpul ei încântă chiar pernele. Nebună de dorinţe, ea risipeşte muşcăturile şi sărutările. Râsul ei batjocoritor îi rupe inima, dar cum „ea pune pe inima sa ochiul ei blând ca luna" el ar arunca sub pantofii ei de atlaz „bucuria sa mare, geniul său şi soarta sa".

Sclav al voluptăţii deci, el reuşeşte totuşi de a se ridica la înălţimile ideale ale artistului, făurind din această pasiune sălbatică, tulburătoare şi enervantă opere poetice de nepreţuit nu numai prin forma, dar şi prin fondul lor. Căci felul său de a simţi reprezintă un grad superior, neatins încă de mulţime, fiind spiritualizat şi în acelaş timp concentrat. Spiritualizat, fiindcă toate simţurile sale, deci şi cele mai fine, reacţionează în mod egal. Concentrat, fiindcă toate simţurile poetului se unesc, creând o unitate nouă, care trage forţele sale misterioase din toate celelalte. Baudelaire e deci nu numai un creator desăvârşit de poezii, ci deasemenea un făuritor de valori vitale noi, care, fără el, ar fi rămas poate necunoscute.

Dr. D. NIBURI

Niebelungul

Astfel caracterizează Pierre Lalo pe *Richard Wagner* în esseul de interpretare psihologică pe care l-a scos de curând în editura Flammarion. Deşi Wagner a jucat diferite roluri în viaţa sa întrupând rând pe rând pe Siegfried, Tristan sau Hans Sachs, în fond el nu a fost decât un Niebelung care şi-a făurit singur aurul.

Cartea lui Pierre Lalo, scrisă pe un ton familiar de convorbire, ia ca punct de plecare memoriile marelui om, întitulate *„Mein Leben"*, scrisorile către Mathilda Wesendonck şi corespondenţa cu Frantz Liszt. Vedem în paginile esseistului prietenul, omul, amorezul, oglindindu-se cât se poate de adevărat şi foarte adeseori puţin simpatic, în toate aceste ipostaze. Artistul însă domină realitatea vieţii, care nu serveşte decât ca un suport operei. „Omul, zice Pierre Lalo, poate fi adeseori intolerabil, artistul rămâne veşnic un erou". Printr'o subtilă şi pătrunzătoare analiză Lalo scoate în evidenţă pe deoparte egoismul feroce al omului, iar pe de altă parte credinţa nestrămutată în valoarea operei pe care o creiază şi care merită sacrificiile din partea tuturor şi a sa însuşi. Problema cea mai importantă pe care şi-o pune Lalo de la începutul studiului său rămâne o taină fără dezlegare: „Cum se năştea şi se înfăptuia opera muzicală în cugetarea lui Wagner?" — căci nu înseamnă a explica alcătuirea şi creaţia artistului în *„Vasul Fantomă"*, *„Aurul Rinului"* şi *„Tristan şi Isolda"*, repetând mereu că strigătul gondolierilor din Venezia, murmurul valurilor din Spezia şi fredonatul unui cântec de marinari norvegieni ,au dat câteva motive în aceste piese. In autobiografia dictată Cosimei sunt multe afirmări care trebuesc nuanţate prin alte documente, multe perspective ce trebuiesc corectate, dar aceasta nu le împiedică de a fi documentele cele mai autentice pentru reconstituirea personalităţii lui Richard Wagner. Despre alchimia rapidă din care a eşit opera sa însă marele Niebelung nu pomeneşte nimic. „Caracterul său dominant", ne spune Lalo, „este de a fi în afară de omenire". Oricât de violent a fost conflictul dintre el şi Nietzsche nu rămâne mai puţin adevărat faptul că Richard Wagner a fost singurul geniu care a existat „dincolo de bine şi de rău" în senzul cel mai absolut al concepţiei nietzscheiane.

A APARUT

„PARADA NOROCULUI"

roman de DAMIAN STĂNOIU

Cu humorul şi verva-i cunoscută autorul povesteşte odiseea a doi tineri — Liţă Soare din „Camere Mobilate" şi o poetă—care s'au dus la Sinaia să se împrietenească cu munţii, şi acolo au fost ameţiţi de jocurile de noroc de la Cazino.

E cea mai interesantă carte a autorului

Editura ALCALAY & CO.
Preţul Lei 80.—

Andorjan Bonyi

Omul cu picioarele de sticlă

Intr'o Miercuri, înainte de amiază, domnul profesor Gabriel Vasko n'a venit la oră. Eram pe acea vreme în clasa a patra şi, pentru câteva clipe, m'am simţit furat şi eu de imensa uşurare de care fuseseră cuprinşi ceilalţi băieţi: Am scăpat de-o oră! Putem pleca mai devreme acasă! De pe umerii noştri căzuse povara unei ore pline de înfrigurare!... Dar curând miam revenit în fire: Domnul profesor Vasco, care ne-a fost totdeauna un prieten drag, prin blândeţea, inteligenţa şi bunătatea lui, îmi dovedise mie cu deosebire o bunăvoinţă aproape părintească, încurajându-mă şi dojenindu-mă cu o afecţiune melancolică şi liniştită — poate, pentrucă acest om matur, palid şi slab revedea în fiinţa mea mică, palidă şi slabă propria lui copilărie. Gabriel Vasco... bolnav... Am simţit în inimă o durere slabă, mică şi amară. Bolnav... bolnav... mai mult nu ştia nimeni; dar pe când scoboram treptele în goană şi 'n sgomot asurzitor, un coleg, venind dela servitorul şcoalei, ne întâmpină cu gura plină de pâne:

— Aţi auzit? Vasco a înebunit!

N'aveam noţiuni ştiinţifice în stil mare despre nebunie, dar acest cuvânt, svârlit aşa din sbor în mijlocul cârdului nostru de rândunele năpustite sgomotos de vale, mi se puse în ceafă înfiorându-mă. Văzusem în viaţa mea numai un singur nebun, pe vremea când mă aflam încă acasă, în satul meu. Era un nebun liniştit şi bun; nu vorbea cu nimeni; şedea pe marginea şanţului sau pe speteaza podului; şi dacă cineva îi arunca un muc de ţigară, în colţul gurii lui încolţea un surâs nespus de fericit. Uneori nimerea şi pe la case; lua loc pe trepte şi aştepta adesea ceasuri întregi până i se svârlea un rest de ţigară în palma lui murdară. El se numea Mikoczki. Şi acest Mikoczki îmi veni acum în minte. Oare la fel să fi devenit, de ieri până azi, şi iubitul meu prieten, cu inima lui caldă şi vorba lui înţeleaptă ? Domnul profesor Gabriel Vasko să fi devenit la fel ?

După amiază mă furişai până la locuinţa lui. Mă temeam că n'o să fiu lăsat să intru în casă. Menajera, care mă cunoştea, mă mângâia. La întrebarea mea, dacă pot să intru, ochii i se umplură de lacrimi. Ea mă sărută pe frunte, când zări în mâna mea bucheţelul de flori pe care le culesesem acasă din grădină, apoi îmi răspunse: „Desigur, băiatule, poţi să intri".

Domnul profesor Vasko avea o odaie întunecoasă, serioasă şi mică. Era o odaie ciudată, cu înspăimântător de multe cărţi orânduite în dulapuri şi o mulţime de pipe mari, pântecoase, puse brambura pe masă. Soarele nu lumina niciodată această odaie. Din această pricină, în aer plutea totdeauna o nesfârşită tristeţă.

Domnul profesor Vasko stătea lungit în pat. De departe, el îmi întinse foarte încet mâna şi-mi zâmbi.

— Vezi, asta-i frumos din partea ta, că ai venit să mă vizitezi. Ia loc, băiete. Şi flori? Foarte drăguţ; ştiam eu că suntem prieteni buni. Dar, cum vezi, iată-mă bolnav.

El vorbea foarte prevăzător, stând nemişcat pe spate, ca şi când ar fi fost lipit de perini.

— Asta s'a întâmplat aşa — începu el să povestească liniştit, dupăce apropiasem scaunul de patul lui şi mă aşezasem. Aseară m'am culcat, simţindu-mă complect sănătos... Cui i-ar fi putut trece prin minte aşa ceva. Una ca asta nu s'a pomenit de când lumea... Şi, azi dimineaţă nu m'am mai putut scula; şi n'o să mă mai pot scula niciodată. De aci înainte voi sta necontenit culcat; iată sfârşitul; abia mă mai pot mişca, pentrucă, băiete, mi-s picioarele de sticlă.

Pe faţa lui trecu un surâs bizar.

— Ciudat, nu-i aşa? Seara te culci vesel şi sănătos, iar dimineaţa te trezeşti şi ai picioare de sticlă. Nu pricep cum carnea şi oasele, adică substanţe organice, se pot transforma, peste noapte, în sticlă lipsită de via-

tă. Dar, aşa e! S'a întâmplat. Simt cum se scurge dela şale în jos această răceală nemişcată, lipsită de viaţă.

Apoi, aproape în şoaptă, îmi zise:

— Nu mă încumet să mă mişc. Mi-e teamă că dacă fac o mişcare greşită mă sfarăm bucăţele.

El mă privi în ochi; faţa lui deveni mai blândă.

— Crezi oare că e aşa?

Mă înfiorai; drept răspuns şoptii:

— Desigur, domnule profesor, desigur că cred.

— Pentrucă, vezi tu, ceilalţi nu vor să mă creadă. Niciunul.

Buimăcit, pornii fuga acasă. Era ceva care nu pricepeam de fel. Acasă, la masa de seară, povestii că am fost la Vasko şi că acesta are acum picioare de sticlă. Părinţii mei se uitară unul la altul, zâmbind cu multă tristeţă. Mama îmi zise:

— Dragul meu, să nu te mai duci la profesorul Vasko până nu se va însănătoşi.

— N'o să se însănătoşească niciodată.

— De unde ştii?

— A spus-o chiar el.

Aceste cuvinte le-am exprimat cu atâta pietate, cu atâta credinţă impulsivă, încât cuprindeau şi mărturisirea: cred în picioarele de sticlă ale profesorului Vasko, cred pentrucă a spus-o chiar el că e aşa.

Dar timp de două zile, e drept, nu m'am mai încumetat să mă duc la el. In intervalul acestor două zile înghiţeam la şcoală, pe stradă, pretutindeni, tot ce povesteau oamenii despre Vasko. Ştiam că doctorii vin la el de câte două ori pe zi, dar fără vre-un folos. Că l-ar fi internat într'un sanatoriu de boli mintale, dar el era blând ca un copil şi apoi, nu vroia să se urnească din pat. Ştiam de asemeni că se telegrafiase după mama lui.

A treia zi m'am dus totuşi la el. In bucătărioară, care servea şi de antreu, nu se afla nimeni; uşa odăii era însă deschisă şi dinăuntru auzii mai multe voci. Mă cuprinse o curiozitate nestăpânită, amestecată cu teamă; privii pe furiş prin uşa întredeschisă. In odaie era mult mai întuneric ca de obicei; afară, o după amiază sumbră şi ploioasă. M'am tras lângă uşă, în umbra peretului, să nu mă observe nimeni.

Lângă pat stăteau cei doi doctori ai orăşelului. Pe marginea patului şedea o femee foarte slabă, scundă, cu părul alb, îmbrăcată într'o rochie subţirică. Bătrâna femee zise:

— Vezi, fiul meu, asta, nu-i frumos din partea ta. Cine poate fi atât de încăpăţânat?! Tu ai fost totdeauna înţelegător. De ce nu vrei s'asculţi şi acum de un cuvânt înţelept? Domnii doctori sunt oameni foarte învăţaţi. Ei au cercetat picioarele tale şi spun că totul n'a fost decât un vis urât, şi că acum trebue să te trezeşti frumuşel din visul tău. Nu fii trist, băiatul mamii, tu ştii că eu nu-ţi vreau decât binele; ascultă-mă pe mine, ridică-te, părăseşte patul, ridică-te numai o singură dată! O să vezi că totul va sfârşi cu bine, o să vezi că nu-i adevărat ceiace crezi tu despre picioarele tale; fă-mi această bucurie!

Domnul profesor Vasko mângâie printre lacrimi mâna bătrânei femei şi zise cu încăpăţânare:

— Mi-e cu neputinţă, mamă, mi-e cu neputinţă; nu mă pot ridica de aci, altminteri mi se sfarămă picioarele în mii de cioburi.

— Te vom ţinea noi, fără să fie măcar nevoie să te sprijini. Incearcă o singură dată, băiatul mamei. Nu ştii cât de fericită va fi mama ta. Tu, care n'ai vrut niciodată ca eu să fiu nenorocită, nici nu ştii ce fericită voi fi de data asta!

Domnul profesor Vasko zăcea cu gura tremurătoare şi ochii înlăcrimaţi, fără să se mişte din loc.

— Nu-i aşa că faci ce te-am rugat, fiul meu.

Domnul profesor Vasko se împotrivi.

— Nu pot, mamă, nu pot.

Scunda şi bătrâna femee îşi adună toate puterile, se opinti, se ridică, îşi şterse ochii.

— Ei, bine — zise ea aspru şi răstit. Atunci, fie. N'o face. Dar eu plec chiar azi, şi simt că ajungând acasă nu voi mai avea multe zile de trăit. Şi nici nu merită să trăieşti când ai un fiu atât de neascultător şi de rău.

Câtva timp nu se auzi decât gâfâitul greu şi desnădăjduit al profesorului Vasko, apoi, mult mai târziu, cuvintele lui:

— O fac... o fac, mamă. Numai pentru tine. Dar... nu ştiu... cum o să meargă... pentru tine o fac.

Văzui apoi cum doctorii, ajutaţi de bătrâna femee, îl ridicară din pat pe domnul profesor Vasko. Domnul profesor Vasko îşi strânse buzele; de o parte şi de alta a obrajilor i se prelingeau lacrimile; faţa-i, albă ca de fantomă, devenea din clipă în clipă tot mai albă şi mai albă. Medicii îl cuprinseră de subţiori şi-l ridicară sus, în aer.

Apoi, îi dădură deodată drumul. Domnul profesor Vasko rămase singur de tot, o singură clipă scurtă, pe propriile sale picioare, despre care îşi închipuise că ar fi de sticlă şi că s'ar sfărâma sub greutatea trupului său. Mamă-sa, în nemărginita ei bucurie, îşi întinse braţele să-l cuprindă. Dar în aceiaşi clipă, faţa palidă a domnului profesor Vasko fu străbătută de o înfiorare groaznică; el scoase un strigăt înfricoşător şi se prăbuşi la pământ.

Când mamă-sa îngenunchiă lângă el, Vasko era mort.

In rom. de AD. B.

Cele trei curente ale gândirii contimporane în Franţa

„Mercure de France" se ocupă, într'un număr recent de curentele filozofice din Franţa.

In lucrarea sa „Les sources et les courants de la philosophie contemporaine en France", lucrare premiată de Academia de ştiinţe morale şi politice, Benrubi — scrie cunoscuta publicaţie franceză — a conceput astfel cele trei curente principale:

1) un positivism empiric şi scientist; 2) un idealism critic şi epistemologist; 3) un pozitivism metafizic şi spiritualist.

Pozitivismul *empiric* are ca origine — după Benrubi — nevoia de a reacţiona contra metafizicii tradiţionale şi contra exceselor eclectismului. Benrubi rezumă principalele exigenţe în felul următor:

Noi nu putem atribui o valoare reală decât cunoştinţei ştiinţifice, care se bazează pe inducţiune şi experimentare; a şti — înseamnă a putea; căutarea sfârşiturilor trebue îndepărtată din domeniul ştiinţei; numai cunoaşterea legilor naturii duce la invenţie; numai cunoaşterea legilor e adevărată ştiinţă; trebuesc îndepărtate ipotezele, ficţiunile şi idolii.

Fiindcă spiritul e înclinat să generalizeze prea repede, trebue împiedicat, pe cât posibil, de a interveni în opera de cunoaştere. El trebue să treacă prin toate gradele generalităţilor înainte de-a ajunge la universal.

Al doilea mare curent, acel al idealismului critic şi epistemologic, datorează în mare parte desvoltarea foarte remarcabilă la care a ajuns în Franţa, unui efort „pentru a întrece exigenţele nelimitate ale imperialismului ştiinţific din a doua jumătate a secolului XIX".

El se opune — în esenţa sa — pozitivismului subt toate formele. El urmăreşte să scape omul din lanţurile exterioare pentru a-i restitui libertatea interioară a spiritului.

De aici tentativa sa de-a fixa limitele cunoaşterii ştiinţifice şi de-a determina modalitatea.

A treia şi ultima parte a lucrării — care cuprinde întreg volumul al doilea — e consacrată reprezentanţilor positivismului metafizic şi spiritualist.

Acest grup e considerat de Benrubi — prin contrast cu cele două precedente — cu totul pozitiv şi creator. Unitatea sa e constituită de o tendinţă generală către sinteze „experimental şi integral spiritualist al lumii şi vieţii". Cea mai mare parte din aceşti filosofi sunt metafizicieni. Prin aceasta se opune positivismul lor celui al reprezentanţilor din primul grup, alipindu-se în acelaş timp printr'un strâns contact la ştiinţele fizice şi morale.

Printre iniţiatorii moderni ai acestei mişcări am putea cita pe Pascal, Rousseau şi Leibnitz. Toate aceste sisteme au răsărit din însăşi viaţa pe care o exprimă sub trei mari forme: pozitivistă, raţionalistă şi spiritualistă, nuanţate prin calificative, care sunt semne proprii naţiunii şi epocii.

Opera de mai sus a costat pe autor treizeci de ani de muncă. E interesant de a adăoga că marele gânditor italian a predat timp de mai mulţi ani filosofia franceză în universităţile germane. Aceasta face să fie mai bine înţeleasă importanţa spiritului din lucrarea sa.

„Am întreprins această lucrare, — spune el — fiind călăuzit de convingerea că Franţa ocupă un loc de cinste în creaţiunea filosofică a timpului nostru. Că e datoria noastră de-a contribui prin misiunea de interpret pentru mărirea patrimoniului spiritual al umanităţii".

„Caleidoscop Internaţional"

Evenimente, probleme, aspecte
de T. CRISTUREANU

Din sumar: Problema Britanică; Sovietele: Imperialismul japonez; Economia mondială; Dezarmarea; Dollfuss şi Hitler; „Rooseveltismul".

Ultimul capitol e încheiat cu un sinoptic comprehensiv: Desmăţ internaţional.

E o carte interesantă, instructivă şi mai ales originală prin felul în care autorul ştie să pună problemele, să analizeze evenimentele şi să tragă concluziile ce se impun sub prizma unor vederi sociale.

PAG. 215 PREŢUL 50 LEI

UN NOU SCRIITOR!

Editura „Cugetarea" lansează un nume nou în literatura românească.

Luându-şi această răspundere în faţa publicului, editura „Cugetarea" o face, bazându-se pe realele şi incontestabilele calităţi ale tânărului romancier.

Stil curgător, armonios, cizelat, care cucereşte dela primele rânduri, excepţionale însuşiri de valoare epică, atmosferă plină de lumină, echilibru şi armonie interioară, — toate acestea formează ţesătura şi culoarea romanului d-lui *Puiu Gârcineanu*, care a apărut şi se intitulează:

LÂNGĂ SCHITUL LUI TĂRÂŢĂ

Note pe marginea cărţilor

Cedând puterii amintirilor, d-l Sevastos s'a hotărât să prezinte câteva „documente omeneşti" în volumul d-sale *„Aventurile din Strada Grădinilor"*. Figurile personagiilor au apărut vii, pline de mişcare, de viaţă şi de umor. De ce oare a ascuns până acum autorul această latura a talentului său, mărginindu-se numai la publicarea articolelor de gazetă şi la cea a criticelor literare?

Eroii micilor capitole ce compun volumul sunt prezentaţi cu o simplicitate care nu aminteşte nimic din dibuelile începutului. Miluţă şi Vinca Voronca, grefierul Vrânceanu, Liza Rozenfeld, Elvira Dragomir şi toţi ceilalţi titulari ai povestirilor, par eşiţi din penelul unui artist încercat, care cunoaşte taina întretăerii uşoare a luminilor şi umbrelor şi a reliefării gestului revelator.

Spiritul critic pe care l-a cultivat până acum, i-a ajutat d-lui Sevastos să suprime complicaţiile şi cuvintele, care vor să explice minuţios evoluţia psihologică a personagiului, până la săvârşirea faptului decisiv care-i fixează firea. D-l Sevastos nu intră în consideraţii psihologice introspective. El prezintă figurile dinamic. Un gest, în aparenţă simplu, o vorbă fără însemnătate, desvăluie starea de spirit şi fixează reacţiunea esenţială a individului în faţa evenimentelor cotidiane.

Dacă autorul ar fi procedat astfel după un plan dinainte şi meticulos alcătuit, preocuparea de a pune în lumină anumite amănunte şi a trece peste altele, ar fi dat lucrării un caracter de voită meşteşugire, de laborioasă artificialitate. Personagiile d-lui Sevastos sunt însă vii, detaşate luminos din umbrele amintirilor, mişcându-se natural şi necesar în ambianţa pe care o evocă. Siguranţa şi spontaneitatea gestului şi a expresiei exclud forţarea închipuirii şi dau impresia irezistibilă a unei ţâşniri de viaţă naturală şi a unei prezentări sincere şi libere a faptelor şi a oamenilor.

Astfel genul schiţei sumare şi repezi, pe care l-a adoptat d-l Sevastos, devine vestmântul firesc al întâmplărilor povestite. In orice timp această concentrare, obţinută fără aparenţa celei mai mici sforţări, s'ar fi impus ca o virtute remarcabilă a scriitorului şi i-ar fi asigurat succesul. Cu atât mai mult, în febrilitatea vieţii moderne, care scurtează timpul închinat literaturii, arta simplificării până la esenţial devine una din însuşirile cardinale.

Reducerea detaliului nu lasă nici o clipă impresia lipsei de accent, sau a insuficienţii prezentării personagiului. Situarea acestuia, dela primele cuvinte, în cadrul strict al manifestării lui caracteristice, surprinde prin siguranţa cu care e realizată. Orice adăogire sau îngroşare a conturului n'ar putea contribui decât la slăbirea primei impresiuni complecte şi definitive. De aceea discreţia şi măsura devin însuşirile primordiale ale acestor scurte povestiri, pe canavaua cărora, temperamente mai puţin reţinute ca cel al d-lui Sevastos ar putea construi nuvele lungi sau romane cu scene tumultoase.

Figurile descrise de d-l Sevastos, sunt simple. E aceeaşi lume ca a d-lui Brătescu-Voineşti, dar tratată mai puţin sentimental. Viziunea e realistă. Stilul şi expresia sunt clasice. Gide observase mai de mult că scriitorul clasic e mai mişcat decât lasă să pară. Această impresie constantă a comprimării sentimentului o degajează toate schiţele volumului.

D-l Sevastos nu tratează subiectul cu liniştea anatomistului, care poartă impasibil în adânc ascuţişul bisturiului. Se simte pe alocuri o atitudine revelatoare sau un accent discret, care desvăluie compasiunea reţinută. Dar impresia aceasta e trecătoare. Trăsătura dominantă a stilului d-lui Sevastos rămâne uşoara ironie cu care priveşte lucrurile omeneşti şi căreia scurtimea frazei şi sumarul expunerii îi întăresc accentul dincolo de limitele pe care i le-ar fi trasat însăşi intenţia autorului.

Sunt oarecari afinităţi care amintesc genul lui Cehov, fără ca, totuş, să domine până la urmă acea evaziune a propriei atitudini, care forţează admiraţia şi ciuda la lectura unora dintre operele scriitorului rus.

D-l Sevastos a evoluat reuşit dela compoziţia critică propriu zisă, la cea deopotrivă analitică şi evocatoare de viaţă a schiţei literare. Oarecari momente, în care descrierea naturii se îmbină cu o cunoaştere şi redare a tragicului omenesc, revelează posibilităţile bogate ale talentului d-lui Sevastos, care privesc şi alte laturi de manifestare. Cu asemenea însuşiri, nu-i rămâne d-lui Sevastos decât să-şi supravegheze talentul, spre a-l feri de efecte uşoare, oricât ar fi de seducătoare prin impresia momentană ce o produc. Fereala de vulgar, chiar atunci când scriitorul vrea să prezinte vulgaritatea şi platitudinea, e o condiţie de calificare şi de permanenţă a operei literare, căci arta e o elaborare de sugestii asupra realităţii, nu o reproducere exactă a acesteia. D-l Sevastos posedă destule mijloace spre a trece detaliul vieţii prin tăria purificatoare a artei şi a-l impune cu intensitatea înnoită pe care i-o adaogă astfel virtutea de simbol.

Autorul volumului *„Aventurile din Strada Grădinilor"* este un scriitor curagios, sincer şi onest. Opera sa a fost primită cu o încredere care poate măguli orice sensibilitate.

AURELIU VEISS

Reclama de Paşti la New-York

Broadway e noaptea întotdeauna uluitor, minunat şi inimitabil. Tot aerul e luminat şi răspândeşte un zâmbet universal. Intensitatea luminii ar putea să întreacă (Americanii au calculat-o!) două sute de luni pline.

Toate efectele iluminaţiei se realizează prin ajutorul electricităţii. Artificiile „Palatului de Cristal" se profilează în perspectiva „Marei Alei Albe" cu farurile orbitoare ale expoziţiei permanente dela primărie, deasupra căreia se desfăşoară necontenit manevrele flotei americane, prevăzută cu puternice proiectoare şi bubuituri de mine şi obuze. Astfel înţeleg Americanii să facă propagandă în favoarea „forţei principale", create pentru absoluta siguranţă naţională a Statelor Unite.

In timpul acestui spectacol, cerul şi pământul par o flacără uriaşă. Broadway străluceşte asemeni unei întinderi albe de zăpadă, împodobită cu rubine, curcubee, smaragde şi topaze, din care se compun cuvinte sau tablouri, înălţate deasupra caselor imense şi a „zgârie-nourilor".

In zare se revarsă valurile verzi ale mării; o pisică uriaşă îşi pironeşte în gol ochii ei de aur; doi boxeuri execută un match nesfârşit; o domnişoară sclipitoare îşi pune şi-şi scoate mănuşile luminate de globuri electrice; un cap de negru, mai mare decât un dirijabil, mănâncă marmeladă de pepeni galbeni; o umbrelă albastră se deschide şi se închide; dintr'un enorm coş de aur cad trandafiri stacojii; o gheişă japoneză titanică, te sfătueşte de unde să-ţi procuri un kimono veritabil; un păstrăv cât o balenă apare şi dispare într'un decor de pârău de munte; două mâni uriaşe, cu inele sclipitoare pe cele zece degete, se ridică ritmic deasupra celorlalte lucruri feerice...

In preajma Paştelui apar în acest paradis al reclamei atributele sezonului tradiţional: dela înălţimi uluitoare, se proectează de către comunităţile religioase, scene din Biblie şi Evanghelie, după picturi celebre din toate epocile, iar corurile şi orgile bisericilor execută imnuri de slavă.

Apoi intervin în această simfonie tot felul de bunătăţi pur pascale începând cu „mazothul" evreesc şi „mazurca" rusopoloneză şi sfârşind cu curcani, torturi şi vinuri.

Dar toate acestea sunt copleşite de reclamele magazinelor, de apelurile societăţilor de bine facere şi de anunţurile ilustrate ale ziarelor şi teatrelor, care se întrec într'o concurenţă de spirit şi amuzament cum nu şi le poate închipui acela care nu le-a văzut cu proprii săi ochi.

Un salon comercial, lung cât o stradă, cu zeci de vitrine artistic aranjate, expune dela articole de măcelărie, lăptărie şi brutărie, până la blănăriile cele mai luxoase şi bijuteriile cele mai scumpe.

Alături de o vitrină cu „tablouri comerciale" de o supremă estetică modernă, se află o altă vitrină, neîngrijită, murdară sau o fereastră a unei dughene medievale unde sunt îngrămădite în dezordine infernală arme, pastramă, sicrie, cuirase. Contrastul impresiilor trebue să sublinieze progresul comerţului actual.

In reclamele luminoase ale magazinelor de confecţiuni, apar, trec şi dispar manechinele îmbrăcate după ultimul „bonton" al modei pariziene. Apoi vin reclamele magazinelor „Universale" cu obiecte care apar asemeni unor simboluri, cu melodii muzicale, strofe poetice, proverbe sau exclamaţii variate la infinit.

O armată de pictori şi scriitori lucrează sub cerul Broadwayului. Firmele de reclame plătesc zeci de mii de dolari pentru citate din Herbert Wells, care se potrivesc reclamei săpunului „Sunlight" („Lumina soarelui").

Cei doi comici negri, Amos şi Andy, atât de populari în întreaga Americă, joacă „în aer" „sketciuri în controversă", lăudând flanele, lame de ras, unt artificial, dantele, vax, şuncă, pastă de dinţi, etc... Fac „spirite" noui, care trec prin radiodifuziune şi devin favorite în cele mai uitate colţuri provinciale.

Dar toţi aceşti reclamagii sunt întrecuţi de perechea: „Baronul Mühlhausen", mincinos entuziast, şi de campionul san Charlie, rezoneur ironic, care câştigă peste 300.000 dolari pe an!

Aceştia, făcând reclama diferitelor firme şi mărfuri în mod alternativ — prin tot felul de minciuni („Baronul") şi demascări (Charlie), produc atâta efect, încât toată America se ţine de pântece de atâta râs.

De pildă, Mühlhausen povesteşte că, sosind pe planeta Marte, a fost întâmpinat de Martieni, care l-au implorat în genunchi să le dea cutare săpun sau cutare hârtie de scrisori.

Charlie îl întrerupse:

— Spune-mi, baroane, d-ta minţi şi pe Pământ tot aşa după cum ai minţit pe Marte?

— De o mie de ori mai mult, —răspunde Mühlhausen.—Eşti un om imposibil, Charlie; iar în ce priveşte astronomia, eşti chinez sadea. Cum de nu ştii că pe planeta Marte toate au alte dimensiuni, mai mari? Dacă pe pământ afirm că şunca firmei Peters e superioară oricărei alte şunci, atunci, vorbind Martienilor, eu trebue să înmulţesc calităţile cremei de ghete Williams exact cu o mie de ori!

Astfel, America, ţara reclamei formidabile, se distrează şi-şi încurajează comerţul, alături de propaganda religioasă prin lumină, energie electrică, radio, aer şi cer...

RUON SIXELA

C. Baraschi — I. G. Duca

A APARUT:
PLASTICA
DE H. BLAZIAN
130 CLIŞEE 150 LEI

False pagini de autobiografie

Lectura unei piese de teatru

Lectura piesei, după cum se scrie îndeobşte în ziare, a avut loc „într'un cerc de distinşi literaţi şi artişti". Salonul vast al socrului meu, mobilat după moda de acum şaizeci de ani, era mic faţă de numărul mare de amici, de locţiitori de invitaţi şi de prieteni de ai invitaţilor.

— Am adus şi un prieten... să fim mai mulţi...

— Incântat... sincer ţi-o spun, îmi face reală plăcere...

Erau de faţă: „venerabilul protector al artelor" considerat în toate cercurile ca un adevărat Mecena, deşi n'a cumpărat nici odată un tablou şi nici n'a ajutat pe cineva să-şi tipărească o carte; „renumitul nostru dramaturg", care n'a scris încă nici un rând la piesa anunţată regulat la fiecare început de stagiune; „cunoscutul poet" despre care nimeni n'a auzit până în clipa prezentării; „eminentul critic" ale cărui sentinţe s'au perimat mai înainte de a fi chiar enunţate; „gazetarul influent", „ilustra tragediană", „tânăra şi talentata ingenuă", „artista de mare viitor" „regisorul de personală viziune", şi alţi mulţi iubitori de artă.

Intre cinci şi şapte ceaiul a decurs într'o atmosferă de înaltă intelectualitate, fiecare ţinând să facă măcar o observaţie interesantă:

— Păcat de asemenea rom să-l torni în ceai!

— Caraghios portret mai e ăla, nene! Cu favoriţi ca la paşopt!

— Te-ai uitat la Săveasca? Are peri albi. Şi joacă numai roluri de femei fatale.

— Delicios ceai. Ne-ar putea invita în fiecare zi.

— Tipesa asta de Marietta e scandaloasă. Oriunde izbuteşte să-şi arate chiloţii.

S'a râs, s'a glumit, s'a golit aproape tot romul din sticle şi două vedete dela două teatre particulare şi-au zâmbit, s'au sărutat şi s'au fotografiat braţ la braţ.

Veni spre mine „venerabilul protector al artelor" şi arătându-mi cu un gest aproape discret pe actriţa de mare viitor:

— Pare să fie delicioasă. O cunoşti de mult?

—Nu prea... Are mult talent... creaţia din...

— Asta n'are importanţă.

Apoi, după oarecare şovăire:

— Ascultă... n'ai putea să-i vorbeşti despre mine? Adineaurea mi s'a părut...

— Cea mai bună recomandaţie ar fi să cauţi singur... cu vre-o ocazie...

— Ştiu... dar, oricât... e păcat să pierd prilejul... şi acuma parcă s'a închis în sine...

— Ca melcul în faţa primejdiei. Indirect, ţi-a adus un omagiu.

Incântat „venerabilul protector" îşi repuse monoclul şi se îndreptă cu paşi săltăreţi spre chemineul de care, rezemată, tânăra actriţă sta şi-şi fuma îngândurată ţigara — atitudine elogios remarcată de critica teatrală într'o piesă de răsunător succes.

— Amice — mă trase într'un colţ „inimitabilul artist" — ai un vin... untdelemn. Unde l-ai găsit?

Ii dădui adresa.

— O raritate rarisimă. Din ce bei ai mai bea. Dacă mă iubeşti. Incă o sticlă pentru mine.

Deşi toţi fuseseră de acord ca după ceai să se facă lectura piesei, contrariu tuturor prevederilor optimiste, justificate de cele întâmplate până acuma, cetirea a mers ceva mai greu.

Unii au plecat mai înainte de a se începe.

Cel dintâi fu „gazetarul influent".

— Dragă, despre piesă, o să stăm de vorbă într'una din seri... Acuma însă ai să mă scuzi...

— Dacă nu poţi... aşi fi ţinut mult să asişti, însă...

— Trebue să fiu la şapte într'un loc... Uite informaţia... mâne apare în toate ziarele: „Aseară într'un cerc ales de literaţi, gazetari, artişti şi intelectuali, a avut loc lectura piesei „Dezastre"...

— Dragoste.

— Tot un drac! „trei acte scrise de d. Ştefănescu, autorul subtilelor romane"... Cum le zice?

— „Amurgul iubirii" şi „Fericire".

— Frumoase titluri. Să punem şi „etc." pentru erudiţi. Mai departe: „Lectura a decurs într'o cordială atmosferă de înţelegere şi spiritualitate înaltă. La sfârşit d. Ştefănescu a fost călduros felicitat de toţi cei prezenţi, care, în unanimitate, prevăd nouei opere un strălucit şi meritat succes". Ei? Mai ai ceva de adăugat?

— Anticipezi. Apoi...

— Fleacuri Să ne întâlnim la jubileul de o sută reprezentaţii...

Plecă.

Il urmară alţi prieteni.

— E târziu. Zău nu mai putem sta. Nu ne îndoim o clipă că...

— Felicitările mele „maestre". Lectura e o formalitate. Iţi cunoaştem doar talentul.

— Succes garantat, dragă. Să n'ai nici o grijă. Dacă n'aş avea o întâlnire...

Dar mai rămaseră. Mai erau cozonaci, biscuiţi şi vin.

— Să începem — mă îndemnă Brancu, inimitabil artist, turnându-şi vin în pahar.

Ceteam. Textul îl ştiam pe din afară aşa că m'am putut uita la distinşii mei invitaţi. „Eminentul critic" devora în tăcere ultimele tartine cu unt; „cunoscutul poet" îşi curăţa o ureche; „ingenua" îşi desăvârşea pictura feţii; „spiritul subtil" ascultând concentrat, tră-

(Continuare în pag. 10)

Cronica pedagogică

Pedagogie comparată

I

Lucrarea voluminoasă a d-lor G. G. Antonescu *şi* Iosif I. Gabrea, *apărută în colecţia Institutului Pedagogic Român şi purtând titlul* Organizarea Invăţământului, *ne pune mai întâi, în faţa unei întrebări cruciale. Cu ce scop se studiază, comparat, sistemele de învăţământ, în cazul acesta din 28 ţări, începând cu România? Nimeni nu-şi face iluzia că o structură şcolară poate fi transplantată tale quale, cum şi-ar imagina un cosmopolitism naiv. Şcoala unei ţări este rezultanta unor împrejurări istorice, îşi are determinante etnice, geografice şi sociale. De aceia se şi vorbeşte în ultimul timp de localism şi regionalism educativ. Dar tocmai împotriva exagerării acestei din urmă teorii pedagogice s'a ridicat d. prof. G. G. Antonescu, arătând ce pericole anti democratice circumscrie, prin zăgăzuirea liberei circulaţii a valorilor individuale pe toate treptele sociale.*

Şi tot aşa cum această circulaţie între diferitele sisteme şcolare este o necesitate democratică, devine folositoare şi o comunicaţie de idei cu alte experienţe educative. Ceiace nu înseamnă că o imitaţie servilă ar fi de dorit. Pe planul teoretic, mai ales, speculaţia pedagogică, — aşa cum se oglindeşte în înfăptuirile practice din învăţământ — trebuie să se ţie în curent cu ceiace se face aiurea. Invăţământul nostru nu poate fi decât recunoscător d-lor prof. Antonescu şi Gabrea pentru marea lor operă de documentare.

Cum s'a ajuns la această lucrare? Ea se datoreşte iniţiativei Biroului Internaţional de Educaţie de la Geneva, căruia la rându-i, documentarea aceasta i-a fost cerută de d. Ed. Herriot, pe atunci ministru al Instrucţiei publice în Franţa. Pe d. Herriot l-a interesat mai ales „în ce mod se stabileşte legătura între diferitele grade de învăţământ, pentru a îngădui elevilor circulaţia înlăuntrul sistemului şcolar potrivit aptitudinilor lor, fără nici un fel de piedici: de natură socială, profesională, religioasă, etc.". Redactarea rapoartelor s'a făcut de ministerele de Instrucţiune ale diferitelor ţări, cu referire mai mult la schema generală a organizării: grade de învăţământ, categorii de şcoale, legătura între unele şi altele, etc. Comparaţia e deci, posibilă, cum spun şi autorii în studiul lor introductiv, numai în aspectul structural al diferitelor sisteme şcolare, în aspectul de articulaţie între diferitele grade şi categorii de şcoale.

Şi în această schemă generală se reflecta, însă, fundamentul principial, teoretic al fiecărui sistem de învăţământ. In capitolul IV al introducerii, d-nii Antonescu şi Gabrea fac o seamă de constatări principiale, cercetând adică tocmai tendinţele comune în pedagogia contemporană, aşa cum rezultă din înfăptuirile pe târâm practic.

Iată care sunt aceste principii comune: 1. Unitatea organică a învăţământului, *care tinde să stabilească între diferitele grade de învăţământ posibilitatea pentru elevi de a circula înlăuntrul sistemului şcolar fără dificultăţi, potrivit cu aptitudinile fiecăruia. Se realizează astfel şcoala unitară, un sistem de organizare şcolară „care face posibilă recrutarea energiilor sociale de oriunde se ivesc".* 2. Individualizarea învăţământului — *copilul este îndrumat spre categoria de şcoală potrivită individualităţii sau grupând pe elevi în şcoale sau clase cu structură omogenă: normali, supranormali, sub normali, etc. De aici: studiul individualităţii elevilor, prin cele mai moderne metode psihologice şi reducerea numărului de elevi pentru fiecare profesor.* 3. Extinderea şcolarităţii obligatorii. 4. Şcoala şi viaţa. *„Şcoala înţelege să fie instituţia care păstrează legătura cu viaţa şi numai pornind de la viaţă, încearcă să promoveze societatea spre mai bine".* 5. Şcoalele *profesionale în continuă desvoltare* şi 6. Creiarea de şcoale profesionale superioare, *cu grad universitar, în care intră şi absolvenţii liceului.* 7. Pregătirea corpului didactic. *In multe ţări de pe acum se face şi pregătirea corpului didactic primar în universităţi.* 8. Pregătirea specială a organelor de administraţie şi control şcolar. *Ceiace are drept consecinţă o sporire de prestigiu faţă de cei îndrumaţi şi controlaţi.* 9. Şcoale de experimentare pedagogică, *în scopul verificării diferitelor inovaţii pedagogice se introduc în mai toate ţările.* 10. Sistemele şcolare din ţările învinse în războiul mondial *întrunesc cele mai multe din dezideratele pedagogiei contemporane.*

Urmează apoi studiul despre organizarea învăţământului din România, un excelent breviar al legislaţiei şi structurii şcoalei noastre, însoţit de un grafic sugestiv. Interesantă este analiza datelor statistice publicate de minister în 1931, pentru o perioadă de şcolaritate de 7 ani: 1921-22—1928-29. După patru ani de aplicare a legii învăţământului primar din 1924. Mai întâi o constatare foarte justă. Din populaţia ţării, tineretul supus şcolarităţii, adică de la 5—18 ani, reprezintă 21,30 la sută.

Dacă vom cerceta cât la sută din bugetul ţării se dă pentru educaţie, se dedică, adică, acestui însemnat fragment al populaţiei, vom constata imediat că disproporţia este destul de mare. D-nii G. G. Antonescu şi I. Gabrea mai scot, însă, şi o altă concluzie din aceste cifre:

„Pentru idealiştii, care încă mai speră în realizarea unei societăţi mai bune şi a unei umanităţi superioare, pe calea educaţiei şi învăţământului, o reîntărire a acestei speranţe, deoarece au la dispoziţie o imensă massă de capital uman, sub forma cea mai plastică posibil: tineretul! Atât din punct de vedere fizic, cât şi spiritual, spre tineret— a cincia parte din populaţia ţării— trebue să-şi întoarcă educatorii privirea şi acţiunea. Lumea mai bună, pe care o năzuim, cu tineretul trebuie să înceapă! Speranţele acestea rămân, însă, foarte dezamăgite când se **compară idealul cu realitatea.**

Iată bunăoară faptul că din mediul rural trec în învăţământul secundar abia 2,3 la sută dintre copii, pe când din cei dela oraş iau acest drum 24,3 la sută. Apoi în anul 1928-29 au rămas fără şcolaritate primară 877.447 tineri din 3.817.236 tineri. In acest an vor mai fi fost necesari 21.936 institutori.

Din învăţământul primar nu trec în cel secundar decât 6,3 la sută. Prin urmare pacostea intelectualizării nu este atât de gravă, cum ne speriem în fiecare zi. D-nii G. G. Antonescu şi I. Gabrea fixează astfel scopul şcoalei primare: „Şc. pr. are să-şi aprecieze roadele nu atât după numărul elevilor trecuţi la învăţământul secundar, ci după câţi oameni de ispravă a dat societăţii din cei cari au rămas numai cu învăţământul primar".

Dar cel mai îngrijorător spectacol îl oferă şcoalele de agricultură cu un număr de... 2498 elevi, într'o ţară cu 87,10 la sută populaţie rurală.

Autorii studiază apoi participarea tineretului în învăţământul universitar, constatând că abia 8,2 la sută din numărul studenţilor înscrişi în anul întâi îşi termină studiile. Apoi „o repartizare a tineretului în învăţământul superior cu totul necorespunzătoare structurii noastre sociale şi nevoilor ei de viitor". Intr'adevăr 38 la sută din studenţi iau drumul facultăţilor de drept. In ceiace priveşte, însă, teama unora că avem prea mulţi intelectuali, d-nii G. G. Antonescu şi I. I. Gabrea obiectează, pe drept cuvânt:

„...dacă ar fi de ales între situaţiile: tinerii rămaşi în rândurile analfabeţilor sau tineri care au străbătut spre învăţământul superior, chiar dacă n'au găsit locuri la stat, e preferabilă ultima. Pentrucă un lucru e sigur: de îndată ce aceşti tineri există, nu poate fi vorba decât de a-i avea: analfabeţi sau cu învăţătură. Afară din societate nu pot fi daţi".

Ar mai trebui să cităm, dacă spaţiul ne-ar îngădui, nenumărate alte constatări ale d-lor prof. Antonescu şi Gabrea, cu privire la corpul didactic în raport cu numărul elevilor, la învăţământul particular ş. a. Jocul cifrelor nu este întrebuinţat aici din simplă pasiune matematică. E suficient să amintim interpretarea unui singur rezultat — al eliminărilor şi repetenţiei (38,71 la sută din înv. primar, 32,12 la sută din înv. secundar) ca să vedem în ce fel perspectiva pedagogică a avut primatul în cercetarea de faţă.

„Prin urmare — constată d-nii G. G. Antonescu şi I. I. Gabrea — o massă enormă de copii, declaraţi de profesorii care i-au învăţat, nevrednici de promovare sau eliminaţi din şcoale! Să ne gândim la efectele pshihologice şi morale ale repetenţiei asupra elevilor şi în oarecare măsuri asupra părinţilor copiilor; la sinuciderile, care se produc adeseaori printre elevi din cauza repetenţiei şi mai cu seamă dacă repetenţia are sau nu vre-un sens în înv. primar, şi vom înţelege astfel de ce şcoala devine o instituţie odioasă în ochii a 804.150 de elevi şi a părinţilor acestora".

Capitolul de încheiere este dedicat politicii şcolare, *de larg orizont pedagogic e o vehementă şi justă filipică împotriva economiştilor, capabili numai să strangulează învăţământul printr'un „non possumus" funebru, ei, care sunt „incapabili* de a concepe formule inspirate de o înaltă etică socială".

In consecinţă autorii preconizează: a) emanciparea problemelor şcolare de sub tirania nedreaptă a economicului şi b) elaborarea, într'un suflu de entuziasm, a unui plan de durată pentru educaţie şi învăţământ la adăpost de zigzagurile politicei şi garantat eventual printr'un sfat sau consiliu Naţional de Educaţie şi Invăţământ.

*

Urmează, apoi, studiul celorlalte 28 sisteme şcolare, pe care nu le putem analiza aici, dar al căror fundament comun l-am înfăţişat după numitorul comun extras de d. prof. G. G. Antonescu. Dar cel mai mare folos al studiului comparativ stă tocmai că în cercetarea analogiilor a fixat conturul diferenţial al învăţământului nostru. Şi poate că unele aspecte au fost reliefate abia după ce s'a constatat progresul în alte ţări.

Dar chiar din cuprinsul acestui volum se mai poate vedea că o metodă comparativă nu este aplicabilă numai la sisteme de învăţământ a unor ţări diferite, ci se poate folosi şi înlăuntrul sistemului şcolar dintr'o singură ţară punând în paralelă diversele grade de învăţământ.

Studiul acesta l-a făcut d. prof. I. I. Gabrea *în două volume pe care le vom analiza în cronica noastră viitoare:* Şcoala românească *(structura şi politica ei. 1921-1932)* şi Liceul (structura şi programa lui), ambele publicate în Editura Institutului Pedagogic Român.

TH. LEOWENSTEIN

gea pe blocul alb ultimele linii ale unui desen complicat: un cățel, o amforă și două trapeze.

Desigur meditațiile sale critice.

In mijlocul primei tirade a amicului iubitor și de bun simț „actrița de mare viitor" și „venerabilul protector" se sculară. Amândoi îmi făcură semn să continuu fără să mă gândesc la plecarea lor. Ba chiar îmi trimiseră și o prietenească bezea.

— Imi permiteți o observație, mă întrerupse „comicul".

— Mă rog.... și două...

— Mai lasă subtilitățile.... spune pe șleau —ești o marcoavă... să înțeleagă toată lumea.

— Dar nu se poate... sunt împunsături, atacuri indirecte...

— Admirabil! Admirabil! strigă după câteva minute „ingenua". De mult visam un asemenea rol.... Dă-o teatrului nostru.... o să ai un succes nebun... Am să-mi fac niște toalete turbate... Prima de voal...

După un timp, fără să vreau, ridic ochii. Văd pe „inimitabilul artist" făcându-mi semne. Mă opresc din citit.

— N'ai fi de părere să facem o pauză?

— Dacă doamnele și domnii vor....

— Ce mai vorbă! Sunt de acord! O mică destindere nu strică... și mi se pare că ai obosit citind....

— De loc, dar...

— Ai niște table? aș face o partidă. Să-l bat pe amicul care mă înjură mereu la gazetă.

— Să încercăm să prindem Viena. La ora asta e muzică de dans — ciripi o dudue exagerat de blondă.

Se formară mici cercuri. Se dansă.

Se serviră dulciuri.

— Domnule Ștefănescu — îmi spuse un tânăr amic venind în colțul unde mă retrăsesem, lăsând grija onorurilor casei în seama nevestii și cumnatei mele — ai o piesă minunată. Ești un poet al nuanțelor psihologice.

— Generosule.

— Lasă-mă să citesc eu mai departe.... Nu-mi va scăpa nici o subtilitate ,nici o intenție.

— O poți citi în voe, singur... nimeni n'are să mai ceară continuarea.

— E cu putință?

— Nimic mai natural, tinere prieten. In fața ai doar autentici iubitori de artă.

— Ce ai de te-ai retras așa deodată? mă întrebă nevasta. Vino, toți vorbesc numai despre piesa ta.

— Aș prefera s'o uite.

— Nemulțumit ai fost tu veșnic. Haide, lasă mofturile.

Mă dusei. Se vorbea într'adevăr despre piesa mea.

— Mie îmi cunoști părerea — mă întâmpină regisorul. Piese? Fleacuri. Prostii. Regia e totul.

— Comicul, amice, îmi luă apărarea Brancu. Fără el lumea ar adormi în sală. Hm. Piesa ar fi bună.... nu zic. Păcat încă că rolul meu nu-i mai mare... ți-aș fi salvat piesa... așa...

— Vai! se poate să faci o asemenea greșală — își arătă nemulțumirea „ilustra tragediană" — să nu scrii măcar o scenă de mare dramă.

— Dar e comedie. Și nu cunoașteți decât începutul.

— Ce are a face?

— Amice — începu doctoral „eminentul critic" — teatrul este artificiu, deși ia de model viața....

— Nu-mi mai împuia capul cu fleacuri — îl întrerupse Brancu. Nici el nu știe ce mai trăncănește — continuă „inimitabilul comedian" trăgându-mă după el. Mai bine să-ți spun o anecdotă — mi-a povestit-o chiar acuma afurisitul de Vizirescu.

— Maestre, n'ai vrea să dansăm, mă întrebă Marietta, luându-mă la joc fără să mai aștepte răspunsul. Ține-mă mai strâns. Ufte. Plesnește Popeasca. Să nu care cumva să-i dai rolul principal.... îți nenorocești piesa. Eu mă și gândesc la câteva atitudini de efect. Imi promiți.

— De sigur.

— Ninge iar — exclamă, voioasă, duduia exagerat de blondă. Dacă am face o plimbare cu sania?

— Se aprobă. Cu entuziasm, clamară glasuri.

— Ninge ca într'o piesă de Schnitzler — constată, poetic, Marieta. La înapoiere mergem să dansăm la un bar. Ai ceva contra?

— Blănurile. Șalurile. Eu voi conduce banda. Cât mai multe nebunii, porunci, juvenil, „spiritul subtil".

Ne îmbrăcarăm cu toții în grabă.

— Repede. Mai repede. Au sosit săniile.

— Am văzut că voia să te convingă — începu Popeasca, dându-se lângă mine. Ea, și rol principal. Cred că n'ai fost atât de slab ca să-i făgăduești?

— Nici gând.

— E o cocotă... cu teatrul n'are nici în clin, nici în mânecă. La al câtelea amant crezi că este?

— Nu știu. Și nici nu mă....

— Al șaptelea. Și n'are nici doi ani de teatru.

CONSTANTIN PELMUȘ

Editura
Adevĕrul
RECOMANDĂ
ULTIMELE NOUTAȚI APĂRUTE:

CUVINTE POTRIVITE ȘI... INCRUCIȘATE
de TUDOR ARGHEZI LEI 40.—

AVENTURILE DIN STR. GRĂDINILOR
de M. SEVASTOS LEI 60.—

PRISPA VRACIULUI
de I. ST. IOACHIMESCU LEI 60.—

POLCA PE FURATE
de M. CELARIANU LEI 60.—

AMERICA VĂZUTĂ DE UN TÂNĂR DE AZI
de P. COMARNESCU LEI 80.—

PESCARII
de C. ARDELEANU LEI 60

UMORISTICE
de ION PRIBEAGU LEI 40.—

PAGINI DIN BAUDELAIRE
de AL. T. STAMATIAD LEI 60.—

PASĂREA DE LUT
de ION PILLAT LEI 60.—

Un plagiat

In 1928 apare broșura d-lui Narly intitulată Opera pedagogică a Profesorului Ion Găvănescu. Această broșură conține textul prelegerii cu care d. Narly și-a inaugurat cursul deschis în 1927 la Universitatea din Cernăuți. Trec mai bine de doi ani și în fascicola III pentru lunile Mai-Iunie 1931 a Revistei italiene „Revista pedagogica" la pag. 383—400 se publică un articol intitulat „Un pedagogista roumeno: Ion Găvănescul" de Dottore Mario Ruffini, Letore di lingua italiana alla Er. Universitato di Iassi.

Mai întâi trebue să remarcăm că autorul nu a fost lector nici odată la Iași, iar actualmente se află la Universitatea din Torino.

Primele capitole din acest articol se vădesc a fi traducerea vorbă cu vorbă după pagini întregi din lecția de deschidere a d-lui Narly, iar restul în mare parte traducerea propriilor studii ale d-lui Găvănescul. In ce privește în special publicația d-lui Narly tot ce este tradus din ea nu este pus în ghilimete și nicăeri în text, nu se pomenește de stadiul d-lui Narly, încât autorul italian dă drept a sa o mare parte din broșura acestuia:

Textul Ruffini de la pag. 384 Titlul I: „Il problema della possibilita dell educazione", și până la sfârșitul acestui punct, la pag. 385 jos, este tradus întocmai după Narly începând cu pag. 15 rândul 3 și până la pag. 17 rândul ultim, care este în același timp și rândul ultim al capit. d-lui Narly cu acelaș titlu: Problema posibilității educației. Diferența este că textul italian nu începe cu începutul textului Narly ci lasă la o parte primele două pagini.

★

Textul Ruffini, titlul 2, Il problema dell-ideale educativo care începe la sfârșitul p. 385, tradus întocmai după d. Narly, capitolul Problema idealului educativ, și aici d. Ruffini lasă la o parte primele 3 pagini ale d-lui Narly pentru a începe cu sfârșitul paginei a treia a capitolului și anume la p. 20 din broșură rândul 5 de jos în sus.

D. Ruffini continuă traducând până la pag. 386 rândul 5 inclusiv de sus. Apoi urmează 6 rânduri originale (!!!) în care vorbește și de o interpretare a d-lui Narly pe care o rezumă în acele rânduri fără a pomeni la care studiu al d-lui Narly se referă.

Cu rândul 12 de la pag. 386 și până la pag. 388 traduce iar din d. Narly, și anume textul românesc dela pag. 22 rândul 2 până la sfârșitul pag. 28 unde se termină capitolul respectiv din broșura d-lui Narly. O singură abatere de la textul român: d. Ruffini sare peste trei rânduri de la pag. 26 pe care deci nu le traduce și anume: sfârșitul rândului 4, tot rândul 5 și jumătate din rândul 6. Capitolul d-lui Ruffini sfârșește cu ultimul cuvânt al capitolului respectiv, (cu acelaș titlu) al d-lui Narly.

★

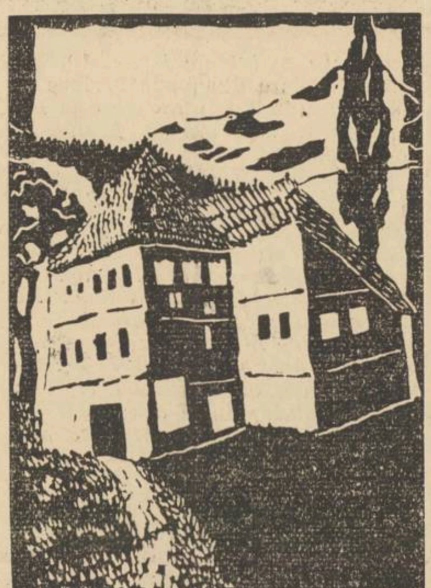
Textul Ruffini Titlul III: „Il problema dei mezzi dell'educazione," care începe la p. 388 traduce iar din d. Narly și anume textul român din capitolul intitulat „Problema mijloacelor educative" pag. 32. D. Ruffini începe cu rândul 7 al acestei pagine și copiază până la rândul 11. Apoi sare părțile care nu i-au părut importante (d. Ruffini se vede bine că alege) și continuă traducerea textului românesc de la pag. 34 rând. 5 pe care-l traduce până la urmă. Incepând cu rândul 26 al textului Ruffini de la pag. 388 și până la rândul 29 al aceleiași pagine nu este o traducere identică ci o încercare de traducere liberă, pentru ca de la rândul 30 să reînceapă traducerea cuvânt cu cuvânt, traducere care corespunde cu începutul rând. 7 dela pag. 35 a textului român și merge până la pag. 389 rândul 30 corespunzător cu textul român de la pag. 35, 36, și 37 rând 14. Aci se oprește cu traducerea din Narly pentru a începe să traducă din Buletinul Seminarului Pedagogic universitar din Iași. In paginile aceste d. Ruffini este puțin mai cinstit, uneori citând buletinul respectiv al seminarului pedagogic universitar din Iași, alteori necitându-l și făcând să pară că anume pagini aparținând d-lui Găvănescul sunt scrise de d-sa. Devine plicticos să mai continuăm cu enumerarea. Este destul ce am spus până acum. Dăm totuși cu titlu de exemplu unul din pasagiile incriminate pe două coloane ca să se vadă cât de conștiincios a tradus d. Ruffini: (Textul Ruffini *pag. 384,* textul Narly *pag. 15):*

(Ruffini): Da questa equilibrata interpretatione del Locke possiamo intuire quale sara la pozitione del pedagogista romeno. (Narly): Deja din această interpretare echilibrată pe care o dă Locke, putem vedea care va fi poziția d-lui Găvănescul. (Ruffini): Egli non prende gli elementi dell' argomentazione de nella sfera della pura discussione teorica, ma cerca la soluzione del problema, sulla base dei fatti e della documentazione scientifica. (Narly): In primul rând, d-sa nu-și ia elementele argumentației din sfera discuției pur teoretice, ci caută a soluționa problema cât mai mult pe bază de fapte și documentație științifică. (Ruffini): Applicando in pedagogia la teoria dell' adattamento, il Găvănescul dice che l'uomo e influenzabile, modificabile, cosicchè, dopo questa constatazione, il compito dell' educazione e ben delimitato. (Narly): Aplicând în pedagogie teoria adaptării, d. Găvănescul documentează mai întâi problema că omul este influențabil, modificabil, ca orice viețuitoare de pe glob. Prin această constatare, rolul educației este bine delimitat.

Și tot așa, dealungul întregului articol. Ar fi deci fastidios să continuăm. Ne mulțumim, înainte de a sfârși, să semnalăm un detaliu foarte amuzant. La un moment dat, d. Ruffini se crede dator să fie „critic" și să combată ideile d-lui Găvănescul. In acest scop el spune (și asta nu e copiat după Narly), că Găvănescul: „non apprezza nel suo giusto valore il lavore manuale, intendendolo come lavore utilitario e didattico e non nel suo vero aspetto di lavoro educativo. (p. 398). Așa dar Găvănescul nu apreciază la justa ei valoare importanța așa zisei „școli a muncii". Decât, cu zece pagini mai înainte, Ruffini copiase din Narly o frază în care se emitea, asupra lui Găvănescul, o apreciere exact inversă, atrăgându-se atenția asupra „l'importanza particolare data al lavoro manuale e l'effettive insegnamento di un mestiere dato nei laboratori annessi al Seminario (p. 389) (și Narly: p. 36: „importanța deosebită dată lucrărilor manuale, și chiar învățării efective a unei meserii în ateliere"). Dar când copiezi nu-i nevoie să fii atent la text. Sau chiar când ești, ești așa de puțin, încât uiți numaidecât ce ai scris. Așa se explică de ce Ruffini combate exact ideile pe care le transcrisese mai înainte din cartea lui Narly.

Cred că e inutil să mai comentăm toate acestea. Ne mulțumim să sperăm că în Italia, spre deosebire de țara noastră, nu este obiceiul ca un plagiat să fie recompensat cu o catedră universitară, un premiu al Academiei și o nobilă carieră politică.

D. I. SUCHIANU

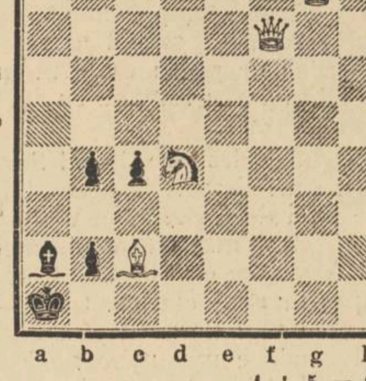

AMERICA
văzută de un tânăr de azi
de Petru Comarnescu

Viziuni precedate de un preludiu marin prin Constantinopol, Atena, Neapole, Alger, Madera, rememorând viața marilor orașe americane, New-Yorkul, Chicago, Los Angeles, Hollywood, San-Francisco, Boston, Washington, Sarauah, Charleston și fizionomia variatelor regiuni, Estul industrial, Middle-Westul fermierilor, California făgăduinții și a desamăgirii, Sudul tradițiilor coloniale, Noua Anglie puritană și încheindu-se cu un epilog marin și uman unind Pacificul cu Atlanticul, prin canalul Panama, și lumea de azi, veșnic în căutare și desnădejde.
Cu 11 gravuri și o copertă colorată de P. Grant
Lei 80
Editura „Adevĕrul"

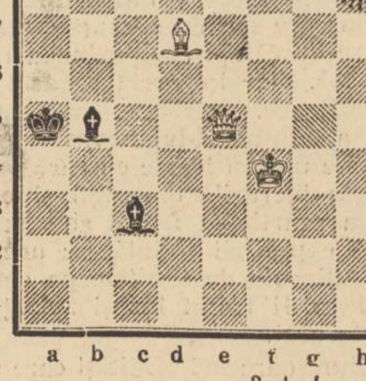
Cronica Șahului

PROBLEMA No. 705
de Ing. P. Farago, București.
(inedită)
— *In memoriam* W. Pauly —

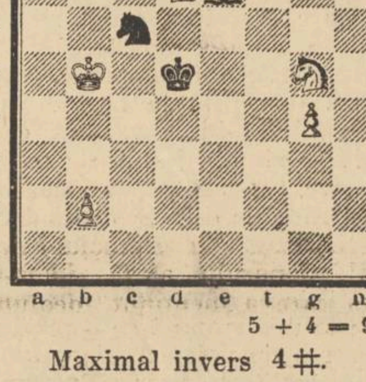
a b c d e f g h
4 + 5 = 9
6 ‡

PROBLEMA No. 706
de I. D. Friedmann, Buhuși.
(inedită)
— *In memoriam* W, Pauly —

a b c d e f g h
3 + 4 = 7
Ajutor invers 3 ‡.
Selbstmatt 3 ‡ ; Hilfszüger.

PROBLEMA No. 707
de A. Gross, Hațeg.
(inedită)
— *In memoriam* W. Pauly —

a b c d e f g h
5 + 4 = 9
Maximal invers 4 ‡.
Selbstmatt4 ‡ ; Längstzüger.

Șahul feeric

Cei ce se ocupă cu rezolvarea problemelor de șah cunosc așa numitele probleme „directe".

Afară de acestea există în domeniul problemelor de șah o poezie superioară „șahul feeric".

Cei ce consideră problemele feerice ca o anomalie sau nu pricep frumusețea acestora sunt tocmai ca acei cari, învățând să citească, se delectează cu „Veselia" și viețele haiducilor și nu pot pricepe pe Eminescu...

Numai faptul că toți marii problemiști în frunte cu regretatul nostru W. Pauly au renunțat la maturile directe pentru a se ocupa de șahul feeric dovedește că acesta are frumuseși desăvârșite.

Dăm pentru cititorii și deslegătorii noștri câteva explicații asupra principalelor genuri de probleme feerice:

Matul invers. — In acest gen de probleme se cere ca alb să oblige pe negru ca acesta să-l dea mat în numărul de mutări indicate.

Mat maximal. — Aceste probleme sunt tot probleme directe, numai că negrul este obligat să facă cele mai lungi mutări. *Matul maximal* și cel *invers* se pot combina formând *mat maximal invers.*

Mat ajutor. — In aceste probleme una din părți ajută pe cealaltă s'o facă mat.

Se obișnuește ca în aceste probleme să înceapă negru, care ajută pe alb să-l dea mat. Această idee a fost emisă de Lloyd mai mult în glumă.

Noi însă, de acord cu marele dispărut W. Pauly și cu Pr. Birgfeld, directorul celei mai însemnate reviste de probleme de șah „Die Schovalbe am considerat ca o anomalie ca negrul să joace întâi. Deaceea rugăm pe toți problemiștii să ne trimeată problemele de mat ajutor în care alb să înceapă și să ajute pe negru să-l dea mat sau să ne permită să transformăm noi problemele trimise în „mat ajutor invers".

(Continuare în numărul viitor)

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

A apărut
N. D. Cocea
Pentr'un petec de negreață
roman
Editura „Alcalay"
Prețul
LEI 100

AL. T. STAMATIAD
PAGINI DIN BAUDELAIRE
Desenuri — Manuscrise — Autografe
Ed. „Adeverul" LEI 60

A apărut în Editura „Alcalay"
URY BENADOR
„GHETTO VEAC XX"

O turburătoare frescă a uliței evreești din România: năzuințe, victorii și prăbușiri, individuale și colective, specific evreești și general omenești.
Evreii între ei, în fața înconjurimii și a veacului.
Autorul cu tumultoasă viață interioară, a participat intens la toate trăirile ghettoului din țară și îl înfățișează cu acea firească subiectivitate care e a uliței însăși.
Ury Benador bine cunoscut în viața culturală evreească s'a relevat în literatura română cu trei piese a un act cari au luat premiul pe 1924 al Asociației criticilor dramatici și muzicali.
Din 1925 când ele au apărut în volum împreună cu alte două piesete, *Ury Benador* n'a mai tipărit nimic.
Ghetto Veac XX e, după atâta vreme, întâiul său roman și înfățișează ulița de la noi cu vastă și profundă cunoaștere și cu un dinamism răscolitor.
Editura ALCALAY.

Dostoievsky judecat de Raskolnikov

Care este responsabilitatea lui Dostoievski în faimosul drept la crimă ca şi în antisemitismul modern?

Intr'un interesant articol publicat în „Mercure de France" (15 Martie) *„Dostoievski jugé paro Raskolnikov"*, Nina Gourfinkel vrea să arate cum şi-a justificat Dostoievski, într'o împrejurare precisă, atitudinea sa morală.

Un condamnat la munca silnică îi trimite lui Dostoievski în 1877 o scrisoare din fundul unei închisori moscovite, înainte de a fi trimis în Siberia, în care caută să se explice cu scriitorul din care s'a inspirat în săvârşirea faptei sale penale. Disperat şi revoltat, prizonierul îl desfide să spună ce este: om sau numai om de litere?

Istoria crimei acestui prizonier, care se numeşte Abraham-Urie (zis Albert) Kovner, este cuprinsă în monografia publicată recent de Leonida Grossmann: *Confesiunea unui evreu.*

Plecat din ghetto, acesta ajunge corespondent într'o bancă unde, în numele unei mai bune repartiţii a bunurilor, îşi însuşeşte o importantă sumă (168.000 ruble), prin falsificarea registrelor, pentru a veni în ajutorul nefericiţilor printre care trăia. Este exact cazul lui Raskolnikov care ucide o bătrână pentru a servi umanitatea. Prizonierul Kovner îi destăinueşte lui Dostoievski în scrisoarea sa, că voia să ajute cu banii însuşiţi, pe ai săi, familia şi copiii aflaţi în mizerie. Face aceleaşi raţoinamente ca şi Raskolnikof.

Aceste motivări erau ceva comun acelei epoci, şi Dostoievski nu face altceva decât să fixeze cu o perspicacitate genială ideile care pluteau în aerul acelei vremi turburi, în care formele vieţii şi producţiei capitaliste, invadând Rusia înapoiată, dădeau un fel de bază şi de justificare concretă mesianismului social revendicat de intelectualii uşi.

Aceste idei se reduceau la una singură: dreptul la *crima ideologică.*

Dostoievski răspunde scrisorii prizonierului Kovner, care este un Raskolnikov viu, spunând că-l înţelege perfect dar că nu-l aprobă când acesta spune că nu regretă crima sa (adică furtul).

Scrisorile continuă. Prizonierul Kovner îi spune că nu-i aprobă ideile sale asupra patriotismului, a naţiunii, a slavilor şi naturii poporului rus ,şi nici cele asupra creştinismului. Kovner îi scrie lui Dostoievski că nu-şi poate explica un lucru: ura sa împotriva „Youpinilor" (a evreilor) care transpiră din paginile „Jurnalului" său.

Nina Gourfinkel, analizând această corespondenţă, ajunge la următoarea concluzie: Dostoievski este unul dintre creatorii cei mai influenţi ai teoriei antisemite moderne. In această privinţă scriitorul nu face decât să exprime sentimentul general al scriitorilor ruşi din sec al XIX-lea. Toţi aceştia, Gogol, Turgheniev, Tolstoi, Dostoievski, provenind din nobilimea agrară, hrăniţi cu principii umanitare sublimizate, vedeau cu aprehensiune venirea capitalismului în Rusia.

Sub ochii lor, pământul mujicului se comercializa, se industrializa. Agenţii nouii ordini erau cei mai mulţi evrei. Cu insistenţă şi tenacitate, ei se infiltrau într'o societate sincer dar vag idealistă, purtând primejdia unei disolvări economice şi morale. Ei erau emisarii Europei moderne, neînţeleasă şi urâtă de aceşti intelectuali. Din visul său desminţit de umanitate, fraternitate şi creştinism primitiv, literatura rusă şi-a extras antisemitismul său, făcând din poporul evreu simbolul materiei şi materialismului.

Dostoievski mergea mai departe decât ceilalţi, fiind polemist prin temperament. Dela extrema-stângă, anarhist-teroristă a trecut la un naţionalism virulent, sprijinind ortodoxia şi autocraţia. Literatura lui a ajuns să fie aliment pentru şovini şi antisemiţi ,cum o dovedeşte faimosul proces Beillis din 1913.

Dostoievsky

Din felul cum îi răspunde lui Kovner reiese că Dostoievski era isbit de simbolul evreu, al „poporului ales", ideia-forţă care a menţinut dealungul veacului unitatea spirituală a lui Izrael, şi că el căuta să contracareze puterea acestui simbol biblic, prin zeificarea poporului rus.

Sentimentul de umanitate la Dostoievski merge alături cu ignoranţa şi fanatismul. Nina Gourfinkel descoperă în marele scriitor, care dă dreptul lui Raskolnikov să n'aibă remuşcări, dar nu lui Kovner, două personalităţi: aceia de iluminat şi de obscurantist.

A apărut in vitrina librăriilor

PRISPA VRACIULUI

Roman de I. Şt. Ioachimescu

Ed. Adeverul — Lei 50

Cărţi şi reviste

Occident 1934

Luând ca punct de plecare teoria lui Vilfredo Pareto, care a stabilit ritmul alternat al forţelor centrifuge şi centripete în societăţile Europei, Florian Delhorbe, vrea să demonstreze existenţa acestui ritm şi în viaţa secolului nostru. Pentru aceasta face o seamă de incursiuni în istoria sistemelor de guvernământ, pe cât de vagi şi arbitrare, pe atât de haotice şi neconcludente, ajungând la una dintre cele mai detestabile forme de darvinism social.

Epoca noastră este una de transiţie. Şi ca în toate aceste epoci, societatea contimporană este „călare pe două sisteme" (ca să întrebuinţăm chiar expresia prea puţin fericită a autorului): unul sfârşind în anarchie, altul, începând cu tatonări de improvizaţii. De aci ar rezulta situaţia foarte inconfortabilă pe care ar avea-o societatea contimporană.

Etatismul ar fi forma modernă a mişcării ritmice generale. De această formă, nu va scăpa nici o ţară, monarhică sau republicană.

Forma pe care o va îmbrăca puterea centrală în fiecare ţară, va depinde de compoziţia claselor sociale, de credinţe, de resursele materiale şi morale şi de oamenii care se vor găsi la conducere.

In epoca aşa ziselor concentrări ale puterii societăţile caută întărirea elementelor de stabilitate. De aci ar proveni toate speciile de naţionalism şi tendinţa către autarchie, sau colbertismul.

Tot aşa s'ar explica şi transformarea socialismului. Acesta nu poate muri, pentrucă e totdeauna activ şi în curs de adaptare. Din „internaţional", va deveni „naţional", pentrucă se trece dela economia liberală, la ceaautarhică.

E greu de spus pe ce se întemeiază Florian Delhorbe, când afirmă cu atâta certitudine că teoriile economice ale lui Marx, în speţă dogma plus-valorii şi a muncii cristalizate, ar fi perimate, şi că din marxism ar rămâne ca elemente vii, numai teoria materialismului istoric şi lupta de clasă.

Consideraţiile autorului sunt un fel de divinaţii, fără nici o motivare strânsă şi pozitivă. Generalităţi şi iar generalităţi! E firesc atunci ca să ajungă la justificarea brigandajului politic al dictatorilor de azi. Concluzia istoriei va fi însă alta, decât cea stabilită de d. Delhorbe (în „Occident 1934", „Mercure de France" Martie).

A 225-a aniversare a lui Robinson Crusoe

A două sute douăzeci şi cincea aniversare a lui Robinson Crusoe, sau mai exact de la descoperirea pe insula Juan Fernandez a lui Alexandru Selkirk, ale cărui aventuri au dat lui Daniel de Foë ideea şi tema esenţială a lui Robinson.

Scriitorul a brodat cu multă fantezie pe această temă.

Astfel, în realitate, Selkirk n'a debarcat pe insula sa deşartă în urma unui naufragiu, ci de bună voe sau aproape de bună voe. Luându-se la ceartă cu căpitanul vasului, Selkirk l-a rugat să-l debarce pe primul pământ întâlnit în cale; acesta a fost insula Juan Fernandez.

Era prin 1704. Selkirk a fost nevoit să trăiască pe insulă până la 12 Februarie 1709, dată la care a fost zărit focul său de echipagiul corăbiilor căpitanului Wood Rodgers. Robinson-ul nostru reluă contact cu civilizaţia după patru ani de singurătate absolută (de oarece Vineri n'a existat decât în imaginaţia romancierului englez).

Iată două detalii foarte curioase. Corabia care-l părăsise în 1704 a naufragiat câteva săptămâni mai târziu, naufragiu din care n'a mai scăpat cu viaţă nici un matelot.

Selkirk a scăpat astfel cu viaţă numai datorită certei lui cu căpitanul.

Selkirk n'a „robinsonat" deci în urma unui naufragiu, cum scrie Daniel de Foë.

Reîntors în 1709 în Anglia, el a pornit din nou în călătorie pe mare — spre nenorocul său — fiindcă la 19 Martie 1723. vasul „Weymouth" pe bordul căruia era în calitate de locotenent ajutor, s'a sfărâmat de o coastă neospitalieră.

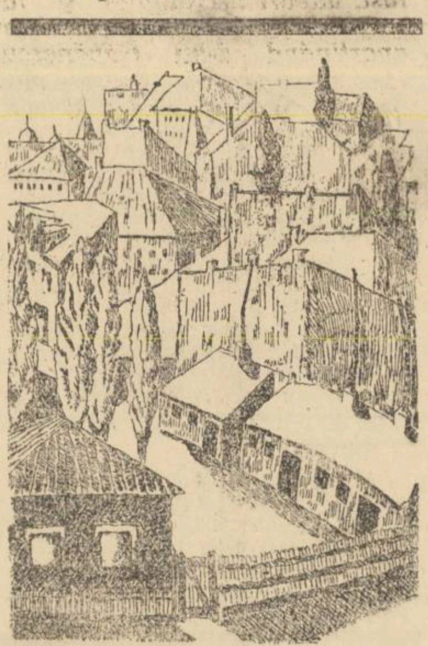
Astfel a pierit în valuri Selkirk împreună cu tovarăşii săi.

Trebuie menţionat că Juan Fernandez nu era complect deşartă, sau mai curând n'a fost totdeauna aşa. Când a fost descoperită de călătorul, care i-a dat şi numele, a rămas acolo o colonie europeană cu multe capre şi fel de fel de seminţe.

Câţiva ani mai târziu, colonii au părăsit insula ca să se instaleze în Chili, dar caprele rămase au continuat să se înmulţească, iar legumele plantate odinioară, au continuat să crească sub cerul cald, în acel pământ fertil.

Selkirk, graţie acestor împrejurări favorabile n'a murit de foame în primele zile de singurătate. De asemenea trebue să reamintim că patruzeci de ani înainte de aventura lui Robinson, un marinar englez, care în timpul unei vânători se rătăcise, a trăit trei ani pe acea insulă, între 1681 şi 1684.

Povestea aşa însă n'a găsit un Daniel de Foë, ca să fie transmisă posterităţii, astfel că nimeni nu mai cunoaşte numele lui Wil (Leon Treich).

Keiserling

Keyserling e German nu din Germania, ci German din Estonia. El e baron baltic rus prin naţionalitate originară, dar German, profund German ca suflet.

In aceste ţări baltice, în mijlocul populaţiilor indigene, pe care seniorii feudali le considerau inferioare, Finejii din Estonia cât şi Lituanienii din Letonia la discreţia populaţiunilor slave, Ruşi şi Polonezi, pe care aceşti baroni le ţineau nu numai ca inferioare ci chiar ca duşmane (supunerea riguroasă la care erau supuşi Polonezii a fost mai puţin opera Ruşilor decât a acestor Germani baltici, care umpleau întreaga administraţiune ţaristă a vechiului regat), orgoliul rasei germane şi al culturii germane a luat proporţii de necrezut. Toţi aceşti baroni au avut inima strânsă când marele războiu i-a obligat să servească pe ţar, suveranul lor naţional, contra Kaiserului, suveranul de inimă. Probabil că mulţi au trădat pe faţă regimul ţarist (dezastrul dela Samsonof, la începutul războiului, pare datorit manevrelor lui Rennenkampf).

Desigur însă că toţi au fost distruşi în faţa dezastrului suferit de Kaizer şi s'ar fi consolat uşor de căderea ţarului, dacă în adevăr, împăratul german ar fi ieşit învingător până la sfârşit.

De altfel Ruşii au început prin a fi bătuţi de Germani înainte ca aceştia să fie complect nimiciţi de celelalte puteri aliate.

Pentru a vorbi de marele om, care a fost Keyserling ar fi nevoie de mii de pagini. Vom încerca să consacrăm câteva pagini operei sale „Viaţa intimă". Acest volumaş, imens prin cantitatea de păreri şi idei, e aşa de bogat încât după ce-l citisem de două ori am fost nevoit să-l reiau pentru a treia şi a patra oară cu creionul în mână şi acoperind de note mai multe pagini pentru a putea rămâne cu tot conţinutul lui.

Această bogăţie constitue un bine? Nu îndrăznesc să fac o afirmaţie. Noi Francezii preferăm ideile simple, clare, mai puţin bogate, totuşi nu vom dispreţui această puternică jerbă de idei.

Insuşi titlul are un înţeles profund dacă ne gândim la înţelesul ce-i dă Keyserling.

Intreaga soluţie a problemei moderne, deplina salvare a civilizaţiei consistă după el în a reveni la adevăratul „înţeles" al vieţii, la care nu putem ajunge decât prin aprofundarea experienţei intime. Lumea nu e condusă de inteligenţă nici de judecată ci de spirit, de luarea în considerare a diferitelor straturi care constituesc eul nostru total şi de raportul acestora cu regnurile înconjurătoare, regnul animal de care ne legăm prin corp şi chiar prin suflet şi regnul spiritual pe care-l bănuim sau simţim. Timp de mai multe secole am mers pe un drum greşit, considerând progresul în legătură cu perfecţionarea maşinei.

Aceasta nu ne-a condus decât la două erori egal deplorabile; materialismul sclav al Rusiei bolşeviste şi materialismul stupid al Statelor Unite pragmatiste.

Drumul trebue schimbat. Deasemenea trebue să se convingă toţi că spiritul e deasupra intelectului şi că religia care proclamă acestea are dreptate, în ciuda naţionaliştilor.

(*Henri Mazet*, Mercure de France. Dec. 1933)

Ziaristica şi literatura

Are scriitorul interes să facă şi ziaristică?

E o întrebare din care s'ar putea subînţelege două lucruri, menite amândouă să ridice protestul ziaristului.

Mai întâi — susţine un redactor al ziarului „Le Temps" — s'ar părea că faptul de a scrie articole de gazetă constitue o diminuare a prestigiului de scriitor. E evident, din nefericire, că nu toţi ziariştii sunt şi valori literare. Dar nu rare ori totuşi, scriitori care apoi au ajuns la o reputaţie necontestată au început prin a fi reporteri de gazetă, unde contactul direct cu viaţa şi nevoia de a scrie zilnic le-a format spiritul şi le-a disciplinat scrisul. Iar pe de altă parte, mulţi scriitori consacraţi au făcut gazetărie în mod sistematic, ceiace nu le-a scăzut deloc din prestigiu; dimpotrivă ei şi-au mărit astfel opera şi renumele. Pentru aceştia, foaia de tiraj zilnic are asupra volumului marele avantaj de a veni în contact mult mai rapid şi mai apropiat cu publicul, făcându-i mai accesibilă gândirea universală.

Pe un Eminescu sau pe un Caragiale nu i-a scăzut faptul că au făcut gazetărie; iar în generaţia de astăzi aproape toţi scriitorii realişti fac şi gazetărie, în acest contact imediat şi zilnic cu faptele descoperind viaţa care face valoarea operei lor literare.

Mai rămâne acuzaţia care s'ar putea aduce gazetăriei că, silind pe scriitor la un randament fix, îl face să-şi bagatelizeze ideile şi să-şi neglijeze stilul din cauza grabei de a scrie.

Argumentul acesta, mai aproape de realitate, nu e însă de o valoare definitivă, întrucât pentru scriitorul cu stil format, primejdia alterării lui prin improvizările zilnice este extrem de redusă.

Acel care ar începe să scrie prost din acest motiv, e probabil că n'a fost nici odată un adevărat scriitor. Adevăratul scriitor nu ar face acest lucru din simplul motiv că ar avea totdeauna grija să nu-şi compromită numele într'un articol care riscă să cadă sub ochii mult mai multor cititori decât întreaga lui operă literară.

Cronica literară

Paleologue: „Ultima Ţarină", Prefaţă de Const. Stere

In vitrina librăriei române din acest sezon au apărut şi câteva cărţi de idei. E un semn îmbucurător al maturizării publicului. Avalanşa de romane sentimentale sau pornografice nu putea decât să întristeze şi pare niţeluş enigmatică pentru ţara noastră, ude amorul se practică sănătos, fără refulări sau probleme de conştiinţă. Infiorătoarea producţie lubrică din Apus, în special din Anglia, ţările scandinave, Elveţia şi Germania, acele infam-desgustătoare cărţi clandestine pe care ţi le arată amfitrionul cu orgoliu, la licheur şi ţigară de foi, pot fi explicate ca un „ventil" uşurător al poverii tradiţiei puritane, pe unde răsuflă „asceza", sau ca simple excitante pentru sleirea vitală.

Dar în România?..

Inceputurile de cultură la popoarele tinere se remarcă printr'o sumedenie de traduceri din cărţi pur informative. Setea de cărţi pur informative Setea de cunoaştere este îndeobşte nepotolită. Ruşii şi Bulgarii, de pildă, posedă cele mai interesante colecţii de lucrări sociale şi economice, din toate direcţiile posibile. La fel Ungaria şi Polonia. Să facem noi excepţie? Să ieşim din cadrul geopolitic al Sud-Estului european şi să ne încadrăm cu o plămadă rafinată în „amurgul occidental"?

Nu credem. Mai de grabă o greşită politică a unor editori, care, dintr'un spirit prădalnic, îi conduce, dintr'o nefirească grabă, la exploatarea periferiei pline de cadavre, în loc să-şi formeze un vad cinstit, căpătat printr'o acţiune editorială de durată.

Iată motivele pentru care apariţia unei cărţi de idei şi de substanţă socială trebuie salutată ca pe o pasăre anunţând corăbiei noastre terenul sigur sub picioare al noului continent cultural.

„Ultima Ţarină", prezentată de editura „Adevĕrul", este o monografie, construită din material istoric şi memorii personale, de către d. Maurice Paléologue, fostul ambasador francez la Curtea ultimului Ţar, la care d. C. Stere a adăugat o instructivă, densă şi inimitabilă *„Prefaţă"*.

Memoriile d-lui Paléologue sunt contribuţii de primul rang la istoria cercurilor de sus din Rusia până la jumătatea anului 1917, când în urma demonstraţiei faimoase din Iulie a muncitorilor petersburghezi a izbucnit panica, au început *lock-out*-urile în industrie şi bancă, fuga capitalurilor şi a membrilor acestei clase în Europa, Asia-Mică şi Statele Unite.

Din amintirile unui ambasador, d. Paléologue a izolat o figură centrală — aceia a Ţarinei — pe care a lucrat-o cu tehnica pastelurilor lui Watteau: linia şerpuitoare, mult roz, alb şi argintiu.

Este interesant de comparat metoda d-lui C. Stere cu a ambasadorului francez.

Sociologul român — unul din cei 3—4 oameni din istoria ideilor dela noi, demni de această titulatură: — Explicativ, utilizând dialectica materialismului istoric cu pondere, aducând o serie de relaţii şi fapte istorice simptomatice, pătrunzând în adâncimile fenomenelor pentru a căuta resorturi şi a afla cauzele eficiente.

Diplomatul francez: onctuos, convenţional, surâzător, pitoresc, din când în când melancolic, în faţa mormanelor de cadavre.

Citind studiile de istorie rusă contimporană ale d-lui C. Stere (această *„Prefaţă"*, *„Perspectivele Revoluţiei ruseşti"* şi acea splendidă analiză a *„Crizei mondiale"* din *„Viaţa Romînească")* sinţi arzătoarea nostalgie a omului de acţiune prin vocaţie, dotat în acelaş timp cu mare capacitate teoretică (tipul clasic al revoluţionarului modern), care a avut proasta inspiraţie sau neşansa să renunţe la munca într'un vast laboratoriu, pentru a veni, nou Guliver, în ţara piticilor şi a scepticilor, să se lase legat în lanţuri, să soarbă treptat-treptat ceşti cu poşircă de evenimente, pe de-asupra otrăvite intenţionat cu soporifice, să-şi piardă vremea semănând idei pe un teren ingrat de piatră şi calcar...

„Prefaţa" dela *„Ultima Ţarină"* împrospătează o veche impresie a noastră...

*

Maurice Paléologue a fost camaradul de bancă în liceu al lui Raymond Poincaré. Cu această înaltă protecţie colegială şi cu o asimilare desăvârşită în spiritul culturii franceze, a jucat frumoase roluri în diplomaţia antebelică.

Ce-ar fi putut să ne spună amabilul, seninul, clasicul senior francez despre epoca rusă înainte şi din 1917? Chiar îndepărtatele sale origini imperial-bizantine, nu-l puteau pregăti pentru a pricepe ceva din pravoslavnica împărăţie a ţarilor, încercată în atmosferă cu fum de tămâe şi cu fumul şnurului aprins, având la cealaltă extremitate bomba şi kilogramele de ecrazită.

Nu numai acest portret al ţarinei, ci şi memoriile sale, ne arată impermeabilitatea unui francez clasicist şi raţionalist faţă de duhul răsăritului şi al contemporaneităţii, în genere.

Până la baia de sânge din 6 Februarie 1934 pe pieţele Parisului, Franţa — această insulă de fericiţi rentieri — nu a avut ocazia să studieze sau să trăiască ceva din drama Europei moderne.

Reflexiile venite de-acolo asupra „crizei", fie sub formă de ziare sau reviste, fie — mai catastrofal !—sub formă de cărţi, se remarcă printr'o gingaşă puerilitate sau prin stupid dogmatism clasic. (Lucien Romier, de pildă).

De acea, nu sub raportul adevărului ştiinţific vom cerceta acest portret al *„Ultimei Ţarine"*, semnat de d. Maurice Paléologue, ci îl vom clasifica la rubrica *„documente istorice"*.

Geneza acestui „document" e geneza oricărui soiu de memorii: necesitatea ineluctabilă a sufletului uman de a-şi retrăi trecutul, „eterna revenire" a lui Plotin, metoda terapeutică de purgare psihologică. Intr'o viaţă de om se adună reziduri, care trebuesc arse; refulări, care trebuesc aduse în cercul luminos al conştiinţei pentru ca prin *catharsis* să salveze individul din ghiarele nevrozei. Un bătrân fără poveşti şi fără darul povestirii este o imundă otreapă umană, un cazan de hachiţe.

Cele mai frumoase şi mai interesante memorii sunt ale personalităţilor pline de ranchiune, ale intoxicaţilor şi ale celor cu pofta răzbunărilor postume. Memoriile „obiective" sunt lipsite de interes, nesincere şi simplă maculatură. (Nu poate fi „obiectivitate" în povestirea propriei vieţi sau în judecata asupra contimporanilor).

Oamenii cu succes în viaţă, existenţele plenitudinare nu pot scrie memorii.

Nedreptăţiţii sau rataţii vieţii sociale au aptitudini straşnice în această direcţie. Ce-a fost *Il Principe* al lui Machiavel, obscurul secretar florentin, decât memoriul său cum ar trebui făcută politica de către şefii care nu-l băgau în seamă ?

D. Maurice Paléologue pare a se fi bucurat de o existenţă plenitudinară. Secretarul său particular ne-ar fi lăsat însemnări infinit mai preţioase decât stăpânul asupra dedesubturilor şi asupra aspectelor dela curtea lui Nicolae II.

Din aceste trei memoriale prodem trei memoriale suggestive: 1) *A. Ciapovalov:* Amintirile unui muncitor revoluţionar (un simplu metalurgist din Petersburg); 2) *O. Pjatnizki:* Insemnările unui profesionist al revoluţiei, ale unui funcţionar de partid (ceeace sociologul Max Weber numeşte „Berufspolitiker" şi „Berufsrevolutionar", explicând unitatea acestor inedite profesii) şi 3) *General Alexandru Spiridonovici:* Istoria terorismului rus (1886—1917), aşa cum a trăit-o un fost şef al Ohranei din Kiev şi şef al pazei personale a lui Nicolae II.

Din această epocă desprinvenite dela trei tipuri deosebite de luptători (la care s'ar putea adăoga palpitantul reportaj al ziaristului american John Reed, Zece zile care au sguduit lumea) se poate înjgheba un aspect exterior al evenimentelor care au dus la uciderea „ultimei ţarine" şi a ultimului Romanov.

Amintirile d-lui Paléologue şi memoriile lui Sir Georg Buchanan (ambasadorul englez la Petrograd), ne arată cât înţelegeau diplomaţii din năvala „stihiilor" şi a străzii: cât Nicolae II, care împuşca ciori în parcul palatului de iarnă în momentele cele mai vijelioase prin care trecea tronul străbunilor săi...

Din punctul de vedere al tehnicei literare, d. Maurice Paléologue posedă tradiţionalele însuşiri ale portretiştilor şi moraliştilor francezi de primul rang: măsură, claritate, ştiinţa construcţiei şi a echilibrării materialului întrebuinţat.

PETRE PANDREA

Carnet burlesc

11 contra 11

Norei

La ora 4, cerul era albastru, larg, liniştit şi aerul cald. Mirosea a primăvară, a soare, a aer şi vânt, a pământ jilav... Dar exista un alt motiv pentru ca lumea să vie valuri-valuri, Duminică la stadionul din splaiul Independenţei.

Era matchul „Venus"—„Chinezul", *care-o atrăgea.*

După amiază, la ora 3. Un soare neîndurător, deşi e deabia început de primăvară, străbate totul, fereastra, perdelele şi aşi putea spune, chiar zidurile. Servitorul îmi bate cu discreţie în uşe, apoi, neprimind nici un răspuns, intră cu multă autoritate în odaie. Imi deschide cu sgomot fereastra şi primesc drept în ochi razele soarelui.

— E ora trei, conaşule, şi trebue să vă duceţi la matchul de foot-ball.

Nu mai poate încăpea nici o eroare, e cu adevărat 3; trebue să mă execut, căci altfel voi scăpa matchul. Să mergem!... Să căutăm să uităm serata din ajun, să ne trezim şi să mergem, dacă nu să fac sport, cel puţin să privesc, căutând să-mi împrospătez astfel amintirile unei vremi nu prea îndepărtate, când eu jucam şi alţii priveau...

Zeci de taxiuri încurcă depe acum circulaţia în apropierea stadionului, deşi e încă foarte devreme.

— Şi eu îţi spun că Venus o să bată.

— Nu, eşti greşit. Chinezul e tare de tot!...

Prin lumea care pătrunde în stadion, se strecoară câţiva tineri în trench- coats-uri şi, unii din ei, în knickers-bokers, cu mici valize în mâni: sunt jucătorii „Chinezului".

Toate privirile sunt îndreptate asupra lor, pe când ei trec gravi şi impasibili, prin pasagiul ce li s'a deschis...

★

Foot-ball! Terenul gol, de un negru tandru, se întinde ca un covor la picioarele tribunei, pe când tabloul de afişaj împodobit depe acum cu nume, aşteap- să fie însufleţit cu cifre.

In vestiarul cenuşiu, plin de miros de oameni, de praf şi de sgomot, masajul jucătorilor Venusului, neliniştitoarea rumoare a mării de oameni, maillotul negru colant pe torsurile brune, genunchii bine masaţi, muşchii duri... şi apoi, la ora 4, ieşirea din vestiar pe peluza din arenă, strălucirea soarelui, asurzeala aclamaţiilor, inima sdrobită ca şi cum ai fărâmiţa-o în mână... iar în faţă, jucătorii albi ai Chinezului, având pe pepturile lor unsprezece embleme....

O minge năvăleşte deodată pe teren într'un sgomot de bumbarum-bum sălbatec, urmată de echipa Venus, în chiloţi imaculaţi. Apoi „Chinezul".

Arbitrul aruncă cu banul, pe când căpitanii celor două echipe îl privesc rostogolindu-se prin aer şi se aruncă asupra locului unde a căzut. Ce-o fi: coroana sau pajura? Ei se apleacă pe teren, făcându-mă să mă gândesc la nişte entomologişti care examinează o insectă sau un fir de iarbă...

Matchul începe... Cu passe, cu shooturi fulgerătoare care periclitau castitatea plaselor, cu combinaţii tehnice din partea Chinezului şi o mare dorinţă de a învinge din partea Venusului, Şi natural, cu un public care, ca deobiceiu, ţipa, urla, se agita: „Haidea, Stanciu, învaţă-i să joace!" — „Nu te lăsa, Vâlcov!"... „Off-side", „arbitru!".

— Cumpără-ţi ochelari altădată, să vezi mai bine!

Toate acestea nu fac altceva decât să dovedească pur şi simplu că foot-ballul este un joc popular.

Matchul e totuşi foarte frumos. De mult n'am mai asistat la o asemenea partidă de football.

Dar nu vreau să vă explic prea mult matchul, căci atunci când începi s'o faci, nu există nici un motiv care să te facă să te mai opreşti; e un subiect teribil, ca şi poveştile de vânătoare sau anecdotele militare; voi încerca deci să vă vorbesc fără să flecăresc prea mult, şi să întrebuinţez prea mulţi termeni tehnici, pe care de altfel nu-i înţelege nimeni, uneori nici chiar arbitrul sau poate tocmai el.

E de-ajuns să ştiţi că timp de 45 de minute ale primei reprize, actorii matchului — cei 22 de jucători de pe stadion — le-au trăit intens, tot atât de mult cât şi spectatorii, coktail impresionant care pleacă dela „chibiţul" de mahala care face „galerie", până la doamna „bine".

Pauză...

— Trebue să-i batem! zice Burdan.

Numai auzindu-l, cu pumnii pe care îi strânge şi umerii masivi, aplecaţi ca într'un plongeon, te-ai strivi până la sdrobire în colţul de iarbă călcată, unde linia albă a porţii marchează patria de apărat.

Dar bag de seamă că am început să vorbesc de joc, şi n'aşi mai sfârşi niciodată; devin foarte lesne pisălog când vorbesc de un subiect care mă interesează; noroc că, în fond, nu mă interesează nimic, ceeace-i preferabil pentru mine şi pentru toată lumea. Şi apoi, la ce bun?...

E de ajuns să ştiţi că jucătorii, atât cei albi, cât şi cei negri, au jucat admirabil, un joc care, în unele momente, îţi dădea „thrill" (fiori). (Să vorbim puţin englezeşte, fiindcă-i vorba de foot-ball!) şi că în nu ştiu care minut, Petre Vâlcov trimite un shoot fulgerător care nu se opreşte decât în fileu ce, emoţionat, tremură...

Aplauzele nu mai contenesc, prelungindu-şi ecoul până dincolo, pe bulevard.

Dar matchul s'a terminat şi soarele — un soare japonez decupat pe cerul gol — apunând, a dispărut în spatele terenului, lăsând o aureolă portocalie pe casele devenite violete.

Incet-încet noaptea vine cu paşi feutraţi de apaş şi atunci, lumea pornind spre ieşire, începe să „comenteze" matchul; aceasta-i ceva interminabil. Luna rece se suie pe cerul albastru clar, pe când lumea se suie în maşini, — cei care le au bineînţeles — cu lanternele aprinse, pornind spre centrul oraşului, unde luminile electrice par nişte stele căzute din cer.

PAUL B. MARIAN

I n s e m n ă r i

Originalitatea

Găsim într'o poezie, publicată într'o foae săptămânală, această trăsătură originală:

„Ha-ho"-ul vieţii se sbate,
„Ha-ho"-ul sălbatic. Şi fiare
Cu pradă blajină în ghiare
Se'nfundă 'n desişuri uitate.

O astfel de poezie nu merită „huideo"-ul unanim?

Titlu

Cetim într'o revistă: „D. Camil Baltazar, redactorul defunctei „România Literare", s'a întors la uneltele sale".

Dacă-i vorba pe titlurile negative, — de ce i se trece d-lui Baltazar numai ultima victimă şi nu toate?

Curiozitate

Pentru cei ce ne învinovăţesc că nu luăm act de „poezia nouă" — reproducem următoarele versuri apărute într'o publicaţie săptămânală:

Femeile ca liniştea din plopi
Işi aşteaptă — amanţii de catran
(şi spasm,
Să plângă şi să râdă ca un basm,
Când vremea-i ca o beznă peste
(gropi.
Din pivniţi vor aduce vin profund
Şi-un preot blând ca urletul de lup,
Va binecuvânta la denia din trup
Şi focului ce'n mine îl ascund.
Apoi mărirea-adâncului va stărui
Pe şoldul botezaţilor cu foc,
Şi nimeni nu va sta o clipă 'n loc
Când pe cel mai mare'n iad îl vor
(mări
Cu femeile ca liniştea din plopi
In vremea ca o beznă peste gropi
Sălbatec se vor sbate — amanţii de
(catran,
Şi vor petrece-un veac la ospăţul lui
(Satan.

Povestea cu „preotul blând ca urletul de lup" — nu se potriveşte cu poezia care vorbeşte de soare în miezul nopţii?

Oaza

Credeam că Bucureştii sînt o pustie literară.

Ne înşelasem! O publicaţie săptămânală ne face să ne vină inima la loc.

Intr'adevăr, iată ce citim:

„Accentuăm că salonul literar al d-lui E. Lovinescu reprezintă singura oază odihnitoare în viaţa zbuciumată a Capitalei".

Iar printre cei ce s'au răcorit la umbra palmierului — sînt d-nii Costin Georgescu şi Dan Petraşincu.

Punere la punct

In „Viaţa literară", d. Romulus Dianu spune că „d. D. I. Suchianu a lăsat să se înţeleagă, într'un articol, tot dispreţul său pentru cartea românească şi, în general, pentru scrisul românesc".

Ne mirăm că d. Dianu — un om subţire — n'a văzut că d. Suchianu dispreţueşte numai proasta *carte românească şi prostul scris românesc.*

Numai cei interesaţi pot protesta. Pe d. Dianu însă nu-l priveşte chestia...

F a m i l i a

După o lungă ,foarte lungă absenţă, a reapărut în câmpul publicisticei, invadat de bălării, o floare preţioasă: Familia.

Din cauza unor vitrege împrejurări, vechea revistă a lui Iosif Vulcan, sucombase cu toată necesitatea ei acolo unde apărea, în mediul românesc dela graniţa de Vest.

Familia *de acum, care vrea să reia tradiţia bună a lui Iosif Vulcan, apare în alte împrejurări, în altă pondere şi altă culoare decât cele de odinioară. Ştim rolul însemnat pe care l-a avut în acest colţ de ţară vechiul organ ardelean. Ce misiune poate avea aceiaşi revistă, în formă nouă?*

Acolo, în vecinătatea unei culturi străine, agresive, este mare nevoe de un instrument purtător al valorilor culturale româneşti. Este nevoe de o tribună dela care să poată fi propagate cuvinte, versuri, gânduri de ale noastre.

Familia *poate răspunde acestei nevoi locale de cultură, dacă va înţelege că trăim vremuri noui care pun probleme noui şi cer orizont nou de înţelegere. Numai în acest sens poate fi utilă* Familia, *al cărei prim număr apărut se prezintă într'o ireproşabilă ţinută tehnică.*

Din punctul de vedere al desvoltării culturii locale şi al localismului cultural, apariţia revistei Familia *constitue un fapt bun, un eveniment al vieţii culturale ardelene.*

Viaţa literară ardeleană

Revista „Gândul românesc" dela Cluj, pe care o îngrijeşte cu mult zel d. Liviu Chinezu, a organizat o serie de conferinţe: „Problemele principale ale Ardealului".

In acest ciclu s'a ţinut o conferinţă despre „Viaţa literară românească în Ardealul de după unire" unde arată mişcarea destul de vie a provinciei care în istoria sa cunoaşte atâtea puternice curente de cultură, cum este de pildă curentul latinist. Are Ardealul o viaţă literară care să însemne ceva, să lase urme în mişcarea literară a ţării?

Mulţi au negat-o.

Totuşi, în ultimii ani mai ales, există în Ardeal o vie frământare spirituală pe care o ignoră Bucureştii noştri.

Au apărut multe reviste, care întreţin o agitaţie simpatică alcătuind centre locale, mici focare de cultură.

Viaţa literară expresivă a Ardealului este reprezentată de talente impunătoare ca Ion Agârbiceanu, Liviu Rebreanu, Lucian Blaga, Aron Cotruş... Există o generaţie şi mai tânără, care începe a se manifesta acum, promiţător. Vechile distincţiuni încep să dispară rând pe rând, făcând loc unei formule unitare de cultură românească. In sânul tinerei generaţii, deosebirile aproape nu mai există. Osmosa sufletească face progrese remarcabile. Ardealul trebue însă să-şi păstreze nota specifică, originalitatea de stil şi gândire prin care să se diferenţieze o cultură locală, un regionalism sănătos al valorilor, în concertul general al culturii române.

Englezii despre caracterul lor naţional

Trei cărţi de limbă engleză, apărute de curând în Londra, caută să stabilească în linii mari evoluţia caracterului englezesc: „The National Caracter", *de* Arthur Bryant, „Country Mixture" *de* Sewood Clark *şi* „Fox Hunting" *de* I. R. Young.

Partea interesantă a acestor cărţi este că ele caută să stabilească prin exemple că adevăratul caracter al Englezului se defineşte prin natura ţării sale, specificul naţional englez se datorează specificului rural al ţării lor.

Maşinismul, zic autorii în esenţă, a covârşit atât de mult viaţa actuală a Angliei încât este absolut necesar să luăm o altă atitudine în faţa vieţii. Trebue în primul loc să luăm în consideraţie un trecut în care a existat o viguroasă simplicitate, înainte de simţitoarea viteză a conştiinţii de azi. E nevoie, zic autorii, să alegem ceia ce a fost mai bun în trecut pentru a ne călăuzi în viitor. Astfel găsesc ei în trecut o mare varietate şi un pronunţat individualism în viaţa lor rurală şi aceasta a provocat, nu numai o infrumuseţare a vieţii la ţară, dar şi o mare îmbogăţire a spiritului. Libertatea, atât de mult şi de cu drept preţuită a vieţii moderne, a adus, sub influenţa maşinismului care nu ne îngăduie o alegere, distrugerea a tot ce iubea Englezul odinioară şi o grosolănie în ceea ce face valoarea vieţii. Trebuie să reacţionăm sau să murim.

Ca o reacţiune deci A. Bryant *evocă, în scurtele convorbiri la radio care alcătuesc cartea sa, câteva tipuri de gospodării englezeşti de altădată, pentru a îndemna pe englezi să pună în valoare unele calităţi ale spiritului naţional care se găsesc în el ca o preţioasă moştenire.*

„Caracterul naţional, conchide el, rămâne neschimbat, însetat azi sufleteşte de tradiţiile bogate".

Acelaş punct de vedere se găseşte şi în cartea lui Atwood Clark, *care a avut ocazia să stea de vorbă cu oameni bătrâni şi cu memoria foarte bună, despre trecutul vieţii de la ţară a farmerilor englezi. In special interesante sunt paginile în care arată cum o comunitate de altădată izbutea să se întreţină pe o scară restrânsă prin propriile sale mijloace. Păcat că se serveşte de dialog în dialect, ceia ce îngreuiază lectura şi întrerupe vioiciunea povestirii.*

„Fox Hunting" *este simbolul paradoxului minţii englezeşti care ocroteşte vulpea ca s'o vâneze.*

Convenţional, dar în legătură cu primitivitatea, îmbrăcat cu cea mai mare îngrijire, dar gata să se umple de pete, riguros în etichetă, dar teribil amator de excentricităţi, autorul este o domnişoară care a redat în cartea sa, într'o descriere a desvoltării vânătorii vulpei, adevărate pagini de istorie socială din epoca lui Chancer. In aceste pagini se reflectează toate restricţiunile pe care le-a impus revoluţia industrială cu liniile ferate în sportul cel mai tipic tradiţional englez şi indirect evoluţia caracterului său naţional.

Tânăra literatură ungară

Mihaly Feoldi, autor din generaţia celor „mai puţin de 40 de ani" este fără îndoială una din figurile cele mai ciudate ale lumii intelectuale din Ungaria de după războiu. Puterea de muncă şi bogăţia producţiei sale sunt prodigioase.

Ziarist, este redactorul-şef al unui mare cotidian unguresc de dimineaţă, şi în acelaş timp director literar al unei mari ediţii, a găsit totuşi timp să scrie vre-o douăzeci de volume: povestiri, studii, esseuri şi romane. Din toate ocupaţiile sale absorbante, literatura este pasiunea profundă şi stăpânitoare a sufletului său.

Primul său roman „Sahara" *a căzut ca o bombă în lumea literară, destul de îngâmfată şi pretenţioasă din Budapesta. „Sahara" este în adevăr o carte crudă, necruţătoare şi violentă. Este istoria unei familii în care se oglindeşte un întreg strat social din Budapesta. Acest mediu e descris cu o sinceritate feroce ca unul ce cunoaşte în amănunte plăgile de care suferă. Ar fi poate ceva în genul în care scriu populiştii din Franţa.*

După acest roman, seria operelor se diversifică înmulţindu-se, căci tânărul autor face în fiece clipă dovadă de o curiozitate nesecată mereu preînoită, care-l face să publice cărţi foarte diferite ca formă şi inspiraţie.

Astfel unul din romanele sale tratează problema „înăbuşirii", a refulării, reprezentând procesul ce se desfăşoară până la crimă, ci putere şi emoţie. Alte romane atacă problemele sociale cu aceiaşi fericită izbândă. Alteori scrie romane poliţiste pline de însufleţire şi aţâţare.

Esseurile sale tratează problemele cele mai diferite, ajungând până la cele mai fine şi mai subtile probleme filosofice.

In toate aceste opere se simte însă interesul şi grija pentru generaţiile tinere, atât de încercate de viaţa de după războiu.

Cu cât opera sa se'mbogăţeşte, cu atât tonalitatea ei se ridică dela materialismul dens, — realism de concepţie filosofică şi literară — spre o spiritualitate înaltă, fără de care el nu vede mântuirea lumii moderne.

Acum doi ani Mihaly Foeldi a obţinut premiul „Pen Clubului" unguresc pentru romanul său „Sufletul Anei Kadar". *Dela această dată Foldi a mai publicat două romane de mare alură, alcătuind cele două părţi dintâi ale unei trilogii:* „Către împărăţia lui Dumnezeu" *şi* „Omul gol". *Critica ungară a fost unanimă în preţuirea lor pentru grandioasa concepţie şi spiritualitatea înaltă a acestei opere. Ce ar fi dacă s'ar traduce şi în româneşte prin îngrijirea Pen Clubului românesc?!...*

Adevărul despre Doamna Chrysantheme

Intr'o scrisoare inedită a lui Pierre Loti, din 1885, către prietenul său Marcel Sémezies şi publicată în „Buletinul Amicilor lui Pierre Loti, *anul trecut, găsim adevărul cel mai adevărat asupra Doamnei Chrysanthème. Iată ce scrie Pierre Loti:*

„M'am căsătorit săptămâna trecută pentru o lună cu drept de reînoire, în faţa autorităţilor nippone cu o anumită Okane San, *care împarte cu mine locuinţa mea suspendată.*

Ai văzut de sigur pe toate evantaliurile figura de păpuşă cu acele de cap împlântate ca un soare în părul lor, cu tunica strânsă pe picioare jos şi terminată cu o trenă ca o coadă de şopârlă. Lăcaşul nostru este mobilat cu paravane mici, taburete şi mai mici, dar bizare pe care sunt aşezate vaze cu flori. Pe lângă acestea un Budha mare aurit, eşind dintr'un lotus. De pe balcon avem o vedere incomparabilă.

„Seara coborîm pe cărări de capre, să mergem în oraş şi să petrecem în bazare, case de ceai sau la teatre. La miezul nopţii ne reîntoarcem acasă cu lanterne atârnate de beţe lungi. La noi, lampa arde neîntrerupt în faţa lui Budha zâmbitor. Ţânţarii învârtesc hora dimpreună cu fluturii de noapte. Pentru a ne apăra de aceste gângănii, ne învăluim ca să putem dormi într'un velum de gaz albastru.

„Aş putea paria că de la depărtare vei găsi lucrurile acestea încântătoare. Ei bine! pe mine mă doboară de plictiseală. Ori ce-aş face, nu mă pot lăsa prins de chipurile acestea de paravan, de Japonia aceasta afectată şi proastă. Toate îmi apar ca o comedie mizerabilă, şi când stau cu soţia mea în faţa panoramei aceleia de munţi şi pagode, mă plictisesc de-mi vine să plâng!".

Iată ce stă în dosul legendelor şi al frumoaselor romane...

„Cuvinte potrivite şi... încrucişate"

Au mai fost cercetate deslegările următorilor: Dr. T. I. K. Braşov (10 erori la 39 probleme); Stella Atzof, Moreni (4 erori la 39 probleme); Smaranda Spadatte, Moreni (4 erori la 39 probleme); Tanţi Constantinescu-Vedea. Slatina (10 erori la 39 probleme); Sonia Camerman, Loco (10 erori la 39 probleme); Ioan M. Olteni, Loco (21 erori la 39 probleme).

S'au mai primit dslegări, — care încă n'au fost cercetate dela următorii: Maria Niculescu, Loco; Rădulescu Mircea, Craiova; Ion Lupescu, Delenl-Mehedinţi; Tr. T. P. Gruescu, Moreni; Al. Haber, Iaşi; D. Diaconescu, Craiova; Nae Iliescu, Loco; Nicolae I. Bărbulescu, Loco; Şt. Gh. Ştefănescu, Piteşti; Victor Constantinidi, Loco; Eugen Neagu, Focşani; Mimy Bluette, Silistra.

A APĂRUT **Revista Teosofică** NO. 3

cu un bogat şi interesant cuprins:

Sfântul Poet Francisc din Assisi, de Claudia Millian; *Lumea văzută ca întreg,* de C. W. Leadbeater; *Cercetări asupra vieţii după moarte,* de G. Hodson; *Muzica sinteză a vieţii emoţionale şi intelectuale,* de C. Jinarajadasa; *Ştiinţa modernă şi vechea înţelepciune,* de C. Gardner; *Moartea Monseniorului Leadbeater,* de J. A.; Insemnări.

Abonamentul lei 180 anual; Exemplarul 20 lei. Administraţia: Calea Griviţei 190, Bucureşti II. De vânzare la principalele librării şi chioşcuri, unde se mai pot găsi numere anterioare.

— Insfârşit, ţi-am găsit pălăria.
— Unde era?
— Subt cravata mea...

— Exact! E ceiace îmi închipuiam: aveţi un deget scrântit...

FEMEIA LUI NOE: Dar puricii şi ploşniţele le puteai lăsa dracului...

— Uite, mamă, ce mi-a dat patronul pentru orele suplimentare de dactilografie....

— Şi acum... spune-mi sincer: ce crezi de poemele mele?

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 697
DUMINICA 15 APRILIE 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Caet de schițe

Psihologul Ribot a numit literatura un surogat modern al mitologiei. Literatura slujește aceleiași foarte durabile nevoi de ficțiune cași vechile istorii despre zei și eroi.

Până târziu încoace Francezii, după tradiția din vremurile lor clasice, numeau mitologia antică, scurt, *la Fable*. Prin acest cuvânt se notifica natura „fabuloasă" a cuprinsului mitologiei; fusese un termen de intenție pedagogică, în care, foarte probabil, opera și ideia de a însemna bine contrastul între adevărul legii noastre creștinești și minciuna păgânească. In curiozitatea generală pentru literatură trăește încă pofta străbună de „fabule"; într'un grad oarecare ne încordăm toți atenția spre punctul sensațional din orice carte literară, îl așteptăm acest punct și îl cerem, tacit dar imperios. Este remarcabil că realismul și naturalismul — în forma lor din Franța cel puțin, unde totul se resimte de tradiția clasică — au cultivat cu nevinovată duioșie acest prea uman și, ca atare, respectabil gust pentru ceea ce într'un fel sau altul este „fabulos". — Să luăm seama că mitologia însăși culminează doar în fabulos, țesutul curent al poveștilor ei e făcut din vitejii și pozne curent omenești, în fapte cași în motivări. Substanța miturilor satisface dar unei trebuințe, cum am zice, de realism: ne amuză în ele făpturi și fapte observabile, și acest amuzament strămoșesc ne dă și în plăcerea naivă de a identifica și de a ne descărca de iritările realității prin imitare.

Nu cred că e nevoe să fii literat prin meserie pentru a te bucura de creionarea rapidă, ca pentru sine însuși, a chipurilor și a faptelor. Poate că acest lucru ne deosebește chiar esențial pe noi modernii de cei vechi: pe noi ne amuză povestea vieții de mijloc și de jos, și ne bucurăm de a putea zice: așa e, întocmai cum stă scris. Este o plăcere mare în identificările aceste iuți și sigure, — e plăcere de a recunoaște și a înțelege chipuri și fapte de care ne lovim în fiece clipă prea de aproape. Toți participăm zilnic la elaborarea acelei mitologii; și numim această elaborare, în românește: a face mahalagism. Și această funcțiune a spiritului comportă talent de observare, pătrundere delicată, prin urmare, și liniște sau chiar noblețe în judecată.

Proust, în a cărui operă romanul sfârșește prin a ceda locul în întregime confesiunii directe dela cetățean la cetățean, ne vorbește programatic și solemn de Muza care inspiră convorbirile sub lampa din sufragerie, unde amintim și desfirăm viețile cunoscuților și ale vecinilor, morți, nunți, despărțenii, Muză care nu-i alta decât Muza Istoriei însăși.

Mi-au trecut prin minte toate acestea deunăzi, pe când studiam caetul de schițe al prietenului Sevastos: *Aventurile din Strada Grădinilor*.

Cu fizionomia lui liniștit malițioasă, Sevastos mi-a apărut, de când îl știu, ca unul din acei care prin naturală vocație ne schițează continuu pe toți câți îi trecem pe dinainte. De mirare dar nu mi-a fost că ne-a dat, în sfârșit, acest savuros manual de fabule eșene, — savuros, firește, pentru Eșeni mai întâi. Arta pornește ca lucru eminent local. Treptat se impune caracterul de tip implicat în orice schițare. „Mi-am dat seama, notează autorul, că Strada Grădinilor nu-i de esență strict eșană sau moldovenească. Strada aceasta parcă se prelungește până în inima țării". In orice schiță făcută de o mână sigură stă, în genere, un studiu. Astfel *Aventurile din Strada Grădinilor* este o enciclopedie de romane și drame *in ovo*. Cadre strîmte, saturate la maximum cu figuri și acțiune.

Sunt scheme de o exactitate aspră, cum trebue să fie orice bun desen, oricât ar fi de fugar. Te poți amuza imaginând pe ele relief și culori, edificând drame cu desvoltări și concluzii bine socotite; dar schemele desfătează și așa cum sunt, neamplificate, numai prin adevărul uscat al notației.

Sevastos explică: „Lumea în care am trăit, stăruia în mine. Mă obseda. Ca să scap — am trecut-o în aceste anale". Formula e clasică și dreaptă. Neapărat, acea „stăruință" a lumii era efectul unui fel anume în care a fost înregistrată. Observația este, prin ea însăși, o elaborare: din massa difuză a impresiilor, figurile și faptele sunt scoase prin o operație de stilizare, pentru care observatorului născut nu-i trebue decât puține secunde.

Sevastos și-a extras modelele din o lume unde se întâmplă multe, — e omenirea eminent dramatică de pe tărâmul unde „limita dintre centru și periferie se pierde. Casele vechi cu cerdac și cu acoperiș de șindrilă, întârzie în preajma centrului. Iar casele mari, nouă, înaintează către periferie", sau unde „ciclul aventurilor e de obicei de o săptămână". Poate că acestui material omenesc îi este tocmai pe măsură să nu fie tratat decât în schiță. Ca să vedeți iată o imagine de vilegiatură: „In plin sezon, ofițerul avea o parteneră frumoasă și elegantă. A fost apoi nevoit să se consoleze cu una mai urîțică, îmbrăcată așa și așa... Iar la sfârșitul sezonului, când lumea bună se rărește, i-au apărut la masă două mahalagioaice, care luau cu furculița bucăți de carne din farfuria lor și le băgau forțat în gura militarului". Iată legenda, superbă în întregimea ei, un capitol din mitul unui Herakles pe altă măsură decât cel antic, dar vrednic de fixarea ager stilizată a observatorului nostru ca tot ce a eșit din mânile ziditorului.

Schițe amuzante dar și informative: secțiuni anatomice în o parte, umilă oarecum, a societății, dar care istoriei moravurilor nu-i poate fi câtuși de puțin neglijabilă.

Goale de ornament literar, trăgându-și valoarea artistică simplu din istețimea alegerii și din exactitatea notării, ele au prin aceasta chiar, o originală savoare. — „O mamă cu fata ei ocupa un mic apartament în fund. Trăiau modest, sărăcăcios chiar, din o pensie a mamei. N'au împrumutat nici bani, nici lemne dela nimeni. N'au cerut în viața lor un pătrunjel. Dacă li se isprăveau lemnele, stăteau în frig... Singure își aduceau apa de la hazna și pânea din târg. Mama umbla toată ziua după treburile gospodăriei.

Fiica ei visa, nemulțumită. Se certau adesea. Veneau până la mine voci ascuțite. Nu se înțelegea însă nici un cuvânt. Atât. Perechea „Filipeștelor" face o icoană de o vigoare aproape stranie, una din cele mai impresionante notări ale acestei cărți de schițe plină de vieți, foarte zilnice și atât de curioase în normalitatea lor. E o lume naivă, cu sufletul fără frânele delicate ale civilizatului, lume ce se irită simplu și se descarcă elementar. „Un scandal de familie a pătruns, odată, până 'n apartamentul meu. Când lucram în biurou, se deschide violent ușa, iar un copil intră speriat în casă pe-o ușă, și zbucnește pe alta. O clipă — nu mai mult. Dar în acelaș moment mama copilului apare în prag cu un lemn în mână, îl aruncă după băiat și se retrage mormăind.

Părintele familiei cu scandalul, domnul Miluță, e slujbaș; dar e și vânător pasionat; și pictează și cântă din vioară, flaut și ocarină, avea și o armonică spartă, căreia tot plănuia să-i pue un petec. Iar unicei servitoare, „femee de o vârstă incertă, care umbla toată ziua în niște târligi foșnitori, i se așeza în mână, când o trimitea la piață, câteva pachețele cu gologani: unul în jurnal pentru făină, altul cu hârtie albastră pentru zahăr, al treilea pentru orez în petică. Ea nu înțelegea ce-i numărul. Avea însă o strașnică memorie a culorilor". Se deschide, cum vedeți, și o galerie a figurilor bizare.

PAUL ZARIFOPOL

O arhivă meșteșugit aleasă de comicării adeseori sumbre, unde stau catagrafiați cei nevoiași, omenirea necazurilor meschine și a plăcerilor amărâte. Sevastos vrea să ne prezinte „documente omenești", cum spune el în terminologie naturalistă, și nici de cum „literatură". Vrea să zică: material nefăcut. Despre mine, îi mulțumesc adânc. I-a reușit să ne recreeze frumos de greutatea multor opere — făcute și nereușite.

PAUL ZARIFOPOL

Din viață --- nu din cărți

Pentru o pâne

Ziarele au publicat, la rubrica „faptelor diverse", un caz aparte: doi frați au lucrat împreună la un patron. Plata s'a făcut în alimente. A urmat împărțeala. O bucată aici, alta — dincolo. Totul a mers bine până aproape de urmă. A rămas în litigiu o pâine. Un frate a pus mâna pe pâne: — „Mi se cuvine mie!" Celălalt frate și-a înfipt degetele, ca niște ghiare, în capătul celălalt al pânii: — „Ba mie!"

Frații și-au aruncat priviri haine. Au lăsat pânea și s'au luat cu mânile de piept. Au scrâșnit, și au început să se zgâlție.

Unul și-a eliberat dreapta. A pus mâna pe un cuțit din brâu — și l-a implântat în pântecele „vrăjmașului". Victima s'a tăvălit pe jos amestecându-și intestinele cu praful de pe dușumea.

Frații au fost mângâiați de aceiași mână de mamă. Au fost legănați în aceiași covată. S'au jucat cu acelaș pisoiu. Au adormit, după joacă, îmbrățișați.

Și de-odată, când fiecare dintr'înșii și-a câștigat cu trudă pânea cea de toate zilele, sufletele li s'au înrăit. Frații au devenit străini — dușmani chiar.

Trecutul nu le mai stăruia în minte cu amintirea mamei, cu casa părintească, cu jocul copiilor...

Frații n'au simțit în inimă decât hainia lui Cain care l-a ucis pe Abel pentru un blid de linte...

Obiect găsit

De sărbători, lumea — prea mult ocupată, în restul timpului — dă drumul sacului cu tacale.

Astăzi, când se petrec atâtea fapte reale — pline de curiozitate — omul n'are nevoe să recurgă la rezervele imaginației. N'are decât să povestească ceia ce i s'a întâmplat.

In zilele de Paști, am auzit multe lucruri — dintre care unele merită a fi consemnate aici.

O funcționară povestea, într'o familie, întâmplarea cu găsirea unui portofel pe stradă. In el erau polițe, un permanent de ceferist, hârtii de afaceri, etc.

Inopta... Dar funcționara se hotărî să ducă în aceiași seară obiectul găsit — pentruca păgubașul să nu fie alarmat. Luă tramvaiul, ajunse la periferia orașului. Porni pe străzi întunecoase. Intrebă din om în om. Insfârșit — descoperi casa ceferistului. Intră cu bucurie și dădu portofelul.

— Hoațo, îi ripostă păgubașul. Ai lucrat în bandă. Unul mi-a furat portofelul și altul mi-l aduce. N'ați găsit bani și v'a fost frică să păstrați polițele. Chem eu îndată poliția să pună mâna pe tine.

Funcționara dispăru fără un cuvânt. Și cum nu mai avea bani de tramvai, se întoarse pe jos— în puterea nopții — la celălalt capăt al Bucureștilor...

Prima lecție

Auzind această poveste, o fetiță de vre-o zece ani intră în vorba celor mari.

— Dar eu ce am pățit, — începu ea. Astă iarnă, o colegă — Florica — și-a uitat cărțile la școală. Le-am luat să i le duc acasă. In ghiozdan nu mai intrau. Le-am purtat în mână. N'aveam mănuși.. Și era un ger...

Ajung, înghețată, la Florica:

— Uite cărțile. Le-ai uitat la școală!

Florica și mama ei tăbărîră pe mine:

— Hoațo, le-ai furat. Și pe urmă, de teama bătăii, te-ai hotărît să le dai înapoi...

Fetița tăcu.

— Și mata ce-ai zis? — o întrebai eu.

— N'am zis nimic... Am început a plânge... M'am dus acasă prin ger... Mama mi-a frecat mâinile înghețate și, două săptămâni, nu le-am scos din varză...

Fetița primise prima lecție a vieții.

M. SEVASTOS

Despărțire

Ne-am despărțit într'un amurg de iarnă.
Geamul începuse să se'ntunece încet
Și a tot crește taina odăei mele goale.
Eu nemișcat, cu ochii în nimic,
M'am tot simțit din ce în ce mai izolat
Până ce'ntunerecul m'a rupt de lume.
Și am rămas singur cu gândul meu
De care m'am temut întotdeauna.
In sara ceia a trebuit să fie
Cea dintâi despărțire din iubirea noastră.
Și ochii mi-au fost de-odată mai grei
Și cineva în mine a plâns tăinuit.
Lacrămile lui au curs pe obrajii mei.
Și nu știu care din doi am fost eu.
De-atunci nu știu cât a trecut,
Dar de câte ori simt amurgul de iarnă
Inpresurându-mi fereastra,
Eu rămân și-acum numai cu gândul tău.
Toate dispar undeva, nevăzute, și mor.
Eu îmi închid ochii de-asupra mea,
Ochii pe care-i simt deodată grei...

DEMOSTENE BOTEZ

Minunea dela cimitirul din deal

Irina a Morărașului murise în Vinerea Paștilor în amurg, în clipa când cele dintâi făclii se aprindeau pentru marele priveghiu pe masa Sfântului Aer, la biserica din deal. Cu câteva zile înainte, în Sâmbăta de dinaintea Floriilor, căzuse doborâtă de o sfârșeală neînțeleasă împotriva căreia încercase în zadar să lupte și să se răzvrătească. Zăcuse tot timpul nemișcată, fără un suspin, fără o vorbă, fără să poată lămuri celor din juru-i taina viermelui care o rodea vrăjmaș undeva înlăuntru. Răul fusese în ea ca o groază care îi încleștase mădularele și dinții, care o făcuse să pară moartă încă înainte ca viața să-i fi părăsit trupul. Nimic altceva nu trădase în ea suferința: nici măcar ochii care, lărgiți de umbrele răului tainic fuseseră tot timpul scăldați ca într'o lumină ciudată și blândă de vedenie aurită și ca într'o liniște de făgăduială în sfârșit împlinită.

Se stinsese încet, fără zbuciumări și fără împotriviri zadarnice, doar cu o zvâcnire de mână — către Morărașul care încremenit la căpătâiul ei se întreba uimit de ce nu putea să strige, să urle răgușit și prelung ca un câne ce a simțit colindând împrejur neînduplecată, Moartea.

O puseseră a treia zi în mormânt nou la cimitirul de pe deal sub răcoarea și murmurul veșnic al unui plop cu frunze de argint. O îngropaseră cu alaiu și sobor mare de preoți, după obiceiul bătrân.

Și apoi plecaseră pe rând cu toții lăsând-o singură ca pe orișice mort, singură în mijloc de tăceri și de umbre, umbrele de plopi și de sălcii ce în cimitire îngenunchie seara, tot mai prelungi, din ce în ce mai covârșitoare, peste cruci și peste morminte.

*

Morărașul părăsise satul de cruci cel de pe urmă, într'un târziu, când se încredințase că nu mai avea nimic de făcut, că Irina lui era bine așezată acolo, sub un morman de lut greu ca lutul ud de unde și vie să fi fost și n'ar fi putut să mai iasă. Tot timpul acelor zile și chiar în ultima clipă — cea mai sfâșietoare — numai el nu plânsese.

Ii erau dinții prea încleștați a mânie, sufletul prea înrăit de încercarea îndurată și prea pornit spre blesteme.

Căci să-i moară nevasta, Irina lui, asta nu voia el s'o înțeleagă și s'o primească.

Fusese zi de zi, an după an, mâna lui dreaptă, străduise împreună cu el ca să dureze ceva din nimic. Indurase bărbătește alături de dânsul toate încercările, suferise uneori mai în liniște decât el și mai fără de murmur toate întoarcerile Norocului, îndemnându-l, încurajându-l totdeauna, așa cum numai o femee știe să facă. Și acum, când nu mai avea altceva de făcut decât să se odihnească și să se bucure, se prăbușise dintr'odată înfrântă ca o vită de povară istovită ce se lasă să cadă ușor pe o coastă și închide ochii pentru totdeauna.

...Acasă, Morărașul simți că se înăbușe. Mirosul de tămâie, de făclii stinse și de brad strivit în picioare nu voia să iasă din odăile cu ferestre deschise ci se încăpățâna să rămână înăuntru, să-i pătrundă năvalnic în nări, chinuindu-l așa cum numai parfumurile și amintirile știu să o facă. Ieși cu capul gol afară în noaptea ce se odihnea tăcută și nemișcată cum fac nopțile de obiceiu, la începutul primăverii, când stelele n'au început încă să cadă și greerii să cânte. Pentru întâia oară în viața lui, Morărașul se simți acum singur și avu o copilărească teamă de singurătate și de întuneric.

Se îndreptă cu pași rari și șovăelnici către fundul ogrăzii, spre grajdurile trainice cu ziduri ca de cetate și streșini largi de draniță, la adăpostul cărora tocmai pe vremea asta veneau rândunele să-și dureze cuib.

Deschise la întâmplare o ușă din nevoia de a simți lângă el, cât mai aproape cu putință, o viețuitoare.

Primi din plin în față răsuflarea caldă a vitelor, ghici în umbră trupuri culcate și capete întoarse întrebător spre dânsul, din care nu vedea decât ochii, perechi de globuri verzui, fosforescente, lampioane de feerie nocturnă atârnând în gol, nemișcate. Venia parcă dinspre ele o adiere, o mireazmă de viață, acel nu știu ce cald și binefăcător cu care prezența unei ființe umple golul oricărui întuneric sau al oricărei spaime.

Morărașul își simți dintr'odată sufletul mai limpezit de neguri și mai înviorat. Trecu binișor printre vite și se lungi în iesle, cu fața în sus și cu mânile sub cap ca odinioară pe vremea când era cioban în munți. Uimiți boii se opriră o clipă din rumegat, apoi lungiră gâturile și cu limbi aspre și umede începură să-l lingă conștiincios, cuminte, oprindu-se uneori la rare răstimpuri spre a răsufla din adâncuri.

...Cu lacrimi ușurătoare picurând dealungul obrajilor plecă de acolo într'un târziu, când cu mare larmă de aripi și de surle răgușite cocoșii vesteau al doilea ceas din noapte.

*

La vremea aceasta, la groapa Irinii din cimitirul de pe deal se ivise o umbră. Stătuse o clipă nemișcată, așteptând ca spărtura de nor prin care luna scosese capul mirată să se închidă și domnia beznii să reînceapă.

Apoi începuse cu hotărâre lucrul pentru care venise. Indoit de mijloc, omul scurma cu înfrigurare îmboldit de gândul răsplatei. Douăzeci și cinci de galbeni împărătești mari cât podul palmei, atâția avea Irina în salba ei de mireasă cu care o gătiseră acum pentru călătoria din urmă. Un ceas de muncă și averea aceasta avea să fie toată a lui. Asta era tot atât de neîndoios cum era neîndoios că pe el îl chema Marin a lui Anton a Floarei, ucigaș fugar din ocnă.

Fața omului se destinse într'un larg râs rău, un fel de rânjet sălbatec, la gândul că potere băteau acum potecile și pădurile, zadarnic căutându-i urma. N'aveau să-l mai găsească nici odată. Salba Irinei avea să fie scăparea lui. Cu aurul acesta putea trece granița în țara de alături, acolo unde nu-l știa și nu-l căuta nimeni, unde avea să trăiască în liniște, fără somn plin de vedenii și fără spaime de fiece clipă.

...Când capacul cosciugului se ivi printre bulgării de clisă ocnașul avu un suspin de ușurare. Desfăcu cuele unul după altul încet, cu grijă, parcă cu un început de sfială, apoi dădu la o parte vălul care acoperea moarta. In urmă, ca un liliac ce fuge de lumină, mâna-i păroasă lunecă grăbită pe după gâtul alb al femeii căutând încuetoarea salbei. Dar înainte de a isprăvi mișcarea-i de pasăre de pradă mâna încremeni deodată: buzele moartei tresăriseră. Buzele moartei fremătaseră țuguindu-se ca buze de copil ce suge prin somn.

Omul simți atunci vinele golindu-i-se dintr'odată de sânge și ciocane uriașe bătându-i în tâmple cu zgomot greu de fierărie prăbușită.

Incercă să-și tragă înapoi mâna, dar ea părea încleștată acolo, sub capul moartei care învia, pe vecie. Incercă să o rupă de fugă dar picioarele i se cufundau tot mai mult în pământul moale, care-l încercuia din ce în ce mai deplin, din ce în ce mai covârșitor, ca o îmbrățișare

(Continuare în pag. II-a)

de moluscă uriașă. Și ochii nu și-i putea desprinde de pe chipul alb al femeii ce părea a-l mustra cu mâhnire.

Atunci buzele moartei fremătară din nou, de data asta mai puternic, mai fără putință de îndoială. Și cuvinte se făcură auzite, încete ca un suflu, tremurate ca un scâncet, dar deslușite:

— Ajută-mi, Morărașule, ajută-mi să mă ridic.

Omul de alături atinse atunci paroxismul groazei. Trupu-i se micșoră, se sgârci ca o foaie de hârtie atinsă de flăcări, apoi se destinse deodată uriaș atingând parcă cu capul negurile de sub stele. Și în clipa următoare se nărui greoiu alături de sicriul deschis, ca un munte fierăstruit în adâncuri de viermele neadormit al puhoaelor de primăvară.

*

Morărașul se trezise dintr'odată neliniștit pe la mijlocul nopții. I se păruse prin somn că îl amenință o primejdie nelămurită și senzația fusese atât de puternică încât îl deșteptase. Se ridicase într'un cot și stătuse așa nemișcat câteva clipe, așteptând cu încordare să audă sau să vadă ceva. Nimic. Și totuși ca o apă ce crește era în el ca o presimțire și ca o teamă că avea, că trebuia să se întâmple ceva.

Atunci dintr'odată îi veniră în minte povestiri de groază despre morți auzite altă dată de mult, în copilărie. Da! își amintea bine acum! Erau morți răi și răzbunători ce se întorc în chip de strigoi în cea dintâi noapte ca să pună pe fruntea ființei iubite, hidoasă pecete cu urme de dinți și de sânge, sărutarea fatală. Erau morți triști, ce nu-și găsesc acolo sus odihna visată și vin să povestească și să se jălue celor rămași, gemând încetișor și prelung aidoma vântului de iarnă când trece prin crăci de pom desfrunzit. Erau în sfârșit morți veseli ce după miezul nopții încing horă nebună de schelete pe tăpșanul din marginea cimitirului din deal, acolo unde totdeauna e o arie de iarbă călcată în picioare și arsă ca de brumă.

Înfiorat Morărașul își îndreptă fața către Răsărit, spre icoane, și-și făcu cruce, cerând umilit în gând ajutor și milostivire. Dar ca și cum semnul sfânt în loc să alunge Răul l-ar fi chemat parcă, în clipa aceea un ciocănit răsună la fereastră. Un ciocănit uscat, aspru, ca un zgomot de os lovit într'o scândură. In loc să-și piardă cu totul cumpătul, Morărașul păru că se dezmeticește.

— Care-i? făcu el cu glas îngroșat.

O voce bine cunoscută, vocea Irinei *vie*, dar slabă și depărtată ca venind de undeva, de sub pământ, îi răspunse:

— Eu îs, Morărașule, deschide.

Morărașul nici nu clipi cași cum n'ar fi auzit sau n'ar fi priceput bine. Apoi sprijinindu-se în mâni sări sprinten dintr'o dată drept în picioare, smunci din treacăt pușca cu două cocoașe din cuiul de după sobă și alergă la fereastră deschizând-o. Afară văzu numai noaptea și în noapte, așteptând nemișcată, o umbră: strigoiul. Hotărât și calm, Morărașul ridică pușca sprijinind-o de fereastră. Impinsă, fereastra țârâi ca un greer. Atunci umbra păru a se însufleți dintr'odată, a pricepe și a se teme de ceiace i se pregătea. Se răsuci în loc pe călcâie, scoase din ascunzișuri de noapte brațe goale și albe și în loc de a se mistui în întuneric se năpusti spre fereastra deschisă slobozind în hohot țipăt sfâșietor de groază:

— Ce faci, Morărașule, eu îs!

Morărașul nu mai făcu nimic. Dădu drumul armei din mână și se lăsă să lunece dealungul zidului cu ochi sticloși, pe jumătate închiși, cu brațe atârnând în lături, cu trup moale de înecat. Și pentru a doua oară în noaptea aceia, lacrimi începură a i se prelinge fierbinți, dealungul obrajilor, încetișor, neîntrerupt, tot mai la vale.

*

A doua zi în turlele dela Sfântul Neculai-Nou, dela Ovidenia și dela Sfântul Ștefan clopote sunau grăbite a veselie, iar în tainițe de altare preoți îngenunchiau cu smerenie, mulțumind Celui Prea Inalt pentrucă se milostivise a săvârși o minune mai mult.

EMIL COLIU

Parfumuri și ape de colonia se lansează mereu. Zilnic apar mărci noi. Unele sunt mai reușite, altele mai puțin. Adeseaori cumpărați parfumuri după diferite recomandații, însă constatați mai târziu că nu corespund gustului Dvs. Regretați cheltuiala făcută și reveniți la produsele Dvs. preferate. Produsele lansate de reputata parfumerie F. Millot prezintă seriozitate prin calitățile lor inegalabile. Dacă ați cumpărat parfumul sau apa de colonie Crêpe de Chine de Millot, le-ați ales fiindcă le cunoașteți superioritatea. A întrebuința produsele Millot, înseamnă o notă de distincție și de eleganță.

Parfumul și Apa de colonia Crêpe de Chine de Millot sunt produse franceze, vândute numai în sticle originale.

CRÊPE DE CHINE
DE
MILLOT
PARIS

Reprezentant General pentru România:
ING. M. LIVSCHITZ, Piata Sf. Ștefan. 2 — București — Tel. 332/49

Actualități științifice

Un vaccin contra tifosului exantematic

Institutul de bacteriologie și de cercetări științifice din Ucraina a terminat de curând punerea la punct și experimentarea unui vaccin, care acordă imunitatea contra tifosului exantematic.

Timp de câteva luni, o comisie compusă din specialiști eminenți a experimentat asupra oamenilor noul preparat. Experiențele au dat rezultate excelente. Inocularea vacinului se face fără nici o durere, printr'o simplă injecție subcutanee.

Această descoperire, de o importată considerabilă, marchează începutul unei faze noui, în lupta contra maladiilor infecțioase. Ea rezolvă o problemă, la care au lucrat timp de câteva decenii, medicii din toate țările.

Lamele de ras și „ochiul electric"

Celula fotoelectrică, minuscula piesă care transformă razele de lumină în curenți electrici, a fost folosită de curând într'o nouă aplicație practică: în industria lamelor de ras.

Pentru verificarea tăișului lamelor, se folosește un cursor special, care transportă lamele înaintea unei lumini, reflectată parțial către o celulă fotoelectrică. Cantitatea de lumină, astfel primită de celulă, variază foarte rapid după starea tăișului de oțel, așa că celula „distinge" perfect lamele bune de cele rele.

Curentul electric astfel produs, este trimis în niște releuri, care acționează mecanismul cursorului, pentru a dirija primele lame către ambalaj și ultimele la rebut.

6000 de grade în laborator

Dacă scara temperaturilor e limitată în partea ei inferioară, întrucât la minus 273 de grade celsius, avem zero absolut, în schimb ea este nelimitată în partea superioară, cel puțin în teorie.

In practică însă nu s'a reușit să se depășească în laborator o temperatură de câteva mii de grade.

O bucată de fier, încălzită până la alb, ne dă o temperatură de 1200 de grade. Filamentul de cărbune al vechilor becuri cu incandescență dădea aproape 2000 de grade.

Flacăra becului Bunsen, folosită în laboratoriile de chimie și fizică, deși luminează, — întrucât nu cuprinde particule solide, — are totuș în unele puncte 2100 de grade. Filamentul de tungsten al becurilor electrice moderne se încălzește până la 2900 de grade, atunci când e străbătut de un curent electric. In sfârșit, arcul electric, produs între doi cărbuni, ne dă o temperatură de 3900 de grade.

O informație recentă ne spune că unele laboratorii din Germania au reușit să realizeze temperaturi până la 6000 de grade, concentrând razele soarelui într'un singur punct, cu ajutorul oglinzilor.

La această temperatură, chiar corpurile cele mai refractare, sunt vaporizate. Așa, de exemplu, se pot studia spectrele următoarelor corpuri simple: thoriu, ceriu, tungsten și molibden, care n'au putut fi obținute până acum în stare gazoasă.

Semnalăm cu acest prilej că măsurile cele mai recente evaluează la 6000 de grade, temperatura fotosferei solare.

Luna influențează creșterea plantelor

Timp de câțiva ani savantul german, profesorul M. Popp s'a ocupat cu o serie de cercetări pentru a rezolva problema dacă luna are vreo înrâurire asupra creșterii plantelor, așa cum cred unii cercetători.

In acest scop, savantul german a urmărit, cu o atenție minuțioasă, desvoltarea celor mai variate specii de plante, în diferite faze ale lunii.

Rezultatul a fost că astrul nocturn nu exercită nici un fel de influență asupra desvoltării plantelor.

Deasemenea, nici stelele nu au vreun efect în această privință.

Hormoni pentru plante

Naturaliștii au constatat că hormonul sexual feminin exercită o influență și în regnul vegetal, întrucât provoacă o eflorescență și o maturizare precoce a fructelor. Pe baza acestor rezultate se fac acum experiențe asupra plantelor utile și terapeutice, care nu se puteau acomoda până acum cu clima noastră, din cauza unei maturități tardive.

Se speră că, prin acționarea hormonilor se va obține o scurtare a perioadei de desvoltare la aceste plante.

Ce naște din pisică...

Este un fapt banal că părinții înalți au întotdeauna copii înalți. Interesantă este însă constatarea că părinții pitici nu au întotdeauna numai copii pitici. Acest fenomen curios a fost explicat de curând de către fiziologul german Goldschmidt.

Acesta susține că înălțarea corpului peste mijlociu nu este determinată de o anumită dispoziție ereditară, ci ar fi provocată de lipsa unor anumiți „factori care frânează".

Persoanele, care au în organismul lor mai puține asemenea elemente cresc foarte înalte și dau naștere deasemenea la copii înalți.

In schimb, persoanele mici de statură, posedă, în afară de factorii ereditari pentru o creștere mai redusă și dispoziții normale, din care cauză pot să aibe și descendenți mai înalți.

Căldura plantelor

Regnul animal nu deține monopolul unei temperaturi proprii.

La plante sau chiar la fragmente de plante vii, se observă deasemenea un exces al temperaturii țesuturilor față de temperatura ambiantă.

Această diferență de temperatură care este numai de 1 grad la cartofi, se ridică la zece grade în interiorul florilor groase de palmieri, unde o putem constata cu ajutorul unui simplu termometru.

Deasemenea, temperatura produsă prin încolțirea grăunțelor de grâu într'o sticlă, se ridică la 10 până la 12 grade. Dacă am considera grăunțele de orz umede, încolțind în massă, această temperatură ajunge până la 60 de grade.

S'a constatat că aceste manifestări calorifice sunt cu atât mai pronunțate cu cât fenomenele de oxidație sunt mai intense, în cursul perioadelor de germinație sau de înflorire.

Cu ajutorul unor sonde termo-electrice, s'a putut studia temperatura extrem de scăzută a plantelor pitice crescând pe munți. Această temperatură nu depășește câteva zecimi de grade.

Caleidoscop

Centenarul lui Haeckel

La 16 Februarie a. c. s'au împlinit 100 de ani dela nașterea savantului german Ernest Häckel, unul din cei mai de seamă reprezentanți ai spiritului secolului trecut.

Acest centenar a fost trecut cu vederea până și în patria sa.

Copil al veacului al 19-lea, Häckel a publicat intenționat ultima sa lucrare în 1900, pentru a pune — cum obicinuia el singur să spuie — punctul final pe o operă, pe care o simțea amenințată de progresele veacului al XX-lea.

Timp de 50 de ani, el a lucrat cu asiduitate în direcția științelor naturale, în dorința de a da marelui public o imagine mai exactă a universului. El a regretat întotdeauna că savanții nu lucrează la constituirea unei așa numite filozofii a naturii și cad în defectul specializărilor excesive.

Născut la 16 Februarie 1834 la Potsdam, Häckel manifestă de timpuriu o inclinațiune foarte pronunțată pentru științele naturale. Își simte întâiu o vocație de botanist. Apoi, începe studiul medicinei, dar activitatea practică a acestei meserii nu-i place. Deaceea se hotărăște să studieze mai de aproape zoologia.

In 1853 îl găsim conferențiar de zoologie la universitatea din Jena, unde devine mai târziu profesor titular. A întreprins numeroase călătorii de studii păstrându-și toată viața catedra sa.

Departe de a fi un teoretician steril, Häeckel și-a închinat toată activitatea pentru o cât mai largă experimentare a ființelor vii și a scris opere de largă popularizare științifică.

Discipol al marelui Darwin, el se ocupă în special de morfologia organismelor și scrie o magistrală „istorie naturală a creațiunii" (1868) care a stârnit senzație în lumea științifică.

In această lucrare, Häckel își expune filozofia sa cunoscută sub numele de „monism". El nu desparte pe creator de creațiune și atribuie nenumăratele forme vii actuale, unei evoluții „pur mecanice" a formelor primitive.

Häckel a combătut, nu numai supranaturalul, ci chiar și spiritualismul, care vede în natură două principii radical deosebite: spiritul și materia.

Cea mai mare descoperire a naturalistului german este însă faimoasa lege biogenetică, care leagă ontogenia sau desvoltarea individului — cu filogenia, — sau desvoltarea speciei.

Această lege, Häckel a enunțat-o astfel: *„ontogenia este o scurtă și rapidă recapitulare a filogeniei, în conformitate cu legile eredității și adaptării"*.

Când un organism superior cum ar fi, de pildă acel al unui mamifer este pe cale să se desvolte dintr'o aglomerare de celule inițiale, el străbate aceeaș serie de metamorfoze, pe care au parcurs-o în timpul epocilor geologice, strămoșii săi.

Un „Zeppelin pe șine" in Anglia

Acum un an, technica germană a realizat un vehicul auto-motor rapid, care circula pe căile ferate ale Reichului. Acest vehicul, având o caroserie ce semăna cu o țigare, a fost denumit „Zeppelinul pe șine".

De curând, s'a pus la punct și în Anglia un vehicul analog denumit de publicul londonez: „Rail Zepp".

Vehiculul amintește, prin aspectul său exterior, un plutitor de hidroavion. Are o lungime de 19 metri și o lățime de 3.45 m.

Caroseria închide complect roțile și le coboară numai la 35 cm. deasupra solului. In gol, automotricea cântărește 13 tone și dacă are pe bordul ei 60—90 de călători, greutatea ei se ridică la 20 de tone. Viteza maximă, pe care o poate realiza, este 98 de kilometri pe oră.

Memoria calului

Memoria calului e proverbială.

A avea o „memorie de cal" înseamnă a poseda o „super-memorie".

E adevărat că multe proverbe sunt exagerate. Dar acesta? Se pare că are toate șansele de a fi crezut.

Profesorul H. Bouley istorisea acum cincizeci de ani, la cursul de patologie comparată, povestea unui cal, care a petrecut zece ani în fundul unei mine. Devenit infirm și incapabil de a-și continua lucrul în mină bătrânul cal a fost scos la lumină. Indată ce-a revăzut soarele, nenorocitul animal l-a salutat printr'un nechezat vesel, apoi toate lucrurile dimprejur păreau că redeșteaptă în el amintirea celor trecute. In cele din urmă s'a dus singur și foarte convins spre grajdul care-l servise cu zece ani mai înainte de adăpost și care se afla la o distanță destul de mare.

Numeroase sunt cazurile de felul celui observat și povestit de E. Alix în cartea sa „Spiritul animalelor noastre" (1890), unde un cal și-a recunoscut perfect drumul, cu toate încercările călărețului de a-l face să se înșele.

H. Bouley a istorisit povestea unui cal, care a trebuit să fie operat la clinica din Alfort, de un abces provocat de rosătura hamului.

Calul a fost supus și la a doua intervenție. Când a fost nevoie și de a treia operație, s'a trezit memoria calului. In adevăr, calul a refuzat cu îndârjire ca să treacă pragul porții. A trebuit să i se lege ochii și numai așa a fost posibil ca să meargă la locul supliciului. A fost nevoie însă de o nouă intervenție. Și atunci calul a refuzat să treacă chiar podul din fața clinicei. A trebuit ca tot prin înșelăciune, adica să fie din nou legat la ochi, să poată fi condus spre aceeaș clinică.

Iată un nou fapt autentic povestit de Dubois d'Amiens în cartea închinată lui Broussais:

„Tatăl celebrului doctor își vizita todeauna bolnavii dimineața. Seara trimetea pe fiul său cu trăsura ca să ducă medicamentele prescrise clienților. In drum calul, — cu o memorie excelentă — se oprea la poarta fiecăruia dintre clienții vizitați dimineața.

Un cal în vârstă de nouăsprezece ani trecea prin fața unei proprietăți unde locuise cu treisprezece ani în urmă fără să mai fi revenit acolo în tot timpul absenței sale.

Animalul a intrat foarte sigur pe memoria sa, îndreptându-se către grajd.

Caii dela regimentele de cavalerie cunosc perfect înțelesul diferitelor semnale. In timpul unui război cu Burii, o trupă păștea pe câmp. La un moment dat s'a deslănțuit o furtună de nisip, și caii cuprinși de panică porniseră să se arunce în mare. Gornistul a salvat situația sunând din trompetă. Caii s'au oprit din goana lor, venind în jurul gornistului. Acesta ar fi meritat de sigur o răsplată pentru prezența sa de spirit. A fost totuși pedepsit c'a dat un semnal fără ordin.

Virtutea nu e întotdeauna recompensată.

Un observator american a povestit un fapt similar. La Chicago era un cal bătrân care servea unui negru la căratul cenușii. Calul era obosit și lucra fără tragere de inimă. Observatorul s'a gândit imediat că animalul trebuie să fie un cal reformat.

Atunci a luat o trompetă cu care se juca un copil în apropiere și a sunat galop și atac. Animalul și-a căpătat vioiciunea și a pornit în galop, încât a trebuit să i se sune oprirea ca să poată fi readus la starea de mai înainte. (Henry de Varigny).

Metagnomie

Succesul rubricii noastre — din ce în ce mai asiduu urmărită — a întrecut — dacă nu așteptările noastre, în orice caz posibilitățile noastre de a face față solicitărilor mult prea numeroase, pe cari le primim zilnic din partea cititorilor. O analiză metagnomică — chiar sumară — cere, pentru a fi mulțumitoare, o concentrare deosebită a spiritului, totdeauna foarte obositoare; fapt care ne-a făcut să ne limităm la cât mai puține răspunsuri săptămânale. Și am răspuns cititorilor cari ni s'au adresat nu numai după criteriul ordinei în care am primit scrisorile trimise, ci și după acela al urgenței și al importanței cazurilor cari ni s'au expus, trecând cu vederea — în mod provizoriu — acele cereri cari ni se păreau izvorâte dintr'un simplu spirit de curiozitate. Corespondența totdeauna atent examinată, dar rezolvată, până în prezent, numai în mică parte depășește astăzi numărul de 300 (trei sute) de scrisori. Pentru a putea face față angajamentului pe care ni l-am luat ne vedem deci nevoiți să ne adresăm cititorilor cu rugămintea de a nu ne mai scrie câtăva vreme, până când vom satisface toate cererile primite până acum. *Ii rugăm deasemeni pe toți aceia cari ne-au scris să fie siguri că li se va răspunde atunci când va fi momentul; nu s'a pierdut nici o scrisoare, așa cum s'au temut unii dintre cititorii al căror răspuns a întârziat; iar aceia cari au anexat fotografii scrisorilor lor, le vor recăpăta de îndată ce le vom răspunde, după cum am făgăduit.*

M.

Analize

Maitreyi. — Un intelect remarcabil, finețã, spontaneitate. O viață sufletească prea mult orientată către exterior. Nervozitate, agitație, impulsivitate, dar prea puțină căldură. Un temperament îndeajuns de masculinizat. Incercați să remediați. Intenția Dvs., e realizabilă și se va realiza destul de curând, dar numai după ce veți schimba pentru câtăva vreme, mediul.

Brăila. — E cazul de a aduce câteva radicale transformări existenței Dvs. Asta însă numai după ce situația neclară în care vă aflați va trece dela sine — ceeace nu va întârzia prea mult. Vă voi răspunde detailat dacă îmi veți indica adresa Dvs.

Ion Brăescu. — Vi se recomandă o profesiune care cere o muncă sistematică și continuă. In orice caz nu o profesiune liberă, nici o carieră de inițiativă personală: nu pentrucă nu aveți aptitudini pentru o asemenea carieră, ci pentrucă drumul către care vă îndreaptă destinul Dvs., nu vă favorizează într'o activitate independentă — cel puțin nu până la vârsta deplinei maturități.

S. O. S. — Starea de turburare sufletească ce vă neliniștește izvorăște în parte dintr'o viață sexuală anormală, și în parte dintr'o lipsă de ordine și de disciplină în activitatea Dvs. Aveți nevoie de o viață sănătoasă, liniștită, pe cât posibil în mijlocul naturii, și de preocupări mai largi, de ordin mai puțin egocentric. Educați-vă voința prin exercițiii zilnice.

Nicu Alem. — In orice caz, și cu oricât de mari sacrificii, părăsiți activitatea pe care o desfășurați acum, spre a reveni la aceea către care ați aspirat. Veți realiza, la început, mai puțin din punct de vedere material, dar vă veți regăsi și vă veți realiza pe Dvs., înși-vă — ceeace deocamdată e cel mai însemnat lucru. De altfel, însuși drumul vieții Dvs., vă va readuce curând acolo — dar e mai bine să vă îndreptați singur către țel, decât să fiți împins către el fără voe.

C. M. 25. — Nu aduceți deocamdată nicio transformare existenții Dvs.: sunteți în pragul unei grave erori. Intârziați, pe cât vă va fi cu putință, orice hotărâre definitivă.

E. B. — Inteligență activă, mobilă, pătrunzătoare. Spirit cultivat. Gândire analitică. Temperament foarte impresionabil. Din această pricină: egocentrism și nervozitate. Multă agitație inutilă. Nerăbdare. Salturi de dispoziție. Voință inegală. Impulsivitate. Deprimare. Neîncredere în sine. Neîncredere în oameni. Aspirații multiple. E bine să nu întreprindeți deocamdată nimic. Căutați să vă reechilibrați nervii, să vă interiorizați. Complexul Dvs. sufletesc se va rezolvi mai târziu pe deplin, prin căsnicie și prin maternitate.

V. S.-Botoșani. — Temperament prea feminin. Imaginație exaltată, melancolie literară, neliniște, capricii. Totuși reale aptitudini intelectuale. Incercați să trăiți mai mult în realitate, și mai puțin în impresii.

Vivi-Tec. — Deși, aparent, noul drum care vi se deschide, nu e prea ispititor, hotărâți-vă: veți constata, după aceia, că ați evitat, astfel, unele împrejurări, care v'ar fi complicat și mai mult viața.

P. S. în cuprinsul acestei rubrici cititorii pot obține în mod absolut gratuit o *analiză metagnomică sumară, numai dacă solicită* o asemenea analiză *dintr'o reală necesitate de viață.*

Pentru aceasta sunt suficiente câteva rânduri scrise firesc, indiferent copiate sau nu, cu creionul sau cerneală, etc. Pentru mai multă preciziune în răspunsuri să se indice data exactă a nașterii, pe stil nou (ziua, luna, anul — dacă e posibil și ora).

Eventual să se asocieze și o fotografie, pe care ne obligăm s'o restituim la cerere.

Scrisorile trebuie să fie însoțite de *trei cupoane.* succesive de tipul

Adeverul Literar
CUPON No. 12
Metagnomie

De dimineață

Salcâmii s'au sculat de dimineață
Și au pornit-o 'ncet d'alungul căii
Cotind-o rotunjit pe după lanul
Ce-atârnă înclinat deasupra văii.

Cărări ce isvorăsc din funduri limpezi
S'abat, pentru popas, în calea sumbră
Și par, în nesfârșitul plin de soare,
Un rând de șerpi culcați cu capu'n umbră.

Și-un plug întârziat icnind pe coastă
Se străduie zadarnic să 'negrească
Puhoiul de verdeață care curge
De nu poate nici satul să-l oprească.

MIRCEA MARC.

Adevĕrul Literar și Artistic

Redacția și Ad-ția București, Str. Const. Mille No. 5-7-9 Telefon 3-84-30

Apare săptămânal

5 lei exemplarul

Prețul abonamentului:

1 an	Lei 200
6 luni	Lei 100
3 luni	Lei 50

Tablete

La pescuit

Un om exasperat părăsi totul și dete fuga să moară. Desnădejdea lui nu căuta un mijloc de sinucidere cert și care implica osteneala preparativelor clasice, în singurătate. Există ceva mai sigur în arta suprimărilor personale, ca funia și ca glonțul?

Prea înfierbântat, Mundsen n'avea timpul să reflecteze.

Alergând, el dete de râu, râul pe marginea căruia ne odihneam și noi, după asprimile muncii săptămânale, fumând cu pipa și contemplând harnașamentul sportiv al unui amator al undiții de pescuit. Incremenise mai departe, pe un bolovan, ca un birjar pe capra trăsurii, cu biciul între picioare.

— In scuipătoarea asta n'o să prinză nimic. Totdeauna râul ăsta a fost sărac de apă. Mai bine se ducea la mare. E la Bornholm un golf cu un pește binevoitor și iubitor de oameni, care intră singur în bolobocul cu saramură, din devotament. Increderea și naivitatea lui e proverbială. Il chemi ca pe pisici și vine în turme compacte.

— Pescuitul domnului cu undița e un simplu pretext intelectual. Dacă prinde un limbric, domnul e mulțumit: el tot nu-l mănâncă. Din fire, suge. Răgaz de cugetare în costum cu instrument.

— Așa vânat, așa vânător... Când pescuiește gândește și când gândește pescuește. E un bărbat de valoare întortochiată și blajin ca un păduche. Numai te uiți la el și te scarpini. A surâs și te-a bășicat și pute.

Intr'adevăr, o sfoară de mocirlă șerpuia pe cărarea albiei sterpe.

Văzurăm pe om venind în goană și aruncându-se în balele apei. Omul căzu în picioare și zeama râului îi acoperi cu flegma ei încălțămintea. Rămase în loc cu ochii la noi, exagerați de spaima morții. Râdeam cu bărbiile pe coate și, jignit, sinucigașul ne întoarse spatele ostentativ. Se adunau trecătorii pe maluri, la comentarii.

Unul, care râdea sgomotos, se trânti în iarbă, pe abdomen, imitând săritura în balta seacă și simulând înecul.

— Dă-mi voie să te felicit, zise el. Ești irezistibil... L-ați văzut cu ce viteză venea? A vrut să sară peste două maluri odată și a nimerit exact între ele... Frumoasă figură suedeză pentru un Danez!

— Ascultă, prietene, să nu te mai repezi așa... Nu ești perfect în gimnastică și-ți pot crăpa nădragii.

— Putea să-și frângă labele și să rămâie șontorog...

Omul se explica gesticulând:

— Vreau să mor!...

In hohote, publicul înțelese. Omul voia să moară într'o Duminică.

— Vreau să mor! nu înceta să strige omul și îl văzurăm trântit cu fața în jos și căutând să pască zmârc. Iși mânji numai capul și hainele. Se întoarse și se lungi pe partea stângă, ca și cum, ca să moară, i-ar fi fost de ajuns a se tăvăli și bălăci. Stete pe latura lui mai mult și nu muri. Incercă să-și vâre încă odată capul, înfruntând nămolul ca un berbec și isbuti să realizeze o piruetă de măscărici. L-a speriat o broască și s'a sculat.

— Omul ăsta nu mai e un sinucigaș. E un umorist burlesc.

Publicul aplauda.

O femee grasă sosea și ea de-a fuga, cu o lingură de lemn în mână și excortată de un alai de copii.

— Unde e tatăl nostru? se văitau copiii. Ginerile meu s'a sinucis, se plângea femeea.

— N'aveți nici o grijă, zise un spectator. Se scaldă.

Văzându-l zbătut în drojdii și zer, droaia scoase un geamăt de bucurie și mângâiat cu diminutivul Piter, sinucigașul se numea Jupiter, Jupiter Mundsen.

— Vreau să mor cu orice preț! amenința Piter. Să nu se apropie nimeni! Am revolver!

— Ce decepție! murmura publicul. Avea revolver...

— N'are nici un revolver, zise a doua mamă a lui Jupiter. Se face.

Și, rugătoare, către înecat:

— Intoarce-te la masă, Piter! După ce ai plecat, a venit Fridjof, dela Silkeborg, cu două șunci și cu o damigeană de gin.

— V'am spus că vreau să mor și vreau să mor aci. Rog a se comunica lui Djolfi că și în clipa decesului îl iubesc. Să nu se supere... Să-mi săpați mormântul lângă țărm, la o sută de metri distanță... Colo, în fund, veți găsi și un domn, care pescuiește cu undița. Il cunosc, e un orator. Rugați-l să-mi ție un discurs în ziua înmormântării, zise sinucigașul, începând să plângă asupra dispariției lui... Vorbește dulce și graiurile lui sunt atât de catifelate și pentru vii și pentru morți, că-i ling.

Un măcelar voinic ieși din publicul jovial și ducându-se până la om, care se opunea, îl scoase afară târîș din noroi. Măcelarul trăgea de mâna lui ca de un cârlig împiedicat.

— Cine ești, dumneata, netrebnicule? protesta sinucigașul, dar măcelarul Madwig îi puse de două ori talpa piciorului în șale.

— Când ești beat și o picătură de apă face rău, zise cu înțelepciune Madwig.

Scăpat dela moarte, omul o apucă spre casă, cu familia după el....

— Mulțumesc, mulțumesc, mulțumea femeea groasă, salutând cu spinarea.

— Ce-a fost? întreba blândul pescar cu undița.

Se întorcea și el acasă, răscăcărat în kaki și strâns de un nasture înăscut, care-i încheia, ca un portofel, unul peste altul ugerii de la șezut.

T. ARGHEZI

Cuvinte potrivite și... încrucișate

Au mai fost controlate următoarele răspunsuri:

Ion Ungureanu, învățător (10 erori la 39 probleme); **Stere Burducea, inv.** (10 erori la 39 probleme); **Victor Constantinidi, Bucureși** (7 erori la 39 probleme. De când se scrie „scrim" în loc de „scriem"?); **Ionel Aposol, Galați** (6 erori la 39 probleme); **I. Croitoru, Galați** (6 erori la 39 probleme); **Nic. I. Bărbulescu, București** (11 erori la 39 probleme).

Restul în numărul viitor.

Maior A. P. P. De data aceasta s'au primit. Urmează să fie cercetate.

N. P. Hârșova. Nu s'a primit nimic. Vă acordăm un răgaz de o săptămână, pentru a le trimite din nou.

S. Mützner — Rufe la uscat

PLASTICA

A treizecișipatra expoziție organizată de Societatea *Tinerimea Artistică* — de astă dată în sălile Fundației Dalles — înfățișază un ansamblu mai viu și mai interesant decât oricând, unind tendințele mai vechi de artă cu aspirațiile noi ale artiștilor tineri.

Paul Miracovici — Portret

Se cerea de mult această împrospătare. Am sugerat-o președintelui Societății și ne pare bine că am găsit la d-sa înțelegerea dorită.

Tinerimea artistică începuse să moară și murea în fiecare an cu fiecare artist ce trecea dincolo de lumea noastră materială.

Amenințată de dispariție totală într'un viitor din ce în ce mai apropiat, Societatea a inaugurat încă din expoziția de anul trecut înțeleptul obicei de a-și reînoi cadrele cu forțele de valoare ale generațiilor ce se ridică.

In expoziția dela Dalles se întâlnesc astfel temperamente uneori cu desăvârșire opuse, dar publicul are acum posibilitatea să se educe, să-și formeze convingeri și să se controleze în acelea pe care le avea.

L. Rechenberg — Desen

Sunt și astăzi, desigur, prea multe concesii făcute spiritului asociativ. Numai un sever regulament de selecționare și admisibilitate, aplicat deopotrivă și operelor și artiștilor, ar putea pune definitiv capăt dizarmoniei.

*

La Ateneul Român, d-ra *Florența Pretorian* a deschis o bună expoziție de pictură.

In variațiuni ușoare și transparente de gri, într'o manieră fugar descriptivă, artista construește sugestive interioare și naturi moarte, vădind un progres simțitor față de prezentările anterioare.

Paleta d-sale, sensibilă și discretă, strecoară în armonizările cromatice acea distincție rară care mărturisește o complexă viață lăuntrică.

*

După o lipsă de câtiva ani din țară, consacrată studiilor, pictorul *Paul Miracovici* expune la Ateneu o serie de lucrări astfel alese încât să reprezinte just și unitar formația actuală a talentului său.

D. Paul Miracovici este un artist de structură lirică, cu o exprimare neo-clasică.

Planurile tablourilor sale sunt simplificate — perspectiva fiind numai lineară — și scăldate într'o tonalitate galben verzue, cu pasta densă și atent modelată.

Al. Phoebus — Portret

Pictorul e preocupat în acelaș timp de subiect, ca volum luminos în spațiu, și de ansamblul decorativ — realizând la un loc o atmosferă romantică, liniștită, o atmosferă de frăgezime și poezie.

In expoziția actuală se găsesc mai ales priveliști din sudul Franței, imagini sintetice, care par mai mult fundaluri pentru sensibilitatea mereu prezentă a artistului.

*

Tot la Ateneu expune și d-na *Lucia Rechenberg* lucrări pe care le intitulează: peisaje, naturi moarte și capete de expresie.

Céline Emilian — Portret

Unele sunt!

*

La Universul expun funcționarii P. T. T.

Florența Pretorian — Interior

O frumoasă manifestare de diletanți.

H. BLAZIAN

Țărm

Forfotitoarea mare alunecă 'n apus,
Corăbiile serii trec de tăceri împinse,
Calargurile sprinten se prelungesc mai sus,
Spre stelele sfioase cerându-se aprinse.

Acum se culcă umbra copacilor pe șes,
Acum adie gândul pământului alene,
Se pârguiește rodul durerii, neculeș,
Așa precum lumina strecoare-se prin gene.

Și toate sunt departe și toate sunt aici,
Dar mâna nu se 'ntinde, nu poate să culeagă,
Trandafiriul zâmbet al geamurilor mici,
Și-a valurilor blândă strălucitoare șagă.

Stăm mângâiați de părul amurgului pe frunți,
Stăm în monotonia singurătății sânguri,
Ne-am războit cu munții și 'nfrânți am fost de munți
Și ne-a înfrânt și iarba și frunzele din crânguri.

Insetoșați din apa tristeților noi bem,
Hrănindu-ne cu veghea crescută de subt brazdă,
Nici dragoste, nici soartă, nici fericiri n'avem,
N'au sufletele lumii la cine trage 'n gazdă.

Stăm, așteptând de chinuri și asfințituri copți,
Să lepădăm condee, unelte, scuturi, săbii —
Și pe oceanul negru spre nesfârșite nopți,
Noi să plecăm cu totul pe negrele corăbii.

Acum trecutul piere puțin câte puțin,
Din mare iese seara cu haina udă-leoarcă,
Trec megieșe umbrei corăbiile, lin,
La țărmul de plecare să nu se mai întoarcă.

Acum scăzutul soare se scaldă ca un plod,
Spălându-se de praful șoselelor albastre,
Și noaptea-și desfășoară imensul ei năvod,
Să pescuiască zarea și stârvurile noastre.

GEORGE LESNEA

EMIL LUDWIG

Impresii din America

California

Studiind popoarele și oamenii, am luat obiceiul de-a observa două lucruri: simțul muzical și al ospitalității. Shakespeare numește un „Man who has no music himself" un barbar, și are foarte mare dreptate.

De mirat e faptul că popoarele barbare pot avea însemnate dispozițiuni pentru muzică.

Cât despre ospitalitate, ea implică o serie întreagă de virtuți ca: generozitate, veselie, îngăduință. Un anumit popor european, care nu e ospitalier îmi va rămâne din această cauză totdeauna străin.

Californienii îmi par mai ospitalieri decât populațiile Statelor-Unite. Aceasta nu se manifestă prin banchete oficiale oferite în onoarea străinilor, ci din mici fapte neînsemnate, care-ți permit mai mult de-a judeca de ce caracter se bucură popoarele și indivizii. In California, când cineva aude că-ți place un fruct sau o anumită calitate de vin, îți trimite imediat un coș întreg. Dacă lauzi marca țigărilor tale preferate de față cu cineva, acesta îți oferă imediat un pachet. Șoferul meu m'a întrebat într'una din zile ce mi-ar face plăcere să-mi aducă în semn de rămas bun și mi-a adus nuci din grădina sa.

Această particularitate e în raport cu nivelul foarte ridicat al caselor.

In adevăr mai toți locuitorii au case spațioase și confortabile, amenajate după moda englezească. Influența engleză se contopește cu cea spaniolă; iar casele cu caracter spaniol mai pronunțat sunt cele mai frumoase. O astfel de casă are mai multe uși, care se deschid spre grădină. Acest detaliu e de o importanță capitală pentru viață. Conviețuirea cu grădina e aceiași ca și cu o femee, deci nu poate exista adevărată intimitate decât atunci când o ai vesnic lângă tine.

Dacă trebue să scobori trepte ca să ajungi în grădină, sau să faci o călătorie lungă până la femeia iubită, nu spun că se micșorează bucuria, dar se pierde ceva din intimitate.

Ceeace pare să fie caracterul particular al Californienilor, e veselia și simplitatea cordială.

N'am auzit niciodată în această țară, o înjurătură sau un ordin dat cu o voce aspră.

In general în America se râde mult, dar, acolo, temperamentul meridional se manifestă într'un chip mai desăvârșit. Nimeni nu se agită inutil, deși toată lumea circulă cu automobilul. La Los Angeles, sunt 700.000 de automobile pentru 1.300.000 de locuitori. Distanțele prea mari fac imposibilă împărțirea zilei în jumătăți și sferturi de oră. Un lucrător e mai demn de admirație în modestia lui, decât o stea de cinematograf, care trece într'o limuzină elegantă.

N'am avut ocazia, din lipsă de timp, să admir pitorescul peisagiului local, în afară de cutremure. Dar altfel în această privință sunt un răsfățat al peisagiului elvețian.

In grădinile californiene m'a impresionat mai ales iarba. Un sistem special de stropit, necunoscut în Europa, dă posibilitatea de-a obține un covor de iarbă moală și mătăsoasă, așa încât vechea anecdotă prin care un grădinar englez răspundea unui american nerăbdător că trebue să aștepte cel puțin un secol pentru a putea obține o iarbă frumoasă, e desmințită cel puțin în California.

In general, oamenii în California par mai fericiți decât cei din răsărit.

Natura și clima, amestecul de tradiții și de rase a produs acest efect salutar. Totuși la aceasta contribue înșiși oamenii, care mi-au părut mai echilibrați decât în est și mai puțin stăpâniți de dorința de-a trăi mai bine decât în anul precedent.

Ceeace e minunat în California nu sunt plantațiile, ci expozițiile de fructe. Hangare de mărini considerabile, până la 15 metri lățime, luminate în interior, și sorite în afară, expun așa cantități de fructe enorm de variate, încât ai impresia că niciodată nu vor putea fi consumate.

Faptul că aceste fructe nu costă mai nimic, e un simbol al fericirii oamenilor. Crezi că ai în față merele Hesperidelor, care la drept vorbind nu erau mere ci portocale.

Cutremurul de pământ

Cutremurul s'a petrecut la ora zece seara. In mijlocul unei societăți de două sute de persoane, care râdeau din toată inima, ascultând cuvinte spirituale, s'a simțit deodată o sguduitură.

Eu am auzit cutremurul înainte de a-l simți, cu toate că aceasta pare contrar legilor din fizică. De altfel toți ceilalți au auzit acel bubuit asemănător tunetului, dar foarte puțini au simțit apoi cutremurul.

Fără sgomotul dela început, impresiunea ar fi fost mai superficială, în oarecare măsură ca un film mut.

Mai simțisem o senzație asemănătoare, pe vapor, la o mișcare mai violentă a vasului. Atunci vasul, deșteptat din somn, pocnea teribil. Pe mare însă, toate acestea ți se par naturale.

EMIL LUDWIG

Speriat, am tresărit, și toți cei din jurul meu au făcut la fel. Intr'o secundă, sentimentul de completă neputință, care ne cuprinsese pe toți, ne-a arătat limitele puterii omenești.

Faptul că într'o sală, câteva sute de persoane se comportă cu demnitate, nu e de fapt decât o convențiune socială. Dacă de odată s'ar sdruncina sala, bunele maniere ar face loc unui vacarm nemaipomenit. Am așteptat deci câteva minute ca să vedem dacă se va produce catastrofa. Aveam exact senzația, care cuprinde un popor în clipa înfrângerii. Așteaptă, neputincios.

Deodată câteva voci bărbătești au anunțat că nu e nici o primejdie. In acel moment, nimeni nu și-a dat seama că acei domni care convingeau pe ceilalți nu erau experți și că nimic nu dovedea că cutremurul nu se putea reproduce cu o forță mărită. Deoarece nu se găsea nimeni care să poată verifica spusele lor, cei care avuseseră curajul de-a afirma acestea, au fost crezuți de mulțime. Adunarea i-a admis și s'a supus afirmațiilor lor.

Iată secretul dictaturii. Cel care are curajul să promită salvarea mulțimii, o câștigă numai decât. Dar dacă se înșală și'n loc de salvare vine războiu, și'n loc de prosperitatea promisă, criza, acelaș om erou e părăsit imediat de popor, dacă nu și aspru pedepsit.

„Un om de stat — a spus Bismarck — trebue câteodată să afirme cu convingere: mâne nu plouă. Dacă din întâmplare a ghicit, va fi consacrat om mare".

Mai târziu am aflat tot ce datorează orașul Los Angeles acestor cutremure.

Mai întâi frumusețea micilor căsuțe datorite fricii de-a vedea imobilele mari prăbușindu-se.

Căci nu e oare o prostie din partea oamenilor de-a ridica turnuri înalte până la cer, când nu știu dacă mâne nu vor fi supuse cutremurului chiar acolo

(Cointnuare în pag. IV)

unde nu s'a întâmplat nici odată așa ceva.

Cu elementele se întâmplă ca și cu oamenii: tot ce întreprinzi cu ele, nu poate fi bazat decât pe experiență și nici odată nu poți fi sigur de felul cum se vor comporta. Siguranța nu există.

Eu nu pricep cum un om poate trimite familiei sale următoarea telegramă: „Sosesc Marți la ora 4". Eu mă mulțumesc întotdeauna să scriu: „Sper să sosesc Marți la ora 4". Intotdeauna mă tem ca o forță nevăzută să nu se revolte împotriva siguranței muritorilor și să apese pe un buton misterios pentru a răsturna trenul în care mă aflu.

Când omul va reuși să stăpânească admirabil elementele și trăsnetul, când va fi sigur de aparate pe mare și 'n aer, va trebui să se teamă de cutremurele de pământ. Oamenii nu trebue să uite niciodată acest pericol. In comparație cu cel ce zice în timpul cutremurului: „Nu e nimic", eu prefer pe primitivul pătruns de puterea divină.

Din carnetul unui muncitor

Antologia dragostei și a femeii

■ *Pentru a plăcea femeilor care n'au ce face, n'a trebuit în toate timpurile decât două lucruri: întâiu, să le distrezi, să împarți gustul lor pentru mic, romantic și fals ; al doilea să le flatezi, să le admiți în slăbiciunea lor, făcându-te mai slab, mai molatec, mai femee decât ele înseși.* (Jules Michelet).

■ *Iubirea este vulturul și inima noastră prada.*

■ *Pământul bea sânge mai mult decât un faur — vin.*

■ *Trebue să am o vedenie care să zică: Să ne iubim! Din sufletul meu trebue să se desprindă un alt suflet; dacă sunt absent, cineva trebue să se tulbure și, căutându-mă din ochi, să murmure: Dar oare unde-i el? Dacă nimeni nu spune aceasta, simt surghiunul.*

■ *Cel care nu este iubit, nu trăește.*

■ *La ce bun universul? Ce să faci cu o privire pe care n'o vrea nimeni?*

■ *Nimic nu potolește această rușine uricioasă: să n'ai o inimă pe lume!*

■ *Cât este de rea inima când este goală!*

■ *Dragostea este mărul cel străvechiu pe care l-a cules Eva.*

Stampă suburbană

A croncănit o cioară peste plopi,
Lăsând pustii maidanele cu gropi
Și mici cirezi de bivoli muți și grei
Se 'ntorc din câmp cu umbra după ei.

Cocioabe vechi de lut întind acum
Din zări în zări fuioare lungi de fum
Și printre vii oloage și livezi
Iși paște-amurgul turmele de ezi.

Beteag de-un ochiu, un singur felinar
Clipește trist în vârful unui par;
Și noaptea, pe sub zbor de lilieci,
Cu luna 'n cârcă vine pe poteci.

CRISTIAN SARBU

Sbor alb

Ca pe-o săgeată-adânc înfiptă,
M'ai smuls din bezna cu vedenii
Și-ai pus în somnul meu de criptă
Primăvăratec svon de denii.

Iți văd lumina, Doamne 'n veci,
Te chem cu brațele, din haos,
Cum inimi iuți de lilieci
Te cată 'n scorburi ca într'un naos.

Primind suflarea gurii tale,
Un curcubeu cu stranii discuri,
Invesmântat în lucii zale,
Se roagă 'ngenunchiat pe piscuri.

M. D. IOANID

INTREBUINȚAȚI ÎNTOTDEAUNĂ
BI-OXYNE
UN DENTIFRICE SERIOS
PASTĂ SĂPUN
PUDRĂ
APĂ DE GURĂ

Francois de Rive

Șarpele

In timpul pribegirilor mele nu mi s'au întâmplat niciodată evenimente deosebite. Totuși, o singură dată am trecut prin clipe grozave.

Mă stabilisem ca fermier la granița de sud a statului Carolina. Statul învecinat se afla la o depărtare de două ceasuri de plantațiile mele. Prin împrejurimi nu exista nici un om cu care să pot schimba câteva cuvinte. Trebuia să trăiesc ca un pustnic, să uit reuniunile vesele, femeile și bucuriile lumii noastre, de unde fugisem cuprins de pofta aventurilor prin meleaguri depărtate și nesigure.

După doi ani de ședere în acest ținut, mă simțeam așa, de parcă s'ar fi stins în mine cu desăvârșire orice dor de viață...

Dar într'o zi de primăvară, se stabiliră, nu departe de plantațiile mele, doi străini: un olandez de ispravă, care-și luase cu el pe tânăra lui soție.

Curând făcurăm cunoștință, împrietenindu-ne foarte repede. După prima recoltă, la care lucrasem împreună, ne iubeam ca niște adevărați frați.

Pe prietenul meu îl chema Richard Hosten. El era un bărbat înalt și voinic, cu ochi plini de sinceritate. Hela, nevastă-sa, era de nouăsprezece ani: o femee vioaie, naivă, care nutrea o adevărată pasiune pentru fluturi mari și cărăbuși strălucitori. Frumusețea fermecătoare a sudului, cu mirezmele și culorile lui, umpluse inima copilăroasă a tinerei femei cu simțiminte bolnăvicioase și ciudate.

Primul an se scurse în cea mai frumoasă armonie. Intâlnirile noastre zilnice și activitatea noastră comună, dădu naștere acelei prietenii rare, pe care societatea saloanelor n'o poate cunoaște sau înțelege niciodată. Dar odată, într'o împrejurare curioasă, devenii aproape dușmanul de moarte al celui mai bun prieten.

Știți cine a salvat prietenia noastră? Un șarpe! Dacă n'ar fi intervenit el, aș fi comis un păcat, cel mai mare dintre păcate.

Intr'o seară, Hosten plecase spre țarinile lui mai depărtate, unde trebuia să rămâie până la crăpatul zorilor. Doamna Hela se temea de singurătate, și anume de sălbătăcia negrilor, care atacau fermele albilor cu deosebire atunci când știau că se află acolo o femee frumoasă. Ea mă rugă să viu la dânsa, s'o ocrotesc.

După apusul soarelui ajunsei la casa prietenului meu. Hela mă aștepta în grădină. Era una din acele nopți minunate, de o senzualitate copleșitoare, care ne răpește rațiunea trează și ne mână spre acțiuni iresponsabile. Până la miezul nopții, am stat aproape muți sub arborii mirositori, ascultând bizarele sunete ale preriei. Dar atunci se trezi în mine o dorință pe jumătate adormită: să am o femee, care să mă facă la fel de fericit cum îl făcea această femee pe prietenul meu Hosten. Mânile noastre se atinseră și se uniră într'o strângere lungă și fierbinte. Ușor, de parcă și-ar fi vorbit sieși, Hela murmură: „Liniștea asta mă buimăcește, aerul mă irită; aș vrea ca cineva să mă strângă în brațe și să mă răpească cu forța. Să mă poarte departe, departe de-aci, spre ținuturi necunoscute. O! Acum simt ce-i păcatul! Acum îl înțeleg. Și-i pot ierta totul, căci vina o poartă noaptea asta amețitoare..."

Aceste cuvinte ciudate îmi răpiră într'adevăr puterea de judecată. Buzele mele căutară cu o dorință sălbatecă gura ei... ea răspunse sărutului meu. Nu se împotrivi, ci se lăsă în voie când o cuprinsei în brațele mele, acoperindu-i buzele și ochii cu sărutări. Apoi îi luai mâna, zicându-i: „Vino, să fugim!" Ea rămase oarecum confuză; împotrivirea instinctului mai lupta încă în ea; dar această împotrivire nu ținu decât câteva clipe. Apoi mă întrebă încet: „Incotro?" „Unde o fi! — strigai eu. Vino cu mine!... Nu ne mai întoarcem niciodată... Vino! — Așa vreau! Așa vreau!"

Ca pe un copil, cuprinsei femeia în brațele mele și începui să fug cu dulcea mea povară, departe, în bezna nopții. Buclele ei desfăcute îmi căzură pe față și parfumul părului ei îmi răpi aproape mințile. De-odată, tocul ghetei mele atinse un obiect alunecos... Un fior de groază îmi străbătu tot trupul; călcasem pe un șarpe. Rămăsei înfipt locului, incapabil să pornesc mai departe. Imi aruncai privirea în jos... și imediat după aceia lăsai femeia să alunece ușor la pământ. Clipa fatală mă desmeticise dintr'odată...

Cu tocul solid al ghetei mele, țineam capul șarpelui vârtos îndesat în pământ, în timp ce el se sbătea cu putere încolăcindu-mi piciorul. Cu nici un preț n'așı fi ridicat piciorul, deși strânsoarea lui îmi provoca dureri strașnice. „Un ciomag, dă-mi un ciomag!" — strigai cu putere. Dar femeia era de-acum în casă, unde se refugiase țipând cât o lua gura.

In curând veniră câțiva servitori și uciseră șarpele.

⁂

Cred că dela crearea lumii, acesta a fost primul caz când un șarpe a împiedicat săvârșirea unui păcat...

Hela a zăcut trei zile, cuprinsă de friguri nervoase. Când ne-am revăzut, abia s'a încumetat să mi se uite în ochi! Desigur că femeia asta nu-i va mai deveni necredincioasă bărbatului ei! Căci a cunoscut fiorul mântuirii din ghiarele păcatului.

In rom. de AD. B.

Un mare succes
de librărie
a obținut cartea

PARADA
NOROCULUI

cel mai bun roman al D-lui
DAMIAN STANOIU

Editura Librăriei „U N I V E R S A L A" Alcalay

PRIMII PAȘI

Feodor Lew Solomon: Tălmăciri din mine

Crâmpeiu

S'a desferecat noaptea
Din turn ciocanele timpului cad greu pe nicovala tăcerii.
Sunt istovit și flămând.
Foamea îmi ronțăe lacom puterile.
Ce frumoasă-i luna, par'c'ar fi un codru de pâine.
Unde este flăcăul voinic dela țară
Cu trupul vânjos ca un nuc,
Care și-a lăsat mama lăcrămând
Și-a pornit să cucerească pământul?
Unde este?
L'a doborât orașul și foamea și păduchii...
Sufletul e o zdreanță murdară
Și trupul un stârv ce respiră.
Sunt atât de istovit.
Din turn ciocanele timpului bat greu în tâmple și 'n tăcere.

Traducere din original
de ȘT. TITA

DIN TIMPUL RASBOIULUI

Printre Ruși

Mobilizarea sună la miezul nopții, în dangătul clopotelor, în sunetele fanfarelor, în uralele prelungi, ce clocoteau văzduhul.

Regimente verzi cu baionete strălucitoare la arme, se scurgeau necontenit spre granițele țării, ca niște omizi uriașe acoperite cu țepi. Păreau că isvoresc din pământ, din iarbă verde. Oștile eșiau în grabă din cazărmi ca florile de hârtie din pălăria șarlatanului dela iarmaroc, una după alta, fără încetare, încât la un moment dat, cu ceeace eșise afară, s'ar fi umplut zeci de încăperi de sute de ori mai mari.

Patria își chema feciorii la arme. Nu era vreme de stat la socoteală. Orașele se goliră curând de țăranii veniți cu traista'n băț cine știe de unde. Dar nu apucară să se liniștească deabinelea și peste ele se revărsă puhoiul nesfârșit al regimentelor cenușii de peste Prut.

Veneau fără grabă, în coloane fără capăt, cântând și hălăduind ca la nuntă.

Cac u nașei derevusche slucilași beda,
Molodaia Nastasia sana radila,
Hăi-hăi-hăăăi...
Hăi-hăi-hăăăi...

Intrau agale în oraș, beau ceaiu după ceaiu, mâncau câte trei gamele de pilaf și câte o hleba de două kilograme și dormeau butuc. Se ghiftuiau câte o săptămână două, apoi se urneau greoiu din loc și plecau mai departe în alt oraș.

După dânșii veneau alții.

Cac u nașei derevusche slucilași beda...

Și tot așa mereu.

Umblau de colo colo, mai mult de ochii lumii, toată ziua hăi-hăi-hăi și hăi-hăi-hăi spre bucuria copiilor.

Dealtfel erau oameni foarte cumsecade, mai toți dolofani la față și buni la suflet cum nu se mai află. Dacă cereai unuia o curea, el ți-o dădea bucuros. Dacă-i cereai un cartuș, el îți dădea un revolver încărcat. Dacă-i cereai o baionetă veche, îți dădea o sabie căzăcească nouănouță. Iți dădea și bocanci dacă voiai și manta și căciulă brumărie, îți dădea și cămașa după dânsul. In schimb îți cerea un pic de votcă. Atâta tot.

Neculai simți îndată că e rost de pricopseală. Multă vreme își frământă mintea, până când isbuti să puie gabja pe o sticlă cu rom. Alergă într'un suflet la Matei.

— Ne-a pus Dumnezeu mâna în cap; îi spuse scoțând sticla din sân. Celălalt îl privi nedumerit. El îl lămuri cu un singur cuvânt:

— Votcă!..

Ahà. Cu o sticlă de votcă ori cine putea să'și facă rost de o pereche de cisme, de vre-o manta, de vre-o căciulă ceva. Dar un băiat istet ca Neculai nu se mulțumea numai cu atât. El voia să se îmbrace din cap până'n picioare, împreună cu Matei.

Incepu să prepare votca. Turnă rom într'o farfurie și puse în el câteva dopuri. Le lăsă să se îmbibeze bine, apoi luă câteva sticle, le umplu cu ceaiu și le astupă adânc. Mirosi o sticlă și murmură cu convingere:

— Votcă!..

Matei mirosi și el. Intr'adevăr, era votcă.

Se îndreptară cu băgare de seamă spre magaziile de lângă gară, de unde plecau convoaiele. Când trenul se urni din loc, Neculai scoase o sticlă de sub haină și făcu un semn unui rus:

— Votcă!

Acesta tresări ca mușcat de șarpe.

— Șto?

Ii arătă sticla pe furiș.

— Votcă!

— Scoligo deneg?

Ce putea să-l întrebe? Desigur, câte parale costă. Zece degete, zece copeici. Dar rusul îi dădu o rublă și nu mai ceru rest. Prețul rămase bine stabilit, odată pentru totdeauna: sticla și rubla.

Până eși trenul din dreptul rampei, Neculai vându din fugă toate cele cinci sticle. Impărți banii frățește cu Matei, fiecare câte două ruble, iar de cinci copeici luară semințe de floarea soarelui. Pentrucă un Rus profitase de grabă și în loc să dea o bumașcă de o rublă, dăduse cinci copeici, pezevenghiul!

Și-au cumpărat bomboane mari, umplute cu dulceață, învelite în hârtie cu poze frumoase, scrisă cu litere de evanghelie, pistil, rahat, nohot cu stafide, apoi s'au dus acasă și au început să fabrice votcă. Rom aveau destul. Mai greu era cu sticlele și chiar cu dopurile.

Afacerea mergea de minune, fără multă bătae de cap. Atâta trebuia: să fie cu ochii în patru, ca nu cumva să-i prindă vreo patrulă cu votcă și nici să nu vândă înainte de plecarea trenului. Incolo, nici o grijă: sticla și rubla.

In scurtă vreme se echipară ca de răsboiu. Aveau revolvere, săbii căzăcești cu mânere frumos crestate în lemn și cu oțelul arcuit, tot soiul de curele, gamele, bidoane, măști contra gazelor, hârlețe și multe alte lucruri numai bune pentru dânșii.

Acum , când se jucau de-a soldații, se luptau cu săbii adevărate și trăgeau focuri de revolver ce asurzeau lumea, nu ca mai înainte, cu săbii de lemn și coifuri de hârtie.

Neculai se puse cu tot dinadinsul să învețe rusește. Prindea o vorbă de ici, una de colo, își mai schimonosea puțin graiul și se înțelegea de minune.

Duminica dimineața Rușii se duceau la biserică. Stăteau în front în ogradă și intrau înăuntru cu schimbul.

Atunci Neculai își punea căciula brumărie, își încingea iataganul și apropia hotărît de cel din capul coloanei. Il privea în albul ochilor cu un zâmbet larg pe buze. Il ruga voios:

— Ruschi, davai mie țucăr!...

Rusul îl privea cu ochi blânzi ca de bou, îl mângâia duios pe obraji cu gândurile hăt departe la ai săi și scotea din fundul buzunarului basmaua vărgată în care își păstra zahărul.

— Spasibo gospodin.

Trecea mai departe. Nici nu mai trebuia să ceară. Fiecare soldat îi dădea câte o bucățică, două. Nu era Rus care să nu-l mângâe, să nu boscorodească în limba lui și să nu-i dea ceva.

Işi umplea căciula cu zahăr cubic, adevărat zahăr cubic, nu felioare subțiri cum cumpăra înainte dela băcănie și nu-i mai ducea dorul toată săptămâna.

Pe urmă iar:

— Ruschi, davai mie țucăr!...

Și:

— Spasibo gospodin!...

In celelalte zile se ducea la popota din fața gării. Aștepta să se termine masa, apoi se apropia hotărît de bucătar, urmat de Matei care ducea gamelele. Se oprea respectuos la trei pași, stătea smirnă și saluta cu tot respectul:

— Zdravstvui celovec!..

Nu era bucătar care să nu-l primească bucuros și să nu-i umple gamelele. Ba unii se înveseleau foarte mult și îl puneau să mai salute odată. Se strângeau toți celovecii în jurul lui și glumeau cu el, apoi îi dădeau pilaf cu fire lungi de carne și câte o halcă de hlebă.

Incepu să lege prietenie cu Rușii. Azi cu unul, mâne cu altul, care după cum venea. Cel mai bun prieten era Alexei, un vlăjgan de Rus ce se tot învârtea pe lângă Comenduire.

Acesta, când îl vedea pe Neculai, râdea cu gura până la ureche. Il lua pe genunchi și stătea mult timp de vorbă.

Deveniră prieteni foarte buni. Neculai se miră multă vreme, văzând că Alexei nu bea odicolon, nici spirt denaturat trecut prin pâne, ci numai ceaiu. Era mofturos, pesemne. Ii aduse odată o ceșcuță cu rom și al dracului Alexei, el care nu bea decât ceaiu, o dădu dușcă pe gât, închise ochii, plescăi din limbă și scoase un suspin prelung de ușurare: aaa!...

Alexei îi bău tot romul. Neculai i-l aduse ceșcuță cu ceșcuță, cu dragă inimă, numai ca să-l vadă cum închide ochii, cum dă ceșcuța peste cap și să-l audă plescăind din limbă și făcând: aaa!...

Dar și Alexei ținea foarte mult la Neculai. Numai că uneori, după multe glume și râsete, se întuneca la față și spunea cu scârbă:

— Romånschi!... Ptiu!...

Iar Neculai își frământa mintea să găsească și el ceva cu ce să-l împungă. Dacă nu găsea nimic începea să-i facă gât:

Rus, rus, paparus,
Cine dracu te-a adus?..

Bătea din pumni cu ciudă, dar Alexei râdea, iar Neculai pornea în fugă.

— Romånschi!.. Ptiu!.... București!...

— ...

— Idi siuda, Neculai... Idi siuda!

Il ajungea din fugă, îl lua pe genunchi...

Alexei îl mângâia duios, îl legăna încet pe brațe și îi cânta încetișor un cântec trist din stepă...

I. FLĂMANDU

A apărut
Umoristice
de Ion Pribeagu
Editura Adeverul Lei 40

A APARUT
PASAREA DE LUT
de ION PILLAT
EDITURA „ADEVERUL" LEI 60

Epoca clopotăriei

Amintir

In ciuda mozaicului social format din caste şi clase privilegiate pedeoparte şi poporul „de jos" pedealtă parte — Săptămâna Invierii împreună cu Săptămâna Patimilor erau petrecute la Chişinău, acum 50-40-30 şi 20 de ani, mai de „toată lumea", într'un chip unitar.

Postul era post, şi fruptul — frupt. Şi cu cât se ţinea mai sever postul — cu atât mai mare izbucnea veselia generală în Săptămâna Invierii.

Toată lumea frecventa bisericile. Numai la Chişinău sunt vre-o douăzeci de biserici; deci, la o populaţie totală de peste o sută de mii de suflete — din care jumătate ne-creştini, — reveneau aproximativ câte două mii de suflete de biserică. La acestea trebuesc adăogate bisericile regimentelor, ale şcoalelor şi spitalelor, casele de rugăciuni ale diferitelor secte, şi iarăşi bisericile: armeană, greacă, catolică, luterană...

Vizual, bisericile Chişinăului, caşi ale celorlalte oraşe basarabene, se deosebesc, fireşte, prin aspectul lor; dar şi acustic, deosebirea era frapantă — prin muzica clopotelor. A fost mai înainte o uimitoare potrivire între corul unei biserici şi cântul clopotelor ei. Cel puţin cinci clopote, cu cinci tonuri deosebite creiau — trase de mânile pricepute ale clopotarilor — un „zvon" aparte, după care „toată lumea" de pe suprafaţa celor cincisprezece kilometri pătraţi ai Chişinăului putea distinge dintr'odată de unde răsunau clopotele: dela cimitir, dela Sf. Ilie, dela Sf. Gheorghe sau dela Bunăvestire, etc...

Mai ales la biserica „Tuturor Sfinţilor" dela cimitirul cel mare ortodox, clopotele sunau jalnic a prohod. La Catedrala, unde Protodiaconul arhiepiscopal mai are şi azi un *bas profund*, numit în ruseşte „octava", clopotele sunt mari şi sunetele lor se aseamănă bărbilor dese şi luxoase ale protoereilor veneraţi. Intre aceste clopote se distinge clopotul „arcului de triumf", pe jumătate de argint (după o legendă), care se aude pe vreme bună şi liniştită până la douăzeci de kilometri împrejurul oraşului.

El bate zilnic cele douăsprezece lovituri dela amiază, vesteşte servicii divine mai mari, însoţeşte intrarea arhiereului la catedrală, etc. El corespunde „octavei" Protodiaconului. Greutatea lui e de cinci tone de metal.

Când în noaptea Invierii începe muzica clopotelor catedralei, ascultătorul îndepărtat distinge în zvonul acesta cuvintele:

— Venim, venim! Nu vă uităm! — ca un răspuns răsunător la ruga clopoţeilor dela liceul eparhial de fete, unde cresc fiicele tuturor clericilor din Basarabia: —

— Veniţi, la noi! La orfane, la orfane!

Cele trei zile ale Invierii erau un festin al clopotăriei pentru prima şi a doua generaţie de adolescenţi. Fiecare băiat ale cărui mâni erau în stare să tragă cu rost şi cu dibăcie cele câteva funii sau odgoane legate de limbile clopotelor, şi în acelaş timp să apese cu un picior, ritmic, o scândură care mişca limba clopotului celui mare, — putea să vie la orice clopotniţă şi să-şi încerce puterile în armonizarea acestei muzici. Numai copiii din „aristocraţi" şi din „plebe"— nu erau admişi sau nu veneau pe la clopotniţe singuri — unii de prea multă mândrie, ceilalţi de prea multă timiditate şi umilinţă.

Astfel, în fiecare an, tineretul şi copiii făceau câte trei zile de şcoală a clopotelor — dela orele opt dimineaţă şi până în amurg. Acei care nu intrau deadreptul în „materie", adică cei neîndemânateci, dacă nu fugeau ei singuri din pricina eşecului suferit, erau puşi pe goană de ceilalţi amatori. Unii deveneau adevăraţi virtuoşi în mânuirea clopotelor.

Imi amintesc cum în Duminica Mare eram cuprins de nerăbdare, când asistam pe la orele unsprezece la recepţia clerului în casele familiei noastre. Răsuna „Hristos aneste ecnecron..." întâi aşa, pe greceşte, apoi pe „moldoveneşte" şi însfârşit pe ruseşte — în patru voci: a protoereului, a diaconului, a cântăreţului şi a unui băeţaş „slujcă" care avea grija cadelniţei, a jăratecului şi a tămâiei.

Iar prin ferestrele deschise năvălea frenetic zvonul clopotelor oraşului plin de biserici. Stăteam cu inima tulburată de valurile cvartetului pascal, cufundat în undele de fumul de tămâie şi în ropotul autoritar de argint al îndepărtaţilor vestitori metalici ai Invierii.

Insfârşit, Te-Deum-ul cel scurt se isprăvea. Sărutam cu toţii crucea, grea şi rece. Protoereul se apropia de masa pascală, o binecuvânta şi, ţinându-şi cu o mână mâneca largă a rasei purpurii, cu cruci de aur, începea să deguste nenumăratele vişinate şi licheururi...

După plecarea clerului, începeau vizitele cunoscuţilor şi prietenilor, vizite care ţineau toată ziua. In acelaş timp bărbaţii familiei noastre erau plecaţi în „vizită" pe la alte familii, unde deasemenea nu rămâneau acasă decât doamnele, domnişoarele şi copiii. Unii reuşeau să facă 50—60 de „vizite", degustând pretutindeni fripturi, brânzeturi, cozonaci, prăjituri şi băuturi.

ALEXIS NOUR

Eram liber pentru toată ziua. Şi cea mai mare parte din ziua aceia o petreceam pe la diferite clopotniţe, aşteptându-mi rândul, jos, în mijlocul unei mulţimi de băeţi din cele mai variate categorii sociale.

Când îmi venea rândul, mă suiam pe o scăricică îngustă de lemn, pe podişul cel mai înalt al clopotniţei — acolo unde într'o anumită ordine erau aşezate clopotele subt cupolă.

Apucam cu mâna dreaptă sforile groase ale celor trei clopote mai mici, şi le orânduiam între degete în aşa fel, ca, — la cea mai slabă mişcare, — limbile clopoţeilor să producă un arpegiu, un tril metalic, ritmic.

Apoi, cu mâna stângă, trăgeam funiile celor două clopote mijlocii şi mă pregăteam, încordat, să le apropii limbile de margini, pentru ca apoi, învârtind uşor mâna, când la dreapta când la stânga, să produc cadenţa sunetelor, corespunzătoare trilului.

Puneam în fine piciorul drept pe o scândură, fixată de un odgon încordat, ţinând limba clopotului foarte aproape de marginea lui.

Clopotul suna odată, de două ori, iar a treia oară interveneam eu, robit de vraja fără asemănare a sunetelor.

ALEXIS NOUR

Pictorul îşi caută tubul cu pastă de dinţi...

O pagină din trecut

Mamelucii

Cine n'a auzit sau cine n'a pronunţat măcar odată în viaţa lui acest nume istoric, pentru a-şi manifesta dispreţul şi desconsiderarea faţă de aproapele său?

Cine n'a auzit în timpul desbaterilor parlamentare sau la întrunirile publice, zvârlindu-se în obrazul adversarilor politici, acest nume de ocară, sinonim cu găgăuţii!?

Cine, însfârşit, nu s'ar simţi profund jignit în amorul lui propriu, dacă amicul X. Y. sau chiar nevasta l-ar gratifica cu acest nume, care în decursul vremurilor a luat un sens peiorativ?

De bună seamă că sunt şi oameni care ştiu că Mamelucii n'au fost chiar atât de mameluci, că n'au fost nişte lepădături, ci, dimpotrivă, nişte ostaşi de ispravă. Dar există şi o seamă de oameni care nu ştiu acest lucru. Acestora din urmă le datorăm deci unele lămuriri.

*

Cu acest nume, rămas celebru în istoria egipteană, se denumeau călăreţii unei strălucite miliţii, fondate în secolul al treisprezecelea şi formate din sclavi desrobiţi.

Timp de 263 de ani, adică dela 1254 până la 1517, Egiptul a fost sub dominaţia lor. Mai târziu, deşi Egiptul devenise vasal Turciei, ei au continuat să rămână stăpâni reali ai ţării, fiind tot odată foarte temuţi.

Mamelucii s'au distins cu deosebire în timpul faimoasei expediţii a lui Napoleon în Egipt. Călăreţi neîntrecuţi, pe cai iuţi, bine înarmaţi, vânjoşi şi viteji, ei au fost cel mai serios obstacol în calea generalului corsican şi a colegului său Desaix. Intâmplarea a făcut ca Mamelucii să aibă în fruntea lor, pe acea vreme, doi şefi demni să-i conducă: pe Ibrahim şi pe Murat, a căror soartă avea să fie mai târziu cu totul deosebită. Primul, bătut de Kleber, a fost isgonit din Egipt şi a murit în exil în anul 1816. Al doilea, isbutind să reziste atacurilor neîncetate ale trupelor franceze, a obţinut, în cele din urmă, partea superioară a Egiptului. Dar după doi ani, în 1801, el şi-a dat obştescul sfârşit.

Bătuţi la Ramanis, la Şebreis, la Piramide, înnecaţi în Nil, Mamelucii nu zăreau altă scăpare decât în armata şi flota engleză. Se cunosc împrejurările în care Bonaparte a evacuat Egiptul, lăsând ca locţiitor pe generalul Kleber, care a fost asasinat curând după aceia.

Odată cu evacuarea Egiptului, în 1799, Poarta Otomană a numit în calitatea de vice-rege al acestei ţări pe Mohamed-Koserev-Paşa. Sperând să-şi poată recâştiga puterea nimicită în urma victoriilor franceze, Mamelucii au reapărut. Războiul a început cu furie şi în crâncena luptă dela Damanhur, Mamelucii au înregistrat o victorie decisivă, datorită ambiţiosului Mehmet-Ali, acela care mai târziu avea să dea ultima lovitură biruitorilor dela Piramide, devenind astfel vice-regele Egiptului.

Caracterul acestui om îl pecetluesc cu destulă elocvenţă actele sale, începând cu acuzarea de trădare a lui Koserev, pentrucă nu putuse lua parte la o bătălie şi sfârşind cu asasinarea în massă a ultimelor sute de Mameluci, pe care i-a atras într'o cursă laşă, spre a-i nimici.

Mehmet-Ali era comandantu corpului de armată albaneză, care număra vreo patru mii de soldaţi şi şefi, porniţi pe turburări şi jafuri. In această calitate, el şi-a creat un început de prestigiu. Intr'o bună zi însă, el a fost chemat de Koserev în cortul său. Dar Mehmet n'a avut o clipă de îndoială asupra scopului care-l îndemna pe vice-rege să purceadă la această invitaţie măgulitoare. De aceia, el a refuzat categoric această cinste. Pentru a se pune însă la adăpostul vreunei neplăceri, Mehmet-Ali s'a revoltat. Sigur pe Albanezii săi, el s'a aliat cu Mamelucii şi a pornit, încrezător în geniul său, împotriva lui Koserev, pe care l-a învins. Stăpân pe primul oraş al Egiptului, luând prizonier pe însuşi vice regele ţării, el şi-a făcut intrarea triumfală în Cairo.

Sultanul Turciei, impresionat de aceste evenimente, l-a trimis în Egipt pe Ali-Jeriarli-Paşa, cu misiunea de a-l pedepsi pe Mehmet şi a-l înlocui pe vice-rege. Jeriarli s'a folosit de tot felul de vicleşuguri; dar rivalul său, care era cu mult mai viclean decât el, a făcut ca trucurile lui îndemânatice să dea greş, i-a purtat sâmbetele şi a sfârşit prin a-l trimite pe lumea cealaltă. Mehmet era învingător pentru a doua oară.

Mamelucii se credeau stăpâni pe situaţie; însă Mehmet-Ali nu pierdea din vedere ideile sale ambiţioase. Din această pricină, el a semănat vrajba între trupe şi i-a întărâtat pe bey între ei, stabilindu-şi astfel preponderenţa pe spatele lor. In chipul acesta, cetăţenii Cairoului, induşi în eroare de ipocrizia lui, i-au acordat foarte curând cea mai înaltă consideraţiune.

Acum abia, Mehmet-Ali se hotărî să-şi dea jos masca. Asigurându-şi alianţa Şeikilor, el a început în Martie 1805 asediul cetăţii Cairoului, apărată de succesorii lui Jeriarli, a pus stăpânire pe ea şi i-a ucis mişeleşte pe foştii săi aliaţi, pe Mameluci. După aceste isprăvi, s'a lăsat proclamat Paşă, de către Şeiki, Ulmaşi şi Albanezi, ei înşişi subjugaţi de virtuţile lui aparente.

Ipocritul Mehmet se prefăcuse la început că refuză această demnitate, pentru a o accepta apoi, cu atât mai vârtos.

Insfârşit, la 9 Iulie 1805, Sublima Poartă, amăgită de preţioasele sale daruri, s'a îmbunat şi l-a numit pe Mehmet-Ali-Paşa vice-rege al Egiptului.

In paranteză vom mai aminti că Napoleon formase în 1804, în Franţa, o divizie de soldaţi compusă din Mamelucii luaţi prizonieri în timpul expediţiei sale.

Mehmet era deci stăpân. Visul său devenise o realitate. Curând însă, supuşii săi şi-au dat seama ce mână de fier, ce suflet ambiţios şi ce inimă de piatră şi-au ales ca monarh.

Egiptul superior era încă sub dominaţia Mamelucilor. La începutul anului 1807, Elfd-Bey, susţinut de englezi contra lui Mehmet, muri, astfel că ceilalţi bey, pierzând orice speranţă, s'au supus lui Mehmet, noul vice-rege.

In 1808 Mehmet-Ali făcea pregătiri în vederea unei expediţii contra Vahabilor sau Vahabiţilor — un fel de protestanţi ai islamismului. Considerând momentul prielnic, Mamelucii au început să se agite, iar în cele din urmă să pună mâna pe arme. Mehmet a înţeles atunci că, vii fiind, Mamelucii vor constitui pentru el o necontenită primejdie, şi a conceput planul de a-i extermina.

Josnica cursă pe care le-a întins-o va rămânea o pată sângeroasă în istoria învingătorului dela Damanhur. La 1 Martie 1811, cu prilejul unei ceremonii, el i-a poftit pe toţi Mamelucii să ia parte la această solemnitate care trebuia să aibă loc într'unul din palatele lui Mehmet. Acest palat situat pe cetăţuia Cairoului, era clădit între stânci, iar pentru a se ajunge la el trebuia să treci pe un drum îngust şi anevoios, închis între alte două şiruri de stânci.

Fără să bănuiască ceva, Mamelucii au venit şi Mehmet i-a primit într'adevăr regeşte. La sfârşitul ceremoniei, un valet a fixat ordinea plecării invitaţilor, după rangul lor. Intâi au fost lăsaţi să plece invitaţii străini, apoi le-a venit rândul Mamelucilor să treacă prin strâmtul defileu. Numai că, imediat după plecarea lor, şeful Albanezilor a dat un semnal în urma căruia au început să se reverse din vârful stâncilor nenumărate salve de arme, masacrând întreg convoiul de războinici dezarmaţi, în număr de patru sute şaptezeci de oameni. Apoi, casele lor au fost jefuite şi dărâmate.

Dar nu numai atât. In acelaş timp, şi în tot ţinutul, ca la un nou Sfânt-Bartolomeu, Mamelucii încercau aceiaşi soartă tragică. Singuri Mamelucii înrolaţi în armata franceză au fost cruţaţi. Ei au format mai târziu una din cele mai straşnice armate ale lui Napoleon, care i-a nimicit treptat-treptat în toate victoriile sale sângeroase.

Astfel a luat sfârşit corpul de armată al Mamelucilor, această cavalerie strălucită care, bine condusă, ar fi putut face din Egipt o mare putere.

Elogiul poemului

Poemul cere morţi şi broderii,
Vreau orga serii lentă ca un vin
Să-ţi lunece pe piept şi pe destin
Să sufle 'n soare şi în păpădii.

Pe lângă pomii răsuciţi de chin
Cu stelele pe umăr când revii
Incarcerat în sterpe agonii,
Gravă, tăcerea-ţi dăruie-un rubin.

Sau când pe-o mână stinsă şi ovală
Respiri adânc reflexul de sineală
Sub pleoape vineţi redeştepţi amanta;

Precum în anotimpul greu de fum
Simţi în corola crizantemei, cum
Soarele morţii înfloreşte planta.

MIRCEA PAVELESCU

Din „Mormolocul"

Cozonacii

Bunica face cozonaci. A răsturnat în covata cea scurtă şi adâncă o movilă de făină şi a turnat în străchinuţa săpată în vârful muntelui alb o ceşcuţă cu apă lăptoasă. A pus apoi multe ouă, sare, zahăr şi rom, le-a amestecat la un loc, până s'a făcut aluat. Apoi a chemat pe Teofil.

Prietenul nostru şi-a suflecat mânicele cămeşii, şi-a spălat mânile şi-a început a călca şi ghigosi cu mânie bietul aluat, cu pumnii lui mari de piatră. Ştiu că nu-l doare, dar parcă tot mi-e mielă de clefăielile şi scâncetele lui înspăimântate. Braţele lui Teofil, cu muşchii tari frământă într'una, neobosite.

Umflătura albă a coveţii creşte încet, sus, pe cuptorul cald.

Din podul prăfuit al bucătăriei s'au scoborît formele de cozonac şi aşteaptă pe masă, spalate, aluatul lor. Mă interesez şi eu de văsuşorul meu — o ceşcuţă albastră de tuciu — în care va lua fiinţă un cozonăcel. Cuptorul duduie subt focul uriaş care-i arde măruntaele.

Bunica a scos tot jaratecul din căsuţa arsă şi vâră în căldura nevăzută cozonacii albi. Ii împinge cu cociorva până 'n fund, huruind gros pe podeaua de cenuşă a cuptorului. A intrat şi ceşcuţa mea.

Vin iar cu Miti, să văd de nu s'au copt cozonacii.

— Inchideţi uşa !

Loviţi de tunet, ne prăvălim îndărăt, ciocnindu-ne cap în cap.

De de-asupra cuptorului, Bunica s'a ridicat ameninţătoare, cu cociorva 'n mână.

— Ardă-v-ar para focului şi n'aţi mai ajunge!... Căpcăunilor! Vreţi să-mi răciţi cuptoriul? Ian stăi, că v'arăt eu vouă!

Ne avântăm afară, cu călcăile sfârâind. Bunica vine după noi, ca un balaur, cu cociorva ridicată. Zburăm ca vântul, cu spaima strechietă că pune mâna pe noi. Din urmă ne-ajunge cociorva, zuruind şi pocnind.

— Iaca vezi, n'a fost bună drojdia. N'a prea crescut.

Vocea bunicăi e căzută şi alinată, după trudă.

Mireasmă caldă, de rumeneală dulce. Pe masă stau înşirate ciupercile dolofane ale cozonacilor, cu capetele lor prăjite brun de soarele cuptorului, cu stâlpişorii aurii dungaţi de calapodul formei.

— Iaca şi puişorii voştri.

Sunt mititei şi graşi, cu capul mare. Il port în mâni cu lăcomie şi plăcere, cântărindu-i greutatea proaspătă. L'aşi mânca, dar e aşa frumuşel că-l las să mai trăiască o leacă. Totuşi, tare-aşi gusta din trupul lui cald.

— Miti, dă-mi şi mie o bucăţică, c'am să-ţi dau şi eu când am să-l tai.

E dulce, moale şi parfumat.

— Luaţi sama să nu vă vadă tata — că se supără... spune mama.

Scrinciobul

Indată după masă, muşcând încă din felia de cozonac, mă reped să văd dacă au început să umble scrânciobele. Pe cel dela Vasiliu nu-l pot vedea, însă pe cel dela Hoişii îl zăresc depe şanţ, prin spatele străzii Rădăşeni. Deschid portiţa de sârmă şi urc în fugă cărăruşa bătucită a şanţului. In vale, departe, pe albastrul vioriu al cerului, printre copacii încă săraci ai livezilor, se dă grăbită de-a tumba gângania fantastică de lemn, bălăbănindu-şi cele opt braţe încărcate de lume. Un fior mi-a trecut prin inimă. Trebuie numai decât să mă duc acolo. Sunt trasă parcă de fire nevăzute spre învârtirea atât de mult aşteptată a scrânciobului, ca Simbad Marinarul spre muntele de magnet, din „Halima".

Emoţionată, mă învârt fără astâmpăr, întorcând un singur gând în capul golit parcă deodată. „Cum aşi face să mă duc la scrânciob la Hoişii?" Mama şi tata nu ne dau voie — zic că acolo nu vin decât soldaţi şi servitoare. La Vasiliu da; acolo e horă frumoasă ţărănească şi lume bună din oraş; dar ce folos că-i prea departe şi nu mă pot duce singură. Şi afară de asta porneşte scrânciobul mult mai târziu şi eu vrau să mă duc acuma.

Intru în casă, ies iar afară; mă duc şi mă uit pe şanţ, strângând asudat în mână cei optzeci de bani, pe care am izbutit să-i adun. Stau ca pe jaratic. Neliniştea nerăbdării îmi scociorăşte sufletul. Ce să fac? Nu mai pot răbda. Mă duc să mă încredinţez că tata s'a culcat, ca totdeauna după amiază, şi-o pornesc furişat pe poartă.

După ce m'am repezit până în casă să-i spun mamei că mă duc cu Liza la Vasiliu, o pornim repede la deal. Capătul gardului... Ciuciu... Vasile Ţiganul... De-asupra acoperişurilor de draniţă şi-a gardurilor de răchită, se 'nvârte scrânciobul, încărcat cu flăcăi şi fete. Banta ţipă şi bufneşte, pe hambarul crâşmei.

Intrăm pe poartă; haine albe, bondiţe de miel frumos cusute, tulpane colorate, catrinţe, fuste creţe... Pe prispa crâşmei stau înşiraţi, cu mânile subpuse, uncheşi şi neveste uitându-se la hora tineretului, care se mişcă lin, abia fluturând fustele fetelor şi cămăşile flăcăilor.

Ne îndesăm spre scrânciob, aşteptând înfrigurat un loc liber.

— Poftiţi la scaun!...

Uriaşul de lemn s'a oprit. Inaintăm cu grabă, dar până să ajungem noi, un flăcău cu suman cafeniu s'a şi urcat în scaun.

— Maria a lui Gavril Iordachi a Tănăsoaiei!... strigă Vătavul, făcând cu ochiul.

Işi face loc prin mulţime şi iese la iveală, îmbujorată şi privind încurcată în jos, o Oprişancă drotată; are mănuşi albe până la cot şi umbrelă neagră. Se suie lângă cel care a chemat-o, fără să-l vadă şi pornesc în sus, în vârtejul scrânciobului. Ii privesc cu ciudă o vreme, căci mi-au furat scaunul, apoi încep a pândi iar oprirea. Sunt nerăbdătoare, neliniştea mă chinueşte, îmbolnăvindu-mi inima.

— Poftiţi la scaun!...

Intr'o năvălire disperată, am ajuns la scrânciob. Punem stăpânire pe banca de lemn cu spatar. Mă urc emoţionată şi uluită, fără să mai văd nimic înaintea mea. Vătavul ne-a aşezat bine, a mai chemat-o şi pe Maricica — una din fetele crâşmarului — pentrucă suntem prea uşoare, apoi ne-a închis subt bărbie drugul de fer cu cârlig la capăt. O smucitură şi pornim în văzduh, legănându-ne. Părăsesc pământul, uşoară ca o pană, parcă nu mai am trup, ţinându-mă fără voie convulsiv de scrânciob. Lumea a rămas jos, stăpânesc depărtările cu ochii, mă urc parcă spre cer...

Am ajuns în cruce; dar nu ne oprim: ne prăvălim în vârtej, pe spate, cu vântul zbătându-se sub noi. Fiori gâdilaţi îmi alunecă de-alungul spinării. Imi face impresia că ne prăbuşim în fundul pământului. Fericită şi străpunsă de frică, ridic iar urcuşul senin, în smuncitura flăcăilor de jos. „Acuşi îmi cere parale", mă gândesc cu nelinişte.

— Poftiţi la dumneavoastră!... strigă flăcăul cu obrajii trandafirii şi ochii negri, întinzând spre noi pestelcuţa-i de pânză albă lucrată cu pui.

Desfac nodul dela batistă şi când mai trec prin dreptul lui, îi azvârl douăzeci de bani. Acuma nu mai am grijă câteva învârtituri.

Prima zbatere trecută, mă pătrund cu ochii închişi de senzaţia plutitoare şi rostogolită, cuprinsă de beţia văzduhului, dorind să nu mai pun piciorul pe pământ niciodată. Banta zbucneşte neistovită, jos mulţimea se frământă, mică şi neînsemnată.

— Pachiţa lui Toader al Ilenei lui Neculai Ţibulcă!...

„Ce, nu cumva vrea să ne dea jos ?" Un scrânciobar s'a aninat de scaunul nostru şi urcă agăţat, odată cu noi. Nu; ajuns în cruce, se lasă pe butucul scrânciobului şi coboară apoi vijelios, sărind din schiţă în schiţă. Il privesc cu admiraţie, răsuflând uşurată după spaima trasă. Insă, când trec prin dreptul Vatavului, îi arunc iar douăzeci de bani; mai bine să fiu liniştită şi să-mi tihnească datul.

(Continuare în pag. VI-a)

„Ne oprim în cruce! Ba nu, ne coborîm c'un scaun mai jos". Aașa parcă e și mai rău, căci stăm atârnate în înălțime, legănându-ne de-asupra pământului In cruce cel puțin ești în echilibru și ai butucul dedesubt.

Ne învârtim iar.

— Poftiți la dumneavoastră!.. strigă neîndurător vatavul.

Nu mai am nici un ban. Ași vrea să-i spun că chiar acum i-am dat dar nu îndrăznesc. Ne mai învârtim o roată, cu inima ruptă de apropiatul sfârșit. Apoi, când se oprește din zbor, ne scoborîm umilite și ne amestecăm în mulțime. S'a isprăvit. Acuma nu mai putem decât să privim la fericirea altora.

Zgomotul și forfota parcă e mai mare decât înainte. Au început să vie și târgoveți și țăranii s'au tras mai la o parte. Mă uit cu ciudă la o cucoană cu rochie de mătase liliachie și-un domn cu jiletcă și surtuc care au aruncat un leu în pestelca vatavului și-acum se 'nvârt fără grijă, fudui și nesuferiți.

Ne dăm pe lângă cișmeaua de lângă gard și privim la horă. E cald și praf. Soarele s'a copt spre asfințit și aurește drumul, pe care se ivesc trăsuri boerești. De-acuma nu mai este rost pentru noi, putem să ne ducem acasă.

La noi în livadă, e tăcere mare, In ultimele sclipiri ale soarelui, culegem toporașii și floarea paștelui. Vocile noastre sună stranii și uimit în umbra depărtată a nebuniei stridente a scrânciobului. Sunt melancolică și obosită. Ziua se stinge după deal. PROFIRA SADOVEANU

Amintirile lui Poincare

A apărut al doilea volum de amintiri „Victoire et armistice" scrise de Poincaré. Amintirile se prezintă sub formă de jurnal. Se știe că în fiecare seară Poincaré nota cu exactitate și scrupul evenimentele mai importante de peste zi.

Acest volum cuprinde convorbirile avute, informațiile culese, cu alte cuvinte propriile sale acte. Volumul de față relatează faptele anului 1918, anul victoriei. In paginile cărții, găsești mai puțin evenimentele importante. Locul prim e ocupat de ceiace s'ar putea numi: „la vie de l'Elysée".

E o înșirare de evenimente istorice mărunte. In plus se vede că Președintele Republicii era foarte prost informat de ceiace se petrecea în jurul său. De multe ori nici nu era ținut în curent cu evenimentele sau primea dela diferiți observatori vești așa de puțin concordante, în cât nu știa ce să creadă!

De altfel e clar că Președintele Consiliului de atunci — care nu era altul decât Clemenceau — se sinchisea prea puțin de ce-ar fi putut gândi „le prisonier de l'Elysée" și că nu se grăbea de loc să-i satisfacă dorința de-a fi ținut în curent cu evenimentele.

Supremul magistrat al Republicii considera această situație umilitoare, fapt care se resimte cu prisosință între rândurile volumului lui.

Cronica muzicală

Concert Fittelberg. Otto Nikolai la Operă

D-l Gregor Fittelberg, *directorul Filarmonicei din Varșovia, ne-a vizitat pentru a doua oară în stagiunea aceasta, spre a conduce cu o autoritate și-o gravitate ce ne sunt acum familiare, un program neobicinuit de bogat și variat. Inceput cu armoniile clasicei și seninei* Simfonii a opta *de* Beethoven *și sfârșind cu disonanțele sugestive ale poemului simfonic imitativ* „Turnătoria de oțel" *de compozitorul rus modern* Mossoloff, *concertul dirijat de d-l Fittelberg ne-a mijlocit, alături de audiția* „Dansului Salomeii" *de Richard Strauss, pe cea a doi remarcabili soliști străini, d-ra* Colette Franz *și domnul* Henrick Sztompka.

D-ra Collete Franz *a interpretat cu frumoasă siguranță și plinătate de sunet un concert pentru violină și orhestră de* Szymanowsky, *de o inspirație mai forțată decât cea din concertul pentru pian, ce ne-a fost prezentat în toamna trecută de autor însuși.*

Al doilea solist, d. Sztompka, fără să poată șterge prin interpretarea pe care-a dat-o Concertului *de* Chopin *în Fa minor amintirea lui* Claudio Arrau *— a dovedit totuși, pe lângă o tehnică bine stăpânită un temperament artistic viguros și sobru*

*

Cu „Nevestele vesele din Windsor", Otto Nikolai *„și-a făcut, cum se spune de obiceiu, intrarea pe scena Operei Române". O intrare lipsită, ce-i drept, de strălucire — dar nu și de neprevăzut și motivată numai de respectul Direcțiunii Operei pentru gustul publicului suveran. Cine ar putea osândi un public necăjit și hărțuit pentru simpatia lui față de spectacolele inviorătoare și o Direcție conștientă pentru silința de a-și mulțumi publicul? Atât doar că gustul acestui public e un plan prea puțin fix, pe care ușor se poate aluneca dela* Nikolai *la* Suppé, Lortzing *și-apoi la* Kalmann *sau* Lehar, *cari toți pot revendica un loc pe scena Operei Române, pe temeiul unei uverturi și-al unui duet îndeajuns de vioaie. Și atunci într'adevăr nu mai poate fi loc și pentru teatrul muzical al lui* Mozart, *alcătuit totuși numai din comedii — sau pentru* „Falstaff" *al lui* Verdi, *căruia Direcția Operei îi înjumătățește sorții de succes — la o eventuală reprezentare — înfățișând în locu-i* „Nevestele" *lui Nikolai — amândouă operele fiind brodate pe țesătura aceleași comedii — destul de nesărate — a lui* Shakespeare.

Credem că prețuim mai mult decât Direcția Operei minunatul mănunchiu de artiști, călăuzit de autoritatea d-lor Nona Ottescu *și* Markowsky, *și alcătuit din d-nele* Valentina Crețoiu, Dora Massini *și* Eugenia Babad *și din d-nii* Niculescu-Basu, Tasian, Mircea Lazăr, Nanu *și* Manolescu, *așteptându-i în încercări mai demne de talentul sau de sârguința lor.*

N.

BOLILE DE PLĂMÂNI SUNT VINDECABILE

Tuberculoza pulmonară, tusea, tusea seacă, tusea cu expectorație, sudoarea noaptea, catarul bronchilor, catarul laringelui, răgușeala, hemoptizia, presiunea, junghiurile, etc., sunt vindecabile.

MII AU FOST VINDECAȚI!

Cereți imediat cartea despre

Inainte de întrebuințare „Metodă nouă de nutriție" care a vindecat: pe mulți După întrebuințare

Absolut gratuit

primiți cartea mea din care veți afla multe demne de știut. Cine este chinuit de dureri, și cine dorește să se vindece repede și definitiv fără nici un pericol să scrie chiar azi!

Menționez din nou că veți primi absolut gratuit fără nici un fel de obligație din partea Dv., indicațiile mele și chiar doctorul Dv. vă admite această

Nouă metodă de nutriție

care a fost găsită excelentă de cei dintâi profesori.

Este deci în interesul Dv. să scriți imediat și veți putea fi în urmă servit oricând de reprezentantul meu de acolo.

Culegeți sfaturi și voință de sănătate din cartea unui medic experimentat.

Cuprinde alinare și CONSOLAREA IN VIAȚA și se adresează tuturor bolnavilor cari au interes să cunoască metoda actuală de VINDECAREA BOLILOR DE PLĂMÂNI.

Adresa pentru scrisori: GEORG FULGNER, Berlin-Neukölln, Ringbahnstrasse 24 Ab. 596

Cronica cinematografică

Cenzura filmelor *

„Ce rost are instituirea unui control prealabil al filmelor"? — se întreabă d. Const. Kirițescu, președintele comisiei de cenzură cinematografică. „Nedumerirea — adaogă d-sa — sporește atunci când cuvântului control *i se asociază imediat în gândire, în expresie și în practică, termenul* cenzură. *Auzul acestui cuvânt antipatic chiamă în minte imaginea odioasei* Anastasia, *personificarea cenzurei: fată bătrână și urâtă, uscată, ursuză și cicălitoare, înarmată cu o pereche de foarfeci mari, tăind de foc, orbește, în dreapta și în stânga. A te găsi în slujba unei astfel de patroane compromise nu e lucru prea ispititor. Dacă totuși, ești nevoit s'o faci, este din adânca convingere că adeseori operațiile chirurgicale sunt salutare. Și dacă cele ce fac să curgă sânge vindecă rănile trupești și adeseori salvează vieți de om, acelea care taie numai.... pelicula filmată pot să apere suflete de primejdia contaminării cu infecția morală".*

Că mai în toate statele lumii există comisii de cenzură pentru filme nu-i așa de mirare; curios este însă că asemenea comisii funcționează chiar în țări ca Franța sau Englitera, unde, pentru toate celelalte arte, libertatea este aproape absolută. E semn că cinematograful prezintă particularități proprii care îndreptățesc un regim mai restrictiv. Aceste particularități, d-l Kirițescu ni le semnalează în broșura de care ne ocupăm. Filmul — spune d-sa — se deosebește de celelalte producții culturale prin două caractere: o difuziune enormă și o putere de sugestie neobicinuită pe care i-o dă plasticiatea imaginilor vizuale și mimica.

Cu alte cuvinte, răul pe care un film demoralizant și pervertitor îl poate face este de dimensiuni ce nu se pot compara cu efectele corupătoare ale unei simple cărți. De aci nevoia unor măsuri de profilaxie diferite de cele luate împotriva altor arte.

Argumentul este inatacabil; cu o singură excepție. S'ar putea ca morala să vie în conflict cu arta. S'ar putea ca societatea să fie privată de o operă esteticește remarcabilă pentru că n'ar fi conformă cu morala. Și atunci o serie de întrebări răsar. Putem sacrifica o valoare culturală pentru alta? Afară de asta, pentru asemenea cazuri nu este oare admisibilă o oarecare indulgență, cu titlu de excepție? In sfârșit care este frequența unor asemenea conflicte? Apariția de capod'opere cu cuprins demoralizant are loc des? Ce valoare prezintă argumentul moraliștilor care spun că excelența artistică face ca puterea de corupție să fie și mai irezistibilă? Ce valoare are argumentul esteticienilor, care spun „vivat ars, perreat mundus"?

Din fericire, nu este nevoie să răspundem la toate aceste întrebări, pentru bunul motiv că acel conflict între etic și estetic pur și simplu nu există. Rog să fiu lăsat a desvolta această idee — care pare la prima vedere obsurdă — și care reprezintă o veche și adâncă convingere a mea, convingere nutrită cu sute de fapte și încă până acum neclintită de vre-o excepție.

Cred cu tărie că virtutea este mai „calogenică", mai bogată artisticește decât viciul. Cred că eticul este mai ușor estetic decât imoralitatea. Și cred că niciodată nu s'a putut face ceva artisticește de mâna întâi cu un subiect în care morala să fi fost luată în deșert. Recunosc că par'că ar fi un pastor acela care vorbește. In realitate, sunt mânat de criteriile cele mai exclusiv estetice.

Mai întâi ce înseamnă imoralitate? Este foarte simplu. E absența sentimentului de cenzură. Imorală este conduita impulsivă, conduita fără „refulare". Societatea — cu modelurile, instituțiile și idealurile ei — ne ordonă să „refulăm".

O acțiune omenească, pentru a-și merita cu adevărat numele, trebue să fie o împăcare a spontaneității personale și a imperativelor morale, un compromis între libertate și constrângere. Tot ce nu are acest coeficient de cenzură nu prezintă interes. *Și cu lucruri neinteresante nu se pot fabrica opere de artă. Acțiunile omenești sunt de două soiuri: cele elaborate la umbra poruncilor morale și idealurilor sociale, și cele care, impulsive și oarbe la origină au reușit grație unui noroc nu mai puțin orb el însuși.*

Există romane, nuvele, piese, filme — bazate pe caracter; există altele bazate pe simplu noroc. Această clarificare coincide perfect cu o alta, cu împărțirea în opere bune și opere proaste. Luați evoluția artei literare. Veți vedea cum povestile de aventuri, foiletoanele unde psihologia este nulă și șansa eroului totul, unde „intriga", structura evenimentelor primează structura sufletelor, au trecut, încet-încet, din bibliotecile intelectualilor, în lojile concierge-elor. Cu excepția apașilor, midinetelor, cameristelor în vacanță și băeților de prăvălie — unui roman i se cere să aibă o „problemă morală", să fie povestea unui *efort.*

Și noțiunea de efort înseamnă victorie asupra ta, ajutat de un ideal și pentru a-l sluji pe el. Acest ideal nu are nevoie să fie prestigios și strălucitor. Luați romanele din Englitera — țara în care răsare săptămânal câte-o capodoperă nuvelistică. Personajul este mai totdeauna un om foarte oarecare, nici bogat nici deștept, nici norocos, nici briliant. Un om ca toți oamenii. Dar — și asta-i principalul — un om în sufletul căruia se petrece ceva — ceva care este o luptă. Multe din romanele acestea sunt triste, decepționante; multe din ele ne dau melancolia injustiției; dar toate ne dau un fior de admirație pentru cutare virtute adânc umană a personagiului. Din toate astea morala iese în tot cazul profitată. Odată,— pentru că e vorba mereu numai despre ea. Și încă odată, pentru că impresia de ultimă analiză este o impresie de lucru delicat și cuviincios, o impresie de eroism șters și de „tragic cotidian".

CONSTANTIN KIRIȚESCU

Astfel a evoluat literatura în țările de mare literatură (ca Englitera, țările nordice, Statele Unite, Rusia). Această evoluție este un fapt. Romanul bazat pe noroc interesează acolo exclusiv pe pompieri. Romanul bun e acela în care ni se descriu sforțările unor oameni oarecari, unde personajul nu-i nici rege incognito, nici tenor mondial, nici don-juan internațional, nici vedetă intercontinentală. Asemenea producții sunt prin definiție proaste. Proaste în înțelesul curat estetic al cuvântului.

Tot ce e eftin este neartistic. Când ni se prezintă un erou deadreptul rege, sau celebru-gata, sau miliardar dela început, — domnului în chestiune îi ies toate cum vrea, chiar dacă chiprocouri burlești și imbroglio-uri de operetă îl pun momentan în dificultate.

Osebit de lamentabila lor calitate artistică, asemenea opere sunt direct imorale. Luați toate filmele-foileton cu Marta Eggert, Brigitte Helm, Lilian Harvey, Renatte Müller, etc., etc. Avem dreptul să ne cutremurăm în fața imoralității pe care o înfățișează. Ele întrețin acea concepție fetișistă a vieții, a idealului-noroc, a unei etici de ruletă. Este povestea — cum foarte bine spune d. Kirițescu—a „fetei sărace care, bizuindu-se pe atracțiile ei fizice și exploatându-le cu toate riscurile" își încearcă *norocul. Nouăzeci la sută din filme se bazează pe această idee: succesul în viață este în funcție de excitarea sexuală pe care o fată norocoasă apucă să o exercite asupra unui milionar — de preferință tânăr frumos și cântăreț. Asta e oglinda vieții prezentată de cinegrafia contemporană. Este estetica de „fast-lux". Luați prima gazetă ce vă cade în mână, și citiți filmele anunțate. Totul în ele e superlativ. Un mic exemplu luat din jurnalul de azi:*

„Este incontestabil că adevăratul regal artistic de Paști va fi grandiosul film: „Cântă, Inimă". Cea mai formidabilă distribuție din câte.... etc. Cel mai celebru tenor al timpului.... Regisat de Carmine Gallone, care s'a întrecut pe sine. Kiepura cântă cu un glas fenomenal, cu o artă sublimă, paisprezece melodii. Intreg filmul a fost realizat într'o atmosferă de fast neegalat, de grandoare și lux extraordinar. Este suficient să notăm că mare parte din acțiune se petrece pe bordul unuia dintre cele mai elegante transatlantice și apoi în feerica regiune Monte-Carlo, unde abundă luxul cel mai orbitor".

Iți vine să plângi de indignare. Iată ce marfă propune negustorul de filme celor câteva sute de milioane de spectatori pe care îi întreține într'o „Weltanschauung" unde important e să înnoți în fast-lux și unde „sentimental" este sinonim cu „șlagăr muzical" cântat după cafea, într'un parc propriu, sau într'un fumoar de aur. Este profund imoral, mai imoral chiar decât filmele cu asasinate gratuite și cu pornografie directă. Este pervertirea sufletului micului burghez cu o filozofie ineptă bazată pe bogăție și noroc.

Dar să lăsăm morala. Asemenea producții sunt mai ales nule esteticește. Sunt făcute — exact ca și reclama care le anunță — numai cu superlative. Or, arta urăște superlativul. Arta se complace în nuanțe, în efecte deabia bănuite, în accente fugitive și discrete. Și arta ecranului — ca și arta literară sau dramatică — reclamă psihologie, adică probleme morale. Ceeace filmul de fast-lux în cel mai fericit caz n'are.

Dar — se va spune — dacă asta place! Foarte rău. Trebue să împiedecăm să mai placă. Prostul gust se combate. Dar cum? Este calea criticei. Ea a făcut minuni în materie literară; ei i se datorește în cea mai mare parte victoria pe care a câștigat-o definitiv literatura bună contra celei proaste, romanul care e povestea unui om oarecare față de romanul polițist sau cel de aventuri galante. Decât, critica cinematografică e abia la început — și nu cred să aibă încă vre-o înrâurire asupra gustului public. Trebue găsit neapărat altceva. Și acest altceva e găsit gata. Se numește comisia de cenzură. Ea, combătând morala, combate indirect și prostul gust. Cum foarte bine spune d. Kirițescu: „Filmul de succes, filmul care atrage public, care face ocolul lumii, care aduce bani la casa întreprinderii este, în majoritatea cazurilor, filmul care-și poartă acțiunea prin locuri rele și și-o combină din acțiuni josnice, din lovituri violente; sau e filmul care nu vrea să cunoască distanța ce desparte flirtul de adulter, aventura galantă de prostituție, afaceri de escrocherie..., făcând pe omul simplu, pe fata naivă, pe adolescentul fără experiență a vieții, să alunece de pe cărarea vieții reale, care e aspră, ca să alerge după mirajul unei vieți de strălucire".

Din argumentele aduse de d. Kirițescu reiese clar că toate cusururile morale înșirate de d-sa sunt mai cu seamă cusururi estetice. Arta trebue să descrie lucruri adevărate. *Psihologia din acele filme — dacă ea se poate numi astfel — este o psihologie imaginară, făcută ad-hoc de producători cu suflet de comis-voiajor și pentru consumatori cu suflet de agent electoral sau de bucătăreasă nesatisfăcută. Niciodată, nicăeri și nimănui nu i se întâmplă în viața reală ceeace se întâmplă acestor eroi de carton, construiți cu efecte artistice grosolane și cu toate poncifurile esteticei perfectului mitocan.*

In literatură, în dramă, și mai ales în cinematograf eticul și esteticul sunt buni prieteni. Este o coincidență absolută. Fac meseria de critic estetic al filmelor de aproape zece ani, adică aproape dela începutul acestei arte, și pot spune că nici-un film nu a desmințit până acum această coincidență. Există cel mult filme proaste esteticește, dar întâmplător morale prin cuprins. Dar o asemenea morală este ineficace. Lipsită de eloquența artei, nu seduce pe nimeni. Și adesea, prin imbecilitatea ei, poate chiar scârbi pe om de morală. Așa că în fond asemenea filme sunt într'un fel imorale și ele. Incă odată. Coincidența între etic și estetic e deplină. Și rolul comisiei de cenzură e dublu. Unul direct, și altul indirect, dar infailibil în slujba bunului gust.

Firește, asta presupune că membrii comisiei de cenzură trebue să fie în primul rând oameni cultivați și sensibili în fața frumuseților artei. Veți spune poate că ei trebue să fie mai întâi de toate oameni preocupați de respectarea moralei? Nici decum. Căci orice om este — până la proba contrarie — un om cinstit, moral și cumsecade. In schimb, a fi om de gust nu-i o prezumpție, ci o excepțiune. Și în privința aceasta, țara noastră a avut la un moment dat o comisiune de cenzură, compusă din vre-o zece membri care erau toți, fără excepție, oameni de înalt bun gust și de o discriminare fină a resorturilor sufletului omenesc. Ședințele acelei comisiuni, prezidată de un om de cultură aleasă și variată, cu o înțelegere psihologică adâncă și largă, — care este d. Constantin Kirițescu, ședințele acelei comisiuni erau de un interes captivant și constituiau cel mai atrăgător cenaclu filosofico-literar din România. Dar — cum spune Kipling — asta e altă poveste.

Să revenim la instituția cenzurii cinematografice în sine. Ea este admisă în țările cele mai libertare, din trei pricini:

1) Difuziunea filmelor este uriașă. Clientela aci reprezintă aproape întreaga populație a unei țări. Nu este deci un fenomen social secundar, ci unul care înglobează societatea toată.

2) Această clientelă are un gust artistic lamentabil, împotriva căruia trebue să se facă ceva.

3) Intâmplător, imoralitate și proastă calitate artistică coincid. Profilaxia morală a cenzurei este indirect și o acțiune de critică estetică. Și mai ales este singura în stare să combată forțele enorme ale producătorilor de filme, și numărul uriaș al consumatorilor nărăviți cu marfă proastă.

In numele artei poate încă și mai mult decât al moralei, este nevoie de comisiuni de cenzură — bineînțeles, cu o recrutare atentă a membrilor ei, recrutare care să se facă pe alte criterii decât acel al pistoanelor politice și procopsirilor electorale.

D. I. SUCHIANU

---

* Sub acest titlu a apărut o interesantă broșură a d-lui Const. Kirițescu, pe care o comentăm în prezenta cronică. Această cronică, întreruptă câtava vreme va fi reluată **de acum înainte în mod regulat.**

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 708

de † W. Pauly și S. Thau

(inedită)

10 + 8 = 18

Ajutor invers 4 ‡ (S.T.)

Gemen: cu Rd8 la c8 și Th8 la g5 (W. P.)

Selbstmatt 4 ‡; Hilfszüger (S. T.)

Zwilling: *Mit Kg8 nach c8 und Th8 nach g5 (W. P.)*

PROBLEMA No. 709

de **G. Fuhlendorf,** Altona.

(inedită)

— In memoriam **W. Pauly** —

2 + 3 = 5

Ajutor invers 4 ‡.

Selbstmatt 4 ‡; Hilfszüger.

PROBLEMA No. 710

de **S. Herland,** București.

(inedită)

— In memoriam **W. Pauly** —

8 + 4 = 12

Maximal invers 4 ‡.

Gemen: fără Tf1 și Na3.

Selbstmatt 4 ‡; Längstzüger.

Zwilling: *Ohne Tf1 und Na3.*

Șahul feeric

— Continuare —

Domeniul problemelor feerice s'a întins prin inventarea unor noi piese, cari dau posibilitatea construirii unor probleme cu idei noi, acestea neputându-se realiza cu piesele existente.

Lăcusta (L) este o piesă care sare oblic, orizontal și vertical, peste o altă piesă indiferent de culoare, așezându-se în câmpul imediat următor: In cazul când pe acel câmp se găsește o piesă adversară, ea e luată de lăcustă. Dăm ca exemplu următoarea poziție: *Alb:* Rd2, Ld1, Cg3, Pd6; *Negru:* Rg6, Th5, Cc5, Pd7. In această poziție lăcusta poate sări doar dela d1 la d3 iar din acest loc la h3, h7 și la d1; de asemeni poate lua pionul din d7. Atunci când lăcusta stă pe d3, negrul nu poate trage Tf5 căci intră în șah; albul poate da șah mutând calul la f5. La acest șah negrul se poate apăra sau prin plecarea regelui, sau prin Cc5 × Ld3 sau Cc5—e4 +, nu însă prin Th5×f5, căci negru rămâne tot în șah.

Afară de această piesă, care este cea mai uzitată dintre piesele noi inventate, mai există calul nocturn, împărăteasa, prințesa, etc., de care ne vom ocupa când vom publica probleme cu aceste figuri.

CORESPONDENȚA

Rugăm pe cititorii noștri să ne onoreze cu probleme inedite și cu soluții. Cei ce redactează rubrici de șah sunt rugați să ne trimeată câte 2 exemplare din rubrica d-lor, în schimbul a două exemplare din cronica noastră.

Wir bitten alle unsere Freunde, die unsere Spalte regelmässig erhalten, uns sowohl mit Originalbeiträgen als auch mit den Lösungen beehren zu wollen. Redakteure von Schachspalten werden höfl. ersucht uns je 2 Exemplare derselben gegen 2 Tauschexemplare dieser Rubrik gefl. zukommen zu lassen.

G. F. (Altona). *Besten Dank für das Problem und für Ihre versprochene Beteiligung.*

I. R. *(Buhuși).* Mulțumim pentru probleme. Sunt în cercetare.

P. L. *(Iași).* Mulțumim pentru problemă.

O. N. *(Loco).* Problema dv. este slabă, deoarece prima mutare a albului oprește 3 mișcări negre. Varantele sunt simpatice, deaceea așteptăm lucrări mai frumoase.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Cel mai mare succes în literatura românească

S'au vândut în 3 zile 5000 exemplare

Pentr'un petec de Negreață

de N. D. COCEA

Editura ALCALAY

O carte despre romantism

Romantismul e pentru toată lumea, 1830, Hernani, vesta roșie, Musset la Veneția, tineri palizi cu inima sfâșiată, punchul fierbând în tidve. Sunt și opere hotărîtoare, „Meditațiile", „Le rouge et le noir", „Notre-Dame de Paris", „Stello". „Volupté". Cu toate acestea cu mult înaintea operelor scrise, se deschisese o desbatere pur teoretică și, prin pamflete, manifeste și polemici, se pusese chestiunea dacă literatura putea și trebuia să fie romantică.

La origina mișcării se citează întotdeauna romanticismul lui Stendhal, prefața piesei „Cromwell", prefața „Studiilor franceze și streine" de Emil Deschamps. Lupta e însă mai veche.

Războiul dintre clasici și romantici, pregătit de Rousseau și Bernardin de St. Pierre, a început în chip real în vremea imperiului, când primele ciocniri au avut loc între Schlegel, Sismondi și d-na de Staël. De aci încolo, lupta aprinsă dă naștere unui mare număr de eseuri, de critici, de publicații de tot felul, în care presa și librăria discută, blamează, primește. Toate aceste documente au rămas în jurnalele epocii.

Domnii Edmond Eggli și Pierre Martino au strâns piesele procesului într'o operă vastă, intitulată „Le débat romantique en France, — 1813-1830". Primul tom nu merge decât până la 1816. Este dosarul preliminariilor romantismului.

Romantismul nu a izbucnit în 1830. In literatură nu există generație spontană.

Prima ofensivă romantică e străină. In Germania Schlegel, în Elveția Sismondi, încep atacul în numele poeziei și dramei spaniole, engleze, germane împotriva tragediei clasice și a heghemoniei spirituale a scrierilor franceze. Ura împotriva regulelor și disprețul artei clasice stăpânesc pe răsvrătiți. Sénancour, încă din 1804, a lăudat „romantismul" regiunilor alpestre. Un fel nou de a simți și justifica pătrunderea temelor nouă în literatură, în acelaș timp cu o nevoe de a se exprima în chip inedit, potrivit cerințelor sensibilității moderne.

In 1812, Dorat-Cubières-Palmézeaux preconizează drepturile improvizației: „Et croyez que sentir est l'art de composer".

Revoluția a distrus odată cu societatea și convențiunile care stăpâneau poezia. Inainte de pătrunderea înrâuririi germane, criticul Geoffroy arătase primejdioasa molipsire a „geniului sălbatec" care înlătura vechile îngrădiri, înlocuind clasicismul cumpătat cu emoția individuală și cu spontaneitatea. Doctrina oficială a Imperiului trebuia însă să se opună acestor încercări de gust străin. Cartea d-nei de Staël „De l'Allemagne", a fost interzisă.

Articolele din „Journal de l'Empire" și „Journal de Paris", n'ar distra azi pe prea mulți cititori. Autorii lor luptau pentru judecată. Dreptatea nu era cu ei. Schlegel nu avea dreptul să nu înțeleagă pe Racine și pe Molière. Doamna de Staël îi înțelegea desigur, dar preconiza o revoluție de neînlăturat. Doamna de Staël spunea că totdeauna în epocile de decadență apar revoltele împotriva tradițiilor.

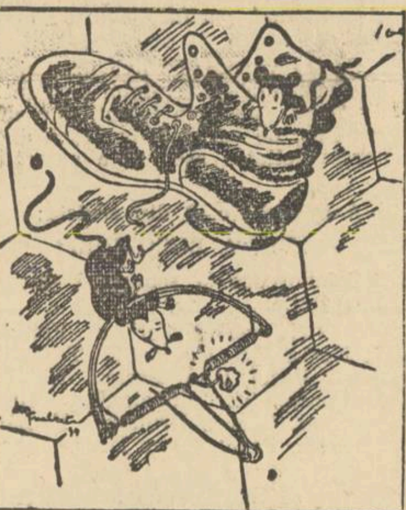
Romantismul a fost o liberare necesară a talentelor prin nimicirea vechilor îngrădiri, lăsând geniului latitudinea de a se manifesta cum găsește de cuviință.

Cartea d-lor Eggli și Martino este interesantă pentru cei ce vor să cunoască originile romantismului.

La apariția romanului lui Benjamin Constant, „Adolphe", partizanii clasicismului încep o campanie înverșunată împotriva acestei realizări literare a unui romantic.

Jurnalele atacă cu furie romanul, dar prin el mai ales persoana romantică a lui Constant. Invinuirile aduse romanului sunt abuzurile de imagini. Prea des revin cuvintele ideal, viitor, moarte! Ce însemnează: „Cum poate natura să se resemneze iarna?" In ochii lor acestea erau germanisme. E aproape de necrezut atâta neînțelegere.

E indiferent, spune Emile Henriot despre cartea d-lor Eggli și Martino, cum se califică o operă: sunt opere vii pentrucă sunt adevărate, și aceasta e tot. Restul e un exercițiu de școală. — *h.*

— De când așteptam eu să se prindă... ca să pot mânca brânza.

Cărți și reviste

Arsenic

Ar fi fost de preferat poate ca romanul d-lui Sergiu Dan să se cheme „Otrava"... Dar de sigur autorul și-a dat seama că „*Arsenic*" — adică otravă fadă — fără acel ceva accentuat și tare, sugerat de vorba otravă, — se potrivește mai bine romanului său. Impresia, care se degajează din lectura cărții, e în adevăr acea a unei otrăvi care se ridică lent și se împrăștie grea, insinuantă, lipicioasă din fiecare pagină. Păpuși, umplute cu tărâță, simulând oameni, se apucă să trăiască o viață absurdă și halucinantă, după o logică proprie, sprijinită pe vid. Conflicte de Guignol pe scena unui teatru cu decoruri de vis rău, în care trage sforile o ființă mai nereală, mai absurdă și totuși mai obsedantă de cât toate păpușile pe care le joacă.

Toate personagiile sunt pe acelaș plan, cele permanente ca și cele epizodice. Gesturile lor sunt încremenite și țepene. Gândurile lor sunt frânte și simțimintele sleite.

Otrava te pătrunde și schimbă din ce în ce liniile aspectului lumii, accentuând impresia de coșmar. Te sbați, vrei să te desfaci din pânza de păianjen cu care te învăluie trama acestui ciudat roman. Scrâșnești din dinți, te revolți, vrei să arunci cartea și să scapi de ea, dar e în zadar... Ca sub vraja unei otrăvi care s'a lipit de întreaga ta ființă, nu poți să o lași din mână până la ultima pagină...

Este incontestabil că tânărul scriitor a pus talent și un scris de excelentă calitate în migălirea acestui roman.

Dar de ce le-a pus în serviciul penibilei lumi ale cărei personagii nu sunt nici ființe vii și nici fantoșe convinse?...

IZABELA SADOVEANU

C. S. Nicolaescu-Plopșor: Les Celtes en Oltenie

Separata da „Homenogem a Martius Iarmanto", Guimarães. Portugal 1933

Implinindu-se un centenar (1833-1933) dela nașterea cercetătorului arheolog portughez Martius Iarmento, societatea cu acelaș nume din Guimarães, a tipărit un volum omagial, cuprinzând studii arheologice, etnografice, istorice, etc., scrise în șase limbi—portugheză, franceză, spaniolă, engleză, germană și latină. Volumul a fost tipărit sub auspiciile Ministerului Instrucției Publice și ale Adunării Educației Naționale, iar pentru compunerea lui s'a apelat la personalitățile de specialitate din toate țările.

Țara noastră a fost reprezentată în această operă comemorativă prin d. dr. C. S. Nicolaescu-Plopșor, conservatorul muzeului etnografic al Olteniei și președintele Institutului de arheologie oltean, care a colaborat cu un succint articol ilustrat și intitulat „*Les Celtes en Olténie*". Articolul care a fost extras în plachete elegante, se ocupă mai ales cu descoperirile dela *Corlate, Orodelu, Cetate, Goleuți, Bârca, Fântânele*, din Dolj.

Intr'o mică introducere se rezumă concluziile lui *V. Pârvan*, asupra raporturilor celto-dacice și asupra penetrațiilor celtice pe pământul locuit azi de noi. In ceiace privește Oltenia, *V. Pârvan* atribue Scordiscilor din perioada II La Tène, descoperirile celtice dela *Gruia, Severin, Simian* și *Gogoșița.*

Caracteristic este faptul că: „*mormintele cercetate sunt morminte de războinici. Nici-un obiect celtic de natură pacinică n'a fost găsit*". „*Singurele urme lăsate pe pământul oltean sunt armele cu care s'au apărat până în ultima oră*". Afirmațiuni pe deplin confirmate de noile descoperiri din Dolj, unde s'au găsit *săbii* răsucite și frînte după obiceiul celtic, spre a nu cădea spre folosință în mâni străine (Corlate, Orodel, Cetate); s'au găsit deasemenea *lănci* (Corlate, Orodel, Golenți, Cetate), *cuțite* (Orodel, Cetate, Golenți), *zăbale, centuri, fibule, ornamente de scut* (Corlate, Orodel, Cetate, Golenți, Bârca, Fântânele).

Trecând peste monedele și tezaurele barbare găsite pe teritoriul oltean, în afară de mormintele celtice, *d. C. S. N. P.* conchide că:

„*Reapartiția geografică a mormintelor celtice corespunzând în acelaș timp cu tezaurele de monede barbare pretinse dacice se poate emite opiniunea că aceste monede sunt celtice și nu dacice*".

Și adaogă:

„*Nu numai monedele atribuite Dacilor pot fi celtice, dar deasemenea cuțitul dac de luptă — pe care-l cunoaștem bine după columna lui Traian — ne pare o armă celtică*".

„*Ceramica*" însă „*care însoțește tezaurele monetare și mormintele nu este celtică — lucrată la strung — ci dacă primitivă de tradiție neolitică*".

Din punct de vedere istoric „*Oltenia a fost teatrul luptelor daco-celtice*". Și inchee:

Influența celtică asupra organizației politico-militare a Dacilor, bazată pe o technică metalurgică superioară și pe un minunat sistem de luptă și fortificație, a transformat în curând poporul pacinic de muncitori și păstori într'un popor temut chiar de stăpânii lumii".

CONST. I. MANEA

„Litere"

Am subliniat aci, într'o însemnare trecută, iresponsabilitatea unor tineri ahtiați după originalitate cu orice preț. Beția de cuvinte este unul dintre cele mai grave păcate de care se poate face culpabil cel care mânuește condeiul. Beția de cuvinte denotă infirmități intelectuale nevindecabile.

Sunt cazuri și mai revoltătoare decât cel remarcat în revista, altfel simpatică, „*abecedar*" care apare la Turda.

In Capitală, apare de mai multă vreme, un fel de foae săptămânală pentru literatură, numită programatic „Litere", scrisă de tineri desigur. Tânăra generație!... A scrie versuri, proză și critică e un lucru foarte frumos din partea tineretului. Și e chiar lăudabil. A scrie însă confuz, pretențios, gol, este un lucru pe care tinerețea, pur și simplu, oricât de ambițioasă ar fi, nu-l poate scuza.

Dela o revistă care-și spune „Litere" v'ați aștepta desigur la o formă îngrijită, decentă, curată. Ei bine, nu e câtuși de puțin așa. Citiți orice număr la întâmplare, din „Litere" și veți vedea ce greu este să scrii bine, să scrii inteligent, frumos, fără pretenții, dar cu gust. Mostre de iresponsabilitate a scrisului, de inconștiență cum spune chiar o rubrică a suspomenitei reviste, veți întâlni aproape în fiecare rând.

Citim întâmplător în No. 7, an. II, 1 Aprilie 1934 un articol de fond despre „Poezia lui Jean Cocteau" semnat Ștefan Dima.

Dela început se anunță catastrofa. Iată: „A vorbi despre cazul poeziei lui Jean Cocteau înseamnă să-ți înfățișezi o problemă de creație artistică privită în dublu aspect: individual-subiectiv și universal-obiectiv, pentru ontologia spiritului. Facem această aserțiune prin faptul că în evoluția ei arta s'a bucurat din partea omului creator de-o atitudine politehnică". Prima mostră! Dar nu mă pot opri să mai continui. Iată: „Avem impresia — cel puțin teoretic — în stadiul actual al cercetărilor, că toate culturile ce-au animat umanitatea odată cu trecerea timpului peste planul circumvolut al spațiului terestru, ne apar ciclic, individual determinate, fără o intercomunicare necesară sentimentului creator și gândului logic". Și câteva rânduri mai jos: „Dacă până acum poetul a scris ca un copil naiv împletindu-și sufletul deopotrivă în poemă și joc și pana lui era un artificiu pentru gânduri discursive, dimpotrivă astăzi poezia tinde spre un fenomen de clarviziune interioară șerpuită în inconștient". Așa ceva nu veți întâlni oriunde și oricând. Dar generalitățile acestea adorabile continuă: „Dată fiind această direcție sinuoasă în planul spiritului poetic, poezia modernistă pare ceva exotic, ceva care se prinde cu anumite tentacule de percepere și sensibilizare, pe care nu le are oricare dintre noi".

Exact! Nu oricare dintre noi este capabil de așa ceva!

Și acum, ceva despre Cocteau. „Ca să te resimți comprehensiv în opera poetică a lui Jean Cocteau, e necesară, pe lângă atenție și imaginație și acea reîntoarcere activă în eul tău, în ceeace e omul mai subtil și necunoscut cu sine însuși, trăirea dacă se poate în stare de veghe, a inconștientului, care nu se manifestă mai total, decât în vise după cortinele somnului și în delir (?!).

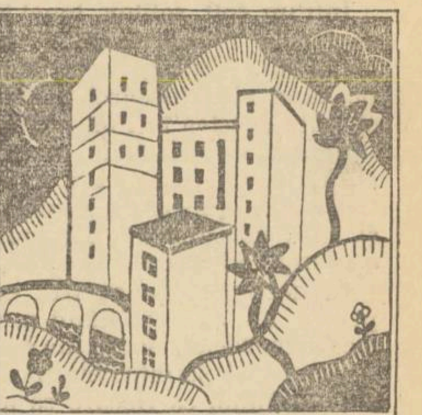
„Este poate, ca să adoptăm un termen din științele oculte, curentul fluidic, invizibil ce se restabilește între medium și lumea spirituală pe care o invoacă".

Incă o ultimă perlă: „Suprarealismul lui Jean Cocteau are ca fond realismul psihic al eului său reflectat în argintul iluminat al visului".

Nu mai continuăm. E desgustător să constați că asemenea elucubrații pot vedea lumina tiparului.

Țara Bârsei

De șase ani de zile fără întrerupere, apare această revistă care dă seamă de viața literară din regiunea aceea aleasă numită în titlul publicației. Istorie, economie, uneori filosofie, și totdeauna literatura alcătuește cuprinsul său. De multe ori a tipărit lucruri foarte interesante. Din punct de vedere al unei vieți culturale locale însemnătatea și utilitatea ei este foarte mare. Prin asemenea nuclee se întreține viața unei culturi și civilizații generale. Ales cu mai multă grijă, mai multă atenție la ce se publică, pentru a nu se strecura toate mediocritățile în coloanele ei, revista ar putea fi un bun stimulent al valorilor locale autentice.

Cronica literară

M. Sadoveanu: Creanga de aur, roman ed. „Cartea Românească"

„*Poporanismul reacționar*" — o carte de violentă polemică ideologică, plină de ciudățenii, de contradicții, dar și de fecunde suggestii, — d. H. Sanielevici aducea o gravă învinuire lui Mihail Sadoveanu din preferința arătată pentru scenele tari: omoruri, violuri, sinucideri, beție, haiducie.

Era epoca dintâi a epicei lui Sadoveanu.

Frăgezimea culorilor și izbucnirea elementară a cruntelor patimi umane dădeau un farmec romantic povestirilor de un realism crud, educat la școala lui Zola și Guy de Maupassant.

Procurorul critic citat, mereu treaz în apologia unei moralități firești pentru începuturile unei clase burgheze sănătoase, alcătuise un tablou sinoptic pentru a demonstra încă odată necesitatea etapei burgheze și în domeniul moral, prin reliefarea bestialității latente din clasa țărănească chiar la exponenții săi literari cei mai distinși. Afinarea sentimentelor, acceptarea unei table de valori morale minimale i se păreau condițiuni indispensabile pentru creatorul artistic.

Nu negăm aceste axiome. In creația literară intră și acești factori. Imprumuturile și osmoza permanentă dintre creație și societate, (psihologia de clasă, problema morală specifică, filosofia categoriei sociale în care se integrează artistul), sunt adevăruri incontestabile pentru criticul literar avizat și secrete dubioase numai pentru ageamii, semidocți sau esteți puerili.

Dar creației literare de atunci a lui Sadoveanu nu i se puteau aplica criteriile specifice ale clasei de mijloc. Ea oglindea și își trăgea substanța din cosmosul țărănesc. Amestecul criteriilor a născut acele tablouri sinoptice de o rară și savuroasă incomprehensiune.

Astăzi, d. H. Sanielevici poate exulta de bucurie.

Prin „*Creanga de Aur*", acest roman al inițierilor și exercițiilor spirituale pentru primirea tainicei și supremei lumini a Ziditorului Lumii, Mihail Sadoveanu s'a apropiat de dezideratele sale — ideologia „zidirii" este ideologia negustorilor și intelectualilor negustorimii de-a lungul veacurilor, dela Hiram, până la Rathenau și Aristide Briand, — îndepărtându-se de domeniile unei biologii luxuriante, atât de rodnice pentru paleta pictorului carnal și animalier din „*Cosma Răcoare*", din neuitatele „*Povestiri*", din „*Șoimii*", „*Neamul Șoimăreștilor*", „*Crâșma lui Moș Precu*", „*Hanu Ancuței*" și „*Dumbrava minunată*".

Asemeni lui Liviu Rebreanu, plecat dela realismul viguros și substanțial al *Golanilor* și al lui *Ion*, evadând (fără succes) în poezia fantastică a resuscitărilor de vieți și credinți pierdute *(Adam și Eva)* sau în incursiunea analitică a unui caz de clinică medicală și de subtilă psihologie *(Ciuleandra)*, Mihail Sadoveanu a apucat prin *Creanga de Aur* pe o pantă nouă.

Aceste schimbări pot fi îmbogățiri interioare, dar ele se pot transforma în cazul lipsei unei afinități elective în sensul goethean al expresiei, în izvoare de profundă neliniște, de uscăciune poetică și de perplexitate fără remediu. Liviu Rebreanu, de pildă, a revenit în domeniul său, acela al unui realism tipic, prin cele două volume impresionante ale *Răscoalei*. Dar, dela *Ion, Pădurea spânzuraților* și *Ițic Ștrul dezertorul* la *Răscoala*, după aventura cu *Adam și Eva* și *Ciuleandra*, nu întâlnim o ascensiune firească, odată cu maturizarea creatorului, ci oarecari ezitări în formulare, stângăcii în mânuirea unor unelte părăsite. După *Răscoala*, dacă ispita unor fantasme nu se mai repetă, ne putem aștepta la acele două, trei romane, care vor însemna adevărate culmi, așa cum sunt Ceahlăul, Omul și Caraimanul, în lanțul carpatic.

Nu știm dacă să felicităm sau nu pe Mihail Sadoveanu în hotărârea luată pentru o drumeție stranie și deja de lungă durată. Prin „*Creanga de Aur*" ne-a trimis un eșantion de mirodenii inedite și de parfumuri esoterice pe care le mai cunoaștem, într'un ambalaj mai plin de dexteritate în Merejkowski.

Exercițiile spirituale ale lui Sadoveanu, din care rupe azi o ofrandă prețioasă publicului românesc, fac parte dintr'un ritual scos din înțelepciunea străveche a Egiptului, a regelui Hiram, a zidarilor și a arhitecților din toate timpurile — constructorii de temple, catedrale sau biserici strâns uniți în confrerii pentru a pune mâna cu esclusivitate pe prada economică, cinstea morală și gloria profesională a unor asemenea zidiri.

Aceste confrerii francmasonice, răspândite pe tot globul, păstrând cu gelozie un tezaur de înțelepciuni străvechi, o doctrină mistică și o solidaritate frățească fără seamăn, însuflețite de spirit filantropic, au jucat un rol esențial în răsturnările istorice.

Dacă n'am cita decât Revoluția franceză de la 1789 și seria de schimbări concentrice din jurul anului 1848 poate că ar fi destul.

Cunoaștem rolul francmasoneriei exclusiv din lecturi (o bogată bibliografie germană); influența actuală o credem redusă, fiindcă în templele simbolice nu mai bate progresul social și suferința claselor revoluționare, așa cum a bătut la 1789 și 1848. Masoneria e o ideologie tipic negustorească, (ramura construcțiilor și a transporturilor) și eminamente burgheză. Iar burghezia a încetat de a mai fi o clasă revoluționară și nici măcar una progresistă...

Francmasoneria lui Mihail Sadoveanu e o credință oarecare și orice credință adevărată devine respectabilă.

Ferciți cei care reușesc să ajungă cu sinceritate pe potecile întortochiate ale credințelor religioase (sau ale idealurilor) și au scăpat din ghiarele îndoelilor, ale simplelor simpatii ori antipatii, în care ne zbatem noi laicii și păgânii!

„*Creanga de Aur*" are ca axă credința luminilor și a Ziditorului și se susține prin puternica, obișnuita claviatură emoțională sadovenească în fața trecutului.

Citind esotericul limbaj al acestui roman, aluziile istorice, parabolele, simbolurile, surâdeam și deschideam lexicoanele mele nemțești: Eugen Lennhoff (1928), de pildă. Mihai Sadoveanu are o frumoasă documentare în această direcție. Fiorul mistic îmi scapă, firește. Ca și Flaubert, pentru confecționarea unui roman, Sadoveanu a recurs la documentrări istorice bogate.

Dar de ce m'a apucat un dor nebun după primele *Povestiri*, după *Cozma Răcoare* și după chefurile lui *Moș Precu?*

Eu nu vreau să neg finețea celulară și nostalgiile intelectualiste (masoneria este una dintre cele mai abstracte și mai intelectualizate credințe) ale marelui nostru scriitor. Nu-mi place când vorbește cu rece măsură despre „popor", despre tainele care trebuesc păstrate cu șiretenii de haruspicii. Niciodată nu mi-am dat seama mai acut de părăsirea poporanismului, de îndepărtarea scriitorilor din mijlocul masselor, de „turnul de fildeș", decât la lectura acestei simbolice „*Crengi de aur*".

O experiență religios-morală în genul lui Tolstoi și al tolstoianizanților ar fi putut avea legitimări și legături organice cu momentul istoric: s'ar fi reflectat în literatura noastră nu numai problema etern fragedă a binelui și a răului, ci în această dramă am fi găsit și un reflex al deplasărilor de forțe istorice, amurgul unei lumi, melancolia sfârșiturilor de clasă, evadările normale în asemenea ocazii.

Indreptățită ar fi și o literatură luptătoare de revendicare a drepturilor pentru clasele oprimate, care ne lipsește.

Dar literatură iluministă, când însăși burghezia se leapădă de ideologia luminilor, recurge la fascism, se reîntoarce în evul mediu?

Caracteristic rămâne faptul că atacul frontal împotriva poporanismului — prima încercare de literatură socială și luptătoare în România — a pornit nu numai dela conservatorii de tip biurocratic și elegiac ca d. Simeon Mehedinți, dela olimpianii de tip Maiorescu și dela estetizanții din jurul d-lui E. Lovinescu, ci adevăratele atacuri în inima cetățuii sunt date astăzi prin „*Creanga de Aur*" a lui Sadoveanu.

Care era specificul poporanismului? O democrație țărănească. Adică lipsa ierarhiilor, ideologie ieșită din măruntaiele poporului, antiburghezism.

Aventura spirituală a lui Sadoveanu e plină de consecințe și de patetism. In orice caz, nu e lipsită de grandoare și de elevație.

Cu „*Creanga de Aur*" se deschide o fază nouă în munca scriitorului român. Să nu ne înșelăm. Nu e capriciu. Nici ceva trecător.

Dar, dacă prima fază își trăgea seva și era o exponență, schimbată în glorioasă plenipotență a clasei țărănești, nu vedem decât motive de turburare în viitor. Despărțirea spirituală de placenta clasei, trecerea în altă categorie, ba încă într'un templu părăsit și fără altă semnificație decât una istorică, reprezintă pericolul maxim pentru condițiile unei creații artistice plenitudinare, așa cum ne obișnuisem la Sadoveanu. Tocmai lipsa disonanțelor, armonia totală între scriitor și lumea pe care o exprima, îi dădeau acea suverană siguranță de gorun depe dealurile Moldovei de Sus.

Pășirea într'o lume nouă, într'un labirint mai întortochiat și poate fără firul Ariadnei, aduce împleticiri și nenumărate neînțelegeri.

Noi urmărim cu pasiunea spectatorului pur și a cercetătorului de documente omenești noua fază a literaturii seniorului dela Copou deschisă prin „*Creanga de Aur*".

PETRE PANDREA

Carnet burlesc

Urmărind o cursă ciclistă

NOREI

Cerul ţine cu orice preţ să desmintă că e primăvara. La ora asta matinală, e acoperit cu nori mari negricioşi, parcă mânjiţi cu noroi.

S'ar spune că o să plouă în curând. Dar nimeni din mulţimea care se agită în jurul meu, nu dă importanţă acestui capriciu atmosferic. Toată atenţia e concentrată asupra cursei cicliste Bucureşti-Ploeşti-Bucureşti ce stă să se dispute.

Douăzeci şi unul de concurenţi, şi tot atâtea biciclete, şi o lume compactă iar ca fundal, Calea Victoriei cu casele ei zăvorite şi cufundate în somn la o oră atât de matinală!

Acum, aci e centrul, e viaţa. Să nu încercăm să ne gândim în clipa asta la altceva. Nu numai că în această clipă nu există pentru lumea care palpită, clocotă, fumegă, alt sport, decât acela pe care-l practică cicliştii care vor să-şi dispute întâietatea pe o întindere de 116 klm., dar teatrul, cinematograful, dezarmarea, afacerea Insull pălesc alături de acest eveniment sportiv....

Intr'un colţ, solitar, Ionel Frize face o ultimă inspecţie bicicletei lui. Altul îşi unge lanţul, pe când alţii încearcă pedalele şi toate acestea într'un miros de unsoare, de tricouri proaspăt curăţate, de febra care câştigă treptat mulţimea nerăbdătoare şi care menţine un parfum de renfermé atletic sănătos.

Şi deodată, o chemare: echipele se alinează, pe când mulţimea debordează serviciile de ordine ca să lase între ele o cărăruie strâmtă, ca fiecare să aibe cel puţin iluzia, înainte de a se înapoia acasă, a unei mici intimităţi cu favoritul său.

Numele cicliştilor se încrucişează în aer, adevărat Babel, cu încurajările mulţimii.

— Drum bun, Frize!

— Bagă de seamă la cotitură, Mitică!

— Pune-ţi bine pull-owerul, Ioniţă!

Startul e dat şi caravana se pune în mişcare în sgomotul excitant al roţilor — ssssst!

Cicliştii au pornit pe drumul lung al aventurii în aclamaţiile mulţimii şi într'un cortegiu de maşini care îi urmăresc dealungul drumului, ceeace contribue să adauge acestei probe cicliste o atmosferă care îl prinde, care îl înglobează până şi pe cel mai puţin priceput spectator al lucrurilor sportive, ca să-l transporte într'o ambianţă de febră, cocktail de impresiuni muşchiulare, picturale şi barometrice, care îl va asvârli apoi la Bucureşti cu impresia că a trăit într'altă lume.

Cicliştii merg în tăcere, într'un pluton compact, într'un nor de praf. Acum un viraj, krrrrrtsich, — bummmm, unul la pământ — ai impresia că ai căzut şi tu cu el, se ridică, o mână pe chiloţi, repede în şea şi pedalează, pedalează, într'o încordare a muşchilor, ca să ajungă restul.

Otopeni: ţăranii, în straie de Duminică, privesc cu ochi mari cursa; la o întretăiere de drum, un grup de copii se ţin strânşi de mână şi par să aştepte un semn ca să izbucnească în cânt. Unul, mai îndrăzneţ, îşi svârle pălăria mare din cap, într'un salut vesel....

De aci plutonul se distramă, ca un fir al cărui capăt a fost pierdut şi fiecare caută să-l regăsească pe cont propriu.

Pedalează, pedalează, pedalează cu toţii, cu furie; s'ar spune că au fost muşcaţi cu toţii de un câne turbat.

O femeie, în prispa unei case, aşezată pe o rână, îşi scuipă în sân, face repede o cruce.

— Ptiu, bătu-i-ar Dumnezeu! pancă-s scăpaţi de undeva!...

Demarează, demarează..... Sssssst, ssssst, sssssstt, roţile se învârtesc, muşchii se încordează, figurile se contractează nervos....

Praf, praf mult, care îi învăluie pe toţi: roţile nici nu se mai văd aproape.

Bummm! A căzut cineva? Da, uite colo aşa, unul aplecat asupra bicicletei, ca deasupra unui rănit pe câmpul de bătaie? Dar cine-i? Cine?

— I s'a rupt lanţul lui Simionescu, strigă unul din oficiali.

Dar cine se poate opri pentru atâta lucru!

Mai departe! Mai departe! Mai repede! Mai repede!...

25 km.! Mai repede! Pedalează, pedalează!

26 klm.! Şi mai repede!... 27 km.!...

Lui Ionel Frize i s'a rupt roata, înfierbântată probabil de atâta viteză. Repede, încalecă pe alta, fără nici umbra unei priviri de regret spre bicicleta care zace, înfrântă, pe marginea şoselii.

Nimic nu trebue să te oprească; nimic nu trebue să te reţie din urmă: drumul alb ce ţi se întinde înainte te chiamă ca un miraj!...

Inainte! Inainte! Viteză! Viteză!....

De departe se văd sondele de la Ploeşti, cari împung cerul cu scheletele lor hidoase. Incă puţin şi ele vor fi aproape de tine, cât să pui mâna pe ele. O ultimă încordare, picioarele învârtesc repede-repede pedalele, ca la o maşină de cusut.

— Pe aici! strigă unul din organizatori celor cinci primi ciclişti care îşi fac apariţia.

Inapoi, spre Meca mult dorită de aceşti ciclişti: Bucureştii. Câţiva s'au detaşat şi pedalează cu furie, roată lângă roată, ghidon lângă ghidon.

Incepe să se zărească şoseaua. Lumea aşteaptă nerăbdătoare. Uite-i! Dar nu!... E un glumeţ care, acoperit cu un tricou multicolor, a provocat emoţia care a ridicat mulţimea în picioare. Dar iată şi primele maşini...

Mulţimea, prin care ele îşi taie un drum greu, se întredeschide la trecerea lor ca să se închidă apoi imediat. Şi ea repetă dealungul drumului această lentă ondulaţie.

In spatele maşinilor fiecare caută să vadă cât mai curând posibil pe învingători.

— Uite-i! Uite-i! Sunt trei.

Dar cine? Cine sunt?

Sunt Hrenciuc, Radu Ioniţă şi Ionel Frize care vin împreună, parcă lipiţi ca nişte fire invizibile până aproape de linia de sosire.

Incă câţiva metri. Braţele se încurbează, apasă pe ghidoane, spetele se curbează într'un efort final: Dumitru Hrenciuc a câştigat.

Mulţimea, trezită din aşteptarea sa, îşi ţipă bucuria, aplaudă, bate din picioare în cinstea lui Hrenciuc, artizanul victoriei.

Un mare vuet ţâşneşte din mulţime. Unul câte unul, sosesc ceilalţi nouă.

Ovaţiile mulţimii izbucnesc într'o mare vâltoare de veselie sgomotoasă. Hrenciuc zâmbeşte şi răsuflă greu.

Maşina, bine pusă la punct, şi-a terminat munca. Muşchii se mişcă ca nişte biele sub pielea arsă de soare: cursa s'a sfârşit.

PAUL B. MARIAN

Cronica gastronomică

Pesmeţi p. ceai sau vin

Material:
3 ouă.
3 ceşcuţe zahăr pisat.
1 lingură unt proaspăt.
2 linguriţe sare de amoniac (în pulbere fină).
1 lingură rom.
Vanilie după plac.
Făină cât încape, ca să fie coca tare.

Se face aluatul din materialul arătat şi se lasă la răcoare până a doua zi. A doua zi se întinde de grosimea muchiei de cuţit, se tae în formă de biscoturi şi se pun la copt (foc iute), în formă unsă cu unt şi presărată cu făină. Când se scot din cuptor se presară cu zahăr foarte fin, bine vanilat.

PĂSTOREL

Aerodroame plutitoare în Atlantic

Societatea americană „Seadrome Ocean Dock Corporation" a studiat de curând un proect de aerodroame plutitoare, care urmează să jaloneze calea aeriană transatlantică. Aceste aerodroame vor fi alcătuite dintr'o platformă de 25.000 de metri pătraţi, menţinută orizontal la 30 de metri deasupra nivelului mării printr'o armatură de fier şi oţel şi fixată pe chesoane plutitoare scufundate la o adâncime de 12 metri.

S'a calculat că această înălţime va permite celor mai puternice valuri ale Atlanticului să treacă peste armatura de fier.

Fiecare din aceste insule plutitoare va putea deplasa vre-o 63.000 de tone.

In total, s'au prevăzut cinci aerodroame pentru traversarea oceanului Atlantic. Pentru construcţia lor, va fi nevoie de 125.000 de tone de oţel şi 50.0000 tone de fier de balast. Construcţia va putea fi executată în doi ani de zece mii de lucrători.

Primul aerodrom va fi instalat între New-York şi Bermude. Guvernul american a acordat pentru această lucrare, un prim credit de un milion şi jumătate de dolari. Celelalte patru aerodroame plutitoare vor fi aşezate la o distanţă de vreo 450 de mile.

Aerodroamele vor fi prevăzute cu hoteluri, ateliere şi diferite instalaţii anexe, securitatea traversărilor fiind asigurată prin posturi de T. F. F. şi un serviciu de vase-patrule.

Compania a cerut guvernului, pentru această întreprindere, un avans rambursabil de 30 milioane de dolari, motivând această cerere prin consideraţia că Statele Unite îşi vor asigura prin aceasta controlul serviciului aerian în Atlantic şi, întrucât aerodroamele plutitoare vor atrage o parte importantă din traficul transatlantic.

A apărut
Pescarii
roman de C. Ardeleanu
Editura Adeverul
Lei 60.—

— Ce gust? Să-şi facă garnitură de ederă?
— Ca să se asorteze cu ruina...

Insemnări

Bibliotecă pentru tineret

Toţi părinţii şi educatorii vor fi recunoscători editurii „Regele Carol II" pentru bunul gând ce a avut de a începe tipărituri pentru tineretul cititor şi a căuta să implinească şi lipsa unei biblioteci potrivită pentru setea de lectură din această epocă a vieţii.

Intr'adevăr, în afară de cărţile pentru copii şi tineret ale editurii „Adevĕrul", nici o altă editură n'a acordat până acum atenţie pregătirii cetitorilor de mâine.

Odată însă cu începerea acestei activităţi, care este un prim pas de realizare în torentul de vorbe cu care ne-au dăruit până acum neobosiţii propagandişti pentru răspândirea gustului de citit, problema lecturii tineretului se pune întreagă.

In alte ţări, în care s'a scris un potop de cărţi pentru copii şi tineret, de decenii, s'au stabilit criterii şi s'au ales după anume norme cărţile cu adevărat interesante *şi* dezirabile *pentru copii ca şi pentru cei ce se ocupă cu educaţia lor. Deşi nu avem nimic de obiectat împotriva celor două cărţi apărute în biblioteca „Energia", ne întrebăm dacă la noi, unde nu sunt până în prezent cărţi pentru copii demne de a figura în literatură, nu ar fi bine să ne servim de metodele din alte părţi spre a ne da seama dela început, dacă ceeace le dăm este ce le place şi în forma în care le place.*

De aceia ar fi necesar să se facă o anchetă în librării, în şcoli şi în familii, care copii citesc aceste cărţi? De ce vârstă? Câţi băeţi şi câte fete?

Iar cum este vorba de traduceri să ne folosim de listele de cărţile cele mai citite de copiii de toate vârstele, întocmite acolo după anchete şi cercetări asupra a zeci de mii de copii şi selectate în modul cel mai obiectiv.

Nuvela

Povestirea scurtă este până în prezent aproape singura noastră formă literară, pentru că şi romanele, sau scrierile care se intitulează astfel, nu sunt de cele mai multe ori decât nuvele diluate. Scriitorii noştri pare că nu au suflul inspiraţiei antrenat îndestul pentru alt gen literar decât nuvela. De aci marea deosebire între nuvelele scriitorilor noştri, dintre care unele de excelentă calitate şi nuvelele scriitorilor străini, la care romanul a atins apogeul realizărilor celor mai desăvârşite. Pentru a prinde şi a caracteriza această deosebire cititorul român ar trebui să citească volumul de nuvele al lui D. H. Lawrence pe care l-a editat Secker, acum de curând la Londra.

Valoarea literară a acestui scriitor popularizat în mod nefericit prin discuţiile publice de un caracter atât de dubios în jurul operei sale „Amantul Doamnei Chatterley", capătă aci relieful ce i se cuvine.

Presa engleză consideră această colecţie nu numai ca o solemnă confirmare a ceia ce e în adevăr măreţ în opera acestui scriitor, dar pune povestirile sale scurte printre cele mai bune din literatura engleză ceeace au este o laudă prea eftină.

După romanele sale ample, dintre care unele în mai multe volume, cu digresiuni pe măsura lui Dickens şi tendinţele sale de propagandă, formidabila putere de caracterizare şi descriere a lui Lawrence, concentrată prin constrângerea la forma contractată a nuvelei, dau o densitate şi un relief artei sale, la care nu poate pretinde cu nici un chip scriitorul obişnuit de povestiri scurte din literatura noastră.

Ardoarea sa creativă este aci stăvilită şi izbucneşte în flacăra cea mai hrănită şi mai triumfătoare a talentului său autentic şi original.

Iubirea „Celor Două Lumi"

Pentru budişti moartea este o călătorie de zece mii de miliarde de leghe în spre Apus. Mortul este pentru Japonezi un călător care nu se mai reîntoarce niciodată. Absenţa eternă îl reţine în alte sfere. Viitorul nefiind decât reînoirea trecutului, trebuie să fie readucerea stării dinaintea naşterii noastre: nefiinţa, nesuferinţa. Deci a se sinucide nu pare lucru greu pentru ei, căci moartea nu înseamnă decât trecerea pragului lăcaşului elizean al păcii veşnice— nici iad, nici purgatoriu.

Iubirea există şi în Japonia de sigur ca în toată omenirea şi sub aceleaşi veşnice forme şi manifestări: iubirea brutală, potolită pentru câţiva „Yenni" în Yoshiwara, *sau voluptatea pe jumătate intelectuală în tovărăşia unei drăgălaşe şi rafinate „geisha". Ea există însă şi sub forma de tandreţă personală până la sacrificiu şi însetată de durată veşnică din sufletul eroilor lui Shakespeare, Romeo şi Julieta, veşnicul ei simbol.*

Unui observator superficial s'ar părea că nu poate fi vorba de un astfel de amor în Japonia, ţara convenţionalului şi a ceremoniilor cu dansul Cireşilor, ceremonia Ceaiului şi a aranjării buchetelor. „Legătura de dragoste" ar părea un cuvânt gol de orice înţeles acolo, căci nu există altă legătură decât căsătoria.

Iar căsătoria e o legătură atât de iluzorie, de uşuratică şi de elastică pentru japonezi în genere încât pare că nici n'ar exista.

Cum se explică atunci senzaţionalele sinucideri din dragoste contrariată, tot atât de frequente acolo ca şi la noi? Povestea e aceiaşi. Un tânăr de condiţie se îndrăgosteşte de o fată de oameni simpli. Părinţii băiatului se opun la căsătorie. Japonezii de azi fac dragoste ca tinerii de pretutindeni. Adică merg cu iubita la teatre, la cinema, la dancing şi totul se sfârşeşte de obiceiu în modul cel mai normal, căsătorie ....liberă sau oficială. Iată însă că şi acolo ca şi în Europa sunt tineri care nu vor să calce tradiţia trecând peste voia părinţilor, care nu pot din pricina altor condiţii umane să se căsătorească cu „Iubita", nici nu pot din anume simţiminte să trăiască pur şi simplu în afară de marginile legii cu Dulcineea lor.

Atunci care poate fi soluţia dacă nu evadarea celor doi îndrăgostiţi în eternitatea de dincolo, unde nimic nu-i va mai despărţi? Poate vor găsi cel puţin uitarea pasiunii care le-a dat mai multă durere decât plăcere în „Rai Se", „lumea care vine", prin gestul atât de simplu al distrugerii de sine. Exaltarea mistică îi cuprinde şi această exaltare, pe care nici un precept religios nu o condamnă, se chiamă „Iubirea Celor două Lumi".

Amândoi, indiferenţi de tot ce nu e pasiunea lor, fac pasul unic şi fatal din imediat, în îngrozitorul necunoscut de dincolo....

Maestrul Jaques-Dalcroze

De un sfert de secol, omul acesta exercită o influenţă subterană puternică asupra diferitelor arte ale scenei.

Descriind cele două demonstraţii publice date de Jaques-Dalcroze în sala Şcolii Normale de Muzică, René Daumal, face câteva consideraţii interesante (în „La nouvelle Revue française, April) asupra concepţiei acestui mare maestru dela Geneva, care nu este numai un mare artist, ci şi un mare educator.

Metoda lui se distinge de toate sistemele noastre educative sau gimnastice, prin aceea că vrea să ia fiinţa umană în ansamblul ei. Pe când ceilalţi consideră pe om trunchiat în mai multe părţi, profesorul de gimnastică fiind atent numai la mecanica muschiulară, iar cel de matematici numai la mecanica intelectuală, creind monstruoasă anarhie în individ, Jaques-Dalcroze urmăreşte un învăţământ prin care omul să apese sunetele, să atingă numerele, să asculte mişcările, să simtă ideile, să vadă melodiile şi să respire ritmurile. Pentru el cuvântul „a înţelege" are sensul de luare în sine a aspectelor vieţii totale. Elevii săi mimează *din tot corpul lor, astfel de fiinţe umane întregi, armonioase.*

Muzica şi dansul sunt instrumentele prin excelenţă ale unei asemenea educaţii. Muzica şi dansul nu sunt privite însă ca arte finale în sine, ci ca mijloace de animare a corpului, în care trebue să se integreze aşa precum se asimilează hrana în carnea noastră şi se transformă în viaţă. Tonalităţile, intervalele, modurile devin forţe vii şi forme tangibile. Corpul uman trebue să devină un veritabil instrument de muzică, capabil de a rezona la cea mai mică oscilaţie. Pentru înţelegerea mişcării, regula e improvizarea.

Jaques-Dalcroze nu fixează însă nici un scop. El propune numai mijloace, el ajută desvoltarea facultăţilor motrice, senzoriale, intelectuale. Scopul rămâne la alegerea liberă a fiecăruia. Fiecare să-şi desvolte facultăţile sale pentru urmărirea unui scop propriu. El dă numai tehnica, pentru antrenarea tuturor facultăţilor. Şcolile sale răspândite în Europa şi America au totuşi un scop: educaţia copiilor. Prin aceasta Jaques-Dalcroze e un adevărat educator.

Mărunte

■ A apărut în Editura „Cugetarea" şi se află de vânzare la toate librăriile din ţară:

ARTA POLITICA de d. Petre I. Ghiaţă. — o serie de consideraţiuni, îmbrăţişând toate aspectele vieţii politice: *Metoda, Geologia, oameni şi moravuri, partide, genurile oratoriei.*

Cartea va stârni vâlvă prin sinceritatea brutală a fondului ei. Sunt adevăruri, spuse cu talent, dar cu o cruzime, pe care n'o egalează decât perspicacitatea ascuţită a autorului.

A apărut No. 3 din revista:

„VIAŢA BUCOVINEI"

Colaborează şi semnează de astă dată d-nii:

T. Cristureanu, Şerban Flondor, V. Negru, E. Kososchi, T. Tudor. Pavel Pavel, R. I. Pâslea, N. Tatu, N. Roşca, Th. Constantin, Mircea Streinul, George Drumur, E. Zaharia, Nec. Pavel, Siona Dora.

Cronica, internă, economică, culturală, ca întotdeauna actuală şi variată.

— A apărut: „Cenzura filmelor cinematografice" o elegantă plachetă (20 pag., Cartea Românească, 12 lei), în care d-l profesor Const. Kiriţescu, directorul general al învăţământului superior, care este şi preşedintele Comisiei de Control şi Cenzură a Spectacolului Cinematografic, expune pe temeiul unui bogat material documentar, ideile care prezidează la controlul filmelor şi tendinţa de îndrumare a cinematografului spre a deveni un spectacol educativ.

Pentru tot ce priveşte redacţia — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă 6—7.

— Ce te-a făcut, August, să alegi meseria asta?
— Ca să plac unei femei...

Discul

Ultimele plăci

A apărut „Simfonia Spaniolă" pentru violină şi orchestră a lui Lalo (H. Masters. DB 1999-2002). Operă de înaltă inspiraţie, de rară delicateţă, de emoţionant lirism şi de vibrantă căldură, Simfonia Spaniolă a lui Lalo se bucură de o interpretare fericită. Bagheta neobositului George Enescu *conduce cu neîntrecută distincţie şi cu supremă însufleţire orchestra simfonică a Parisului, iar nedespărţitul lui tovarăş de imprimări junele Jehudi Menuhin pare că întrece tot ce a realizat până acum, reuşind să înscrie pe ceară câteva pagini de indiscutabilă perfecţiune. Tehnica mecanică desăvârşită a imprimării dublează valoarea acestui document-tip pentru discoteca oricărui muzician îndrăgostit de piese cu adevărat rare.*

Cealaltă serie de discuri, şi ea de reală valoare, este ediţia lui Rosen-Kavalier a lui Richard Strauss. „His Masters" a înregistrat în întregime cele trei acte ale atrăgătoarei opere comice pe 24 feţe de ebonită. (BD 2080-2072). Pentru realizarea cât mai perfectă a acestei binecunoscute opere s'a făcut apel la Orchestra Filarmonică a Vienii, condusă de Ernest Heger, la corul Operei de Stat şi la o distribuţie care cuprinde în primele roluri pe soprana Lotte Lehmann *şi pe basul* Richard Mayr.

Aceia pe care această admirabilă operă a lui Strauss i-a fermecat — nu mai departe de cât în actuala stagiune a Operei Române — vor găsi momente de serioase înălţări artistice ascultând recenta înregistrare — cu totul remarcabilă din toate punctele de vedere — a casei His Masters.

LIVIU FLODA

— *Ai flirtat toată seara cu Untel. Cred că nu l-ai încurajat.*
— *Nu mai era nevoe...*

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 698
DUMINICA 22 APRILIE 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1688—1897
CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Deziluzii americane

Miss Dorothy Eathorne coborî în holul hotelului Provençal. Pijamaua cu flori de crizanteme flutură pe marmora scărilor, ca un vas de flori răsturnat.

Reflexul orange schimbă lumina ca un vitraliu. Din fotolii, argentinienii Paulo și Michaelis o urmăriră cu monoclurile, ca doi astronomi, o stea căzătoare.

Dorothy apăru în cadrul ușii mari scăldată'n soare și lumină, ca într'un portal de catedrală. Deschise umbrela mică de mătasă cu semne chinezești; scut medieval ultra-modernizat.

Pakardul scrâșni în pietriș. O livrea scânteie pete de soare și limuzina își închise în vitrină obiectul de preț.

Paulo întrebă în urmă:

— Tot singură ?!

Și Michaelis răspunse cu descurajare: — Precum vezi !

Miss Eathorne din Chicago sosise la Provençal de câteva zile. Intr'o dimineață, Domino, cânele danez se năpusti în otel ca un animal din junglă scăpat în mijocul Europei. De când sosise, aerul disprețuitor al Dorotheii luneca pe deasupra lumii din Juan les Pins.

La seratele de gală, apariția ei era efemeră și fluidă: o rochie lungă, o jachetă de lamé, un parfum discret, o sclipire repede de diamant, un surâs umilitor. Nimeni nu-și putea aduce aminte mai mult.

Prin negresa care o acompania pe Dorothy, Paulo descoperise că această stranie Miss venise în Europa în căutarea unui prinț european.

Și cum el nu era decât un prinț al bomboanelor „Chewing gum" renunțase la partidă și urmărea cu ironie evenimentele.

Pakardul transportă o sută de metri buchetul de crisanteme până la plaja Cazinoului, unde vitrina de cristal și luciu rămase goală.

Miss Eathorne avansă pe plaja de nisip călcând leneș cu pantofii mici, ca într'un joc de fluturi care se urmăresc. Marea era albastră și calmă ca o placă de marmoră.

Valetul așeză cortul vărgat, chaise-longue-ul și halatul pufos ca un covor persan. Dorothy rănase singură cu marea.

Venea în fiecare zi acolo, ca la un rendez-vous fixat de destin pentru un ceas încă nehotărît. Și aștepta fără să știe ce. Larma și jocul celor dinprejur era decor.

In fața mării, ochii ei creșteau, și inima era mai plină. Iși simțea trupul mai cald, ca un fruct rar înfășurat în mătasă. Calmul mării, cu plescăitul monoton dela țărm, îi exaspera nervii. Simțea nevoia să apuce între degete și să zgârie capul unui om, al unui faun, și își împlânta mânile în ceafa voinică a cânelui Danez.

In fața cortului izolat, pe nisipul ce purta conturul ultimului val retras, trecu un tânăr.

Dorothy vroi întâi să-l evite, să nu-l privească, de parcă silueta lui ar fi fost un pai căzut în mare. Dar ochii ei se opriră brusc pe trupul lui auriu, plin de soare. Mușchii erau bombați și lungi ca niște bucle blonde. Totul era armonie și vigoare. Pașii se destindeau ca într'un marș grec pe un frontispiciu de templu.

Dorothy nu înțelegea din ce frescă anume căzuse această întrupare pe care ea ar fi descoperit-o sau pe care Marea o adusese. Ar fi vroit să se scoale, să-i ofere buchetul plin al pijamalei cu crisanteme. Mândria ei izolată îngenunchie, timidă și rugătoare.

Cine era ?!

— Poate un prinț egiptean.

Dar cum de nu l-a întâlnit la nici o serată ! Ar fi vroit să-l urmărească și să-l întrebe.

Și mâna ei pișcă, învârtind, urechea cânelui Domino, care scheună plângător. Urmări până departe jocul mușchilor aurii, pe fondul mării, ca pe o mantie de mătase pe care tânărul ar fi vroit să o arunce pe umeri.

De-atunci Dorothy deveni mai femeie. După ce el dispăru în sul șirului de corturi colorate, în ochii ei, buclele blonde începură să joace, fixând silueta lui călătoare pe mare, până în orizont.

Miss Dorothy Eathorne găsise prințul autentic pentru care venise dela Chicago. Trupul lui, și mersul svelt aveau o distincțiune care nu putea să fie decât a unui sălbatic, sau a unui prinț adevărat. In ochii ei marea muri. O amețeală vagă îi închise ochii. Marea parcă se revărsă prin întunericul de sub pleoape, și scoase din valuri capul lui, și trupul cu mușchii lungi și plini ca bucle de aur.

Simți că trebue să intre în mare. Pijamaua cu flori de crisanteme își scutură petalele în galbenă grămadă, și din ea țâșni în soare trupul ei arcuit ca o chemare a celuilalt. Tricoul negru desemna coapsele cu linii de mandolină de sidef. Ar fi putut să sboare dacă ar fi întins brațele. Apa stropi spumos în soare, ca și cum Dorothy ar fi fost aruncată în ea din cer, și deasupra apei nu se văzu decât boneta ca un nufăr și brațele care se jucau șerpuitor și săltând înnot.

Dorothy plecase parcă în căutarea prințului ei egiptean pierdut în larg. Marea venea de departe până la gura ei. Oboseala îi făcea bine. Apa strânsă în mâni avea ceva sensual...

De pe plajă, Domino o urmărea atent ca un arbitru, — sau ca un amant.

Trei nopți își căută prințul egiptean prin toate balurile dela Juan les Pins și Antibes, fără ca să-l mai poată regăsi.

Și nici pe plajă nu l-a mai văzut, cum nu mai revezi delfinul a cărui spinare o clipă o zărești încovoiată deasupra apei.

*

După o săptămână, la Palm-Beach, la Cannes, mare serată de gală „bleu et blanc", în onoarea escadrei din Mediterană, ancorată în larg.

Miss Dorothy Eathorne trecu printre mesele albe și fracuri negre, fluidă și absentă ca o divinitate. Paulo îi vorbea despre nobleța spaniolă și distincțiunea raselor.

Chelnerul prezentă, demontat demonstrativ, homarul roș și enorm, ca o broșă stricată văzută prin lupă.

Dorothy se simți deodată ca strigată pe nume. Ridică înclinat capul ei naiv, peste umărul gol, și se uită la chelner.

Leul elin de pe plajă, prințul ei egiptean era chelnerul dela Palm-Beach, din spatele ei. Era chelnerul François.

Paulo continuă „Aristocrația există și fără blazon..." dar nimeni nu-l mai ascultă.

Homarul parcă ar fi început să strângă în cleștele lui puternic, capul lui Miss Dorothy Eathorne. Și asta produce migrenă. Europa e țara tuturor dezamăgirilor pentru americani.

Transatlanticul „France" avu a doua zi de reținut o cabină de lux, numărul 7, pentru cursa de 21 August 19...

DEMOSTENE BOTEZ

Desen de Mina Byck Wepper

G. Bernard Shaw

Maxime pentru revoluționari

Nu face altora ce ai vrea să ți se facă ție. Poate că gusturile lor sunt deosebite de ale tale.

Nu te împotrivi ispitei: încearcă orice, păstrează numai ce e bun.

Nu-ți iubi aproapele ca pe tine însuți. Dacă ești în raporturi bune cu tine însuți e o impertinență; dacă ești în raporturi rele, o ocară.

Idolatrie

Arta de a guverna este organizarea idolatriei.

Biurocrația e alcătuită din funcționari; aristocrația din idoli; democrația din idolatri.

Mulțimea nu poate înțelege biurocrația: poate doar să slăvească pe idolii naționali.

Sălbatecul se închină idolilor de lemn și de piatră: omul civilizat, idolilor în carne și oase.

Când idolul de lemn nu ascultă rugăciunea țăranului, acesta îl bate: când idolul în carne și oase nu-l mulțumește pe omul civilizat acesta îi tae capul.

Educație

Copiii cei mai bine crescuți sunt aceia care și-au văzut părinții așa cum sunt. Ipocrizia nu e prima datorie a părinților.

Cel ce poate, face. Cel ce nu poate, învață pe alții.

Un om învățat este un trândav care-și omoară timpul studiind. Ferește-te de falsa lui știință: e mai primejdioasă decât neștiința.

Activitatea e singura cale spre știință.

Căsătorie

Căsătoria e bine văzută fiindcă îmbină maximum de ispită cu maximum de oportunitate.

Rolul de căpetenie al căsătoriei e înmulțirea rasei, cum scrie în cărțile sfinte.

Rolul întâmplător al căsătoriei e mulțumirea sentimentului erotic al omenirii.

Sterilizarea artificială a căsătoriei îi îngădue acesteia să-și îndeplinească rolul întâmplător și să-l nesocotească pe cel însemnat.

Crimă și pedeapsă

Asasinarea pe eșafod e cea mai rea formă de asasinat, fiindcă acolo e învestită cu aprobarea societății.

Când un om vrea să omoare un tigru, zice că asta e vânătoare; când un tigru vrea să-l omoare pe el, zice că asta e cruzime. Deosebirea dintre Crimă și Justiție nu e mai mare.

Câtă vreme avem închisori, n'are însemnătate care din noi ocupă celulele.

Omul cel mai îngrijorat dintr'o închisoare e directorul ei.

Servitori

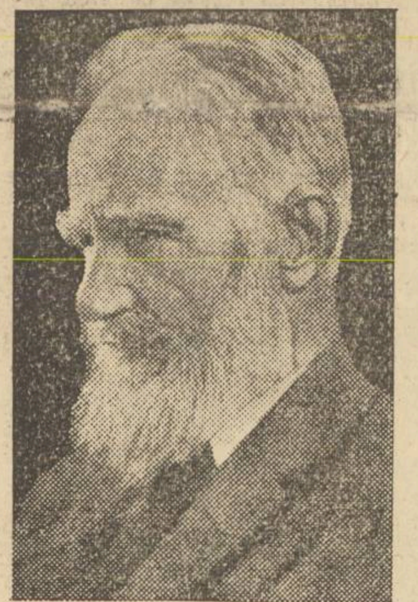
Când servitorii sunt tratați omenește, nu face să-i mai ții.

Raporturile dintre stăpân și servitor sunt prielnice numai pentru stăpânii ce nu se sfiesc să abuzeze de autoritatea lor și pentru servitorii ce nu se sfiesc să abuzeze de încrederea stăpânilor.

Servitorul desăvârșit, când stăpânul său îl tratează omenește, simte că existența-i este amenințată și se grăbește să-și caute alt loc.

Stăpânul și servitorul sunt deopotrivă de tiranici; dar dintre ei doi, stăpânul e cel mai puțin liber.

Omul e singurul animal ce se

BERNARD SHAW

socotește cu atât mai bogat, cu cât are mai mulți și mai lacomi paraziți.

Servitorii, făcând din stăpânii lor niște copii răsfățați, sunt nevoiți să-i sperie, ca să poată trăi cu ei.

Cum să bați copiii

Dacă lovești un copil, ai grije să-l lovești la mânie, chiar cu riscul de a-l schilodi pentru toată viața.

Dacă bați copiii de plăcere, spune curat ce vrei și joacă-te conform regulelor jocului, ca un vânător de vulpi; vei face astfel, relativ, puțin rău. Nici un vânător nu e atât de necinstit, încât să pretindă că vânează vulpea ca s'o învețe să nu fure pui de găină, sau că suferă mai rău decât vulpea, la moartea acesteia.

Virtuți și vicii

Virtute înseamnă nu să te abții dela un viciu, ci să nu-l dorești.

Infrânarea nu e o virtute: e numai efectul prudenței sau al lașității.

Neascultarea, cea mai rară și mai curajoasă virtute, e rareori deosebită de neglijență, cel mai leneș și mai obicinuit viciu.

Viciul înseamnă risipa vieții. Sărăcia, supunerea și celibatul sunt vicii canonice.

Economia este arta de a te folosi cât mai mult de viață.

Mărire

Mărirea e numai una din senzațiile minciunii.

In rai un înger e un nimenea.

Mărire e numele străvechi al Dumnezeirii; amândouă înseamnă doar ceiace e mai presus de noi.

Recunoaștem că atunci când Dumnezeirea pe care o slăveam s'a făcut vizibilă și înțeleasă, am răstignit-o.

Intr'o țară de proști, omul genial ajunge un dumnezeu: toată lumea îl slăvește și nimeni nu face voia lui.

Din englezește de M.

Hector

Intinde lancea, greul scut încearcă
Și ochii-i crunți de fulgere se'ncarcă,
Iar pasu-i dârz cutremură pământul,
Căci Ares iar îi pune'n piept avântul
Curajului răspânditor de moarte...
Așa pe Héctor sorții vin să-l poarte
In lupta-i cu Ahile cea din urmă.

● ● ●

Ca viforul ce neagra țărnă scurmă
Și totu'n juru-i sfarmă și prăvale
Eroul grec spre el își face cale.
Cu vuet sună mândra lui armură,
E chipul vânăt de'ntețita ură
Și iată-l înălțând cumplita-i dreaptă...

● ● ●

Dar Hector stă și neclintit l'așteaptă...
Ridică lancea-i, când, ca'n vis, deodată,
El vede Troia'n roșu foc scăldată,
Pe Andromaca'n trist veștmânt de sclavă
Pe fiu-i dus la moartea cea grozavă...
Atunci îi piere-a vitejiei faimă
Și fuge, fuge'nebunit de spaimă.

I. M. MARINESCU

Mărgărita

de T. Arghezi

I-a ieșit Mărgăritii în nas o bubă, care i l-a umflat. Remediile i se par puerile. Acidul boric o face să râdă: îi amuzează urechia. Aspectul vaselinei îi provoacă greață. Râde și de tubul de vaselină, că i se pare plin cu „muci". Are leacurile ei pentru bubă, pe care vrea să o „spurce" și să puie peste spurcătură ață de păianjen din clopotniță.

— Ai să te intoxichezi, spune Matilda.

Mărgărita râde de cuvântul, pe care nu l-a mai auzit.

— Și o să-ți taie, pe urmă, nasul.

Chivuța noastră, care roade sub salcâm, cu o gură de miel un covrig, și-a pierdut nasul ei tot dintr'o bubă. Buba i l-a rumegat încet, până la cotor, lăsându-i o mască de schelet cu buze, prinse de covrig ca un cap de leu decorativ, din arhitectura veche, ale căruia măsele de piatră tocite s'au încleștat pe o verigă de fier.

— Ai s'ajungi ca ea, dacă n'asculți, zise Matilda.

Medicina Mărgăritii e compusă din droguri absurde, după o farmacopee de dihor și porc. E bine înțeles că păinjinișul, cules din colțurile pivniții și magaziei e bun de orișice rană: îl întinzi și apeși cu mâna: pansamentul în care nu intră nici un artificiu, țesut de-a dreptul în atelierul naturii. Dar tot ce dă animalul caricatural al Mărgăritii afară, ca netrebnic, e bun de câte ceva. Și amestecurile miraculoase, funingine, untură, „gaz" răzătură de părete, iarba câinelui, balega, usturoiul, sunt neîntrecute pentru beteșuguri felurite, al cărora codex trăiește amplificat în creerul servitoarei. Slănina e bună de oftică, înghițită pe nemestecate în cuburi de mărimea zarului dela table. Un domn profesor, care încercase de toate și a cheltuit cu medicii o avere, s'a făcut sănătos de boala lui de piept cu osânză tăiată mărunțel și purtată în buzunarul dela vestă, într'o tabachere de argint. I-o fi ajutat și argintul, și poate că și nasturii dela jiletcă, dar grăsimea crudă de râmător i-a uns plămânii și l-a îngrășat. Ca în toate vindecările demonstrative au trecut 8 ani și de atunci profesorul nici n'a mai tușit. Dacă nu murea acum 5 ani de altceva, el ar trăi și azi.

Fumul de cârpă arsă e bun de gingii, cerneala violetă vindecă de crampe, măslinele, pisate cu sâmburi cu tot, desumflă. Cine vrea să se împlinească să bea undelemn și oricine slăbește dacă ia oțet. Mărgărita are geniu medical și intuiția răului ascuns. De câte ori te doare ceva dă un sfat, documentat cu un popă care suferea de picioare, cu o verișoară care trăgea să moară, cu un nepot care uitase să vorbească din pricina uimelor ajunse, din umflătură în umflătură, dela beregată până la gură. Dacă mijloacele ei științifice nu prind, însemnează că bolnavul e vătămat mai adânc decât priceperile omenești și atunci rămâne numai maslul la biserică, ori scapi îndată ori, Doamne ferește, te ia Dumnezeu. Cel care moare nu mai are zile. Știe o femee pe la Obor, care descântă de brâncă și scrintitură și la Cuțitul-de-Argint e o armeancă: asta vindecă de surpare și de sfrinție cu acelaș medicament: noroi de pe tocilă frământat în rachiu de drojdie sau ridichi plămădite cu buruieni.

Simptomele Mărgăritii sunt: bubele dulci, lipsa de poftă de mâncare, încuiarea, zăpreala, amețelile de-a'n picioare, lipsa de chef, apucarea cu căscatul și somnul, moțăiala, țiuitul urechii și veninul, care trebuie dat afară. Dacă poftește să mănânce tencuială, femeia în patru luni face băiat. Și nici bolile, afară de cele boerești, nu sunt prea numeroase: aplecăciunea, apa la picioare, la plămâni și la cap și apa neagră, precum și buba de aceeaș culoare, o bubă foarte rea. Aprinderea e după mădular, deochiul poate să ducă până la deces, abuba, ulciorul, sperietura și negul. Poate că a mai uitat ceva, însă fără multă însemnătate. Puroiului îi zice materie și din știința acceptată de ea, Mărgărita n'a putut să adopte decât sarea amară, foarte bună de trânji și un desinfectant puturos, căruia îi zice aținfelnic: mai bine lipsă. Copiii se vindecă de orice ochi. Mare rol joacă în sănătate scuipatul, dacă te-ai putea linge ca un câine, dar nu poți ajunge peste tot, ca el.

Cel mai puțin calificat să caute de bolnav e doftorul: să nu te dai pe mâna lui. Doctorul nu știe nimic și se preface că știe toate. Dă-l în.... acu era să mai zic ceva. E un spițer pe calea Moșilor, mai bun decât o sută de doctori, și care știe să te puie pe picioare cu alifii, cu picături și prafuri. De hapuri și buline să te ferești. Spițerul din calea Moșilor, dacă te duci la el, cere-i să-ți dea doctorii în hârtie albastră: numai alea sunt bune.

Către seară, m'a obsedat un miros detestabil, care însoțea mișcările Mărgăritii, ca de o sudoare de hoit.

— Pute, i-am spus Mărgăritii. Ce pute așa?

Mărgărita păstra un secret cu un zâmbet satisfăcut.

— Ce-o fi puțind? întreb pe Matilda.

— Și l-a spurcat! răspunse nevasta, cu un aer de confidență — și pentru întâia oară, de o lună de zile, cu un accent în voce, sentimental.

N'am înțeles.

— Și-a spurcat buboiul din nas.

Tonul de mister în care îmi vorbi nevasta mă puse pe urmele operațiunii.

— Cu ce ți l-ai spurcat, fă?

— Știi dumneata cu ce, răspunse Mărgărita ca și cum fuseserăm învoiți și ca și cum aș fi participat în complicitate la un avort.

— Ai început să mă enervezi! strigai la Mărgărita. Observam o culoare ca de cafea, pătrunsă prin vată, cu care își tamponase o nară. Cu ce ți l-ai spurcat?

— Cu ce mănâncă câinii, parafrază Mărgărita. Și văzând că refuz să pricep, ofensat când erau implicați și câinii, și alegându-și cu pudoare de lexic, câteva cuvinte neizbutite din prima silabă, Mărgărita dete drumul cuvântului extrem, zicând:

— Să trăiți, cu...

— Ieși afară! am țipat. Ieși să nu te văd. Dă-i repede socoteala, îi zisei nevestei, să plece. Mi se părea că am adus în casă ceva pe pingele și când colo, poftim!

— Nu te mai necăji așa, zise Matilda.

— Dar nu pot admite, dragă, răspunsei, metodele ei în vindecare. Inchipuiește-ți că strănută în bucătărie. O să mâncăm noi din nasul și din intestinul ei. Poate că am și gustat ceva în cafeaua cu lapte. Nu vezi că e dementă?

— Lasă-mă, zise Matilda, gata să verse.

— Unde naiba ai mai găsit-o? Ieri s'a întors de două ori din drum, refuzând să cumpere, o dată foi de dafin și a doua oară piper, subt cuvânt că i-a ieșit înainte câte o găleată goală și-i merge rău.

Matilda nu mai râsese dela 5

(Continuare in pag. II)

Septembrie. Ah! dacă nu-şi spurca Mărgărita buboiul, poate că aşi fi aşteptat încă multă vreme această casnică bucurie.

— In situaţia în care mă aflu, zise nevasta, cu o aluzie directă la abdomen, nu ne putem lipsi de o ajutoare.

— Bine zici... ce-ai mai simţit? întrebai pe Matilda. Nu mi-ai mai vorbit de mult.

— Mişcă! răspunse emoţionată. Uite-l! Pune mâna. Observi?.. Se zbate toată ziua şi toată noaptea ca un zvăpăiat. Ceilalţi au fost mai blajini, nu ştiu ce drac o să fie ăsta, zise Matilda binevoitoare şi nădăjduind acum, când nu mai avea dela mine de aşteptat nimic deosebit, în fenomenul răzbunător al unui copil încă nenăscut. Nu o să fie un copil ca toti copiii, ţinu să precizeze...

— M'ai iertat? am întrebat şoptind la umărul Matildei. Te-ai gândit că am făcut pentru voi şi nu pentru mine ceeace am făcut.

In chip firesc trebuia să corespundă o mişcare a braţelor la mişcarea mea sufletească, dar biata fiinţă scumpă era de cinci ori mai groasă decât în Iulie trecut şi avui o şovăială cumplită, care mă scutea de o efuziune sentimentală grotescă şi pe care în acelaş timp mi-o imputam.

— Te-am înţeles, răspunse oftând din pântec Matilda, cu ochii umflaţi de sarcină, lăsaţi în jos şi cu buzele grele, ca nişte lipitori încălecate. N'ai nicio vină. Aşa a fost să fie.

— Mulţumesc, răspunsei femeii din faţa mea. Maternitatea ei, cu toate sforţările de seninătate morală pe care le repetam nu-mi putea, în ruptul capului, evoca portretul Madonei. Şi-i sărutai mâna, ca unui duhovnic, fără să-mi împiedic instinctiva ştergere a buzelor, nevăzut, pe mâneca hainei. Iubita mea tovarăşe de viaţă, amesteca, săraca, în văzduhul trupului ei optimist şi suferind, mirosul aproape rânced cu al icrelor de nămol.

T. ARGHEZI

Pagină din manuscrisul romanului „Invierea din Morţi".

Antologia dragostei şi a femeii

De prin veacuri, toate cărţile care vorbesc despre iubire au fost scrise de bărbaţi; toţi poeţii vorbesc despre durerile pe care le-au cauzat femeile. Dar vă puteţi da seama despre ceeace s'ar afla despre dragoste dacă toate cărţile ar fi fost scrise de femei? Nu există destul loc pe pământ pentru durerile pe care femeile le datoresc iubirii! (Maurice Rostand).

Intre ele, femeile simulează cu plăcere o camaraderie de sex şi un ton de încredere pe care nu-l au îndată cu bărbaţii. Dar sub această aparentă prietenie, câtă vigilentă suspiciune şi cât de mult este îndreptăţită! (A. Maurois).

Avantagiul în lupta conjugală rămâne adesea celui care poate bodogăni un sfert de oră mai mult. (Jean Rostand).

Mamele redevin repede femei. (Paul Géraldy).

Gelozia se hrăneşte cu îndoeli şi devine furie, sau se sfârşeşte, imediat ce trece dela îndoială la siguranţă. (La Rochefoucauld).

Femeile au fantazii, admiraţii exagerate, câte odată gusturi: ele se pot chiar ridica până la pasiuni: de ceia ce sunt mai puţin capabile, este ataşamentul. Ele sunt făcute ca să aibă de aface cu slăbiciunile noastre, cu nebunia noastră, dar nu şi cu raţiunea. Intre dânsele şi bărbaţi există simpatii de epidermă şi foarte puţină simpatie spirituală, sufletească şi de caracter. Ceeace este demonstrat de puţinul caz pe care-l fac ele de un bărbat de patruzeci ani, chiar cele care sunt aproape de această etate. Observaţi că, atunci când le acordă vreo preferinţă, totdeauna este după vreo ţintă lipsită de onestitate, după vreun calcul de interes sau de vanitate; şi atunci excepţia adevereşte regula, şi mai mult chiar decât regula. Adăugăm că aci nu-i cazul axiomului: Ce demonstrează prea mult, nu demonstrează nimic. (Chamfort).

Adevărata dragoste nu poate sfârşi decât prin ură. (Mihail Eminescu).

Eu cred că dragostea este un poem personal în întregime. Nu există nimic care să nu fie atât de adevărat şi fals în tot ce ne scriu autorii. (H. de Balzac).

Infidelitatea este ca şi moartea, nu admite nuanţe. (D-na de Girardin).

Iubirea! Au inventat-o poeţii şi artiştii pentru a deprinde biata omenire cu răbdarea. (Marcelle Tinayre).

Extrase şi traduse de

AUREL GEORGE STINO

Este ştiut că ceeace prezintă

F. MILLOT

este desăvârşit şi inimitabil

Parfumuri şi ape de colonia se lansează mereu. Zilnic apar mărci noi. Unele sunt mai reuşite, altele mai puţin. Adeseaori cumpăraţi parfumuri după diferite recomandaţii, însă constataţi mai târziu că nu corespund gustului Dvs. Regretaţi cheltuiala făcută şi reveniţi la produsele Dvs. preferate. Produsele lansate de reputata parfumerie F. Millot prezintă seriozitate prin calităţile lor inegalabile. Dacă aţi cumpărat parfumul sau apa de colonie Crêpe de Chine de Millot, le-aţi ales fiindcă le cunoaşteţi superioritatea. A întrebuinţa produsele Millot, înseamnă o notă de distincţie şi de eleganţă.

Parfumul şi Apa de colonia Crêpe de Chine de Millot sunt produse franceze, vândute numai în sticle originale.

CRÊPE DE CHINE

DE

MILLOT

PARIS

Reprezentant General pentru România:
ING. M. LIVSCHITZ, Piaţa Sf. Stefan, 9 — Bucureşti — Tel. 332/49

Actualităţi ştiinţifice

Creşterea porcilor şi malaria

Biroul higienei publice din Italia a publicat de curând o serie de observaţiuni curioase, făcute în satul italian Ardea, în cursul ultimilor trei ani.

Acest sat, care avea 513 locuitori, repartizaţi în 160 de familii, era cu deosebire bântuit de malaria, un flagel curent în Italia Centrală. Proporţia cazurilor de friguri palustre în sânul populaţiei era de 46,9% în 1930 şi 32,26% în 1931, cu toate sforţările depuse pentru a curăţi bălţile înconjurătoare de larvele ţânţarilor anofeli, agenţii acestei boale.

Observând că în acest sat se găseau în total numai două crescătorii de porci, serviciul de higienă concepu ideia să instaleze în toamna anului 1932 alte 20 asemenea crescătorii.

Rezultatele au întrecut orice speranţă. Numărul cazurilor de malaria a scăzut în 1932 la 8,94%. Pe când în 1928 au fost prinse 831 de muşte şi ţânţari în cursele speciale anexate locuinţelor, acest număr a scăzut la 38 în 1932.

In acelaş timp în crescătoriile de porci s'au prins prin acest procedeu 7.383 de muşte.

Aşa dar, experienţa ne arată că asemenea crescătorii de porci atrag muştele, şi în special pe ţânţarii anofeli, reuşind astfel să-i îndepărteze de locuinţe.

Şi alte animale domestice pot juca acelaş rol ca şi porcii, deşi într'o măsură mai redusă. Caii şi vitele cornute sunt mult mai puţin rezistente decât porcii la înţepăturile insectelor.

Noui cercetări asupra vitaminelor

Se cunoaşte astăzi cu preciziune care e proporţia vitaminelor în alimentele curente. Cercetările sub acest raport relative la substanţele, pe care nu le folosim decât rareori, sau, necomestibile, sunt mult mai rare, deşi din punct de vedere ştiinţific, interesul lor nu e mai mic.

Doctorul Von Hahn, dela staţia biologică din Hamburg, a publicat de curând o serie de informaţiuni interesante în această materie.

E vorba de conţinutul în vitamina C (vitamină anti-scorbutică) a unor substanţe vegetale, mai mult sau mai puţin comestibile.

Von Hahn a descoperit mari cantităţi din această vitamină în acele de pin, şi în merele sălbatice.

Cât de departe sboară albinele

Pe o stepă din America de Nord s'au făcut timp de câţiva ani încercări interesante, pentru a se stabili cât de departe pot sbura albinele pornite dintr'un stup.

Rezultatele au arătat că recordul de distanţe în asemenea cazuri a fost realizat la o depărtare de 14 kilometri dela stup. In general însă, albinele se îndreaptă spre locuri mai apropiate.

Dacă locurile noui, unde-şi găsesc albinele hrana, se găsesc la o distanţă mai mică de un kilometru de stup, albinele se îndreaptă acolo din propria lor iniţiativă.

Dacă însă, aceste locuri se găsesc pe o rază de 2 km.—2 km. şi jumătate, albinele trimit în prealabil patrule de recunoaştere, şi numai în urmă, vin şi celelalte tovarăşe la locul indicat.

S'a observat deasemenea că în asemenea exploraţiuni, albinele păstrează întotdeauna anumite linii aeriene.

Văzul ziua şi noaptea

Cercetările recente ale fiziologilor asupra mecanismului simţului vederii au arătat că nervii noştri optici lucrează cu două aparate deosebite.

Astfel, în timpul zilei, intră în funcţiune aşa numitul „aparat pentru lumină", constând dintr'un sistem de cuişoare. Când se întunecă însă acest aparat diurn este înlocuit printr'un „aparat pentru întuneric", constituit dintr'un sistem de beţişoare.

La microscop, ambele aceste sisteme — cuişoarele şi beţişoarele — pot fi puse în evidenţă clar, într'o secţiune a retinei.

In beţişoare găsim aşa numita „purpură a vederii", al cărei rol este să mărească sensibilitatea vizuală la întuneric. Purpura menţionată se formează în mod automatic, pe măsură, ce se face mai întuneric.

Aşa se explică faptul dece, atunci când suntem introduşi în mod brusc în întuneric, nu vedem nimic la început şi abia în urmă, începem să desluşim în mod progresiv obiectele.

Invers, în cazul când ochiul este expus în mod subit razelor luminoase, purpura vederii se descompune imediat.

Dacă trecem dela întuneric la lumină, suntem — cum se zice — „orbiţi", adică purpura se descompuse în mase, având o puternică acţiune de albire.

Numai după ce purpura este dereglată, intră pe deplin în funcţiune beţişoarele „aparatului de zi".

Acest din urmă aparat e sensibil la culori, pe când „aparatul nocturn" se comportă, întocmai ca placa fotografică, desluşind numai alb şi negru.

Umezeala aerului

Savantul E. Schweitzer a stabilit printr'o serie de încercări minuţioase, că celofanul se pretează cu deosebire pentru operaţia măsurării umezelii din atmosferă.

Intr'adevăr, această substanţă este atât de sensibilă, încât o membrană de celofan, îmbibată cu o anumită materie colorantă, prezintă imediat modificări vizibile, la cele mai uşoare urme de umiditate în aer.

Culoarea cerului la diferite înălţimi

Repetatele ascensiuni în stratosferă ne-au adus pe lângă o serie de date interesante asupra condiţiilor meteorologice în şi asupra variaţiei intensităţii razelor cosmice, informaţiuni preţioase asupra culorii cerului căzut dela diferitele înălţimi din văzduh.

Astfel, ultima expediţie în stratosferă a unor piloţi ruşi care — după cum se ştie — s'a terminat în condiţii atât de tragice, s'a ocupat, între altele, şi de problema variaţiei culorii boltei cereşti.

Din comunicările semnalate prin radio, de piloţii ruşi, rezultă că la o înăţime de 8500 metri deasupra pământului, cerul ne apare colorat într'un albastru deschis. La 11.000 de metri, culoarea devine albastră închisă şi la 13.000 de metri, violet închis.

Indicaţiunile relative la o înălţime de 19 kilometri ne înfăţişează un cer de un albastru violet închis, iar la 22.000 de metri, cenuşiu închis.

Valoarea clinică a unghiilor

Din punct de vedere medical unghiile au o valoare indicativă foarte mare. Creşterea lor e supusă în mare parte sistemului *secreţiunilor interne*, sistem endocrinian, hormonal; insuficienţa tiroidiană — în special — poate încetini creşterea.

Unghia bombată şi cu forma unei ghiare, e semn de ftizie ori de o afecţiune cronică a plămânilor, inimii, ficatului, a turburărilor de hematoză.

Chiar culoarea unghiilor este susceptibilă să furnizeze indicaţiuni preţioase clinicienilor. Doctorul Paul Corton, şeful şcoalei franceze naturaliste, în lucrarea sa „Diagnosticul temperamentelor", atribue o mare semnificaţie prezenţei unor dungi transversale sau a unor puncte albe pe unghie. După d-sa, aceasta ar fi efectul unei demineralizări prin acidificaţie humorală. In urma unor descărcări minerale subite (urinare palidă) unghia înălbeşte la bază; nervoşii din pricina surmenajului au mai totdeauna unghiile stricate; în acest caz trebue supraveghiat regimul alimentar.

Unghiile aspre sau stricate sunt simptomul unor maladii grave.

Homeopathia a câştigat un teren solid şi este la modă; pentru aceea homeopaţii îşi bazează practica pe cercetările laboratoriilor de fiziologie — şi îşi îndreaptă observaţiunile în toate domeniile — chiar şi acelea care până azi treceau neobservate, unghiile, de pildă.

I. S.

Vasile Popescu — Peisaj

Metagnomie

Analize

Irina romanţioasa. — Egocentrism, dintr'un exces de sensibilitate. Din aceiaşi pricină: timiditate, tendinţă spre izolare, nelinişte. Prin continua luptă cu sine, s'au accentuat unele trăsături masculine ale temperamentului. Spirit de independenţă, ambiţie, tenacitate, orgoliu. Dificultăţi de ordin familiar. Deprimare în urma unei deziluzii sentimentale. Un complex sufletesc care nu se va rezolva decât prin maternitate.

Constance. — Spirit cultivat. Inţelegere. Sensibilitate delicată. Neîncredere în oameni. Totuş nădejde în viaţă. Nehotărîre. Actualmente treceţi printr'un complex de împrejurări care întunecă, într'o oarecare măsură, orizontul. Greutăţi materiale, neînţelegeri familiare. Se vor ivi unele perspective noi. Nu luaţi nici o hotărîre înainte de a-mi scrie. Indicaţi şi adresa dv. spre a vă putea răspunde mai pe larg.

Ochi frumoşi. — Inteligenţă pătrunzătoare. Lipsă de prejudecăţi. Fire şovăitoare. Nervi agitaţi, iritabili. Nemulţumire. Preocupare de sine — totuşi fugă de sine. Singurătate. Creaţi-vă o preocupare interioară.

Mariella. — Inteligenţă clară. Increderee în sine. Sinceritate. Asprime. Uneori încăpăţânare — din orgoliu. Dragoste de viaţă. Deprimare trecătoare. Va trebui să schimbaţi cu totul direcţia vieţii dv.

Ana Trafford. — Un intelect bine înzestrat. Spirit de sinteză. Deosebită înţelegere pentru frumos. Putere de asimilare. Nervii însă cam osteniţi şi cam agitaţi. Nesiguranţă. Rezervă. Sentiment al singurătăţii. O viaţă expusă la mari oscilaţii. După ce veţi schimba domiciliul, scrieţi-mi din nou.

Tokeramo.—Evenimentele pe care le-aţi aşteptat s'au produs, în parte, dar persoana dv. a rămas în afară de ele. De aceea am crezut că nu era cazul de a vă răspunde până acum. Veţi întâmpina însă multe foarte serioase dificultăţi, care în oarecare măsură pot fi bănuite şi de către dv., de pe acum chiar. V'aş putea fi de folos dacă mi-aţi scrie mai detailat — indicând şi adresa.

P. S. — Cititorii noştri sunt rugaţi să nu solicite noi analize, înainte de data când vom anunţa că am rezoivat corespondenţa — prea numeroasă — care ne aşteaptă. Aceasta spre a evita orice inutile întârzieri cererilor pe care le-am primit până în prezent.

De vorbă cu d. Teodor Râşcanu

autorul romanului „ILEANA LUPULUI"

L'am cunoscut, mai deunăzi, la *Corso* şi nu mi-am putut stăpâni surpriza. Decând editura Alcalay a aruncat acest nume nou şi de când tot anunţă apariţia romanului ţărănesc „Ileana Lupului" îmi închipuiam cu totul altfel pe d. Teodor Râşcanu. Auzisem că trăeşte retras undeva la ţară, în Moldova, şi am fost foarte mirat văzând înaintea mea un tip de citadin cu pipă şi monoclu; o figură ascuţită, un nas ascuţit, o privire ascuţită...

— Dacă vă întâlneam pe malurile Tamisei ori pe *„promenade des Anglais"*...

— Da, — mi-a zâmbit d. T. Râşcanu — adesea sunt luat drept englez; şi totuşi sunt român neaoş (pe cât poate fi de neaoş un român) pentrucă rassismul are ironiile lui şi pentru că *„les apparences sont trompeuses"*.

Şi d. Râşcanu s'a şi ambalat pe chestia rassismului:

— E un moft!... Ştiinţificeşte *„cela ne tient pas debout"*. Uite, eu de pildă, sunt „român neaoş". Cine nu ştie că Râşcanii sunt români neoşi? Dar, de la mama mea — născută Ghyka — şi de la bunica mea paternă — grecoaică din Constantinopol — am sânge albanez şi grecesc. Vezi dar că „puritatea rassei"... Şi aşa suntem noi toţi românii; toţi avem o mamă, o bunică ori

TEODOR RAŞCANU

o străbunică grecoaică, albaneză, armeancă... încolo, suntem români pur sânge.

— Dar, nu despre asta este vorba... — am întrerupt pe d. Râşcanu. Ce ne puteţi spune despre „Ileana Lupului"?

— E un roman....

— Roman de debut...

— Să ne înţelegem — a ripostat, vioi, d. T. Râşcanu — sunt, dacă vrei, un *debutant* în ce priveşte romanul. Altfel, nici *debutant* nu-s şi nici *tânăr*... Dacă d. C. Stere a debutat în roman la vârsta de 60 de ani— şi cu cât succes! — asta însamnă că e „tânăr debutant"? Inainte de a fi romancier, d. Stere era publicist după cum d. N. D. Cocea era ziarist.

— ...?

— E drept, numele meu n'a existat până acum în literatură. Mai ales în cea postbelică unde a invadat tineretul. Cele câteva sonete (şi o nuvelă cu bucluc) publicate în *„Adeverul Literar"* ori în *„Gândirea"* nu au fost suficiente spre a mă consacra „scriitor". Nici nu am cerut, pentru atâta lucru, înscrierea în Societatea Scriitorilor. De altfel, eu, dela 1910 de când am început a scrie în gazete şi până mai anii trecuţi, m'am ţinut mai mult de ziaristică şi de politică. Am scos, înainte şi după războ, la Iaşi, o revistă *„Politica"* scrisă toată de mine singur şi căreia, mai târziu, i-am schimbat titlul în *„Gândul liber"*, ca să fiu astfel liber să scriu despre tot ce-mi trecea prin gând. Era o revistă de polemică generală, unde gândul meu, — liber de orice prejudecată de clasă ori de rassă — se etala în voe. Şi, pe atunci, nu era cenzură, dictatură, stare de asediu. Ce bine era atunci! Mai multă ordine şi mai multă siguranţă ca acum. Dar iată că încep să vorbesc ca un bătrân! Şi n'am decât 45 de ani!...

— Vrâsta cea mai potrivită pentru a scrie romane.

— Ai dreptate. Ca să fii romancier trebue să cunoşti viaţa. Şi ca să cunoşti viaţa, trebue s'o fi trăit (măcar pe jumătate).

— Şi totuşi avem „romancieri" de 20 de ani!

— Nu tot ce zboară se mănâncă... — a zâmbit d. Râşcanu — şi nu tot ce-i zice pe copertă „roman"...

De altfel, — a reluat repede — şi Mozart şi Chopin cântau la pian la 8 ani. Se poate să avem şi noi copii geniali. Trebue să avem însă răbdare să vedem care din romancierii noştri de 20—25 de ani ne va da *romanul românesc* pe care îl aşteptăm încă.

— Dar despre „Ileana Lupului" tot nu mi-aţi spus încă nimic.

— Ce să-ţi spun? Cred că ESTE un roman. Subiectul e greu de povestit. O întâmplare simplă din viaţa de la ţară, un fapt divers al satului moldovenesc (căruia am uitat să-i dau un nume în roman, dar care poate fi în jud. Vaslui ca şi în jud. Dorohoi ori în jud. Roman sau jud. Fălciu) dar care întâmplare capătă un dramatism impresionant în cursul celor 415 pagini, din cauza unei inextricabile complexităţi de împrejurări şi conjuncturi rezultate din realităţile vieţii din fundul satelor unde oamenii trăiesc sub puterea elementară a instinctelor. Sunt realităţi crude, dar adevărate. Nu este exclus ca întâmplarea romanţată de mine să se fi întâmplat — şi nu odată — în cine ştie ce sat.

— Roman cu cheie? Roman cu teză? Vreo tendinţă?

— Ferească Dumnezeu! Viaţă, pur şi simplu. Viaţa n'are nici o cheie, nici o teză şi, o singură tendinţă doar: moartea (spre a reîncepe *d'a capo)*.

— ?....

— L'am scris la ţară, unde am stat retras vreo patru ani. L-am scris încet şi greu, şi de mai multe ori. Ultima versiune, aceasta, m'a costat un an şi jumătate. L-am scris şi în franţuzeşte. E drept că în cei patru ani cât am stat la ţară am mai scris încă un roman (al cărui titlu nu e încă fixat) şi am tradus în franţuzeşte frumoasa nuvelă *„Popi"* a lui Teodor Scorţescu care va apare în curând la Paris. Da, şi o piesă de teatru...

— Aşa dar numai literatură...

— Da, căci *„on revient toujours..."* Trebue să-ţi spun că am publicat primul meu *volum* de versuri (pe atunci, la 1905 pe când aveam numai 16 ani, *volumul* de versuri era pentru tinerii literatori, ceeace este azi *romanul)* încă din cl. VIII de liceu. Publicistica, ziaristica şi politica m'au furat mai târziu, — la 1910 — de m'au distras de la literatură. Am mai publicat câteva nuvele, dar....

— Şi celălalt roman unde va fi editat?

— Probabil tot la Alcalay, la toamnă. Rămân credincios editurii dela care am primit botezul şi d-lui Ocneanu pe care abea acum l-am cunoscut şi care este — mi se pare — unul dintre cei mai înţelegători editori, de oarece nu s'a speriat de un nume nou şi încă mai puţin de un roman cu miros de câmp.

PAUL DANIEL

Varia

După ultimele calcule ale savantului german, profesorul Spitaler, rezultă că temperatura în interiorul pământului ar fi numai de 4000 de grade celsius şi nu de 200.000 de grade, aşa cum pretind alte teorii.

*

In operaţia de transformare a atomului de litiu în heliu s'a putut pune în evidenţă, în mod experimental, o transformare a energiei în massă.

*

Cercetătorii americani au constatat că soluţia de săpun, oricât de slabă, are proprietatea de a distruge larvele ţânţarilor anofeli, agentul malariei.

*

Un medic francez a constatat, pe baza unor încercări făcute timp de cinci ani de zile, asupra a 500 de bolnavi, că reumatismul articular poate fi vindecat cu certitudine în 50% din cazuri, în cursul primilor doi ani, dacă folosim o injecţiune cu unele săruri de aur.

*

Fiziologul elveţian Ehrisman susţine că este imposibil să ne sufocăm din cauza prafului, întrucât plămânii nu primesc decât o cantitate limitată şi relativ mică de praf, orice prisos fiind repede expulzat.

*

Nouile cercetări au arătat că vitaminele conţinute în special în tomate oferă o reală apărare a organismului împotriva infecţiunilor.

Amintirile unei idealiste

Memoriile Malvidei Meisenburg au apărut într'o ediție completă în editura „Academia" (Moscova, 600 pag., 1934) sub titlul: „Amintirile unei idealiste". Printre amicii acestei celebre femei se prenumărau: Wagner, Nietzsche, Romain Rolland şi alţi intelectuali europeni cu renume internaţional şi universal. Ea a fost acea „Doamnă Meisenburg" care a ţinut locul mamei copiilor lui Herzen, celebrul revoluţionar, scriitor şi emigrant rus; şi tot ea a fost acea „Malvida", către care erau îndreptate privirile din ce în ce mai tulburi ale lui Nietzsche...

Două treimi din această carte relevă evenimente şi întâmplări necunoscute până acum în lumea literară şi artistică din Europa. Cu Wagner, Malvida Meisenburg a legat prietenia în modul următor:

Premiera operei „Tannhäuser" dela „Grande-Opera" din Paris, în 1861, a înregistrat un fiasco aproape complect. Marele public, deprins să plece dela premiere fredonând crâmpeie din arii uşoare, a fost atât de neplăcut impresionat de această muzică gravă, încât a izbucnit într'o violentă indignare. Muzicanţii îşi exagerau munca depusă, „baletomanii" condamnau lipsa dansurilor frumoase sau noui, „nemţofobii" aveau prilej de scandal, iar „clacherii" complect neglijaţi şi jurnaliştii-recenzenţi aveau deasemeni motivele lor de nemulţumire.

Cu tot eşecul premierei, direcţiunea teatrului n'a cedat. După a doua reprezentaţie, întovărăşită de întreruperi şi fluerături infernale, a urmat totuşi al treilea spectacol cu „Tannhäuser". In mijlocul vacarmului general a răsunat deodată un strigăt de copil:

— A la porte! à la porte!...

Şi publicul uimit a zărit într'o lojă o fetiţă îmbrăcată în rochie albă, arătând cu mâna „melomanilor"-scandalagii direcţia eşirii principale.

Publicul s'a potolit puţin, văzând că fetiţa „wagneristă" riscă să cadă în parter. Şi ar fi căzut, dacă n'ar fi fost reţinută de o doamnă cu ţinută majestuoasă. Acestea au fost — Olga Herzen, de doisprezece ani, şi Malvida Meisenburg.

Intervenţia fetiţei n'a salvat pe „Tannhäuser", însă a avut darul să împrietenească pe Wagner cu Malvida Meisenburg. Prietenia şi corespondenţa lor au durat până la moartea marelui compozitor. Malvida l'a scos pe Wagner din impasuri financiare foarte frecvente.

Când în 1863 Wagner s'a dus la Petersburg pentru a dirija acolo câteva concerte filarmonice, Malvida a căutat să-l oprească, deoarece atunci tocmai izbucnise rebeliunea Polonezilor împotriva regimului rusesc. Impărtăşind vederile lui Herzen, Malvida era, evident, de partea rebelilor, citind „Clopotul", revistă revoluţionară publicată de Herzen şi alţii.

Wagner, „realistul", răspunse „incorigibilei idealiste" că, în ce priveşte politica, suferă şi el de „slăbiciunea lui Göthe", adică nu simte destulă ură ca să se poată declara „pro-Polonez" sau „contra-Rus".

...„Din cauza sentimentelor mele pentru Polonezi să nu accept invitaţia muzicanţilor-Nemţi din Petersburg şi să prefer să mor de foame? Mai ales când la Petersburg toată lumea e sufleteşte cu Polonia... Dar oare crezi că noi, eu şi dumneata, suntem creaţi pentru o politică militantă?"...

Wagner a câştigat o sumă frumoasă de bani, la Petersburg. Apoi chiar în sânul intelectualităţii ruseşti „pro-Poloneze" s'a petrecut o schimbare de front, care l-a izolat pe Herzen şi a ucis „Clopotul" său.

Dealtfel, Wagner a avut dreptate când spunea că Malvida Meisenburg n'a fost născută pentru politică.

Olga Herzen căsătorindu-se cu tânărul Gustave Monot, savant istoric francez de mai târziu, acesta a fost speriat de creşterea puterii germane din ajunul războiului franco-german. Malvida îi scrie:

— Prietene, caută să scapi de gogoriţa unei Germanii unite şi agresive. Nici însuşi Bismark nu intenţionează să răpească măcar un metru din teritoriul Franţei...

In acelaş timp, Herzen era de altă părere în această chestiune, când scria Malvidei:

— Am luat masa la Kinkel (emigrant german stabilit la Londra) şi timp de patru ore am încercat să cred că Germania poate fi liberă şi democrată.

Chiar în 1870, Malvida era convinsă că Germania îşi apără numai teritoriul. Iar când Parisul a fost asediat, căuta o interpretare a evenimentelor dintr'un „punct de vedere suprem".

Ea a fost precursoarea teoreticienilor pacifismului modern, când scria:

— Oare nu suferim noi cu toţii? Oare pentru acei care iubesc omenirea ca atare, patria e — Franţa sau Germania? Patria lor e o ţară ideală, unde vor dispărea naţiunile şi se va forma o măreaţă frăţie a oamenilor buni...

Romain Rolland în 1914—1918 se ţinea „la o parte de la încăerare", tocmai după această formulă a Malvidei Meisenburg, de la care lua în tinereţe primele precepte de internaţionalism, fiind legat şi el de prietenia cu această femeie.

La deschiderea teatrului din Bayreuth, Nietzsche a fost prezentat Malvidei de Cozima Wagner, şi Malvida înscrie în carnetul ei:

— La icoana lui intelectuală de filosof, s'a adăugat un tip încântător de june, cu care am stabilit dintru început cea mai profundă înţelegere...

Sora lui Nietzsche e martoră că Malvida a fost singura femeie la care Nietzsche ţinea şi pe care o stima. Insăşi Malvida scrie cum se delecta, „până la beatitudine", când Nietzsche îi cânta la pian, improvizând cu atâta talent, încât într'o seară însuşi Wagner i-a spus:

— Nu, Nietzsche, tu nu poţi fi profesor. Trebue să te dedai exclusiv muzicii.

Dar după premiera lui „Parsifal" Wagner şi Nietzsche s'au certat şi nici Malvida n'a reuşit să-i împace.

Repetatele încercări ale Malvidei de a-l însura pe Nietzsche au provocat numai următoarea frază, aflată într'o scrisoare a lui Nietzsche şi adresată sorei lui:

— Mi se pare că omul cel mai bine intenţionat, ar putea să aducă nenumărate nenorociri, când vrea să servească pe cineva, a cărui gândire şi voinţă trec dincolo de priceperea sa...

E singurul punct întunecat în respectul lui Nietzsche faţă de Malvida...

Dragostea pentru muzică a creat începutul apropierii lui Romain Rolland de Malvida Meisenburg. Rolland era absolvent al şcoalei normale dela Paris, când Monot l'a prezentat Malvidei. Ea scrie:

— Sunt încântată de acest tânăr atât de serios, cercetător al istoriei şi muzicant de prima forţă. Ceasuri întregi îi ascult pe Mozart, Bach, Beethowen şi Wagner, executaţi de el...

Romain Rolland, la rândul său, aprecia foarte mult prietenia acestei bătrâne octogenare, consacrându-i după moarte o carte.

Cu mare mâhnire această femeie urmărea slăbirea intelectuală a lui Nietzsche. O zguduise mai ales o scrisoare incoherentă primită dela dânsul şi semnată „Răstignitul".

Ea scrie în acea zi:

— E o glumă sau Nietzsche a înebunit într'adevăr?

„Amurgul vieţii unei idealiste", — astfel e intitulat ultimul capitol al „Amintirilor", — a fost totuşi lung şi destul de luminos. Treptat, ea s'a îndepărtat de raţionalism, fiind antrenată de înţelepciunea hindusă. In iarna anului 1878 Malvida scrie Olgăi Monot că a făcut cunoştinţă unui dr. Dacuna, Hindus, „foarte învăţat, liber-cugetător, socialist şi duşman al dominaţiunii englezeşti în India"...

Filosofia cea nouă o consola pe Malvida de pierderea prietenilor vechi. Ultimii douăzeci de ani ai vieţii ea i-a petrecut la Roma, înconjurată de peregrini plini de admiraţie şi credinciosi, şi vizitată de scriitori şi revoluţionari ne-extremişti ruşi.

ALEXIS NOUR

PLASTICA

In ziua de 12 Aprilie a încetat din viaţă pictorul *Emilian Lăzărescu*.

A fost un artist preocupat de transpunerea ilustrativă a diferitelor medii sociale.

Aurel Kessler — Nud

A devenit cunoscut şi apreciat de unele cercuri mai ales în urma unei expoziţii în care descria, imediat după războí, scene din lupta dela Marna.

Se specializase în ultimul timp în pânze care evocau aglomerările multicolore ale balurilor şi seratelor dansante.

Emilian Lăzărescu avea pe alocuri linia sensibilă şi punea

Aurel Kessler — Interior

în valoare tonalităţi care se adecvau temelor pe care le trata.

A lăsat câteva lucrări personale ca interpretare şi expresie.

★

La Mozart, pictorul *Brânduş* prezintă lucrări în ulei şi desene.

Sunt câteva studii după natură, conştiincios tratate în culori sobre, alături de unele bucăţi mai puţin expresive ca mişcare şi ansamblu pictural.

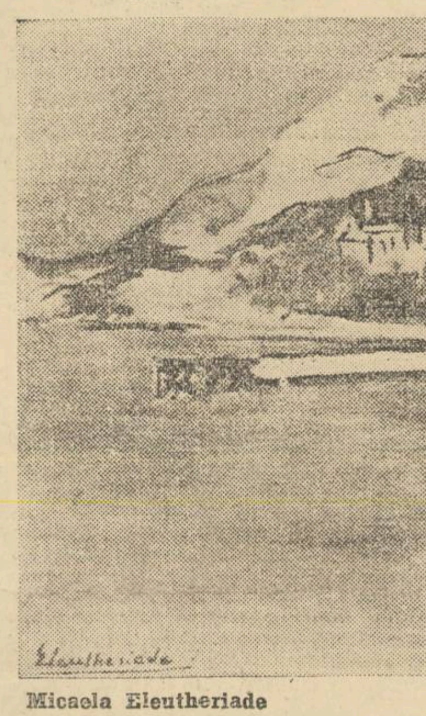
*

Intr'o sală alăturată, d. *J. Creţescu* expune flori, compoziţii şi peisaje convenţionale.

*

Superioară ca ţinută artistică şi instructivă sub raportul diversităţii de expresie e manifestarea din sala Ileana a *Grupului plastic 1934*.

Cu toate că preocupările de stil ale artiştilor sunt deosebite, expoziţia se prezintă armonioasă ca nivel pictural, — toţi membrii grupului urmărind cu

Micaela Eleutheriade — Balcic

mijloace proprii spiritul celor mai noi cercetări şi cuceriri în domeniul liniilor şi al culorilor.

Unii expozanţi — ca d-na Margareta Sterian, d-nii M. H. Maxy, Marcel Iancu şi Corneliu Michăilescu — pun interes pe raporturile plastice care rezultă din simpla coexistenţă în pânză a planurilor de culoare şi pe indicaţiunile subiective.

Alţii — ca d-nele Cornelia Babic-Daniel, Micaela Eleutheriade, d-nii H. H. Catargi, Aurel Kessler, Vasile Popescu şi Iorgulescu-Yor — urmăresc volumul luminos, obţinut prin tonuri moi de culoare şi prin neglijarea construcţiei grafice.

O expoziţie în care tendinţele moderne sunt în deplin acord cu însuşirile de prestigiu ale expozanţilor.

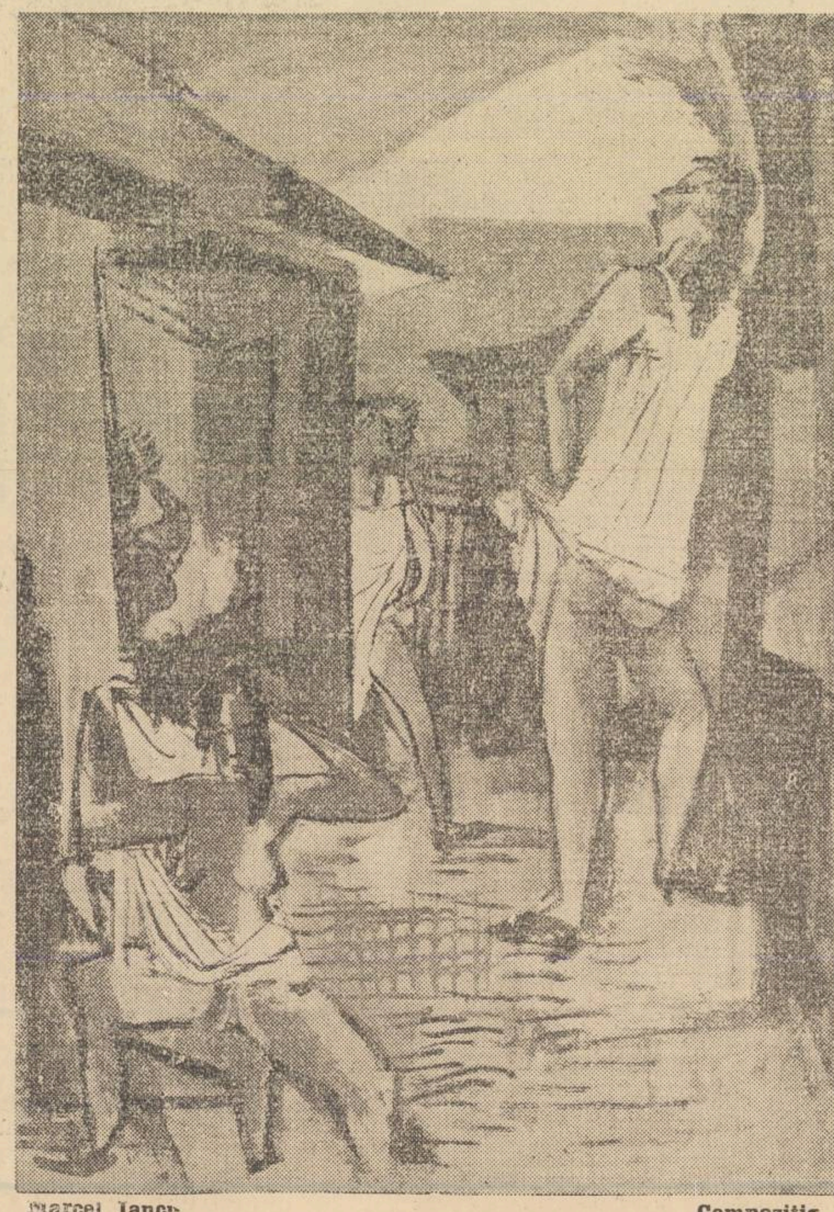
Cu deosebire semnificativ e faptul că publicul frecventează din ce în ce cu mai mult interes expoziţiile tineretului îndrumat spre neoclasicism.

In timp ce oficialitatea a rămas pe un drum de tradiţie falsificată, promovând formule perimate, amatorii serioşi se îndreaptă cu pricepere spre acele manifestări în care noutatea expresiei nu înseamnă neapărat negarea trecutului, ci mai degrabă vivifiarea lui prin aspecte inedite.

Arta plină de înţeles lăuntric şi de posibilităţi emotive a grupului plastic dela Cartea Românească, nu are pentru noi numai un sens de actualitate; ea anunţă freamătul revelator al unei înălţări care începe.

E treapta majoră a unei ascensiuni dorite şi punctul de expansiune al tuturor resurselor fecunde.

H. BLAZIAN

Marcel Iancu — Compoziţie

Ce este munca?

Adriano Tilgher analizează într'o carte recentă cum a fost privită munca omenească la diferite popoare în decursul veacurilor.

Pentru Greci, munca era o pedeapsă, o suferinţă. Pentru Cicero agricultura şi comerţul sunt demne numai de oameni liberi. In concepţia talmudică, munca manuală câştigă mult în demnitate. Isus a cam neglijat această problemă; la el munca are doar atâta bun că permite şi aceluia care n'are avere să fie caritabil. Luther însuşi proclamă că a munci înseamnă să serveşti pe Dumnezeu. Munca a fost exaltată de filozofii Renaşterii. Rousseau face elogiul muncii care apropie pe om de natură şi îi redă libertatea. „Să muncim fără să raţionăm — zice Voltaire — este unicul mijloc de-a face viaţa suportabilă". In secolul XIX ideia de muncă se ridică pe scara concepţiilor filozofice: *Homo sapiens* este şi *Homo faber*. Socialiştii speră că progresele ştiinţei vor conduce să elimine progresiv muncile grele şi respingătoare.

Un studiu asupra „Stabilităţii economice şi Standard-ul of living" de E. Mayo, înfăţişează, în mod pătrunzător, rolul comportării mentale a individului şi rolul igienii mentale a colectivităţilor asupra stabilităţii economice. — Prin dezvoltarea şi evoluţia crizelor se observă clar intervenţia *factorului uman* în faptele economice.

EMIL LUDWIG

Impresii din America

Dempsey

Dempsey e un uriaş cu suflet de copil. Obrajii săi slabi şi părul abundent au ceva sălbatec, dar ochii negri strălucitori, exprimă o simpatică nesiguranţă.

Mişcările sale sunt încete şi ponderate ca ale unui enorm animal, care înaintează cu grija de a nu strivi totul în calea lui. Felul cum se scoală şi se aşează, mişcările capului şi ale mânilor — sunt întovărăşite de o încetineală de nedescris. Dempsey se gândeşte totdeauna înainte de-a vorbi, lucru ce nu se poate spune de foarte mulţi intelectuali. Actorii în vârstă nu pot să se resemneze de a-şi vedea faima trecută şi nu se decid cu nici un preţ să părăsească scena. Dempsey din contra n'are nici un pic de invidie faţă de succesorii săi. Mai mult chiar, omul acesta are atâta putere de caracter, încât poate servi de arbitru la luptele de box ale celorlalţi. Când i-am spus că am o adevărată repulsie pentru partea brutală a boxului, mi-a răspuns:

— In tot lungul carierei mele, n'am fost o singură dată rănit.

— Cum s'a putut acest lucru?

— Foarte simplu, fiindcă luasem hotărîrea să nu fiu.

Aveam în faţă un om tare, cu hotărîri nestrămutate şi totdeauna călăuzit de un sentiment de originalitate.

Când l-am întrebat dacă miile de ochi aţinţiţi asupra lui nu-l supără în timpul luptelor sale mi-a dat acest răspuns napoleonian.

— Niciodată. Totdeauna nu vedeam decât omul ce trebuie învins.

Toate acestea le spunea cu o voce a cărui adâncime corespundea cu statura sa atletică, dar de un timbru surprinzător de dulce. Apoi l-am văzut mângâind mâna tinerei sale soţii — un mic porţelan de Saxa, alături de un elefant de bronz — şi mă gândeam ce sigur trebue să se simtă Dempsey, căci ce femee sau mai curând ce bărbat ar îndrăzni să-i braveze furia? Numai dacă acest Minotaur nu se lasă condus de delicatul fir al Ariadnei! Se poate, de altfel, ca geniul corpului său să fie localizat aşa fel, încât în afară de pumn şi afară din ring, să fie complet neputincios.

Cu toate acestea ce greu trebue să fie pentru o fiinţă aşa de delicată să ţie în frâu un astfel de colos!

Când am strâns la plecare mâna puternică a lui Dempsey mi-am zis:

„Dacă mi-ar plăcea mai puţin, aşi face bine de-a renunţa să-mi mai public impresiile.

Portretul unui actor

Intre cele două categorii de actori — cei care-şi păstrează veşnic personalitatea şi cei care n'o au niciodată — există o a treia: a celor care reprezintă totdeauna acelaş tip, aceiaşi persoană, adică cei care au adoptat pentru totdeauna aceiaşi personalitate străină.

Această personalitate nu poate fi aleasă la întâmplare, ea trebue să se înrudească cu adevărata personalitate a artistului. In adevăr, dacă e adevărat că artistul poartă lumea întreagă în sufletul său şi e capabil la ocazie să însufleţească orice personagiu, nu va putea — totuşi — să se transforme în chip durabil într'un personagiu care-i e cu totul străin.

Adesea vezi un om de patruzeci sau cincizeci de ani, al cărui păr alb contrastează cu mişcările sale tinere şi care pare să ascundă multe lucruri: privirea critică cu care-şi tratează semenii, ironia prietenească pe care o are faţă de greşelile lor...

Ceiace desvălue însă, ceiace nu poate şterge cea mai tare stăpânire de sine, e acea întrebare mută în faţa destinului, care se poate citi în privire.

Ochii săi par negri, dar câteodată sunt aproape albaştri şi par că-şi schimbă complect culoarea, atât de bogată-i gama nuanţelor de care dispune.

In aceasta constă marele său farmec, farmec pe care ecranul nu poate să-l redea, din cauza lipsei de culoare. In adevăr numai ochii omului i-a păstrat şi actorul, deoarece a parvenit să-şi facă de nerecunoscut gura şi nasul.

Ceva mai mult, cum şi-a modificat complect nasul şi vocea — două caracteristici care permit lui Homer să recunoască pe cineva — nu rămâne decât privirea întrebătoare care împreună cu gura crispată de tristeţe, dau originalitate măştii sale.

Privirea pare că întreabă: „Ce rost am eu în lume? dece ceilalţi mă dispreţuiesc? N'aşi dori nimic mai bun decât să pot trăi puţin în tovărăşia celorlalţi, dar nimeni nu vrea prietenia mea. Cum nimeni nu-mi înţelege limba, prefer să tac".

Astfel, tace de cincisprezece ani, străbătând lumea, fără nume, fără origine, fără viitor, într'o nesiguranţă perpetuă şi însufleţit totdeauna de bună voinţa sa neobosită. Fiindcă se teme de singurătate, în ultimul său rol ni se pare că va juca împreună cu un câne.

Omul, care a îndepărtat dela el această umbră, poartă în suflet mai mult decât o simplă înfăţişare, foarte diferită de altfel de personagiul său.

In loc să fie mut, el e foarte vorbăreţ şi vorbeşte cu atât mai bine cu cât se bucură de o cultură universală; în loc să rătăcească printre oameni ca un mizerabil apostol, el e un ironic, ale cărui ironii nu se opresc la propria-i persoană.

Locuinţa sa ospitalieră, delicateţea faţă de femei, bunătatea pe care o arată servitorului său japonez, bucuria pe care i-o inspiră arborii şi florile, muzica de care răsună întreaga locuinţă, arată în deajuns că el ştie să primească toate darurile pământului, fără a-şi pierde însă simplitatea. Nici un artist nu e mai puţin pretenţios decât el, gloria nu-l zăpăceşte, nu-l face să prefere societatea princiară. Numai calităţile spiritului şi ale sufletului îl atrag la om.

Orice urmă de fanatism e străină de spiritul său. Astăzi trăeşte între Platon şi Epicur. Când a proectat pentru mine un film vechi, pe care nu-l văzuse de şapte ani, el a râs cu cea mai mare poftă, dar tot el a fost şi critic aspru, condamnând anumite imagini inutile. Aici se recunoaşte artistul; veşnic necredincios faţă de vechea sa operă şi prea îndrăgostit de cea nouă, judecă imparţial admiţând şi reprobând în adevărat cunoscător. Ca orice mare şi adevărat artist, el nu-şi împarte viaţa între operă şi muză şi nu ezită atunci când are o inspiraţie să improvizeze la el acasă chiar o scenă de un comic irezistibil.

La drept vorbind, noi ar trebui să-l combatem, fiindcă el n'are nevoie de cuvinte, şi fiindcă e posibil, ca fiind mut să ajungi la succes, sacrificiul vieţii noastre întregi dat artei de-a vorbi îmi pare zadarnic. El însuşi cunoaşte profund această problemă de artă şi-i analizează cu o sârguinţă de nedescris toate subtilităţile. Când îl auzi, ai impresia că toate acestea nu sunt decât trucuri reuşite.

In realitate e cu totul altceva, e dragostea omului, a umanităţii sub o formă comică, unde se amestecă şi puţină ironie; ca şi la Bernard Shaw, care în fond e un mare prieten al umanităţii.

In timp ce la Bernard Shaw însă, strălucirea luminii eterne se împrăştie pentru a forma tablouri şi umbre multicolore, la dânsul nu găseşti decât un tablou negru şi alb, care se strecoară pe ecran. Acest om nemuritor, care n'a trăit niciodată, păstrează această particularitate ca şi Don Quichotte.

Cu toate acestea, cum el nu trăeşte nici în artă, ci numai în umbrele proectate pe ecran, e marele simbol al sfântului simplu şi subtil totdeodată, care a cucerit lumea, care, — sătul de războaie şi revoluţii — s'a întors către omul singuratic şi către copil, lăsând la o parte adversarul de totdeauna. Primii care l-au descoperit au fost copiii, iar oamenii primitivi din Indochina i-au înţeles destinul tragi-comic.

Acel care va scrie istoria epocii noastre va trebui să ţină cont de acest personagiu, care a cucerit lumea, căci el exprimă nostalgia timpului nostru.

(Urmează)

Biblioteca roză, albumul cu autografe şi lucrul de mână... (1830-60)

Contesa Jean de Pange a scos de curând la Paris, în editura *Plon, Memoriile contesei d'Armaillé,* născută *de Ségur,* vară cu *contesa de Ségur, născută Rostopchine,* autoarea *„Memoriilor unui măgar"* şi a întregii Bibliothèque Rose. Răsfoind memoriile d-nei d'Armaillé se desenează în imaginaţia noastră atâtea personagii despre al căror nume ne amintim ca prin vis. Dar mai ales se recreiază în sufletul nostru atmosfera unor vremi în care se zice că oamenii ştiau să trăiască fericiţi.

D-na de Ségur, autoarea cea mai citită din lume, este descrisă de verişoara sa ca o femee nu prea frumoasă, dar cu prestanţă, ştiind să poarte toaleta. Editorul Hachette, ne spune frumoasa doamnă d'Armaillé, îi dădea câte o mie de franci pentru fiecare manuscript. Iar manuscriptele izvorau ca dintr'o fântână nesecată. Contesa de Ségur scria cu o repeziciune uimitoare şi nu recitea nici odată ceeace scria....

Literatura era la mare preţ în lumea mare şi la Curte, căci vremea aceia (1830—1860) a fost vremea binecuvântată a albumurilor cu autografe.

Mama d-nei d'Armaillé a avut cea dintâi ideia ingenioasă de a strânge autografe dela oamenii celebri şi a face albumuri care s'au vândut apoi în folosul operei de ajutorare a sinistraţilor după cutremurul din insula Guadelupa, întemeiată de regina Maria-Amelie. Chateaubriand a ştiut să se sustragă cu îndemânare dela această corvadă, dar Lamartine s'a executat:

Le coeur sonore du poète
Est semblable à ces vases d'or
Où la moindre obole qu'on jette
Résonne comme un grand trésor!....

Albumul s'a vândut cu 1000 franci, ceiace era enorm pe acele vremuri....

La Curte şi în lumea mare, în serile obişnuite sau chiar în serile de recepţie, doamnele coseau la gherghef, se cânta la piano în timpul acela, se recitau versuri sau se reprezentau proverbe. In totdeauna se găsea şi câte un bătrân emigrant care, acompaniat la harfă de câte o prea frumoasă doamnă, intona veşnicul refren:

„Sufletul meu lui Dumnezeu, viaţa mea regelui, dar inima doamnelor". O tempora!

Impărăteasa Eugénie a pus la modă spiritismul, ceiace dădea prilej frumoaselor din jurul său să leşine şi să aibă crize de nervi în braţele eleganţilor cavaleri ai saloanelor.

A fost apoi frumoasa epocă a dulceţurilor, siropurilor şi compoturilor de tot felul, căci masa de seară se servea pe la şase, şase jumătate, vizitele se primeau deci seara, iar pe la zece se servea ceaiul la care stăpânele de casă şi domnişoarele se întreceau în produsele lor de patiserie şi confizerie....

Impărăteasa Eugenia a introdus baia, duşul şi moda de a se spăla amplu şi minuţios, între doamnele dela curtea sa, modă pe care se zice că o adusese de la Londra, odată cu furia pentru carnea în sânge şi plumpuding.

Şi apoi ce călătorii pe vremea lui Louis Philippe! Drumuri nepavate, hodorogind prin bolovani şi abia strecurându-se printre şiruri nesfârşite de harabale, parcurgea diligenţa zile întregi, pentru a merge la Havre, la Honfleur sau la Trouville.

La Trouville călătorii poposeau la hanul cel mai renumit, căruia i se zicea cu pretenţie *Hotel de Paris,* într'o sală mare în care te înăbuşea mirosul greu de pipe şi rachiu. Dieppe era o staţiune cam cum e Amara noastră azi.

Avea o singură terasă pe care însă nu era permis să se adune decât „Societatea" cu literă mare şi aceasta era complect şi definitiv separată de restul prostimii!.... La Havre, marele Hotel Frascati, un han murdar şi dărăpănat, unde se găsea o mâncare scârboasă şi te ameţeau ţipetele papagalilor şi strigătele şi chiotele matelotilor. In schimb aspecte pitoreşti pe cheiuri: costume regionale, bonete amuzante, pieptăraşe înflorite şi fuste scurte şi umflate...

De altfel zgomotul asurzitor şi haosul este atmosfera obişnuită pe care o descrie ca nelipsită din toate călătoriile sale Celestine de Ségur, contesse d'Armaillé.

Aşa că „le bon vieux temps" se risipeşte ca un nor de băşici de săpun la citirea memoriului atât de vioi, de plin de culoare, pitoresc, dar şi de mizeriile unor vremuri, pe care nu cred că le-ar mai putea invidia nimeni din societatea de azi atât de hulită de contimporani.

Mărunte

■ *A apărut în Editura „Cugetarea" şi se află de vânzare la toate librăriile din ţară, o nouă lucrare a marelui literat Ştefan Zweig, intitulată „Fouché" tradusă integral din limba germană de Eugen Relgis.*

Preot-profesor într'un seminar în 1790, Fouché jefueşte bisericile în 1792, e comunist feroce în 1793, fiind supranumit „Mitrailleur-ul din Lyon", devine multimilionar după cinci ani şi duce de Otranto după alţi zece. Un Machiavell al vremurilor moderne, care n'a avut decât o ţintă: a parveni pe toate căile, fiind întotdeauna de partea celui mai tare.

■ A apărut: Psihanaliza judiciară de Petre Pandrea. Editura „Cultura Românească", preţul 50 Lei.

INTREBUINTATI INTOTDEAUNA
BI-OXYNE
UN DENTIFRICE SERIOS
PASTĂ SĂPUN
PUDRĂ
APĂ DE GURĂ

O căsnicie ideală

Lui P. Ioanid

Imi plăcea căsnicia lor şi le invidiam bunul trai. El, — Iancu Georgescu, director la Finanţe, — băiat fin şi subţire, cu maniere alese; ea, Nunuţa Miroslav, o blondină cu ochii de un albastru copilăresc, cu guriţa mică şi roşie ca o cireaşă. Formau o pereche ideală.

Plăcerea mea cea mai deosebită era să iau masa din când în când la ei şi mă amuzau nespus alintările lor. In special Nunuţa avea un dar special de a schimonosi cuvintele, de a le adecua un ton copilăros şi cultiva cu mare poftă diminutivele. Ea ştia, zglobie, să născocească împerecherile cele mai amuzante de cuvinte şi când Tăticuţ (Iancu) deschidea uşa, încărcat cu pachete, Mămicuţ (Nunuţa) îi sărea de gât nebunatică, răvăşindu-i-le:

— O pupicuţă dulcică pentru tăticuţ că-i gentilic şi-a adus bombonici pentru mămicuţ...!

Tăticuţ lăsa pachetele vraişte şi-o lua în braţe ca pe un copil, săltând-o de câteva ori în aer şi sărutând-o sgomotos.

— Ne erţi, Andronescule.... mi se adresa el apoi, mie, cu pălăria turtită şi cu cravata şifonată.

— Mă rog, mă rog... faitez comme chez vous...

Apoi începeau formalităţile de rigoare ale mesei.

— Mai întâic şi întâic câte-o ţuicuţă la băeţici ca să le facă poftică.

Cine vrea şi măslinici să ridice degetuţu'n susuleţ.

Eu, care sunt mare amator de „măslinici" ridicam totdeauna „degetuţul" în „susuleţ".

— Vă e tare fomică ? ne interpela Nunuţa, alintându-se.

— De lupic, — răspundea Iencuţ.

Atunci, ca să ne dovedească însuşirile ei de gospodină, Nunuţa alinia pe masă farfurii lungueţe şi ovale, conţinând toate bunătăţile din lume.

— Ia, Andronescule dragă... uite sardeluci cu lămâică... dacă vrei ia şi icrulici de Manciuria cu untic....

Natural că ne repezeam şi devoram comestibilele ca lupii. După „sardeluci" sorbeam cu „lingurica" „supica" cu găluşti sau „borşuţ" rusesc, ca să trecem apoi la câte-o „pulpică de curcănuţ pe vărzucă" specialitatea casei.

Cum să nu-ţi placă o astfel de căsnicie în care viaţa se 'mpletea cu desmierdări şi alintări iar discuţiile se colorau cu savoarea diminutivelor la orice ocazie?

Mămicuţ şi Tăticuţ se giugiuleau şi se alintau în toate „ziluţele". Şi nu numai acasă la ei. în strada Mecet. O, nu. Fie în trămvăiuţ" sau în „stălic" la Ventura, ei nu încetau să-şi spună „vorbici" dragi, dându-şi „pupicuţe" voluptoase, pe furiş, ca liceenii. Ades, când mergeam cu ei la Alhambra, Nunuţa ştia să-şi îmbrace chiar gelozia în diminutive ideal alese. Iencuţ, care era mare amator de coreografie aleasă, adora baletul la nebunie şi aştepta nerăbdător clipa, când scena se popula cu 24 de „girls" goale coz, evoluând ca nişte nimfe în jocul lasciv al luminilor. Era pentru el o nevinovată desfătare, vederea trupuşoarelor tinere, frângându-se în cadenţe ritimice.

Atunci, ea îi punea „mânuca" pe „ochici" şi-l trăgea ştrengăreşte de ureche, mustrându-l :

— Măgăricule, tragi cu ochiuţu la dămici, ai ?

— Da' de unde Nunuţo... admiram decorul...

— Spune dreptuţ, ştrengăriciule, îţi place blonduca aia cu năsucul cârnic, ai ?

El îi săruta râzând mânuşiţa şi îi petrecea un „brăţuc" pe talie. Eu, natural că mă prefăceam absent la această tandreţe, preferând să urmăresc minuţios cu binoclul, trupul diafan al blonducei....

Multă plăcere îmi făcea căsnicia lor!

In visele mele de incorigibil burlac, visam o soţie gingaşe şi alintătoare ca Nunuţa care să îmi farmece pustiul vieţii de flăcău tomnatic cu diminutive superbe: măgăricule, ştrengăruţule, mitituţule...

...Dar într'o seară, — vai, într'o „seruţă tristuţă", — când îmi făceam intrarea împreună cu Iencuţ la masa săptămânală, am găsit-o pe Nunuţa bosumflată, cu ochicii roşii de plânsuc. Şi când Iencuţ a vrut să-i dea, ca de-obicei — o „pupicuţă", ea s'a întors ostentativ — pardon! — cu spăticul la el. Bineînţeles, Iencuţ a rămas, — cum să zic, — mofluzic şi a'nghiţit în „secuţ". Ce se întâmplase?

Scuturându-i „hăinicile" Nunuţa a găsit în buzunăricul vestuţei lui Iencuţ, o scrisorică dulcică dela dansatoarea de la Alhambra.... Ce-a urmat după asta... Doamne, am fost martor ocular.

Mai întâi Nunuţa i-a făcut un „scăndăluţ" cu „scenuţe" şi „lăcrămici" şi i-a strigat, spre stupefacţia mea:

— Eşti un porc şi-un măgar şi să piei din faţa mea, păcătosule!

Zadarnic a 'ncercat Iencuţ să plaseze minciuna de rigoare; Nunuţa s'a repezit la „dulăpic" şi i-a zburat în cap o 'ntreagă colecţie de „farfuriuci" Rosenthal.

Natural că nici Iencuţ nu s'a lăsat mai prejos. S'a scuturat de cioburi şi când a 'nşfăcat-o voiniceşte, mi ţi-a târât-o pe Nunuţa de ciufuşor pân'n holuţ, numa'n pălmuţe şi'n ghiontici şi acolo i-a tras o mamă de bătaică, soră cu mortica.

Laş, am şters-o pe scara de serviciu. Alaltăeri i-am întâlnit la cinema. Işi dădeau, pupicuţe" pe'ntuneric, pe'nfundate, ca liceenii....

LAZAR IULIU

Debitorii cari vor să ştie cât au de plătit în urma nouei legi de lichidare a datoriilor vor consulta

Codul conversiunii

Legea nouă cu desbateri şi comentarii
de
EUGEN PETIT
Consilier la Inalta Curte de Casaţie
CONST. A. STOEANOVICI Fost preşedinte al comisiunii legislative a adunării deputaţilor, avocat
ALEX. ALEXANDRINI Deputat Secretarul comisiunei legislative a adunării deputaţilor, avocat
ALFRED ANDRONIU avocat
EUGEN A. BARASCH avocat
cu calcule şi tabele de amortizare de I. Tutuc, profesor de matematici financiare
Introducere de
C. XENI
ministru secretar de Stat
UN VOLUM DE 730 PAGINI
Editura „Adevĕrul" **LEI 260**
Volumul conţine şi un bon pentru „Regulamentul legii" care va apare imediat după publicarea lui în „Monitorul Oficial" şi se va distribui gratuit tuturor cumpărătorilor volumului.

PRIMII PAŞI

O glumă pe comanda vaporului

Intr'o frumoasă zi de Mai, cu soarele strălucind pe cer, vaporul „Impăratul Justinian" părăsea Bosforul colorat de florile de pe mal, şi lua drumul pe mare spre Constanţa. Pasagerii binoclau în toate părţile, alţii stăteau întinşi pe scaune şi se mulţumeau cu priveliştea ce defila prin faţa ochilor numai pe o coastă a strâmtoarei. In legănarea uşoară a hulei de Nord Est, vaporul alb eşind din farurile Anatol şi Rumeli Hissar, lua drumul pe Marea Neagră, nume ce se potriveşte cu culoarea şi caracterul ei.

Pe comanda vasului, după ce comandantul scobori, se urcă un domn şi aşezându-se într'un colţ, privea înainte. Ofiţerul de cart, cunoscând obiceiul lupului de mare, moş Pereanu, comandantul vasului, a cărui voce aproape nu se auzea pe bord şi căruia nu-i plăcea să fie comunicativ, dar nici nu cerea nimănuia efuziuni şi manifestări de simpatie, temându-se să nu primească observaţie când va reveni la comandă şi va vedea un pasager ce nu l'ar fi tolerat, luându-şi curajul, se duse spre el, îl salută atent şi-i spuse în limba românească că nu este voie să stea pe comandă.

Pasagerul a întors doar capul, a rămas în acelaş loc şi din umeri a făcut un semn de neînţeles.

Ofiţerul de cart şi-a închipuit, de altfel în mod natural, că nu înţelege limba, şi adresându-se în franţuzeşte, i-a spus acelaş lucru.

L-a înţeles, l-a privit furios, dar poziţia nu şi-a schimbat-o.

Văzând că nu ajunge la nici un sfârşit, şi-a dat seama că este anormal, a aşteptat să se urce comandantul la comandă ca să-i raporteze.

Vaporul îşi continua drumul liniştit. Pasagerul din când în când fumând, privea drept prin ochiul de sticlă, dela adăpostul din colţul comenzei, ca şi cum ar fi avut de supraveghiat orizontul. Ofiţerul de cart urmărea.

Aproape de sfârşitul cartului, veni la comandă şi comandantul. Prima privire fu îndreptată spre pasagerul din colţ care stătea neclintit.

Se uită după aceia la ofiţer şi ridicând din sprânceana dreaptă începu să-şi manifeste nemulţumirea. După o scurtă pauză se adresă ofiţerului de cart cu vocea lui plângătoare:

— Bine, domnule, de ce nu dai jos pasagerul acela?

— Domnule comandant, am vrut să-l dau jos, i-am vorbit româneşte, franţuzeşte, dă din umeri, nu răspunde nimic, dar nici nu pleacă, cred că nu-i sănătos.

Comandantul privi spre călător, nu spuse nimic, iar după câteva minute de gândire adăogă: Să vină d-l ofiţer Togăreanu.

Togăreanu era omul cel mai hazliu de la bord. Făcuse Şcoala Navală Comercială în Italia. Vorbea curent trei limbi: româna pentrucă era român, italiana şi franceza, săritor şi bun la suflet, mai presus de toate îl distrau poznele şi întâmplările altora, şi el însuşi era foarte distrat şi glumeţ. Toţi prietenii lui îşi aminteau când au fost invitaţi la Consulul onorific român din Reggio, la un dejun, într'o zi călduroasă de August, cum adesea se întâlneşte vara în Italia de sud. Togăneanu avea în picioare ghete groase de marinar cu un cui de fer ieşit în afară la un toc, agăţând cu el orice covor pe unde călca. De distrat ce era a uitat în ziua invitaţiei să bată cuiul la toc şi când a intrat în casa consulului, italian de sud, cu trei fete frumoase ce sperau să se mărite, având fiecare din ele zestre câte o carieră de piatră, după cum le spusese chiar consulul în ajun şi s'a aşezat pe scaun în salon, împreună cu ceilalţi camarazi, alăturea de fetele brune, mişcând picioarele, a agăţat un covor cu cuiul dela toc. Şi-a dat seama de pericol, a spus unui camarad de lângă el nenorocirea, hotărât ca la plecarea din salon spre sala de masă să fie atent când va mişca piciorul. Alăturea de fetele frumoase, firea lui însă l-a trădat, a uitat şi când a fost să facă primul pas, a tras după el covorul, răsturnând o masă mică.

Altă dată, distrat pe comandă, era să taie un vapor şi când comandantul îi făcuse observaţie, el răspunse: „îl tăiam reglementar, domnule comandant, îl vedeam prin babord".

Comandantul îl iubea căci era serios când îl însărcina să facă vre-o treabă.

De data asta apela la el, ca să dea jos dela comandă pe călătorul scrântit la cap.

— Uite, domnule Togăreanu, pasagerul acela nu vrea să se dea jos. Mi se pare că nu-i în toate minţile. Ia vezi d-ta n'ai putea să-l faci să plece, dar fără scandal.

— Bine, domnule comandant, îl dau eu jos.

Toţi dela comandă priveau cu feţele pline de râs spre Togăreanu.

Işi aşeză şapca puţin strâmbă pe cap, potrivi cravata la guler şi ducându-se drept la călător, râzând, bătându-l pe umăr ca şi cum l'ar fi cunoscut de cine ştie câtă vreme, vorbind tare, îi spuse:

— Ce faci domnule, unde mergi?

— Merg la Constanţa! Şi întorcându-se spre Togăreanu, cu faţa radioasă îi dădu mâna şi îi oferi o ţigară.

— Foarte bine, domnule, dar uite ce este, grăbeşte-te şi du-te la pupa pe puntea de deasupra, căci partea asta din vas merge la Trebizonda, iar pupa merge la Constanţa.

— Ce spui, domnule, aşa este? Bine!

Indesându-şi pălăria pe cap, o rupse de fugă în jos pe scara dela comandă, spre pupa, unde îl aşteptau câtiva marinari voinici, ce au pus mâna pe el şi l-au închis într'o cabină de cl. II-a.

Toată comanda răsuna de râsetele tuturor.

Comandantul cât era şi el de serios, râdea cu lacrimi şi părăsind comanda spuse:

— Tot Togăraenu trebuia să se înţeleagă cu nebunul!

IOSIF RĂŞCANU

Ninon

In noaptea aceia obloanele micului restaurant din centrul orăşelului de provincie R. nu erau încă trase. Iluminaţia era însă slabă şi liniştea care se sălăşluise în local denota mai curând că un mic „chef" era pe sfârşite.

La biserica „Sf. Antoniu" ceasul bătuse vre-o două ore din noapte...

In drum, doi prieteni se'nţelegeau, cum să prelungească în noapte o zi de preocupări agitate, care nu le dăduse răgaz nici măcar să ia act, că încă o perlă din corolarul vieţii lor se prăvălise în eternitatea trecutului. Se priveau întrebător, aşteptând par'că o îmbiere.

Un pian începu să cânte. In liniştea nopţii de iarnă, avalanşa de sunete pe care o producea instrumentul într'un *pianissimo* adecuat cucerniciei acelei ore, se asemăna cu triburile unei troice în pedalarea depărtării.

Intrară. Mediu de oră întârziată...

Lângă pianist, stătea un bărbat între două vârste. Atitudinea-i contemplativă denota multă pasiune şi gust pentru muzică, iar faţa-i brăzdată, foarte expresivă, trăda zbuciumul unui prezent necruţător după trecutul unor zile mai bune.

Bărbatul asculta, fredona din când în când crâmpeie din „Prinţul Orlof", bea vin „de masă" din paharu-i de şampanie şi par'că nemulţumit de acompaniamentul tovarăşului său întru arta Polimniei, o lua iarăşi dela capăt.

Sorbea paharele cu o îndemânare de chefliu notoriu. Dar conţinutul cupei ce-i sta la dispoziţie nu-i opăcise luciditatea şi desele-i clipiri de tacticoasă vervă indicau mai mult o încercare de îmbătare dintr'un trecut bogat în amintiri.

„Tipul" era interesant. Original. Pasional.

Erau singurele „indicaţii personale", care identificau deocamdată individualitatea omului cu care convieţuiam mai bine de-o oră sub acelaş acoperiş.

Străinul începu să cânte o romanţă ungurească. Avea o voce plăcută de bariton. Felul tărăgănat şi melancolic în care cânta, dădea un sens profund cuvintelor:

Şi eu puteam fi mai fericit,
Dacă mă gândeam şi la viitor;
Averi întregi am risipit —
Pe femei şi flori...."

Intre timp îşi făcură însă apariţia organele poliţieneşti. Demnitatea Statului e sacră. Ea nu poate fi lezată nici prin.... melodii.

Abia atunci observă străinul, că localul se umpluse. Vădit impresionat, el se'ntoarse spre una din mese şi îşi ceru mii de scuze pentru comportarea-i distrată. Se prezentă apoi celor pe care nu-i cunoştea. Avea câte-un cuvânt, un gest, câte-o mină pentru fiecare. Pe Comisarul M., pentru care avea probabil o „slăbiciune" mai mare, îl sărută de repeţite ori.

„Scuzaţi-mă, domnilor de mii de ori.... sunt turmentat... dar poate că nu sunt eu vina... soarta..."

Repeta această scuză până la obsesie.

Un conmesan, care îl cunoştea dealtundeva, complectă discret:

„A fost cântăreţ la Opera din Budapesta şi la un teatru din Viena. A cântat şi la radio. Astăzi voiajează pentru o firmă din Vechiul Regat!..."

Dar străinul nu prea avea chef de vorbă. Fredona melodii din cele mai variate genuri. Fără coheziune. Năucit. Par'că mai mult pentru a-şi spune sieşi cuvintele:

Ninon, lach mir einmal zu,
Keine andre Frau der Welt
Lacht so süss wie Du.

Ceva mistuia interiorul acestui călător. Ceva... Greu de tot, în orice caz. Numai Dumnezeu i-ar fi putut cunoaşte necazurile.

A doua zi, străinul dispăruse din oraş. Prinsese de veste că e urmărit de Siguranţă.

Era un spion...

GH. DINTEANU

Ilie Răcoare

Ca după toate războaiele, în urma celui din 1877 se simţea lipsă mare, cu deosebire la ţară unde văduvele şi copiii orfani, ca să trăiască de azi pe mâne, aveau nevoie de ajutor.

In satul Hărmăneşti, din judeţul Succava * trăia pe atunci un om în vârstă, mijlociu, deştept, bun, milostiv şi cu credinţă în Dumnezeu.

Ilie Răcoare împărţi, un timp, mai mult decât prisosul său; dar, nevoia traiului obştesc era atât de răspândită încât el însuşi rămăsese numai cu ceia ce-i trebuia.

După repetate şi zadarnice cereri pe la autorităţi şi mijlociri între sătenii cu dare de mână, care nu fuseseră în războiu, Ilie, încredinţat că binele, ori pe ce cale nesupărătoare ar veni, e în voia lui Dumnezeu, se hotărî să ieie cu sila şi câte puţin de la cei ce şi de bună voie puteau da.

Intr'o zi se află în Hărmăneşti că unui şir de cărăuşi străini de loc, ce duceau vinul Cotnarului spre Botoşani, li ieşise înainte, în pădurea Stroieştilor, un om înalt, cu ochi negri, cu nas vulturesc, cu brâul greu de pistoale şi'n mână cu o bâtă ascuţită de fier.

„Măi, oameni buni, le zisese el, sînt sărac lipit pământului; nevasta mi-i rău bolnavă şi cei cinci copii îmi mor de foame; în sat nu-i de lucru şi aiurea nu mă pot duce, nu-i pot lăsa... Ajutaţi-mă, oameni buni, cu cât voiţi. Daţi, fiecare dintre voi măcar câte trei leturghii şi Dumnezeu să v'ajute 'n cale şi 'n casa voastră a tuturor".

Unii dintre cărăuşi dădură de bună voie cele trei leturghii; alţii, înspăimântaţi de cingătoarea ghintuită de pistoale, dădură chiar mai mult decât li se cerea.

In Hărmăneşti nimenea nu bănui pe Ilie Răcoare care, după obiceiu, împărţea înainte merinde şi de îmbrăcat, văduvelor şi orfanilor de războiu.

Nu se ştie prin ce întâmplare Ilie aflase că preotul dela Hodura, din alt judeţ, era „chişcă de bani". Acestuia i se comunică într'o zi dela Eparhie, că Prea Sft. Sa Episcopul delegase pe Sf. Sa părintele Protopop să inspecteze toate bisericile din judeţ. Asemine înştiinţare mai primiră şi alţi preoţi din vecinătatea Hodurei şi pregătirile în care se'ntreceau, începură în gospodăriile preoţeşti.

In scurtă vreme după aceasta poşta rurală aduse preotului dela Hodura o scrisoare, neiscălită, în care i se cerea ca într'o anumită zi a săptămânii să aibă în casă, o sumă hotărâtă: „Altfel, Sf. Voastră, rău vă va părea"...

Poteră de săteni împânză pădurea Hodurii; toţi finii şi argaţii părintelui Gheorghe Pleaşcă, se'narmară care cu pistoale, care cu puşti şi cu ţepoaie şi nimeni din casă ori din vecinătate nu închise ochii în noaptea premergătoare zilei în care preotul, cu inima strânsă dar oarecum asigurat de pază, aştepta, înconjurat de vecini şi prieteni, clipa primejdioasă dela al cărei gând oamenii îl abăteau în presupuneri şi glume ce se'nnecau în îndesite pahare de vin. Dar când de abia se mai desmorţise părintele Gheorghe şi veselia era în toiu, ur argat, din acei ce mai păzeau prin ogradă, veni în grabă, de abia suflând:

„Vine, vine Părintele Protopop! Vine'n trăsură mare, cu patru cai înaintaşi. Pe capră-i un popă şi-s colo, hât sus, în deal".

Comesenii se 'mprăştie ca potârnichile, preoteasa deretică masa şi aleargă sfârâit, la bucătărie; părintele se'mbracă cu rasa cea curată şi dă ordin ca toţi cei de pază să se ducă, până'n seară, pe la casele lor.

— Tot mai bine ar fi, părinte, să opreşti oamenii, — îi zice îndoită, preoteasa, dând, după treburi, târcoale prin casă.

— Nu, nu! Scrisoarea ceia trebuie să fie tot o poznă de-a dascălului, că el numai de asta se ţine. I-o fi fost ciudă că i-am dat, numai pe sfert la zi 'ntâiu... Nu ştii că s'a îmbătat la Bobotează şi a pus să tragă clopotele la miezul nopţii? Şi atunci mă tot cârâia din ajun şi tot spunea de căldăruşa ceia... Ş'apoi de pază-i potera din pădure şi oamenii noştri. Ce crezi? De ar fi să mă calce ** talharul nu-i pe aproape; n'o fi poate chiar din sat; că de aiurea, cine ştie de mine?... Şi dacă-i din sat, n'o fi aflat că vine Părintele Protopop? Şi, de faţă Sfântă nu s'atinge iar noi, cu vorbă şi cu masă mai îngăduită, îl ţinem pe Părintele, în noaptea asta, aici.

— Numai de n'ar fi un sanchiu. Cu celălalt protopop erai prieten, da' pe aist nou, nu-l ştii.

— Las'că văd eu ce poate, şi, cu mine nu hopşeşte Sf. Sa.

Pe poarta ogrăzii deschisă'n lături şi printre cei câţiva servitori ieşiţi în întâmpinare, trece, cu caii la pas, Părintele Protopop binecuvântându-i, la rând. Pe cerdac aşteaptă părintele Gheorghe, care se scoboară în grabă, îşi încrucişează mânile pe piept şi aplecându-se, adânc, cuvântează:

„Să fiţi bine venit, în casa noastră, Părinte Protopop".

— Cu bine şi cu voie bună, părinte, răspunde Protopopul, întinzându-i mâna.

Apoi întorcându-se către preotul ce stă nemişcat pe capră, alături de vizitiu, îi spune grăbit:

— Să nu mai deshami; îi târziu...

— Poftiţi, poftiţi, părinte Protopop, şi rămâneţi la noi în seara asta; avem loc să vă găzduim şi ne faceţi mare cinste, mai adaugă şi preoteasa, sfios.

— M'oi opri la întoarcere. Acum am doar timp să-i comunic ceva părintelui Gheorghe, să iau câteva hârtii de aici şi de la Primărie şi să pornesc pân' nu se lasă soarele...

Pe uşa odăii celei mari intră preotul şi'n urmă protopopul o închide cu zăvor; apoi apropiindu-se îi pune amândouă mânile pe umeri, i se uită adânc în ochi şi-i spune răspicat:

— Să-mi dai banii pe care i-am cerut şi să nu sufli un cuvânt, cităă... uite-te ici...

Rasa, ca o uşă'n două, se deschide'n faţă şi dedesubt s'arată brâul ghintuit şi pântecat de pistoale.

— Cheamă preoteasa să stea cu mine şi Sf. ta, părinte, adă banii. Da' de-i face o mişcare ori îi sufla vre-un cuvânt, aici, alături de mine, ca două muşte, cădeţi amândoi. Altfel n'aveţi să pătimiţi nici cât negru sub unghie. M'ai înţăles, părinte?

— In... în... ţăăă-les, bâlbâie popa, strigă preoteasa şi-i zice:

— Să stai, puţin, cu părintele Protopop că eu mă duc s'aduc cele de trebuinţă; registrul bisericii vreau să zic.

Cât ai clipi, se'ntoarce părintele Gheorghe cu registrul şi cu rasa ceva mai umflată 'n şolduri; face semn preotesei să se depărteze şi, din buzunare scoate două legături pe care, tăcut, nerăsuflând aproape, le întinde falsului protopop.

— Şi acum, părinte, spune preotesei să se'nbrace iute şi să meargă cu mine ca să-i dau dela Primărie nişte hârtii... Am s'o las la Capul satului, dincolo de pădure; şi, de-s urmărit să ştii, părinte, că pe năsălie ai s'o mai vezi.

Preotul prinde glas şi strigă din uşă:

— Preoteasă! Preoteasăăă! Imbracă-te iute şi du-te până la Primărie cu părintele protopop; ai să-mi aduci nişte hârtii.

— De ce nu te duci, dumneata, părinte?

— Da' nu ştii că trebuie să stau acasă?

Oiu trimite trăsura să te aducă. Până atunci aşteaptă la Primărie.

Preoteasa se'mbracă în haină de sărbătoare şi ţanţoşă, mândră că va trece prin sat alături de părintele protopop, se mai uită odată în oglindă...

— Să ştii, părinte, că banii pe care mi-ai dat, îs pomana ce o împarţi Sf. ta la săraci şi pe mine, să mă însemni, *Ilie* la pomelnic, şopteşte Răcoare şi suindu-se în trăsură, mai spune din mers:

— Să nu cumva să uiţi ce ţi-am spus.

— Amin, se aude 'n urmă şi preotul rămâne, pe cerdac închinându-se spre răsărit.

C. MARINO-MOSCU

* Astăzi judeţul Baia.
** In înţeles de pradă.

Prin Spania

Escorial

De la Madrid am plecat la Escorial, de la o gară din apropierea palatului regal, din aceiaş gară, de unde a plecat pe vecie familia regelui Alfons al XIII-lea, însă nu pentru o călătorie funerară în valea regilor dela Escorial, ci pentru o călătorie depărtată de hotarele Spaniei.

Strămoşii regelui Alfons erau mult mai curagioşi. Carol Quintul a vrut să asiste personal la funerariile lui. Alfons al XIII-lea şi-a lăsat însă cosciugul neocupat la Escorial şi a preferat o fugă sănătoasă unei morţi ruşinoase.

Dar să lăsăm familia regelui să-şi continue călătoria şi să ne oprim puţin la Escorial. După valea regilor egipteni, Escorialul este cel mai impunător mausoleu al regilor şi de aceea este considerat ca a opta minune din lume. Filip al II-lea, ca să îndeplinească voia Celui de sus şi a augustului său părinte, Carol Quintul, care îşi exprimase dorinţa ca rămăşiţele lui pământeşti să fie cât mai departe de lume, Filip al II-lea, după multă chibzuială a învăţaţilor, vremii şi ţinând socoteală de doctrina mistică a timpului, a ales Escorialul, ca locaş de veci al tuturor regilor Spaniei.

Escorialul văzut din avion

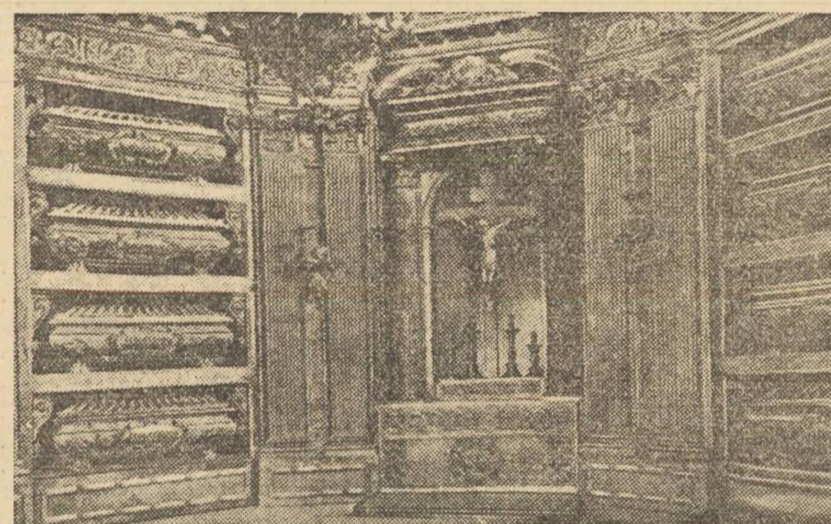
Escorial: Mânăstirea

Departe de sgomotul oraşului, într'un ţinut de stepă, doar o apă mai mică în natura încremenită. E un pârâu de munte, care ţine loc de apa Stixului, în domeniul lui Hades.

In această împărăţie urcăm noi, acum, dealul spre mânăstire. Pe aicea se ridicau altă dată cortegiile funebre regale, cu torţele aprinse şi preoţii în vestminte cu cap de mort. Totul era pregătit mai dinainte. Regii îşi cunoşteau sicriul din viaţă.

Acum s'a sfârşit şi cu regii din Spania. La Escorial chiar spectacolul îmormântării regilor a încetat. N'a rămas decât convoiul turiştilor care urmăresc succesiunea regilor după seria cosciugelor suprapuse. Câtă tristeţe e în Escorial! Au plecat regii, acum îşi fac bagajele şi călugării, care păzeau mormintele regilor. *Les rois sont morts, vive la république.* Dar să revenim la mânăstire: traseul clădirii are formă de grătar, ca o amintire a grătarului pe care a fost ars Sfântul Laurenţiu, patronul bisericii.

Exteriorul clădirii este aşa de sever, că l-a mulţumit chiar şi pe Filip al II-lea, regele bolnav până în măduva oaselor şi cu sufletul chinuit. Pe cine nu a adus Filip al II-lea pentru executarea Escorialului? Jan de Herrera a fost arhitectul, iar

Escorial: Panteonul Regilor

Tizian, Greco, Ribera, Tintoreto, Zucareli, Navarette au lucrat picturile din interior.

Sărmanul rege Filip al II-lea şi-a ales ca reşedinţă o aripă a mânăstirii, cu un mobilier de care se leagă toate suferinţele lui trupeşti: un scăunel de piele îndoit, unde să-şi sprijine piciorul cuprins de podagră, pe jos, drept covor, o împletitură de paie, ca să-l păzească de răceală. Pentru a fi cu sufletul cât mai aproape de divinitate, şi-a aşezat camera de culcare alături de biserică, ca să poată auzi slujba, chiar atunci când trupul lui neputincios nu mai era în stare să coboare treptele bisericii. Când s'a făcut voia Celui de sus trupul lui a fost aşezat în criptă alături de a părintelui său (Carol Quintul); iar monumentul funerar a fost aşezat în biserică alături de a fiului său şi a trei neveste, rămânând ca locul gol de lângă familia lui să fie ocupat de succesorul, care îl va întrece în virtute şi în spirit de religiozitate. Mi se pare că nu s'a găsit nici un candidat care să satisfacă deziderătul lui Filip.

Doctor GH. T.

(Urmează)

Reconstituire

Ieri, 1 April. st. nou...
Am fost eu cu dumneata
Pe o bancă la şosea...
Şi, pe-o cracă lângă noi
Plesneau moţi de muguri noi...
Pe cărări, ca'n planşe vechi,
Se plimbau perechi... perechi...

Pluteau norii albi pe cer
Ca la cinematograf...
Dinspre zarea de opal
Intr'un nor compact de praf
Galopa spre noi un cal
Cu'n prea chipeş ofiţer...
Pe nisipul de pe-alee,
Incornoraţi ca nişte draci,
Au pornit cu sărbătoare
In primăvara grea de soare,
O nuntă'ntreagă de gândaci...
Pe şosea treceau agale
Claxonând strident, maşini,
Iar... în ochii dumitale....
Nu ştiu cum.... clipeau lumini...

Gândul greu, cu tâmpla'n mână
A'ncercat o frază vagă...
Dar s'a prăvălit pe-o rână
Beat de primăvară...
„dragă!..."

. . . .

Şi am stat aşa'n tăcere
In primăvara cu mister,
Până când, în fapt de seară,
Stelele-au ieşit pe cer...

Luna luneca bălai
Pe albastrul de mătasă...

Ne-am suit într'un tramway
Şi-am pornit spre casă.

ANIŞOARA ODEANU

CITIŢI:
„ROMANELE CAPTIVANTE"
Cea mai ieftină — cea mai bună colecţie
12 LEI, 200—300 pagini!
ACŢIUNE!
PASIUNE!
MISTER!
EMOŢIE!
Ultima noutate:

STĂPÂNUL FEMEILOR
de ALFRED MACHARD
Romanul vibrant al voluptăţii.
— La chioşcari şi librari —

Cuvinte de dincolo

de Izabela Sadoveanu

Resortul secret al elanului liric din omenire este neliniştea, obsesiunea absolutului, al acelui *„De dincolo"*, de unde ne vin cuvintele vrăjite ale frumoaselor poeme din ultimul volum al d-lui Demostene Botez (edit. Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II).

Toată sensibilitatea şi inteligenţa poetului este în adevăr avântată „în căutarea sa însăşi", în căutarea acelui *„eu"* care e în noi şi înaintea noastră înşine. El urmăreşte realizarea acelei conştiinţe de sine pe care filosofii o situiază dincolo de „Fiinţă" şi de „Nefiinţă", când, siluind legile logicii, încearcă să definească „absolutul". Scânteia absolutului este miezul tuturor poemelor din toate vârstele şi din toate rasele. Inţelepţii evocă absolutul în termeni negativi, când nu-i pot descrie prezenţa infinită. „Treizeci de spiţe, zice poetul chinez Lao-Tsu, alcătuesc roata adunându-se în jurul osiei ,dar numai golul din centru îngăduie folosinţa ei". „Astfel adaugă el „Fiinţa" constituie natura, dar numai „Nefiinţa" îngăduie să ne folosim de ea". Cu astfel de pilde familiare străvechiul poet ne face să concepem lumea fenomenelor în perspectiva unei realităţi infinite.

Setea de puritate care-i mâna pe necunoscuţii cercetători ai Indiei ce i-au dat cărţile sfinte, ca şi ardoarea, voinţa de a se lăsa mintea stăpânită de absolut, de vid a filosofilor din antichitatea greacă, sunt una şi aceiaşi năzuinţă de a tăgădui aspectele unei lumi nepermanente şi limitate. Mişcarea cugetării de la formele senzibile, la *Ideile* care le creiază şi apoi reducerea acestor Idei, la noţiunea unei *Idei unice*, în care totul se absoarbe nu se deosebeşte esenţial de dialectica Iubirii platoniciare, care împinge fiinţa la găsirea totalităţii lumii într'o singură existenţă, în care existenţa sa proprie este însfârşit absorbită. După Platon şi discipolii lui, iată afirmaţia lui Plotin: „Sufletul trebuie să fie dezlegat de orice formă dacă vrea să fie *„iluminat"* în toate cele ce-l alcătuiesc". Iar această „iluminare", el o concepe ca departe, foarte departe de oamenii de pe pământ şi mult mai sus de plăcerile lor, şi o defineşte „fuga unuia singur către unul singur".

Lumea deci nu există de cât atât cât ascunde în sânul său scânteia absolutului. Poeţii au misiunea să o găsească şi să-i aprindă luminile pentru noi, după puterea inspiraţiei şi a intuiţiei lor divine. In neputinţa lor, însă, de a concepe *absolutul*, poeţii din toate timpurile au oscilat mereu în reprezentările în care au căutat să-l încapă, şi anume între aceea a unui abis fără fund, sau a unei plenitudini desăvârşite, adoptând una sau alta din aceste concepţii după temperamentul lor.

Mesajul acesta s'a transmis şi poeţilor moderni care au încercat să redea setea de infinit, tristeţa, singurătatea, durerea mistică şi neliniştea chinuitoare a abosolutului.

Sinteza celor două concepţii contradictorii a iluzionat pe mulţi gânditori. S'a creat astfel în sufletul occidental efortul cel mai desnădăjduit de a da un corp sintezei concepţiilor opuse. Poezia premeditată a lui Stephane Mallarmé constitue cea mai stranie expresiune a acestei stări de suflet.

D. Demostene Botez, atât în recentele sale note de călătorie cât şi în toate poemele sale până în prezent, nu s'a lăsat sedus de amănuntul pitoresc şi divers al lumii. Chiar când a încercat să redea atmosfera oraşului mort şi a mahalalelor sale a căutat să le amplifice conturul şi să le înalţe, deşi nu se deslănţuise încă suflul dioniziac al creaţiunii sale.

Incă de la început se simte în opera sa Universul; ezitările ca şi avânturile sale sunt ale unei spontaneităţi călăuzite de o îndrăzneaţă inteligenţă cu orientări multiple. Intr'o mişcare literară în care poezia era de cele mai multe ori *obligator* supusă incoherenţei ca unei date, opera sa se manifesta coherentă. Stăpân pe materie, d. Demostene Botez depăşeşte în lirismul său incoherenţa pentrucă are ceva *profund* de spus şi pentru că, de la primele încercări, s'a simţit poet născut pentru grandoare.

Universul poetului Demostene Botez oscilează, ca acel al poeţilor din toate vremurile, dar cu patetismul vehement şi tristeţa nemărginită a vremurilor noastre, între neantul fără margini şi plenitudinea desăvârşită.

Năzuinţa sa este efortul desnădăjduit al sufletului modern de a smulge, din notaţia reală a lumii noastre nepermanente, aspectul său „De dincolo" şi a da sinteza imposibilă a concepţiilor opuse: „Fiinţa Nemărginită" cu „Nefiinţa Absolută":

Vreau să rămân cu ochii pironiţi în vid
Să nu-i închid
Să nu-i deschid

DEMOSTENE BOTEZ

Să trec prin lucruri cu privirea mea
Cum trece printr'un lac o stea,
Să trec prin mine însumi ca un zbor
De-aicea dincolo de nor.
Să-mi prelungesc privirea idolatră
Ca o subţire suliţă de piatră
Prin oameni, prin pământ, prin cer,
Prin propriu-mi mister...
Să stau cu timpul singur, faţă'n faţă
Şi să privesc printr'însul ca prin ceaţă,
Şi să pândesc pe labe ca o fiară
Necunoscutul care mă'nconjoară
Ca sfinxul din pustiu
Să fiu de piatră şi granit
Să nu mai fiu...

Sentimentul misterului care-l sfâşie, groaza schimbării de formă şi de loc, simţimântul triumfului morţii în viaţa noastră individuală, a fugii timpului şi a infinitului lumii, aruncă lumina lor rece, devastatoarea lor magie pe toate aspectele peisagiului în toate anotimpurile, transpunându-le „dincolo", tăgăduindu-le realitatea, învăluindu-le într'o atmosferă onirică.

Prin tăcerea de foc a dup'amiezii,
Eu cu ochii abia deschişi ca huhurezii,
Văd cum timpul stă pe loc de mult
Şi ca pe-un vuiet depărtat l'ascult
Viaţa dormitează germinând
Şi-o simt în jur, universală
Intr'o nesfârşită oboseală,
Şi'n absenţa ultimului gând...
Şi rămân şi eu uitat de toate
Şi de mine însumi tot, uitat...

Baudelaire îşi exprimă durerea chinuitoare a absolutului prin revolta în potriva multiplului şi diversului:

Ah! ne jamais sortir des Nombres et des Etres!

sau prin adorarea „Nopţii", simbol al Nefiinţei:

Comme tu me plairais, Nuit! sans étoiles
Dont la lumière parle un langage connu
Car je cherche le vide, et le noir, et le nu!

La d. Demostene Botez, această nelinişte ascuţită până la obsesiune este esenţa însăşi a lirismului său. „Calea care este calea nu e calea. Numele care

(Continuare în pag. VI)

poate fi nume nu e numele", zice Lao Tsu. Acest aforism poate reduce toate formele lumii la abisul de unde au eşit. Dar pe lângă negaţiune este şi plenitudinea ca limbaj şi expresie a lucrurilor „de dincolo".

Revelaţia iubirii pe care civilizaţiile străvechi ne-o definesc ca accesiunea la o plenitudine atât de desăvârşită în cât integrarea să se realizeze în clipa ei de perfecţiune ca să nu mai există nimic din lumea exterioară, este polul pozitiv al Realului absolut.

Wagner în „Tristan şi Isolda", în duetul său celebru, pune în gura eroilor săi cuvintele:

Privirea mea încântată orbeşte.
Faţa lumii.
In depărtare se şterge.
Singură sunt.
Singur sunt.
Eu, lumea.

Iar d. D. Botez în „Plecare".

Vin singur spre tine, aşa cum naşte omul singur
. . . .
Toată viaţa pământului a dispărut
Nu mai sunt de cât *eu* aicea
şi *tu* la capătul drumului meu
Şi gândul care merge nevăzut ca luna ziua.
Am intrat în vis.
Toate'n juru-mi sunt *depărtate şi nereale.*
. . . .

Dar realizările acestea desăvârşite nu sunt de cât clipe trecătoare, măşti care ascund numai în treacăt adevărata faţă a lumii, căci

Ceasul în care ne uităm unul la altul
Cu groaza timpului ce trece
Bate'n mine odată cu inima mea.

Sfâşiat de Menade ca Orpheu, poetul nu se poate resemna ca divinul chip de zeu şi atârnat numai de coardele lirei să consimtă ca el a se împrăştia şi a se şterge. Cântarea sa nu se încheie cu dulcea şi calda resemnare a orficului Rilke. „Mori şi devină în metamorfoză. Ce te-a făcut mai mult să suferi? Dacă băutura ţi-a fost amară... fă-te vin. Iar dacă lumea te uită, zi pământului neclintit: Iată valul meu curge. Apei, care curge uşoară, zi-i: Exist:"

După „Scrisoare lui Essenin" bucată unică, de un patetism sfâşietor în simplicitatea sa, cântarea d-lui Demostene Botez se închee cu formidabilul şi sguduitorul său „Urlet".

Versurile acestui scriitor, care ştie să facă artă din spontaneitatea sa, ne-au dat nu numai valori de dincolo de orizontul unde se opreşte viaţa comună, dar şi calitatea rară a unei forme literare făurită din geme preţioase. Aceasta tocmai în domeniul în care gustul nostru a fost adesea siluit cu fulgere informe de viaţă profuză.

IZABELA SADOVEANU

Cronica moravurilor

Educaţia efortului

L'„Ecole des Parents" de sub direcţia d-nei Vérine, şi despre care am mai vorbit într'un număr anterior, s'a ocupat în congresul anului acesta, despre educaţia efortului, *subiect de covârşitor interes.*

Educaţia efortului la copil, adolescent şi adult, a efortului fizic, intelectual, moral, individual, profesional, colectiv este o problemă de mare importanţă şi de grabnică urgenţă — fără îndoială.

La acest congres au participat reprezentanţii tuturor ţărilor vecine şi au arătat cum se practică antrenarea tinerelor generaţii. D. M. Marty, directorul şcolii din Roches, a caracterizat natura particulară a sufletului englezesc, amintind metoda favorită a educatorilor anglo-saxoni: scop clar şi fixarea etapelor; individualism, dar şi susceptibilitatea de a se grupa pentru serviciul comunităţii; ataşament către fair play *şi acceptarea regulei voluntar consimţite.*

Jean de Pange a făcut un tablou veridic al formaţiei impuse rasei germane — oprindu-se în deosebi asupra tineretului născut în jurul anului 1910. Acesta a văzut, ca prim spectacol, risipirea averilor şi proletarizarea claselor mijlocii. Vrăjmaş social-democraţilor şi ostil capitalismului, acest tineret s'a înrolat sub steagul naţional-socialist, pe viaţă sau pe moarte. Or, ceeace propovădueşte fascismul hitlerist este sacrificiul individului pentru poporul german. E de văzut ce va trage până la urmă mai greu în balanţă, socialismul agrar şi feudal regenerator prin sol, sau rassismul naţional care tinde către un naţionalism frenetic şi anti-intelectual?

Cât priveşte Italia, d. de Lara a arătat că fără să turbure învăţământul impregnat de tradiţie veche, fascismul institue un sistem educativ bazat pe efort. Să treci vesel printr'o viaţă grea, cu amintirea unui trecut glorios şi cu conştiinţa unui viitor frumos, iată idealul! Disciplina e severă; sportul stă la baza efortului intelectual, dar efortul intelectual care se traduce prin acte folositoare naţiunii, este substanţa energică a doctrinei Libro e moschetto.

Robert Lafitte şi Paul Henri, pentru Franţa, se ocupă de această chestiune sub latura ei psihologică, higienistă, pedagogică. Indică criteriile după care trebue stimulat orgoliul şi oprit efortul să meargă până la desorganizare. In privinţa adolescenţei se ocupă de delicata problemă a legăturilor care trebue să domnească între şcoală şi familie. Prima datorie a familiei este să formeze caracterul copiilor cu metodă şi solicitudine pentru a asigura viitorul naţiunii. In ceeace priveşte şcoala o educaţie a efortului mai puţin obositoare şi mai bine chibzuită, clase mai puţin numeroase, întoarcerea la note şi clasificări frequente, stimularea competiţiei şi emulaţiunii ar da desigur rezultate fericite în această epocă de carenţă şi scepticism.

FOUCHE

de ŞTEFAN ZWEIG, Editura „Cugetarea"

Rare ori se întâmplă să poată broda cineva în culori atât de variate pe canavaua unei vieţi vertiginos urcată pe culmile politicei mondiale în timpul Revoluţiei franceze, aşa cum ne-o descrie Ştefan Zweig în cartea sa despre Ioseph Fouché.

Acest demon cu multe feţe care, rând pe rând, s'a vândut celor mai tari, a ştiut să scape de ghilotină, sacrificând însă pe Robespierre, înşelând Directoratul apoi Consulatul şi jucând festa cea mare unui Napoleon. Fouché e desigur cea mai caracteristică figură a Revoluţiei franceze.

Lucrarea care a apărut este tradusă integral de scriitorul Eugen Relgis, care a redat în româneşte şi o altă operă a lui Ştefan Zweig: „Marie Antoinette", apărută într'un scurt interval în a doua ediţie.

Cronica cinematografică

Micky Maus grav rănit

Amicul nostru d. Micky Maus a suferit un accident; a fost tăiat — nu de tren sau de bisturiu — ci de un nobil elan moral al noului cenzor cu care a fost împodobită de curând comisia filmelor: d. Corneliu Moldovanu. Motivul era că filmul lui Micky Maus conţinea stafii, deci scene de groază capabile să tulbure sensibilitatea sufletelor delicate.

Şi astfel, publicul românesc va fi lipsit de un Micky Maus care era fermecător — o spun pentrucă l-am văzut. Adică mă înşel. Nu va fi lipsit. Căci cred că „United Artists" va face apel. Cred de asemeni că ceilalţi membri ai comisiei de cenzură nu împărtăşesc aceeaş gingaşă repulsiune pentru stafii. Cred chiar că ceilalţi membri ai comisiunii sunt mai de grabă plictisiţi de a se simţi, deocamdată, solidarizaţi cu excesiva sensibilitate a colegului lor faţă de fenomenele metapsihice. Cred însfârşit, că toţi aceşti domni îşi repetă, in petto, înţeleapta vorbă a Românului: „mai bine cu un indulgent la pagubă decât cu un sever la câştig".

In schimb, d. Corneliu Moldovanu nu ştie să fie sever când trebue. Vă amintiţi de acea „Silly Symphony" unde era vorba de potop şi de arca lui Noe? Este profund imorală şi sediţioasă această poveste. Rezumă clar dintr'însa că Evreii — care sunt duşmanii noştri — au salvat omenirea şi animalitatea de la înnec. E o dovadă de generozitate şi destoinicie care echivalează cu o palmă cârpită Naţiunii Române. Este un film care exaltează calităţile unui popor nefast pentru latina noastră gintă. Propunem să fie revizionat şi să se taie dintr'însul toate scenele cu „jidani".

Mai propunem deasemeni să se interzică filmul „In ţara visului" (tot Silly Symphony) unde se face o propagandă deşănţată pentru desvoltarea gustului copiilor pentru obiecte tăioase — precum bricege, brice, foarfeci, tirbuşoane şi altele — sau pentru obiecte pyrogene (precum chibrituri şi altele). Asta poate desvolta o inclinaţie morbidă la delictul incendierii, sau în cel mai bun caz încurajază pe copii la manipularea cuţitelor de tot soiul cu care se pot grav răni. Pentru că este intolerabil ca în plin centru al Capitalei să ruleze un film care prin efectele lui demoralizatoare duce la sporirea mortalităţii infantile, propun să nu se păstreze din această bucată decât scenele unde copilul adoarme şi aceea unde, trezit, adoarme din nou.

In sfârşit cerem ca d. Corneliu Moldovanu el însuşi să fie tăiat, nu tot, ci doar 50 la sută, partea dela coadă. Intr'adevăr, dacă numele de Corneliu *este foarte patriotic, el reamintind nobila noastră origine latină, în schimb numele de* Moldovanu *are o coloratură perfid regionalistă, lucru inadmisibil într'o Românie abia de curând Mare şi Reîntregită, unde toţi fiii trebue să uite desbinările seculare şi să se gândească exclusiv la Hora Unirei.*

Insăşi Constituţia noastră, la art. 107, declară nulă orice dispoziţie care ar avea un caracter regionalist.

Aşa încât, în numele Imnului Naţional, al suferinţelor dela Mărăşeşti şi al originei noastre daco-romane, cerem ca numele anti-patriotic şi sediţios de simplu Moldovan să fie confiscat.

Joan Crawford

Joan Crawford a devenit celebră acum vre-o opt ani, prin filmul „Our dancing daughters" — adică, literal, „Dansantele noastre fiice". Filmul în sine era mai de grabă stupid. Dar în prima lui jumătate abundau scenele unde o nouă actriţă, numită Joan Crawford, era pusă să joace rolul de bacantă de familie burgheză, de „bacantă 1926 U. S. A.", — rol în care desfăşura o vervă pedestră şi o frenezie articulară care au obligat cele cinci continente să o aşeze, de atunci în colo, printre stelele de clasa I.

După alte variate roluri mai mult sau mai puţin dramatice (în deosebi „Grand Hotel" şi „Inchisori pentru femei") — constatăm că Joan Crawford se reîntoarce la „music-hall-ul romansat". „Dancing Lady" — ultimul ei film — este o revistă pură şi simplă, soră geamănă cu „Strada 42" şi cu „Parada Aurului". Asta dispensează de prea multe comentarii. Fiindcă e ulterior celorlalte, „Dancing Lady" impresionează mai puţin, deşi combinaţiile de technică fotografică şi efecte de scenă sunt de o complicaţie şi ingeniozitate remarcabile. Ca şi în „42-th Street" şi „Gold Diggers" e vorba, în nouă acte din zece, de repetiţii şi viaţa actorilor care conlucrează la „realizarea" unei reviste, — iar în actul al zecelea ni se dă un rezumat sinoptic al reprezentaţiei din seara premierei. „Strada 42" avea „rosaces"-e omeneşti cu măestrie combinate şi efecte de oglindire în suprafaţa luciе a unui parchet de oglindă. „Parada Aurului" se distingea prin întrebuinţarea ca să zicem aşa a „valului", a mişcării ondulatorii şi a liniei şerpuite. In „Dancing Lady" regăsim toate acestea, plus o preocupare — uneori până la abuz—a „supranaturalului", a trucajului cinematografic producător de efecte optice neverosimile, de peisagii iluzorii şi caleidoscopice, exact ca cele din vis. Sunt momente când suntem literalmente ameţiţi de instabilitatea şi fantasticul acestor viziuni, care ar fi adeseori frumoase, adevărat frumoase, dacă n'ar fi otrăvite de o permanentă preocupare de „fast", „lux", „grandoare" şi alte asemenea superlative reductibile toate la un dolar cu mai mult sau mai puţine zeruri în coadă.

Ceva extrem de comic este tragicul regisorului, om obligatoriu violent şi cronic supărat foc pe toată lumea. Werner Baxter în „Strada 42", Clark Gabble în „Dancing Lady" — managerul unei reviste ne este reprezentat ca un soiu de Napoleon, mojic şi capabil, pe umerii căruia apasă răspunderea istorică a unei misiuni vaste şi importante. Toate astea pentru a putea prezenta finalmente unui public de ramoliţi cheflii câteva crizanteme de picioare feminine tricotate unele într'altele. Este puţin cam rizibil dramatismul şi gravitatea acestor eroi ale căror virtuţi de muncă, încăpăţânare, sobrietate şi austeritate apar ca vrednice de o mai bună cauză.

Dar să reajungem la Joan Crawford; căci revista este o simplă „jucărie pentru copii mari"; singurul lucru care readuce aminte de artă propriu zisă este persoana acestei actriţe. Cine are pasiunea acelor secrete prestigioase care sunt figurile omeneşti, va petrece câteva ceasuri pline de interes urmărind mişcările gurii, picioarelor, ochilor, umerilor, mânilor acestei artiste. Tot ce face, tot ce spune are autenticitate şi mult, foarte mult farmec. Bine înţeles, preferăm să o vedem revenind la filmul propriu zis. Căci Joan Crawford este mai întâi de toate o mare tragediană. Că dansează, înnoată, cântă şi face acrobaţii gimnastice diverse, toate cu o măestrie de profesionistă — cu atât mai bine. Dar acestea trebue să rămână distracţii de vacanţă. Ea trebue să rămână în principal o mare artistă dramatică.

Dulcea limbă românească

Cu ocazia acestui film am putut din nou să simţim cum ni se strepezesc dinţii cetind câteva traduceri absurde. Astfel, vedeta întreabă pe manager, în cursul reprezentaţiei premierei, dacă este mulţumit. Şi el îi răspunde că până acum a fost destul de bine. Dar în englezeşte pentru „a fost" se întrebuinţează „it was" (ca şi în nemţeşte „es war",) cu înţelesul de „a fost". Autorii textului românesc au tradus literal: „până acum era bine" — ceeace în româneşte înseamnă cu totul altceva. Pentru cine are spiritul limbii şi respectul ei, asemenea erori de sintaxă sunt penibile. Singura consolare este că dela 1 Mai încolo, odată cu începerea „noului regim" al cenzurii filmelor, se va purcede cu o severitate neînduplecată la sancţionarea acestor delicte împotriva limbajului articulat şi bunului simţ. Aceeaş rigoare trebue să fie aplicată şi textelor reclamelor. Astfel, în antract, ni se anunţă viitoarea premieră a filmului „Mizerabilii" de Victor Hugo care ne este semnalat prin formula „miracolul filmului monumental" — exact ca şi când substantivele şi adjectivele unei limbi ar fi menite exclusiv să procure unor samsari agramaţi ocazia de a-şi bate joc de limba românească. Cu câteva zile mai înainte, am cetit, pe ecran, o reclamă anunţând reluarea filmului „Liliana", povestea unei femei-vampir „chinuită de vraja aventurilor la care o obligă împrejurările vieţii". Aţi mai auzit vreodată de o „vrajă la care te obligă împrejurările"? Dar încă odată, sperăm că acest scandal cultural va înceta.

D. I. SUCHIANU

Cronica muzicală

Festival Richard Strauss

„Filarmonica" noastră a sărbătorit Vineri seara cei şaptezeci de ani ai celui mai de seamă reprezentant actual al muzicei germane, printr'un frumos concert închinat operelor lui Richard Strauss *şi printr'un cuvânt ocazional rostit cu distincţia cuvenită şi cunoscută, de către d.* Ion Marin Sadoveanu, *Directorul general al Teatrelor.*

Ilustrul compozitor s'a bucurat dealtfel totdeauna — şi anul acesta poate mai mult decât oricând — de o favoare cu totul deosebită din partea conducătorilor orhestrei noastre. Toate lucrările sale simfonice au fost executate de „Filarmonica", ne spune cu mândrie programul oficial, care mai adaogă, maliţios: „...pe când Opera Română n'are în reperoriul ei decât „Cavalerul Rozelor" şi „Salomeea"—aceasta din urmă, adăogăm noi, doar sub forma de glorioasă amintire a primilor ani de activitate ai instituţiei.

Pentru concertul festiv au fost alese poemele simfonice „Don Juan" *şi* „O viaţă de erou", *— ultimul probabil pentru motive biografice arătate pe larg tot în instructivul program oficial — conduse cu înţelegerea şi dragostea pentru muzica lui Richard Strauss, pe care ni le-a dovedit de atâtea ori d.* George Georgescu.

Izbânda concertului se datoreşte însă în mare parte şi colaborării d-nei Sabine Offermann, *dela Opera din Hamburg, care a cântat cu glas puternic şi strălucitor în toate registrele, patru lieduri — dintre cele mai frumoase — ale lui Richard Strauss, precum şi minunatul monolog al Ariadnei din opera* „Ariadne auf Naxos".

Dramatismul interpretării unit cu bogatele însuşiri vocale dovedite, ne fac să regretăm că nu i s'a cerut distinsei cântăreţe concursul pentru câteva reprezentaţii wagneriene pe scena noastră.

n.

Cronica teatrală

Bărbatul da! Femeia nu?

Pe scena teatrului „Regina Maria" se desbate, nu sub forma unui proces literar, ci în cadrul a patru acte semnate de scriitorul ceh W. Wernercek, o problemă de eternă actualitate.

„Ce trebue să facă femeia care are dovezi sigure că soţul o înşală?"— este întrebarea care stărue dealungul celor patru acte şi care nu e numai de esenţă strict scenică, ci general umană. Trebue să folosească revolverul, să-l înşele şi ea cu un altul, să divorţeze sau să-l dispreţuiască? Iată care sunt soluţiunile ce încolţesc, rând pe rând, în mintea tinerei şi iubitoarei soţii şi care arată în acelaş timp evoluţia gradată a noţiunii de pedeapsă dela ancestrala idee de răzbunare până la sistemele moderne.

W. Wernercek — autorul ceh — respinge însă toate aceste soluţiuni şi recomandă soţiei: ertarea soţului. *Femeii nu-i este permis să aplice bărbatului tratamentul general prescris de legea talionului a asiro-babiloneanului Hamurabi, adică să'ncerce şi ea un adulter, pentru că — răspunde autorul — „soţia ar compromite astfel căsnicia".*

In timpul vilegiaturii soţiei sale, un doctor îşi înşală soţia cu — inevitabila — „cea mai bună prietenă a casei"... Intoarsă acasă, soţia doctorului — surprinsă de purtarea suspectă a soţului — îl bănueşte imediat de infidelitate. Nemuritoarea jartieră roz vine să confirme adulterul. Tânăra soţie vrea să-şi omoare soţul... Intervine însă soacra doctorului care-şi înţelege perfect de bine ginerele şi care reuşeşte să convingă pe fiica ei de-a renunţa la planul ucigaş. Activând pe două planuri distincte — al soţului şi soţiei — bătrâna şi buna soacră şi mamă izbuteşte să aranjeze o apropiată împăcare a copiilor ei.

Morala?... Bărbatul infidel, dar în fond iubitor, trebue ertat. Micile escapade amoroase ale soţului nu conduc decât la cimentarea căminului...

Textul lui Wernercek care desbate o atât de serioasă problemă, constitue totuşi o spirituală comedie. Ca să nu ia o turnură tragică, autorul a trebuit să-şi puncteze lucrarea cu situaţii cât mai amuzante.

In afară de suburbana încăerare dela sfârşitul actului al doilea şi de finalul cam întârziat şi inutil răsucit pe loc, piesa lui Wernercek nu a mai adus tot restul timpului nici un fel de atingere serioasă răbdării şi bunului gust al publicului, deşi comedia abundă de situaţii decoltate şi insinuante.

„Bărbatul da! Femeia nu?" comedia lui Wernercek, cu reale calităţi literare şi dramatice, amuzantă, simplă în aparenţă, dar cu un conţinut plin de interes şi învăţăminte morale s'a bucurat pe scena teatrului „Regina Maria" de doi interpreţi excepţionali.

In rolul soacrei care aducea la fiecare frază bagajul unor cunoştinţe căpătate din experienţa vieţii şi care exprima simbolic crezul bătrânesc, moderat şi împăciuitor — a apărut, jucând cu rară perfecţie şi cu nedepăşită prestanţă, d-na Lucia St. Bulandra.

D. V. Maximilian *în rolul unui bătrânel simpatic, chel şi nu încă complet ramolit a adus pe scenă acea mimică formidabilă care de la primul contact cu scena aprinde spectatorilor scânteia bunei dispoziţii.*

D-na Maria Mohor, *în rolul soţiei înşelate, a jucat mai sincer decât altădată şi a spus cu talent revuistic cupletul — deşi nu era cuplet! — „Nimic!"...*

D-na Catuşa Elvas, *revenită pe scenă după câţiva ani, a jucat degajată rolul „prietenei casei" — parteneră a adulterului.*

D-na Nora Piacentini *într'o apariţie scurtă a recoltat cele mai multe aplauze, care au răsplătit bogatele şi naturalele resurse ale acestei fine comediene.*

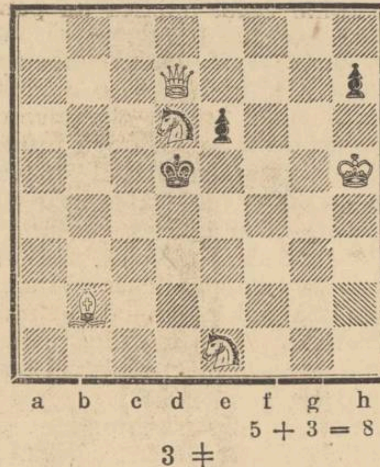
Direcţia de scenă, traducerea şi decorurile au trădat grije şi pricepere.

LIVIU FLODA

Cronica Şahului

Adresa redacţiei asestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

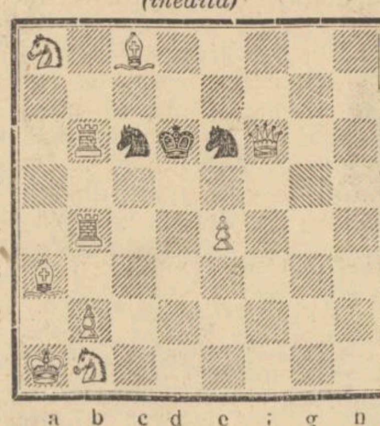
PROBLEMA No. 711
de **V. Oniţiu,** Sibiu.
(inedită)
— *In memoriam* **W. Pauly** —

5 + 3 = 8

3 ‡

PROBLEMA No. 712
de **A. Obrenovici,** Bucureşti.
(inedită)

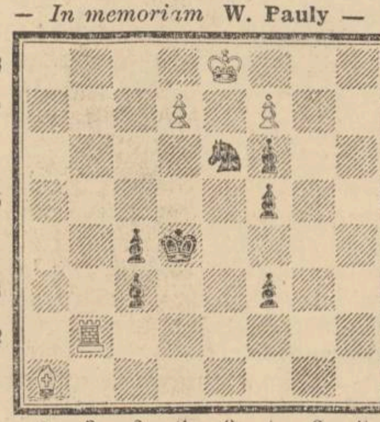

10 + 3 = 13

Invers 5 ‡.

Selbstmatt 5 ‡;

PROBLEMA No. 713
de **Pentti Sola,** Helsinki.
(inedită)
— *In memoriam* **W. Pauly** —

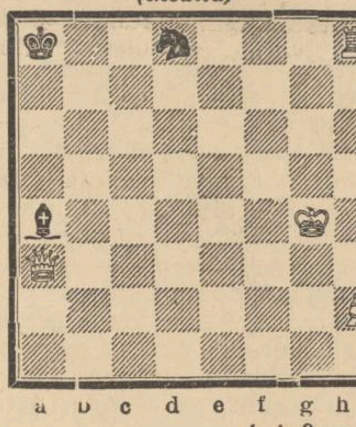

5 + 7 = 12

Ajutor invers 3 ‡.
Soc aparent.

Selbstmatt 3 ‡; Hilfszüger.
Mit Satzspiel.

PROBLEMA No. 714
de **I. Rosenberg,** Buhuşi-
(inedită)

4 + 3 = 7

Ajutor invers 3 ‡

Selbstmatt 3 ‡; Hilfszüger.

Soluţiile problemelor publicate în acest număr să ni se trimeată în termen de trei săptămâni dela apariţia lor.

★

Rectificare. — In problema No. 710 de *S. Herland* să se citească *ajutor invers 3 ‡*, în loc de maximal invers 4 ‡. Trimeterea soluţiunii la această problemă se amână cu o săptămână.

Berichtigung. — *Problem No. 710* (S. Herland) *ist Selbstmatt 3 ‡, Hilfszüger und nicht Selbstmatt 4 ‡, Längstzüger, wie irrtümlich angegeben.*

CORESPONDENŢA

V. O. *(Sibiu).* Mulţumim călduros pentru problemele trimese. Sunt foarte frumoase şi se vor publica. Sperăm că ne veţi onora şi în viitor cu colaborarea dv.

I. B. F. *(Loco).* Vă felicităm pentru dubla soluţie găsită la problema No. 704. La întrebările dv. răspundem: 1) Negru este obligat să joace — în problemele maximale — mutarea cea mai lungă de pe tablă, indiferent de piesă. In caz că negrul este în şah, el trebue să se apere deasemeni cu mişcarea cea mai lungă posibilă.

2) „Dama întoasă" n'a fost greşit imprimată, ea reprezentând piesa numită „*Lăcus ă*", despre care am dat explicaţii în numărul nostru trecut.

P. S. *(Helsinki).* Herzl. Dank für Das Problem.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

O pagină din trecut

Louise Colet

Gérard-Gailly a publicat de curând o carte foarte amuzantă asupra *Louisei Colet*, acea insuportabilă şi burlescă fiinţă pe care nimeni din timpul său n'a luat-o în serios, şi care, după ce l'a plictisit îngrozitor pe Flaubert şi a ridiculizat pe mulţi alţii, a avut totuşi şansa de a lăsa posterităţii — pentru ca să se ocupe de ea — o mulţime de anecdote foarte reuşite.

Louise Colet s'a născut la Aix în 1810; avea tot felul de pretenţiuni şi mai ales nobiliare. La douăzeci şi cinci de ani s'a măritat cu un muzicastru, d. Colet, pe care Louise îl recomanda profesor la Conservator — unde nu era în realitate decât repetitor. Cum mariajul mergea prost, în 1836 frumoasa aventurieră se stabileşte la Paris, cu prima ei carte de versuri sub braţ, în acea postură de solicitantă pe care o va păstra toată viaţa.

A început prin a se introduce pe lângă D-na Récamier, şi prin a cere o prefaţă lui Chateaubriand. Acesta o refuză cu două cuvinte politicoase şi măgulitoare: Louise Colet a socotit că sunt totuşi o prefaţă şi le-a imprimat în fruntea versurilor ei „Fleurs du Midi", pentru care a şi obţinut o copioasă subvenţie dela regele Louis-Philippe.

Gérard Gailly a găsit la Arhivele naţionale dosarul acestei abile persoane care a ştiut să facă să i se acorde de toţi miniştrii instrucţiunii publice — în numele poeziei sale — o sumă totală, nu mai mică de 450.000 franci, ca să nu mai vorbim de alte nenumărate premii academice. In afară de puterea sa poetică, Louise Colet mai dispunea de mijloace foarte eficace şi sigure cu care îşi ajuta ambiţiile. Victor Cousin care domnia în inima frumoasei poetese, o numea în intimitate Penserosa. Versurile erau un fel de poezie oficială, însufleţită de o căldură meridională şi eftină; muza însă era foarte frumoasă. M-me Colet îşi avea curtea sa unde primea nenumărate omagii. Béranger şi Vigny îi acordau o deosebită atenţie; Hugo i-a scris dela Guernesey scrisori lungi şi pline de o pasiune şi galanterie lirică.

Dar fără Flaubert, Louise Colet n'ar reprezenta nimic în ochii istoriei literare. S'au întâlnit în 1846 la sculptorul Pradier. Flaubert avea numai douăzeci şi patru de ani şi nu publicase încă nimic. De ambele părţi coup de foudre; şi aflăm din Corespondenţa autorului Doamnei Bovary ce s'a întâmplat şi ce întorsătură au luat lucrurile. Flaubert nu cunoscuse din amor decât ceeace-i inspirase în mod cu totul platonic frumoasa Elisa Schléssinger — viitoarea M-me Arnoux din Education sentimentale. A crezut că poate găsi cu ce să-şi satisfacă deodată şi inima şi simţurile în această arzătoare Louise Colet, care întrunea frumuseţe fizică, un suflet fierbinte şi prestigiul renumelui. Nu a trebuit însă nici o lună pentru a descoperi adevăratul caracter al acestei furii de „marmură caldă", cum îi spunea Musset, care o pipăise îndeaproape. Legătura cu Gustave a fost un infern care a durat opt ani, întretăiat de rupturi, urmate de împăcări tandre. Muza vroia să fie primită la Croisset de mama lui; era geloasă de opera lui Flaubert care-l ţinea departe de ea în singurătate; dorea să-l aibă singură complet. Şi deşi îl păstrase pe Cousin şi devenise metresa lui Musset şi în urmă a lui Champfleury, în cărţile în care şi-a scris trista poveste într'o foarte proastă literatură, va denunţa mai târziu cu o repulsivă îndrăzneală egoismul sălbatec al lui Flaubert. Dar scrisorile acestuia mărturisesc dimpotrivă, marea răbdare şi generositate de spirit a viitorului autor a lui Salambô, care recitea, tria şi corija rapsodiile vorbăreţii, poeticei sale prietene, pierzând astfel un timp preţios în sfaturi inoperante......

E foarte greu să judeci sever o femee. Dar aceasta nu avea nimic în favoarea ei. Toţi acei care s'au apropiat de această nenorocită Colet au găsit-o invidioasă, nesuferit de vanitoasă, violenţă, acră şi arţăgoasă. Nouă, care n'am avut măcar agrementul să constatăm că era cel puţin frumoasă, ne rămân doar cărţile care dovedesc sufletul josnic şi plin de ură al acestei femei.

Flaubert consultat adesea asupra poemelor ei răzbunătoare, îi spunea: „ tu as fait de l'art un déversoir à passions... cela ne sent pas bon". Nici nu-şi închipuia Flaubert cât de curând va fi târât şi el..... literar, în noroiu.

După ultima lor ruptură, M-me Colet publică un pamflet în care se descrie pe ea sublimă sub toate raporturile şi persecutată de dragoste; e fericită să spue tuturor că a inspirat o pasiune frenetică lui Musset care era un satir şi copleşeşte în acelaş timp pe Flaubert, înfăţişându-l ca un beţiv abject care nu ştie să iubească..... La acest pamflet, Flaubert răspunde printr'o faimoasă scrisoare adresată lui Feydeau, unde declară că s'a amuzat enorm de această publicaţiune pe care o denumeşte de altfel „une canaillerie" şi care „l-a convins odată în plus de profunda imoralitate a femeilor".

Cărţi şi reviste

Viaţa Basarabiei, Anul III. No. 3

Numărul pe Martie a. c. al revistei basarabene publică, sub semnătura d-lui *Alex. Kidel*, un interesant studiu istoric despre: „Contesa Ruxandra Edling-Sturdza" fiica lui Scarlat Sturdza şi nepoata marelui logofăt Dumitru Sturdza. Născută la Constantinopol şi stabilită în Rusia, unde Scarlat Sturdza îşi cumpărase o moşie, Ruxandra devine mai târziu domnişoară de onoare a împărătesei Elisaveta Alexeevna, exercitând o influenţă puternică asupra lui Alexandru I.

Retrăgându-se dela curte, Alexandru I, dărueşte soţilor Edling zece mii de desetine în regiunea Manzâri din jud. Tighina, unde Ruxandra construeşte un spital şi o şcoală pentru copiii săraci. Prin stăruinţa ei se construeşte la Odesa un azil de orfani şi strânge 40.000 de ruble pentru întemeierea unei mănăstiri de maici.

Datorită împrejurărilor vitrege, fiica lui Scarlat Sturdza n'a trăit în ţara ei de origină şi nu şi-a dat seama că aparţine unui popor oropsit pe vremea aceia; nici în măsura minimă în care îşi dădea seama Alexandru Sturdza. Cu un sentiment naţional quasi atrofiat — spune autorul — Ruxandra Sturdza reprezintă totuşi un tip de femeie moldoveancă cu virtuţi, datorită cărora a putut să ajungă la o situaţie înaltă în Rusia şi să ia parte la evenimentele importante ce s'au petrecut în Rusia la începutul sec. al XIX-lea.

Prof. M. Ceachir continuă cercetările d-sale despre găgăuzi şi anume sub latura religiozităţii lor.

In cadrul politicii actuale, d. *M. Florin* se ocupă de curentele politice ale emigraţilor ruşi. Articolul, intitulat „Sovietele, Emigraţia şi Republica Moldovenească" ne oferă un bogat şi interesant material informativ.

Semnează versuri d-nii *Donar Munteanu, Pan. Halippa, Ion Buzdugan, etc...*

D. *Vasile Luţcan* recenzând volumul de versuri „Lada cu năluci" de N. Bonciu, scrie: „Autorul se vede că e un începător bătrân... Unele poezii evoacă pe Topârceanu sau pe Bolintineanu... Alexandri se regăseşte în poezia „La drum cu sania". Versul e leneş, fără rezonanţe. „Tălmăcirile" sunt aşa şi aşa. „Cinci lei" de Klabund pune vârf tuturora. In „Domestice" se încearcă cu mijloace argheziene, introducerea banalului, lumescului josnic în poezie...

Il sfătuim părinteşte pe d. Vasile să-şi vadă de carte şi să lase recenziile în seama oamenilor copţi la minte.

Viaţa Bucovinei No. 3 Anul II Martie 1934.

Revista de analiză şi cronică, economică, culturală şi politică, umple într'adevăr un gol în publicistica bucovineană.

D. Dr. T. Cristureanu — directorul revistei şi autorul pătrunzătorului „Caleidoscop internaţional" apărut în editura „Adevărul" — publică în primele pagini un răspuns la întrebarea unor distinşi profesori universitari din Cernăuţi: dacă nu cumva o revistă regională e mai degrabă o piedică decât o înlesnire în progresul social şi cultural al respectivei comunităţi provinciale.

Intr'un substanţial articol prilejuit de a cincisprezecea aniversare a unirii Bucovinei, d. Cristureanu scria: „După cincisprezece ani de la unire, trebue să încetăm de a mai fi copiii care aşteaptă totul dela „centru"; se impune să pornim singuri la drum şi să avem suficienta mândrie de a da contribuţii reale din proprile noastre puteri".

Astăzi, d-sa întăreşte cele susţinute mai sus, încadrând şi justificând existenţa revistelor regionale şi provinciale în cele ce urmează:

„Pornind de la ideia că operă constructivă se poate face mai ales când lucruri şi fapte, ţărână, maşină şi oameni vor fi privite prin prizma obiectivă socială, care ţine cont de statul naţional, de globul întreg dar şi de celula antropogeografică pe care o numim regiune, ne-am luat sarcina de a ne cunoaşte provincia, de a-i desgropa şi valorifica comorile, de a-i studia lipsurile şi calităţile, de a-i injecta vitalitate, agerime şi energie mai multă.

Regionalism?

Poate. Dar regionalismul pe care îl înţelegem noi: *ca încadrare în spiritul vremii, ca manifestare a vieţii raţionalizate şi planificate, ca gest de vitalitate şi contribuţie la acelaş mare bun comun: Emanciparea şi ridicarea nivelului cultural, economic şi social a colectivităţi noastre!*

Semnează articole d-nii *Şerban I. Flondor:* „Drumuri noi în gospodărie"; Dr. *V. Negru:* Intre legile de unificare şi cele provinciale (Pactul de quota litis după legile în vigoare în Bucovina); *Em. Kososchi:* Demagogismul cultural al Teatrului Naţional din Cernăuţi; *T. Tudor:* Din demografia Bucovinei; *Dr. Pavel Pavel:* Răspuns italian, pactului balcanic; *R. I. Pâslea:* Funcţiunea intelectuală în lumina actualităţii; *N. Tatu:* Primejdia Germaniei; *N. Roşca:* Cosmopolitismul ca factor estetic.

Versuri izbutite, semnează *Mircea Streinul, Theodor Constantin, E. Ar. Zaharia, G. Drumur, N. Pavel* şi *Siona Dora.*

Cronica politică, economică, culturală precum şi câteva reflexii inocente, încheie paginile acestei minunate reviste bucovinene.

„Viaţa Romînească". Anul XXVI, 31 Martie 1934 No. 4-5.

„Viaţa Romînească" pe luna Martie a apărut în număr dublu, cuprinzând un sumar bogat şi extrem de interesant.

Dr. Ernest Ene publică primul capitol din studiul asupra „Intocmirii economice a Statului ţărănesc".

Pornind dela constatarea că opinia românească a fost în permanenţă hrănită numai cu isprăvile războinice ale domnitorilor sau cu victoriile politice ale conducătorilor mai recenţi — autorul trece în revistă cele mai însemnate momente ale problemei ţărăneşti, din ultimul veac, scoţând în evidenţă lipsa de înţelegere a marilor interese naţional-economice şi refuzul permanent al clasei noastre conducătoare de a le cunoaşte şi adânci.

Glasul patetic al poporaniştilor dela „Viaţa Romînească" şi agitaţiile lui Dobrescu-Argeş — spune d. Ernest Ene — au avut tot aşa de puţine rezultate ca şi glasul delegatului ţăran din Divanul ad-hoc al Moldovei... Dacă reforma agrară din 1918 nu a schimbat fundamental starea economică a ţărănimei, trebue să constatăm că prin cealaltă reformă, a votului universal, situaţiunea generală s'a îmbunătăţit. Odată cu cunoştinţa definitivă a însemnătăţii primordiale a satelor, nu numai din punct de vedere economic (agrar) dar şi din punct de vedere social — se poate vorbi de realizarea unor organizaţiuni de Stat specific, numit Stat ţărănesc.

In cadrul „Intocmirii economice a Statului ţărănesc" d. dr. Ernest Ene va trata în capitolele care urmează:

1. Care este direcţiunea de desvoltare actuală a populaţiei ţării ? Spre oraş sau spre sat ?
2. Cum trăesc satele ?
3. Ce produce ţărănimea ?
4. Cum se pot încadra interesele celorlalte categorii sociale în planul necesar de propăşire economică a României.

D-na Izabela Sadoveanu semnează un admirabil esseu filosofic, intitulat : „După Nietzsche", în care analizează problemele pe care şi le pune acest filosof şi care sunt problemele oamenilor de totdeauna. Gândirea sa poate totuşi să fie centrată în jurul unei idei: *depăşirea naturii de către om şi a omului de om el însuşi. Puterea exaltantă* a fost pentru acest imoralist voinţa constantă de a atinge o treaptă din ce în ce mai înaltă, o altitudine nouă în înălţarea morală. In evoluţie, ascensiunea se produce nu luptând pentru existenţă, ci pentru accesul într'o viaţă superioară. Iar pentru a realiza o artă, o civilizaţie, o etică superioară, trebue mai întâi să realizezi *educaţia ta proprie* şi să-ţi creezi un *stil interior.* Liliencron, Dehmel, Stefan George, fraţii Mann s'au format sub semnul său.

Filosofia — sfârşeşte d-na Sadoveanu — şi-a recâştigat puterea, dar sub un unghiu de privire cu totul nou. Ea şi-a găsit un domeniu care este al său propriu şi în care se cuprinde tot *ce nu este* fapt. Acest domeniu este situat între faptele psihice pe deoparte şi cele fizice pe de alta, între fapte reale şi ficţiune. Ea se ocupă cu fenomene care nu sunt imaginare, se pot discuta, dar nu au existenţă proprie şi nu se pot constata pur şi simplu.

Pentru a urmări influenţa lui Nietzsche în acest domeniu, ar trebui să urmărim cercetările metodice ce s'au realizat cu Dilthey, Simmel, Husserl şi alţii, asupra valorilor — devenite „fapte" din moment ce au fost concepute ca existând undeva şi au fost puse în acţiune.

D. *N. Tatu* se ocupă de opera filosofică a lui Albert Speier, care plecat din Iaşi înainte de război şi stabilit în Franţa, a ajuns profesor la Universitatea din Caen. Problema esenţială care l-a preocupat în mod constant, absorbindu-i puterea de meditaţie, a fost analiza „gândirii concrete", a raporturilor dintre imagine şi gândire. Ea stă ca un pivot central în speculaţiile sale, dând astfel măsura pătrunderii sale filosofice.

După ce face o incursiune în metafizica lui Spaier, apropiată prin aprecierea virtuţilor creatoare ale raţiunii de intelectualism şi fenomenologie, d. N. Tatu conchide că filosofia „Gândirii concrete" (lucrare premiată de Academia Franceză) care afirmă unitatea conţinuturilor de conştiinţă, abstractă şi concretă deopotrivă, este una dintre concepţiile originale din filosofia franceză contimporană.

D. *Al. O. Teodoreanu* publică o schiţă umoristică : „Salmi de de ciori".

La rubrica: *Cultura,* d. Al. Iordan se ocupă de „Versurile necunoscute ale lui V. Cârlova, Al. Ciorănescu şi Vasile Alexandri, inspiratorul lui T. Aman".

D. *I. Igiroşianu* ne vorbeşte despre „Salonul d-nei Aurel".

La *Cronica ştiinţifică* semnează articole d-nii *dr. S. Irimescu* şi *M. Bera.*

D. *T. Loewenstein* şi d-na *Elena Chilom* se ocupă de probleme de pedagogie, iar d. *Mircea Mancaş* face un studiu amplu al crizei social-democraţiei.

Literatura vecinilor noştri, Miscellanea şi *Revista Revistelor* încheie ultimele pagini ale „Vieţii Româneşti".

AD. B.

Cronica literară

C. Ardeleanu: Pescarii, roman

Literatura d-lui C. Ardeleanu, tenace şi cenuşie, tenace ca însăşi viaţa şi cenuşie ca onestitatea harnică, a cunoscut primul succes de public şi de critică cu romanul *„Diplomatul, Tăbăcarul şi Actriţa"*. Era o frescă socială, lucrată voit fără delicateţă şi fără armonie de culori, cu o paletă cam primitivă, dar nu lipsită de oarecare vigoare. Critica a vorbit de o influenţă a naturaliştilor ruşi. In aceiaşi direcţie a mai lucrat şi George-Mihail Zamfirescu *(Maidanul cu dragoste* şi *Madona cu trandafiri).*

Nu se poate nega influenţa lui Maxim Gorki (mai ales la George-Mihail Zamfirescu). Zeul suprem rămâne însă, din motive de posibilitate tehnică a informaţiei, tot Zola.

Naturalismul de factură franceză se împământeneşte prin d. C. Ardeleanu în literatura românească cu o întârziere de câteva decenii, care nu însemnează neapărat o perimare principială.

Cu *„Am ucis pe Dumnezeu"* asistăm (ca să întrebuinţăm o expresie din lumea dramaturgilor) la o „cădere onorabilă". Era o schimbare de manieră care nu convenea temperamentului robust al romancierului.

Ulterior, *„Viermii pământului"* şi *„Pescarii"*, două romane cu subiecte luate din lumea muncitorească, unul din viaţa minerilor şi altul din viaţa lipovenilor-pescari care lucrează în delta Dunării, se dovedesc încercări de literatură socială, pe care le salutăm cu bucurie.

In această privinţă, d. C. Ardeleanu urmează cu fidelitate destinul maestrului său Zola, dizolvat astăzi, ca un bolovan de sare, în particule, răspândite în apa chioară a enervantului psihologism literar francez, pentru a-i împrumuta un gust oarecare, sub numele de *populism.*

Critica literară nemţească obişnuieşte a spune: „a te reîntoarce la Lessing înseamnează a merge înainte" (Mehring, Legenda lui Lessing).

Pentru d. C. Ardeleanu *a te reîntoarce la Zola, însemnează a merge înainte.*

Lăsând la o parte faptul că orice reîntoarcere şi orice izvor de inspiraţie devine indiferent pentru cercetătorul ştiinţific când îl constată la creatorul artist — condiţia indispensabilă fiind *organicitatea* — putem adăoga imediat, că o reîntoarcere la naturalism, în special la acel Zola al peisajului muncii şi al luptelor de clasă, poate fi în deplină concordanţă cu multe din aspiraţiile, ritmul, lămuririle şi nelămuririle contimporane. Şi în acest caz, literatura se apropie de realitate, de sufletul cititorului, îndeplinind misiunea sa primă de herald popular, de hrană vie pentru om, de floare crescută într'un mediu prielnic şi bogat, scăpând de blestemul chlorozei în care se sbate majoritatea producţiei artistice din această etapă istorică nefericită şi labilă.

Literatura care ne lipseşte este o literatură legată de problemele centrale ale lumii moderne.

Literatura actuală exprimă într'adevăr disoluţia — şi în această privinţă este autentică, — dar fără a insista (din lipsa perspectivelor şi a unei deficienţe de gândire) asupra cauzelor, fără a prinde totalitar în contextul ei resorturi, abisuri şi culmi.

Fazele de anemie culturală se vindecă prin infuzarea de sânge „aristofanic" (cum se spune în istoria ideilor literare) adică cu sânge proaspăt luat din rezervoriul preocupărilor cotidiane.

Criza teatrului actual nu se poate vindeca decât prin teatru politic şi de moravuri curente, tratat în maniera lui Aristofan, iar criza literaturii — o criză provocată de estetismul acut, — numai printr'o robustă literatură socială. (Succesul fără precedent al teatrului d-lui Tudor Muşatescu este o preţioasă sugestie în România).

Inspiraţia aristofanică (politizare, chestia socială) este ceeace a fost pentru Anteu ţărâna în momentele când Herakles îl strângea în braţele vânjoase până la sufocare. Adică salvarea din ghiarele crizei.

Depărtarea de masse, de gustul şi de înţelegerea lor, poate duce la rafinamente incontestabile, dar şi la o asfixiere lentă a artei. Până la sfârşit, creaţia ajunge o palidă, chircită floare de seră pe gustul unor puţini oameni sfârşiţi. In acest fel, massele normale sunt lăsate pradă influenţei pernicioase a producţiei inferioare oferite de negustorii, care mişună în domeniul artistic, nu numai lipsiţi de talent, dar şi de onestitate.

„Viermii pământului" şi *„Pescarii"* sunt prime şi timide apariţiuni de literatură populistă în România, nu atât ca apariţiuni de sucursală franceză, cum s'ar putea lesne interpreta, cât, pare-se, dintr'o fericită potriveală cu temperamentul scriitorului. Ele corespund în orice caz şi cu necesităţile vitale ale actualei faze a literaturii române, dacă şi trebuie să admitem că între literatură şi societate sunt legături indelebile.

Literatura naturalistă a coincis cu criza societăţii europene dela sfârşitul veacului XIX. Era o criză de creştere.

Literatura populistă europeană (fiindcă fenomenul se observă în cele patru mari culturi ale continentului: Anglia, Franţa, Germania, Italia) coincide cu actuala criză de structură a sistemului dominant economico-politic.

In literatura populistă se pot deosebi două curente: unul pornit din sânul celor două clase de bază ale naţiunii respective — literatura proletriană şi literatura ţărănească — exprimând direct deziderätele, viziunea asupra lumii şi punctul de vedere social al acestor clase ; al doilea curent pornind dintr'o simpatie nestăvilită a unor scriitori, care nu aparţin direct claselor populare,, dar care s'au desprins, ca fructele maturizate sau putrede, depe creanga clasei iniţiale, pentru a cădea în altă livadă şi pentru a găsi un suport sau un alt conţinut sufletesc, ca o ieşire dintr'o cumplită criză interioară, într'o lume nouă, mai tânără şi mai proaspătă.

Literatura d-lui C. Ardeleanu se încadrează în al doilea curent.

In evocarea Lipovenilor, făcută în capitole scurte şi disparate, fără o intrigă complicată şi susţinută de „roman", d. Ardeleanu ne-a dat tablouri populiste, care trezesc interes. Simţi la domnia-sa cum s'a aplecat asupra acestor umili pescari cu simpatie şi largă comprehensiune.

Populismul se deosebeşte de realismul unui Flaubert, de pildă, tocmai prin atitudinea cu care contemplă şi utilizează materialul adunat. Autorul lui Salambô şi al Doamnei Bovary îşi privea eroii şi eroinele cu o impasibilitate împrumutată dela cercetătorii ştiinţelor naturale, descriindu-le suferinţele şi bucuriile cu detaşarea paleontologului care face o descripţie a oaselor de mastodont şi încearcă cu răceală reconstituirea întregului schelet din câteva bucăţi desperecheate.

Această atitudine rarissimă n'a realizat-o în literatura noastră decât D. D. Patraşcanu în *Timotheiu Mucenicul* şi mai ales în *Prânzul de gală* (1929) cu o egală virtuozitate flaubertiană, de o cristalină limpiditate, obţinută după învierşunate sforţări, ca licoarea rară supusă unor multiple distilaţiuni.

Populiştii nu cunosc aceste eroice preocupări formale. Ei pornesc dela nonşalantul Zola şi din reportagiul social. Lipsa de sforţare pentru o obţine sinteze integrale, bine echilibrate pe planul construcţiei şi măestrite, în dozarea efectelor, îi va împiedica să dea opere durabile şi de anvergură.

Fără a avea imperfecţiuni formale flagrante, reportajul lipovenesc al d-lui C. Ardeleanu nu este o mare operă de artă. Materialul mai poate fi turnat în alte tipare, până îi dă forma definitivă ca să suggereze atmosfera înăbuşitoare de abrutizare şi apropiere de animalitate, care se pare a fi specificul acestei lumi pe retina autorului. Hoinarul din Urali, locuind în coliba de stuf, este o fericită invenţie, o pată de lumină într'un tablou sumbru, capabil să caracterizeze prin contrast restul personagiilor .

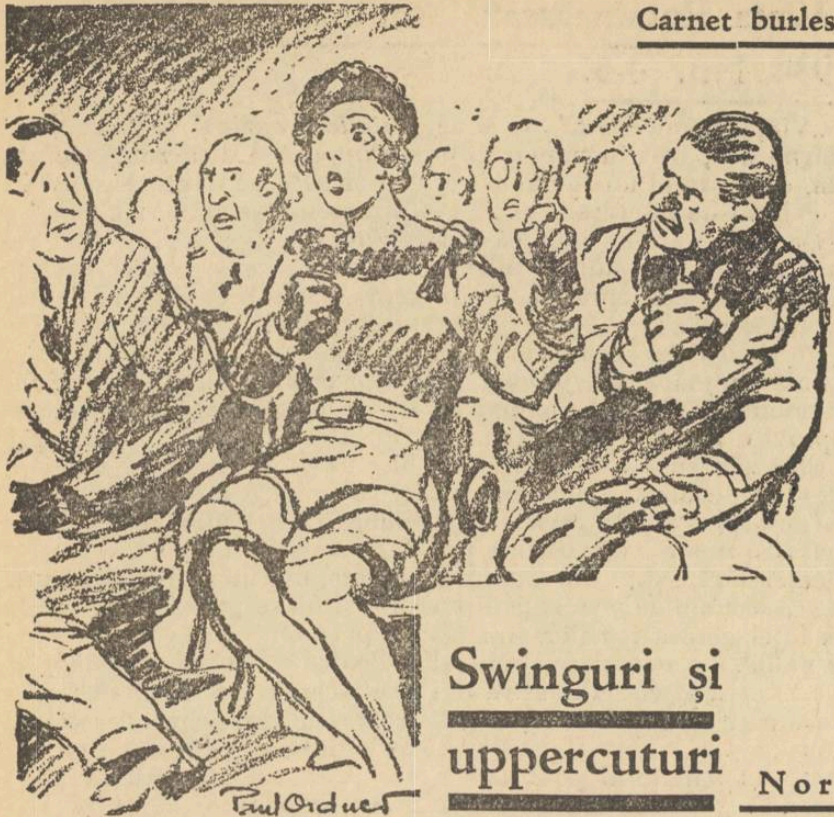
Rămâne îmbucurător faptul că în peisagiul literaturii române se încorporează treptat, treptat regiunile necunoscute sau puţin cercetate din cuprinsul ţării noastre.

Mihail Sadoveanu ne oferise înainte de războiu câteva *„Povestiri dobrogene"*, iar după războiu câteva aventuri cinegetice situate în aceiaş regiune ca şi *„Pescarii"* d-lui Ardeleanu. Emanoil Bucuţa ne-a apropiat coasta Mării Negre şi Timocul prin *„Maica Domnului dela Mare"* şi *„Fuga lui Şefki"*.

Pictura noastră modernă nu mai poate fi deslipită de coastele calcaroase ale Balcicului. Trecută prin experienţa rodnică a cubismului, pictura română a învăţat pe Coasta de Argint existenţa volumului, voluptatea materiei, suavitatea decorativului şi fiorul monumentalului.

Cartea *„Pescarii"* a d-lui C. Ardeleanu se ocupă de fauna şi flora din Delta Dunării. Evocarea desgheţului, a sloiurilor venite pe fluviu, moartea expiatoare a unui asasin, nepedepsit de legile omeneşti, într'o „copcă" dunăreană la început de primăvară sunt pagini impresionante, care te urmăresc multă vreme.

PETRE PANDREA

Carnet burlesc

Swinguri și uppercuturi

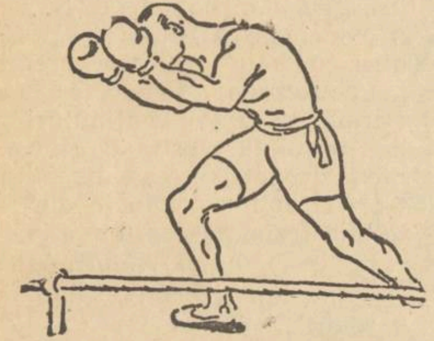
Norei

Sala pare o sală a unei primării de comună în ținută de sărbătoare. Miroase a manej, a scândură proaspăt spălat, parfum, pudră Cotty și, sgomot mult.

La galerie, mulțimea stă înghesuită, bărbați și tineri, trup lângă trup. Sunt și femei care iubesc lupta pumnilor, o adoră, ca vinul roș, care admiră forța mușchilor.

In primele rânduri, ici-colo câțiva snobi și câțiva amatori mondeni de matchuri frumoase, bărbați înmănușați, femei fardate.

In sfârșit, la ora 10 seara, într'un vacarm de pensionat de copii în vacanță, își face apari-

ția pe ring arbitrul, în cămașe colorată, deloc ceremonios. Și acum, iată și boxeurii. E Mărculescu și Carnis. *Gongul sună implacabil, ca trâmbițele chemării din urmă.*

Cel mai scund atacă; apoi, placid, fără să miște un deget, așteaptă ca adversarul să-i dea înapoi. Așa cum e pe ring, pare încarnația vie a Debitului și a Creditului.

Dar metoda aceasta a pugiliștilor antici atrage fulgerele galeriei:

— Haide, dă-l la plex! Ce aștepți, nătăfleață? Arde-i una, nătăfleață!

Mărculescu se repede, sare, se precipită asupra adversarului său, cu capul înainte, ca un berbec.

— Haide micuțule, țipă o Madame Angot dela galerie

Dar deodată un crochet i se înfundă în stomac. Apoi, aruncat dela dreapta la stânga, în lovituri repezi, ca apa ce curge dintr'o stropitoare, începe să facă pașii dansului de agonie. Atunci, muribundul, ca și cum s'ar fi așezat pe o masă de operație, se lasă pe podeaua ringului.

Exit: Mărculescu, extenuat.

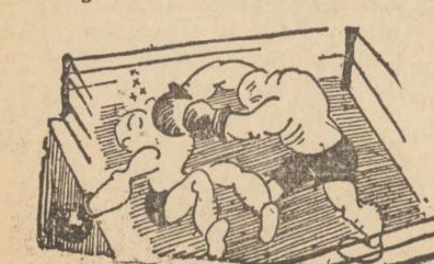
Când deodată, având ringul ca piedestal, Cionoiu *și* Milcoveanu *își înalță siluetele armonioase.*

— Asta-i matchul cel mai important, îmi spune un vecin de fotoliu.

Patriciu Milcoveanu, așteptând semnalul luptei, ia poze „à la Récamier", *face cu ochiul rivalului său; și, întors către fotoliile de ring, râde deodată ca o reclamă de pastă dentifrice. Dar Cionoiu are conștiința responsabilității sale; el se concentrează în gânduri și pare că gândește în mod intens la mijlocul de a învinge.*

Pan! gongul!

Milcoveanu înaintează, se pune în gardă la dreapta, apoi se răsgândește și-și ia garda în stânga.

Cionoiu se înfurie brusc, se lipește de adversar, și îl lovește pe șolduri.

— Haide, haide, urlă publicul. E al tău!

— Break! poruncește arbitrul.

Milcoveanu se freacă cu mănușa, ridică din umeri, apoi alunecând ca o fregată pe valuri, vine parcă lipsit de viață să se plaseze sub tirul greu al pumnilor lui Cionoiu.

*Apoi cedează terenul de bună voie, acceptă directe și cro*chets-uri *cu umilitate.*

Pune chiar genunchiul pe pământ, ca un cavaler în fața Dulcineii lui.

Și acum Cionoiu atacă; frunte lângă frunte, piept lângă piept, el face să curgă o ploaie de lovituri asupra adversarului care:

Voguant, navigant, sans jamais crier pouce
S'en va docilement où le ventre le pousse.

Inghemuit în colțul lui, el lasă să treacă furtuna cu o filozofie senină, apoi, ca un Polichinelle *spart, cade cu capul înainte pe Cionoiu, îl prinde în brațe, parcă într'o ultimă îmbrățișare, ceeace îi atrage săgeata pe care i-o asvârle un spectator:*

— Să știi că-l sărută acum! Sunt prieteni!

Publicul urlă, aplaudă, vibrează, se amuză ca și copiii la teatrul de Guignol, văzând pe cei doi boxeuri schimbând palme sonore ca aplauzele focelor la circ.

Și deodată apar, veniți de nu se știe unde — ca dintr'o cutie cu surprize, germanul Czicosch *și* Vasile Șerbănescu. *Cine i-a chemat? Eu nu; poate domnul de colo, care cască plictisit?*

Sau doamna de colo din fotoliu ce vrea să fie văzută, și care vrea să alunge acel praf de lumină albă, care îi încălzește sânii și îi îngheață blana?... Nu știu; nimeni nu poate s'o spuie. Germanul e micuț, încât pare gluma unui copil care a svârlit pe ring un balon de săpun. Șerbănescu e lung; cineva murmură:

— Nu-i deloc frumos!

— Oh! dar gândește-te, ma chère, *ce mușchi! Și când te gândești că în curând o să ne vedem soții în pijama!*

Și cineva adaugă, răutăcios:

— S'ar spune lupta unei girafe cu o maimuță! Matchul a început. Dar oare neamțul boxează sau dansează?

— Haide Czicosch!

Haide, haide, să nu fim atât de răutăcioși!... De ce voiți să se rănească băeții ăștia? Un tânăr și o blondă își fac o apariție tardivă, sculând un rând de fotolii

— Jos! Jos! Stați jos!

— Ho! că n'o să pierdeți nimica dacă n'o să vedeți acum!...

—Ia spune-mi, mă interpelează o cunoștință. știu că te pricepi la box... De ce nu i-or fi dat organizatorii lui Șerbănescu o armură și germanului o pereche de patine cu rulete... Ce lipsă de imaginație!... Czicosch dansează mereu, urmărindu-și prin toate colțurile ringului, ca ochiul lui Dumnezeu pe Cain, adversarul.

*Al șaptelea round. Germanul dansează, dansează, și împrăștie, în dreapta și în stânga, cu larghețea unui bogătaș yankeu bancnote într'o „boîte" pariziană, lovituri, pe când Șerbănescu s'a transformat într'un pun*ching-ball *benevol.*

Simt că mă furnică și pe mine... îmi vine să dansez. Un amic care se enervează, mă ia de martor, și dramatizează în mod liric:

— Ia privește!... Acesta-i un schelet articulat!...

*Și vezi taurul alb: eschivează!... Face acum pase cu muletas... Asta nu mai e box, e tau*romachie...

Publicul flueră; un adevărat concert... Sportiv integral, unul din fotoliu caută să comenteze dansul germanului, dar nu se aude nimic, așa încât domnul are aerul unui actor de cinematograf, care continuă să miște buzele pe ecran, deși aparatul a suferit o pană care face să nu se audă cuvintele...

S'a sfârșit!... Șerbănescu, epuizat, a renunțat: abandonează... Era și timpul!

Publicul răsuflă ușurat. Huidueli, fluerături, răcnete... Tumult... Banii înapoi!... Probabil ca să dovedească că boxul e un sport nobil, dar nu ca expresii!

La ieșire, prin mulțimea care-și face loc, cu greu, unul din secunzi iese, ținând pe Șerbănescu de braț.

— Nu fii trist! Ți-a umflat fața, dar nu-i nimic! Peste trei zile nici n'o să se mai cunoască... Și alții au fost bătuți ca tine, și totuși au devenit campioni!...

Iată-l și pe Czicosch care pleacă liniștit, ducându-și oasele în oraș...

Strada cufundată în întuneric primește acum pe evadații din templul mușchilor... unde germanul și românul au dansat pentru noi toate dansurile și chiar, pe o arie de mazurcă; o parodie a dansului macabru!...

PAUL B. MARIAN

Cronica gastronomică

Rețete

APERITIV

Un hering curățat și trecut prin mașină, o ceapă mică tocată, un ou răscopt, o lingură muștar, o lingură oțet de vin (sau zeamă de lămâe), o linguriță untdelemn fin, puțin piper. Toate acestea mestecate bine servite pe franzeluțe unse cu unt proaspăt. Excelent pentru bere, țuică și rachiuri. Dacă aveți obicei să vă antrenați la băutură însă, rog nu spuneți că din cauza mea. Se spun și fără de asta destule.

SOS PICANT

Se face o cremă ușoară la căldură (pe abur) din 3—4 gălbinușuri, puțin unt proaspăt, puțin vin alb sau oțet de vin și puțină supă. Când se răcește, se amestecă această cremă cu muștar, puțin zahăr, un păhărel de rom bun, puțină smântână, sare și piper. Cine vrea, pune și masline tocate, cine nu vrea nu pune. Se servește la rasol de pește, sau la fripturi reci. Ușor de făcut și, pe onoarea mea, bun.

BUDINCA DE MERE

Garnisiți fundul unei forme bine unse cu unt și presărate cu pesmet fin cu 4—5 mere, curățate, scobite, cu fundul tăiat drept ca să se așeze bine. In scobitura mărului o surpriză: o cireșă, o vișină, o smeură din dulceață, după plac. Apoi, acoperi totul cu compoziția următoare: o lingură de unt proaspăt de bună calitate, frecat până se face spumă; adaugi pe rând 3 gălbinușuri, 4 linguri rase de zahăr vanilat, un păhărel cu smântână proaspătă, la sfârșit cele 3 albușuri, foarte bine bătute. Se coace trei sferturi de oră.

Se servește fierbinte. Când scoți budinca din cuptor, o presări cu zahăr vanilat și o garnisești cu câteva boabe din dulceața pe care ai pus-o în mere. Asta-i budinca. Nu-s amator de dulciuri, dar l'am văzut cu ochii mei pe d. dr. Mihai Ciucă. servindu-se de două ori și doar e un om foarte sobru.

O IDEE !

Dacă n'ați făcut cozonaci după rețeta mea și vi s'au uscat, faceți din ei savarină. E mult mai bună decât a cofetarilor. Vă spun aceasta, ca să nu vă închipuiți cumva că nu-s om de treabă și că aș fi cât de cât vanitos.

Poftă bună.

PASTOREL

CITIȚI TOȚI AZI
în „LECTURA"
— FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —
UN DUEL
și
IN PRAGUL AVENTURII
— Romanul unei intelectuale ruse de astăzi —
de V. SIRIN
Numărul mai cuprinde: „Pagina humorului". Consult. Psihografologică
Lei 4. Romanul complect.
La chioșcari și librari.

— Ce duci în spate?
— Mi-am luat om de rezervă, pentru caz de pană.

I n s e m n ă r i

Criza generațiilor

Luc Durtain este unul din scriitorii călători care a vizitat foarte amănunțit America de la Est la Vest și de la Nord la Sud. Inteligent, conștiincios și larg în vederi, acest eminent scriitor poate fi privit cu drept cuvânt ca cel mai de preț informator al clipelor crizei de azi în Statele Unite, mai ales pentru cine a citit „Quarantième Etage" și „Captain O. K.", *remarcabilele sale cărți asupra Americei, severe în critici, dar echitabile și pline de simpatie înțelegătoare pentru îndrăzneala constructivă a tânărului continent. Iată ce spune el despre schimbarea moravurilor din timpul crizei:*

„Intimitatea caracterelor nu s'a schimbat. Totuși cuvântul de ordine al Americanilor este cu totul altul. Aceleași ziare, care vorbeau despre producția peste puterile omenești, celebrează azi poezia recreației. Clădirile (the Buildings) enorme pentru care nu se mai puteau plăti impozite, au fost dărâmate și s'au construit în locul lor câmpuri de tenis. Mai multe restaurante s'au amenajat în terase pe trotoarele aleei a V-a... Femeia, odinioară copilul răsfățat al Americei, își are partea ei în această răsturnare a moravurilor. Pe când bărbatul stă fără de lucru, adeseori ea câștigă viața pentru toată familia. Mai multă muncă și mai puțin flirt. Moda este pentru munca socială.

Dar cu toată munca fără preget pe acest teren, Luc Durtain socoate că acest amestec de mondenitate și binefacere nu dă cine știe ce rezultate. Cluburile dau faliment unele după altele.

Dar „Tineretul"?.

Tineretul, afirmă scriitorul francez, e din toată inima alături de generațiile mai vechi. Nu există abisul dintre generații constatat în Europa. Aceasta pentru că în America nici copiii nici tinerii nu sunt socotiți ca trăind într'o epocă de tranziție și de pregătire pentru viitor. Copilăria și tinerețea își au scopul și semnificația în ele înseși. S'au făcut mari sacrificii ca nici una nici alta să nu sufere de neajunsurile momentului. Universitățile, chiar acele care se susțin prin contribuții particulare, continuă să funcționeze aproape ca odinioară. Pentru cei mai mici s'au născocit tot felul de mijloace spre a li se veni în ajutor. Se colectează până și „sandwichuri" pentru gustare. Totuși viitorul pentru noile generații se găsește destul de întunecat. Alt fapt mai remarcabil, ne spune Luc Durtain, este împăcarea între civilizația mecanică și cea spirituală. Inainte cugetarea nu privea de cât pe o mică minoritate, „Cei cu fruntea lată" cum li se zicea. Oamenii obișnuiți nu se preocupau de cât de confort material. Acum însă tot felul de încercări intelectuale foarte îndrăznețe sunt încurajate și susținute.

Altfel, închee Luc Durtain, după ce Statele Unite au fost îndestul de zguduite și aiurite de lovitura din Martie trecut, și-au revenit cu un curaj și o demnitate desăvârșită.

Jules Romains humorist

Autorul romanului „Hommes de bonne volonté" *a avut multă vreme reputația unui autor de farse. „Monsieur Le Trouhadec" piesa de teatru care a fost reluată de* Louis Jouvet *este cea mai bună dovadă.*

Ceia ce este însă extraordinar este faptul că puțin înainte de războiu Jules Romains a provocat, cu prilejul unui proces, o sentință judecătorească de un humor ce întrecea pe al său. Iată în ce împrejurări. Un confrate de la un hebdomader fantezist a reprodus fără autorizația autorului scrierii „Copains", niște versuri ale sale sub titlul de „Littérature cubiste". Jules Romains l-a dat în judecată, iar sentința procesului e plină cu „attendu que", având în vedere că, este o piesă de un humor irezistibil și plin de savoare.

Iată câteva citații:

„Având în vedere că poetul Jules Romains, chiar când își proslăvește piciorul, știe să și-l ridice la înălțimi neaccesibile naivului cititor cu spiritul simplu și inteligența necomplicată.

Având în vedere că Jules Romains, afară numai dacă nu va încerca o evoluție complectă și puțin probabilă în talentul său, nu are a se teme de a fi confundat cu vreunul din colaboratorii cu stilul limpede și hazliu al jurnalelor umoristice..."

Atât numai că spiritualul magistrat din arondismentul al IX-lea din Paris, nu a fost un bun prezicător, căci nu a prevăzut că Jules Romains va scrie într'o zi pe „Knock"!...

Opinii separate și totuși...

In cursul unei anchete în lumea literară, a unui cotidian de seară, intervieweru! întreținându-se cu un autor tânăr și plin de prezumție, îi cere părerea asupra unui scriitor cu renume, vechiu academician.

— „Reputație nemeritată, fu răspunsul tânărului, de altfel e cu totul zaharisit... s'a isprăvit cu el...

Continuându-și ancheta, ziaristul întâlnește, după puțină vreme, pe un academician și îl întreabă despre tânărul confrate în chestiune.

— „Mare talent, una din personalitățile cele mai simpatice ale literaturii actuale...

Ziaristul îl ascultă încremenit și nemaiputându-se stăpâni, îi zise:

— „Indulgența d-voastră mă uimește, cu atât mai mult cu cât tânărul acesta mi-a vorbit cât se poate de rău de d-voastră, acum câteva zile...

— „O!, răspunse omul ilustru cu inima bună, știm noi bine și unul și altul, că mințim!

Criză de poeți!...

Intre premiile Academiei Franceze există, ca unul din cele mai vechi instituite, un premiu pentru poezie. Când s'a reorganizat Academia, sub Consulat, a fost înscrisă în buget suma de 4.000 franci pentru un premiu al poeziei din doi în doi ani și apoi această sumă s'a înscris regulat în bugetul Academiei până în zilele noastre. Premiul acesta s'a dat regulat la fiecare doi ani până în 1927. Dar de la această dată cei Patruzeci n'au mai avut nici un poet candidat la acest premiu.

Astfel în 1929 au cerut în zadar un poet care să fi cântat „Tinerețea", subiect atrăgător și de actualitate. Dar nu s'a prezentat niciun candidat. S'a amânat atunci premiul pe 1931 și s'au ușurat condițiile. Academia nu mai cerea acum candidaților de cât un poem de 100 de versuri minimum și 300 maximum asupra unui subiect ales de ei înșiși. Dar nici un candidat. Și de data aceasta au amânat premiul pe 1932, apoi pe 1933 cu acelaș rezultat negativ și, să se noteze bine, premiul a devenit 8.000 mii franci, dublându-se.

Academia Franceză se întreabă acum, îngrijorată, dacă se va găsi sau nu un poet candidat pentru triplul premiu de 12.000 franci în anul 1934?... Douăsprezecemii de franci pentru 100 de versuri? Nu e puțin lucru, dar ce carență de poeți în vremurile noastre!...

50 ani — 500 reprezentații

La 19 Ianuarie 1934, a fost reprezentat pe scena teatrului național din Budapesta, pentru a 500-a oară, în cincizeci de ani de existență, poemul dramatic al lui Emeric Madách: Tragedia omului.

Este desigur un record frumos pe care-l cunoaște singura realizare dramatică a literaturii maghiare, care poate intra în cadrul literaturii universale.

Valoarea lui provine desigur din universalitatea și eternitatea problemei tratate: lupta între sentimentul originii noastre divine și al imperfecțiunii pământene, care se desfășoară în spiritul omenesc.

Din tot repertoriul teatrului maghiar, poemul lui Madách e singura realizare care nu păcătuește prin șovinismul strâmt al acestei națiuni cu orizont îngust, care a pervertit toate valorile spiritului și ale culturii prin subjugarea lor unor interese de clase feudale care nu s'a putut ridica niciodată la ideia de unitate europeană și de universalitate umană.

Cu ocazia acestui mare jubileu al poemului lui Madách, Jules Bisztray, arată, în câteva note publicate în Noua revistă ungară, *istoria schimbărilor suferite de poem pentru a putea fi reprezentat, și traducerile pe care le-a cunoscut. Amintește și de acuzațiile numeroase care i s'au adus lui Madách, învinuit a fi imitat pe* Faust de Goethe.

Tragedia omului *n'ar fi decât un reflex al acestuia. Intr'un recent studiu publicat în* Le Temps, *Henri Bidon reluând paralela tradițională, numea opera lui Madách un* Faust *ungar. Jules Bisztray respinge aceste acuzații, susținând că apropierea de* Faust *se datorește numai unei proaste traduceri în limba germană a poemului.*

Amintind și de traducerea românească a acestui poem interesant, publicistul maghiar nu scapă ocazia pentru a face propagandă șovinistă. (E de altfel singurul scop al acestei reviste, care sub masca culturii și obiectivității propagă iredentismul nobilimii maghiare). El se 'ntreabă când va ajunge să fie reprezentat pe scena teatrului național din București, acest poem? Și spune: „ceeace se poate afirma, este că cu ocazia centenarului poetului, în Ianuarie 1923, autoritățile românești au interzis reprezentația solemnă pregătită de teatrul maghiar din Cluj, invocând diferite motive, și neautorizând-o decât doi ani mai târziu, suprimând însă scena Revoluției franceze și cântecul Marsiliezei. Astfel, astăzi încă, acest profund document uman nu poate fi reprezentat decât mutilat în orașul Cluj".

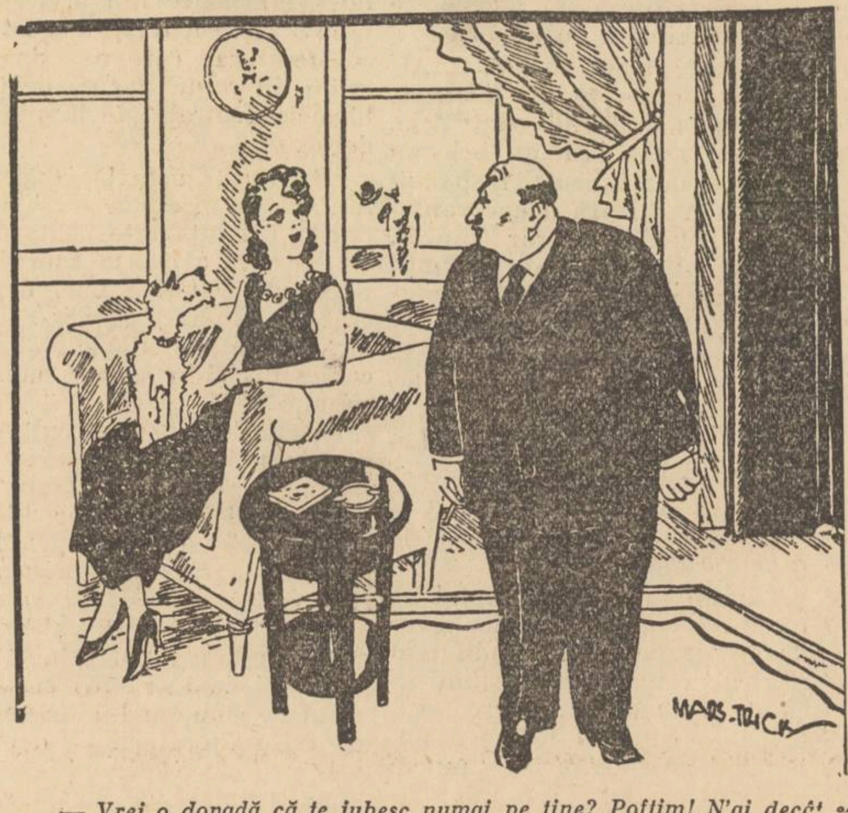
Dacă și opera cea mai streină de tendințele șovinismului oligarhiei maghiare, cum este poemul lui Madách a putut fi astfel privită, — ne putem închipui până unde merge patima oarbă a acestui iredentism condamnabil.

Artele de agrement

In congresul N. U. T. (National Union Teachers) ținut de curând la Bolton, președintele asociației, Mr. H. Humphrey, a luat apărarea Desemnului și Muzicei în educația copiilor de la toate vârstele, protestând împotriva taxării lor de arte de agrement.

Bucuria culorii, a formei, a sunetului și a artei creative au dat copiilor un fel de încredere în sine, bazată pe faptul că sunt în stare și ei, oricât de puțin dezvoltați ar fi, să se egaleze cu ceilalți copii prin faptul că pot și ei realiza ceva. Aceasta înlătură „sentimentul de inferioritate" atât de frequent și atât de dăunător micilor școlari, iar dexteritățile cum sunt numite cu dispreț la noi sau „artele de agrement" în Anglia, sunt, după părerea președintelui educatorilor din Anglia, și a altor atâtea somități pedagogice, mai folositoare pentru formarea tineretului decât cei trei R, (scris-socotit-citit) care au dominat toată activitatea școlară din trecut. De cât desemnul și muzica nu trebuiesc privite ca „arte de agrement", ci ca stimulentele cele mai eficace ale „muncii" copilului și cu centre de interes pentru orice directivă a educației.

Congresul, alcătuit din peste 5000 educatori, a fost primit la Brighton de către Miss Margaret Hardy, primarul orașului, investită cu roba roșie de purpură și cu toca în patru colțuri cerută de ceremonialul englez.

— Vrei o dovadă că te iubesc numai pe tine? Poftim! N'ai decât să te uiți în registrul meu fiscal.

LUNI 30 APRILIE
Viața Ilustrată
SPORT
CINEMA
ACTUALITAȚI
4 pagini mari tipărite în heliogravură Prețul 3 lei

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 699
DUMINICA 29 APRILIE 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Un mit literar: sufletul slav

La procesul lui Gorguloff, emigrantul acela rus care, în Mai anul trecut, l-a ucis pe Președintele Franței, fiindcă apărarea se răzema pe susținerea că asasinul este iresponsabil, șase medici alieniști fură chemați să se pronunțe asupra stării sale mintale.

Cum era de așteptat, trei dintre experți declarară categoric că asasinul era nebun de legat — ceiace obligă în mod peremptoriu pe ceilalți trei să susțină exact contrariul, că adică acuzatul era perfect normal.

Pentru a slăbi ceva din tăria afirmațiunilor acestora, și mai ales pentru a turbura convingerea celui mai aprig dintre aceștia, avocatul apărării dădu cetire câtorva fragmente din operele literare și politice ale lui Gorgulov care scria cu semnătura de „Paul Brède", — în speranța că incoerența și extravaganța lor avea să risipească orice îndoială în ce privește capacitățile intelectuale ale autorului respectiv.

Cei trei medici care opinaseră pentru luciditatea perfectă a criminalului, își menținură diagnosticul; era o chestie de demnitate, să nu recunoască că ceilalți avuseseră dreptate.

Și unul dintre ei în special asaltat de argumentele apărării, avu o butadă semnificativă:

— Dacă cele cetite ar fi fost scrise de un Francez, ași zice imediat că este nebun de legat; venind însă dela un Rus, nu găsesc nimic anormal în ele.

Și pentru a face mai limpede intenția sa, doctorul Genil-Perrin lămuri — ceiace părea să fie o glumă:

— Dacă în toiul lui Iulie, ași vedea în Place dela Concorde un Francez plimbându-se gol, ași da imediat ordin să-l închidă într'o casă de nebuni; dacă însă ar fi vorba de un Negru, căzut din inima Africei, n'ași găsi nimic anormal în aceasta: cel mult i-ași lămuri că la noi nu se obișnuiește a merge astfel, în public.

Ceiace însemna că, în concepția expertului alienist, pe planul intelectual, un Rus, considerat in abstracto, era la aceiași distanță de un Francez sau în general un European, ca aceia la care s'ar afla, pe planul moral, un Negru sosit proaspăt din fundul Africei.

D-rul Genil-Perrin, enunțând opinia redată mai sus, n'avea meritul unei prea mari originalități. In fapt, el nu era decât ecoul convins a ceiace la început fusese doar un mit literar; expertul chemat în fața juraților Senei, credea cu hotărîre în ceiace precursori ai săi, romancieri, denumiră într'o formă vagă „sufletul slav".

Deja Balzac, acum o sută de ani, în „Cousine Bette", intitula un capitol al romanului său: „Artiste, jeune et *Polonais* que vouliez-vous qu'il fit?"

Cetitorul va fi înțeles, desigur, că pentru a găsi eroului său aceste trei scuze, enumerate crescendo, acesta trebuie să fi săvârșit o trăznaie remarcabilă, pe care singură nici calitatea sa de artist, chiar dacă i s'ar fi adăugat aceia de tânăr, n'ar fi putut-o explica, dacă n'ar fi recurs la ajutorul argumentului decisiv: sufletul slav al autorului, polonez de origină.

Vicontele de Voguë, diplomat și academician francez, descoperi acum cincizeci de ani romanul rus și-l prezentă concetățenilor săi.

Era o lume nouă aceia ce se înfățișa nobilului diletant, obișnuit cu dulcegăriile contimporanilor săi. O lume de oameni necăjiți, umiliți, o lume de suferință și de mizerie, pe care n'o bănuia mai nimeni în Apusul european.

Romancierii aceștia pe care Melchior de Voguë îi descoperea pentru uzul Parisienilor: Gogol, Dostoievsky și chiar Tolstoi, înfățișau personagii dintre care cei mai mulți aveau un venit anual mult inferior sumei de 40 mii de franci, la cât fixase estetica lui Paul Bourget minimumul de existență pentru un erou de roman, ba unii din ei n'aveau nici un venit, de nici un fel. Iar suferințele de care vorbeau paginile unui Dostoievsky sau Gogol, apăreau de neînțeles cetitorilor lui Octave Feuillet sau Paul Bourget.

„Suntem păcătoși, și nenorociți, și mizerabili", gemeau eroii romanelor rusești, bețivii și epilepticii, din prea mare suferință și desnădejde. Romanul rusesc în secolul trecut era butelia în care naufragiatul pe o insulă pustie a strecurat un bilet scris cu din sângele său pentru a implora salvarea.

Decât, butelia aceasta, ajunsă în mâni civilizate, a stârnit nedumerire: „De ce o fi scrisă cu sânge?" Și răspunsul veni, la început sincer, apoi interesat: „Este, probabil, o predilecție locală."

Astfel s'a născut legenda aceia a „cultului suferinții", cruda lămurire a ceiace forma noutatea neînțeleasă a romanului rusesc.

In traducere europeană, apelul disperat al romanului rusesc devenea o ramură de literatură. Incercarea dăduse greș.

Fu acum rândul politicii; fiindcă romanul nu reușise, începură să vorbească pamfletul și bomba teroristă; apoi revoluția din 1905.

Totul era însă zadarnic; Europa tot nu înțelegea. In toate aceste manifestări, care erau tot atâtea chemări, gânditori desinteresați vedeau forme de expresie ale aceluiași suflet slav, neliniștit și închinat suferinții.

Când Rușii pricepură că nu aveau de așteptat nimic de la alții, s'au resemnat: vreau să zic au făcut singuri revoluția și tot ce a urmat, întorcându-și privirile de la hotarele care îi despărțeau de alte popoare, de la care nimic nu le putea veni.

Odată cu țarismul a murit și „sufletul slav". Fiindcă misiunea romanelor din vremea țarilor s'a sfârșit, a încetat și particularismul acela determinat de starea socială și politică, pe care noi îl atribuiam unei structuri speciale sufletești. Sufletul omenesc este acelaș pretutindeni și nu o piatră de hotar îl poate schimba, cum ar voi unele teorii literare sau politice.

„Nu vom mai ceti romane rusești!" exclama cu tristețe Ramon Gomez de la Serna, într'o pastișă, acum câțiva ani.

In adevăr, romanele à la Gogol sau Dostoiewsky au murit, odată cu eroii lor, în toamna lui 1917.

Au venit însă altele care vorbesc de speranțe și de viitor.

Și le putem ceti, fiindcă vorbesc de oameni ai timpului nostru, de aspirații și idealuri pe care le putem pricepe: și putem începe, de pildă, cu romanele lui Ilya Ehrenburg, omul care a înțeles cel mai bine, poate, mizeriile și mărețiile epocii noastre.

MANUEL MENICOVICI

Mina Byck-Wepper — Compoziție

Din viață — nu din cărți

Printre oameni

Rubrica „faptelor diverse" din ziare a fost îmbogățită cu un caz aparte: un om a lăsat prin testament o sumă de bani, cu destinația de a fi intrebuințată la întreținerea unei cofetării. Această cofetărie are menirea de a oferi prăjituri tuturor cânilor aduși la tratație.

Testatorul a mai specificat, că ultima-i dorință este de a fi îngropat în cimitirul cânilor (alături de cânele lui favorit), — pentruca la a doua venire, dacă vor învia morții, să nu se trezească printre oameni.

O nebunie — vor zice unii. Alții vor șopti: O curiozitate...

Puțini însă vor înțelege gestul desperat al celui dezamăgit de oameni...

Sinucidere

Văduva lui Manlicher, constructorul celebrei arme de răsboiu, s'a sinucis din cauza mizeriei.

Arma pentru care s'au creat societăți și s'au clădit fabrici, arma care a adus atâtor capitaliști averi imense, arma care — pentru mărirea câștigurilor a provocat războiul... această armă n'a putut asigura familiei inventatorului nici pânea cea de toate zilele.

Dar arma Manlicher a adus în atâtea case mizeria, suferința și moartea.

Zeci de milioane de oameni n'au ce mânca astăzi pe urma armei funeste.

Și poate destinul a condamnat la moarte prin mizerie familia lui Manlicher — ca un simbol...

Ochii femeii aceleia s'au bucurat, probabil, în tinerețe — la gândul avantajelor materiale: parcă din țeava armei apăreau toalete, case și moșii. N'a eșit însă decât fum. A sosit sfârșitul: deziluzia, mizeria și moartea.

Manlicher a primit o pedeapsă postumă

Un nou trandafir

După patru ani de experiență, un grădinar din Colchester, — în urma unei munci pricepute, atente și pline de perseverență, — a obținut un nou tip de trandafir de culoare portocalie. Trandafirul a fost obiectul admirației unanime, în expoziția „Societății naționale engleze pentru cultura trandafirilor".

Vra-să-zică, omul poate — în curs de ani — să modifice florile, punându-se la întrecere cu Dumnezeu.

Dar el oare nu-i în stare să modeleze sufletul unui copil? Nu poate opri copilul dela furat și dela crimă?

Din ochii copilului, părintele nu-i capabil să alunge — cu o privire bună — ura care tulbură luminița de viață nouă?

Nu reușesc părinții, fiindcă de cele mai multe ori nici ei nu-s mai buni — ci sunt doar oameni printre care n'ar mai vrea să trăiască, a doua oară, testatorul în favoarea cânilor.

Și totuși...

Și totuși omenirea nu trebue să dezespereze. O expediție științifică a plecat spre Nord pe vasul „Celiuskin". S'a întâmplat o catastrofă. Membrii expediției s'au trezit pe o banchiză plutitoare, care se topea pe măsură ce se deplasa spre Sud.

Iar când s'au prezentat mijloacele de salvare — șeful expediției n'a sărit cel dintâiu în avion, zdrelindu-și coatele și spărgându-și capul de ușa cabinei. El a oferit celorlalți tovarăși locul prim.

Șeful expediției a rămas pe banchiză până la urmă — riscându-și viața dintr'un înalt sentiment de cavalerism și de solidaritate omenească.

Iar la sfârșit pilotul a revenit pe banchiză, cu pericolul vieții sale, pentru a salva cânii expediției — „javrele", „cotarlele", „potăile" etc... cum li se spune la noi.

Dacă testatorul cu cofetăria pentru animale ar fi trăit până după salvarea expediției „Celiuskin" — ar fi consimțit, poate, ca să primească drept tovarăși întru eternitate... în afară de câni... și pe șeful expediției, și pe pilotul care a organizat opera de salvare.

Sufletul acestora va servi la crearea unui nou tip de om.

M. SEVASTOS

Sunt stâncă sură...

Sunt stâncă sură, sus, pe muchi de-abis.
Sunt salt
— încremenit —
Spre 'nalt....
Sunt negură de vis.

Milenii dorm în sufletu-mi de piatră,
Larg, taina nesfârșitului mă 'nvăluie,
Umile, rodnicele ploi mă jăluie.
In vifor, haitele văzduhului mă latră

Sunt salt
— Incremenit —
Spre 'nalt.

Infrunt prigoana arșiței și-a gerului
Trufaș, înfrunt mânia cerului:
Scuipă foc furtunile rebele —

Dar —
Fulgerele eu le frâng —
Și —
Pe creștetul meu
Plâng
Nemuritoarele stele.

GEORGE VOEVIDCA

Luna în poezia lui Verhaeren

O antologie a lunii ar prezenta un deosebit interes căci poeții s'au servit de astrul nopții din belșug, pentru a-i turna palida lumină peste stihurile lor de dragoste, supunere sau revoltă.

Ne-am cam făcut cu toții o anumită idee despre „globul de aur" al naționalului nostru Bolintineanu, fără a ne da bine seama cât de variată este „Stăpâna mărilor", astrul singuratec care-și împrăștie razele-i bolnave, molcome și reci, peste nesfârșit. Obicinuiți cu vreo imagine à la A. de Musset sau V. Hugo, eternul punct pe *i* peste vreo turlă și secera uitată pe cer, am neglijat a transpune luna în spațiu, oricât de paradoxal ar părea. Totuși luna este alta la munte, alta la câmp, la oraș, la ocean. La mare și la câmp îi este mai puternică impresia de radioasă suveranitate, peste orizontul imens, pe când la munte sau la oraș, luna pare și dânsa strânsă între ziduri sau vârfuri, mai mult un pitoresc accesoriu unui decor urban sau alpin.

Pentru un poet complex și cu atâtea resurse ca Verhaeren, satelitul nostru credincios este o funcțiune sufletească, deplin părtașă tuturor sbuciumurilor omenești. Martora tăcută și indiferentă a binelui și răului, oferă tot felul de imagini de unde nu lipsește nici macabrul, învăluite însă într'un vocabular a cărui țesătură aduce aminte de finele dantele pe care le împletesc femeile Flandrei.

Pentru niște sărmani pescari bătrâni, care își așează de cu noapte rețelele în apa dușmănoasă, luna apare simbolic:

„...la lune semble une morte
Ou'on enfouit au bout du ciel...
(Les Pêcheurs, Vilages illusoires).

Din tot poemul se degajă impresiunea întunericului și a mizeriei eterne, pe care lumina lunei, moarta gonită la celălalt capăt al cerului, nu face decât s'o evidențieze:

„Le fleuve traine, pestilentiel,
Les charognes que le courant rapporte". id.

. . . .

Această viziune baudelairiană este complectată cu siluetele celor ce se necăjesc sub lună:

„Les pécheurs noirs n'ont sur la peau
Rien que des loques équivoques
Et, dans leur cou, leur vieux chapeau
Répand en eau, goutte après goutte,
La brune toute". (idem)

. . . .

Femee iluzorie, iat-o despletită, scăldând umerii goi ai dunelor patriei sale:

„La nuit, quand des cheveux de lune
Baignent, lisses et froids, les épaules des dunes..."
(La Vieille, des Villages illusoires).

Pitoresc și sculptural, femeia aceasta iluzorie trăește numai prin luminosu-i dar recele păr despletit, care ar putea mângâia și altceva decât dunele coastei belgiene.

Luna desmierdând vuetul ori tăcerea mării, i-a procurat lui Verhaeren viziunile cele mai halucinante, de unde nu lipsește prețiozitatea. Iată o zână cu două mâni albastre, jucându-se cu luna care cade ca și dintr'un paner de aur, în fundul apei unde moare cu tot cerul împreună. Zâna este teribila regină a Mărilor:

Dans une baie, au bord des dunes,
Qui s'étendent de lieue en lieue,
Voici jouant avec la lune,
La fée aux deux mains bleues,
Comme d'un panier d'or,
La lune tombe au fond de l'eau
Et s'éparpille
En rond qui brillent;
La lune et tout le grand ciel d'or
Tombent et roulent vers leur mort,
Au fond de l'eau profonde et bleue
Dont est reine, la fée
Aux deux mains bleues.
(La Baie, Les Vignes de ma murailles).

Imaginile din „La Baie" fără îndoială că sunt unice, un fel de frățietate în pierzanie a cerului și lunei, căzute și rostogolite în neantul stăpânit de zâna cu mânile albastre.

In „Soir d'automne", zboară nori de culoarea marmorei pe cerul „nebun" și luna ca un cristal alb, este amenințată să cadă sfărîmată într'un heleșteu, sub loviturile vântului care își bate joc de arbori și fură stuful depe colibe:

...Vôtre face de cristal blanc
Va choir morte, parmi l'étang...

De jur împrejurul figurinei de cristal alb domnește sabat și urgie; vântul, cavaler grosolan și vicios, s'a îmbătat și face dragoste pretutindeni cu toamna cea roșcată:

„Eh la lune garde à vous!"
Le vent est ce cavalier lourd
Qui s'est soulé, ce soir, et fait l'amour
A tous les coins des carrefours
Avec la rouge et violente automme...

Nimic nu poate face pentru a liniști elementele, luna tristă și senină ca o fecioară pictată pe zidurile imensei catedrale care este cerul;

„Eh la lune garde à vous!"
Votre allure de Sainte vierge
Et vos étoiles et vos cierges
N'ont rien à faire en cette heure de fête,
Où l'automne et le vent perdent la tête....
(Soir d'automme, Vignes de ma murailles).

Toamna și vântul își pierd capul și vâjâitul furtunei dinspre cețoasa Mare a Nordului, nu-i vâjâit, ci un adevărat rut al anotimpului, simbolul unei dragoste vijelioase, peste care luna cu aerul său de madonă, zădarnic ar cerca să-și mai arunce fardul său cu dorinți de stăpânire și potolire în eter.

Una din ultimele poeme din ciclul „Les Vignes de ma muraille", marchează dramatic sbuciumul inimii omenești.

„Mon coeur? — Il est tombé dans le puits de la mort"... (Une heure de soir).

Tăcerea este îngrozitoare, una din acele liniști anihilatorii și poartă deschisă morții, în timp ce, în fundul aceleași fântâni unde a căzut inima gânditorului, se strecoară rece și lumina funebră a lunii:

„Comme un morceau de gel
La lune aussi, au fond du puits
Laisse tomber sa pâleur éternellle".

Biata inimă este un hartan de carne sângerândă și mai ales acolo, în fundul fântânii morții, singură în fața lunei arzătoare prin răceala ei:

„Mon coeur est un quartier de chair,
Un bloc de viande saignante,
Mon coeur bat, seul, au fond du puits,
Contre un morceau de lune ardente"

In fundul cisternelor morții, inima aceasta apocaliptică, se înverșunează a bate:

Au fond des citernes de mort,
Mon coeur s'acharne et bat encore
A coups de fièvre, sur la lune...

(Continuare în pag. II)

Luna care prezidează această agonie, apare sub formele cele mai haotice și fantastice, adevărate coșmare poetice îmbibate cu oarecare doză de prețiositate:

„La lune est un visage étincelant;
La lune est un hiver de miroirs blancs,
Sur l'eau des Nords du sort:
La lune est une bloc de folie;
La lune est une bouche de gel
Qui mord mon coeur essentiel".

Astrul nopții a devenit halucinantul tablou al unei ierni cu oglinzi „albe", aruncată peste apa Nordului destinelor, acolo unde sunt mai nebuloase și fiorii necunoscutului se agită mai represiv sub soarele indolent.

Devenită pur și simplu un bloc de nebunie, luna cu gura-i înghețată mușcă din inima care-și așteaptă un neant fără multă zăbavă.

„Les tenailles des minuits clairs
Serrent ce coeur entre leurs fers...

Nopțile luminoase ca de porțelan străvechiu strâng în cleștarele lor vrăjite biata inimă până ce într'o bună seară luna o va mistui și închide într'însa ca într'o vecinică temniță:

...Certes'un soir la lune enfermera
Ce coeur, malgré ses battements de haine,
Comme une pierre en une gaine...
(Une beure de soir).

Luna, simbol al morții verhaereane, complectează definiția morții, un fel de pierdere într'un neant astral, fără putință de salvare, având drept axă astarul polar și iscoditor.

Luna lui Verhaeren încadrează haotic și muribund, ca și ale sale Sate iluzorii sau Apariții din calea lui, vedenii turburătoare de profundă mizerie omenească. Departe de a înflori peisagii romantice sau a poetiza întâlnirile pozitive ori nevinovate ale îndrăgostiților, astrul nopții se preface în viziunea shakespeariană a „blocului de nebunie". Dela Shakespeare la Verhaeren? Cine s'a putut gândi vreodată să-i apropie? Totuși nu s'au născut departe unul de altul, la capetele negurei și de multe ori i-a strâns aceiași cugetare.

Imponderabila Salambô, într'o seară chinuită, pururea singură și cu năzuințele pe veci înecate în minunatul golf al Cartagenei, vorbi astrului protector:

— „Ești o groaznică stăpână! Prin tine se nasc monștrii, fantomele înspăimântătoare, visele amăgitoare; ochii tăi macină pietrele clădirilor, și maimuțele sunt bolnave de câte ori reîntinerești..."

Aceasta este luna lui Verhaeren, zână apropiată de Nord, destinul care ne aruncă și pe noi în adâncimile necunoscutului, sub simbolul luminos al eternei făclii a Tăcerii. Pe la răspântiile întunecoase ale unui Sat iluzoriu, precum și printre frescurile care compun „Les Vignes de ma muraille", razele lunii despică negura și sufletul, topindu-se în acele fine bijuterii lucrate de vreun maestru dement și genial, sau în niște bizare instrumente de tortură. Viziunile sale rătăcesc prin peisagii dantești, shakespeariene, până în acel ocean imens de oglinzi albe, reflectând pe oceanul Nordurilor destinului nu numai halucinații sau naufragii ci și reale aspecte de crize sufletești.

Luna lui Verhaeren nu polеește nici odată priveliști line și dorul de viață, este mai degrabă luna morții, aproape demoniacă, aceiași lună care aflăm din gura castă a lui Salambô că pietrifică leșurile.

AUREL GEORGE STINO

Moda

Parfumurile

Parfumul este un detaliu mic de importanță mare; bine întrebuințat constitue una din remarcabilele atracții ale eternului feminin.

Bărbații — saboteurii noștri pe toate terenurile — ne reproșează totdeauna că suntem pasionate numai de rochii și nimicuri; desigur însă că se înșeală și că aceasta nu e decât o legendă... Dar ca orice legendă trebue spulberată. Insuși doctorul Vandervelde, în complexul său studiu „Le mariage parfait", atribue o deosebită atențiune alegerii parfumurilor care au o importanță covârșitoare din punct de vedere sexual și estetic. Ele trebuesc armonizate cu toaleta, sexul, vârsta și cu ora când sunt folosite.

Cred că servesc bine intereselor esențiale ale sexului frumos și slab, dând câteva indicații despre utilizarea unor esențe noui, proaspete și insinuante; vă cer scuze, doamnelor, dacă penița mea e mai prejos de subiectul pe care-l tratează. Prefer deci să cedez locul și stylo-ul parfumeriilor.

Inchideți ochii și visați...

Guerlain aduce pentru seară „Vol de nuit", „Lui" și „L'heure bleue" păstrând recordul pentru après-midi. Pentru domni, Guerlain a preparat incomparabilul „Djedi", „Impérial russe" și „Guerlinade". Cu această ocazie putem sublinia că moda rațională este aceea care departe de a uniformiza sexele, le diferențiază pe cât posibil.

Caron, ca o sugestie a tempo-ului în care trăim dă câteva denumiri foarte sugestive ultimelor sale creațiuni: „En avion", „L'Infini", „N'aimez que moi"...

Chanel, Patou și Lanvin au reușit să realizeze nu numai o linie olimpică în îmbrăcăminte dar au acea revelație caldă și seducătoare în forma flaconului și suavitatea esențelor. E vorba de „Une idée", „Sycomore", „Le sien", „Scandale" de seară; „Ivoire", Amour-Amour", „Arpège", „Cocktail-dry", pentru après midi.

Ah! dacă parfumurile ar ști să vorbească! Ce secrete minunate ar povesti. Dar în ciuda acelora pe care le învălue sunt atât de discrete...

Și ce bilet de dragoste mai imperativ și insinuant poți trimete, domnule, unei femei, decât câteva flacoane de parfum — care să conțină și să exprime următoarea formulă eternă:

Mon désir+n'aimez que moi=scandale.

BRIGITTE

VIAȚA ilustrată actualități • SPORT • cinema

INTREBUINȚAȚI INTOTDEAUNA
Bi-Oxyne
UN DENTIFRICE SERIOS
PASTĂ SĂPUN
PUDRĂ
APĂ DE GURĂ

Actualități științifice

Moartea invinsă prin știință

Cercurile științifice din Rusia sovietică comentează cu aprindere o serie de experiențe biologice, care frizează aproape miracolul.

Intr'adevăr, savantul rus, profesorul Smirnoff, directorul unui Institut biologic din Moscova, în urma unor îndelungate cercetări, ținute până acum în secret, a reușit să descopere un procedeu senzațional pentru a „reînvia morții", în anumite cazuri determinate, grație unei îndrăsnețe operații chirurgicale.

Procedeul profesorului Smirnoff se aplică cu succes în toate cazurile când pacientul a murit în urma unui atac subit de inimă.

Primele experiențe ale lui Smirnoff se refereau la animale, „ucise" prin descărcări electrice violente și readuse apoi la viață, printr'o intervenție chirurgicală.

Acelaș sistem, adaptat la oameni, a înfăptuit minunea unor „reînvieri", care păreau absolut excluse.

Se știe că în cazul unei opriri brusce a inimii, ființa muribundă — om sau animal — manifestă o serie de convulsiuni premergătoare morții.

Incă de acum 30 de ani, savantul rus, Avdeeff, și mai târziu studentul american Gukker, au emis ipoteza că am putea reda inimii pulsațiunile ei, dacă reușim, în interval de cinci minute, după apariția convulsiunilor, să punem în funcțiune mușchiul cardiac.

Pornind dela această sugestie ingenioasă, profesorul Smirnoff a ajuns, în urma lucrărilor sale, la convingerea că rezultatul încercat poate fi obținut, nu numai printr'o intervenție făcută în primele cinci minute, ci chiar și după o jumătate oră, de la simptomele prevestitoare ale morții.

Savantul rus supuse mai mulți câni la tensiuni electrice extrem de puternice. Animalul „murea" în 30 de secunde: inima înceta să-i mai bată, respirația i se oprea în loc și totul părea ireparabil. După o jumătate de oră, profesorul Smirnoff aplica operația sa asupra acestor cadavre de câni și reușea în toate cazurile să-i readucă la viață.

Incurajat de aceste succese, Smirnoff aplică acelaș procedeu și oamenilor. Un caz din cele mai recente este acel al unui necunoscut, leșinat deodată pe o stradă din Moscova, din cauza unei crize de paralizie cardiacă. Corpul necunoscutului fu transportat la spitalul municipal, unde doi medici de serviciu constatară moartea bolnavului.

Profesorul Smirnoff, care din întâmplare se găsea de față, hotărî să-și încerce imediat experiența. Deschise pieptul bolnavului, puse în legătură inima oprită cu un aparat special denumit „pompa Smirnoff".

Acest aparat supune inima unor radiațiuni ritmice cu ajutorul unui emițător de unde ultrascurte și pe de altă parte, înlocuește circulația sângelui printr'un curent de ser fiziologic.

Rezultatul a fost miraculos: cadavrul „a înviat".

Intr'un recent interview, acordat unui ziar rusesc, profesorul Smirnoff crede că în viitor, nici o criză cardiacă nu va mai fi mortală, oricare ar fi cauza ei: un accident nervos, electrocutare, asfixie, înecare etc. In toate aceste cazuri vom putea provoca pe cale articicială pulsațiile inimii oprite.

Savantul rus susține că poate reda viața condamnaților la moarte în scaunul electric. Condiția esențială este ca intervenția chirurgicală să aibă loc înainte ca inima să se răcească, și să devie rigidă. Operația constă în desgolirea inimii și aplicarea injecțiilor necesare, pe lângă acțiunea undelor de radio. După un sfert de oră, inima bate normal și circulația sângelui se restabilește în tot corpul.

Procedeul lui Smirnoff, care tinde să'nfrângă moartea amintește întrucâtva pe acela al profesorului vienez Einsenmeger, care acum vreo doi ani, preconiza, pentru readucerea la viață a morților, folosirea unui aparat special denumit „biomotor".

Ambele procedee se aplică însă numai în cazurile de moarte datorite unui accident și nu produse printr'un proces de decrepitudine a organismului.

Tomate transformate în fructe

Institutul de cercetări agricole „Kaiser Wilhelm", din Münchenberg (Germania), care are misiunea specială de a selecționa speciile vegetale, atât cât e posibil în stadiul actual al științei, își propune să creeze unele specii noi, posedând la maximum anumite calități.

Această ultimă operație, foarte delicată, cere multă răbdare.

De câțiva ani, doi savanți germani, doctorii von Sengebusch și Weissflog, se ocupă în special cu plantele care produc tomatele, silindu-se, prin tot soiul de îmbunătățiri succesive, să obție o specie, care să furnizeze fructe cu adevărat vrednice de acest nume și deci capabile de a figura cu cinste la masa noastră, alături de clasicele mere, pere și caise.

Intr'adevăr, după părerea acestor cercetători, un fruct e caracterizat prin cantitatea de zahăr ce-o conține și prin aciditatea sa.

Aceste două elemente trebue să fie dozate pe cale chimică, întrucât gustul, neavând un punct de comparație pentru tomate, nu ne poate informa într'un mod destul de precis.

In acest scop, s'a făcut în laboratorul institutului o întinsă cultură de tomate. Fructele obținute au fost culese întotdeauna la acelaș grad de maturitate, în vederea analizelor chimice.

După o îndelungată răbdare s'au obținut în sfârșit rezultate interesante.

Cei doi savanți anunță astăzi, că tomatele, pe care-au reușit să le producă în cele din urmă, cuprind 10% zahăr, adică aceeaș proporție ca și unele specii de mere și pere, iar aciditatea lor e comparabilă cu aceea a perelor și a unor portocale.

Punctul de plecare al acestor lucrări, a fost o specie particulară de tomate slbatece, ale căror fructe, destul de mici dealtfel, sunt foarte dulci.

Printr'o serie de încrucișări cu plante anume cultivate, savanții germani au reușit să reunească într'o singură specie, calitățile particulare ale plantelor sălbatice și ale celor cultivate, realizând astfel fructe cu înfățișare plăcută și un gust excelent.

Gazele și pielea noastră

Savantul german, R. Schwenkenbecher, în urma unor amănunțite cercetări asupra efectului fiziologic al diferitelor gaze, a ajuns la rezultate din cele mai interesante.

Astfel, se pare că pielea noastră permite trecerea directă a unor gaze în sânge, iar față de alte gaze, se comportă ca un ecran impermeabil, „înghițindu-le".

In special vaporii de alcool, eter, benzină, benzol străbat cu ușurință pielea corpului nostru, ceeace explică posibilitatea unor intoxicații organice, prin penetrația acestor substanțe în organism.

O interesantă experiență optică

După cum se știe, ochiul nostru înregistrează imaginea vizibilă într'un sens răsturnat, asemenea clișeelor din camera fotografică.

Redresarea imaginii se realizează abia în creerul nostru, prin mecanismul senzației vizuale.

De curând, savantul englez, profesorul Stratton, a făcut următoarea interesantă experiență în această direcție, pentru a ilustra acest proces de redresare a imaginii. El a fixat înaintea ochilor săi un sistem complicat de lentile, care răsturna imaginea lumii exterioare.

După un exercițiu repetat timp de o săptămână, Stratton a reușit să vadă exact imaginile, cu toată prezența sistemului de lentile perturbatoare.

Această experiență ne dovedește în chip elocvent că orice turburare, capabilă să deformeze imaginile externe, poate fi corectată în mod automatic, după scurtă vreme, grație simțului vizual.

In lumea bacteriilor

Bacteriologul german, doctorul I. Neumann, a stabilit de curând că la fiecare inspirație prin gură inhalăm de trei și chiar de patru ori mai multe bacterii decât prin respirația pe nas.

Pe de altă parte știința a reușit să identifice peste 100 de boli infecțioase ale căror agenți patogeni nu ne sunt încă cunoscuți.

Planta care prevestește cutremurul

O asemenea plantă crește în India și aparține unei specii înrudită cu mazărea noastră.

Observațiile botaniștilor au arătat că frunzele acestei plante, care au în general o direcție verticală se înclină spre orizontală câteva ore înaintea unui cutremur de pământ, ca și cum planta s'ar pregăti să adoarmă într'o poziție culcată.

Acest fenomen curios merită să fie studiat mai de aproape, dată fiind utilitatea lui practică extraordinară, ca mijloc de prevestire a cutremurelor.

Greșelile medicinei

Sub acest titlu doctorul Aug. Colin încearcă să demonstreze că aproape toate maladiile au ca prim izvor *rhino-pharyngita* (calvumita) urmată de răceală sau stare gripală, că această calvumită se stabilește sau cu febră, sau fără febră — că infecția organismului poate exista și fără febră. De altfel această infecție este mult mai de temut, pentru că nu este niciodată îngrijită (infecție larvată). Infecția larvată care ia naștere în rhino-pharinx dă naștere unei infecțiuni intestinale cu dificiența ficatului.

Doctorul Colin pretinde că toată medicina actuală e simptomatică și uită să se adreseze la cauză — că face abuz de medicamente, — că slăbiciunea generală de care se plâng multe persoane nu este decât rezultatul impregnațiunii anumitor centre nervoase cu diferite otrăvuri. Această stare de slăbiciune nu trebue tratată mai ales la început, cu tonice ori biftecuri în sânge, ci mai degrabă să se administreze o dietă dulce, laxativă și adesea o ușoară vaccinare.

Vegetația tropicală, opera păsărilor

Se știe de multă vreme că unele flori tropicale își realizează fecundația lor prin intermediul păsărilor, care transportă polenul pe corpul lor.

Abia în ultimul timp însă s'a putut stabili cu preciziune, rolul covârșitor, pe care-l joacă păsările în viața plantelor din aceste regiuni tropicale.

Cunoscutul naturalist german Porsch susține chiar că păsările trebuesc considerate drept creatoarele și păstrătoarele majorității florilor din țara primăverii eterne. Nu numai pasărea colibri, ci și speciile înrudite cu sturzii, pițigoii, ghionoaiele, etc. sunt vizitatorii regulați ai florilor.

Construcția ciocului și limbei lor este adaptată în așa fel, ca să poată sorbi nectarul din potirul florilor.

I. S.

G. Bernard Shaw

Maxime pentru revoluționari

Frumusețe și fericire, artă și bogăție

Bogăția și arta sunt rețete falsificate pentru fabricarea fericirii și a frumuseții.

Cel ce dorește o viață întreagă de fericire cu o femeie frumoasă, dorește să simtă gustul vinului, stând veșnic cu gura plină de el.

Durerea cea mai nesuferită e pricinuită de prelungirea celei mai vii plăceri.

Omul pe care îl dor măselele crede că oricine are dinți sănătoși e fericit. Omul lovit de sărăcie face aceiași greșală, în privința bogatului.

Intr'o lume urîtă și nenorocită omul cel mai bogat nu poate cumpăra decât urîțenie și nenocire.

Rațiune

Omul rațional se adaptează pe sine lumii; cel nerațional stărue în încercarea de a adapta lumea sie însuși. De aceia orice progres depinde de omul nerațional.

Omul care ascultă de rațiune e pierdut: rațiunea robește pe toți cei ce n'au destulă minte pentru a o stăpâni.

Experiență

Oamenii sunt înțelepți în proporția, nu a experienței lor, ci a capacității lor de experiență.

Dacă am putea învăța ceva numai din experiență, pietrele Londrei ar fi mai înțelepte decât cei mai înțelepți oameni din Londra.

Răsbunările timpului

Cei pe care îi numeam animale au fost răsbunați când Darwin ne-a arătat că ei sunt verii noștri.

Hoții au fost răsbunați când Marx a învinuit de furt burghezia.

Civilizație

Civilizația este o boală pricinuită de obiceiul de a clădi societăți, cu material putred.

Cei ce admiră civilizația modernă o identifică de obiceiu cu locomotiva cu aburi și cu telegraful electric.

Cei ce înțeleg locomotiva cu aburi și telegraful electric își trec viața în încercări de a le înlocui cu altceva mai bun.

Zicători

Mens sana in corpore sano e o zicătoare neroadă. Trupul sănătos e un produs al minții sănătoase..

Decadența poate găsi unelte numai când poartă masca progresului.

Tinerețea, căreia i se iartă orice, nu iartă nimic; bătrânеții, care iartă orice, nu i se iartă nimic.

Ai grije să ți se dea ce-ți place, altminteri va trebui să-ți placă ce ți se dă. Unde nu există ventilație, aerul curat e declarat nesănătos. unde nu există religie, ipocrizia devine bun gust. Unde nu există cunoștințe, ignoranța își zice știință.

E primejdios să fii sincer, dacă nu ești și prost.

Păzește-te de omul ce nu-ți răspunde la lovituri: el nici nu te iartă, nici nu-ți îngădue să te ierți singur.

Dacă îi faci rău aproapelui, e mai bine să nu umbli cu jumătăți de măsură.

Doi oameni lihniți nu pot fi de două ori mai flămânzi decât unul singur; dar doi pungași pot fi de zece ori mai nemernici decât unul singur.

Din englezește de M.

Cuvinte potrivite și... încrucișate

Publicăm mai jos încă o serie de răspunsuri controlate în ultimul timp:

Maior Anibal Pompiliu Popovici, Arad (5 erori la 39 probleme). *Al. Haber, student, Iași* (18 erori la 39 probleme—se zice *scriem* și nu „scrimi"). *V. Lupan, student, Cluj* (3 erori la 39 probleme). *Felicia Weisberg, București* (7 erori la 39 probleme). *Șt. Gh. Ștefănescu, student, Pitești* (11 erori la 39 probleme). *Nae Iliescu, student, București* (5 erori la 39 probleme). *Ileana Dobreanu, studentă, Gheorgheni* (9 erori la 39 probleme). *Alexandrina D. Popescu Toplița* (9 erori la 39 probleme).

(va urma)

Antologia dragostei și a femeii

Sufletul n'are sex, dar corpul are unul; și unul nu trebue să împieteze asupra drepturilor celuilalt. (Mirabeau).

In dragostea adevărată există ceva cast, și când se poate exprima înaintea martorilor, atunci este deja slăbită... (Anna Lindsay).

Dragostea este în sentiment, și nu în sacrificiile care i se impun. (B. Constant).

Iată pentru ce bărbații și femeile se înțeleg atât de prost: ei pretind unii dela alții ceeace este incompatibil cu natura lor. Noi am vrea ca bărbații să fie de o delicatețе extremă, să sacrifice totul iubirii. Voi ați vrea ca noi să fim mai puțin exclusive, mai puțin pasionate; toate acestea nu-s decât imposibilități. (Julie Talma).

Cel mai delicios miros al unei femei, este să nu miroase a nimic. (Plaut).

Ciobănița aleargă să se ascundă între sălcii, dar vrea să fie zărită înainte de aceasta. (Virgil).

Toate femeile mor pentru întâia oară, în tinerețile lor. (Principesa Bibescu).

Iubirea este agitația vieții, prietenia îi este odihna. (D-na Cottin).

Extrase și traduse de
AUREL GEORGE STINO

CITIȚI:
„ROMANELE CAPTIVANTE"
Cea mai ieftină — cea mai bună colecție

12 LEI, 200—300 pagini!
ACȚIUNE!
PASIUNE!
MISTER!
EMOȚIE!
Ultima noutate:
STĂPÂNUL FEMEILOR
de ALFRED MACHARD
Romanul vibrant al voluptății.
— La chioșcari și librari —

LUNI 30 APRILIE
Viața Ilustrată
SPORT
CINEMA
ACTUALITAȚI
4 pagini mari tipărite la heliogravură Prețul 3 lei

Literatura străină

Tragi-comedia divorțului în... Anglia

„La un punct mort“ de A. P. Herbert

Literatura engleză s'a îmbogățit cu un roman care, pe lângă forma și stilul său excelent se distinge înainte de toate prin subiectul său original, tratat poate că pentru prima oară cu atâta vigoare, cu atâta precizie și atât umor sănătos și viguros.

Instituția matrimonială, căsătoria și în caz de eșec, divorțul, variază în aspectul său general, în obiceiuri și în angrenajul legii, dela țară la țară și dela popor la popor. Aceea ce a știut acest consacrat scriitor englez, d. A. P. Herbert, să pătrundă, să redea plastic, să ne facă să râdem și totuși să suspinăm atunci când ne descrie atât de frumos drama unei perechi care vrea să divorțeze și nu poate divorța, constituie într'adevăr în ultima vreme cea mai prețioasă contribuție la cunoașterea vieții poporului care întotdeauna ne-a frapat prin originalitatea sa.

Inainte de a reda în rezumat conținutul acestui extrem de amuzant roman, cred că n'ar fi inutile vre-o câteva considerațiuni asupra practicei și procedurii divorțului în Anglia.

*

După cum știm, Anglia a fost catolică. Procesul de emancipare de sub tutela papală și crearea statului național en-

A. P. HERBERT
autorul romanului satiric „La un punct mort"

glez care a mers mână în mână cu crearea unei biserici naționale anglicane, deși a laicizat multe din vechile instituții catolice, n'a putut totuși, să desrădăcineze toate prejudecățile care în curs de secole au fost infiltrate acestui popor de către biserica și doctrina catolică. Implicit, multe din vechile instituții au suferit numai o modificare parțială, legiuitorul englez ne-având niciodată curajul să ia măsuri tranșante și integre, iar poporul de altă parte, căutând întotdeauna să evadeze litera legii prin orice fel de artificii morale sau imorale.

In statele catolice, știm că divorțul nu este admis; în orice caz nu-l admite biserica catolică.

In Anglia, este adevărat, divorțul se admite, însă numai în cazuri cu totul excepționale și în nici un caz pentru motivul atât de elegant, atât de moral și atât de etic, cum e prevăzut în aproape toate legiuirile europene, „divorțul prin consimțimânt mutual".

Singurul motiv de divorț, care-i impresionează pe judecătorii englezi, care e prevăzut de învechitele lor legi și care e admis și recunoscut de morala păturii de sus cunoscută ca puritană și ipocrită, este *adulterul*.

Ce se întâmplă atunci când o pereche vrea să divorțeze pentru nepotrivire de caractere, din motive de incapacitate sexuală, din cauza nefecundității sau a părăsirii unuia dintre soți de către celălalt ? Calea cea mai ușoară de urmat este firește, înscenarea unui adulter. Una din părți consimte să comită fictiv un adulter, să furnizeze părții celeilalte probele materiale și astfel printr'un aranjament mutual, justiția și morala engleză sunt satisfăcute în cele din urmă și se pot pronunța „pentru" divorțul din vina uneia din părți care s'a făcut „vinovată" de adulter.

Natural că această pervertire a senzului legii, duce la o sumedenie de abuzuri și anomalii, pe cât de bizare, tot pe atât de imorale și rușinoase. S'a ajuns chiar până acolo încât în tot cuprinsul Angliei au luat ființă o sumedenie de agenții clandestine care furnizează în schimbul unui comision, otelul, camera, amanta, martorii și întregul serviciu obscen.

E aproape de necrezut și totuși așa este. Am asistat personal la vre-o câteva din aceste procese de divorț și am văzut cât de mecanic își ia curs întreaga procedură înscenată grotesc. Numai rareori, procurorul ține să cerceteze în deaproape cazul spre a se convinge dacă „adulterul" e real sau improvizat și fictiv. Firește că nu lipsesc cazurile de real dramatism. Nu întotdeauna martorii și „amantele" fictive au tăria de caracter să mintă până la sfârșit și adeseori unul din soții care s'a erijat în infractor sexual își recunoaște în fața barei nevinovăția și suferința sa morală de a se fi pretat la acest joc imoral. In cele mai multe cazuri însă, cum e și de așteptat, lucrurile își urmează cursul lor natural căci înainte de orice... *banul* e atotputernic.

Mai ales în această societate plutocratică.

Bărbatul dacă n'are bani, soția îl creditează cu o sumă anumită din care bărbatul varsă o parte „agenției de divorț".

I se dă o întâlnire. Doi străini, întovărășiți de o femeie se prezintă la locul de rendezvous și bărbatul fără multă greutate e pus în fața „amantei" sale.

Ambii o pornesc la drum în spre un otel discret, urmăriți de „martorii" comandați.

Printr'o împrejurare oarecare, ușa camerei rămâne descuiată și martorii sau unul din ei cu un servitor al hotelului, complice angajat în aceasi „afacere" intră „din greșală" în camera respectivă spre a surprinde perechea într'o situație „delicată".

După aceasta, soțul îi trimite soției sale prin poștă sau îi predă chiar personal chitanța de plată a camerei „pentru două persoane" dela otelul respectiv cât și numele „amantei" și a martorilor împreună cu adresa lor. Cu 50 până la 100 lire sterline, s'a „făcut" deci totul. Soția a intrat în posesia „probelor " de „adulter" și procesul de divorț, poate fi intentat fără nici o grijă. Iată procedura meschină și nedemnă de civilizația și cultura acestui popor straniu în multe din apucăturile sale.

Se vede că până astăzi, nici un scriitor englez n'a avut curajul sau simțul autocritic, de a reda în toată vulgaritatea, în tot tragicul său și în toată amploarea sa, această ocultă dramă meschină.

A. P. Herbert, într'o lucrare plină de satiră, umor acerb și dur și realism pitoresc, umple acest gol. Citind romanul său, râzi și te distrezi până ce întorci ultima pagină spre a te gândi apoi cu remușcare cât de departe și până unde poate merge meschinăria omenească, ipocrizia, corupția și nesinceritatea legilor și a moralei.

Intr'un număr viitor, cititorii vor putea urmări și subiectul acestui roman, într'un rezumat comprehensiv.

T. CRISTUREANU

PLASTICA

Expoziția pictorulni bulgar Ivan Hristov

Sub auspiciile Societății Româno-Bulgare a avut loc în sala Mozart vernisajul expoziției de pictură a artistului bulgar Ivan Hristov.

Este, după expoziția din anii trecuți a pictorului Taneff, a doua manifestare plastică a poporului vecin în capitala țării noastre.

Privită în ansamblul unor preocupări de bună înțelegere și de cunoaștere a națiunilor vecine, expoziția d-lui Hristov face parte din seria schimburilor intelectuale și artistice preconizate de Societatea Româno-Bulgară.

Cu drept cuvânt a spus d. Emanoil Bucuța la inaugurarea acestei expoziții că nimeni nu reprezintă mai veridic și mai puternic sufletul unui popor decât oamenii lui de gândire și creatorii de artă.

După recenta apariție în românește a romanului lui Iordan Iovcov: „Nopți la Hanul din Antimovo", după reprezentarea piesei „Mina de aur" a dramaturgului Grigore Kostov, vizita artiștilor plastici vine să adauge o nouă și prețioasă contribuție la strângerea legăturilor de necesară și dorită prietenie dintre Bulgaria și România.

Pictorul Ivan Hristov reprezintă una din forțele cele mai caracteristice și mai făgăduitoare ale tinerei generații de artiști bulgari.

Intr'o factură ușoară, în care cromatismul e pus mai mult pe jocuri de contraste decât pe armonii savante, peisajul sugestiv al țării de dincolo de Dunăre apare în toată bogăția lui de lumină și adevăr. Nu imaginea linsă, cromolitografică, nu pitorescul dulceag al unei Bulgarii care trebue să trăiască în tradiția de basm și de legendă ne aduce d. Hristov, ci imaginea unei țări a cărei poezie se desprinde din văi și din râpe inundate de soare, din case străjuite de arbori, din drumuri care înalță imense semne de întrebare la orizont.

Coloritul acesta de frescă, bogat în alburi, pe care ni-l aduce Ivan Hristov, e inspirat adesea din ritmul folclorului, din portul și din țesăturile lăsate de trecut.

In cântecul atât de original al acestei lumi, pictorul bulgar evocă însă numai natura. Omul nu tulbură niciodată cu prezența lui peisajul. Iar atunci când întâmplător apare în cadru, el este un simplu motiv decorativ, care nu are nimic de-a face cu problemele de analiză și de justificare a sentimentului plastic.

D. Emanoil Bucuța ne-a chemat la o sărbătoare a naturii bulgare, încredințat fiind că artiștii au știut să găsească întotdeauna căile spre inima popoarelor.

Bogata participare a publicului românesc la vernisajul expoziției d-lui Ivan Hristov a confirmat acest adevăr.

H. BLAZIAN

Paul Miracovici — Natură moartă

„Fuga Universurilor“

E oare admisibil amestecul voit al exploziilor poetice și al extazului religios în domeniul matematicii universale cosmogonice și în lumea Relativității și Radium-ului? Cu alte cuvinte, putem oare, fără să ne facem de râs în fața Rațiunii, să manifestăm în mod conștient încântarea noastră până la paroxism — să ne emoționăm în contemplarea Spațiului calculat de Einstein, sau să ne înfiorăm gândul unor experiențe cu particule infinit de mici de Radium ?... Asemeni regelui David când își cânta psalmii — să simțim și noi suflul Divinității științifice ce ni se descopere prin telescop, microscop și calcul ?

Se poate spune că descoperirea „Fugii Universurilor", făcută de astronomul american Hewmason, este oarecum o științifică explicație a ideii Divinității și ne pune rațiunea pe pragul întrebării: e oare locul să ne simțim cu toții „regi-Davizi" în fața ultimelor rezultate ale științei, în ce privește dezintegrarea radium-ului și concluziile matematicii cosmogonice ?

Incă în Noembrie 1917, astronomul olandez de-Citter a dovedit, că una dintre concluziile logice ale teoriei relativității create de Einstein, trebue să fie o admisiune logică, anume, că Universul cosmic se dezintegrează treptat și că părțile sale — nebulozitățile cosmice și aglomerațiunile de aștrii — se îndepărtează unele de altele, necontenit, în spre Marele Nimic.

Această ipoteză a fost complectată și prelucrată de Lemaître, directorul observatorului astronomic din Louvain, și, în ultimii ani, confirmată de constatările făcute de cei mai de seamă astronomi americani.

Prin deplasarea liniilor spectrului, savanții observatorului din Lowell au stabilit că mai multe nebulozități spirale, a căror structură ne amintește structura Universului nostru — Calea Laptelui, — se îndepărtează din spre aceasta din urmă cu viteze imense, de 800—1800 klm. pe secundă.

Observațiile făcute de Hewmason, directorul observatorului de pe muntele Wilson, au demonstrat că aceste viteze devin incomparabil mai mari, aproape fantastice.

De pildă, o nebulozitate din constelația Gemenilor zboară cu o viteză de 25.000 de klm. pe secundă, egală cu viteza ALFA a particulei atomului în dezintegrare al radium-ului!

Observațiile au fost făcute asupra a 85 nebulozități și toate au dat aceleași rezultate. Telescopul matematician coincide în ce privește penetrațiunea noastră în tainele mișcării cosmice — cu microscopul matematician.

Astfel, Universul întreg apare în chip de balon de săpun uriaș, care își mărește mereu dimensiunile până când va.... plesni.

Aceiași soartă așteaptă și Universul nostru cosmic, al căruia radius se dublează ca lungime în fiecare miliard și jumătate de ani.... Va veni „o zi" când toate aglomerațiile de aștre ce nu aparțin sistemului Căii Lactee, vor sbura la astfel de distanțe de noi, încât nici lumina lor nu ne va mai ajunge vreodată și vom fi înconjurați de un vid „căscând" universal.

Odată ce acest proces e în plin mers, rezultă că a fost o clipă când toate aglomerațiile de astre erau unite într'un punct oarecare. Lemaître presupune că, într'adevăr, la „obârșia tuturor începuturilor" tot universul era concentrat într'un singur atom și radiusul lui era aproape un zero.

Apoi, dintr'o Cauză Necunoscută, care frizează Actul de Creațiune, a început dezagregarea acestui Atom Inițial, și ca rezultat al acestei dezagregări s'au născut lumi de astre, care au început să fugă una de alta...

(Iată cum se rezolvă problema unui atom electron închipuit și apoi constatat sub forma unui sistem solar infinit de mic...).

Aceste concluzii bazate pe observații nedesmințite de nimeni, au pus lumea savanților într'o emoție indescriptibilă. Inchipuiți-vă acum că Știința a și ajuns să rezolve problema manifestării Forțelor Divine, a Inceputului tuturor începuturilor și, prin directa corespondență, a rațiunii noastre umane egale Rațiunii universale! Avem, deci, de ce să ne entuziasmăm poetic și religios....

Dar, prudentul de-Citter ne previne totuși că, deși „Fuga Universurilor" e constatată în mod absolut just, interpretarea ei se bazează pe presupunerea că în tot spațiul universal sunt în activitate aceleași legi fizice.

Dacă însă vom admite că undeva, la „periferiile lumii", mai acționează alte legi fizice necunoscute nouă, — atunci concluziile de mai sus trebuesc interpretate într'un sens, care trece dincolo de puterile noastre logice și matematice, sau, mai exact, trebue să renunțăm cu totul la interpretarea lor...

Și totuși, Einstein declară că crede în Dumnezeul-Creator. Și matematica lui și-o îmbină cu lumea sunetelor, ca poet-violonist...

ALEXIS NOUR

VIRTA ilustrată
actualități • SPORT • cinema

Poetesa în lada de gunoi

de I. Igiroșeanu

Este, desigur, îndeobște cunoscut că acel faimos Cartier Latin — despre care s'a scris atâta și la care nu este adolescent, mai desghețat, să nu viseze măcar odată... așa, în treacăt — aduce, mai mult decât s'ar bănui, cu un fermecător colț de provincie, cu atmosferă tihnită și calmă, patriarhală chiar, — în ciuda crâmpeiului de Boulevard St. Michel, ce leagă Luxemburgul cu cheiurile Senei — și cu străzi aproape pustii la umbră de ziduri și clădiri ce par cufundate în adâncă și perpetuă visare.

Un oraș de provincie cu atât mai fermecător cu cât, posedând, din plin, toate bogatele resurse de trăire interioară de care se bucură în genere aceste îndepărtate și pierdute așezări omenești, Cartierul Latin nu cunoaște nici unul din iremediabilele lor păcate.

Așa, de pildă, cu toate că după o lună, și cu atât mai mult după șapte-opt, sfârșești prin a cunoaște, din vedere, mai pe toată lumea — întâlnind-o cotidian și chiar și bi și tri-cotidian, măcar în tramvai sau metro, dacă nu și la toți furnizorii — în acel miraculos colț de lume, nici „conciergelor" (care sunt un fel de admirabilă sinteză plastică a celui mai desăvârșit mahalagism) nu le trece un moment prin minte să se preocupe de ceeace face, drege și, mai ales, nu drege, nu vecinii dar nici măcar locatarii din propriul lor imobil.

Poate că lucrul nu se datorește numaidecât unui surplus de civilizație și educație, ci numai faptului că Parisul — contra falselor legende și afirmări — este orașul unde se muncește mai mult și mai trudnic decât oriunde și această conștiență implicită a greutăților vieții atrage după sine un respect nemărginit pentru libertatea fiecăruia, o libertate rațional și omenește înțeleasă.

Oricum ar fi, este probabil că în atmosfera aceasta se vor fi dizolvat dela sine anumite deprinderi rele cu care voi fi venit acolo, de vreme ce nu am căutat, cu orice preț și cu disperare, (deși poate, în speță, curiozitatea mea ar fi fost justificată) să aflu cine este și care sunt obicinuitele îndeletniciri ale unui foarte straniu personagiu pe care, traversând pitoreasca Place dela Contrescarpe, îl vedem regulat luând autobuzul.

Acest personagiu era — și este încă — o femee.

Ce m'ar fi îndreptățit să fiu mai curios ?

Nimic alt decât aspectul exterior al acestui personagiu care se compunea în primul rând dintr'o pălărie. O pălărie de dimensiuni invariabil monumentale și care, după anotimpuri, reamintea, când grădinile suprapuse ale Semiramidei, când acea dezordine, așa zisă *„artistică"* din vitrina magazinelor de mărunțișuri, unde se înalță, unele peste altele, mormane de panglici, mătăsuri și catifele disparate, catarame, pene, voalete și diverse alte accesorii.

Sub acest inexprimabil monument, privirea descoperea, uluită, ceva ce voia să fie o figură omenească, ba chiar feminină și încă... foarte feminină.

Un fel de măr punguit de sbârcituri premature — spun „premature" căci am aflat ulterior că persoana pretindea să nu fi depășit, de vreo treizeci de ani, frageda vârstă de 25.

Un măr — zic — cu doi ochi prelungiți până la tâmple — cu rimmel și intenții turburătoare — cu obraji mai învăpăiați de farduri decât acei ai lui Lily Damita de către paleta lui Van Dongen și cu o gură ce se făcea mică de tot pentru a cere taxatorului un tiket până la Rue du Bac, până la Madeleine, ba uneori chiar până la Porte Champeret.

Sub acest cap, o bărbie cu trei rânduri de gușî — fără ca persoana să fie mult prea grasă — făcea să plesnească un guler foarte complicat, cu balene și cu o profuzie de broși și medalioane.

Paltonul simplu, de catifea, cam roasă. De sub pulpanele lui eșau două picioare... O ! două picioare de a căror descriere arhitectonică prefer să vă scutesc.

Intr'o zi când prietenul meu Mihail Sebastian m'a întrebat:

— Mă, cine dracu o'fi arătarea asta ?

I-am răspuns fără ezitare:

— Probabil o fostă celebritate a bulevardului de pe vremea când Henry Lavedan și Maurice Donnay erau tineri și care acum trebue să fie patroana vreunei întreprinderi ospitaliere, cu tarif redus.

Mă înșelam însă profund. Cum aveam să mă conving curând. Căci puțină vreme în urmă, s'a petrecut un incident memorabil.

Se sărbătorea nu-mi amintesc precis nici cine, nici ce, în amfiteatrul cel mare dela Sorbona. Una din acele sarbăde și tâmpite ceremonii cu caracter politico-cultural-social, de propagandă, unde se debitează cele mai înfiorătoare platitudini, turnate cu găleata în capul acelor care — cu titlul de diverse obligații — sunt ținuți să le asculte, ba să le și aplaude.

Cum am venit mai târziu și cum — deși încăpătoare — în tribuna presei, locurile nefiind numerotate, se stă cam clae pe grămadă, cu mare greutate m'am strecurat spre un colțișor de canapea liber. Abia instalat am căutat să văd cine mai este împrejur. Și am rămas înmărmurit. Ceva mai jos, spre dreapta, personagiul cu pălăria teribilă, pălărie care, însă, probabil în urma protestării vecinilor, coborîse pe genunchi, descoperind o pieptănătură nu mai puțin monumentală.

Ceeace m'a înmărmurit, nu a fost atât prezența ei acolo cât cordiala conversație pe care o întreținea, animat, cu vecinul ei de bancă.

Să-mi fie îngăduit să trec sub tăcere numele acestui domn care este un om foarte respectabil și o personalitate marcantă a vieții pariziene, fiind între altele și cronicar pentru politica externă la unul din cele mai mari cotidiane din Paris.

Mi-am zis atunci — mai sigur ca oricând — că posesoarea pălăriei monumentale trebue să fi fost răpitoare în tinerețea ei și că răscolește cu vecinul de bancă de aceiași vârstă amintiri din vremi apuse.

Căci d. Robert — hai să-i spunem așa — este un foarte interesant reprezentant al epocei pe care a îngropat-o războiul.

Inalt, subțire, purtând ghete de lac ascuțite și ghetre albe, costume în formă de jachetă dar de culoare maron, guler scrobit, drept, monoclu și pălărie jumătate înaltă.

Dau aceste detalii pentru că vor avea importanța lor mai la vale.

Ceremonia s'a terminat, din fericire, repede.

D. Louis Marin — supranumit Le Père Rasoir — s'a bătut cu pumnul în pieptul plin de decorații și a declamat tirade pompierești, d-ra Sully a încercat să dea puțină viață unor strofe scrise la repezeală de un poetastru parizian și muzica gărzii republicane a intonat întâi imnul polonez apoi o Marseillaise într'adevăr trezitoare de elanuri și înfiorări lăuntrice nebănuite.

Pe rue des Ecoles m'a primit noaptea umedă dar cu adulmecări turburătoare, de primăvară. Iar când traversam piața Pantheonului, tocmai în fața hotelului în care descindea invariabil Pierre Loti, de câte ori venea la Paris, m'am întâlnit nas în nas cu Robert și cu persoana în chestie.

Bine înțeles, a trebuit să mă opresc. Saluturi, prezentări. Adică Robert cere voe domnișoarei (căci închipuiți-vă domnișoară era și desigur este încă) cere voie să-i prezinte pe amicul care etc., etc.

(Continuare în pag. V)

Aflu că am negrăita cinste să cunosc pe incomparabila autoare a trei volume de versuri — nu mai puțin de trei și toate epuizate — și care autoare răspunde, ca și Ducesa de Guermantes, la numele suav de *Orianne*. Dar nu numai la acest nume ci și la acela de *Grâce*, Desirée, *Rosalinde Ferrière*.

Pentru a spune ceva, întreb:

— Au apărut de mult versurile dv. d-șoară ?

Nefericită întrebare. D-ra *Désirée, Orianne* etc. mă fulgeră cu privirea și cu o voce, care ar fi fost foarte recomandabilă pentru a conserva în ea castraveți acri, răspunde:

— Firește că nu , domnule ! Eu nu am avut inspirația și ritmul precoce. Or, eu însumi am venit pe lume destul de recent.

— Și în ce gen scrieți, domnișoară ?

Ascuțind buzele și ridicând grațios o mână încărcată de inele cu pietre false, poetesa răspunde dulce, tremurându-și glasul și monumentala pălărie:

— En tous genres, cher monsieur...

Am pornit spre domiciliul poetei, din fericire abia la câtiva pași, pe rue Lacépède.

Or, în pragul acestui domiciliu s'a petrecut drama.

Domnișoara Ferrière s'a scuzat că, dată fiind ora foarte tardivă și temându-se pentru reputația ei de domnișoară, nu ne poate invita sus să luăm o ceașcă de ceai și să ne citească ultimele sale poeme. Cu o căldură ce a înduioșat profund pe poetesă, i-am demonstrat și eu că într'adevăr, reputația tinerelor domnișoare este ceva foarte fragil ce trebue păstrat cu toată grija. Domnișoara Orianne, Désirée, etc. a sunat prelung și poarta grea dela intrare s'a deschis automat. Această poartă — spre norocul poetesei — în loc să fie de lemn, deci ca o cortină în dosul căreia — odată lăsată, — nu mai poți ști nimic din ceeace se poate întâmpla, era de grilaj.

Or, abia ne îndepărtasem cu vreo câtiva pași pentru a reveni spre Pantheon, când am auzit un desnădăjduit vaer înăbușit. Intorcând capul, vedem în dosul grilajului ceva alburiu, aducând cu două din acele bidoane de zinc în care transportă lăptăresele apa cu lapte obicinuitilor clienți și care se agitau în umbră. Erau picioarele domnișoarei *Orianne*, etc., care, rămase afară, se bălăbăneau prin aer, în sforțări desperate de a reveni în poziția lor normală.

Ce se petrecuse ?

In dosul porte-cochère-ei se afla — ca în dosul oricărei porte-cochère — o imensă ladă de gunoi care în zorii zilei avea să fie ridicată de serviciul de ecarisaj. După ce trântise violent poarta, pentru a se închide automat, d-ra Ferrière, transportată de solicitudinea pe care o arătasem pentru junețea ei neapărată și de interesul manifestat sgomotos pentru versurile sale, a vrut să ne trimeată grațios o ultimă salutare după care să dispară, misterios și cinematografic, în umbră. Și mergând de-a'ndărătelea, lada cu gunoi a primit-o pe un pat de resturi moi *„en tous genres"*.

Robert s'a precipitat și după ce, sunând prelung, poarta s'a redeschis automat, a cufundat mânile în întunericul imensei lăzi, din fericire, însă, destul de joasă și descoperind, în sfârșit, mânile domnișoarei, a început să se opintească din răsputeri pentru a o scoate la lumină.

Este ușor de închipuit la ce gamă complexă de tânguiri, când spontane, când voite și *„artistice"* s'a dedat poetesa în timpul operației de redresare. In momentul în care masele de carne, prăbușite, erau pe punctul de a fi repuse în echilibru provizoriu pe marginea lăzii, ghiata de lac a lui Robert, căutând un sprijin mai solid, a întâlnit o coaje de portocală. Și din nou, d-ra Ferrière a fost înghițită de întunericul lăzii în care s'a prăbușit și Robert peste dânsa, ca în poemele blestemate ale lui Baudelaire cu divane *„plus profonds que des tombaux"*.

De data aceasta patru picioare se agitau neputincios.

O fericită întâmplare a vrut ca tocmai atunci să-și facă rondul, doi din agenții cicliști de serviciu în cartier, în noaptea aceea.

— Mais qu'est-ce qu'ils fabriquent là ces deux cocos? a exclamat cel dintâi cu cel mai autentic accent foburian.

— Ben quoi, c'est c' qu'on va voir après. S'agit d'abord d'les sortir du machin-truc.

Pusă, în sfârșit, în picioare, domnișoara Ferrière oferea un spectacol lamentabil. Pălăria monumentală rămăsese în gunoi. In păr avea ghioci de ouă, coji de cartofi și pe palton, lipite lucruri de forme, culori și inconsistențe destul de inexprimabile.

Văzând că e vorba doar de un mărunt accident, agenții și-au văzut de drum. Printre lacrimile ce-i băgaseră rimelul în ochi făcând-o să plângă, acum, de usturime, poetesa ne-a asigurat de toată recunoștința ei veșnică. Apoi, voind să se îndepărteze, scoate un țipăt și cu un gest dramatic ne semnalează un genunchi rănit, spre care nu se putea apleca din pricina abundenței de cărnuri și rigiditatea corsetelor.

— Ah, dragi prieteni, nu mă lăsați. Vedeți dacă sângerez. Să nu mă infectez, un tetanos sau mai rău. Să fiu imediat transportată la clinică.

Devotat, Robert se sacrifică și, cu gesturi și atitudini de martir, se aplecă și ridică prudent rochia domnișoarei care a uitat de buna reputație și de tot.

— O! nu e nimic, scumpă prietenă. O ușoară umflătură. O compresă cu apă rece va fi suficient. Poate că și cu puțin alcool tare, ceva wisky de pildă.

— Vai, dar cum crezi că poate exista așa ceva în casa unei tinere domnișoare.

Am eșit în stradă unde m'a urmat curând și Robert. Am urcat înapoi pe rue Lacépède până în Place dela Contrescarpe unde ne-am despărțit. Tot timpul nu am făcut decât să deplorăm nefericitul obicei de a pune lăzile de gunoi în dosul ușilor.

Presimțindu-mi însă perfidia înduioșării, Robert spuse, înainte de a pleca:

— Știi, d-ra Ferrière este puțin stranie, dar este o fată așa de bună. Inchipuești, la vârsta ei . . .

— Dar ce vârstă are, maestre?

— Păi... cred că vreo 30 sau 60 de ani. La vârsta ei, cum spuneam, se sacrifică pentru invalizii de război și pentru marii mutilați.

In fiecare Duminică se duce tocmai la Porte-Champeret și joacă teatru pentru ei. Este adevărat — adaugă Robert văzând capul pe care l-am făcut și care este ușor de închipuit — este adevărat că e vorba doar de secțiunea *Amicii Orbilor*.

I. IGIROȘIANU

O conferință despre muzica mecanică

Sub auspiciile „Asociației Prietenilor Artei Franceze" și a „Societății Compozitorilor Români", domnul Emil Vuilermoz va ține în ziua de 1 Mai ora 9 seara, în sala Dalles o conferință despre muzica mecanică, cu exemplificări: Cinema, gramofon și artiști.

A APARUT No. 4

REVISTA TEOSOFICA

Cercetările oculte asupra vechilor locuitori ai Americei de G. Hodson ; *Intuiția și noua civilizație* de C. Jinarajadasa; *Viața după moarte* de Ernest Wood; *Principiile Teosofiei* de P. Pavri; *Spiritualizarea învățământului* de Dr. G. S. Arundale ; *Putem grăbi progresul omenirii* de C. J. ; *Străinul* de Jean Rozelle ; Insemnări, Informații, Cărți și Reviste.

Abonamentul lei 180 anual ; Exemplarul 20 lei; Administrația Calea Griviței 190, București II. De vânzare la principalele librării și chioscuri. Numere anterioare la librării și administrația revistei.

Spectacole și spectatori

Jocurile, sub o formă sau alta, au fost privite în toate timpurile și la toate popoarele ca indispensabile vieții sociale. Totdeauna a existat faimosul: „panem et circenses".

Statisticile ne informează că astăzi se mănâncă mai mult decât altă dată, dar au loc și mai multe spectacole.

CINEMATOGRAFUL

Cinematograful este spectacolul care ocupă primul loc, mult înaintea celorlalte, în ordinea cantității.

In Franța sunt patru mii de săli de cinematograf. Parisul singur (fără cartierele mărginașe) are două sute de mii de locuri.

Incasările făcute în cinematografele din Paris au fost de 395.328.746 franci. Statul a luat din aceasta 79 de milioane drept taxe.

In provinciile Franței cetățenii cheltuesc circa un miliard de franci pentru a asista la spectacolele cinematografice.

Se crede cu prea multă ușurință că progresele de ordin tecnic (ca acelea ale cinematografului) sunt echivalente cu un progres de ordin intelectual.

Criticii pricepuți, care nu cunosc realitatea contractelor de publicitate, găsesc în fiecare an cinci-șase opere bune. E în adevăr destul de frumos.

Marele public nu alege. Se mulțumește să se ducă la cinematograf. Pericolul cinematografului e că, spre a mulțumi lăcomia clientelei, fabrică mii de kilometri de peliculă. Se însceneazä uneori subiectele cele mai dubioase.

Cinematograful rămâne origina declasărilor dureroase și a acelei destrămări sociale care e marele rău al timpurilor noastre.

Cinematograful e un mijloc de propagandă cu putere și rezultate covârșitoare. El e oglinda credincioasă a dorințelor populare.

TEATRUL

Numeroase anchete arată că directorii de teatru nu mai pot rezista crizei. Actorii nu-și mai pot câștiga existența. Vedetele emigrează la Hollywood. Cauza? Concurența cinematografului, fiscul, radiofonia, producția de plăci de patefon și în genere progresul mașinismului. Cu toate acestea la Paris sunt peste patruzeci de teatre care joacă în fiecare seară. Inainte de război, înaintea radiofoniei și a cinematografului, erau mult mai puține.

Max Maurey afirmă că nu există o criză a teatrului. Teatrele suferă și ele din cauza crizei economice și a impozitelor excesive.

In Franța nu mai există teatru popular. Incercările de popularizare ale artei moderne nu mai interesează în genere decât o mână de intelectuali.

„Poporul" nu vine să aplaude. In provinciile Franței cel puțin nu se mai poate vorbi de teatru. Companiile teatrale n'au putut rezista concurenței cinematografului.

DANCINGUL

Așa cum se fac prea multe filme, se dă și prea multă muzică. Ca să impresioneze, muzica trebue să fie originală. Impărțită ca apa de băut, în toate localurile, ea își pierde valoarea și vigoarea.

Opera este un gen hibrid și fals, care nu poate satisface gustul tinerelor generații. Compozitorii de opere sunt primiți pretutindeni cu nepăsare și dispreț.

Când totuși teatrele lirice vor să facă rețete serioase, directorii sunt nevoiți să recurgă tot la spectacolele încercate, ca „Tosca", „Lakmé" și „Madame Butterfly".

Publicul de Operă nu este și publicul concertelor. La Operă lumea vine mai mult pentru a se bucura de spectacol decât pentru a auzi muzica. Abonații Operei Mari din Paris au început și ei să dispară așa cum dispar în marea metropolă și trăsurile cu cai. Creațiile noui nu mai ispitesc publicul. Muzicanții tineri nu se mai ocupă de acest gen perimat.

Spectacolele de dans sunt mult mai apreciate. Baletele rusești au fost origina unui gen viu și nobil care e departe de a pieri. Cât despre baletul clasic, această floare minunată între toate, se pare că înțelegerea lui e cu desăvârșire pierdută. Cel mai mărunt spectacol de Casino, dansat de cabotini, va triumfa mult mai ușor decât spectacolul desăvârșit al oricărui teatru liric.

CABARETUL

Romanța a jucat un rol covârșitor după război. Ea a fost o adevărată binefacere, fie că exprima bucuria sau duioșia, fie că alina durerile ori miseria.

Romanța de după război a cucerit spiritele, sub efectul Jazzului. Toată lumea era grăbită să-și strige bucuria, să țipe și să joace.

Ritmurile negre ale fox-ului și ale step-urilor au realizat principiile unei vioiciuni factice pe când tangoul turna siropul său cald inimilor însetate de nostalgie.

S'a dansat mult, s'a cântat mult, și romanța înregistrată și difuzată s'a răspândit pretutindeni.

S'au găsit unii auditori care au bârfit romanța de azi. Desigur sunt multe nerozii în textul acestor romanțe. Poezia e săracă și muzica sarbădă. Dar această naivitate a cântecului sentimental a exstat întotdeauna.

Jazzul a dat muzicii populare vigoarea pe care o pierduse. Muzica populară, îndată ce încerca să se ridice la un ton mai înalt, să celebreze sentimente mai mari, devenea falsă și caraghios de pompoasă.

S'a spus că muzica mecanică va distruge teatrele lirice. Cu toate acestea ele trăesc încă. Revistele mai ales au un succes crescând. Frecvența nudurilor feminine și belșugul cântecelor îndrăznețe fac din aceste spectacole punctul de atracție al generației mature.

După război a început snobismul pentru Music-Hall și ceai dansant și mai ales pasiunea pentru spectacolele sportive. Acestea din urmă sunt uneori frumoase, impresionante chiar, dar nu se adresează în genere decât instinctului; partea spirituală lipsește cu desăvârșire.

Oamenii sunt mai de grabă dispuși să plătească trei sute de lei pentru un loc la un spectacol de revistă, decât jumătatea acestei sume pentru a asista la reprezentarea unei piese clasice.

Spectatorul se duce cu mai multă plăcere într'o sală unde nu e silit să ia program, să plătească garderoba, ori să se îmbrace în toaletă specială; — la cinematograf de pildă.

Publicul de astăzi nu prețuește decât detaliul exterior.

Scena și ecranul nu mai îndrăznesc să arate mulțimii decât ceiace îi măgulește gusturile de ușurătate și care îi excită simțurile.

Decadența teatrului e un semn de decadență a spiritului. E însă greu, spune Bernard Champigneule, să realizezi calitatea când trebue să placi tuturora.

H.

VIRTR ilustrată
actualități • SPORT • cinema

Tablete

Sufletul și cartea

Este de crezut că amestecul și confuzia făcute între știința de carte și sensibilitatea echilibrului dintre instincte, se datoresc unui spirit de analiză primar, exprimat după o aristocrație bugetară. Singură învățătura constituie deja un amortissor, este drept, al sălbăticiei, dar instinctul e în realitate numai mutat din locul lui, ceva mai alături. Exercițiul matematicelor, al gramaticei, memorizarea, asimilarea noțiunilor inevitabile pentru a răspunde corect câtorva cerințe de certificat și decret, studiul limbilor, examenele, tezele, ocupă sectorul întreg al tinereții băiatului, sosit în Academie dintre gâște și vaci. După închiderea cercului parcurs, diplomatul unei specialități e un rafinat prin macerare silită, însă intact de cele mai multe ori în materia lui primă. El nu mai înjură de „Dumnezeii măsii" la fiece pas și nu mai dă cu joarda în câini: înjură câteodată și lovește mai rar, cu un baston lustruit. A părăsit amnarul pentru brichet și mahorca de 3 lei a înlocuit-o cu țigareta C. D. Mulțumește pe franțuzește aproximativ, face baie, este servit de hîrtie, de pulverizator și pudră — și dacă-i place, își ține unghiile în curent cu jurnalul, stând cu mâna, zăcută crăcănată, pe o perină dinaintea unei profesioniste oxigenate.

Asta ar fi cultură, de clasificat în cultura ciorapilor cu baghetă, dar nu e educație. In adânc și înălțime, instinctul nu a suferit clătinare și nu l-a măcinat niciun sfredel.

Dacă mai era nevoie de o demonstrație, exemplul copiilor bine situați și bine catalogați în promoția lor, asasini cu tâlhărie, din stupefiantul fapt divers petrecut în Februarie în București și elucidat abia de curînd, pare concludent pentru disocierea ideilor confundate. Ca să-și procure bani mulți, cu care nu aveau ce face, trei copii de bună condiție socială s'au întovărășit la o spargere în toiul nopții. Unul n'a putut să părăsească pe fereastră domiciliul părinților. Ceilalți doi s'au pogorît pe părete, după un somn pregătit cu socoteală, s'au dus la locuința unui deputat, au forțat ușa, au intrat în dormitor și, surprinși, au asasinat. Unul avea ceva în osatura lui facială, din caricatura lui Raskolnikoff, intelectualizat de niște ochelari cu ramele groase, date peste urechi : al doilea se prezintă, cu doi ani mai mic, rotund ca un prunc de țâță și cu vârful obraznic al nasului, cu puțin mai accentuat. Tip de pezevenchi, viitor politic sau șef de cabinet. Nevinovați ca niște șobolani care se alimentează, după inocențele naturii, în patul unui cadavru, ei se uită la judecătorul de instrucție ca prin sârmele cursei în care s'au prins, nițel impresionați dar foarte și adânc inconștienți. Inteligența lor n'a făcut niciodată, dusă de mână, drumul inimii și minorii făgăduiesc la liberare, peste 8 sau 10 ani, o carieră de excelenți bandiți, cu atât mai bogată cu cât Statul, care se îngrijește de o sumedenie de lucruri sterile, pune zilnic în circulație sute de briganzi liberați.

Moralul este miraculos. A doua zi după asasinat, ei s'au dus la școală și timp de 3 luni au trăit foarte împăcați și nu s'au trădat, cel puțin după cât se poate ști, nicăieri. Părinții lor erau un magistrat, reputat ireproșabil și un profesor secundar și copiii erau creștini. Sentimentul lor religios, lăsat baltă de tot clerul național (11 mii de preoți!) și indiferent Sinodului și Patriarhiei, achitate după asasinat și deficit cu o pastorală, n'a tresărit nicidecum și, ceeace-i mult mai grav și mai specios pentru un gen de familie, genunchii nu le-au căzut la pământ într'o spovedanie de remușcări dinaintea părinților care e de cunoscut cât puteau să merite această ofrandă. Mama nu a știut nimic și tatăl, absorbit în profesia sau în ambțiile lui, s'ar părea poate, că nu și-a dat seama iarăș de nimic. In universități profesorii se ocărăsc și polemizează ca țiganii. Ce fel de raporturi au guvernat părinții și copiii, pentru ca ochiul vinovaților să nu se umezească și căutătura familiei să nu poată observa nici o nuanță.

Această situație este mai gravă de cât asasinatul.

Părintele unui școlar, un ofițer de marină, mi-a povestit alaltăeri că internatul liceului de elită Gheorghe Lazăr, liceu din care s'au recrutat asasinii — îi las toată răspunderea afirmației — e un mediu de putregai închis. Vizitându-și copilul internat și întâlnind pe un coridor un băiat care se juca, cu un obiectiv intim, a rămas — bine-înțeles — scandalizat.

Băiatul îl luase din buzunarul pedagogului.

Părintele, care cunoștea pe excelentul nostru confrate, d-l Grigore Tăușan, acel Petronius al unor efemeride delicate, publicate în ziarul Viitorul *și directorul Casei Corpului Didactic, căreia îi aparține internatul liceului Lazăr, a dat fuga la director, ca să-i împărtășească descoperirea.*

T. ARGHEZI

—Știu, zise directorul instituției, care ca internat râvnește și la titlul de casă educatoare — dar lucrul n'are leac. Personalul didactic și educativ nu e numit de noi ci de politiciani. Pedagogul recomandat de un panglicar politic dintr'o regiune electorală trebuie primit imediat: nu interesează că habar n'are de meserie și că e străin cu ostilitate unei vocații simple. Dacă refuzăm să-l angajăm zburăm cu toții — începând cu mine — și oricum ai pune chestiunea, tot e mai bine să aibă Casa Corpului Didactic un conducător de calitatea mea decât un chelner electoral și un rândaș al unui demagog.

E inutil să mai insistăm și ne abținem să ne gândim ce se va fi petrecând în școlile, care nu se bucură de faima liceului Lazăr și în speluncile altor internate. Putem numai, pentru psihologia locală, să relevăm o figură de moral, din viața unui fost director, încă destul de recent, al liceului Lazăr. Intr'o zi nenorocită, toți copiii lui s'au înecat, la o escursie cu barca, în balta mânăstirii Pasărea — și părinții au avut de înmormântat odată trei frați. Soția directorului, mama, n'a putut să supraviețuiască mult și a plecat după ei, să-i caute în pământ sau în cer. Directorul văduv s'a recăsătorit... Asemenea accente, indiferente va să zică unui dascăl, probabil eminent, nu sunt administrate de niciun control: e viață privată. Ca și cum miasmele noastre sociale nu ar izbucni din aceste privăți.

Dacă școlăritul aparține profesorului, educația, cu care profesorul ar fi absurd să fie împovărat, cade întreagă în sarcina exclusivă a părinților — și ne pare rău să o afirmăm într'un ceas de înspăimântătoare tragedie morală, răspunderea părinților nu poate să fie deplasată subt niciun cuvânt.

Căci tendința evidentă acum după asasinat, este să fie acuzate cartea și spectacolele, făcându-se abstracție de părinți. Nici nu se poate atentat mai caracteristic al unei societăți în șovăială, compusă din sumedenii de mame care nu sunt mame și din tați care nu sunt tați, din numeroase familii anarhizate și în lichidare — împotriva intelectului și artei. Sunt ipocriți care au învinovățit și sporturile, gramofonul, radiofonia.

Este a ne debarasa ușor și nu fără un spor de lichelism de toate răspunderile noastre aglomerate, când se pipăie golul. Cazul copiilor asasini nu acuză numai niște părinți ci o societate : rușinea e a noastră, a tuturora, și a părinților și a bunicilor care au luat toate lucrurile în deșert și au sacrificat chefului și comodităților câteva generații. Dacă se va înființa o nouă cenzură a filmelor și o nouă examinare a librăriilor ne vom permite să credem că ne-am făcut toată datoria.

Ascultă, dumneata, doamnă, care citești, mamă a unui copil măcar. Poți pricepe dumneata că un copil, de orice vârstă, își caută satisfacțiile și plăcerile în afară de atmosfera familiei și că bucuriile pot să fie gustate fără împărtășire cu dumneata? Nu însemnează asta, că între copii și părinți s'a intercalat o distanță, că ei trăiesc deslegați unii de alții, în debandadă și deslânare? Admiți dumneata să rămâie părinții deslipiți un singur ceas din viața copilăriei, de copiii lor, să nu fie camarazii lor permanenți, de zi și de noapte, prietenii lor cei mai de încredere, robii copiilor? Dacă nu trebuie să fie așa, Dumneata, Doamnă, de ce preferi unui chirurg o sarcină de 9 luni, care angajează pe toată viața și Dumneata, Domnule, de ce te căsătorești? Ca să verși lacrimi târzii și să n'ai bărbăția ce ți se cere în cazul cumplit ? Ai trăit o viață de om fără altă țintă decât a salariului căruia te-ai devotat și sensibilitățile d-tale au stagnat. Ce aștepți ? Vrei să facă în locul dumitale profesorul, cartea, textul, cinematograful și boxul ceeace nu ești în stare să realizezi ?

Inteleg... Dar incapacitatea de a fi părinte și om nu poate să stinghereascä în desvoltarea lor deplină copiii cei mulți, în unanimitatea lor și care nu sunt niște asasini, și în libertățile lor, părinți care știu să facă educația odraslei și care și-au luat răspunderea să o ducă, din jertfă'n jertfă și din răbdare în răbdare, până la capăt.

T. ARGHEZI

VIRTR ilustrată
actualități • SPORT • cinema

Marşul lui Radetzki

Iosef Roth este unul din acei dezrădăcinaţi scriitori de limbă germană care se găsesc azi în Franţa prin voinţa lui Dumnezeu şi a majestăţii sale Adolf Hitler.

Născut în Austria, dar la graniţa marei Rusii, el a fost, chiar înainte de a fi exilat, un dezrădăcinat prin forţa lucrurilor. După ce a făcut războiul ca locotenent în armata austriacă, imperiul austriac fiind dizlocat, tânărul autor a început viaţa sa de veşnic cutreerător al lumii, parcurgând calea dintre lumea slavă şi Berlin şi trecând prin Paris. In aceste împrejurări a scris el prima sa carte *„Die Flucht ohne Ende"*, care l'a clasificat printre scriitorii cei mai de frunte ai mişcării zisă a *„ordinei reci"*. Iar acum de sigur că şi-a luat orice nădejde de a se aşeza undeva înainte de aşezarea ultimă şi definitivă în împărăţia morţii. *Job,* eroul său dintr'un alt roman, încarnează încă şi mai bine legendara figură a „Jidovului rătăcitor", eternul călător care e silit să-şi ia toiagul şi să plece tocmai când credea că ar fi în sfârşit şi el îngăduit să se aşeze undeva.

Una din cele mai dominante trăsături ale acestei figuri originale ca şi a naţiunii din care face parte, este *fidelitatea,* nevoia de a se lega sufleteşte, ca o reacţiune în potriva unui destin care nu-i îngăduie să se aşeze nicăeri definitiv. Chiar dacă izgonit din patria sa el caută să rupă cu civilizaţia, locurile şi fiinţele scumpe din care a fost gonit, el nu poate să le renege. Scriitor de rasă, artist mai presus de orice, dacă nu le poate iubi în clipa de faţă, sub forma lor actuală, le reînvie în amintire, recreându-le în opera de artă. Fiind însă şi un critic tăios, un ironist ascuţit, nu uită să indice în fiinţele şi lucrurile scumpe partea de putreziciune care le va aduce moartea.

Ast-fel în ultimul său roman, apărut în limba franceză, „Marşul lui Radetzki", împărăţia Austriei este evocată cu toată magica sa splendoare, în epoca de strălucire de la bătălia de la Solferino până în 1914. Societatea vieneză este reprezentată acolo în complicata sa ierarhie, de la cel mai umil locuitor până la împărat, a cărui figură de „cuirasier cu ochii albaştri" domină întregul tablou. Caracteristica acestei lumi este devotamentul pentru serviciu, fără ca nimeni să se întrebe cui şi de ce serveşte. Servitorul bătrân moare lustruind ghetele stăpânului, prefectul Trotha moare în serviciul împăratului, cu care s'a identificat, fiul său, locotenent în armată, cade sub cele întâi gloanţe ruseşti, cărând apă pentru soldaţii săi, care mor de sete în serviciul şi pentru onoarea monarhiei. Impăratul însuşi moare cu sentimentul că împărăţia sa se năruie, deşi nu-şi dă pe faţă această credinţă, urmând să reprezinte o grandoare care ştie că de fapt nu mai există.

Această conştiinţă a sfârşitului Austriei este de altfel în sufletul tuturor Austriacilor. Marşul Imperiului, cântecul lebedei Austriei era tocmai marşul lui Radetzki care a dat titlul acestui roman. Un marş de paradă, vioi şi elegant, dar nu un marş triumfal. Oraşul moare dar sub strălucirea etichetei şi a ceremonialului, în serbări şi procesiuni şi toţi caută să figureze până la urmă cu demnitate în cultul datorit figurii simbolice a împăratului.

Sub edificiul acesta strălucitor însă monarhia îmbătrânită nu este de cât o ruină ce aşteaptă să se prăbuşească. Când arhiducele este omorât, un ungur exclamă în limba lui: „Bine că am scăpat şi de porcul acesta". Poate fiecare simte inutilitatea acestei monarhii în agonie şi aşteaptă să fie scăpaţi de ea ca de o zdreanţă supărătoare. Dar toţi au ţinuta de rigoare şi păşesc în sunetul marşului lui Radetzki spre alte forme de viaţă şi spre alte probleme.

Alphonse Karr

Binefacerile sărăciei

Nu, — sărăcia nu-i chiar aşa cum ne-o arată literatura: cel mai bun oţelitor de suflete. Eu o cunosc destul de bine, din cea mai fragedă copilărie.

In casa noastră era veşnică luptă pentru salvarea aparenţelor. Erau şi epoci mai îmbelşugate — dar deobiceiu, ne luptam cu sărăcia. Tata câştiga puţin şi cheltuia prea mult — pe mama am pierdut-o de timpuriu. Eu şi fratele meu mai mic, eram lăsaţi în grija unei bătrâne servitoare şi totdeauna eram prost îmbrăcaţi şi flămânzi. La şcoală, camarazii mai înstăriţi decât noi, ne priveau de sus. Ghetele noastre uzate, ciorapii găuriţi, hainele vechi provocau dispreţul lor de burgheji cu stare. Ba chiar şi profesorul era mai darnic în pedepse, cu noi.

Fratele meu răspundea tuturor cu nepăsarea şi veselia lui inconştientă, — deaceia camarazii îi iertau, puţin, sărăcia şi-i permiteau să ia parte la jocurile lor; iar profesorul părea mai indulgent cu el.

Eu însă eram foarte mândru şi sensibil. Mă îndurera profund dispreţul de care simţeam că suntem înconjuraţi. Atâtea resentimente înăbuşite îmi alterau sufletul, neformat încă, dându-mi o susceptibilitate bolnăvicioasă, care nu m'a părăsit niciodată !...

Când venea lume străină în clasă, noi eram trimişi în colţuri obscure, pentrucă eram prost îmbrăcaţi şi făceam impresie urâtă, între ceilalţi elevi. Duminica, toţi copiii aveau haine noui; noi, cel mult, dacă puteam să schimbăm cămaşa. Ca să nu ieşim în această stare, la plimbare, cu ceilalţi şcolari, — pedagogul ne căuta pricină şi rămâneam închişi în dormitor. Fratele meu îşi găsea de joacă printre paturi şi-şi uita necazul; eu însă plângeam pe furiş, cu capul în pernă.

Toţi copiii primeau, de acasă, prăjituri, bomboane, — noi însă deseori nu aveam nici tartina, pentru recreaţie. De câte ori nu m'am lipsit de mica mea porţie, ca să se poată sătura frăţiorul. Dealtfel el, cum era vesel şi prietenos, mai căpăta şi de la alţii prăjituri şi fructe. Eu nu aş fi primit, pentru nimic în lume, ceva din mâna lor. Mila aceasta mi se părea ca o palmă peste obraji.

In orele de repaos, elevii se jucau, alergau, sau se luptau veseli. Eu mă retrăgeam sub un pom şi-i priveam. Nu că nu m'ar fi îndemnat inima la joc; ştiam însă că la cea mică smucitură, hainele mele vechi, se vor destrăma... ştiam că nu mai am altele, ca să le înlocuesc... Toţi copiii mă credeau fricos şi urîcios, pentru că nu mă amestecam între ei.

Niciodată nu am avut manualele necesare, după care să ne preparăm lecţiile. Eram siliţi să învăţăm în recreaţie, pe cărţi împrumutate. Fratele meu le găsea uşor; eu însă nu eram simpatizat de colegi, şi, de multeori, nimeni nu vrea să-mi împrumute cartea necesară. La ora respectivă, nu ştiam lecţia. Sufeream pedeapsa, în tăcere. Niciodată nu am mărturisit că nu aveam cu ce cumpăra cărţile de şcoală. Spuneam că le-am pierdut, că le-am stricat. Eram certat, insultat, trimis la carceră. In camera întunecoasă, singur — plângeam în voe...

Iată binefacerile sărăciei: eu nu am avut copilărie, n'am cunoscut râsul nepăsător, jocurile vesele, fără grije — din această frumoasă epocă a vieţii...

Iar mai târziu, am cunoscut zile de şi mai grele lipsuri, de umilinţe, de singurătate, căci mizeria nu atrage prietenii. Intunericul sărăciei mi-a înăbuşit, an de an, elanul tinereţei...

Nu — sărăcia nu-i chiar aşa cum ne-o arată literatura: întăritoare de suflete !...

Trad. de L. D.

Prin Spania

Cordova

Dela Madrid până la Andaluzia trecem numai prin teren stâncos, cu vegetaţie săracă. Doar morile de vânt ale lui Don Quichotte de mai înveselesc monotonia peizajului. In Andaluzia intrăm din nou în munţi şi aicea iarăş defileuri cu un orizont cât un lat de palmă.

Prin gări copii desculţi, din corporaţia coriştilor, dau concerte dealungul trenului şi când li se aruncă câte un gologan dau o luptă disperată la suprafaţa pământului pentru posesia afurisitului de ban, pe care nu-l găseşte decât unul singur.

Insfârşit apare o vegetaţie mai bogată: livezi cu măslini, dealuri cu vii. Suntem în jurul Cordovei. A trebuit aproape o zi întreagă dela Madrid la Cordova. Dar când ai ajuns în Cordova, răscumperi toată osteneala drumului.

Am venit la Cordova numai pentru moscheea, cea cu aproape o mie de colonade şi ne-am fi declarat aproape satisfăcuţi numai cu atâta. Dar câte surprize la faţa locului. Chiar dela gară începe un bulevard de portocali. E prima dată când vedem, liber în stradă, un bulevard de portocali. Are aspectul unui şir de soldaţi care defilează pe marginile străzilor în uniformă verde şi cu nasturi de aur. Este garda de onoare care întâmpină orice călător în Cordova. Vă închipuiţi câtă surpriză, când vezi că, portocalele nu sunt păzite şi câtă abţinere de sine, ca să nu pui mâna în copac. Aş fi lăudat toată viaţa virtuţile bravilor cetăţeni din Cordova, care cumpără portocale din piaţă cu doi lei bucata, şi nu se ating de portocalele, căzute pe bulevard, dacă n'aş fi aflat că acestea, pe cât sunt de dulci la vedere, pe atât sunt de amare la gust.

Aceasta nu micşorează totuşi din calităţile Cordovenilor, care vând recolta Americanilor şi din portocale amare, capătă dulci pesetas.

Alte surprize ale Cordovei sunt grădinile interioare, patio, pe care le găseşti la fiecare casă. Aleea de portocali nu ţine decât până în centrul oraşului. De aici pleacă un şir nesfârşit de străzi, aşa de înguste încât dacă trece un măgar, trebue să te dai cât mai la oparte, ca să poată trece încărcatul furnizor al Spaniei. Soarele mai rar îşi lasă cartea de vizită pe câte un petec de stradă.

Ei bine, în acest dedal de străzi, în care nu e loc pentru oameni, dar decum pentru copaci, fiecare casă are în mijlocul ei o comoară, care de multe ori valorează mai mult de cât clădirea întreagă: e grădina de interior. Comoara de data aceasta nu e liberă, ca aleea de portocali, de adineauri, ci este închisă cu o poartă lucrată, în cea mai fină dantelă de fier, pe care par'că a forjat-o însuşi zeul Vulcan, pentru o expoziţie a Olimpului. Indărătul porţii se vede, în jocuri de lumină şi întuneric, un spectacol, ca din basme. Ca într'un caleidoscop se văd palate tapisate pe jos cu faianţă strălucitoare, iar în reflexul faianţei se oglindeşte un joc de apă surâzătoare, printre ramurile de portocali şi de rodii, printre ghirlandele de trandafiri şi de camelii.

In căutarea moscheii. Ne sculăm cât mai de dimineaţă şi cu planul oraşului în mână, mergem în căutarea moscheii. Ne descurcăm până la capătul aleii de portocali. Dar de aici nici un progres. Apucăm la dreapta, apucăm la stânga, înainte, înapoi, degeaba ! Ne înfundăm din ce în ce mai tare, într'un labirint de străzi, certate cu soarele şi cu planul nostru. Cerem ajutorul populaţiei. Cu toată bunăvoinţa şi dintr'o parte şi din alta nu ne înţelege nimeni. Intrebăm de moschee în franţuzeşte, nemţeşte, englezeşte, cercăm şi în româneşte, poate ne-om înţelege ca fraţi latini, dar imposibil, ori am greşit oraşul, ori în limba spaniolă moscheea nu se mai cheamă moschee, ci altfel. Dela o vreme au început şi copiii să se ţină după noi; am scos o monedă din buzunar şi am oferit-o prin semne, aceluia care ne duce la moschee. Cum cuvântul de moschee nu avea nici un sens pentru nimeni, cu un vocabular româno-spaniol, am început a descrie moscheea: un grande torre mille colonade. Intocmai cum fulgerul străbate atmosfera, aşa a izbucnit din zeci de piepturi cuvântul de *mezchita* şi o fugă nebună, ca la o cursă de cai, în direcţia mezchitei. Ne-am ţinut şi noi cât am putut de droaia de copii şi numai când am ajuns în faţa moscheii, am fost absolut siguri că suntem în Cordova şi că la Spanioli moschee se zice mezchita.

Cum mezchita nu se deschide decât la ora 9, am fost conduşi de ghidişorul nostru până la podul roman de pe Guadalquivir. Ceilalţi copii au luat cursa înapoi, ca să mai traducă şi altor turişti cuvântul de mezchita. Fără să vrem, am început cronologic vizita oraşului, cu podul făcut de Iuliu Cezar, marcând civilizaţia romană, care identifica orice colonie cu metropola. Ca să nu pierdem de loc timpul, ne-am întors dela moschee, la civilizaţia arabă.

Dacă Romanii au lăsat în colonii lucruri de artă, tot aşa de frumoase ca şi la ei acasă, apoi Arabii i-au întrecut în această virtute, făcând în Spania monumente, fără egal în patria lor.

Cel de al III-lea califat dela Cordova, condus de cei mai autentici urmaşi ai lui Mahomed, a însemnat cea mai glorioasă epocă din civilizaţia arabă. E destul să amintim moscheea de la Cordova, cel mai măreţ monument din lume în acest gen, apoi Giralda dela Sevilla, cel mai artistic turn din lume şi Alhambra dela Grenada, perfecţiunea artei maure, pentru a plasa această artă, alături de cele mai de seamă din lume.

Arabii, care au două lucruri mai însemnate: pe Allah şi pe femei, au făcut Cordova pentru Allah, iar Sevila şi Grenada pentru femei. Dar pentru că Allah era mai mare, i-au ridicat o moschee fantastică.

Erau mai multe motive pentru ca moscheea din Cordova să întreacă pe toate celelalte. Mai întâi Abdelman I, întemeietorul moscheii, a fost primul emir independent al califatului de Cordova. Era o ambiţie, de calif independent, ca moscheea Occidentului dela Cordova să strălucească cel puţin tot aşa ca şi moscheea Orientului dela Meca. Alt motiv era întinderea Arabilor în Extremul Orient al Europei. Era o lecţie de artă pe care Islamul o dădea creştinătăţii. Şi, în fine, era nostalgia unor oameni înstrăinaţi de patria lor, de natura aceea cu vegetaţia tropicală, de palmieri. Deaceea Arabii au fost acei care cei dintâi au adus palmierii în Spania; iar ca o închinare pentru Allah şi pentru nostalgia trecutului lor, au stilizat palmierii în moschee sub formă de colonade de marmoră, de jasp şi de porfir, astfel încât întreaga moschee pare o pădure petrificată de palmieri...

Intre Cordova şi Sevila, mergem pe valea Guadalquivirului. Deşi suntem în luna lui Ianuar se văd pe câmp buchetele de violete. Valea Guadalquivirului favorizează o vegetaţie cu totul deosebită de restul ţării.

Nu departe de Cordova vedem unul din castelele Spaniei, care nu sunt o închipuire, ci există aevea.

Doctor G. T.

(Urmează)

Năvodar

Când se sparge faţa de oglindă'n două
Şi pătrund în gol stoluri de nervure,
Moare seara'n geană cu sclipiri de rouă
Şi musteşte sânge, ochiul de pădure.

Atunci îngenuche îngerii pe prund.
Şi sărută locul jocului de bani.
Privelişti întoarse, dorm adânc în fund ;
Turle de biserici, corturi cu ţigani...

Câte-un peşte ciupe de cămaşa apei
Şi orbit, se lasă furişat în val.
Brazdele'mpletite fierb în gura sapei,
Şi coboară cerul margina p'un deal.

Şi târziu când vântul împleteşte plasă
De şuviţe mov, într'un câmp de var,
Par'că mă tot mână anii 'nchişi în casă.
Peste-aceste ape, să fiu năvodar...

CONSTANTIN SALCIA

Pentru reabilitarea vânătorului

de Demostene Botez

M'am hotărât să scriu ceva despre vânător şi despre vânat, despre natura care-i înconjoară, care iartă pe cel ce vânează şi înlocuieşte victima, şi despre oamenii care nu se poate să nu-i judece pe toţi.

Mi-am luat de-ocamdată sarcina grea de a explica pe vânător, şi chiar de a-l apăra. Fac în aparenţă, pentru cei care nu mă cunosc, un oficiu dezinteresat, iar în fond pentru cei care m'au văzut întorcându-mă de la vânătoare şi au observat cizmele stropite de sânge, o apărare într'un proces propriu. Poate chiar pentru uşurarea conştiinţei mele.

In genere dacă oamenii s'au deprins să ierte o profesiune sanguină unui casap, şi nici nu se mai gândesc la nimic sinistru atunci când cumpără un antricot, judecă în schimb foarte sever pe un vânător. Poate fiindcă acesta ucide numai din sport, pe când celălalt face un oficiu public, şi exercită oarecum un drept regalian al omului, lucrând în baza unei delegaţii colective pe care o are tacit dela noi, toţi.

DEMOSTENE BOTEZ

Lumea e totdeauna mai severă faţă de gesturile gratuite decât faţă cu cele justificate, pentrucă lumea nu judecă decât pe baze materiale, şi nu admite decât cauzalităţi determinate de utilităţi practice. Lumea în genere, ca opinie colectivă nu are imaginaţie. Numai indivizii au imaginaţie.

Dacă în cele ce urmează îmi lipsesc datele necesare pentru ca să apăr pe vânător, aş vroi cel puţin să-l pot explica, fie numai prin acel ceva inexplicabil care-l acţionează.

Preocuparea strict războinică din ultimul timp, face ca vânătorul diletant, vânătorul pur şi simplu, să apară ca un biet nevinovat. El se ocupă doar, din distracţie, cu omorârea unor vietăţi mai puţin conştiente de cât omul. Iar ceiace constitue gravitatea actului de suprimare a unei fiinţe, este gradul de conştiinţă a vieţii pe care o are victima.

Se petrece în om într'o asemenea împrejurare un proces ascuns şi intens de substituire a lui în locul victimei. Aceasta se face cu emoţie şi uneori cu groază atunci când eventuala victimă samănă puţintel la apucături cu omul.

De-aceia o vietate mistică şi quasi anorganică precum este o gelatinoasă stea de mare, fără manifestări de viaţă şi de conştiinţă prea evidente se poate turti chiar cu o inimă mai uşoară decât se poate tăia un pom.

De aceia o vietate minusculă se desfiinţează fără nici un regret şi fără nimic interogativ în interiorul „călăului", pe când suprimarea unui animal mai mare zgudue şi nelinişteşte pe un timp îndelungat. Iar atunci când animalul are o viaţă mai exuberantă şi manifestări mai apropiate de cele ale omului, gândul de a-l omorî devine înduioşător şi face gestul imposibil chiar atunci când se impune. Aşa de pildă, trebue un tenace şi înalt grad de insensibilitate pentru a suporta ideia de a ucide un câne. Este în animalul acesta atâta viaţă adevărată, atâta civilizaţie de degustare a vieţii, atâta înţelegere a omului şi a împrejurărilor vieţii, atâta similitudine uneori cu expresii de figură şi de gest omeneşti, încât greu se poate înlătura impresia că ucizând un câne nu comiţi un asasinat. Această impresie este aşa de puternică, încât chiar când cânele este turbat, împuşcarea lui este o hotărâre foarte grea şi cei mai mulţi preferă să o facă... prin mâna altora.

Tot aşa, e mai uşor să împuşti o raţă sălbatecă decât un ţap sau un porc mistreţ. Massa de viaţă acumulată e impresionantă şi impune.

Dar, ceiace influenţează iarăş atitudinea asasină a omului faţă de un animal şi gradul lui de dispoziţie ucigătoare, este gradul de intimitate cu respectiva victimă. Aceasta este atât de adevărat, încât oameni care pot vâna cu frenezie o sălbătăciune, nu s'ar putea atinge niciodată de o vietate domestică. Este, în inconştient un gest de încredere reciprocă, o datorie de onoare, un cavalerism. A ucide un animal domestic este a-i trăda încrederea, este un act de laşitate. Un asemenea act este condamnat de instinctul de om, şi provoacă desgust sau revoltă. El nu se mai practică decât de.... profesionişti în interesul de conservare a regimului alimentar la speţa-om. E o specializare impusă.

Cu cât însă un animal e mai sălbatec, cu atât suprimarea lui devine dacă nu o datorie, cel puţin un titlu de glorie. Iar dacă el are şi o reputaţie rea şi sângeroasă, atunci omul este bucuros că-şi găseşte o justificare în plus pentru exerciţiul instinctelor sale.

Vânătorul astfel, prin această ipocrizie strict arbitrară îşi creiază un titlu cavaleresc şi oarecum îşi atribue un oficiu de control şi sancţionare a cruzimii.

Există însă o deosebire de mentalitate, fundamentală, între mentalitatea vânătorului şi a omului care nu este vânător. Primul nu are logică în justificarea pasiunii sale. El nici nu vrea să o explice nici nu vrea să-i dea un mobil. E un tip condus de instinct şi de puteri adânci şi intime pe care nici el nu le cunoaşte şi pe care ori cât s'ar munci tot necunoscute şi întunecate le va lăsa. Vânătorul singur nu ştie pentru ce vânează. Uneori poate o face cu greu, dar întotdeauna simte în el un imbold ancestral care-i pune în mişcare şi căruia nici o raţiune nu-i poate rezista. Dacă începe să-l dojenească un prieten care nu-i vânător, şi dacă acela îi raţionează şi se înduioşează, vânătorul îi dă dreptate, ...dar de îndată se încinge cu cartuşiera, ia puşca pe umăr şi porneşte la vânătoare.

S'ar părea că este aici ilustrarea unui conflict permanent între logică şi raţiune pe deoparte şi instinct pe de altă parte.

Parcă îl aud pe cel care nu-i vânător:

— „Eu nu te înţeleg, cum poţi să vânezi, cum poţi să ucizi. Te ştiu un om blând şi bun. Nu ai făcut nici odată vre-un rău nimănui. Cum poţi porni de acasă cu gândul de a ucide, şi cum poţi trage şi omorî, o pasăre frumoasă şi nevinovată cum e un fazan, o potârniche, sau un sâtar. Cum nu ţi-i milă când o găseşti căzută jos între frunzele uscate, când o iei caldă încă şi moale în mână, şi când capul îi atârnă greu ca de plumb, când prin cioc i se vede crestătura de sânge ca un fir roş cu care i s'ar fi cusut pliscul pentru totdeauna, când vezi ochii cum încep a se tulbura şi a prinde ceaţă... Nu înţeleg, cum poţi?....

Vânătorul ascultă fără de enervare şi nu înţelege nici el cum poate face toate acestea. Acum când raţionează, prietenul are toată dreptatea E un sălbatic! Şi cu toate acestea...

E în stare să-şi simtă în ochi lacrimi fierbinţi, un nod al lui Adam mai încâlcit în gâtlej, să plângă pentru toate păsările sacrificate, dar să spue prietenului:

— Iartă-mă, dragul meu, dar eu trebue să-mi pun hainele de vânat că trebue să vie Neculai cu automobilul să mergem la prepeliţe.

Nici un om care nu-i vânător nu trebue să încerce să înţeleagă pe unul care-i vânător. Să evite discuţia asupra vânatului pentrucă, pe această temă, vor fi mereu de acord în vorbă, şi apoi totdeauna despărţiţi în faptă.

Vânătorul are o viaţă dublă. E el şi nu e el. Fiecare vânător este în mic şi anonim un procuror Haler. Suferă permanent de

(Continuare în pag. VI)

o amnezie afectivă. De aceia el face crima și apoi o judecă, înspăimântându-se în fața ei, pentru ca din nou să o repete în clipa următoare. Vânătorul e un hipnotizator, e un mediu favorabil pentru străbunii care zac în el și care-i dictează. Și vânătorul nu se poate opune. Ceilalți oameni au și ei asemenea străbuni cu aceleași instincte însă, fie că instinctele s'au tocit mai curând, fie că reprezentantul lor, cel din viață, nu este un mediu favorabil pentru sugestiile lor.

Așa se explică pentru ce vânătorul nu este neapărat ca om, un om rău sau violent sau exagerat de viril. El nu este nici ca aspect nici ca fond interior un sălbatec. S'ar putea spune chiar: din contra. Vânătorii sunt de obicei oameni blânzi și foarte sensibili. Au mai mult firi feminine, emotive și delicate. Poate de-aceia prezintă mediu mai bun pentru sugestiile îndepărtate, din timp. In orice caz vânătorii nu-s o colecție de tipuri lombroziene. Sunt, oricum, oameni ca toată lumea în care ilogica și iraționalul unei pasiuni întunecă orice raționament.

Deosebirea aceasta de mentalitate și de plan de judecată dintre un vânător și unul care nu este vânător explică toate diferențele de argumente dintre acești doi oameni.

De pildă, cel care nu-i vânător va căuta totdeauna în această ocupație un scop lucrativ; va cerceta profitul material pentruca în cele din urmă să demonstreze vânătorului că, decât să cheltuiască pe costum, cartușe, bocanci, haine, automobil sau tren, mâncare specială, întreținerea unui câne, etc. e mult mai convenabil să se ducă Duminica la piață, sau, în orice zi la Dragomir și să cumpere un epure sau zece prepelițe. Logica e întotdeauna materialistă. Datele ei corespund unor realități netăgăduite.

Vânătorul este însă un artist: el face artă și, după ce a împușcat 15 sitari îi împarte în aceiași sară, pe toți, la prieteni. Vânătorul este exact ca și cânele de vânat care, deși pasionat și pornit în contra vânatului, nu-l vânează și nu-l prinde pentru a-l mânca. Vânătorul e vânător pentrucă așa îi este rasa.

Cel care nu-i vânător nu înțelege acest desinteres culinar. El are o viziune și o concepție, ca să zic așa, finalistică. El apreciază vâatul după ce a apărut diform și fărâmițat pe farfurie, când nu i se mai poate bănui existența de odinioară pe care nimic nu o mai evocă. El are un simț și un criteriu strict comercial. In acea ipostază de transformare și asortare culinară, vânatul nu mai este un motiv de compasiune pentru omul care nu ar împușca un epure, ferească Dumnezeu. El se simte atunci descărcat de orice responsabilitate și odată ce are acest sentiment de eliberare și nevinovăție, nici o mustrare de conștiință nu-i mai tulbură apetitul. Epurele nu mai este atunci epure pur și simplu, adică un animal jucăuș, drăgălaș și nevinovat ci un epure cu măsline ceiace este cu totul altă ceva.

De unde deci pentru cel care nu vânează epurele începe să aibă o semnificație interesantă de-abea după ce a fost gătit, pentru vânător, el nu are nici o importanță decât în stare normală de fugă năprasnică. Odată imobilizat, nu mai interesează. A-l mânca după aceia ar însemna o înjosire a artei la o îndeletnicire quasi profesională.

Vânătorul preferă, de exemplu, sitarul în plin aer, în zbor natural și vâslit pe deasupra tihlelor. Ceilalți îl preferă cu sadism, pe canapea, după ce în prealabil sau, mai delicios, în chiar timpul mesei și al devorării mai fac o lecție de morală vânătorului.

Consecvent în această materie este numai vegetarianul. Ca vânător deci nu voi primi morală decât dela vegetarieni, și încă, numai dela acei rari care îl practică din considerente umanitare, iar nu din cauza regimurilor prescrise de medici pentru ca să fie păziți de artritism.

Dar vegetarianii veritabili au și ei raționamente false. Ei îngădue cu gândul vânatul lupului și al vulpei, pe care le consideră drept sălbătăciuni rele.

E o erezie. Parcă lupul ar fi primejdios din principiu! De fapt este tot atât de scuzabil ca și omul care ucide un animal pentru ca să aibă ce mânca. Lupul e mai aproape de om decât oricare alt animal. De aici și „homo-homini lupus". Ultimul timp — a dovedit că omul la criză este feroce. Lupul e într'o perpetuă criză. Și el nu sfâșie decât la mare foame, pe când omul și pentru alte considerente mai puțin scuzabile. Și dacă aceasta nu-i o rațiune pentru a justifica suprimarea unui om rău, nu poate să fie o rațiune nici pentru împușcarea unui lup.

Numai vânătorul nu are, nici nu caută, nici nu vrea să aibă vreo rațiune. El împlinește un destin mai dinainte hotărât și dela care nu se poate sustrage.

Intrebat de ce vânează și pentru ce nu i-i milă, el nu va putea răspunde niciodată, căci nu-și poate răspunde nici sie însuși în acele clipe de auto-analiză pe care le sufere și el, fără interlocutor, cu multă strângere de inimă. Căci vânătorul poate fi orgolios și fantast, dar foarte rare ori este rău.

Ceiace mă încurcă puținel în această apărare este amorul propriu al vânătorului. El este de multe ori mușcat de mândrie și face acte de cruzime numai din bravadă. Asta este în adevăr blamabil.

Dar... de cele mai multe ori, isprăvile cele mai grozave sunt numai imaginate. Spre cinstea lui, vânătorul este un mare îndrăgostit de epopeie și are o reputație de neîntrecut mincinos.

Vânătorul nu-i niciodată mulțumit de întâmplările pe care le oferă realitatea; el vrea să le sporească și să le corecteze monotonia.

Vânătorul este astfel și un creator.

Și prietenul său, Tartarin, și înainte și după ce a fost pus în literatură, a fost și a rămas un tip simpatic.

DEMOSTENE BOTEZ

VIRTA ilustrată
actualități • SPORT • cinema

Debitorii cari vor să știe cât au de plătit în urma nouei legi de lichidare a datoriilor vor consulta

Codul conversiunii

Legea nouă cu desbateri și comentarii
de
EUGEN PETIT
Consilier la Inalta Curte de Casație

CONST. A. STOEANOVICI
Fost președinte al comisiunii legislative a adunării deputaților, avocat

ALEX. ALEXANDRINI
Deputat
Secretarul comisiunei legislative a adunării deputaților, avocat

ALFRED ANDRONIU
avocat

EUGEN A. BARASCH
avocat

cu calcule și tabele de amortizare de I. Tutuc, profesor de matematici financiare

Introducere
de
C. XENI
ministru secretar de Stat

UN VOLUM DE 730 PAGINI

Editura „Adevĕrul" LEI 260

Volumul conține și un bon pentru „Regulamentul legii" care va apare imediat după publicarea lui în „Monitorul Oficial" și se va distribui gratuit tuturor cumpărătorilor volumului.

Cronica cinematografică

Crimă și cinematograf

Opinia publică românească este o opinie excesiv de filozofică. Nu s'a mulțumit să se emoționeze intens în fața crimei săvârșite de un licean. A vrut să-i descopere o cauză precisă.

De obiceiu Românul, atunci când vrea să explice științific o nenorocire, recurge la două teorii favorite. Dacă e vorba de o catastrofă economică —, e vina „jidanilor". Dacă e vorba de fenomene morale — e vina cinematografului. Și cum majoritatea producătorilor, actorilor și antrepenorilor de filme sunt israeliți, cele două teorii fuzionează adesea într'o frumoasă filozofie a Istoriei.

Așa dar cauza crimei este acea marfă eminamente semită care se chiamă cinematograf. Filmele polițiste, pline cu bestii „dinamice" și gentlemeni cambriolori sunt o incitație directă la deliquență.

Cu riscul de a emite o enormă prostie, voi spune că nu există — după părerea mea — conflict între artă și morală. Un roman bun, un film adevărat sunt totdeauna morale, și invers nu există mai gravă imoralitate ca o carte proastă sau o piesă rău scrisă.

Numesc roman bun, dramă adevărată și film veritabil o poveste făcută din oameni; numesc literatură slabă și cinematograf prost acelea făcute cu situații care, în viață, nu se întâmplă niciodată, cu sentimente imaginare și personagii scornite de dumnezeu știe de unde. Ii cunoașteți bine, pe toți acești eroi de carton: este regele incognito, „vandeuza" sexapelică, arhiducele democrat și mezaliant, miliardarul intercontinental. Acești oameni nu-s persoane, ci rezultanta mecanică a unor împrejurări ambiante, care fac de pildă, ca d-rele Marta Eggert sau Renatte Muller, dactilografe în momentul demarajului, să ajungă, în doi timpi și trei mișcări, Împărătese de Cecagonia.

Asemenea producțiuni — și vai, 90% din filme sunt așa — nu-s numai nule artisticește, dar mai cu seamă moralmente primejdioase. Ele nasc în sufletul adolescentului de ambe sexe o etică de masă verde, o morală de ruletă, o concepție a vieții pe bază de noroc și ghinion, care duce ușor la aventuri delictuoase.

Pentru odată, legătura cauzală între cinematograf și criminalitate făcută în gând de toți cei emoționați de asasinatul comis de către un elev de liceu — este mult mai puțin absurdă de cât cele ce încolțesc deobiceiu în creerul opiniei publice. Și suntem dispuși a iscăli cu amândouă mânile adevărul potrivit căruia un film prost este tot ce poate fi mai imoral și mai primejdios pe lume.

Eram spioană

Iată, în schimb, un film bun, un film de psihologie consistentă, un film care e — ca aproape totdeauna în viață — o poveste de eforturi și insuccese.

E drept că psihologia e încă colectivă. Toate personagiile au caractere identice: sunt eroi naționali, sunt spioni din convingere, uneltind fără alt interes de cât dragostea de țară, împotriva unui ocupant militar odios. Inutil să adăogăm că acțiunea se petrece în Belgia.

Cum spuneam, este aci o psihologie care e încă colectivă; nu-i diferențiat-individuală. Capo d'opera psihologiei individuale aplicată la cinema a fost „Dineu la ora opt". Acolo fiecare om era altcineva. Filmul, firește nu a avut succes. Căci la noi plac super-producțiunile fast-lux. M'am gândit adeseori la mijloacele de încurajare a filmelor cu adevărat artistice. Vorbeam chiar, recent, despre asta cu d. Kirițescu, președintele comisiei de cenzură, și-i propuneam un procedeu care s'ar putea perfect încadra în „noul regim" al filmelor care trebue să înceapă dela 1 Mai. Se știe că, dela această dată, Duminicele și sărbătorile vor rula exclusiv filme culturale, iar în celelalte zile acest soi de filme vor reprezenta 25% din metrajul total. Or, este clar că valorile estetice constitue un incontestabil bun cultural; arta este chiar bunul cultural prin excelență. Astfel, comisia de cenzură, atunci când va întâlni un film de o remarcabilă calitate artistică, va putea (și în strictă logică ar fi chiar obligată) să-l declare film cultural, intrând ipso facto în procentul de acel 25% din metraj impus de noul regim. Când mă gândesc că o pură capodoperă ca „If I had a milion" a căzut în trei zile, încep a crede că lipsa de sex-apeal, de gangsteri și de fast-lux care caracterizează filmul educativ este poate un excelent antidot pentru perversitatea estetică a unui public de cinematograf lipsit de bun gust și de discernământ artistic.

Dar să revenim la „Eram spioană" — în englezește „I was a spy". Când oare va înceta caraghioslâcul traducerilor incorecte? De ce se recurge, pentru filmele americane, la translatori care ignorează de o potrivă englezeasca și româneasca? „Eram spioană", în englezește se zice: „I used to be a spy". „I was a spy" înseamnă cu totul altceva, înseamnă „Am fost spioană". Am auzit că „Societatea scriitorilor Români" ar vrea ea să — cum se zice — „preia" lucrativa industrie a traducerii filmelor. După atâtea nenorociri, asta ar fi, într'adevăr buchetul.

Mizerabilii

Este înduioșător să ne reamintim, prin imaginile plastice ale ecranului, de acea mentalitate paroxistică a epocei romantismului, epoca Victor Hugo, a regilor morali, a apostolilor zdrențuiți și a prinților sufletești. Harry Baur și Dullin, actori de mari resurse, joacă exact așa cum trebue această situație istorică. Știu a fi melodramatici cu naturalețe, grandiloquenți cu simplitate. Stilul lor sobru redă, cu un tact delicat, tot acel sentimentalism excesiv care compune psihologia generoasă a primei jumătăți a veacului trecut, culminând în momentul dela patruzeci și opt. Decupajul filmului este mai degrabă bun. Montarea, punerea în pânză, aranjarea planului, eclerajul lucrurilor și oamenilor sunt chiar excelente. Dar, cu excepția lui Baur și Dullin, toți ceilalți actori — inclusiv D-ra Moreno — sunt lamentabili, de o falșitate stridentă și standardizată.

Coaforul doamnelor

Fiindcă a venit vorba de actori francezi care joacă prost și actori francezi care joacă bine, mi-am amintit de Fernand Gravey, unul din puținii „juni-primi" francezi, care atunci când vorbește, umblă, sau mănâncă —, se abține de a juca „Phèdre". Noul său film este un fleac, o glumă bufă, în care el face pe un frizer genial, un fel de Napoleon al coafurii, inspirat ca un poet și prețios ca o cocotă. Este un rol de caraghios, fără nici-o psihologie reală, — în care însă Fernand Gravey — și numai el — este fermecător.

D. I. SUCHIANU

Cronica muzicală

„Cavalerul Rozelor" de Richard Strauss și cu oaspeții vienezi

Opera de Stat din Viena ne-a trimis, prin câțiva aleși reprezentanți ai ei, o solie de subtilă și autentică artă, ce-a înviorat puțin atmosfera paralizantă a acestui sfârșit de stagiune muzicală.

Nu este vorba decât de arta secundară a interpretării, a valorificării unor opere cunoscute publicului nostru — totuși, ceeace aduc cu ei artiștii vienezi nu este numai un bogat capital de daruri artistice sau o manieră personală și perfecționată de a cânta sau de a dirija — ci mai cu seamă o minunată pildă de totală subordonare a însușirilor artistului interpret, operei pe care o slujește. Iată, ca dovadă, pe distinsul director al Operei de Stat din Viena, prof. Clemens Krauss, *care a condus primul spectacol festiv,* „Cavalerul Rozelor" de Strauss.

Nici un fel de tendință, la d-sa, de a eși în evidență, de-a strămuta centrul interesului de pe scenă în orchestră și mai ales la pupitrul dirigențial. Dimpotrivă, o permanentă grijă de a nu turbura ficțiunea, de-a face să se uite că spiritualitatea, eleganța și pe alocuri pătrunzătoarea muzică ce-o învălue se înalță din văgăuna orchestrei, cu ajutorul unor domni în frac și nu izvorăște — cum a izvorât pentru compozitor — din elementele înseși ale acelei ficțiuni.

Fără îndoială însă că echilibrul perfect al acestui spectacol n'ar fi putut fi susținut fără prețioasa colaborare a soliștilor și mai cu seamă a celor trei interprete principale, d-nele Viorica Ursuleac, Adele Kern *și* Ella Flesh. *D-na* Viorica Ursuleac, *distinsa noastră compatrioată ne-a făcut bucuria de a avea glasul cel mai frumos din tot ansamblul acelei seri alese și de-a întruchipa cu inteligență subtilă, cu măreție și eleganță rolul frumos și adânc omenesc al Mareșalei.*

O fermecătoare apariție, de cea mai firească — și totuși cea mai savantă — grație, desprinsă par'că dintr'un Watteau, *stăpână a unui glăscior uimitor de limpede și sigur în cele mai amețitoare regiuni, d-na* Adele Kern *în Sofia. D-na* Ella Flesh, *într'un rol care nu-i dădea putința să-și valorifice deplin un glas frumos timbrat, a fost un elegant Cavaler al Trandafirului, a cărui degajare și impetuozitate pot fi invidiate de „primii-amorezi" ai teatrelor noastre.*

O interesantă și aplaudată creație a avut d. Alfred Jerger *în rolul Baronului* Ochs von Lerchenau. *D-sa a cheltuit cu prisosință vervă, ingeniozitate, spirit — realizând totuși — sau poate tocmai de aceia — mai puțin decât d.* Niculescu-Basu, *adevărata figură a neevoluatului gentilom.*

Pe măsura unui rol secundar, d. Otto Fillmar. *Restul ansamblului, autohton, corect cum îl știm. In totul un spectacol rar, a cărui însemnătate au subliniat-o prezența și aplauzele Suveranului și ale Reginei Maria.*

N.

Cronica gastronomică

Roșii a l'Italienne

Curăți bine câteva roșii frumoase de mijloc; pui sare, piper. Rezervă partea curățată.

Pe de altă parte fierbi în apă cu sare un pumn de macaroane, le strecori, adaogi unt și parmezan ras.

In altă cratiță pui miezul roșiilor, adaogi pătrunjel, ceapă, mărar. Pui la foc să fiarbă. Obții o marmeladă pe care o treci prin sită și o adaogi la macaroane.

Pui pe fiecare roșie puțin parmezan și pesmet și un pic de unt. Pui la foc. Așezi, ca să servești, macaroanele la mijlocul farfuriei și roșiile de jur împrejur.

PĂSTOREL

P. S. Comunic cetitorului această excelentă rețetă, măcar că timpul roșiilor n'a sosit încă și cu toate că trufandalele nu interesează decât un grup restrâns de privilegiați. Am găsit-o întâmplător printre hârtiile mele, între o poliță care nu intră în conversiune și o scrisoare de amor pe care n'am trimis-o. E preferabil să o public acum decât să se piardă, căci, nu-i exclus deloc ca pe timpul roșiilor să uit complect că ele există, fiind (cine știe?) sclavul unor preocupări, de o natură cu totul alta. Nu-i așa?

VIRTA ilustrată
actualități • SPORT • cinema

Cronica Șahului

Adresa redacției acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București I.*

Concurs internațional de probleme
in memoriam Wolfgang Pauly

Pentru a cinsti memoria marelui nostru maestru, prematur dispărut, Wolfgang Pauly, „Adevĕrul Literar și Artistic" institue un concurs internațional de probleme.

Concursul cuprinde următoarele 5 grupe: I. Mat direct în 2 mutări. II. Mat direct în 3 sau mai multe mutări. III Mat invers. IV. Mat maximal direct sau invers. V. Mat ajutor invers.

Problemele directe și feerice — fără noile figuri de șah ca Lăcusta, Călăreț Nocturn, Prințesă, Impărăteasa, etc. — precum și corecturile eventuale se vor trimite cu motto și deslegarea amănunțită până la 31 Octombrie 1934 pe adresa redacției noastre:

PAUL I. NEGREANU
Bulevardul Carol 21, București

Premiile în bani sunt pentru fiecare grupă de lei 600 și 200. Afară de acestea se vor mai decerne mențiuni onorabile și probleme lăudate.

Juriul se compune din d-nii S. HERLAND pentru problemele directe și S. THAU pentru cele feerice.

Rugăm toate revistele și rubricile de șah să bine voiască a publica instituirea acestui concurs.

*

Internationaler W. Pauly Gedenkturnier

Um das Andenken unseres grossen, nur allzufrüh dahingegangenen Meisters, Wolfgang Pauly, zuehren, schreibt „Adevărul Literar și Artistic" hiemit einen internationalen Problem wettbewerb aus. Der Konkurs unmfasst folgende 5 Gruppen: I. Direkte Zweizüger. — II. Direkte Drei-und Mehrzüger. — III. Selbstmatte. — IV. Selbstmatt, Hilfszüger. — V. Längstzüger und Selbstmatt Längstzüger.

Die Aufgaben mit dem normalen Figurenmaterial — ohne Märchenschachfiguren, wie Grashüpfer, Nachtreiter, Prinzessin, Kaiserin, u. s. w. — sind mit Motto und ausführlicher Lösung bis 31 Okt. 1934, an unsere Redaktionsadresse: PAUL I. NEGREANU, BUCUREȘTI, Bulevardul Carol 21 — România — einzusenden.

Die Preise sind Geldpreise ehrende Ehrwänungen und Belobungen, erstere betragen in jeder Gruppe: I. Preis lei 600 (M. 15). — II. Preis lei 200 (M. 5).

Das Richteramt haben die Herren S. HERLAND für direkte Probleme und S. THAU für Märchenschachaufgaben inne.

Wir bitten schliesslich sämtliche Schachzeitschriften und Schachspalten dieses Auschreiben freundlichst veröffentlichen zu nollen.

SOLUȚII

No. 700 *(Herland).* Alb: Re2, Te1, Cd5 și f5, Pb5, e4, h5. — Negru: Re6. — mat în 4 mutări. — Soluția: 1. Ta1!, Rd7 (f7: 2. Ta8 Re6; 3. Ta7. 1... Re5; 2. Ta1 (dual 2. Re3), Re6; 3. Ta7. Leider en dual! (G.F.).

Această problemă este anticipată de următoarea: V. Onițiu 4 ‡ publicată în „Gazeta Sporturilor" (20 II. 1925).

Alb: Re2, Te1, Cd5 și f5, Pc4 și g4. — Negru: Re5. Soluția: 1. Ta1!!

No. 701 *(Ing. Farago).* Alb: Ra1, Dd2, Cd6, Nc1 și c6, Pc2. — Negru: Ra3, Tb2, Pb3, b4 și d3. — Mat invers în 3 mutări. Soluția:

1. Ne8, d×c2; 2. Cb5+, Ra4; 3. Dd8.

1... b×c2; 2. Cc4+, Rb3; Nb5.

White to play, cu inițiala espectativă! (V.O.)

Gefällt mir recht gut (G. F.

*

Am primit soluțiuni exacte la ambele probleme dela următorii: O. Niculescu, I. B. Florescu, Beno Blasbalg, Salomon Rosenfeld, București; Val. Onițiu, Sibiu; G. Fuhlendorf, Altona; Paul Iordan, Freital; Hermann Kahl Lauenburg. Am primit soluțiile exacte doar la problema 700: N. Văgâi, d-na Alexandrina Văgâi, Lipcani (Hotin): Ing. Silviu Caminschi, Chișinău.

Rectificare. — In problema No. 708 († W. Pauly și S. Thau) se va citi: *Gemen* cu Rd8 la *f8* și Th8 la g5, în loc de Rd8 la c8 și Th8 la g5. Trimiterea soluțiunilor la această problemă se amână până la 3 săptămâni dela apariția numărului de față.

Berichtigung. Im Problem No. 708 († W. Pauly und S. Thau) soll man lesen: *Zwiling* mit Kd8 nach **f8** und Th8 nach g5, statt Kd8 nach c8 und Th8 nach g5.

CORESPONDENȚA

A. F. I. *(Soroca).* Problema dv. are un dual care o face nepublicabilă;

La apărarea tematică: 1... N×g4, alb dă mat prin 2, Td5 ‡ și prin 2. Dd5 ‡.

C. G. *(Ismail)*: Problema dv. se poate rezolva și prin: 1. g4, Df2+; 2. Re5, Dc5 ‡ sau prin; 1. Cf4 g×f4; 2. g×f4, D×h5 ‡!

A. G. *(Hațeg).* 1) Problema Rh5—Rc5 se mai rezolvă și prin 1. Rc4, Ce4; 2. Cd4, Cc6; 3. Cb5, Nf7 ‡; 2) Problema Rb6—Ra8 este simplă, slabă și nepublicabilă! 3) In problema Re3—Rd5 (corectă) ce caută pionul negru de pe a5?

Restul celor trimise sunt corecte și se vor publica.

H. S. *(Wien).* Herzl: Dank für Probleme. Die Selbstpattaufgabe ist schwach. Die andern zwei werden wir veröffentlichen.

Mr. E. j. vd B *(Apeldoorn).* Ihr Problem ist nebenlösung: 1. Tf3, Dh7; 2. Tf5, Da7; 3. Tf8, Dg1; 4. Tg8 (h8), Da7; 5. Lc6 ‡. 1... Db1; 2. Td3, Db8; 3. Na4, Dh2; 4. Tg3, Db8; 5. Nc6 ‡. Auf ihr Diagramm fehlt der weisse König. Wo steht er?

*

Soluțiile problemelor se primesc în termen de trei săptămâni dela apariția lor.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Corneille și viața

Pentru caracterizarea lui Corneille, criticul La Bruyère avea această formulă: „Corneille a pictat pe oameni așa cum ei ar fi trebuit să fie". Această judecată și-a păstrat multă vreme prestigiul neștirbit, datorită autorității celui care o emitea.

De o bucată de vreme, această axiomă a fost mereu atacată. Privită mai de aproape, tragedia corneliană era mult mai înrudită cu viața contemporană decât se credea înainte.

Critica modernă a răsturnat opinia tradițională, remarcând în opera marelui idealist care a fost Corneille, un realism care era ignorat.

Victor Giraud, într'un studiu despre „Corneille și viața" (în Revue des deux mondes, Aprilie) spune că această schimbare de perspectivă în aprecierea marelui dramaturg, se datorește în mare parte lui Gustave Lanson care, studiind mai de aproape cartea lui Descartes „Tratat despre pasiuni", a fost izbit de raporturile psihologiei lui Corneille cu psihologia lui Descartes. El explică această înrudire prin aceea că atât poetul cât și filosoful au lucrat asupra aceluiaș model: omul, așa cum îl presenta societatea franceză la începuturile veacului XVII.

După ce ideia a fost lansată de Gustave Lanson, și-a făcut drum în spirite, fiind desvoltată larg în cărți recente.

Victor Giraud se întreabă ce-a lăsat poetul tragic să treacă în opera sa din persoana morală proprie, din caracterul și viața sa interioară? Cu alte cuvinte ce raporturi sunt între autor și operă? O chestiune demnă de studiat, cu atât mai mult, cu cât asupra lui Corneille stăruiau opinii greșite.

Amănunte asupra vieții intime a poetului nu se prea cunosc. Totuși, este imposibil ca omul care a descris atât de viu iubirea în versurile sale, să nu fi iubit și în viață. Cu atât mai mult, cu cât se cunoaște un amănunt revelant în această privință. In 1658, trupa lui Molière sosind la Rouen pentru a juca, poetul Corneille deși în etate de 52 ani, se îndrăgostește de frumoasa actriță Duparc, pe care, se pare a o fi iubit și Molièere, cu toate că aceasta a murit ca amantă a lui Racine. Se crede că această aventură, nu este străină de plecarea din Rouen a lui Corneille și instalarea lui la Paris.

O altă trăsătură comună operei și persoanei lui Corneille este gustul pentru subtilități dialectice, pentru pledoarii în formă, pe care eroii cornellieni le au dela creatorul lor. Acesta, fost „avocat al regelui", deși poate n'a pledat niciodată, a îndeplinit cu exactitudine timp de mai bine de 20 ani, funcțiile sale de magistrat. El a împrumutat personagiilor sale, habitudinile spiritului propriu, „pliul" său profesional.

Sub alt raport, Corneille a fost un creștin robust și candid, pentru care religia nu era un simplu joc de spirit și o afacere de literatură. Frumusețea unei opere ca *Polyeucte*, este dovada profundei sale credințe religioase și vieți interioare. Pentru Corneille nu exista opoziție între creștinism și poezie. Dimpotrivă, el intenționa unirea acestora.

Iată prin urmare atâtea lucruri din care rezultă că între personalitatea sa și a eroilor săi, nu există opoziție, contrast, ci asemănări esențiale.

Aceiași legătură intimă se observă și între opera sa și vremea în care a fost scrisă. „Cu cât se va adânci mai mult istoria morală a primei jumătăți a sec. XVII, cu cât vom intra mai mult în intimitatea sufletelor acestei epoci, scrie Giraud, cu atât mai mult se va recunoaște că Corneille, poate fără a o fi urmărit, ci numai pentrucă era timpul său, pentrucă trăia în atmosfera spirituală a unei Franțe, dornică de acțiune și de grandoare, n'a făcut adesea decât să copieze ceeace vedea împrejurul său".

Filosofia profesată de contemporanii săi a fost stoicismul, și din aceasta s'a inspirat mult Corneille. El nu s'a eliberat de preocupările timpului în care trăia. Nemulțumindu-se numai să observe și să descrie sistematizându-le și transfigurându-le puțin, obiceiurile și aspirațiile contimporane, poetul s'a pătruns de ideile care circulau în acea vreme. Serioasa lui cultură clasică, în deosebi latină, l-a predispus pentru o filosofie care a avut atâția adepți printre Romani. Stoicismul, care plutea în atmosfera intelectuală și morală a epocii, și care a contribuit la formarea atâtor frumoase caractere, a găsit în Corneille unul dintre interpreții cei mai elocvenți. Formula lui Jules Lemaitre „un stoic megaloman", nu e lipsită de profunzime și adevăr.

Cu toate că eroul cornellian nu este decât imaginea înfrumusețată și retușată cu ajutorul suvenirurilor antice, a francezului din epoca lui Ludovic XIII, el prezintă asemănări și cu oamenii altor epoci istorice. Firește nu cu oamenii comuni, mijlocii. Aceștia nu se vor recunoaște nici când în opera lui Corneille, ale cărui personagii, în eroism ca și în crimă, ne depășesc. Corneille nu este poetul umanității comune.

Prin francezul secolului său, autorul *Cidului*, a pictat părțile cele mai alese, mai nobile și înalte ale sufletului francez de totdeauna.

Clasica formulă a lui La Bruyère se cere deci modificată, întregită, căci în opera lui Corneille există și un realism adevărat. Corneille n'a fost străin de viața și de timpul său.

t.

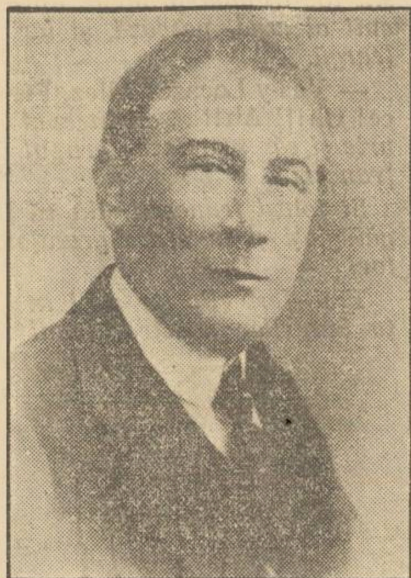
Cărți și reviste

Dincolo de cotidian

Trebuie să fim recunoscători tuturor acelora care încearcă să ne smulgă din realitatea cleioasă a vieții de toate zilele și în special d-lui Grigore Tăușan care are darul de a ațâța cugetarea prin expuneri scurte, făcând să pătrundă în suflet o idee, un aspect ce schimbă direct și magic climatul său.

Darul acesta care a însuflețit în decursul anilor paginile prozaice ale cotidianului, sub pseudonimul Petronius, este cu atât mai prețios în convorbirile la Radio. D. Gr. Tăușan este printre puținii care au înțeles rostul și menirea acelor convorbiri de 15 minute, ce se numesc conferințele radio-ului. Ele cer o technică specială, o alură vioaie și o trăsătură de spirit care să cadă just în punctul potrivit pentru a deștepta interesul și a îngădui ridicarea nivelului intelectual „dincolo de pământesc, de trecător, de meschin". Radio nu este menit a prelungi didacticismul vieții noastre școlare, nu trebuie să fie consacrat enciclopedismului de care suntem bântuiți. Dacă vrem ca el să fie un mijloc eficace de educație trebuie să-i dăm rolul acesta de purificare prin evadarea din sfera unui egoism meschin, prin elanul cugetării în sfera dezinteresării și simțimântul luminos al satisfacerii prin contemplarea unor orizonturi mai largi.

Pentru a comunica însă asemenea stări sufletești la microfon, în cele câteva minute, în care vorbitorul ia contact spiritual cu mii de ascultători invizibili, trebuie să fii însuți în-

GR. TĂUȘAN

sufletit și avântat. Una din lipsurile Radio-ului ca mijloc de educație este tocmai acea putere de influență personală ce are un rol atât de mare în educația poporului. Ea trebuie împlinită prin anume technică în alcătuire și un dar deosebit de a utiliza din tot arsenalul de cunoștințe și idei anume pe unele din ele care să lovească, să ațâțe, să stimuleze pe ascultători a gândi și a reacționa ascultând Radio, nu a primi în mod pasiv și indiferent informația.

D. Grigore Tăușan are intuiția cea mai ageră în alegerea ideilor și un simț ce nu dă greș în motivarea lor, care nu urmărește să fie complectă ci ațâțătoare, excitantă. In tratarea subiectelor celor mai abstracte el știe să lovească atenția din primele cuvinte, apoi atacă subiectul curajos, în partea sa cea mai abstractă, ilustrând cu anecdota scurtă, cu o considerație amuzantă și caracteristică în acelaș timp, ridicând îndoiala în toată durerea ei metafizică și terminând cu un ușor optimism, sfios și nesigur, dar încălzitor.

Toate aceste calități fac din aceste convorbiri la Radio, nu numai un excelent mijloc de educație intelectuală prin ascultarea lor, ci și o prelungire sau o reluare a acelorași stări sufletești mai stăruitor și mai atașant în lectura acelorași probleme, fixate în paginile atât de plăcute din scrierea sa.

Este destul să citâm câteva din problemele tratate în cartea *„Dincolo de cotidian"*, pentru a ne reaminti cu interes cele ascultate la Radio și a resimți dorința de a le relua spre a le gândi și discuta în gând cu autorul lor și a câștiga cititori pentru această carte și noi ascultători pentru Radio :

„Doi filosofi mari despre origina răsboiului", „Antoine, o nouă concepție de artă". „Un nou cult: Freudismul", „Putem să ne îmbogățim?", „Cum a murit un zeu?", „Intre musculatură și cugetare", etc. etc.

Dezarmarea...

Intr'o lucrare de 158 de pagini d. locotenent-colonel de stat major, A. Soreanu, expune clar și în destul de obiectiv problema încurcată și grea a dezarmării.

Motto de care se servește autorul este luat din Valéry și sună astfel :

„Observă, Phèdre, că Demiurgul când s'a apucat să creeze lumea a intrat în luptă cu confuziunea chaosului.

„Tot informul era în fața lui. Nu se găsea un pumn de materie pe care să meargă să-l ia în mâna lui în acest abis, să nu fi fost nesfârșit de impură și alcătuită de o infinitate de substanță".

In acest spirit de largă comprehensiune a complexității problemei, cu mult spirit critic și prudență în concluzii, este tratată filozofia păcii, în tezele ei pacifiste și ante pacifiste din punct de vedere istoric, etic, biologic, juridic, politic, economic, social.

In partea a II-a expunerea se ține clară, precis informată, în liniile mari ale alcătuirii organizărilor pentru pace, Liga Națiunilor, organe și atribuțiuni. Se face apoi analiza Pactului, iar în cadrul acesta expunerea problemei Dezarmării: Origina, lucrările pregătitoare, desbaterile, tezele: franceză, germană, engleză, italiană, teza Micii Intelegeri și a Poloniei, Mesajul Hoover, etc. Se expune apoi teza României în lumina concluziilor desbaterilor și aceea a caracterului său special rezultând din situația sa, pentru a ajunge la încheerea de înaltă spiritualitate a lui Spinoza. „Nu în absența răsboiului constă pacea, ci în virtutea care naște din forța sufletului".

După cum vedem carte de o frumoasă ținută sufletească, foarte bine alcătuită ca parte informativă, cu un indice bibliografic suficient în chestiune, clar și ușor scrisă, ea poate fi recomandată tuturor acelora care vor să se informeze repede și bine în o chestiune foarte spinoasă și complicată, iar pentru România în deosebi de delicată.

Romane femenine

Caracterul esențial al romanelor feminine este importanța covârșitoare a dragostei în viața omului. Romanul d-nei *Vera Charnosse*, intitulat *„Le mal irréparable"*, este tipic în această privință.

Moto însuși de pe frontispiciul volumului ne indică, îndestul de precis și cuprinzător, subiectul care va provoca interesul romanului său: „L'amour c'est le coeur de la vie, la tendresse — son âme, et la passion — son ivresse".

Romanul începe cu o scenă a poliției de moravuri în plină stradă, provocată de *Andray*, o mică prostituată, foarte tânără și foarte drăguță. Intervine un domn providențial, „bine", deși în vârstă, culege această perlă căzută în noroi, îi reconstituie valoarea și-i dă cutia luxoasă ce i se potrivește, o căsnicie îmbelșugată. Tandrețâ, liniște, onorabilitate zece ani „André... Andray... doi trecători ce s'au lovit în stradă altă dată... Bărbat și nevastă, sub cursul monoton al celor zece ani trecuți nici mai monoton, nici mai obositori de cât alții..."

Acțiunea romanului reîncepe însă după zece ani cu năvălirea pasiunii în acest peisagiu conjugal de un calm plat, cu apariția lui Roland, un domn „bine", dar tânăr.

Flirt ușurel, duo tandru, apoi, clocotul pasiunii — André, bărbatul lui Andray, om superior dar perspicace, bagă de seamă ce se petrece. Vorbește paternel lui Andray. Aceasta mărturisește patima sa și cere un răgaz spre a se reculege înainte de a se hotărî. Bine înțeles această reculegere se petrece într'un decor divin, pe malul mării. Andray a avut grija să recomande lui André să nu-i scrie, ceeace îl pune într'o vădită inferioritate față de rivalul său, care scrie scrisori pline de patimă și poezie frumoasei Andray.

Regăsim pe cei doi îndrăgostiți liberi în paradisul iubirii și al posesiunii. Dar, o fatalitate! cei doi îndrăgostiți recunosc că s'au mai întâlnit odată în dragoste.... de mult, într'o pasadă fugară, pe când Andray era mica prostituată din rue Blanche... Trăsnetul cade în arzătoarea scenă de dragoste. Roland nu-și poate învinge dezgustul, nu-și poate ascunde deziluzia, „jignirea mândriei sale intime", zice autoarea. Mai ales nu-și poate erta el, omul succesului, cheltuiala de poezie pentru o simplă... femeie de stradă. Andray nu înțelege nimic din toată această purtare și nici din scrisoarea de adio a iubitului său prin care acesta îi face psihologia și teoria fericirii:

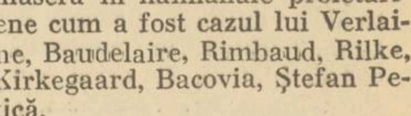
„On croit toucher au bonheur... ombre du bonheur, n'est ce pas la même chose ?!... Oui... de qui donc sont ces paroles ? Adieu, Ad..."

Ce va fi făcut Andray după această scrisoare ? Se va fi reîntors la soțul ei care i-a prezis că nu va mai putea fi iubită de nimeni așa cum o iubise el, care o înțelesese?...

Sau poate zguduită de o sălbatecă mânie împotriva acelui om „bine" dar tânăr, care reprezintă mentalitatea brutală și meschină a masculinității burgheze, se va reîntoarce la.... starea ei de vagabondă din rue Blanche și-și va fi reluat profesiunea ca să se răzbune ?

Iată ce ar fi constituit după noi adevăratul conflict al romanului de dragoste în aceste împrejurări.

IZABELA SADOVEANU

Cronica literară

G. Bacovia : Poezii

Numele propriu „Bacovia" însemnează Bacău în dialectul latin medieval și teologal. Pe aceste meleaguri a fost înființat cândva un episcopat catolic despre care d. N. Iorga dă câteva detalii în breviarul de „Istoria Românilor" scris (mi se pare prin 1914) în limba italiană ca o carte de propagandă și de cunoaștere a nației noastre în peninsula sudică plină pe-atunci de futurism, antichități, excelente macaroane și intrigi diplomatice. (In 1914 destinul României se lega de al Italiei în ceeace privește declararea războiului).

N'am mai regăsit breviarul italienesc al d-lui N. Iorga.

Din notițe constat bucuria de a fi făcut o descoperire în ceeace privește originea numelui poetului Bacovia în latina medievală catolică, grăită cândva pe malurile Milcovului și ale Siretului de către sutane, tonsură și delicată grăsime albă apuseană ajunsă prin meleagurile moldave.

„Chestia" episcopatului catolic bacovian, influența franciscanilor și a altor ordine călugărești apusene în Valahia și Moldova a studiat-o cu aparatul tehnic modern tânărul istoric Andreescu dela Iași.

Investigațiile lui le ascultam la Paris, la „Bibliothèque Nationale" sau la „Caveau des Oubliettes Rouges" — cabaretul artistic din pivnița unde pătimise Dante — mai mult pentru că se legau, cât de îndepărtat, de personalitatea acelui enigmatic poet dela Bacău, fără să știu și fără să-mi dau seama, în acele momente, de motivele subitului interes istoric.

Transmit acest detaliu asupra originei numelui Bacovia istoricilor literari actuali și viitori, fiindcă pe ei îi interesează ori și ce detaliu din viața unui poet. (Istoria literară germană, de pildă, a refăcut bugetele anuale ale lui Goethe și a stabilit data puținelor sale băi generale. Nu ținem să insistăm...)

Literații esoterici viitori vor găsi, poate, o stranie filiațiune sau o migrațiune de suflete între poetul Bacovia și vreun călugăr catolic din Episcopatul Bacovia înființat cu multe secole înainte. Viața lor se aseamănă în privațiuni și beatitudini: Madona și Poezia, cele două dogme trăite integral.

Noi ne vom mărgini să depunem aici o mărturie: poetul Bacovia a jucat în viața interioară a generației mele (cel puțin în cercul în care am trăit eu) aproape rolul pe care Eminescu l-a jucat pentru generația Ibrăileanu.

Generația publicului cultivat român și a literatorilor care au trecut vârsta de 50 ani și ajung până la 62-63 ani a fost tutelată literar de geniul lui Eminescu.

Putem recunoaște influența nu numai în limbajul ales, ci și în gesturi, în filosofie, morală, gusturi.

Sunt, în genere, domni cu neglijențe artistice în îmbrăcăminte, cu o podoabă capilară bogată (eventual barbă sau cioc); onești în viața personală; „idealiști", adică nițeluș lunatici în viața publică și vorbind în afara realităților sumbre. Chiar când își fac admirabil afacerile — și așa ceva se întâmplă destul de des — le este „rușine" s'o mărturisească. Suferința, sărăcia lucie și privațiile elementare sunt onoruri în subconștientul lor. Ascetism religios? Nu, fiindcă sunt atei conștienți. Ascetism moral? Nu, fiindcă sunt evoluționiști și relativiști ai valorilor. Dar pe cât sunt de largi în concepția morală (până la imoralism) pe atât sunt de stricți în viața privată spre deosebire de o altă serie de moraliști, ceva mai recenți, care exală mirosul rânced al moralinei teoretice și se bălăcesc în toate lacurile lipsei de cenzură personală.

Nu-i așa ? Intr'o generație nu pot fi cu toții lunatici și eminesciani. Dar chiar negustorii șireți cu vocație precisă în această direcție s'au socotit obligați în conștiința lor să-și drapeze apetiturile și aranjamentele materiale cu sublim idealism. (Vă amintiți de vânzările Grigoreștilor pentru o pinacotecă națională ale lui Vlahuță ?)

Apoi, toți s'au lăudat și se mai laudă cu maladii și cu beteșuguri fizice sau mentale. Se complac în ele. Freud ar spune: își fac culcușul cald în boală. O influență a literaturii asupra vieții. N'au făcut și nu fac sport și nici mișcare. S'au oprit la Eminescu și la Anatole France.

Cei dela 40 la 50 ani au fost educați la școala lipsită de elevație filosofică și de strălucire artistică a lui Al. Vlăhuță. Scriu rău. Sunt ageamii; fără orizonturi; cu perspective de broască ipocrit pedagogă și patriotardă. Salvarea celor aleși a venit pe aripele simbolismului francez.

Nu e momentul să fac un portret al generației dela 30 ani.

Vom nota numai, că, între penații săi, poetul Bacovia a ocupat un loc de cinste.

„Plumb" a fost carte de căpătâiu. Am întâlnit-o deseori: text tipărit sau copiat în caete de dictando, mototolite de îndelungă lectură și reverie.

G. Bacovia este adevăratul rege al simbolismului român. Ion Minulescu poate fi socotit un impetuos uzurpator de tron. Nu discutăm acum talentul lui Minulescu, ci *natura* talentului său, apucată (după convingerea noastră) pe căi eronate din motive de pernicioasă influență a unui curent literar la modă, care nu corespundea structurii sale inițiale.

Ce-a fost simbolismul ?

Mai presus de toate muzicalitatea, cum spune „ce pauvre Lélian". Dar ce fel de muzicalitate ? Aceia care suggerează stările subconștientului. Muzicalitate a versului găsim la Racine, la Corneille, Goethe și Hölderlin, fără a putea îngloba în școala simbolistă pe acești poeți.

Muzicalitatea specifică pentru a evoca stările subconștientului este o cucerire a liricei moderne: Verlaine și Rimbaud în Franța, Rainer Maria Rilke și Ștefan George în Germania, G. Bacovia și Ștefan Petică în România.

Splendida retorică minulesciană are filiațiuni sau înrudiri elective mai de grabă cu Edmond Rostand. A fost cu siguranță o tragică înșelare de sine la Minulescu. De-altminteri este tânăr și mai poate începe. In romanul *Roșu, Galben și Albastru*, de pildă, s'a realizat interesant.

Un asemenea roman cu atitudine și filosofia inclusă acolo, n'ar fi putut semna — Doamne ferește ! — nici Verlaine, nici Bacovia, nici Stefan George. Pentru ipoteza mea pledează și faptul că în acest amuzant roman nu există nici cea mai mică urmă din problematica simbolismului. Iar *hiatus*-uri în creația artistică nu se întâmplă, ci numai creșteri organice.

Retorismul poetic al lui Minulescu și verva din romanele sale ne arată ce-am pierdut în acest rege (pe nedrept încoronat și spre pierzania sa !) al simbolismului român : un Edmond Rostand național. Ar fi putut să ne dea un Cyrano de Bergerac valah, să ne romanțeze artistic mitologia națională în versuri răsunătoare ca clinchetele clopoțeilor de-argint.

Manifestul și capodopera poeziei simboliste în România este *Lacustra* lui Bacovia.

Pe lângă muzicalitate, întâlnim și acea coborîre de vraciu pe treptele ultime ale subconștientului, spre acele regiuni primare în care sunt ascunse zăcămintele ancestrale și memoria speciei („aud materia plângând", „un gol istoric se întinde", „și simt cum de atâta ploaie, piloții grei se prăbușesc"), care constituesc titlul de glorie și specificitatea simbolismului european.

Citâm două strofe:

Și par'că dorm pe scânduri ude,
In spate mă izbește-un val,
Tresar prin somn, și mi se pare
Că n'am tras podul dela mal.

De-atâtea nouți aud plouând,
Tot tresărind, tot așteptând...
Sunt singur, și mă duce-un gând
Spre locuințele lacustre.

Poezia *„Furtună"* scrisă în metru popular este iarăș una din realizările simbolismului tipic:

Prin codrii Bacăului
Vâjâie vântul
Și'ntunecă lumea
Un cer ca pământul.
Și codru pe codru
Se umple de clocot,
Iar toamna în hohot
Le cântă prohodul...
Și par'că mă chiamă
De crengi atârnând,
Avesalomi gemând
Cu plete încâlcite...
Și aș vrea ca să mor
Ca Romulus Rege,
Uitat, legendar...
Cuprins de-o furtună
Pierdut să dispar,

Prin codrii Bacăului.

Semnificația filosofică a simbolismului a fost următoarea : rebeliune și ofensivă a inteligenței europene împotriva raționalismului și a concepției iluministe.

Semnificația morală: repunerea în circulație și trăirea patosului eroic și a aventurii spirituale (valori pierdute în sânul unei lumi sătule de Filisteni).

Semnificația sociologică a simbolismului: oglindirea revoltei împotriva tratamentului la care sunt supuși artiștii de către clasa dominantă a societății.

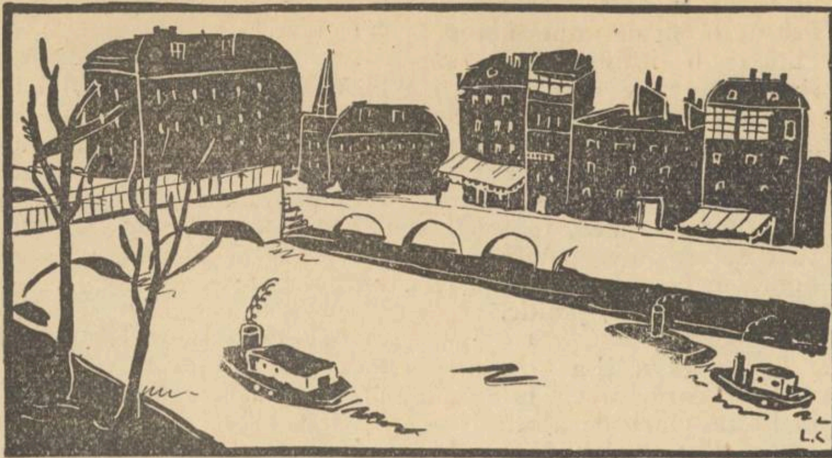
Intre 1880 și 1912 *(„era în anul una mie nouă sute opt îmi pare"*, spune Minulescu) suferința intelectualilor din toată lumea era fără de margini. Ei deveniseră adevărați *paria* ai societății. Lipsiți de mecenați, de asistența regală sau a Statului, în mijlocul unei societăți conduse, ca o societate anonimă, de către negustori fără necesități estetice, artiștii se transformaseră în haimanale proletariene cum a fost cazul lui Verlaine, Baudelaire, Rimbaud, Rilke, Kirkegaard, Bacovia, Ștefan Petică.

După 1912 până astăzi situația artiștilor s'a îmbunătțit considerabil. Clasa burgheză s'a rafinat. Afară de acest factor obiectiv, intelectualii au început să îndeplinească și o funcție precisă în angrenajul economic: au fost utilizați copios cu prilejul pregătirii războaielor și a Reacțiunii în opinia publică prin creiarea unei atmosfere de entuziasm sau de orfism.

Au jucat, firește, rolul „coadelor de topor", dar și-au ameliorat simțitor situația socială : presa a devenit a patra putere în Stat, au intrat în diplomație, în funcții înalte administrative.

De ex. *Quai d'Orsay* are în fișele sale o frumoasă colecție de scriitori contemporani: Claudel, Giraudoux, Morand, St. John Perse (care pare a avea vocația și structura lui Rimbaud) ; la *Foreign Office* un Nicholson; la *Ballplatz*-ul vienez ca și la *Auswärtiges Amt* din Wilhelmstrasse-Berlin au mișunat și mi-

(Continuare în pag. VIII)

Carnet burlesc

Paris - Bucureşti sau...

glorificarea piciorului

Echipa reprezentativă a Parisului, alcătuită din cei mai buni jucători ai cluburilor din Paris, a venit să se măsoare cu aceia a Bucureştilor.

Perspectiva stadionului dispare azi în bariolajul drapelelor care spânzură la intrare, ca nişte velumuri. E o orgie de flamuri, care se umflă în bătaia vântului.

Un aer de sărbătoare îmbracă zidurile cenuşii şi întunecoase ale caselor lipsite de frumuseţe. Parcă te aştepţi să auzi şi să vezi scurgându-se muzici răsunătoare...

In tribune, e puţină lume. Zăresc un grup de francezi care aşteaptă să vadă sosind jucătorii parisieni. Cine a spus oare că francezul este un domn care vorbeşte şi gesticulează mult ?

In orice caz nu afară de ţara lui. Ii văd reuniţi aci: sunt simpli, aproape timizi, stingheriţi, poate unde sunt atât de puţin numeroşi ca să-i primească pe ai lor.

Un autobuz, fără zgomot, a intrat pe poarta stadionului. Parizienii, zâmbitori, cu privirea limpede, fizionomia desgheţată, cu mica lor beretă, bască, supli în costumele lor cu cutele obosite de drum.

In tribună, am găsit o mulţime de persoane pe care nu le-am mai văzut de multă vreme. Căci sunt oameni pe care nu-i vezi decât la matchuri; ei sunt ca şi caii la curse: te-ai mira să-i vezi în altă parte, în afara terenului de sport, tot aşa cum ar fi dacă te-ai găsi faţă în faţă cu „Zagreb", la un dineu de gală.

*

Primele note ale „Marseillezei" şi francezii, cu cincisprezece cocoşi galici pe torsurile mulate de tricourile reprezentativei, apar pe teren, în aclamaţiile, anemice, ale mulţimii.

Apoi românii.

Un fluerat scurt, ca un ţipăt de panică într'o noapte cu ceaţă, pune capăt exibiţiilor, ca şi o mână rea care răstoarnă jocul de cărţi al unui copil...

Jocul începe. Passele parizienilor sunt precise, jocul lor ordonat şi rapid. Dar bucureştenii galopează ca nişte „trei ani" şi nu lasă niciodată timp adversarilor să-şi organizeze atacul.

Fundaşul echipei e îndemânatec ca o maimuţă, trei sferturile sunt întreprinzători, înaintaşii minune. Mingi după mingi sunt scoase din mellée-uri de Haritonovici. Parizienii nu-şi mai revin.

Aşezat în tribuna O. N. E. F.-ului, îmi spuneam: „Unde-i rugbyul de altă dată, atât de încâlcit ?... Acum jocul era precis, tot aşa de robust dar mai vioi, mai incisiv, ca un caracter viril, care-i da un farmec nou...

Lângă mine se afla un suporteur care probabil că udase în mod copios victoria echipierilor săi... dinainte.

Aşa că dela începutul matchului, începu să-şi încurajeze jucătorii cu „Haide, Sterian" hai, Balş!" sonore, dar pronunţate cu o voce groasă, gravă, care ar fi făcut să pălească de gelozie pe Şaliapin. Aceste „Haide, la om!" se succedau într'un ritm accelerat, din ce în ce mai sonore, făcând să tremure zidurile înconjurătoare ale Stadionului.

Mă enerva groaznic; dar din fericire, în această zi, mai era şi alt lucru... era matchul, jucătorii, micii muguri care îşi scoteau capătul proaspăt din ramuri... şi apoi mulţumirea de a te regăsi, aci, sub un cer greu de nori, alături de terenul gazonat... satisfacţia obiceiurilor reluate, în pragul unui sezon care începe....

Echipa bucureşteană părăseşte terenul aclamată nebuneşte. Jocul reîncepe într'un tempo viu şi bucureştenii, în cadrul familiar al terenului şi atmosfera creiată de public, uită să mai fie gazde şi esseurile încep să curgă....

Şi o transformare... Gică Dimitriu se apropie şi face cu tocul o gropiţă în pământ Nu cumva i-a venit cheful să se joace în bile? Nu, nici un capriciu din acestea copilăreşti, ci fixă un capăt al balonului în ea, apoi se îndreptă parcă mândru de isprava sa. Fântâneanu realiză transformarea cu piciorul stâng, dând efect ca la biliard şi balonul luă direcţia buturilor dela prima linie de 16 metri, îşi accentuă puţin câte puţin curba şi sfârşi prin a cădea în spatele buturilor, după ce a efectuat în aer un parcurs oblic. S'ar fi spus un bolid căzut din bolta cerească...

O fetişcană, cu părul în vânt, cu o minune de basc şi un demi sport pe umeri, îşi ţipa entuziasmul în cele patru colţuri ale terenului. Deodată, Florian, care alerga cu balonul la piept, e placat de un parizian.

— Ah! vai! săracul! Ce brutali sunt francezii!... Dar dece a sărit aşa pe el? mă interpelează ea brusc. Nu putea să-i ia şi altfel balonul?

— Nu, duduie. La rugby, ca să iei balonul, trebue să plachezi.

— Să plachezi? Ce prostie! N'avea decât să i-l dea de bună voe!...

In tribune, lumea e veselă. Ii avem în mână! Optimiştii întrezăresc o victorie netă, dar pesimiştii vorbesc de ultimul sfert de ceas. Şi, din cauza frigului ce se lasă, în ciuda calendarului care indică primăvara, lumea discută sărind pe loc.

Dar iată-i. Drace! s'ar spune că francezilor li s'a dat să mănânce foc, căci ei fug mai repede decât în primul mi-temps. *Pesimiştii triumfă. Timp de câteva minute, buturile bucureştene sunt ameninţate. Optimiştii tac în mod prudent. Parizienii aleargă, pasează, şi iar aleargă.*

— Vas-y Lacaze! Allez, France! Oh!!! Ah!!!... *au început să urle şi să scandeze grupul de francezi*

Şi totuşi francezii ştiu să fie gălăgioşi şi în afara graniţelor lor!

Trei-sferturile lor sunt în faţa buturilor noastre, demii nu mai departe, iar fundaşul priveşte partida de departe.

Şi inevitabilul se produce. In urma unei interceptări de passe, linia de trei-sferturi bucureşteană atacă şi marchează. Publicul tropăe de bucurie şi aplaudă, aplaudă să nu se mai sfârşească... Apoi alt esseu. Colonia franceză aplaudă şi ea în mod politicos. Şi iarăşi altul... Francezii aplaudă din vârful degetelor.

S'a sfârşit: parizienii sunt bătuţi. Jucătorii au picioarele parcă sfărâmate. Ei nu mai reacţionează de cât pe jumătate, pe când mulţimea, ca şi la finalurile de revistă, începe să părăsească tribuna înainte de fluerul final...

Amatorii de emoţii puternice au fost, cred, satisfăcuţi în această zi

PAUL B. MARIAN

şună filosofii din spiţa „Geisteswissenschaften" (von Mutius era numai un caz); la Palatul Sturdza: aproape 20 scriitori (Blaga, Cotruş).

In lirica lui G. Bacovia se reflectează destinul scriitorului european din epoca 1890—1912, în care s'a educat şi în care s'a integrat definitiv. Din aceste mlaştini n'a mai putut ieşi. Lipsă de vitalitate provocată de boală ? Biografia confirmă această ipoteză. In orice caz istoria literaturii române a înregistrat pe cel mai autentic poet simbolist al său.

Sociologia literară este în măsură să aducă încă odată preţioase lămuriri în procesul de creaţie al scriitorilor, integrându-i în epoca, societatea şi clasa respectivă pentru a defini, apoi, traiectoria inspiraţiei, materialul şi tehnica întrebuinţată, pentru a scoate în evidenţă cauzele adânci şi a ajunge la o înţelegere *totalitară* a fenomenului poetic.

„*Plumbul*" şi „*gris*-ul" sunt culorile tipice ale acestei nefericite epoci dela 1890—1912 de supra-industrializare la sânul căreia Lumpenproletariatul intelectual şi manual au dus o viaţă câinească. Asigurări sociale, adică obligaţia comunităţii de a îngloba pe toţi fiii săi sub un acoperiş, nu existau.

„Poporul abisului" cum l-a denumit Jack London, era *outlaw*, în afară de Lege şi de solicitudine umană.

In *Plumb de toamnă* (pg. 39) se găsesc aceste urme:

Ecouri de revoltă şi de jale:
Tot mai ceteşti probleme
sociale ?
Sau ce mai scrii, iubita mea
uitată ?

Sau în „*Plumb de iarnă*" (pg. 41) :

Umbra mea se adânceşte'n
cartiere democrate
Ninge grandios în oraşul vast
cum nu mai este,
Ning la cinematografe grave
drame sociale,
Pe când vântul hohoteşte'n
bulevarde glaciale...

Deşi „poet al desnădejdilor, provinciale", cum l-a caracterizat Cezar Petrescu în numărul din „Gândirea" dedicat poetului, G. Bacovia purcede integral dela o metafizică a Cetăţii, a citadinismului şi a „metalului". Durerea lui este înglobată în durerea haimanalei proletarieene europene, asimilată prin simbolism, durere cu geneza în industrializare.

Amurg de iarnă, sumbru, de
metal, (*Amurg de iarnă*)
Se uită în zări catedrala,
Cu turnu-i sever şi trufaş...
(*Toamnă*)
Potop cad stele albe de cristal...
(*Singur*)
Iarna, de-o vreme, mă duce
regretul
Prin crânguri, pe margini de
linii ferate...
(*Plumb de iarnă*)
Un bec *agonizează..*
Case de fier *în case de zid...*
(*Nocturnă*)
De firele electrice, *paralizată,*
Ca un simbol,
O pasăre cade'n oraş, ca o tris-
teţă mai mult.
(*Note de toamnă*)
Se'ntind bulevarde *în noapte de*
vară,
Pe arbori electrică lumină,
La gară *svâcneşte o* maşină
Şi'n gol, tresar signale de gară.
(*Noapte*)
Oraşul, luminat electric,
Dădea fiori de nebunie...
(*Fanfară*)

Puţini sunt poeţii români care şi-au integrat în contextul liric atâtea elemente de „cetate", durere „industrială", „metal" şi tabla de valori proletară. Ne aflăm în faţa desnădejdei. Lumpenproletariatului intelectual valah.

Mizeria industrială şi descompunerea fizică sunt redate cu o acuitate neîntâlnită până acum.

Până acum, lirica română era o lirică a pajiştei înverzite.

Lirica lui Bacovia este o *lirică a asfaltului.* La aceasta a contribuit, nu atât experienţa personală, cât trăirea intelectuală şi, poate, o deficienţă vitală, care l-a îndepărtat tot mai mult de Natura vie şi l-a apropiat de *minerale*, ca un simbol al eliminării fluidului vital, pentru a ajunge la liniştea încremenită şi hieratică a morţii, cântată şi dorită cu o fervoare pasională sguduitoare.

PETRE PANDREA

Mărunte

■ *A apărut în Editura „Cugetarea", şi se află de vânzare la toate librăriile din ţară:* „Lângă Schitul lui Tărâţă", *roman de Puiu Gârcineanu. Autorul e un nume nou în literatura românească. In afară de însuşirile formale ale stilului, romanul se reliefează prin excepţionale calităţi de valoare epică.*

I n s e m n ă r i

Expoziţia Mina Byck-Wepper

Duminică 29 Aprilie, la ora 11 va avea loc în Sala „Ileana" (Cartea Românească) vernisajul expoziţiei de desene, alb şi negru, a d-nei Mina Byck-Wepper.

Artista va înfăţişa într'un ansamblu sugestiv ultimele sale realizări grafice.

Preocupată deopotrivă de imaginea expresivă şi de ritmul decorativ, d-na Mina Byck-Wepper va dovedi şi de astă dată că încrederea ce s'a pus în talentul d-sale e pe deplin întemeiată.

MINA BYCK-WEPPER

In afară de temele cu subiect social şi de maternităţi, pictoriţa va expune o serie de ilustraţiuni, menite să complecteze plastic texte literare celebre, arătând în acest gen, atât de sărac la noi, posibilităţi necunoscute.

Maternitatea scriitoarei George Sand

Pentru generaţiile care au venit după ea, George Sand nu are altă înfăţişare decât aceea a „amantei" lui Musset şi Chopin, fără a mai vorbi de alţii mai puţin celebri. Maurice Roya *într'o carte de curând apărută, reliefează, sprijinit pe documente numeroase inedite, scoase din bibliotecile particulare şi în special din acea a d-nei Aurore Sand, mama încântătoare care a fost la bonne* Dame de Nohant, *autoarea* Indianei. *In special se vede marea sa iubire, cea mai mare şi mai adevărată în inima sa, pentru fiul ei* Maurice Sand, *întemeetorul* Teatrului de Marionete. *O comunitate strânsă leagă pe mamă şi fiu în idei şi gusturi, deşi au avut amândoi opinii politice tranşant deosebite, Maurice Sand rămânând toată viaţa bonapartist, pe când marea scriitoare a fost până în clipa morţii un larg suflet democratic.*

Nimeni însă nu va înţelege personalitatea lui George Sand, prietena devotată şi statornică a lui Flaubert, Balzac şi a altor mari oameni, contimporanii săi, dacă nu va cunoaşte latura aceasta a caracterului său pe care autorul cărţii „Le plus grand amour de George Sand" *o scoate în lumină cu convingere şi căldură.*

Colette şi-a greşit cariera

Dorinţa cea mai arzătoare a acestei mari scriitoare ar fi fost să fie Directoarea „Grădinei de aclimatare" din Paris. Din nefericire nu posedă diplomele ce se cer pentru un asemenea post. A făcut cererea dar... i s'a respins. Deci şi-a greşit cariera şi atunci s'a decis să devină scriitoare. Astfel a căpătat literatura modernă unul din scriitorii săi cei mai străluciţi.

Dar nimeni nu ştie mai bine decât ea ce e cerul, natura, substanţa şi poezia vieţii decât această scriitoare, duşmana oricărui romantism. Când intră într'o grădină ştie numele tuturor copacilor, înţelege graiul animalelor şi ştie să le răspundă pe limba lor. In proprietatea ei de la Saint Tropez îşi lucrează cu zel şi stăruinţă grădina şi devine în această ambianţă, frustă şi naturală, delicioasa Sido *cu virtuţile ei provinciale şi cu humorul brusc din* „La maison de Colette".

Când scrie îşi păstrează aceiaşi fire sinceră şi plină de bun simţ şi judecată, pe care nimic nu o poate abate din calea ei. In faţa ei e „viaţa" viaţa ei şi a altora şi autoarea lui „Chéri" aruncă asupra ei o privire severă şi apoi scrie, scoţând din tot ce vede, compară şi cântăreşte morala ei, care e morala cea mai firească ce se impune din scrierile ei de imoralistă. Va fi foarte interesant să vedem ce atitudine va lua în fotoliul de academiciană ce i se pregăteşte la Bruxelles „cette honnête commercante de Saint Tropez", *mama lui* Bel Gazon, *pentru care a scris trei scrisori ce pot fi privite ca adevărate capo-d'opere pline de rezervă şi de o simplicitate unică.*

Sarah Bernhardt

Impresia pe care a făcut-o Sarah Bernhardt asupra acelora care au văzut-o în plină glorie şi mai ales în miraculoasa primăvară a debuturilor sale, este de neînchipuit. Portretele sale romaneşti şi fermecătoare din acea epocă nu seamănă întru nimic cu imagina dureroasă, aproape caricaturală din ultimele sale apariţii pe scenă, când nu mai era decât o femee foarte bătrână şi infirmă.

Avea 22 de ani când a debutat la 1862, era de vârsta eroinelor pe care le încarna, era Ofelia şi Cordelia, Junie şi Ifigenia, spunea însă versurile ca atunci când a ajuns la apogeul gloriei: „o lungă dezmierdare, zice Sarcey, care avea în monotonia sa însăşi ceva dulce şi pătrunzător. Nu făcea decât să adaoge muzica glasului său la muzica versului" — Iar Banville scrie: „E însăşi muza poeziei; recita versurile cum cântă privighetoarea, cum suspină vântul şi murmură apa, cum le scria Lamartine..."

A inspirat creaţiunile cele mai încântătoare ale artistelor din romanele unui Proust, ca Berma, *din* „La Recherche du Temps perdu" *şi tragediana* Madeleine Lapara, *din „C", renumitul roman al lui Maurice Baring, care a scos şi o biografie a marei actriţe, tradusă de curând în franţuzeşte şi apărută în editura librăriei Stock.*

Când a văzut-o întâia oară Maurice Baring la 1881, în Hernani, Sarah Bernhardt *era în marea sa strălucire, iar biografia scrisă zece ani după moartea ei, evocă o imagină pe jumătate adevărată, pe jumătate himerică, ce i-a încântat imaginaţia dar i-a cucerit şi inima: „Ea va rămâne, scrie romancierul englez, pentru totdeauna o taină care stăruie şi turbură mintea artistului ca un punct de întrebare; un vis veşnic al poeţilor ca farmecul Cleopatrei, frumuseţa Mariei Stuart, vocea maeştrilor* bel canto-*ului, culorile picturii greceşti...*

„Văzând-o şi ascultând-o, urmează Maurice Baring, spectatorul asistă la înfiriparea unei miraculoase arhitecturi construită în spaţiu şi în timp; urmărea progresiunea, ascensiunea, criza, liniştitul deznodământ al unei misterioase simfonii....

O fereastră se deschidea larg pentru el asupra unei ţări de vrajă, o împărăţie a frumuseţii în care nu mai există conflictul dintre mode şi veacuri. Vedea o femee în care dicţiunea, frumuseţa plastică a atitudinilor, ritmul mişcărilor, deschidea porţile de fier ale Timpului..."

In cartea lui Maurice Baring această unică figură a scenei apare deja ca intrată în legendă, încununată cu mister, în mirajul Istoriei.

Cum a scris Bourget „Discipolul"

Paul Bourget *locuia într'o casă cu profesorul* Paul Bert, *savantul care a devenit mai târziu ministru în guvernul lui Gambetta şi apoi guvernator al Tonkinului. Portarul acestei case avea un cocoş căruia îi pusese un picior de lemn în locul celui ce-i fusese rupt într'un accident. Deşi pe atunci nu era catolicul fervent, care a devenit pe urmă, ura cu înverşunare doctrinele ştienţiste şi ultra-negative ale profesorului care practica vivisecţiunea şi era politician.*

In acelaş timp se vorbea cu multă vâlvă în presă de crima unui tânăr, Chambiges, *şi problema legăturii dintre această crimă şi ştiinţa amorală făcea subiectul tuturor discuţiilor. Bourget, mereu obsedat de răspunderea morală şi socială a „negatorilor" şi chinuit de conştiinţa sa „neliniştită", scrise „Discipolul".*

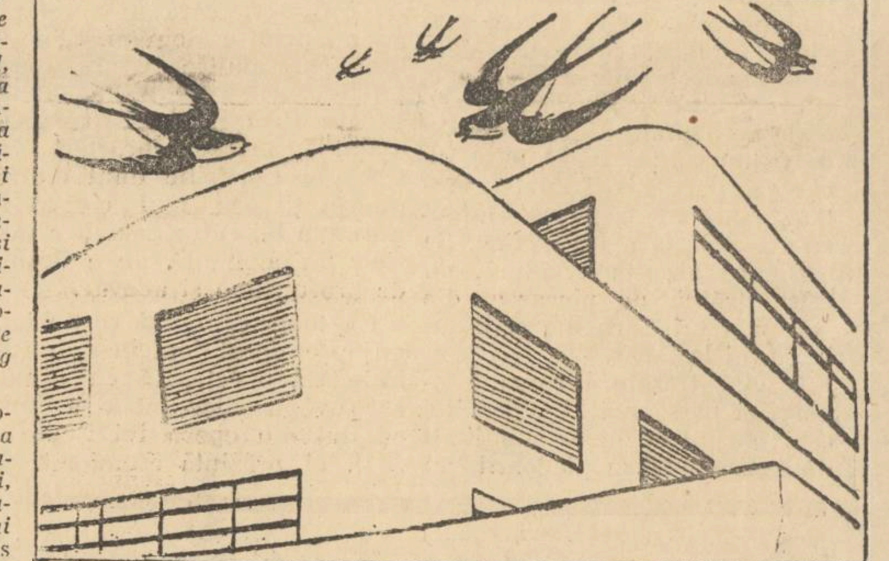
Drama se petrece într'o casă în care „portarul are un cocoş cu picior de lemn", întocmai ca în casa în care locuia profesorul detestat, Paul Bert.

Acest detaliu îl povesteşte Gabriel Hanotaux, căruia i s'au sărbătorit de curând cei 80 de ani, care între altele caracterizează astfel generaţia de imediat după războiul din 1870:

„Aveam toţi sentimentul că Franţa trebuia să muncească pentru a se ridica şi că era datoria generaţiei noastre a-i da rangul pe care trebuia să-l ocupe prin silinţă, voinţă, studiu, sacrificiu, cultul unui ideal superior. Trăiam cu câte o sută cincizeci franci pe lună, dar între noi n'a fost niciodată vorba de bani. Să vorbim de aşa ceva ni se părea o oroare! Totuşi eram băeţi de treabă! Ne împărţeam fiecare ce aveam de făcut: unul erudiţia, altul istoria, un altul poezia sau romanul... Dar toţi voiam să fim în slujba Franţei !".

„Ei credeau în scrisul lor... noi? nu credeam în nimic"!...

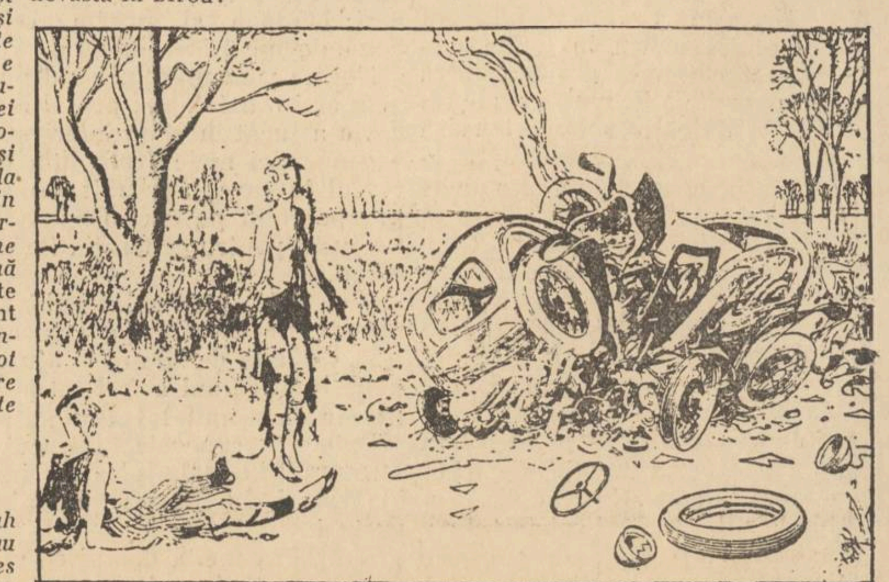
ARHITECTURA MODERNĂ...

...şi rândunelele, care caută zădarnic loc pentru cuib.

Dactilografa: Vra-să-zică de-aceştia îmi eşti! Nu ţi-i ruşine să-ţi săruţi nevasta în birou?

— Jean, care-i maşina noastră? Aş vrea să-mi caut poşeta..